www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تاريخي ناول

ڪنوار

مارگريٽ ارون

سنڌيڪار:

نور محمد عباسي

اداره شهباز پبليڪيشنس حيدرآباد سنڌ.

پوسٽ باڪس: ١٣٠

سال ١٩٨٤ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لکڪ جا سڀ حق ۽ واسطا قائم

ڇاپو پهريون

١٥ نومبر ١٩٨٤ع مطابق ٢٠ صفر المظفر ١٤٠٥ هه

ملهه ٣٠-٠٠ روپيا

ٽائيٽل ڊزائين — ساجد قريشي

ٽائيٽل ڪيليگرافي — فتاح هاليپوٽو

ڪتاب ڪلوار تاريخي ناول سنڌيڪار: نور محمد عباسي
بٽر پيپر تي ڪمپوزنگ انڊس پرنٽنگ پريس حيدرآباد سنڌ
ڇپائي نفيس پرنٽنگ پريس، حيدرآباد، پبلشر اداره شهباز
پبليڪيشنس حيدرآباد، سنڌ. پوسٽ باڪس: ١٣٠ مان
پڌرو ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنوار

عشق ۽ محبت جي سنئاج سان ڀرپور .... جنگين
دوبدو مقابلن سازشن ۽ دغا بازين جي دل ڏڪائيندڙ واقعن سان
ڀرپور انگلستان جي تاريخ جي هڪ سياهه باب جي بنيادن تي
ٻڌل داستان.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

سچي محبت ڪڏهن نه ٿي مري، حالتن ۽ بدقسمتيءَ
جا ڪارا ڪڪر ان کي ختم ڪري نه ٿا سگهن. ٻن دلين
جو حقيقي ميل هڪ دفعو ٿيو، ته قيامت تائين قائم رهندو.

مارگريٽ ارون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پنهنجي پاران

زير نظر ڪتاب ڪنوار، هڪ انگريزي تاريخي ناول The Bride جو ترجمو آهي، جنهنجا واقعا سترهين صدي عيسويءَ جي انگلنڊ ۽ اسڪاٽلنڊ جي تاريخ جي هڪ اهڙي خوني باب سان واسطو رکن ٿا، جنهن انهيءَ صديءَ جي يورپي دارلحڪومتن ۾ طوفان برپا ڪري ڇڏيو ۽ وقت جي بادشاهن به پاڻ کي محفوظ نه ٿي سمجهيو. شاهه چارلس پهرئين جي، سندس پارليامينٽ سان زبردست ڇڪتاڻ جي نتيجي ۾ انگلنڊ ۾ هڪ اهڙو واقعو رونما ٿيو، جنهن جهڙو ٻيو واقعو انهيءَ سر زمين ۾ وري ڪڏهن به رونما نه ٿيو آهي. پارليامينٽ انهيءَ وقت جي جنرل ڪرامويل جي مدد سان شاهه چارلس کي جنگ ۾ شڪست ڏني ۽ هن پنهنجو پهر لڪائڻ لاءِ اسڪاٽلنڊ جي ڊيوڪ آف آرگائيل وٽ وڃي پناهه ورتي. پر بدقسمتيءَ سان انهيءَ ئي ڊيوڪ آف آرگائيل به هن سان غداري ڪري کيس ڪرامويل جي هٿ وڪڻي ڇڏيو. پارليامينٽ ۾ شاهه چارلس پهرئين هن تي مقدمو هلائي کيس ملڪ ۽ رعايا سان غداري جي ڏوهه ۾ ڦاسيءَ جي سزا ڏني ويئي، ۽ هن جو سر لنڊن جي مرڪزي چونڪ تي قلم ڪيو ويو!

چارلس جو سر قلم ڇا ٿيو! سڄي يورپ جي شاهي درٻارن مان آهه نڪري ويئي، ڇو ڪوئي ڇا ٿي ڪري سگهيو!

(اداره)

ڪهاڻيءَ جو مختصر تعارف

يورپ جي مشهور معروف جنگباز ۽ بهادر سپاهيءَ مارڪئس آف مونٽروس، جيمس گرهام ڪيترن ئي سالن کانوئي انگلنڊ جي شاهه چارلس پهرئين جي طرفان جنگ جو ميدان گرم رکيو هو ۽ بادشاهه جي دشمنن جا ڏند کٽا ڪيا هئا ـــ پر افسوس جو سڀ بيسود! شاهه چارلس جون پنهنجيون غلطيون سندس آڏو اينديون رهيون ۽ پارليامينٽ جي فوجن جي سپه سالار جنرل ڪرامويل هن تي پارليامينٽ ۾ مقدمو هلائي بادشاهه کي موت جي سزا ڏياري، جنهن جي نتيجي ۾ هن جو سر قلم ڪيو ويو.

انگلنڊ جي تخت جو جائز وارث شهزادو چارلس پيو هن ڪهاڻيءَ جي شروعات وقت هالنڊ ۾ پناهگزين آهي ۽ جلاوطن دربار جو مالڪ آهي. انهي دور ۾ مونٽرس اتي پهچي ٿو ۽ رؤپرٽ آف رائين نالي هڪ ٻئي شهزادي ۽ نامونديءَ سپه سالار جي چلولي ۽ خوبصورت ڀيڻ، شهزادي لوئيءَ وٽ دل هارائي ويهي ٿو ۽ سندن عشق اسري ۽ پاڙون پختيون ڪري ٿو.

پر جلد ئي مونٽروس پنهنجي منگينديءَ کي خدا حافظ چئي ٿو ۽ پنهنجي بادشاهه پاران سندس خاندان جي دشمنن کي هڪ آخري ۽ ڪاري ضرب لڳائڻ لاءِ وڃي ٿو. هاڻي انهيءَ جدوجهد جو ميدان انگلنڊ کان ڦري اسڪاٽلنڊ ۾ گرم ٿئي ٿو جنهن تي شاهه چارلس پهرئين جي قتل جڳي اڳمي ۽ وڏن ماڻهن جي هڪ ٻئي کان بي اعتمادين ۽ دغا بازين جو ڪارو ڪکر ڇانئيل آهي.

انگلنڊ جي شاهي خاندان پڇي وڃي هالنڊ ۾ پناهه ورتي ۽ شاهه چارلس پهرئين جي ملڪه هينريٽا پئرس ۾ وڃي رهي. هالنڊ ۾ وڏي ۾ وڏي رياست آرينج نالي هئي، جتان جو ڊيوڪ

آف آرينج شاهه چارلس پهرئين جو ناٺي ۽ چارلس ٻئي جو جيڪو ان وقت نوجوان ۽ الهڙ شهزادو هو) پٽيو هو. اتي رهندي شاهي خاندان جي جلاوطن افراد کي واپس تخت ۽ تاج حاصل ڪرڻ جي اميد رهي، جنهن لاءِ ڪوششون ۽ سازشون هلنديون رهيون.

هن ڪتاب جي لائق مصنف مارگريٽ اروِن، ڪتاب، کي فقط خشڪ تاريخي مواد سان پرڻ بجاءِ ان کي جنهن افسانوي رنگ ۾ پيش ڪيو آهي ۽ مرڪزي ڪردارن کي جنهن طرح سان پڙهندڙن جي اڳيان آندو آهي، تنهن مان معلوم ٿئي ٿو ته جڻ تصور جي اکين آڏو سترهن صديءَ جو اهو خوني واقعو ۽ ان جا ڪردار زنده ٿي رهيا آهن.

جڏهن به ڪنهن ملڪ جو حڪمران مطلق العنان بڻجي پاڻ کي سياه ۽ سفيد جو واحد مالڪ ۽ رعايا جي قسمتن جو آقا بنجڻ جي ڪوشش ڪندو آهي، تڏهن قدرت هن جي انهيءَ غرور کي مٽائڻ ۽ ختم ڪرڻ لاءِ ڪنهن اهڙي مرد مجاهد کي ميدان ۾ آڻيندي آهي، جيڪو غريب ۽ بيوس رعايا کي سک جو ساهه کڻڻ جو موقعو مهيا ڪندو آهي. اهوئي هن ڪتاب جو آدرش ۽ سبق آهي، جنهن کي هرڪو پڙهندڙ وڏي چاهه ساڻ پڙهي حالات جي تعبير پاڻ ڪري سگهندو.

هن ڪتاب جو ترجمو ڪندي ڪوشش اهائي ڪئي ويئي آهي. ته اهو ترجمو نه، بلڪ اصل سنڌي ڪتاب معلوم ٿئي. ڪوشش ڪري سنڌي اصطلاح ۽ محاورا استعمال ڪيا ويا آهن ۽ ڪٿي به لفظي ترجمو نظر نه ايندو. ٻولي مجموعي طور عام فهم ۽ سلوڻي ڪم آندل آهي.

سنڌي ٻوليءَ ۾ اسان وٽ بدقسمتيءَ سان تمام گهٽ ناول نظر اچن ٿا. ان جي برعڪس اسان جي ملڪ جي قومي زبان اردو ۾ هر اهڙو ڪتاب جلد کان جلد ترجمو ٿي، بازار

۾ پڙهندڙن تائين پهچي ٿو، جيڪو يورپ يا آمريڪا ۾ شايع ٿي ٿو. اهو نہ ڏسڻ گهرجي تہ ڪتاب جو موضوع ڇا آهي، بلڪ فقط اها پرک ضرور ڪئي وڃي ٿي تہ ڪتاب مفيد معلومات سان پر هجي، وڻندڙ ۽ پڙهندڙن جي دلچسپيءَ جو مرڪز هجي بداخلاقي ۽ عريانيت کان پاڪ صاف هجي، نئين نسل کي بدراه بنائڻ بجاءِ سٺن غلط نظرين ۽ خيالن کي سنئين رستي تي آڻڻ جي ڪوشش هجي. اهي چند ڳالهيون اهڙيون آهن، جيڪي سنڌي ادب ۾ اضافو ڪرڻ جي ارادي سان ٻاهرين ٻولين مان ڪتاب ترجمو ڪندي مد نظر رکڻ ضروري آهن. انهن کان علاوه اصل مقصد پنهنجي ادب کي مالا مال ۽ شاهوڪار بنائڻ، انجي ادبي ۽ علمي ذخيري کي جلد از جلد اهڙي حد تائين پهچائڻ هجي، جتي اسين ۽ اسان جا ايندڙ نسل وڏي فخر ۽ شان سان ڳاٽ اوچو ڪري چئي سگهن تہ اسان جو علمي ۽ ادبي ذخيرو بہ ٻئي ڪنهن کان گهٽ ڪونهي.

ان ڏس ۾ شهباز پبليڪيشنس کي اهو فخر حاصل آهي تہ ان پنهنجي مهربان پڙهندڙن کي ڪوشش ڪري هميشه مواد سٺو پيش ڪيو آهي.

اسان کي اميد آهي تہ پڙهندڙن کي هي تاريخي ناول انتهائي دلچسپ، پراز معلومات ۽ اعليٰ معيار جو معلوم ٿيندو ۽ ناشر جي ڪاوش بر ثواب ٿيندي.

خادم العلم

نور محمد عباسي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

باب پهريون

سمنڊ پـــار

هڪ ٿلهو ماڻهو اڪيلي ڪمري ۾ ويٺو ڪجهه لکڻ ۾ مصروف هو. هنجي هٿن جون ٿلهيون ۽ ٻيڊوليون آڱريون ۽ سڄيل پير سخت سرديءَ ۾ نيلا ۽ گلابي نظر اچي رهيا هئا. پيرن ۽ گوڏن تي گـرم ڪپڙي جون ٿلهيون پٽيون ويڙهيل هيس، پر تڏهن به سنڌن ۾ سور اهڙو هوس، جو چرندي پرندي چيچلائي رهيو هو. پاسي ۾ باهه ٻري رهي هئي. اهو شخص، هڪ مشهور انگريز وڪيل ۽ انگلستان جـي جلاوطن بادشاهه چارلس ٻئي جو وزير خزانه، سر ايڊورڊ هائيڊ هو، پر هن وقت ويچاري وٽ خزانو سنڀالڻ لاءِ ڪوئي ڪونه هو.

انهيءَ مهل هو هڪ اهم خط لکي رهيو هو. ڪيس اهو به ياد نه رهيو هو ته انهيءَ ڏينهن تاريخ ڪهڙي هئي، انڪري هن خط جي مٿان بنا تاريخ جي فقط جنوري سن ١٦٤٩ع لکڻ مناسب نه سمجهي، هن طرح خط شروع ڪيو:

”دي هيگ،
خميس، ٣ بجه شام،
مآءِ لارڊ،

والمعهد شهزادي مون کي هڪ مخفي حڪم ڏنو آهي ته آءٌ اوهان سان ڪنهن اهڙي جاءِ ۽ تاريخ تي ملاقات ڪرڻ جو انتظار ڪريان جيڪا اوهان مقرر ڪريو. يقين ڪندا ته مون کي اوهان صاحبن سان ملاقات ڪري انتهائي مسرت ٿيندي ۽ هڪ اهڙي بهادر جا هٿ چمي وڏي سعادت نصيب ٿيندي، جنهن دنيا ۾ اهڙو شاندار ڪردار ادا ڪيو آهي؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انهيءَ هنڌ تائين جيئن ئي پهچي هن پنهنجن هٿن جي آڱرين جي ڏوڏن کي وات مان گرم ساه ڪڍي، حرارت پهچائي ۽ پيرن جي آڱرين کي هڪٻئي سان ٽڪرائي همٿ ٻڌي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي ته وات مان درد جي هلڪي دانهن نڪري ويس. دريءَ مان ٿڌي ۽ گهميل هوا جا جهونا داخل ٿي رهيا هئا، جن اندرين فضا کي به ٿڌو ڪري ڇڏيو هو. هن خيال ڪيو ته اٿي باهه جي چلهي ۾ هڪ به لڪڙي وجهان ته ڪمرو ڪجهه گرم ٿئي، پر هن ڏوڪري ۾ ٻچيل ڪاٺين جا ٽڪرا جڏهن ڳڻيا ته ارادو بدلائي، باهه کي تيز ڪرڻ بدران پاسي واري ڪٻٽ مان مستي شراب جو هڪ برتڻ ڪڍيو ۽ پاسي ۾ رکيل چانديءَ جو پيالو کڻي ان کي شراب سان ڀري، هڪ ڍڪ ڏيئي پي ويو ۽ ٿلهو ساهه ڀري، شراب جو برتڻ ۽ پيالو کڻي وڃي لڪڻ واريءَ ميز تي ويٺو.

اٿي ويهي هن وري جلدي ٻيو پيالو ڀريو ۽ ٻه چار ڍڪ آهستي آهستي ڀري، ٻڇڙو منهن بڻائي سوچڻ لڳو ته هن شراب کي وڌيڪ رکڻ مناسب نه ٿيندو، نه ته هڪ ٻن ڏينهن ۾ اهو ڪٽو ٿي ويندو. لاچار دل جو سور دل ۾ رکي باقي شراب به پي ويو. پوءِ خيال ڪيائين ته جيڪڏهن هي پيالو وڪڻندس ته ايتري رقم ضرور ملي ويندي، جنهن مان هڪ بوتل سٺي شراب جي ملي ويندي. پر وري ياد آيس ته جڏهن اهو ”ڪپ“ اسڪول جي مقابلن ۾ کٽي آيو هو ته سندس والده ڪيتري نه خوش ٿي هئي ۽ هن جي انهيءَ ڪارنامي تي ايترو فخر ڪندي هئي، جو جڏهن هو وڪالت ڪرڻ لڳو هو ۽ هڪ سٺي قانوندان طور نالو ڪڍڻ شروع ڪيو هو، تڏهن به ايتري قدر خوشي ڪانه ٿي هيس.

هو پنهنجي ٻاراڻي اوسٿا جي نظارن جي تصور ۾ ايتريقدر ته محو ٿي ويو، جو سندس اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. هو سوچي به نه پئي سگهيو ته بادشاه چارلس پهريون انگلنڊ ۾ قيد ٿي چڪو آهي ۽ سندس پٽ چارلس ٻيو، خود انگلنڊ ۽ سندس پنهن جي

دوستن وانگر، جيڪي جنگ ۾ قتل ٿيڻ کان بچي ويا هئا،
هالنڊ ۾ جلاوطن آهي، هائي، جڏهن ته انگلنڊ ۾ جنگ ختم
ٿي چڪي هئي، تڏهن شاهه پرست پارٽيءَ جا باقي بچيل ماڻهو
اتي وڃي ڪي غاصب ڪرامويل سان ساز باز ڪرڻ، ۽ سندس
سازشن ۾ شريڪ ٿيڻ لاءِ تيار نه هئا ۽ ان ڪري اهي سڀ
هالنڊ هليا آيا هئا.

هائيڊ ۽ سندس چار دوست اهڙيءَ ته مفلسيءَ ۽ ناداريءَ
جي حالت ۾ هئا، جو اهي چاروئي گڏجي هڪ چٽي جو
ڪاڌو ڪائيندا هئا، پر ان جا پئسا به ڪيترن ئي مهينن کان وٺي
نه ڀري سگهيا هئا. پر هو دل کي ائين چئي ڪوڙي تسلي
ڏيندو هو ته جيسين سون کي ڪتاب ۽ مانيءَ جو ٽڪر ملي
ٿو، تيسين ٻيءَ ڪنهن شيءِ جي ضرورت ڪانهي. جيتوڻيڪ
اها ڳالهه پوري طرح سچي ڪانه هئي، پر ايترقدر حقيقت ضرور
هئي ته دنيا جي ڪا لالچ ۽ ڪوبه وڏو خزانو هن کي پنهنجي
بادشاه سان غداري ۽ بيوفائي ڪرڻ لاءِ آماده ڪري نه ٿي
سگهيو. هن جو تيز دماغ ڪيس ٻڌائي رهيو هو ته هن طرح
زندگي گذارڻ ۾ ڪيس جيڪي مصيبتون ۽ تڪليفون برداشت
ڪرڻيون پيون ٿيون، تن کان وڌيڪ هن کي انگلنڊ واپس وڃڻ
۽ ضمير کي فروخت ڪري دولت ڪمائڻ جي حالت ۾ اندر واري
جي لعنت ۽ ملامت جي صورت ۾ تڪليفون سهڻيون پونديون. هڪ
اهڙو هنڌ به ايندو آهي، جتي منطق ڦري وجد ۽ غيبي اشاري
جي صورت اختيار ڪندو آهي. اهائي حالت انهيءَ موقعي تي
هائيڊ جي هئي، جڏهن ڪجهه ئي ڏينهن اڳي هن پنهنجي هڪ
ڪمزور دل واري دوست کي لکي موڪليو هو ته: "سوچو ته سهي،
ته جيڪڏهن اوهان هڪ هزار پائونڊ وڌيڪ ڇڏي مرندا، ته
ان سان توهان کي ڪهڙو مزو ملندو! ذرا سوچ ته دوست...."

پر انهيءَ جو مطلب اهو ڪونه هو ته هو پنهنجي
وفاداريءَ کي ترڪ نه ڪندي، هالنڊ جي انهيءَ مرض لڳل،
گندگيءَ ڀريل، جهيڙاگر ماڻهن جي شهر کي ڇڏي ڪنهن ٻئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صاف ماحول واري ملڪ ۾ شهر ڏانهن منتقل ٿي سگهڻ جي موقعن بابت نه سوچيو. اف خدا يا! ڪهڙو نه عجيب و غريب ملڪ هو، جنهن جي زمين جو سڄو بلڪل سڌو سنئون، بنان ڪنهن هيٺ مٿاهين جي، ڪنهن جبل ۽ ٽڪر يا ٻئي ڪنهن مخصوص نشان کان سواءِ هوا هئي ۽ نه فقط هوائن ۽ پاڻيءَ جو ملڪ هو، جنهن کي چوطرف پاڻي ئي پاڻي هو— گهر جي هيٺان به پاڻي وهي رهيو هو، ٻاهر رستن جي سطح کان مٿي واهن ۾ به سمنڊ جو پاڻي هو، ۽ سڄي ملڪ ۾ سمنڊ جي وچ ۾ فقط واريءَ جا ڪي ڏڙا بيٺل هئا، جن کي ڊچ قوم جا ماڻهو بند ٻڌي رهيا هئا، ۽ جن کي دائمي طور مرمت ڪندا پئي رهيا. سڄو ملڪ ڄڻ ته سمنڊ جي تري وهان ڳلهي ٻاهر ڪڍيو ويو هو. پوءِ ڪهڙو عجب هو، جو هن جي سنڌن ۾ سور هو ۽ شديد سورا هو انگلستان جي ٽڪرين ۽ ساڙين ۽ ڳاڙهي مٽيءَ کي وري ڀيهر ڏسڻ لاءِ آتو هو. هن کي پنهنجي ناني ئي فخر هو، ۽ ٻر ڪيس هاڻي انگلستان ۾ زمين جو هڪ ٽڪر به نه رهيو هو، جنهن کي پنهنجو سڏي سگهي. هن وقت ته هو فقط هڪ جلاوطن انگريز وڪيل هو، پر وري ڪن ٻين انگريز زميندارن جو خيال آيس ته ڪيئن نه اهي هزارن جي تعداد ۾ هن والنگر بادشاهه جي قيد ٿيڻ کان پوءِ پناهه حاصل ڪرڻ لاءِ انهيءَ ملڪ ۾ آيا هئا ۽ سنڌن حالت ذري گهٽ رولو فقيرن جهڙي ٿي ويئي هئي. هن دل ۾ شڪر ڪيو ۽ شراب جو آخري پيالو پي، پنهنجي دل مٿي ڪرڻ لاءِ سوچيو ته اجها به شايد وقت نه ويو آهي، مٿان ڪنهن مهل ڪيس نوجوان شهزادي چارلس ٻئي جي خاطر ڏکڻ طرف اسپين يا ٻئي ڪنهن اهڙي گرم ملڪ ۾ سفارتڪاريءَ جي ڪم سان وڃڻو پوي، پوءِ ته هي سڀ ڏک ڏاکڙا ختم ٿي ويندا.

تصور ئي تصور ۾ هن گول گول ۽ وڏيون ڳاڙهيون نارنگيون ڏٺيون، جن کي مصور پنهنجين تصويرن ۾ چٽڻ جا شوقين هوندا آهن. ساڻ ئي ڪيس مجز جي مٿان شراب سان

پربل ڊگها گلاس ۽ ميز جي ٻرئين پاسي ڪان ڪاوين وڏين اکين واريون نوجوان شرميلمون دوشيزائون ويٺل نظر آيون، جن جي ڪلهن تي ڪاري رنگ جا ڊگها رومال سندن زلفن کي جڪڙيون بيٺا هئا، ۽ اهي رکي رکي ترڇي نظر سان ڪيس اکيون ڦاڙي حيرت وچان تڪي رهيون هيون. جلد ئي هن جو پير بيخبريءَ ۾ وچي ميز سان لڳو ۽ هنجو اهو سهٽو خواب درد جي دانهن ۾ تحليل ٿي ويو. هن وري شراب جي ڊڪ پرڻ لاءِ پيالي ۾ هٿ وڌو، پر ان کي خالي ڏسي پنهنجي قسمت تي افسوس ڪري ٿڌو ساهه کڻي وري قلم کنيو ۽ اڌ ۾ ڇڏيل خط کي پورو ڪرڻ شروع ڪيو، هن لکيو:

”آءٌ اوهان صاحبن جي جواب جو بيچينيءَ سان منتظر رهندس مون کي فقط ايتري چوڻ جي اجازت ڏيو ته شهزادي ۽ اوهان جي درميان ناهه ٿيڻ کي همدرديءَ جــي نظرن سان نه ٿو ڏٺو وڃي ۽ جيئن ته اوهان جي ملڪ جا ڪيئي ماڻهو هن ملڪ جي شهرن ۾ پکڙيا پيا آهن، ان ڪري اوهان کي هن معاملي ۾ وڏي ۾ وڏي رازداريءَ کان ڪم وٺڻو پوندو.“

ان کان پوءِ هن چند امڙين جاين جا نالا لکيا، جمڪي هنن جي ملاقات لاءِ امڪاني هنڌ ٿي پئي سگهيا، پر ايتري ۾ هن جي ڪنن تي اهڙن قدمن اهڻ جو آواز پيو، جيڪو ڪنهن مضبوط ۽ طاقتور ماڻهوءَ جي پيرن مان ئي نڪري پئي سگهيو. ”اف خدايا! ڪيڏا نه سال ٿيا، جو آءٌ به اهڙي آزاديءَ سان هنن ڏنگن کي هلائي ۽ پيرن کي گهمائي سگهندو هوس!“ هن دل ئي دل ۾ حسرت وچان آهه ڪئي، پر جئن تــه قدمن جو آواز تيزيءَ سان اڳتي وڌندو رهيو، ان ڪري هائيڊ جلدي خط تي مچمچ وڌي ۽ ان کي ويڙهي لڪائي ڇڏيو.

دروازو کليو ۽ هڪ قدآور شخص هيٺ جهڪي دروازي وچان لنگهي پاتو. هو گهڙي ڪن لاءِ اونداهي ڪمري جو جائزو وٺندو رهيو ۽ جيسين هن جون اکيون اونداهي ڪمري ۾ رکيل شين ۽ ويٺل ماڻهوءَ کي ڏسي سگهيون، تيسين ٻاهرين ٿڌي ۽

ڳهميل هوا ۽ اندر اچي داخل ٿي، هائيڊ جي وات مان حيرت ۽ درد وچان عجيب آواز نڪتو پر هو ٻاڻ کي سنڀالي، ڏاڍي تڪليف سان سهز تان اٿيو ۽ انگلستان جي شاهي بحري ٻيڙي جي- لارڊ هاءِ ائڊمرل جي اڳيان جهڪيو ۽ پوءِ دل کي ڏاڍو ڪري وري سڌو ٿي، قد آور اميرالبحر جي منهن ۾ نهارڻ لاءِ منهن مٿي ڪري بيٺو.

هائيڊ کي سامهون بيٺل هڪ اهڙو سنهو ۽ پڪي رنگ وارو چهرو نظر آيو، جنهن هڪ مهمنو ٺهو ته پنهنجي چمار جو اٺمهون سال مس پورو ڪيو هو، پر هن وقت اهو چهرو وڏيءَ عمر واري اهڙي ماڻهوءَ جو هو، جنهن ٺهن کان گهٽا وڌيڪ سال گذاريا هئا ۽ جنهن انهيءَ عمر دوران بهارن بدران خزان جون وڌيڪ موسمون ڏٺيون هيون، هائيڊ جي سامهون جهڪو ماڻهو بيٺو هو، سو تمام وڏي قوت، همت ۽ دلٻريءَ جو مالڪ هو، هنجي دل ۾ چيتوڻيڪ شخصي غرض ۽ لالچ جو خيال ڪونه آيو هو، پر تڏهن به هو جنهن شيءِ حاصل ڪرڻ جي پٺيان پيو هو، سا حاصل ڪري چڪو هو. هنجي خوبصورت چهري جا خد و خال، جن کي ڪڏهن شاهي دربار جون حسينائون فرشتن جهڙو، خوبصورت ۽ معصوم سڏينديون هيون، اڄ اهڙو زاويه اختيار ڪري رهيا هئا، جو ماڻهو چوڻ لڳا هئا ته انهيءَ چهري مان بدنصيبيءَ ۽ ناڪاميءَ جي تلخي جهلڪڻ لڳي آهي. سندس پيشانيءَ تي آيل گهنج انهيءَ پڪي ارادي، ڪاوڙ ۽ غرور، نااميدين ۽ ناڪامين جي گڏيل پيداوار هئا، جمڪي انهيءَ طاقتور ۽ عظيم انسان کي ويجهڙائي وارن سالن ۾ برداشت ڪرڻيون پيون هيون.

هائيڊ جي نظرن ۾ هيءُ شهزادو اڃا به هڪ غير ملڪي هو، جاڪلاءِ ته هو جرمنيءَ جي رياست رائين جي بادشاهه جو پٽ رويرٽ هو ۽ جيتوڻيڪ هو پنهنجي مامي، انگلستان جي شاه چارلس پهرئين جي طرفان سڄي عمر وڙهندو رهيو هو، تڏهن به هائيڊ کيس اڃا به هڪ انگريز جي حيثيت ۾ ڏسڻ

لاءِ تيار نه هو. ٻئي طرف، شهزادي روپرٽ کي سندس مامي شاهه چارلس گرفتار ٿيڻ کان هڪدم پوءِ، پارليامينٽ کي راضي ڪرڻ لاءِ اميرالبحر جي عهدي تان معطل ڪري ڇڏيو هو، پر ان هوندي به هو ڪنهن غير ملڪي بادشاهه وٽ نوڪري ڪرڻ لاءِ تيار ڪونه هو. هن فرانس ۾ فيلڊ مارشل ٿيڻ ۽ فوجي اعزاز حاصل ڪرڻ جي آڇ ٺڪرائي ڇڏي هئي. انگلنڊ جي بحري ٻيڙي مان ڪجهه ماسوندي جهاز جا ڪپتان شاهه چارلس جي وفاداريءَ جو دم ڀريندي، فرار ٿيڻ ۾ ڪامياب ٿيا هئا ۽ اهي سڀ اچي هالنڊ ۾ پناهگزين ٿيا هئا. شهزادي روپرٽ انهيءَ ٽڪل ٽٽل ٻيڙي جي ڪمان سنڀالي هئي، ۽ انهن جهازن جي عملي ۽ خلاصين کي بغاوت ڪري شاهي ٻيڙي کي ڇڏي ڀڄڻ کان روڪڻ لاءِ هن سڀڪجهه قربان ڪيو هو. گنوئيل چٽن مهڻن ۾ هن انهن جهازن جي مرمت ڪرائي هئي ۽ ڪنهن ٻاهرين مشوري ۽ مالي امداد کان سواءِ، هن انهن جهازن کي انگلستان ۾ قيد ٿيل بادشاهه ۽ هالنڊ ۾ جلاوطن سندس وليعهد جي خدمت لاءِ وقف ڪيو هو.

هائيڊ پنهنجي طرفان بادشاهه جي وفادار حلقن جي سيني وٽان ڏانهن جيڪي به خط موڪليا هئا، تن ۾ هن دل کولي روپرٽ جي انهيءَ حيرت انگيز ۽ ڏٺي گهٽ ناممڪن ڪارنامي جو داد ڏنو هو. ساڳي وقت هو آئرلنڊ ۾ مقيم ڊيوڪ آف آرمنڊ ڏانهن هڪ ٻئي پيغام خط لکي موڪلي رهيو هو ته ڪيئن نه بادشاهه جا ظاهري دوست، ۽ ڪليل دشمن هر طرح جي سازش ڪري روپرٽ جي تيار ڪيل انهيءَ بحري آرماڙ کي ناڪامياب ڪرڻ لاءِ ڪوشش ۾ مصروف هئا ته جيئن جهازن تي ڪم ڪندڙ خلاصي ڪنهن طرح باغي ٿي ڀڄي نڪرن. روپرٽ جي اهائي اوچائي ۽ يڪ خيالي ڏسي انگلنڊ جي اصل "سچن" انگريز درٻارين ۽ اميرن متفق ٿي اهو فيصلو ڏنو هو ته انهيءَ ٽڪل ٽٽل ٻيڙي کي جيڪڏهن ڪو هلائي سگهندو ته اهو هڪ ئي شخص آهي — يعني روپرٽ آف دي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائمن آهي، چاڪاڻ ته نه ئي ڪنهن ۾ اهڙي جرئت هئي ۽ نه ڪو اهڙي همت ئي ڪري ئي سگهيو.

هائيڊ سيني جي اڳيان انهيءَ حقيقت کي تسليم ڪيو هو ته بحري ٻيڙي جو وجود، انهيءَ محنت ۽ ڪاريگريءَ جو نتيجو آهي، جنهن جو مظاهرو شهزادي روپرٽ طرفان انهيءَ گهڙيءَ کان وٺي ڪيو ويو هو، جڏهن کان هن ٻيڙي جي چارج سنڀالي هئي. هائيڊ طرفان اهڙي قسم جي تعريف ڪرڻ ڪا معمولي ڳالهه نه هئي. هن کي وڏيڪ آساني نڪته چيني ڪرڻ ۾ محسوس ٿيندي هئي. هن پنهنجن بااثر دوستن کي لکي موڪليو هو ته شهزادي روپرٽ ايتري عقلمندي ۽ بردباريءَ جو مظاهرو ڪيو آهي، جنهن جو اوهان يقين ئي نه ڪري سگهندا. چاڪاڻ ته ڪجهه ئي سال اڳي، جڏهن روپرٽ انگريزي دربار ۾ آيو هو، تڏهن پنهنجي اڻ گهڙيل روش ۽ عجيب اخلاقن سان اڌو اڌ درٻارين کي ناراض ڪري ڇڏيو هو، پر سيني کان وڌيڪ ناراض ۽ خفي خود سندس مامو شاهه چارلس پهريون ٿيو هو. هائيڊ حيران هو ته چار، ڇهه فوٽن ۽ ڇڻ انچن جي قد وارو هيءُ نئون غير ملڪي شهزادو ڪنهن مهل ڪيس (هائيڊ کي) اوڏي ٿي وڏي ۽ طاقتور دماغ ۽ عقل جو مالڪ سمجهندو هوندو، جهڙي جسماني طاقت جو هو پاڻ مالڪ هوا يا هو ڪيس فقط اجائي بڪ بڪ ڪندڙ هڪ ڪنجوس شاهي خزانچيءَ جي حيثيت ۾ ئي ڏسندو رهيو هوندو! جلد ئي هائيڊ اهڙن خيالن کي دل مان هٽائي پري ڪيو ۽ اڳتي ويهڻ جي ڪوشش ڪندي جي اڳيان ڪئي، پر هن تيزيءَ سان سندس انهيءَ ڪوشش کي پورو ٿيڻ نه ڏنو ۽ چوائين ”اڙي ويهي رهه، ميان، ويهي رهه! پنهنجن پيرن ۽ گوڏن تي رحم ڪر!“ ساڳيءَ گهڙيءَ ۾ روپرٽ پڇيو ته ـــ چار، هائيڊ وٽ انگلنڊ مان ڪا تازه ترين خبر آئي آهي؟ انگلنڊ جي خبرچار مان مطلب هوس شاهه چارلس جي باري ۾ خبر ـــ شاهه چارس، جنهن اسڪاٽلنڊ جي ڪاوينئنٽرس وٽ پناه ورتي هئي، جن هن کي پارليامينٽ

جي انگريزي فوج کي فروخت ڪيو هو، ۽ جيڪو هن وقت
جنرل ڪرامويل جو قيدي هو.

هائمڊ وٽ انهيءَ وقت کان پوءِ وڏيڪ ڪا خبر ڪانه
آئي هئي، جڏهن کان شاهه چارلس کي ساموئلڊي پيٽ، آئيل
آف وائيٽ جي قيدخاني مان ڪڍي، انگلنڊ جي سرزمين تي
واقع قلعي ڪئرسبروڪ واري جيل ۾ منتقل ڪيو ويو هو.
اهو هڪ اهڙو سخت جيل هو، جتان جي چوڪيدارن ۽ محافظن
کي بار بار بيمار ٿي پوڻ ڪري جلد بدلي ڪيو ويندو هو.
۽ شاهه چارلس کي اتي پهچائڻ کان پوءِ هن تي اهڙي ڪڙي
نظرداري رکيل هئي، جو جهرڪيءَ جي پکن کي به اندرئين
پاسي پرواز ڪرڻ وجهه جي طاقت نه هئي.

شهزادي رابرٽ کي معلوم هو ته انهيءَ صورتحال لاءِ
هڪ معقول سبب هو، البت هائمڊ کي اهڙي معلومات ڪانه
هئي. جاڪائي نه ڪنوريل سرءِ. واري موسم ۾ رابرٽ کي سندس
ماسي شاهه چارلس وٽان هڪ اهڙو خفيه پيغام پهتو هو، جنهن
کي هو ڪاغذ تي لکڻ جي همت نه ڪري سگهيو. رابرٽ
کي اها هدايت موڪلي وئي هئي ته هو انهيءَ پيغام جي خبر
ڪنهن به امير ۽ درباريءَ کي نه ڏي، ۽ خود شهزادي چارلس
کي به باخبر نه ڪري، پر جيڪڏهن رابرٽ هن کي هدائت
مناسب سمجهي ته پوءِ اها ڳالهه سندس راءِ تي ڇڏيل هئي. شاهه
چارلس طرفان پهنجي پالڻي ۾ اهڙي مڪمل اعتماد جو مظاهرو
جيڪڏهن ڪجهه مهينا اڳي ڪيو وڃي ها، ته شايد هو
پارلاميٽ جي فوجن جي هٿ ۾ اڄ قيد نه هجي ها، بلڪ
ڪ ۾ فتح ڪيس نصيب ٿئي ها!

رابرٽ کي اهو پيغام مليو هو ته هو هڪ مقرر رات
۽ هڪ جهاز آئي آئيل آف وائيٽ جي پاسي کان خاموشيءَ
ان پهاري ڇڏي. شاهه چارلس کي انهيءَ رات اتان پڄي نڪرڻ
جي اميد هئي. رابرٽ پاڻ ته اوڏانهن نه پئي وڃي سگهيو،
جاڪاڻ ته سندس ماسي جي قيدخاني جي پرسان هنجي موجودگيءَ

سبب جهاز جي يقيناً تلاشي ورتي وئي ها ۽ پوءِ سڄي رٿا جو خاتمو ٿي وڃي ها. هن پنهنجي هڪ عقلمند ڪپتان کي جهاز سان اوڏانهن روانو ڪيو هو، جيڪو اتي وڃي چار پنج ڏينهن هن بهاني سان ترسيو ته هو ته هو سٺائي واءُ جي انتظار ۾ آهي ۽ جيئن ئي سندس جهاز جا سڙهه هوا سان پرجهيا، تيئن هو روانو ٿي ويندو. پر جيئن ته چئن پنجن ڏينهن ڪانئين ڪوبه واقعو رونما ڪونه ٿيو، ان ڪري هن کي وڌيڪ اتي ترسڻ نه ڏنو ويو ۽ لاچار ٿي ڪپتان کي جهاز سميت اتان نڪرڻو پيو هو.

قلعي ڪئرسبروڪ جي چئن ديوارن اندر نومبر مهيني جي انهيءَ رات دير سان ڇا ٿيو هو، سا ڪنهن کي به خبر پئجي نه سگهي هئي، جاسوسن ته هن کي جلدئي اتان قلعي هرسٽ ڏانهن سخت پهري جي نگراني هيٺ موڪليو ويو هو. هاڻي ته روپرٽ جي دل کي هڪ اهو شڪ کائڻ لڳو هو ته ڇا، اهو سڄو منصوبو دشمن جو ته نه هو؟ ڇا، انهن اهو چاهيو ته نه وڇايو هو ته بادشاهه کي فرار ٿيڻ جي ڪوشش ڪندي پڪڙيون ۽ پوءِ جلدهن چارلس پنهنجن هٿن سان پنهنجي ڳچيءَ ۾ ڦاسيءَ جي سرڪڻ کي وڌيڪ مضبوط ڪري، تڏهن ڪيس وڌيڪ ٽوهاري بڻائي قتل ڪيو وڃي؟

هو بي آراميءَ سان هائيڊ جي ننڍي ڪمري ۾ پنجري ۾ بند ٿيل چيتي وانگر وڏيون وڏيون ورانگهون پائي هيڏانهن کان هوڏانهن اچڻ وڃڻ لڳو. وڪي وڪي چوندو رهيو ته "مون کي انگلنڊ کان ايندڙ خبرن چارن جي سلسلي ۾ هيءَ سالائي پسند نه ٿي اچي." وري هن جي خيالن جو رخ بدليو ۽ روپرٽ بي آراميءَ وچان قدم کڻندي چيو ته "جهازن ۾ پورو سامان ڪونهي، خلاصي ۽ عملو پگهارن نه ملڻ ڪري پريشان، بلڪ فرار ٿيڻ لاءِ تيار آهي."

روپرٽ بي آراميءَ سان ڪمري ۾ هيڏانهن هوڏانهن گهمي رهيو هو. هن هائيڊ کان پڇيو ته "انگلنڊ ۾ هن وقت تائين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪجهه نه ڪجهه ضرور ٿيو هوندو. پر هيءَ خاموشي چڱي ڪانهي.“ ايترو چئي هن وري هانيڊ کي پڙهائڻ شروع ڪيو ته هو پاڻ (روپرٽ) ايترو وقت ڇا ڪندو رهيو هو. هن جا سڀ ساموندي جهاز اڃا تائين هيلوونسلائيس (Helvoetsluys) بندر تي لنگرانداز هئا، هو پاڻ انهن کي اتي ڇڏي ٽڙ ٽڪڙ ۾ انهيءَ گهڙيءَ روٽرڊئم پهتو هو. سندس اچڻ جو مقصد پنهنجن ساموندي جهازن ۾ ڪٽل سامان ڀرڻ ۽ خلاصين ۽ سپاهين کي ڪجهه پگهارون ڏيڻ لاءِ هڪ جهاز وڪڻڻ جو انتظام ڪرڻ هو.

”روبڪ (Roebuck) نالي جهاز ۾ نصب ٿيل پتل واريون گهريون توبون ٿي ايتري رقم ۾ نيڪال ٿي وينديون، جيتري رقم جهاز جي باقي بچيل ساز و سامان ۽ خود جهاز جي وڪري مان حاصل ٿي سگهندي“، روپرٽ چيو.

”پر شهزادا، اوهان وٽ پورا ٽي نمبر جا جنگي جهاز آهن، ڪيئي؟ اهو هڪ ٿي جهاز ته اوهان جي سڄي ٻيڙي جو نڪ آهي.“

”آهي نه ڪنهن وقت هيو.“

”پلا، اوهان پارليامينٽ وارن جو ڪونلڻ وارو ديڪو جهاز گذريل مهيني پڪڙيو هو ۽ ان تي ٨٠٠ پائونڊن جي رقم به هٿ ڪئي هئي......“

”ها، گذريل مهيني .... ۽ خبر اٿيئي ته انهيءَ رقم مان گذريل ڪيترن مهينن جا بل ادا ڪرڻا هئا! پڙهايو ته ٨٠٠ پائونڊن جي رقم ٽن جنگي جهازن، ڇهن ڇاپه مار جهازن ۽ ٻن باربردار جهازن ۾ ڪيترا ڏينهن هلي ٿي سگهي؟“

”آءٌ اوهان تي فضول خرچيءَ جو الزام ته نه ٿو وجهان، شهزادا“ هانيڊ ڪجهه سختيءَ سان جواب ڏيڻ شروع ڪيو.

” وري آءٌ توکي غلط حساب ڪرڻ جو الزام ڏيان ٿو“، روپرٽ چيو، ”حيرت آهي ته ساموندي قزاق ڪهڙيءَ زندگيءَ جو ڳاٽو گهليندا آهن— آءٌ ته نٿو هلائي سگهان. اهوئي سبب آهي جو آءٌ ”روبڪ“ کي ڊچ واپارين وٽ وڪڻڻ

لاءِ آيو آهيان. مون هڪڙي ڏيج واپاريءَ کي هٿ اچي ڳالهائڻ لاءِ آماده ڪيو آهي، پر خدا جي پناه! اهي ڏيج ڪهڙا نه سست مزاج آهن! جيڪڏهن آءٌ سودو پڪو ڪري لاءِ هٿ ويهي نه رهان ته پوءِ جيستائين آءٌ واپس نه پهچندس، تيستائين منهنجو سڄو پيڙو ڪم نه ويندو.“
”چاڪ اوهان کي اها به مشڪلات جو مقابلو آهي....“
هائيڊ پڇيو.
”منهنجن جهازن تي ڪم ڪندڙ خلاصين ۽ سپاهين لاءِ نه ڪاڏو پهتو ڪافي مقدار ۾ موجود آهي ۽ نه پگهار باقاعدي ملي سگهي ٿي. هوڏانهن پارليامينٽ جو پيڙو ته برابر هليو ويو آهي، پر انهن جا ايجنٽ رات ڏينهن منهنجن ماڻهن کي بغاوت ڪرڻ، يا جهازن کي تباهه ڪرڻ لاءِ آماده ڪرڻ جي ڪوشش ۾ لڳل آهن. سڄي سماري تائين منهنجا ماڻهو بندر تي پيا سڙندا رهيا آهن ۽ هاڻي جيڪڏهن آءٌ ڪين جلد ڪلُل سمنڊ ۾ نه ڪڍي ويندس ۽ ڪين آئرلنڊ تي حملي لاءِ تياريءَ ۾ مصروف نه رکندس، ته پوءِ پڪ ڪر ته ٿوري ئي وقت ۾ نه ساموندي پيڙو باقي رهندو ۽ نه آئرلنڊ تي حملي ڪرڻ وارو ڪو موجود هوندو. تنهنڪري، هاڻي مهرباني ڪري منهنجي طرفان الهيءَ سودي کي وڌ ۾ وڌ پڻ ڏينهن تائين مڪمل ڪرائڻ جي ڪوشش ڪر.“
”آءٌ، شهزادا؟ پر مون کي ته ساموندي جهازن جي باري ۾ ڪا خبر ئي ڪانهي.“
”پاڻهي سکي ويندين.“ روپرٽ سادگيءَ سان جواب ڏنو.
”مون کي به اڄ چار مهينا اڳي ڪا معلومات ڪانه هئي.“
”ها، مون پڌو آهي ته توهان هڪ هفتي اندر پنهنجي اميرالبحر واري جهاز کي پنهنجن هٿن سان مرمت ڪري، ٺوڪ ٺاڪ ڪري جو سڄو ڪم سکي ورتو هئو. پر شهزادا، خدارا مون جهڙي زمين جي ڪيڙن تي ڪجهه رحم ڪريو.“
”زمين جي ڪيڙن کي جهنم ۾ وجهه!“ روپرٽ ڪرم

ٿي چيو، ”جيڪڏهن مون جهڙو ماڻهو ساموندي ٻيڙي جو اميرالبحر ٿي سگهي ٿو ته پوءِ شاهي خزاني جو وزير به جهاز جو دلال ٿي سگهي ٿو.“

”نيڪ، معلوم ٿئي ٿو ته هڪ ملڪي مدبر کي به ڪنهن وقت دلالي ڪرڻي پوندي“ هائيڊ مشڪندي چيو.

”ضرور ڪرڻي پوندي،“ روبرٽ چيو. ”خاص طرح هاڻي، جڏهن انگلنڊ جي بادشاهه کي به هڪ ملڪي مدبر پارليامينٽ کي وڪڻي ڇڏيو.“

شهزادي روبرٽ جي منهن تي اڃا به سختيءَ جا آثار ظاهر هئا. هائيڊ هن سان چرچي ڪرڻ جي جيڪا هلڪي ملڪي ڪوشش ڪئي هئي، تنهن جو هن تي ڪو خاص اثر ڪونه ٿيو هو. دراصل، شهزادي روبرٽ جون نگاهون انهيءَ مهل ميز تي پيل مونٽروس واري خط ۾ وڃي کپيون هيون، جنهن کي هو ايتري دوريءَ تان پڙهي ته به نٿي سگهيو، پر هو اکر سڃاڻي ويو هو. چنانچه ڪجهه ئي دير بعد هن پڇيو، ”مونٽروس هن طرف ڪڏهن اچي رهيو آهي؟“

”هو هيڏانهن ڪونه ٿو اچي. اسين اهڙي همت نٿا ڪري سگهون، هيگ جو شهر جاسوسن سان ڀريو پيو آهي.“

”ها، پر پڪ ڄاڻ ته هو پنهنجي حفاظت چڱيءَ طرح ڪري ٿو ڄاڻي.“

”درحقيقت، اصل خطرو انهيءَ مقصد کي ٿيندو، جنهن لاءِ اسين سڀ ڪوشش ڪري، ۽ جلاوطنيءَ ۾ وقت گذاري رهيا آهيون پئي ڳالهه تي اسڪاٽلنڊ جا چند اهڙا امير شهزادي چارلس سان ٺاهه جون ڳالهيون ڪرڻ لاءِ به هتي پهتي ويا آهن، جيڪي شروع ۾ ته سندس والد شاهه چارلس پهرين جي خلاف وڙهيا هئا، پر پوئين وقت ۾ طرفداري بدلائي وري شاهه سان اچي مليا هئا.“

”تنهنجي معنيٰ ته اهڙن ماڻهن جو قدر وڌيڪ ڪرڻو آهي جيڪي اڳ ۾ دشمن ۽ بعد ۾ دوست بڻيا، ۽ اهڙن ماڻهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو ڊڄڻ ٿورو ئي گهرجي، جيڪي شروع کان شاهه جا وفادار رهندا آيا آهن، ۽ اڄ به انهيءَ ئي ڳالهه تي قائم آهن، ڇا، تنهنجو مطلب اهوئي آهي؟“

هائيڊ شهزادي روپرٽ جي انهيءَ ڳالهه تي خوفزده ٿي ويو. ٿوري دير خاموش رهي. پوءِ چيائين ته ڪجهه ئي وقت اڳ ۾ پرنس چارلس طرفان خط آيو آهي، جنهن ۾ شاهه جي وفاداري جي ڀيٽ ڪئي وئي آهي.

„نه، نه، اهڙو ڪجهه ناهي. اهو صرف ايترو آهي ته مونٽروز سندس سيني جان نثارن مان هڪ ئي سچو ۽ مستقل مزاج امير ۽ بي ڊپو بهادر آهي، ۽ هو پاڻ به شهزادي پاران تراو هلائڻ لاءِ بي صبري ڏيکاري رهيو آهي،“ هائيڊ چيو.

„ها، پر جيستائين هو سچو وقت بروسلز ۾ پيو انتظار ڪندو رهندو ته ڇا ڪري سگهندو،“ روپرٽ آهستگيءَ سان پڇ پڇ ڪري چيو ۽ هائيڊ جي جواب ڏيڻ کان اڳ ئي ڳالهه جاري رکندي چيو، „هن مون ڏانهن به خط موڪليا آهن. هنجي رٿ اها آهي ته آءٌ ۽ اورمونڊ گڏجي آئرلينڊ ۾ فوج جي ڀرتي ڪريون ۽ رسد جو سامان هٿ ڪريون ۽ آءٌ اهي شيون پنهنجن جهازن رستي اسڪاٽلينڊ پهچايان، جتي مونٽروس پاڻ وڃي بادشاهه جي ناليءَ ۾ حملو ڪري سندس دشمن ڊيوڪ آف آرگائيل کي ختم ڪري ۽ اسڪاٽلينڊ تي قبضو ڪري. هاڻي ٻڌ، انهن ئي نه سگهي ٿو—تون ڇا ٿو سمجهين؟“

هائيڊ کي انهيءَ اوچتي سوال گهٻراهٽ ۾ وجهي ڇڏيو، پر جلدئي هن پاڻ سنڀالي ورتو ۽ روپرٽ ڏانهن نهاري تعريف ڀري آواز ۾ جواب ڏنو، „منهنجي راءِ ۾ ته شهزادا، هڪ ئي ڳالهه اهڙي پري ۽ خوشي ڏيندڙ آهي—۽ اها هيءَ ته توهان ۽ اورمونڊ گڏجي آئرلينڊ تي قبضو ڪري وٺو—جيڪڏهن ائين ٿي سگهي ۽ پوءِ اسڪاٽلينڊ کي به ملائي وٺجي ته....“

„اها ڪا آسان ڳالهه ڪانهي،“ روپرٽ چيو، „ان لاءِ تمام قريبي رابطو ضروري آهي. پريان ويٺي اهو ڪم نه ٿو ٿي سگهي“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿي سگهندو.“ اُهي جيڪي هو ڪرسيءَ تي وهي ويٺو، جنهن مان هنجي ڳري وزن سبب چيچاٽ نڪري ويا.

”ها، تنهنجو سچو نرليجو پڪل آهي؟“

”پڪل ناهي ٻه، ته جلد ئي پڃي پوندو“، هائيڊ شهزادي روبرٽ کي ڏسي چيو، ”جيڪڏهن توهان ان سان اهو سلوڪ ڪندا.“

”آءٌ؟ آءٌ ان جو ڊاڪٽر وانگر علاج ٿو ڪريان.“

هائيڊ ڏنو ته شهزادي روبرٽ ڪرسيءَ جي مرمت ڪرڻ شروع ڪري ڏني هئي. روبرٽ ڪرسيءَ جي پڪل ٽنگ سان ڪنهل ڪوڪو ڪيڏي ورتو هو ۽ ميز تان پتل جو گولو ڪڻي ان کي متوڪي وانگر استعمال ڪري رهيو هو. جلد ئي هن ڪوڪو سڌو ڪيو ۽ ڏاڍي صفائي سان ڪرسيءَ جي ٽنگ وري جوڙي ۽ ٺوڪي سڌي ڪئي.

”نوجوان چارلس بعد ۾ مون سان آئرلنڊ ملڻ چاهي ٿو، ٿي سگهي ٿو ته ان جا چڱا نتيجا نڪرن.“

”پرنس آف ويلس اوهان سان گڏ هوندو ته يقيناً انهيءَ اسڪيم کي ڪامياب ٿيڻ ۾ مدد ملندي. شهزادا، مهرباني ڪري انهيءَ ڪرسيءَ سان وڌيڪ تڪليف نه ڪريو....“

”ڪابه وڏي ڳالهه ڪانهي، بس ڪم ختم ٿي ئي ويو آهي. ها، ته چارلس کي سندس ماءُ جي اثر کان دور ڪرڻ لاءِ ٻه اها چڱي چال ٿيندي، انهيءَ عورت جا اخلاق ته ميڪاويليءَ جهڙا آهن، پر هنجو دماغ ڪونهي....“

هائيڊ اڳ ۾ ته شهزادي روبرٽ سان اتفاق ڪرڻ چاهيو، پر جلدئي پاڻ کي سنڀالي ورتائين ۽ انهيءَ موضوع کي خطري وارو محسوس ڪندي گهٽ خطرناڪ موضوع ڏسي ڳالهائڻ لڳو.

”شهزادي چارلس جا دوست جيڪي هن سان هت سان آهن، هن سان ڪا چڱائي نٿا ڪن. سڀني کي جيڪا جهري بيڪاري ۽ انتظار برداشت ڪرڻو پيو آهي، تنهن انهن کي

ڪتان جو نہ ڇڏيو آهي.“

”شهزادو چارلس پنهنجي بيڪاريءَ کي ڏاڍي سٺي نموني ۽ برداشت ڪري رهيو آهي، رويرٽ هلڪو ٽهڪ ڏيئي معنيٰ خيز انداز ۾ چيو.

”ها، سندس سڀ دوست بيڪاري کي برداشت ڪري رهيا آهن.“ هائمڊ چيو، ”مستقبل لاءِ انهن جي دلين ۾ وڏيون اميدون آهن، جيتوڻيڪ پڪ ڪانهن، پر ڏس جن سان تعلق آهي ته اهي ڪيئن هن شهر جي هر طوائف ۽ هر لوفر لفنگي سان گڏجي چڱي مستقبل جي اميد ۾ جام تي جام چاڙهن ٿا، گندا ۽ غليظ گيت ڳائين ٿا، ۽ هرطون رکن ٿا، بدقسمتي سان بذات خود ڪا چڱي ڳالهه ڪانهي، پر اها حالت اهڙن ماڻهن لاءِ برداشت ڪرڻ ڏاڍي ڏکي آهي، جن کي ڪوئي ڪم ڪرڻ لاءِ ڪونہ هوندو آهي.“

رويرٽ انهيءَ ڳالهه تي مرڪيو. ”تنهنجو مطلب آهي ته آءٌ شهزادي چارلس کي انهيءَ محبت ڪان پري ڪرڻ لاءِ آئرلنڊ وٺي وڃانءِ اڙي ميان، ارڙهن سالن جي عمر ۾ اهڙيون شرارتون هرهنڌ هونديون آهن ۽ هر نوجوان شرارتون ڪرڻ ۾ ڪا ڪسر نہ ڇڏيندو آهي.“

”حضور، هيءَ ڳالهه سنگين آهي، خصوصاً هن ڪري جو ان طرح شهزادي چارلس جي تخت تي اچڻ جي واهه ۽ وڪالت پنجي سگهي ٿي، هتان جي هڪ بد اخلاق عورت اڳيئي اهڙي دعويٰ ڪري رهي آهي ته جڏهن هوءَ شهزادي چارلس جي حرامزڙي ٻار کي جنم ڏيندي تڏهن اهوئي سندس جائز وارث ٿيندو.“

”پوءِ يلا ڪهڙي صلاح آهي؟ ڇا، آءٌ شهزادي چارلس کي ساڻ وٺي وڃڻ بدران سندس انهيءَ داشته کي اغوا ڪري کڻي وڃان ۽ ڪليل سمنڊ تي پهچي جهاز مان ڪڻي هيٺ اڇلايانس؟

رويرٽ خوش مزاجيءَ وچان چيو. ”پر مونٽرس جي رنا ڏاڍي ڪارگر آهي، مون کي هتان رواني ٿيڻ کان اڳي ساڻس ضرور

ملڻ گهرجي ۽ جيئن تہ هو پاڻ هنن نٿو اچي سگهي، ان ڪري مون کي هن ڏانهن وڃڻو پوندو.“

”پوئر هاھ نمس، ذرا سوچ ڪريو“، ڪئپٽن گهبرايل انداز ۾ چيو انهن ڪرڻ سان توهان سڄو راز هن جي دشمن جي حوالي ڪري وجهندا ۽ انهن کي پڪ ٿي ويندي تہ مونٽروس اسان سان مليل آهي. ان طرح اوهان هنن کي اسان وٽ اچڻ کان پڇائي ڇڏيندا. مس مس تہ هو اسان سان ڳالهيون ڪرڻ لاءِ آيا آهن، لارڊ ڊيل ۽ لمنارڪ.....“

”ڇا، اهو ڳاڙهو سوئر ۽ سندس پاڇوا ڏس تہ سهي تہ انهن گڏيل اولهاري ۾ اسڪاٽلنڊ واري مهم کي ڪهڙيءَ طرح ناڪام بنائي ڇڏيو! انهن جون خدمتون اسان کي ڪهڙي مدد ڏينديون؟“

”اسڪاٽلنڊ ۾ انهن جو پاسو ۽ اثر اسان کي ڪم ڏيندو. اسين جيڪڏهن انهيءَ باري ۾ احتياط سان هلنداسون تہ خود مونٽروس کي ڪافي مدد ڏيئي سگهنداسون. آءٌ هن سان سڄي معاملي تي دل کولي مشورو ڪندس ـــ“

”خط، خط ۽ فقط خط،“ روپرٽ ميز تي ڏٺل پکڙيل ڪاغذن کي ڏسندي پڻ پڻ ڪئي.

”نہ سائين آءٌ پاڻ هن سان سمونبرگ ۾ يا ڪنهن ٻئي اهڙي شهر ۾ ملڻ لاءِ ويندس، جيڪو اسڪاٽلنڊ جي ماڻهن کان خالي هوندو. هن وقت بہ آءٌ لارڊ مونٽروس کي خط لکي رهيو آهيان تہ هو جنهن هنڌ ۽ وقت تي سهولت سمجهي، سو مون کي ملاقات ڪرڻ لاءِ موڪلي.“

”پر تنهنجو پير خراب آهي، گڏريل هڪ سال کان وٺي تون ان کي پوٽ ۾ ٻي نہ وڌو آهي.“

”انهن ناهي، پر مون کي اهڙو بوٽ نہ ملي سگهيو آهي، جنهن ۾ هي پير ماپي سگهي ها،“ هائيمڊ پيرو سنهن بنائي جواب ڏنو.“

”پر هاڻي مون کي پئرس کان هنري جرمن بوٽ جي

خريد ڪرڻ لاءِ رقم موڪلي ڏني آهي ۽ جيڪڏهن آءٌ ايترو وڏو بوٽ حاصل ڪري سگهيس، جنهن ۾ پنهنجو سڄو پير ماپائي سگهان ته پوءِ ڪهڙو نه هلڪو ڦلڪو گهوڙو منهنجي سفر لاءِ ڪافي ٿيندو."

رابرٽ جو وات جيڪو هونئن سختيءَ سان بند رهندو هو، هائنڊ جي اها ڳالهه ٻڌي کُليو ۽ هن مشڪي ڏنو. هونئن ته اهڙن ماڻهن جي دلين ۾ درد ۽ ورتل ماڻهن لاءِ ڪا همدردي پيدا ٿي نه سگهندي آهي، پر شهزادو رابرٽ ننڍڙي قد واري هن ماڻهوءَ جي دل ئي دل ۾ تعريف ڪرڻ کان سواءِ نه رهي سگهيو، جيڪو هڪ پار وانگر ڪپڙن ۾ ويڙهيل پيرن هئڻ جي باوجود سفر ڪرڻ جي همت ڪري رهيو هو. اي خدايا! ڪنهن ماڻهوءَ کي جڏهن هن ڌرتيءَ تي آزادي سان گهمڻ ۽ سواري ڪرڻ جي طاقت نه هوندي، تڏهن زندگي ڪهڙي نه عذاب واري ۽ بي مزي گذاريندو هوندو!

رابرٽ وڏاءُ ڪري رهيو هو، ڇاڪاڻ ته هائنڊ جڏهن خوش چڱو ڀلو هيو، تڏهن به ڌرتيءَ تي پسار ڪرڻ ۽ گهوڙي سواري ڪرڻ جي ڪا پرواهه نه ڪندو هو. هن لاءِ جنگ جو ميدان ته لکڻ جي ميز، قلم ۽ ڪاغذ سندس هٿيار هئا. رابرٽ ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ سامهون ديوار واري وڏي دريءَ وٽ وڃي بيٺو ۽ ٻاهر ڏسڻ لڳو.

آسمان ۾ سامونڊي پکي اُڏامي پرواز ڪري رهيا هئا، جن ته اڃا ڪاغذ جا ٽڪرا هوا ۾ اڏامندا پئي وتا، هيٺ هڪ خاردار وڻ تيز هوا جي جهوٽن ۾ هيڏانهن کان هوڏانهن جهولي رهيو هو، سامهون هوا جي زور تي هلندڙ ڇڪڻ جا وڏا وڏا پرَ هوا ۾ خوب زور سان ڦري رهيا هئا، جاءِ جي ويجهڙائي ۾ وهندڙ واهه جو پاڻي، اڃا ليڪ وانگر نظر اچڻ بدران، ڪٽيل لوهه جي ٽڪرن وانگر جنبش ۾ آيل ڪاري پاڻيءَ جو نظارو پيش ڪري رهيو هو. رابرٽ جي دل ۾ هڪ حسرت جاڳي ته اهائي تيز مشرقي هوا آهي، جنهن جي اچڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي انتظار ۾ سندس جهاز پاڻيءَ ۾ بيڪار بيٺا هئا، جاڪان تہ انهن جا سڙهہ پرجڻ ضروري هئا، جنهن ڪان پوءِ ئي هو آئرلنڊ جو سفر اختيار ڪري پئي سگهيو.

پر هاڻي سوال هو تہ جيڪڏهن هو هلڻ ٿو وڃي تہ مونٽروس سان ملاقات ڪري نہ ٿو سگهي، پر اها ڳالهہ اصل معاملي کي ڪيتريقدر متاثر ڪندي؟ هائيڊ هڪ فرض شناس ۽ ايماندار ماڻهو آهي، ۽ جيڪڏهن اهو معاملو سندس سپرد ڪري وڃجي تہ هو مونٽروس جي مهم کي ڪامياب ڪرائڻ لاءِ ضروري اقدامات ڪري سگهندو.

اوچتو رويرٽ ڪان ڪل نڪري ويئي. ”اڙي هو تہ ڏس! ڪهڙو نہ عجيب و غريب ٿوپلو آهي!“ هن ڪان اها ڳالهہ وسري ويئي هو اڪيلو ئي انهيءَ دريءَ سان ڏسي رهيو هو ۽ جنهن هنڌ هائيڊ ويٺو هو، اتان هن جو هيٺ رستي تي ڏسڻ ناممڪن هو. هيٺ رستي تي، ڊگهيءَ پٽ وارو هڪ ٿوپلو تيز هوا جي جهونڻ ۾ ڪڏهن تيزيءَ سان ٻوڙندو پئي ويو، تہ سنڀالبو هو، ڏڏهن ڪان هن پاڻ تي غير انساني جبر ڪري شراب کي هٿ ڪونہ لاتو هو، پر ان جو مطلب اهو ناهي تہ هو بہ ائين ڪري.

رويرٽ انهيءَ ڳالهہ سان اتفاق ڪري ها. هائيڊ سان تہ هن فقط چرچو ڪيو هو، پر هن ائين ڪندي هائيڊ جي سخت اخلاقي اصولن ۽ پنهنجي چوري جي طنزيہ انداز کي حساب ۾ ڪونہ آندو هو. گڏريل ٻن ڇئن سالن ڪان وٺي رويرٽ جي واتان نڪرندڙ پوڪ چرچي جي ڳالهہ بہ سختيءَ سان ادا ٿيڻ لڳي هئي.

”جيڪڏهن اوهان صاحب سمجهو ٿا —“ هائيڊ اهڙي جهيڻي آواز ۾ ناراضگي وچان چوڻ لڳو، جو اهو ٻڌڻ بہ مشڪل هو، ”ڇا مون کي هٿ رهڻ ۾ ڪو مزو ٿو اچي؟ ڇا، هن گندي جاءِ ۾ رهڻ عياشي آهي؟ بس، هڪ دفعو جڏهن مون کي اها خبر پڌڻ ۾ ايندي تہ توهان پنهنجن جهازن کي سلامتيءَ

مان آئرلنڊ ڀڄايو آهي، ته آءٌ هڪدم هتان نڪري وڃڻ ۾ خوشي محسوس ڪندس.“

”پر تون ويندين ڪهڙي پاسي؟“

هائيڊ ”اسپين“ جو نالو وٺندي وٺندي روڪجي ويو، چاڪاڻ ته سندس دل ۾ انهيءَ خواهش اڃا آخري صورت اختيار نه ڪئي هئي. ان جي بجاءِ هن چيو، ”مون پنهنجي سڄي زندگيءَ ۾ اهڙي عدم اطمينانيءَ وارو وقت ڪڏهن ڪونه گذاريو.“

”مون کي پڪ آهي ته سڀ اسان منجهان ڪهڙي کي اطمينان نصيب ٿي رهيو آهي؟ چڱو هاڻي، اها ڳالهه سيني قلمڪار ماڻهن ۾ مشترڪ هوندي آهي ته اهي شراب پيئندي غمگين ٿي ويندا آهن ۽ اهي سمجهندا آهن ته جنگ ۾ فقط انهن کي ئي نقصان رسيو آهي. گهٽ ۾ گهٽ تون پنهنجي هن تجربي جي آڌار تي جنگ بابت پنهنجو ڪتاب ته لکي سگهندين.

”مون کي هڪڙي ڳالهه ياد آئي — مون اڳي به اوهان کي چيو آهي ته —“

”بس، هاڻي پڪائي نه ڏئي سگهين - هيٺ دروازي تي ڪوئي ٺڪ ٺڪ ڪري رهيو آهي، ۽ لابرڊيل ذري گهٽ اسان جي مٿان اچي پهتو آهي. چا، مان توسان گڏجي سونٽروس وٽ هلان يا اڪيلوئي وڃان؟“

”مهرباني ڪري ان باري ۾ هڪ لفظ به نه ڳالهائجو. هن جو نالو به نه کڻو - ان جو نتيجو انتهائي تباهڪن ٿي سگهي ٿو - سائين مهرباني ڪري ياد رکجو.“ انهيءَ کان وڌيڪ هو ڪجهه به چئي نه سگهيو، چاڪاڻ ته ارل آف لابرڊيل انهيءَ وچ ۾ گويا ذري گهٽ هوا ۾ ڪجهه اهي وچ ڪمري ۾ پهتو.

(٢)

لاڊرڊيل جي ڪمري ۾ داخل ٿين سان گڏ جهڙڪا هوا ڪمري ۾ داخل ٿي، سا به انهيءَ هوا کان بلڪل مختلف هئي جيڪا اڳ ۾ سمنڊ کان لڳي رهي هئي. ڇو ته انهيءَ بدشڪل انسان سان سندس ڪاڏي جي حاضري سان واسطو رکندڙ هوا به گڏ نڪري ڪمري جي فضا کي متاثر ڪري رهي هئي. هنجي وات مان سوئر جي گوشت ۽ برانڊيءَ جي تمز ڏپ اچي رهي هئي. ارل آف لاڊرڊيل کي هن ڳالهه تي فخر هو ته هو پنهنجي سابق آقا شاهه جيمس ٻهرين سان ان ڳالهين ۾ مشابهت رکندڙ هو — هڪ سندس بدصورتي ۽ ٻيو هنجي ڪاڏي پتي جون غليظ عادتون — انهيءَ مشابهت کي هو شاهه جمس ٻهرين جي موت کان پوءِ به برقرار رکندو پئي آيو. بهرحال لاڊرڊيل ۾ جمس ٻهرين جهڙي هڪ هيءَ خاصيت به هئي، جو هو پڙهيل ۽ لکيل ڪڏهن هڪ هنڌ پنجي ٿي رهيو ۽ گهٽيءَ جا به ٿي ڇوڪرا خوب سڃاڻيندا هئا ۽ وڙيون ڪندا ان جي پويان ڊوڙي رهيا هئا. ٿوپلي جو ٿلهو مالڪ، جهڙڪو مالدار ماڻهو نظر اچي رهيو هو، ڇو ته ان مهل به هن سان گڏ به نوڪر اچي رهيا هئا، ۽ ڇوڪرن کي ڊوڙائي ٿوپلو واپس هٿ ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيا هئا، پاڻ به ٿوپلي جي پٺيان ڊوڙي رهيو هو ۽ هن جو ويڪرو ڪارو چوغو هوا ۾ پرچي اهڙي ڪنهن جهاز جي سڙهه جي ڏک ڏيئي رهيو هو، جهڙڪو ان جي زور تي اڳتي وڌي رهيو هو. هن جا وڏا ۽ بي ترتيب ڳاڙها وار هوا ۾ اڀا ٿي اڀين نظر اچي رهيا هئا، ڇو ته هو ڳاڙهي رنگ جو قاتل جهنڊو پنهنجي اڳيان جهلي دشمن تي حملو ڪرڻ وڃي رهيو هو.

روبرٽ جي ڪل اٿڻ ۾ روڪجي ويئي، ۽ هو دريءَ کان هٽي هٽي ويو، ۽ چيو، ”لاڊرڊيل هميشه نظر اچي رهيو آهي. جيڪڏهن هو هوڏانهن پيو اچي ته پوءِ آءٌ وڃان ٿو. هائيڊي،

آءٌ توهان ڳڏجي ميونبرگ هلان ٿو. ٻيڙي کي ايتريءَ دير تائين به اڪيلو ڇڏڻ خطري کان خالي نہ ٿيندو، پر مونٽروس سان ملاقات نہ ڪرڻ ۾ وڌيڪ خطرو آهي — هيٺ جيڪو سونُ پيلو آهي، تنهن جي هڪ جهلڪ ئي مون کي اهڙو يقين ڏياري رهي آهي. اچ تہ ڳڏجي هلون، يا تنهنجي مرضي اها آهي تہ آءٌ تنهنجو سفير ٿيان ۽ تنهنجي بوٽن وارا پئسا توکي شراب جي پيپي خريد ڪرڻ لاءِ ڇڏي وڃان؟"

هن هانيبل جو خالي پيالو ڀري ورتو هو. هانيبل کي معلوم هو تہ اهو هن جي نظرن کان لڪي نہ سگهندو. خير، هونئن تہ هڪ اهڙي پيالي ۾ ڪا شرم جهڙي ڳالهہ نہ هئي، جنهن مان تازو ئي هلڪو شراب پي پورو ڪيو ويو هو. هانيبل کي معلوم هو تہ شهزادي روپرٽ جڏهن کان وٺي ٻيڙو ۾ به ڏاڍو حرصي ثابت ٿيو هو ۽ ڪنهن به وقت هر موضوع تي قلم هلائي سگهندو هو — چا هي اهو موضوع تماڪ نوشيءَ جو هو، يا جادو ۽ ٽوٽڪي ٽڻي جو، ديني تعليم کان وٺي ڏند ڪٿائون سندس دسترس ۾ هيون، ڳالهائڻ ۾ بہ هن جي عادت جيمس جهڙي هئي، جو هو پاڻ کي ڏاڍو هوشيار، چرب زبان ۽ حاضر جواب سمجهندو هو.

هن جي عمر اڃان پنجٽيهن ۽ چاليهن سالن جي درميان مس هئي، پر حد کان وڌيڪ شراب نوشيءَ ۽ عورتن جي صحبت هن کي وقت کان اڳي پوڙهو ڪري رکيو هو. هو پاڻ کي غيرملڪي بادشاهن جي درٻارن ۾ بہ اهڙوئي ماهر تصور ڪندو هو، جهڙو هو ايڊنبرگ کان ڪجهہ ئي ميل ٻاهر واقع لاٿڙ نالي سندس قلعي ۽ ڳوٺ ۾ ڳوٺاڻن ۽ گشتي واپارين جي صحبت ۾ سمجهندو هو، جيڪي انهيءَ طاقتور امير جي ڳالهين کي ڏاڍي نيازمنديءَ ۽ نهٺائي سان ويهي ٻڌندا هئا، پر کيس وڏو عالم فاضل سمجهندا هئا.

لابرڊيل ۽ سندس ساٿي ڪمارڊ ساڳيءَ ٻيڙيءَ ۾ سوار هئا. هنن کي ڊيوڪ آف آرڪائيل اسڪاٽلنڊ مان هڪالي ڪڍيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو ۽ هن وقت اهي پنهنجي سالي، ٻين شاهه پرست اميرن ۽ درٻارين وانگر هيگ شهر ۾ جلاوطنيءَ جي زندگي گذاري رهيا هئا. ڊيوڪ آف آرگائيل اسڪاٽلينڊ ۾ ڪليسا جو سربراهه ۽ حڪومت جو مالڪ بڻجي ويٺو هو. خانه جنگيءَ جي دوران اهي پنهنجي شاهه چارلس جي خلاف وڙهيا هئا ۽ آرگائيل جي طرفداري ڪندا رهيا هئا، پر هڪ ڏينهن جڏهن اسڪاٽلينڊ ۾ شاهه چارلس جي وائسراءِ مونٽروس کي اٿان نڪرڻو پيو ۽ آرگائيل حڪومت تي قابض ٿيو، تڏهن لاڊر ڊيل ۽ ڪميناريءَ ڏٺو ته هنجو ظلم ۽ ستم ۽ سخت گهري سندن برداشت کان ٻاهر هئي. چنانچه انهن ٻنهي دوستن ڪجهه ٻين ساٿين سان ملي آرگائيل کان الڳ ٿيڻ جو اعلان ڪيو هو ۽ انهن پاڻ کي فراخدل ۽ درميانه خيالات وارا سڏائي شاهه چارلس جي رهائي لاءِ بغاوت جو جهنڊو ٿڙڪايو هو، پر آرگائيل جي چوڻ تي ڪرامويل فوج موڪلي سندن بغاوت کي سر کڻڻ نه ڏنو ۽ ان کي چٿي ڇڏيو ۽ سڀني باغي اڳوانن کي، جيڪي پڪڙيا ويا هئا، تن کي يا ته ميدان جنگ ۾ ئي هلاڪ ڪيو ويو هو، يا ڪين پڪڙي ٽاور آف لنڊن ۾ قيد ڪيو ويو هو، جتي اهي مقدمي جي فيصلي جو انتظار ڪري رهيا هئا، ۽ لمنارڪ جو وڏو پٽ ڊيوڪ آف هئملٽن به انهن ۾ شامل هو.

لاڊر ڊيل اهڙو ڏک ڏٺي رهيو هو، جو جيئن تيئن هو نڪري هولنڊ کان وٺي ئي شاهه چارلس جي وفادارن ۾ شريڪ هو. پر هن جي اهڙين ڳالهين جي باوجود، ڪي اهڙا ماڻهو به موجود هئا، جيڪي چئي رهيا هئا ته لارڊ ڊيل اڃا تائين اسڪاٽلينڊ جي ڪليسا، جنهن کي "ڪرڪ" (kirk) سڏيو ٿي ويو، ۽ ان جي لاٽ پادريءَ آرگائيل سان به وفاداريءَ جو دم ڀري رهيو هو، ڪي ته انهن به چئي رهيا هئا ته لاڊر ڊيل جو اهو چوڻ ته هن کي آرگائيل سزا ڏئي اسڪاٽلينڊ مان جلاوطن ڪيو آهي، محض ڍونگ هو ۽ هو درپرده هن سان خط و ڪتابت ڪري رهيو هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڻهن جو چوڻ هو ته آرگائيل لارڊ ڊيل کي فقط ڪراميل کي مطمئن ڪرڻ لاءِ سزا ڏني هئي، ڇاڪاڻ ته انگلنڊ جي ڊڪٽيٽر ڪرامويل ۽ اسڪاٽلنڊ جي آمر ڊيوڪ آف آرگائيل ۾ قريبي دوستي هئي. ڪرامويل انهيءَ ڀاوت کي ڏ ٻائڻ ڪان جلدي پوءِ ايڊنبرگ آيو هو، ۽ هو ۽ آرگائيل گڏجي ڪلاڪن جا ڪلاڪ تنهائيءَ ۾ مشورا ڪندا هئا. ڪرامويل اعلان ڪيو هو ته اسڪاٽلنڊ جا لارڊ سچا مسيحي ۽ عزت وارا ماڻهو آهن. البت اسڪاٽلنڊ وارا ڪرامويل جي متعلق ايتري فراخدليءَ جو مظاهرو نه ڪري سگهيا، ڇو ته انهن مان ڪي ڳالهه ڳالهه تي رونمندو ڏٺو ۽ هنجي ڳالهه ڳالهه تي روئڻ جي صلاحيت انهن کي ناپسند هئي. انهيءَ ڪري ڪرامويل لاءِ آرگائيل هيءَ راءِ ظاهر ڪئي هئي ته هو هڪ وڏو ڪوڙو ۽ شيطان جو چيلو آهي. لارڊ ڊيل اها ڳالهه ٻڌي هئي جنهن کي هو هيڪ پهچڻ بعد ڏاڍي مزي سان بيان ڪندو هو.

ڪمري ۾ داخل ٿيڻ مهل به لارڊ ڊيل انهن ئي ڳالهين ۾ نهڪندو آيو هو، پر جڏهن هنجي نظر شهزادي روبرٽ تي پئي، تڏهن هو سخت گهٻرايو. حالانڪ هن سندس اڳيان پنهنجي گهٻراهٽ کي لڪائڻ جي بيحد ڪوشش ڪئي. هن شهزادي روبرٽ جي متعلق اڳيئي پنهنجي راءِ ظاهر ڪري ڇڏي هئي، جنهن جي روبرٽ کي ڄاڻ هئي، ۽ روبرٽ به لارڊ ڊيل جي باري ۾ پنهنجي راءِ جو اظهار نه ڪيو هو، پر لارڊ ڊيل کي ان جو پتو ڪونه هو. هاڻي، هن کي اها راءِ معلوم ڪري ٻاڻ کي اجايو بي آرام ڪرڻو ڪونه هو، پنهنجي لارڊ ڊيل انهيءَ ڳالهه کي ٺاوي ڇڏيو. هن فقط هيءَ ڳالهه ياد رکي هئي ته شهزادي چارلس ٽيون روبرٽ جو وڏو اثر هو. ان کان سواءِ روبرٽ هڪ مضبوط بحري ٻيڙو ناهي ورتو هو، جنهن کي لارڊ ڊيل اسڪاٽلنڊ جي ڪانڊي ۾ ڪم آڻڻ لاءِ جهازن جي قمرائڻ جي بار بار ڪوشش ڪئي هئي، ٿان جو جهازن جي خلاصين جڏهن هنکي سمنڊ ۾ اڇلائڻ جي ڌمڪي ڏني هئي، تڏهن انهن

جي ٻچر چڙهي ھيائين، – پر لاڊر ڊيل اھڙو ماڻھو نه ھو، جو پاڻ کي ويھي اھا ڳالھه ياد ڏياري.

"آھا، يوئر ھاءِ نيس! ڪھڙي نه موقعي واري ملاقات! دراصل آءٌ ھن طرف ايندي اوھان جي باري ۾ ئي سوچي رھيو ھوس، ڇاڪاڻ ته ھن وقت آءٌ اھڙين خبرن سان پريو تريو آيو آھيان جن ۾ اوھان کي به دلچسپي ٿيندي،" لاڊر ڊيل سمنو ڦھلائيندي چيو.

"ماءِ لارڊ، اڇو ته توھان جون خبرون توھان سان ڪلڻ لاءِ مان اوھان جي دائيءَ جو ڪم ڪريان،" روبرٽ چيو.

پر لاڊرڊيل اھڙو ماڻھو ڪونه ھو، جنھن ڪان ڪو ماڻھو سندس مرضيءَ جي خلاف ٽڪڙ ڪرائي سگھي. ھن پنھنجي ڳلھي نڪ تي آڱر رکي مرڪندي چيو ته "توھان پنھي کي ھن ھنڌ گڏ ڏسي، آءٌ انھيءَ موقعي مان ٿائندو وٺڻ چاھيان ٿو، اوھان ٻڌو ھوندو، ته توھان ٻئي شھزادا ته اسان جي نوجوان ۽ ناتجربيڪار شھزادي چارلس ڪنھن ملاح ۽ مشوري وٺڻ کان سواءِ، مٿان ئي مٿان پنھنجي ليکي انھيءَ باغي، انھيءَ عفريت، پنھنجي ملڪ کي گھڙڪائيندڙ ۽ ھزارين بي گناھن جي قاتل، مانٽروس سان ناھه ڪيو آھي."

ھو پنھنجي جوش ۾ ايترو ته تڪڙو ڳالھائي لڳو ھو، جو مشڪل وٺي ويٺو ھوس، اوچتو ھن ڳالھائڻ بند ڪيو ۽ ڪورٽ جي ٻانھن سان نرڙ اگھندو رھيو. ھانڊو اڃا سوچي ئي رھيو ھو ته ھن نازڪ موقعي تي ڪھڙو موزون جواب ڏيان، جنھن ۾ ٺٺولي سان گڏ احتياط به شامل ھجي، ته شھزادي روبرٽ وچ ۾ اچي ڏاڍي ٿڌي آواز ۾ پڇيو، "ھرو توھان کي ڪھڙي خبر آھي؟"

ھائي ووي لاڊرڊيل جي گھبرائڻ جو وارو شو ھن شھزادي روبرٽ جون اکيون پاڻ ۾ ڪئين ڏليون ته ڏسڻي وٺي ويس ۽ گھٽي ٿال سٽول ڪيائين، پر اُٿ مجبور ٿي پنھنجي معلومات اھڙي آھستگيءَ سان روبرٽ اڳيان رکيائين، جيئن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪو مسافر هڪ رهزن کي پنهنجي ڪيسي مان ٻٽون ۽ ٻيو قيمتي سامان کڻي ڏيندو آهي. ”پارلياامينٽ اعليٰ حضرت شاهه چارلس مان نمٽ ٿاهه ڪيو آهي ۽ عهدنامي تي دستخط ڪيا ويا آهن. بادشاهه کي لنڊن آڻدو پيو وڃي. حڪومت جا پيئي ايوان انهيءَ باري ۾ يڪراءِ آهن. لنڊن کي شهر کي بادشاهه جي استقبال لاءِ سينگاريو پيو وڃي.“

هاڻي جيڪو عام طرح ڏاڍو سنجيده ۽ هر ڳالهه کي تورڻ تڪڻ وارو هو، اها خبر پڙهي جوش وچان دانهن ڪري ويٺو. هن پنهنجي انهيءَ ڪمزوريءَ تي پردو وجهڻ لاءِ لاڊرڊيل کان انهيءَ خبر جي ذريعي ۽ اختياريءَ متعلق پڇا ڪئي. هن ٻڌايو ته هڪ معزز ڊچ واپاري تازو لنڊن کان آيو آهي، جنهن اها خبر ڪمس ٻڌائي، هاڻيڪ هڪ اهڙي بکايل ماڻهو وانگر، جنهن کي فاقي کان پوءِ لذيذ لقمو ملي ويو هجي، اها خوشخبري ٻڌي سچي ڳوڙڪائي ويو هو. هن جوش ۽ خوشيءَ وچان چيو، ”معاهدوا پيئي ايوانا ۽ لنڊن شهر سينگارجي رهيو آهيا هاڻي ڏسندا سين!“

هن پنهنجا پيئي هٿ ،هٿمندي ۽ مرڪندي شهزادي روپرٽ کي ڏلي، پر انهيءَ نوجوان جي چهري جي رنگ ۽ ڍنگ کي ڏسي حيران ٿي چپ ڪري ويٺو.

هڪ فرينچ مدبر ڪنهن وقت چيو هو ته شهزادو روپرٽ ڪاوڙ واري حالت ۾ انهن نظر ايندو آهي، جهڙي ڪو روح جهنم جو عذاب سهندو هجي، ۽ هاڻي جڏهن هن پنهنجي مامي جي متعلق هيءَ خوشخبري ٻڌي هئي، تڏهن سندس چهري تي وحشت ۽ درد جا اهڙا آثار ظاهر هئا، جو هاڻ ڊڄي ويو ۽ خوف وچان پٺتي هٽي ويو. شهزادي روپرٽ هن کي انهن ڪندي ڏٺو ته هڪدم پاڻ کي سنڀالي ورتو ۽ ڏاڍي ٿڌي ۽ آهستي آواز سان لاڊرڊيل کان پڇيو ”لنڊن کي ڪهڙي طرح سينگاريو پيو وڃي؟“

”چو ساڻين، شاهه چارلس جي استقبال جي مقصد کان

علاوه لنڊن جا شهري پنهنجي شهر کي ڇا لاءِ سينگاريندا؟"
لاڊرڊيل چيو.

روبرٽ تي انهن سڌن سادن لفظن جو ڇڪو اثر ٿيو هو، ۽ هو جنهن خوف کي محسوس ڪرڻ لڳو هو. تنهن جي هو ڪا وضاحت نه ٿي ڪري سگهيو، نه وري ڪيس اها ڳالهه سمجهه ۾ اچي رهي هئي ته هن جڏهن لنڊن جي گهٽين ۽ شهرين جي هجوم کي قطارون ٻڌي بيٺل حالت جو دل ئي دل ۾ تصور ڪيو ته ڇو هن انهن کي خوشيون ڪندي ۽ استقبالي نعرا بلند ڪندي نه ڏٺو، پر انهن کي غمگين ۽ موت جهڙيءَ خاموشيءَ واري حالت ۾ بيٺل ڏٺو. هو پنهنجي دل مان انهيءَ عجيب و غريب خيال کي ڪڍي نه سگهيو، ڇاڪاڻ ته هن کي تجربي سيکاريو هو ته اهڙا خيال اجايا وهم نه هوندا آهن، پر انهن جو بنياد انساني عقل ۾ هوندو آهي، ۽ انهن جو ڪونه ڪو مطلب ۽ مقصد ضرور هوندو آهي. نيٺ هن خاموشي ٽوڙيندي چيو، "پارليامينٽ سان ٺاهه جو فائدو ئي ڪهڙو؟"

هائيڊ، خاموش رهي نه سگهيو، "ڇو، شهزادا؟ ڇا اوهان هوش وڃائي ويٺا آهيو؟ بادشاهه پنهنجي پارليامينٽ سان ٺاهه ڪيو آهي، جنهن سان هو جنگ ڪري رهيو هو، ۽ جنهن وٽ هو هن وقت قيدي آهي ۽ توهان چئو ٿا ته ٺاهه ڪهڙي ڪم جو آهي؟ ڇا، هن ڳالهه جو ڪو فائدو ڪونهي ته هاڻي بادشاهه پنهنجن ماڻهن جي نمائندن سان صلح ڪيو آهي — ۽ عوام پاڻ بادشاه جي آجيان لاءِ تياريون ڪري رهيو آهي."

"ڪو فائدو ڪونهي،" روبرٽ هنجي ڳالهه جو ڪو اثر قبول نه ڪيو.

"پارليامينٽ عوام جي نمائندگي نه ٿي ڪري. اُن ۾ جي ها ته ان ۾ ضرور ڪي شاهه پرست ۽ وفادار نمائندا به شامل هجن ها، پر سالن کان وٺي انهن مان ڪنهن کي به شامل نه ڪيو ويو آهي. بادشاهه پارليامينٽ جو قيدي ناهي، بلڪ هو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪراموبل جي قيد ۾ آهي، جڏهن پارليامينٽ ڪراموبل جي مرضيءَ خلاف بادشاهه سان دوستي ظاهر ڪري ٿي ته پوءِ بادشاهه ۽ خود پارليامينٽ جو ڪو خير ڪونهي."

لاڊرڊيل الوءَ جهڙا ڳول ڏارا ڦيرائي روبرٽ ڪسي ڏسي رهيو هو، نمڪ هو وڌيڪ پڌي نه سگهيو ۽ جوش ۾ اچي چيائين، "ڪراموبل خدا جي ڪليسا سان دوکو ڪيو آهي، هن اسڪاٽلينڊ جي پاڪ ڪرڪ سان به دغابازي ڪئي آهي. پارليامينٽ ان سان وعدو ڪيو هو ته انگلينڊ جو سرڪاري مذهب اهوئي ٿيندو، جيڪو هن وقت اسڪاٽلينڊ جو آهي، پر اهو وعدو پورو نه ڪيو ويو. اسان ته فقط دين لاءِ شامل ٿيا هئاسون. پر الهيءَ ڪوڙي ڏنار، شراب ساز، پکهر ۽ ٺڳيل دڪاندار- دغاباز ڪراموبل جيڪو مٽيءَ سان اٽيل قدر پريل آهي، جو پاڻ کي هڪ ديهاتي زميندار جو پٽ سڏائي ٿو—"

لاڊرڊيل جون ڳاريون جيئن پوءِ ٺمٺ بازاري قسم جون ٿينديون ويئون ۽ هن جي وات مان گف وهڻ لڳي.

"لڪ آهي"، روبرٽ چيو، "توهان پيٽي ڳالهيون پنهنجون لئا ڪري سگهو- ساڳي وقت تي ڪليسا ۽ دين، ۽ وري پنهنجو- توکي به ته به سال اڳ وارو جو ڪافي بخرو مليو هو، جڏهن توهان شاهه چارلس کي پارليامينٽ جي فوج جي هٿ وڪيو هو. توکي انهيءَ سودي مان ڪيتري رقم ملي هئي؟ مون پڌو آهي ته تنهنجي دوست آرگائيل کي ۰۰۰، ۳ پائونڊ مليا هئا."

هائيلنڊ شهزادي جا اهي لفظ جڻ خواب ۾ پڌي رهيو هو ۽ انهن محسوس ڪري رهيو هو ته روبرٽ ڪانئيءَ مان لاڊرڊيل تي ٺٺون جو وسڪارو ڪري رهيو هو. پر، هاڻي ته لاڊرڊيل ۽ هن جي فراخدل ٽولي وارن کي پاڻ سان ملائڻ جو ڪو سوال ئي پيدا نه ٿي ٿي سگهيو.

خود ساڻروس پس جڏهن ڪالهه اسڪاٽلينڊ جي حڪمران ٽولي وارا هن ڪري سخت نفرت ڪري رهيا هئا، جو هن ائين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ڳنڍيل نوجن جا ڏند ڪٽا ڪري ڪين ذليل ڪيو هو. هاڻي هائيڊ ڇا ٻئي ڪري سگهيو؟ هن جي دماغ ڪم ڪرڻ ۽ زبان ڳالهائڻ کان انڪار ڪيو. فقط هڪ ئي صورت هئي، جنهن سان لاڊرڊيل کان اها ڳالهه فراموش ڪرائي سگهجي ها. هن کي ايتري گهٽي وسڪي پيئارجي ها، جو بيهوش ٿي وڃي ها پوءِ شايد هن کان ڳالهه وسري به وڃي ها، پر افسوس جو اهائي هڪ شيءِ هائيڊ وٽ ڪانه هئي. هن سوچيو ته وسڪيءَ بدران لاڊرڊيل کي پنهنجو هلڪو ۽ سستو شراب ئي پيئاريان، پر جيئن ئي سندس نگاهه خالي بوتل تي پيئي ته ياد آيس ته ان جو پويون گلاس به هن ٿورو ئي اڳي ئي ختم ڪيو هو. سخت پريشانيءَ جي حالت ۾ هائيڊ نگاهه کڻي الوءَ جي اکين واري امير لاڊرڊيل کي ڏٺو ۽ اهو ڏسي حيران ٿي ويو ته هو شهزادي روبرٽ ڏانهن نهاري کيس اک ٻجي رهيو هو.

”آها، ڇا يونٽر هاءِ نس هيءَ ڳالهه ٻڌي آهي؟ هن چيو،

”سيني ماڻهن جي پنهنجي قيمت هوندي آهي. اصل ڳالهه اها آهي ته پنهنجي وڏي قيمت ڪجي. وارسٽن جهڙو ماڻهو ڪي الله وارو سڏائي ٿو، انهيءَ سودي مان ۳۰۰ پائونڊ ورتا هئا- اها رقم به هڪ ماڻهوءَ لاءِ ٿوري نه ٿيندي، جهڙو ڪجهه ئي سال اڳي هڪ وڪيل جو ميرو ڪندو منشي هو.“

هائيڊ حيران ٿي ماڻهوءَ کان پڇيو ته ڪهڙو نه بدمعاش ۽ منافق آهي! پر نه اهڙي آسان ڳالهه ناهي، هو هڪ مذهبي جنوني به آهي، خاص طرح جڏهن اسڪاٽلنڊ جي ڪليسا بابت ڳالهه ڪري ٿو، روبرٽ جا نفرت ڀريا لفظ به هن جي اعتماد کي لوڏي نه سگهيا.

”اف خدا يا!“ روبرٽ چيو، ”۽ منهنجا ماڻهو ته وڪي ڪٿي سمنڊ ۾ اڇلائي رهيا هئا! حيرت آهي ته انهن کي ڪهڙي ڳالهه انهن ڪرڻ کان روڪي ورتو!“

”ڇا ٿا چئو سائين؟“ لاڊرڊيل پنهنجي مطلب سان مناسب موقعن تي ماڻهوءَ کي پاڙو ظاهر ڪندو هو. هن روبرٽ ڳالهه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻڌي ۽ ٻنھنجمن اکين کي حيرت جي اظهار ڪرڻ کان روڪڻ لاءِ ٻنهي اکيون کٽي زور سان بند ڪيون هيون ۽ بظاهر مشڪي رهيو هو. ”توهان نہ شاهي ٻيڙي جي پکل اٿل جهازن کي وري چڱي خاصي ساموئڊي ٻيڙي ۾ تبديل ڪري وڏو ڪمال ڪيو آهي شهزادا. توهان تہ واقعي هڪ ماهر سپاهي هئڻ سان گڏ ٻهرين نمبر جا خلاصي بہ لڳا. ڪهڙو نہ حيرت انگيز ڪارناموا آهہ تہ چند ئي ڏينهن ۾ جهاز ۾ سفر ڪرڻ کان بيزار ٿي ويس، جيو سمنڊ جي لهرن جي لوڏن لمن ساهہ ئي ذري گهٽ ڪڍي ڇڏيو هو.“

شهزادو روبرٽ، لارڊبيل جون هڪٻئي پٺيان بيعزتيون ڪندو رهيو. هن ڏسڻ ٿي چاهيو تہ هو ڪيتري قدر بيعزتي برداشت ڪرڻ جي طاقت رکي ٿو. هائيڊ شهزادي جي اها والد ڏسي ڏاڍو فڪرمند بہ ٿي رهيو هو تہ ڪاوڙجي بہ رهيو هو. هن کي ڪو رستو نہ پيو سجهي تہ شهزادي روبرٽ کي ڪيئن چپ ڪرايان. ايتري ۾ سندس نوڪر متي چڙهندو نظر آيو ۽ دروازي تي رسمي طور ٺڪ ٺڪ ڪري اندر داخل ٿيو ۽ شهزادي روبرٽ کي جهڪي سلام ڪيو ۽ ان کان پوءِ ٻين حاضرين ڏانهن ڏسي ڪنڌ جهڪائي سلام ڪرڻ جو اشارو ڪيو. هائيڊ کي ڪجهہ سڪون محسوس ٿيو، پر حيران بہ ٿي رهيو هو تہ هن بيوقوف خدمتگار اهڙي موقعي تي ڇو دخل درمعقولات ڪئي آهي.

”جناب اعليٰ،“ خدمتگار چيو. ”شهزادي لوئي هيٺ بيٺي آهي ۽ هوءَ شهزادي روبرٽ سان ملاقات ڪرڻ چاهي ٿي.“

لارڊبيل اها ڳالهہ ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو، هن ٻڌو هو تہ شهزادي روبرٽ جي ڀيڻ امڙي کان ننڍي پر هڪ انتهائي خود سر ۽ بي پرواهہ شهزادي آهي ۽ هوءَ شاهہ چارلس جي ڀيڻ، ملڪہ ايليزبيٿ آف بوهيميا جي ٻارن جي سڀني ساري فوج وچان سڀني ڀيڻن ۾ بہ ننڍي ۽ چلتي پرزي شهزادي هئي — بلڪل اهڙيءَ طرح، جيئن ڀائرن مان شهزادو روبرٽ سڀني کان

وڏيڪ بي آرام طبيعت جو هو. ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا گلوريل ڪيترن ئي سالن ڪان وٺي هيگ شهر ۾ جلاوطنيءَ جي زندگي گذاري رهي هئي. پائرن سان سڀني ڪان وڏو شهزادو ماريس ننڍي هوندي ڪان ئي بي چين ۽ بيپرواهه هو، جنهن ڪري هن کي ننڍيءَ عمر ۾ ئي ٻه ٽي ڀيرا سزا طور بند به ڪيو ويو هو. ٻيو نمبر ڀاءُ شهزادو نيڊ (Ned) پنهنجي مرضيءَ جو مالڪ هو ۽ فرانس جي ملڪه جي مرضيءَ خلاف سندس ملڪ جي هڪ اعليٰ خاندان جي بيگم کي ڀڄائي ويو هو ۽ هن سان زوريءَ شادي ڪئي هئي. سڀني کان ننڍي ڀاءُ، فلپ، جيڪو اڃا فقط ارڙهن سالن جو هو، هڪ ماڻهوءَ کي گهٽيءَ ۾ هن ڪري قتل ڪري ڇڏيو هو، جو هو سندس ماءُ، ملڪه ايلزبيٿ ۽ ڀيڻ شهزادي لوئيءَ سان علي الاعلان محبت ڪرڻ جون دعوائون ڪري ۽ بازارين ۾ کين بدنام ڪري رهيو هو.

لاڊرڊيل انهيءَ شاهي گهراڻي جي عورتن جي اهڙي بداخلاقي ڏسي ۽ ان جون ڳالهيون ٻڌي خوش ٿيندو رهندو هو، ۽ هاڻي ته هو پنهنجن اکين سان ڏسڻ وارو هو ته اهي ڪيتريقدر ذليل ٿي چڪي هئي، شهزادي لوئي هڪ فنڪاره هئي ۽ "جيرارڊ" نالي مشهور هنر وٽ مصوري سکي رهي هئي. هوءَ انساني جسم جون تصويرون چٽيندي هئي ۽ هاڻي اهي فروخت به ڪرڻ لڳي هئي، — اها ڳالهه ثابت ڪري رهي هئي ته هوءَ ڪيتريقدر ڪري چڪي هئي، اهائي ته ڳالهه هئي! هاڻي به هوءَ، بنان ڪنهن نوڪر ۽ خدمتگار جي، گهٽين مان ڊوڙندي آئي هئي، ۽ اجازت ملڻ ڪان اڳهين چپ چاپ نوڪر جي پٺيان ڏاڪڻ تان چڙهي ڪمري ۾ داخل ٿي رهي هئي. اها بي پرواهه ڪانه هئس ته سندس ڀاءُ روپرٽ الاجي ڪهڙي قسم جي ماڻهن سان ڳالهائي رهيو هو.

شهزادي لوئيءَ هيٺ ترسي نوڪر جي واپس اچڻ جو به انتظار نه ڪيو هو، ۽ اهڙي ته خاموشيءَ سان تيز ۽ تڪڙا قدم کڻندي مٿي اچي پهتي هئي، نوڪر جڏهن پنهنجي پٺيان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هن جو آواز ٻڌو ته ڊڄي ويو ۽ هڪدم ٻُٽي هئي، لوئي کي اندر داخل ٿيڻ جو رستو ڏنو. يقيناً، هوءَ اڏامي اچي مٿي پهتي هئي، جو ويچاري خدمتگار ٽوڙي ڪري ۽ اندر ٻيٺل ماڻهن مان ڪنهن کي هنجي قدمن جو آواز نه ٻڌو هو. لوئي کي ان مهل ڳاڙهي رنگ جو مرو جبو پيل هو، جڪو سندس تيز رفتاريءَ سان ڊوڙڻ ڪري هوا ۾ پرجي ڦوڪڻي وانگر ٿي رهيو هو ۽ شهزاديءَ جو سنهو ۽ نفيس و نازڪ بدن، ان جي وچ ۾ ائين پئي معلوم ٿيو ته ڄڻ اهو بدن ڪنهن ٻڪيءَ جو هو، جڪو پنهنجا کنڀ کولي اڏامي آيو هو ۽ هاڻي پرن هيٺان نهري زمين محسوس ڪري کنڀ بند ڪري رهيو هو.

شهزادي لوئي ڪمري ۾ موجود ٽنهي ماڻهن جي چهرن تي حيرت ۽ اچرج جا آثار ڏسي مشڪي رهي هئي. سندس سنهون سنهن ڊوڙي اچڻ جي ڪري ڳاڙهو ٿي رهيو هو ۽ اکين مان خوشيءَ جي جوت جهلڪي رهي هئي. هنجي ڪاڏي هيٺ ڇهنبدار هئي، جنهن شهزاديءَ جي چهري کي ڪتابي چهرو بڻائي رکيو هو. لوئي هڪ ڪان پئي ڏانهن نهاري خوش ٿي رهي هئي. هن وقت هوءَ ڪنهن محل جي شهزادي نه، پر ڏلد ڪٿائن ۾ بيان ڪيل اهڙي شهزاديءَ وانگر نظر اچي رهي هئي، جنهن هڪ دهقاني ڪالمر جي ڌيءَ جهڙو ويس پاتي، پنهنجي اصلي شخصيت کي لڪائڻ پئي چاهيو.

شاهي گهراڻي جي وفادار هائيڊ کي شهزادي لوئيءَ جي هڪ اهڙي ماڻهوءَ جي موجودگيءَ ۾ جڪو شاهه چارلس ۽ سندس سڄي گهراڻي جو جاني دشمن هو (حالانڪ هن وقت هو هڪ وفادار اُمير جي حيثيت ۾ آيو هو)، اهڙي غير رسمي انداز سان اچي وچ ۾ ظاهر ٿيڻ تي سخت ڏک ۽ حيراني ٿي. ٻئي طرف لاڊرڊيل الدر ئي الدر خوش ٿي رهيو هو، جو هو شاهي گهراڻي جي هڪ نوجوان شهزاديءَ کي اهڙي "غيرشاهي" انداز ۾ پنهنجن اکين سان ڏسي رهيو هو. شهزادو روپرٽ بي پرواهيءَ سان پيڻ ڏانهن نهاري رهيو هو، هنجي پنهنجين مينهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙهن ماڻ، لوئي سان ٿي گهٽي کان گهٽي دل هئي، تنهن انتظار وچان لوئي کي ڏسي رهيا هئا، لوئي پنهنجي انهيءَ ڪاميابيءَ تي ڪجهه دير لاءِ محفوظ ٿيندي رهي، ۽ هڪ ڪان پڇي ڏانهن ڏسندي، آخر پنهنجي پاڻ ڏانهن منهن ڦيرائي چيو، ”روبرٽا! تون هڪدم بندرگاهه ڏانهن واپس وڃ، مارس هڪ قاصد کي توسان ملاقات ڪرڻ لاءِ موڪليو آهي، هن ٻڌايو آهي ته تنهنجن جهازن ۾ بغاوت پڙڪي اٿي آهي ۽ خلاصي فرار ٿيڻ وارا آهن.“

”ڪهڙي جهاز تي بغاوت ٿي آهي؟“

”هن وڌيڪ ڪجهه به نه ٻڌايو آهي.“

روبرٽ پنهنجا ٻئي هٿ مٿي ڪري نراسائي جو اشارو ڪيو ۽ هانبڪ ڏانهن ڏٺو. مونٽروس سان فوري ملاقات ڪرڻ جون سندس سڀ اميدون خاڪ ۾ ملي ويون.

”ته پوءِ مون کي هاڻي جو هاڻي وڃڻ گهرجي،“ هن چيو، ”انهن ڪمبخت خلاصين کي جلد از جلد ڪليل سمنڊ ڏانهن ولي وڃڻ گهرجي – پر اهو ڪم ڪڏهن ٿي سگهندو، مان بي خبر ڪانهيان، جيستائين مون ڏانهن رائربن مان پئسا نه ايندا، تيستائين ڇا ڪري سگهبو، پر اها رقم به ناڪافي ٿيندي، جو ان مان فقط جهازن کي سمنڊ جي سفر ڪرڻ جي لائق سگهو بنائي سگهبو.“

”امان هڪ رٿا تيار ڪئي آهي“، لوئي بي خياليءَ مان نرم آواز ۾ چيو. انهن ڪونه هو ته هن رازداريءَ جي خيال کان آهستي ڳالهايو هو، پر ان وقت هن جون نگاهون لابرڊيل ۾ ڪتل هيون ۽ هوءَ ڪمس گهوري رهي هئي، ۽ لابرڊيل — اهو ڏيڍر پنهنجا گول ڏسارا ڦيرائي ڏاڍي موج ۽ مستيءَ مان نوجوان الهڙ شهزاديءَ کي ڏسي مرڪي رهيو هو. هو شهزادي لوئيءَ کي ڏسي دل ئي دل ۾ هڻي رهيو هو ته اڃان سنهي سگهي آهي، مون کي جرابيءَ جڙهيل ٿلهيون ڇوڪريون وڻنديون آهن، پر آها! هوءَ مون ڏانهن متوجهه آهي – شايد آءٌ وڻي ويو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهيانس. روبرٽ پڻ جي خود فراموشي واري حالت ڏسي سمجهي ويو ته هوءَ لابردبيل جي ٻيڙي منهن ۾ منجهيل سنجهيل ڏکڻ ڳاڙهن وارن کي محض هن ڪري غور سان ڏسي رهي هئي، جو ڪيس هن جو ڪارٽون ڪڍيو هو. لوئيءَ جو مصوري وارو جذبو ان وقت پوري طرح ڪم ڪري رهيو هو. لابردبيل هن جي اهڙي خود فراموشي ڏسي ڪنڌ کي هيٺ مٿي ڪري خوشيءَ وچان ڏوڻي رهيو هو. هن ذري گهٽ شهزاديءَ کي ڏسي اک پٽي هئي، ۽ سندس اهڙي همت ڪري ٿي ڪيس شاباس ڏيئي رهيو هو، جو هوءَ پنهنجي اهڙي عاليشان حسن ۽ خوبصورتيءَ کي بي باڪيءَ سان هيڪ شهر جي گهٽين ۾ رلائي رهي هئي.

”آها، پر ڊچ قوم جا ماڻهو اهڙا عاشق مزاج ڪينهن، جهڙا توهان اسڪاٽلنڊ وارا آهيو“، لوئي ڏاڍي مٺي آواز ۾ جواب ڏنو. ”جيڪڏهن ڊچ عاشق مزاج هجن ها ته پوءِ چا، توهان سمجهو ٿا ته منهنجون ني وڏيون پڻرون ۽ آءٌ هن عمر تائين اڃا ڪنواريون رهجي وڃون ها؟“

روبرٽ ڪرخت آواز ۾ ٽهڪ ڏنو، ۽ پڻ ڏانهن نهاري چيو، ”پر لوئي اهو ياد رکجانءِ ته اسڪاٽ قوم وارا تنهنجي هن طرح چيڙائڻ کي اڻين برداشت نه ڪندا، جيئن ڊچ ڪري رهيا آهن. اسڪاٽلنڊ جا ماڻهو هر ڳالهه کي نهايت گنڀيرتا ۽ سنجيدگيءَ سان ڏسندا آهن.“

”خصوصاً شهزادين کي انتهائي سنجيدگيءَ سان“، لابردبيل شهزادي لوئيءَ کي الوءَ جهڙين اکين سان ڏسندي چيو. ”پر ها، هن عمر تائين اڃا مون کي ڪنهن شهزاديءَ سان عشق ڪرڻ جو موقعو نه مليو آهي.“

هائيڊ، دل ئي دل ۾ سوچي رهيو هو ته هائي ٿو شهزادو روبرٽ هن بيهودي اسڪاٽ کي تباهه ڪري، حالانڪ شهزاديءَ لوئيءَ پاڻ ئي اهڙو موقعو پيدا ڪيو هو. پر شهزاديءَ اني ئي ڳالهه کي ختم ڪيو ۽ لابردبيل کي ڏسي مشڪندي، هنجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُگهان رسمي طور جهڪي ڪمس خدا حافظ ڪيو ۽ پنهنجي پاڻ سان ڳڌجي ٻاهر نڪري ويئي. لابريبل دل ئي دل ۾ خوش ٿي رهيو هو ۽ هائيڊ اندر ئي اندر ڏک ۽ غصي وچان شاهي گهراڻي جي هن شهزاديءَ جي چال چلت ۽ اطوار تي ڪڙهي رهيو هو. هن اندازو لڳايو ته جيڪڏهن شهزاديءَ لوئي اهڙي آزاديءَ ۽ بي باڪيءَ سان هڪ بلڪل اجنبي شخص سان چرچا ڪري پئي سگهي، ته پوءِ ڊچ قوم جي مصوريءَ جي اسٽوڊيوز ۾ تصويرڪشيءَ جو فن سکندڙ شاگردياڻين ۽ شاگردن جي اخلاقي پستي ڪيتري قدر هونديا هائيڊ کي پنهنجي والده ياد پئجي ويئي، هن سوچيو ته منهنجي ماءُ ته نيٺهن سالن کان به وڌيڪ عرصي ڌاڻين ڊنٽن جهڙي ننڍڙي شهر واري پنهنجي گهرڙي مان ٻاهر نه نڪتي هئي ۽ نه ڪڏهن ٻاهر وڃڻ جي خواهش ئي ظاهر ڪئي هئي. ياالله! دنيا ڇا ڪري رهي آهي؟

اوچتو هن ڇرڪ ڀريو ۽ ڪرسيءَ تان ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ ٺڙ ٺڪڙ ۾ دروازي وٽ پهتو ۽ وڏو آواز ڪري سڏ ڪيو، ”شهزادا سائين، شهزادا سائين! اوهوا اڙي ڇوڪرا، او ڇوڪرا، ڊوڙ، ڊوڙ انهن کي جلدي وڃي پيهارا خدايا، هنن ڏاڻين ڪيئن پهچي سگهندس؟“ انهيءَ وچ ۾ ڇوڪري تيزيءَ سان ڊوڙي هنن کي در وٽ عين ان مهل وڃي جهليو هو، جڏهن روبرٽ ۽ لوئي ٻاهريون دروازو پنهنجي پٺيان بند ڪرڻ تي هئا.

”اڙي بد بخت وري ڇا ٿيو اٿئي؟“ روبرٽ ڪاوڙجي پڇيو. ڏاڪڻ جي مٿان گئلريءَ وٽ هائيڊ جي سڄي شڪل هيٺ نهاريندي نظر آئي. هن جي مٿي جا ڏگها ۽ ڇڊا وار ۽ ڇهنبدار ڏاڙهي ٻاهران ايندڙ سرد هوا جي جهوٽن ۾، جيڪي دروازي جي کلڻ سان تيز رفتاريءَ سان اندر لڳي رهيا هئا، اِيا ۽ بي ترتيب حالت ۾ گاهه وانگر جهوليندا رهيا. هائيڊ التجا ڀرئي آواز ۾ چيو ته، ”شهزادا، آءٌ وري به اوهان کي عرض ڪريان ٿو ته جڏهن اوهان هڪ دفعي سمنڊ تي پهچي وڃو ۽ اوهان کي اتي فرصت جون گهڙيون گذارڻ لاءِ ملن، ته مهرباني

ڪري انهن ڳالهين جا تفصيل لکجو، جيڪي مون اوهان کي ٻڌايون آهن، ڇاڪاڻ ته جڏهن آءٌ شاهي خاندان سان گڏ صلح ٿيڻ بعد واپس انگلنڊ هلندس، تڏهن مون کي اهي تفصيل خانه جنگي جي مڪمل لڙاين ۽ مقابلن جي تاريخ لکڻ ۾ مدد ڏيندا.“

”ڪهڙيون ڳالهيون؟“ شهزادي روپرٽ بيچينيءَ سان پڇيو.

روپرٽ اڏوري مڏوري ڳالهه ٻڌي ڏاڍو تـان همٿ لهڻ لاءِ اڳڀري وڌيون ورالکهون ڪٿي ٽپ ڏيئي هيٺ پئي لٿو ته هائيڊ سوچڻ لڳو ته ڇا، روپرٽ کان سندس ڳالهه اڳيئي وسري وڃي هئي؟ —— هن ته هڪ گهڙي اڳي اها ڳالهه پاڻ ئي بيان ڪئي هئي!

”منهنجي ’عظيم بغاوت جي تاريخ‘.“ هائيڊ ڪاوڙ ۾ رڙ ڪري شهزادي روپرٽ جي پٺيان چيو. هـن جا اهي لفظ تيز هـوا جي سرد جهونڪن جي نـذر ٿي ويا ۽ روپرٽ خواه سندس همشيره لوئيءَ انهن مان هڪ لفظ به ٻڌو، ڇاڪاڻ ته هوا انهن وٽان ٿيندي هائيڊ ڏانهن وڃي رهي هئي، ۽ اتان کان ٿيندي درين ۽ بادگيرن مـان سيٽيون وڄائيندي ٻاهر نڪري ٿي وئي.

دروازو وري زور سان بند ٿيو ۽ روپرٽ ۽ لوئي زوردار طوفان ۾ ڪنڌ هيٺ ڪري ۽ پنهنجا چوغا پنهنجن جسمن کي ويڙهي سوڙهي، هوا جـي طاقت جو مقابلو ڪندا، هيٺ محلو جي سوڙهين ورورڪڙ ڪانئيندڙ گهٽين کي پـار ڪندا اڳتي وڌنـدا رهيا. سندن رخ پنهنجي والده ملڪه ايلزبيٿ جـي رهائشگاه ڏانهن هو، جيڪو ساڻهون واري چو واٽي وٽ هو.

روپرٽ کي هائيڊ جي آخري جملن ايڏو ڪاوڙايو هو، جو هو اڃا پڻ پڻ ڪندو پئي هليو. ”جيڪڏهن هو ائين ٿو سمجهي ته مون کي انهيءَ احمقانه ڪم ڪرڻ کان سواءِ ٻيو ڪوئي اهم ڪم ڪرڻ لاءِ ڪونهي ته، پوءِ هو....“

”بهتر ائين ئي“، شهزادي لوئيءَ پنهنجي ڀاءُ روپرٽ کي چتاءُ ڏيندي چيو، ”ته جيئن هو چوي ٿو، تيئن ڪجانءِ نه ته توکان انتقام وٺڻ لاءِ هو پنهنجي ڪتاب ۾ انهن مقابلن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو بيان لکڻ وقت يا تہ تنهنجو نالوئي شامل نہ ڪندو، يا ڪندو تہ تنهنجي نيڪي نہ ڪندو.“

”تہ پوءِ ڇا“، روبرٽ پڇيو. ”هڪ فوجي جنرل جو پهريون فرض اهو آهي تہ هو پنهنجن ڪارنامن جو تحريري بيان لکرائي؟“

”بلڪل ائين ئي آهي“، لوئي ورائيو. ”لارڊ نيوڪئسل تہ اڃهو هاڻي ئي پنهنجي زال کي هدايتون ڏيئي رهيو آهي تہ سندس مرڻ پڄاڻان هن جي قبر جي تختيءَ تي ڇا لکائي- سڀ ائين ئي ڪندا آهن.“

”نہ، نہ، تون بلڪل غلط آهين، ڇاڪاڻ تہ مون کي هڪ اهڙي جنرل جي خبر آهي، جنهن پنهنجي لاءِ اسڪاٽ ريجمينٽ جي هڪ پادريءَ کان سڄو سارو ڪتاب لکرايو هو. آءٌ ايترو بہ توکي ٻڌائي ڇڏيان تہ پادريءَ اهو ڪتاب ڏاڍي پياري انداز ۾ لکيو هوندو.“

”ڀلا اهو آهي ڪير؟“

”پادري وشارٽ ۽ سندس قلم سان لکيل ڪتاب ”مونٽروس جا عظيم ڪارناما“— دراصل هن اسڪاٽلنڊ ۾ مونٽروس جي پادريءَ هئڻ جي حيثيت ۾، هن جا ڪي ڪارناما پنهنجين اکين سان ڏٺا هئا.

”ها، ها، مون کي انهيءَ ڪتاب جي پڪيءَ طرح خبر آهي“، لوئي چيو. ”هڪ ئي سال اندر انهيءَ ڪتاب جا لاطيني ٻوليءَ ۾ چار جلد ڇپجي چڪا هئا. هاڻي تہ انهن جو ترجمو بہ ٿي ويو آهي. ۽ جڏهن بہ آءٌ انهن جي طلب ڪندي آهيان، تڏهن مون کي اهو جواب ملندو آهي تہ مذڪوره ڪتاب جا سمورا نقل اڳهو هاڻي ختم ٿي ويا آهن! اڙي روبرٽ، ڪتابن وارن جو دڪان او هُو ويٽي جي ڪنڊ وٽ آهي. هل تہ ڏسون، جيڪڏهن ڪتاب موجود هجي تہ مون کي پنهنجي الوداعي تحفي طور هڪ جلد وٺي ڏي.“

”مون وٽ نہ وقت آهي ۽ نہ پئسا، تنهن کان سواءِ

مون کي تو کي الوداعي تحفي ڏيڻ جو ڪو ارادو ڪونهي"، روبرٽ پٽ کي ڏسي مرڪندي چيو.

پر لوئي ٻوڙي وڃي ڪتاب فروش جي دڪان ۾ بيٺي ۽ جيسين روبرٽ هن وٽ پهتو، تيسين هن خاڪي رنگ جي جلد وارو هڪ ڪتاب کنيو، هوا ۾ لهرائيندي روبرٽ کي ڏيکاريو "اچو هي آهي اهو ڪتاب! ڏس پيءُ، هن پيري ويچاري دڪاندار منهنجي لاءِ ڪتاب هڪيو تڪيو حاضر ڪري رکيو آهي، هاڻي کيسي ۾ هٿ وجهه ۽ جيترا به فلورنس (هالنڊ جو انهيءَ زماني جو سڪو) اٿئي، ڪڍي ٻاهر ڪر! پڌاءِ، پڌاءِ پيءُ، ڪيترا سڪا اٿئي؟ روبرٽ، هي ڪتاب خريد ڪري ڏي، پوءِ آئرلنڊ مان پلي مون ڏانهن ڪو تحفو تحائف نه آڻجانءِ."

"اڙي بيوقوف، آئرلنڊ ۾ وسڪيءَ کان سواءِ، تو ڏانهن موڪلڻ جهڙي ڪا شيءِ ڪانه ٿي ٿئي!"

هاڻي، اهي گهٽيءَ جي ڪنڊ وٽان تڪڙا تڪڙا قدم کڻي، اٿي رستي تي اچي نڪتا هئا. روبرٽ کي ايڏي ته اُهڙ هئي، جو هو کيسي مان فلورنس ڪڍي، دڪاندار کي هڪ گهڙي به پيسا ڏيئي نه سگهيو، پر هن اهي سڀ سڪا کڻي ڪتب فروش ڏانهن اڇلايا، جيڪو ڪاوڙ مان هن کي گهوري ڏسڻ لڳو. هو اها ڳالهه برداشت نه ٿي ڪري سگهيو ته ڪوبه شهري، خواهه اهو شهزادو چونه هجي، ڏچ قوم جي هڪ آزاد ۽ خودمختار ميمبر کي اهڙي بيهودي طريقي سان پيسا اڇلائي ڏي. پر هاڻي شهزادي جي پٺيءَ کي ڪاوڙ مان ڏسڻ مان فائدو ئي ڪهڙو هو؟ ٻئي، پيءُ ۽ پٽ انهيءَ وچ ۾ گهٽيءَ واري ڪنڊ ٽپي ٻئي رستي تي هليا ويا، ۽ هاڻي اهي قديم زماني جي هسپانوي جيل جي پاسي کان ختم ٿيندڙ گهٽيءَ وٽان اچي نڪتا هئا.

ڏچ قوم جي شاهي گهراڻي وارن جو پراڻو قلعو، جنهن ماڇي هٽ تي ٺهيو هو، ۽ مشرق جي رخ کان ايندڙ هوا جي ڪلهن تي چڙهيل برسات مان ڀريل ڪارن ڪڪرن جي رکڙ

۽ ڪجڪوڙ سان تيز چمڪاٽ ڪندڙ وچ ۾ انهيءَ قلعي جو اولڙو عڪس سامهون واري ٻيضوي شڪل جي ڍنڍ جي پاڻيءَ ۾ ائين پئي نظر آيو، گويا ڪنهن حسينه جو خوبصورت ڀرنڙيل ڀڪڙيل وارن وارو چهرو آرسيءَ ۾ نظر ايندو آهي. روبرٽ ۽ لوئي ننڍي هوندي کان وٺي ان کي انهيءَ ساڳي صورت ۾ ڏسندا آيا هئا. ڍنڍ جي عين وچ ۾ جيڪو ننڍڙو ٻيٽ هو، سو آسپاس وارن علائقن کان، ۽ خاص طور محل جي پسگردائي وارن شاهراهن جي وڻن سان طوفان جي زور کان ڇڄي ڪريل ٽارين جي خشڪ ڪاٺين سان ڀرجي ويو هو، هر سال بهار جي موسم ۾ جيڪي ڪنگ پکي ٻيٽ ۾ اچي رهندا ۽ آنا لاهي ٻچا ڦوڙيندا هئا، تن لاءِ ٻئي سال انهيءَ ٻيٽ کي سڃاڻڻ دشوار ڪم ٿي پوي ها!

"روبرٽ، ٻڌ ته سهي! اهي سڀ آواز توکي سڏ ڪري سمنڊ تي اچڻ لاءِ پڪاري رهيا آهن"، لوئي وڏو آواز ڪري روبرٽ کي چيو. ڀاءُ ۽ ڀيڻ ٻئي پنهنجي ڏائي هٿ ڏانهن ويندڙ رستي تي اچي پهتا هئا، جنهن جي ڇيڙي وٽ سندن ماءُ جو محل هو — تيز هوا جا جهونڪا اڀرندي طرف کان اچي رهيا هئا. روبرٽ دل ۾ سوچي رهيو هو ته اها هوا پولنڊ ۽ سندن پيءُ جي رياست، بوهيميا جي وچ تي واقع سرحد جي برفاني پهاڙن کان اچي رهي هئي جيڪي لوئي ته ڪڏهن به نه ڏٺا هئا، ۽ خود روبرٽ انهن کي ياد نه پئي ڪري سگهيو. لوئي سوچي رهي هئي ته اهائي هوا سندس پياري ڀاءُ، روبرٽ کي سندس جهاز جي سلامتيءَ واري ڪيبن (ڪمري) ۾ آئرلنڊ کڻي ويندي. ڪاش! شهزادي لوئي به هن سان گڏوگڏ آئرلنڊ وڃي سگهي ها!

هاڻي هو صدر دروازو ٽپي اندر داخل ٿيا هئا ۽ جلد ئي ڏاڪڻ تان مٿي وڃي رهيا هئا. روبرٽ مٿي ويندي وڏي آواز سان نوڪرن کي سندس گهوڙي کي سنج وجهي هن جي سواريءَ لاءِ تيار ڪرڻ جا حڪم جاري ڪندو پئي ويو. هن محل پهچي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گڏجي محل ۾ وڃي رهيا هئا، ۽ جلد ئي اڪيلو رابرٽ ٻاهر نڪرندو ۽ گهوڙي تي چڙهي 'هيلو ونسلائيز' بندرگاهه ڏانهن ويندو ۽ اتان کان پوءِ هو پنهنجن ساموندي جهازن کي آئرلنڊ وٺي ويندو، جڏهن ته هوءَ، شهزادي لوئي اتي ئي ترسندي. پر هوءَ پنهنجي هٿ ۾ ڪاري جلد وارو ننڍڙو ڪتابڙو جهلي بيٺي هئي، جيڪو سندس راهه ۾، سمنڊن ۽ زمين تي خطرناڪ مهم جوئي جو ڄڻڪ هڪ طلسمي تعويذ هو!

رابرٽ جڏهن ڪجهه دير ترسي نوڪرن کي سندس گهوڙيءَ کي سنجن ٻڌڻ ۽ رڪابن کي چڱي مضبوط ڪرڻ جون هدايتون ڏيئي رهيو هو، تڏهن لوئيءَ اهو ڪتاب کوليو، ان جي ٻاهرين ۽ شروعاتي مضمون کي اڌاترو اڌاترو ڏسي رهي هئي. اوچتو هن جي واتان هڪ هلڪي دانهن نڪتي ۽ رابرٽ گهوڙي کان لاهه ترسي پنهنجي پيءُ کي ڏٺو. لوئي ڏاڍي نراسائي وچان رابرٽ کي چيو، "ڏس ته سهي، ڪتاب جي منهن ۾ ڏنل هن جي تصوير ڪيڏي ڇڏي اٿائون."

پوءِ ته لوئي، پوڙهي ڪتب فروش توسان ٺڳي ڪئي آهي؟"

"نه، نه، هو ته ويچارو اسان کي اهي ڳالهيون ٻڌائڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو، پر اسان پنهنجي ڏاڍي تڪڙ ۾ هئاسين ۽ اسان هڪ گهڙي به اتي ترسي هن جي ڳالهه نه ٻڌي. ماڻهو گهڻو ڪري ائين ڪندا آهن، مونٽروس جهڙي ڪارنامن جو ڪتاب خريد ڪرڻ جو بهانو ڪري ڪتاب کي ڏسندا آهن، ۽ پوءِ ورقن کي اٿلائي پٿلائي هن جي تصوير ڦاڙي وٺندا آهن ۽ اها چورائي ويندا آهن. مون ته هن وقت تائين مونٽروس جي تصوير اڃان نه ڏٺي آهي."

"ته پوءِ پنهنجي تصوير ڪٿان ڪر وٺي هن جي هڪ تصوير ٻاڙ ٿي ڪٿي لاهي، ۽ پوءِ جڏهن هو ٻاڙ هيڪ ۾ اچي ته هن کي آهيون ساڳيون ڏسي خود فيصلو ڪجانءِ ته هن جي تصوير اصل مونٽروس سان ڪيتري قدر مشابهه آهي!"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ اوچتو هڪ اهڙو واقعو ٿي گذريو هو، جنهن انهن سڀني جي سڪون ۾ اٿين هلچل آڻي ڇڏي، جيئن پاهر وهندڙ واهه جي پاڻيءَ جي ماٺي سطح ۾ اوچتو ڪو پٿر ڪري پاڻيءَ ۾ لهرون پيدا ڪري وجهي، جن جو اثر دور دور تائين وڃي پهچي. لوئي انهيءَ ڪتاب جو، جيڪو سندس هٿ ۾ هو، پويون صفحو کوليو ۽ ان تي لکيل آخري لفظ پڙهيا، جيڪي هن طرح هئا:

”۽ اهي سيپٽمبر مهيني جي ٽين تاريخ تي سٽائو واءُ ڏسي سمنڊ ڏانهن روانا ٿيا، سندن منزل ناروي جو ملڪ هئي، ساڳيءَ شام جو مونٽروس هڪ پيڙيءَ ۾ ويٺو ۽ پنهنجي علائقي جي فقط هڪ پادريءَ ناٺي جيمس ووڊ سان گڏجي، ٿورو پريرو لنگرانداز ٿيل جهاز ۾ وڃي پهتو ۽ جيئن نه مونٽروس ان وقت پادريءَ جي خدمتگار جا ڪپڙا ۽ چٿين لڳل ڪوٽ پاتا هئا، ان ڪري اسان جو اهو سرپرست ۽ مالڪ – لارڊ مونٽروس – دشمنن جي پهريدار جهازن جي سڄي عملي جي اکين ۾ سرمون پاڻي نڪري ويو – واقعو سن ١٦٤٦ع جو آهي، جڏهن مونٽروس جي عمر ٣٤ سال هئي.

پڇاڙي

”پر هو نه اڃا زنده آهي، لوئي سوچڻ لڳي، ”۽ هو هيڏانهن اسان وٽ اچي رهيو آهي، تنهنڪري ”پڇاڙي“ لکڻ جو اڃا سوزون وقت ڪونه آيو آهي.“

(٣)

بوهيميا جي جلاوطن ملڪه ايليزبيٿ جي وٽا هيءَ هئي ته ونس سندس ناٺيءَ، ملڪه ميري ڪوئين آف اسڪاٽس (Mary, Queen of Scots) جا جيڪي هيرا جواهر ۽ زيور هئا، سي ”ته ڇا روپرٽ، اهو سچ آهي ته مونٽروس هيگ شهر ۾ اچي رهيو آهي؟“ چاهه وچان پڇيو.

”ها، بشرطيڪ لاڊرڊيل جو ٽولو هنجي اچڻ ۾ رڪاوٽ نہ وجهندو. اهو اسڪاٽ هنجي ناليءَ پٽڻ سان هڪ پاڳل ڍڳي والگر ڪندڙ هيٺ ڪري حملو ڪرڻ ۾ خوشي محسوس ڪندو آهي.“

اهـا ڳالهہ ڪهڙي نہ غير منطقي ٿيندي آهي ماڻهو مونٽروس کي پنهنجي بادشاهہ جي طرف کان ٿي، سندس دشمن جي خلاف جنگ ۾ شريڪ ٿيڻ لاءِ ڪيئن ٿا ڏوهي قرار ڏيئي سگهن جڏهن هاڻي اهي پاڻ بہ شاهہ جي حمايت ڪرڻ لاءِ تيار آهن؟“

”هارايل ماڻهو منطق جو مظاهرو نہ ڪندا آهن ۽ ياد ڪر تہ مونٽروس جي هٿان هي ماڻهو بري طرح شڪست کائي چڪا آهن.“ هو ڪهڙ ڏانهن ويندڙ ڏاڪڻ تان چڙهي رهيو هو ۽ دل ئي دل ۾ هنن کي گاريون ڏيئي رهيو هو. لوئي هن کان ڪجهہ بہ وڌيڪ نہ پڇي سگهي. روبرٽ اندر داخل ٿيڻ کان اڳي، ٿوري دير لاءِ بيهي، لوئي ڏانهن منهن ڪري چيو، ”مان جيڪر مونٽروس سان ملڻ وڃان ها. مون اها ڳالهہ هائيڊ کي بہ ٻڌائي — پر هاڻي تہ سڄو پروگرام بدلجي ويو آهي.“

۽ اهو پروگرام بدلائڻ واري لوئي هئي، جيڪا روبرٽ جي جهازن تي بغاوت جي خبر کڻي آئي هئي. ڇا، اهو مونٽروس جو مقدر هو، جنهن عين انهيءَ گهڙي روبرٽ ۽ سندس ملاقات کي روڪڻ لاءِ سبب پيدا ڪيو هو؟ م... رس جو مقدر؟— يا روبرٽ جو؟— يا خود لوئيءَ جو؟— ڪير ٿو چئي سگهي!

پيءُ ۽ ڌيءُ ٻئي گڏجي انهيءَ ڪمري واري ڏي سان پنهنجي والده جي ڪمري ڏانهن تڪڙا تڪڙا قدم کڻندا وڃي رهيا هئا، جنهن ۾ هنن سڄي زندگي گذاري هئي. سندن زندگيءَ گروي رکيا وڃن. هـن پنهنجي پاڻ، شاهہ چارلس پهرئين کي انهيءَ زماني کان وٺي وري نہ ڏٺو هو، جڏهن هـوءَ سورهن سالن جي ۽ چارلس ٻارهن سالن جي عمر جو هو. پـر چارلس پنهنجي بادشاهيءَ واري زماني ۾ ايلزبيٿ جي حتي المقدور مدد

ڪئي هئي، جڏهن هوءِ پنهنجي مرحوم مڙس، جنهن جرمنيءَ جو هو، جا وڃايل علائقا واپس هٿ ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئي ۽ جڏهن ايلزبيٿ جو مڙس گذاري ويو هو، تڏهن چارلس پنهنجي انهيءَ همشيره کي ڏاڍيون منٿون ڪيون هيون ته هوءَ انگلنڊ اچي ساڻس گڏ رهي. هن سندس پٽن يعني پنهنجن ڀائيٽجن کي دربار ۾ رکيو هو، جيڪا انهيءَ زماني ۾ يورپ جي سڀني ملڪن جي شاهي درٻارن کان وڌيڪ رعبدار ۽ شاهوڪار دربار هئي. چارلس پنهنجن انهن نوجوان ڀائيٽجن کي حڪمراني هلائڻ لاءِ سچيون ڪالونيون (Colonies) ڏنيون هيون، جڏهن ته انهيءَ دور جا ٻيا يورپي شاهي ماما اهڙين پنهنجن جلاوطن ڀائيٽجن کي فقط ٿورڙن جي هڪ جوڙي ڏيڻ ئي ڪافي سمجهن ها.

پر هاڻي، جڏهن ته شاهه چارلس خود مصيبت ۾ هو ۽ پنهنجن دشمنن جي قيد ۾ هو، تڏهن ايلزبيٿ انهيءَ ڳالهه کي لازمي ڄاتو ته هوءَ پنهنجي پاران به، پنهنجي پياري ڀاءُ جي جيترين قدر ٿي سگهي، مدد ڪري. انهيءَ خيال کان هن هيگ شهر جي هڪ وڏي صراف سان ڳالهائي ڇڏيو هو ۽ ڪانئس پڇيو هو ته ڪيس سندس هيرن جواهرن ۽ زيورن تي ڪيتري رقم ملي سگهندي. درحقيقت هن ڪانئس ڪجهه رقم ورتي به هئي، ته جيئن روپرٽ وچن مهل پاڻ سان کڻي وڃي ۽ شاهه چارلس لاءِ هن جيڪو سامونڊي ٻيڙو تيار ڪيو هو، تنهن کي هلائڻ جهڙو بنائي، پنهنجي مامي جي مدد لاءِ وٺي وڃي. هن وقت جلاوطن ملڪه ايلزبيٿ پنهنجي هڪ پياري ڌيءَ ميري سان گڏ ويٺي انهن هيرن جواهرن ۽ چمڪدار زيورن کي ڳڻي رهي هئي، جڏهن روپرٽ ۽ لوئي تڪڙا تڪڙا قدم کڻندا ماءُ جي حضور ۾ حاضر ٿيڻ لاءِ اچي رهيا هئا.

شهزادي ميري، انگلستان جي باد شاهه چارلس ڀيڻ جي سڀني کان وڏي ڌيءَ هئي. سندس اکيون هرڻيءَ جهڙيون وڏيون ۽ نمائيون هيون ۽ هن جا مهانڊا ڳالهين ۾ سندس والد

جي اُتين ۽ مهانڊن سان ملي رهيا هئا. هن وقت انهيءَ مغرور شهزاديءَ جي عمر منترهن سالن جي لڳ ڀڳ هئي. هنکي انگلنڊ ان وقت ڇڏڻو پيو هو، جڏهن هوءَ اجا ٻارڙي هئي، جو کيس هالنڊ جي سيڻي کان وڏي رياست جي بادشاهه، ولم پرنس آف آرينج (Willam, Prince of Orange) سان شادي ڪرڻ؛ سندس ملڪه بنجڻ لاءِ آندو ويو هو. اهو واقعو ست سال اڳي ئي گذريو هو، پر ميري اجا به پنهنجن ٻانرن ۽ پيمرن جي فوج کي وساري نه سگهي هئي، ۽ وڪي وڪي هنجي دل ۾ يادگيريون پيدا ٿي کيس مغموم ڪري ڇڏينديون هيون - هن کان نه انگلنڊ جي فضا وسري هئي، ۽ نه سندس خوش مزاج ماڻ، پر سيڻي کان وڌيڪ هن کي پنهنجو پيارو پيءُ ياد ايندو هو، جيڪو کيس حد کان زياده محبت ڪندو هو - ۽ افسوس ته هو هن وقت ظالم دشمنن جي قيد ۾ بند هو.

انهيءَ مهل، جڏهن ايليزبيٿ ۽ سندس ٻانئي ميري هيرا جواهر ڳڻي رهيون هيون، تڏهن سندن گفتگوءَ جو موضوع شاهه چارلس ئي هو. ايليزبيٿ تصور ئي تصور ۾ پنهنجي شرميلي ننڍي پاڻ، چارلس کي ڏٺو، جيڪو سندس شاديءَ واري رات تي هنجي پاسي ۾ بيٺو هو، ۽ ڳالهائڻ ۾ هٻڪ محسوس ڪري هو چپ چاپ بيٺو، ٿيمس نديءَ جي ڪناري تي ٿيندڙ ونگارنگي آتشبازيءَ جو نظارو ڏسي رهيو هو. ايليزبيٿ جي شاديءَ کي اڄ ٣٧ سال گذري ويا هئا، جنهنڪري هن کان پنهنجي پياري پاڻ جو چهرو به وسري ويو هو پر شهزادي ميري پنهنجي پياري پيءُ کان ويڇڙائي ۾ ئي جدا ٿي هئي - صرف ست سال اڳي - جڏهن هو ڪلاڪن تائين انگلنڊ جي سامونڊي بندر - ڊوور - جي ڪناري تي پنهنجي گهوڙي جي پٺيءَ تان انهيءَ جهاز جو آخري ديدار ڪرڻ لاءِ پهاڙين تي هيڏانهن کان هوڏانهن ايندو ويندو رهيو هو، جنهن ۾ هوءَ انگلنڊ کان هالنڊ آئي هئي. ميريءَ کي پنهنجي پيءُ جي ڳاڙهن وارن واري نوڪدار ڏاڙهي خاص طرح ياد هئي، جنهن کي هوءَ ننڍڙي هوندي پيءُ جي

گوڏي تي ويهي پنهنجن ننڍڙين ۽ نازڪ آڱرين سان ڏٺي ڏهن سگهي هئي. سندس ٻئي جي ڏاڙهيءَ جا وار ڪهڙا نه نرم، نازڪ ۽ چمڪدار هئا! پر هن ڪنڌ کي زوردار جهٽڪو ڏنو ۽ دل ئي دل ۾ چوڻ لڳي ته نه، نه! سنهنجي ٻئي سون کي انهيءَ دفعي آخري بار نه ڏٺو هئو! اهو بدسوڻ آهي! خدا نه ڪري ته اهو آخري پيرو ڏٺي! هوءَ پنهنجي دل کي مضبوط ڪري چوڻ لڳي ته آءٌ وري پنهنجي پياري بابي سان ملندس- ائين ڪونه ٿيندو ته هن جي مون سان ست سال اڳ واري ملاقات آخري ثابت ٿئي!

پر هائي، ميريءَ جي دل پنهنجي ڀڄيءَ، جلاوطن ملڪه ايليزبيٿ سان سيني ڪان وڌيڪ هئي. ايليزبيٿ پنهنجي شاديءَ کان پوءِ هڪ سال جي مختصر عرصي لاءِ بوهيميا جي تاجدار جي ملڪه ٿي رهي هئي، پر انهيءَ هڪ سال جي معمولي مدت ۾ هن سيني جون دليون ايتريقدر موهي ڇڏيون هيون، جو هن جي جلاوطنيءَ جي حالت ۾ به، سيني ملڪن جا ماڻهو هن جي طرفان جنگ ڪرڻ ۽ ڪيس سندس حق واپس ڏيارڻ لاءِ سر ڌڙ جي بازي لڳائڻ لاءِ اچي گڏ ٿيا هئا.

شهزادي ميري کي هن ڳالهه تي سخت افسوس هو، جو سندس سس، آرينج رياست جي بيوه ملڪه اميليا، هن کي هزارين ڪوشش جي باوجود، پنهنجو بڻائي نه سگهي هئي ۽ ميريءَ کان دل ئي دل ۾ متنفر هئي، جنهن جو لازمي ۽ قدرتي نتيجو هيءُ هو، ته ميري به پنهنجي سس کان سخت خائف ۽ متنفر هئي. هائي، جڏهن هوءَ پنهنجي ڀڄيءَ جي سامهون، فرش تي گاديلي رکي ان جي مٿان ويٺي هئي ۽ پنهنجو ڪنڌ ڀڄيءَ جي گوڏي سان ٽڪائي رکيو هو، تڏهن هن کي هزارين خيال هڪٻئي جي پٺيان اچي رهيا هئا. ڀڄي ڪهڙي نه مزيدار طبيعت جي عورت آهي! ڪهڙي نه هردلعزيز ۽ وڻندڙ آهي! شهزادي ميري دل ئي دل ۾ چئي رهي هئي ته ڪاش! آءٌ به ڀڄيءَ جهڙي خوش مزاج ۽ وڻندڙ طبيعت واري هجان ها - پوءِ ته

مون سان بہ هرڪوئي ائين محبت ڪري ها، جيئن ٻڍي ايلزبيٿ سان هر اهو ماڻهو محبت ڪري ٿو، جنهن کي فقط هڪ ڀيرو هن سان ملاقات ڪرڻ جو شرف حاصل ٿئي ٿو- يا وري آءٌ مري وڃان، تہ پوءِ هرڪنهن جي مون سان همدردي ٿيندي. ميري اڄ محض هن ڪري مغموم ڪانہ هئي، جو سندس آڏو هيرن جواهرن جي مورت ۽ اهو خزانو ڳنڍجي رهيو هو، جيڪو ڪنهن وقت سندس همنام، اسڪاٽلنڊ جي راڻيءَ جو هو ۽ جنهن انهن ئي زيورن ۽ هارن سان ڪجهہ ان وقت بہ پاتا هئا، جڏهن انهي بدنصيب ملڪه جو سر جلاد هٿان قلم ڪرايو ويو هو. ايلزبيٿ، بظاهر زيورن ۽ هيرن جي قيمت لڳائي انهيءَ رقم جو ڪاٿو ڪري رهي هئي جيڪا ڪنهن صراف وٽان ملڻي هئي، پر هن جو سڄو ڌيان پنهنجي ڀاڻيءَ جي چهري تي لڳل هو، جنهن تي غم جا ڪارا ڪڪر ڇانيل هئا. هن ميريءَ کي انهيءَ اونداهيءَ مان ڪڍڻ لاءِ کلندي کلندي هيرن جو هڪ قيمتي هار هٿ ۾ جهلي چيو، ”ڏس تہ سهڻي، پياري ڌيءَ، تہ هيءُ هار جيڪو نانيءَ فرانس جي دوره وقت پاتو هو، اڄ فقط ايتري قيمت ڪري رهيو آهي جو ان مان رابرٽ جي جهازن ۾ ڪم ڪندڙ خلاصي چند مهينن تائين مڪمل بکسوٽ ۽ مٽر مس کائي سگهندا، ۽ جيڏانهن نهارا ڀاتوڻ جي هيءَ لڙهي انهن جهازن لاءِ سڙهہ جو ڪپڙو، رسون ۽ جهازن جي ٻاسن ۽ ٽڙن ۾ آيل چيرن کي بند ڪرڻ لاءِ ڀاسر مس خريد ڪري سگهندي. ڇا ٿي سمجهين، ڀاڻي – هنن سڀني هيرن جي قيمت ۾ پنهنجو رابرٽ ساڍا ٽَوَ پينس روز ورڪڙ ڪيترا خلاصي رکي ملازمت ۾ رکي سگهندو؟“

ميري کي پوري ڄاڻ هئي تہ سندس ٻڍي امي هيرا جواهر ڏيئي، وڏي قرباني ڪري رهي هئي، پر انهن جي متعلق هن بيدردي ۽ بي پرواهيءَ سان هن جا چرچا ۽ چوڳ ميريءَ کي قلام ڪري رهيا هئا. نيٺ هوءَ پاڻ کي جهلي نہ سگهي ۽ دانهن ڪري چيائين ”ڀڦي! خدا جي واسطي ڪجهہ رحم ڪرا!

هنن هيرن جي اصل مالڪاڻي توکي سندس زيورن سان ئي ظلم ڪندي ڏسي ها ته ڇا سمجهي ها؟“

ميري ڏاڍي ادب ۽ احترام سان مقتول ملڪه جو نالو وٺي سندس هيرن جواهرن کي هٿن ۾ کنيو ۽ انهن کي اکين تي رکي چمون ڏيڻ لڳي، جنهن تي ايلزبيٿ کيس تنبيهه ڪندي چيو ته، ”اڙي ۽ نادان ڇوڪري! منهنجي ناني هڪ عقلمند ۽ انتهائي دورانديش خاتون هئي. مون کي يقين آهي ته هوءَ هن ڳالهه کي ترجيح ڏئي ها ته انهن هيرن کي فروخت ڪري موجوده ڏکئي وقت سان پار پئجي، ۽ نه محض انهن کي ويهي ڏسجي ۽ هنن چمڪندڙ پٿرن کي افسوسناڪ نظرن کي بار بار ڏسجي ۽ غم ڪجي، يا هن هار کي ڏسي چئجي: ’آها! هي اهو هار آهي، جيڪو منهنجي نانيءَ پنهنجي شاديءَ رات پاتو هوا‘ يا هي ڪارن موتين وارو هار اهو آهي، جوڪو هن کي قتل ڪرڻ کان پوءِ سندس قلم ٿيل ڪنڌيءَ سان لاٿو ويو هوا“ الهيءَ مهل ايلزبيٿ کي واقعي ڪارن چمڪندڙ موتين جي هڪ ڏکئي لڙهي هٿن ۾ هئي، جنهن کي هوءَ ڦيرائي گهمرائي رهي هئي.

ميريءَ جو اهو هار ڏسي هلڪي دانهن نڪتي: ”پڪي، خدا جي واسطي ڪجهه ته رحم ڪرا ڇا، تون اهڙي آرام سان مزا وٺي اها ڳالهه ياد ڪري رهي آهين ته تنهنجي ناني — اسڪاٽلنڊ جي تاجدار ملڪه - کي اهڙي بيدرديءَ سان قتل ڪيو ويو هو ڇا جي ڪري؟ ڇا، هنجي اهڙي ظالمانه قتل کان پوءِ دنيا ۾ سڌارو اچي ويو آهي؟“

”ڪهٽ ۾ گهٽ مون ته ڪنهن ڪونه ڏٺو آهي“، ايلزبيٿ بي رخيءَ سان جواب ڏنو.

”نه وري مون ئي ڪنهن سڌارو آيل ڏٺو آهي“، ميريءَ چيو. ”مون کي ته يقين آهي پڪي، ته منهنجي مس جو وس هلي ته مون کي هڪدم قتل ڪرائي ڇڏي.“

ميريءَ جي دل ئي ڄڻڪو بار هو ۽ جنهن ڳالهه، هن

کي صبح کان وٺي اهڙو مغموم بڻايو هو، سا نيٺ هن جي وات مان نڪري آئي ۽ پوءِ هوءَ روئڻ ۽ اهي ڇڙڪي ته ڪيتري دير تائين دل ڏاريندڙ سڏڪا ڀريندي رهي. ايليزبيٿ به ڪافي دير تائين هن کي ڪا تسلي نه ڏني، ته جيئن هوءَ پنهنجي دل جو بار چڱيءَ طرح لاهي وٺي — ۽ جڏهن ميريءَ جي دل جو غبار لٿو، تڏهن اکين تان ڳوڙها اگهندي پڇيائين ته ڪي ميار طور چيو ته، ”سچ ته مون کي يقين نه ٿو اچي ته تون انهيءَ ڏائڻ مان ايڏي دوستي ڪيئن رکي سگهين ٿي، هوءَ ظالميائي آهي، سچو وقت منهنجي خلاف سازشون سٽيندي رهي ٿي ۽ پنهنجي پٽ کي مون کان جدا ڪرڻ لاءِ ويهن ئي ننهن جا زور لڳائي ٿي. پڇي، انهيءَ ڏائڻ کي ڦاسيءَ تي چاڙهڻ گهرجي!“

”منهنجي ڀيڻ، اهڙي بيوقوف نه ٿيءُ“، جلاوطن ملڪه ايليزبيٿ، ميريءَ جي مٿي تي هٿ سان ٿڦڪي ڏيندي همدردانه لهجي ۾ چيو، ”هيءَ ڳالهه هميشه ياد رکجانءِ ته تنهنجي سس، رياست آرينج جي بيوه ملڪه اميليا، ڪنهن وقت منهنجي خادمه هئي ۽ انهيءَ زماني ۾ هن چالاڪي ڪري منهنجي مڙس جي چاچي سان شادي رچائي ورتي. جاني سمجهين، ته سان پنهنجي سابق خادمه سان جهيڙو جهٽو ڪري توکي ڪنهن به طرح جي مدد ڪري سگهندس؟ هيڪ جو هيءُ ڳوڙهو تمام ننڍي جاءِ آهي، جنهن ۾ شاهي خاندان جي ٻن عورتن جي هڪٻئي سان دشمني اڳيئي ڪافي آهي.“

ميري وري اچي روئڻ ۾ ڇڙڪي. سندس پڦي ڏاڍي وڻندڙ سڀاءَ واري نيڪ خاتون هئي، پر هوءَ يا ڪا ٻي عورت، ميريءَ جي انهيءَ ڏک درد کي پوري طرح نه پئي سمجهي سگهي، جيڪو کيس شاديءَ بعد ڏسڻو پيو هو. هنجي سچي بدقسمتي سندس سس، اميليا جي گول مٽول، چمڪندڙ ۽ سرخ و سفيد رنگ واري چهري، ۽ شيطاني نظرن ۾ سمايل هئي. ميريءَ جي شادي مٿي مهيني ۾ ٿي هئي، هوءَ سوچڻ لڳي ته ڇا، مٿي جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهينو بدقسمتيءَ وارو تہ ناهي؟ ضرور اُن ئي هوندو، هن سوچيو: يقين نہ ٿو اچي تہ منهنجو مڙس، وليم، جيڪو جيتريقدر نزاڪت ۽ نفاست جو مالڪ آهي ۽ جيڪو حد درجي جو سنجيده نوجوان شهزادو آهي، تنهن اهڙيءَ عورت جو ڪک ۾ ٻلي جهڙو ورتو هوندو!

"ٻچي، اها عورت پنهنجي پٽ کي مون سان نفرت ڪرڻ جو سبق ڏيندي رهي ٿي"، ميريءَ سڏڪن وچان چيو، "حد تہ اها آهي، جو هوءَ پنهنجي پٽ کي ٻين ڇوڪرين سان محبت جون رنگ رليون ملهائڻ لاءِ همت ڏياريندي رهي ٿي، ـــ ۽ سو بہ منهنجي سامهون!"

ميريءَ ڪيترين ئي ڇوڪرين جا نالا وٺي ٻچيءَ جو ڌيان ڇڪائڻ جي ناڪام ڪوشش بہ ڪئي، پر اوچتو هن جي چپن مان هڪ اهڙو نالو نڪرڻ لڳو هو، جنهن جي اڌ تي اچي ميريءَ زور سان وات ڪٺي بند ڪيو، پر هوءَ پنهنجي ٻچيءَ کان ڳالهہ کي لڪائي نہ سگهي. ايلزبيٿ اکيون کڻي ميريءَ کي همت ڏياري تہ "اها ڪير آهي، جنهن جو نالو وٺي تو اڌ ۾ ڪٺي چپ ڪئي؟"

ميري ڳالهہ کي ڦيرائڻ لاءِ چيو تہ "ڏس نہ ٻچي، سڀ چون ٿا تہ انميليا انتهائي خطرناڪ زن آهي، آءٌ اڪيلي تہ نہ ٿي چوان."

"اونهون! بيوقوف ڇوڪري!" ايلزبيٿ چيو، "ڇنن ڇنن ڪنوارين ڌيئرن جون سڀ ئي مائرون خطرناڪ هونديون آهن (هن ڪان وسري ويو تہ هوءَ پاڻ بہ ڇنن نوجوان ڪنوارين ڌيئرن جي ماءُ آهي) پر ها، ٻين کي اجازت نہ ڏين گهرجي تہ اهي ويهي ڪنهن جي ڌيئرن جي پچار ڪن."

ميري اهڙي بي پرواهيءَ کي برداشت ڪري نہ سگهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هن هر حالت ۾ اهڙا ڳالهه ثابت ڪرڻ پئي چاهي ته اهي ڳالهيون محض افواهه ۽ ريناتان راڳ ڪيئن، پر انهن ۾ حقيقت آهي. ان ڪري هن پنهنجي پوزيشن کي صاف ڪرڻ لاءِ پنهنجي بچاءَ ۾ آخري تير ڇوڙيو. ”پڻي، ڪاوڙ نه ڪجانءِ منهنجو مڙس وليم، شهزادي سوفيءَ (Sophie) کي پسند ڪري ٿو ۽ اهوئي سبب آهي، جو منهنجي سس اڄ رات لاءِ ناچ جو انتظام ڪيو آهي ته جيئن الون پنهي کي ويجهي اچڻ جو موقعو ملي.“

”ڇوڪري!“ ايلزبيٿ ڪجهه قدر جوش ۾ اچي چيو، ”ڇا، توکان هوش ۽ عقل موڪلائي ويو آهي؟ آخر انديليا اهو سڀڪجهه ڇا لاءِ ڪري رهي آهي؟“

”اهو هن ڪري جو هوءَ چاهي ٿي ته منهنجو پاڻ، شهزادو چارلس مندس هڪ نه پر ٻيءَ سان شادي ڪري، پر جيئن ته هوءَ ائين سمجهي رهي آهي ته شهزادو چارلس تنهنجي ڌيءَ سوفيءَ ۾ وڌيڪ دلچسپي رکي ٿو، ان ڪري هوءَ پنهنجي پٽ وليم کي همت ۽ موقعو ڏيئي رهي آهي ته هو سوفيءَ سان محبت جتائي، مندس نيڪناميءَ کي ڌڪ هڻي ته جيئن چارلس هن کان بدظن ٿي وڃي، ۽ پوءِ هوءَ پنهنجي هڪ ڌيءَ هن وٽ اڳڀائي وٺي. منهنجو خيال هو ته توکي سوفيءَ جي صدقي انهيءَ ڳالهه کان خبردار ڪريان، پر بابا هيم ته مٿان ڏنون ڪاوڙ ڪرين— ڏس نه پڻي، توکي غصو اچي ويو آهي نه؟“

اتي خاموشي ڇانئجي وئي— ميري پنهنجو ڪانڌ هيٺ ڪري، پڻي ايليزبيٿ جي گوڏي تي مٿو ڪٽي ڇڏيو هو ۽ هاڻي هنکي ايتري همت نه پئي ٿي ته اکيون مٿي کڻي پڻيءَ جي منهن ۾ ڏسي. ڪجهه دير بعد هن محسوس ڪيو ته مندس پڻيءَ جو گوڏو ڏڪي رهيو هو ۽ ان ۾ لرزش اچي رهي هئي. ميريءَ جي دل ۾ خوف پيدا ٿيو ته نه معلوم پڻي ڇا سمجهي رهي هوندي! ليڪن هن همت ٻڌي منهن مٿي ڪيو، پر هن جڏهن پڻي ايلزبيٿ جو منهن ڏٺو تڏهن کيس زندگيءَ جي انتهائي سخت حيرت لڳي ۽ ڪجهه دير تائين ته وات ڦاڙي ايلزبيٿ کي ڏسندي رهي، ڇو ته ايلزبيٿ جي اکين مان لڙڪن

جي لڙهي ڪري رهي هئي، جنهن ڪري هوءَ صاف ڪرڻ جي
ڪوشش ڪري رهي هئي؛ پر اهي لڙڪ ڪنهن ڪاوڙ، غم
۽ غصي يا افسوس جا نه هئا، بلڪ ايلزبيٿ جو سڄو جسم
کل وچان ڪنبي رهيو هو ۽ هوءَ پنهنجي کل کي روڪڻ جي
ناڪام ڪوشش ڪري رهي هئي. نيٺ هنکي ڳالهائڻ جي
فرصت ملي ويئي ۽ هن چيو ته ”اڙي منهنجي پياري پائنٽي!
ڪهڙي ماڻهوءَ تنهنجي مغز ۾ اهو فتور پريو آهي؟

”سوفيءَ پاڻ مون کي اها ڳالهه ٻڌائي“ پڦيءَ ميريءَ
وراڻيو هنکي انهيءَ سازش کان آگاهه ڪيو ويو هو، ۽ پوءِ هن
مون کي خبردار ڪرڻ مناسب ڄاتو.“

”تنهنجي معنيٰ ته توهان ٻنهي بيوقوف ڇوڪرين ڳڏجي
اها ڳالهه ويهي سوچي آهي.“ ايلزبيٿ چيو، ”توهان جو
انعام ته اهو آهي ته ٻنهي جا مٿا هڪٻئي سان ٽڪرائجن ته
توهان جو ڪجهه هوش حواس بحال ٿئي! شهزادو وليم، تنهنجو
پيارو مڙس مون وٽ به ايندو آهي ۽ مون کي يقين آهي ته
هو سوفيءَ لاءِ گهٽ، ۽ مون لاءِ وڌيڪ ايندو آهي. اهڙيءَ
حالت ۾ ڇا، تون مون کي به پنهنجو رقيب سمجهندينءَ؟ پر
وڏي ۾ وڏي حماقت ته اها آهي، جو سمجهين ٿي ته تنهنجي
بدمعاش پاڻ کي اهڙي ڳالهه روڪي سگهندي؟ سندس محبوبه
سان، جيڪڏهن ڪو ٻيو نوجوان محبت ڪندو ته اللو شهزادو
چارلس انهيءَ حسينه کي هٿ ڪرڻ لاءِ وڌيڪ ڪوشش ڪندو.
هنکي اهڙي آسانيءَ سان بددل ڪري ٿو سگهجي. ڀلا ٻڌاءِ
ته سهين ته اهو افواه ڪهڙو آهي، جنهن جو تو ذڪر ڪيو
هو- ته اها بدذات ايوسي والٽرس پٽ سان آهي ۽ چوندي
پيئي ڦري ته اهو ٻار هنکي شهزادي چارلس جو آهي؟ جيڪو
پاڻ اڃا ٻار آهي؟“

”هو ڳذريل اونهاري ۾ ايڪيهن سالن جو ٿيو هو“
ميري هنکي درست ڪرڻ لاءِ چيو، ”آءٌ هن کان فقط هڪ سال
ننڍي آهيان، هئه ته انين ڪپندو هو ته چارلس جي پدران

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مون کي پيار هجي ها.“

ميريءَ کي اهو ويساهه هو ته جيڪڏهن ڪنهن کيس پيار هجي ها ته پوءِ سندس مڙس، شهزادو وليم يقيناً هن سان ۽ فقط هن سان محبت ڪري ها. هن جي ماءُ، انميليا پوءِ ڪجهه نه ڪري سگهي ها. دراصل هنکي انهيءَ صورت ۾ مداخلت ڪرڻ جي ڪا همت نه ٿئي ها ۽ پوءِ هوءِ جيئن چاهي ها، تيئن وليم کي اٿاري ۽ ويهاري ها. هاڻي به ڪا ويل ٽري نه ويئي هئي. جيڪڏهن کيس پٽ ڄمي پوي ته پوءِ جيسين انگلنڊ ۾ صاحب سانت بحال ٿي ويندو، تيسين هوءِ سندس مڙس، پيءُ ۽ پنهنجي پياري پاءُ شهزادي چارلس سميت انگلنڊ هلي ويندي، جتي سندس پاءُ چارلس پهريون وري تخت تي ويٺل هوندو.

انهيءَ وچ ۾ روبرٽ ۽ لوئي ابهرا قدم کڻندا ڪمري ۾ داخل ٿي چڪا هئا. ٻئي ڪيڏا نه ڏکيا هئا! ڪيترقدر نه بي پرواهه، مغرور، دنيا ۽ مافيها کان بيخبر، ۽ ديوتائن ۽ ديوين جهڙي آزادي ۽ آسانيءَ سان گهاليائيندڙ هئا! ڪهڙي نه ڪهڙي انهيءَ ڇوڪريءَ (ميريءَ) کي انهن نظر اچي رهيو هو، جيڪا پنهنجي گهر لاءِ سڪي رهي هئي ۽ جن سان ملاقات ڪري آئي هئي، جنهن جو اثر مٿس اڃا به ايترقدر ٻيهو هو، جو هوءِ ڪاوڙ ۽ ڏک وچان سچي ڏڪي رهي هئي هوءِ سوچي رهي هئي ته روبرٽ ۽ لوئي جهڙا ماڻهو پنهنجيءَ ڪنوارسس جي ڏاڍ کان ايترقدر متاثر ٿي نه پئي سگهيا، هنن کي سس هجي به ڪٿي، ته به انهن سان هڪ اهڙي آهي جو سس جون گهالهيون ٻڌي، ڪاهن کي لوڏو ڏيئي ٻکلندي ٽهڪندي هلي ويندي ۽ پيو (روبرٽ) اهڙو بي پرواهه نوجوان آهي، جو هو پنهنجي سس جون ڳالهيون ٻڌي، وڏا وڏا قدم کڻندو پنهنجو رستو وٺي جيڏانهن به مرضي هوندس، تيڏانهن هليو ويندو.

ميريءَ جي دل ۾ هڪ حسرت پيدا ٿي — ڪهڙو نه چڱو ٿئي جيڪڏهن کيس پر هجن ۽ هوءِ به اڏامي سمنڊ ٽپي وڃي سگهيا پر کيس ڪنهن ڏجتي ڳيريءَ جا پر نه گهرجن،

ٻر هڪ ميمرع جا، جهڙو سمنڊ جي سطح تي اڏامندي، شڪار ڪري کائي به سگهي ۽ پنهنجو بچاءُ به ڪري سگهي.

ڪمري اندر ويٺي هئن روبرٽ جو بلند آواز ايندو پئجو هو، جهڙو وڏيون وارنگهون ڪندو نوڪرن کي هدايتون ڏيندو ڏاڪڻ تي چڙهي رهيو هو ته سندس ۽ سندس نوڪر جا گهوڙا هڪدم تيار ڪيا وڃن. هو ته فقط هڪ گهڙيءَ لاءِ اتي آيو هو ۽ هن جو مقصد فقط ايترو هو ته ماڻس پنهنجن جواهرن ۽ زيورن جي گرويءَ مان جيتري رقم هٿ ڪري سگهي هئي، سا وٺي ۽ کيسن ۾ وجهي پنڌان پير ڪري هن ته ماءُ جي شڪر ادائي ڪرڻ به ضروري نه سمجهي، روبرٽ کي معلوم هو ته سندس پياري ماءُ پنهنجي پٽڙي لاءِ ايترو ڪم ضرور ڪندي.

”هيءَ رقم گهٽ ۾ گهٽ ايتري ضرور ڏيندي.“ روبرٽ پئسن کي کيسن ۾ اندر وجهندي چيو، ”جو اسان کي آسانيءَ مان آئرلنڊ تائين پهچڻ ۾ مدد ڏيندي. هڪ ڀيري اسين اتي پهچي وڃون، پوءِ پلي ڪير به اسان جي مخالفت ڪندو، اسين ان کي دٻائي وجهنداسين.“

لوئي پنهنجي ماءُ کي پڌائي رهي هئي ته هوءَ اڄهو هاڻي ئي اڻ ونندڙ صورت واري هڪ لارڊ کي ڏسي آئي آهي، جنهن جي هوءَ تصوير ڪڍڻ لاءِ آئي هئي، ”پر اسان اڄ ڪٺي گهڙي به تصوير ٺاهيندس، هن مان انصاف ڪري نه سگهندس. اڄ ته چاهيان ٿي ته هن جي موت کان پوءِ سندس قبر ٺاهيان، پر عام طرح سنگ مرمر جي پٿر مان نه، بلڪ پصرن، ڪنڊن ۽ شراب جي پيچن مان هن جي هم شڪل شبيهه ٺاهيان، ڇاڪاڻ ته اسان يقين ڪر، انهيءَ لارڊ صاحب جي ساهه منجهان انهن ڏنهي شين جي گڏيل بدبوءِ نڪري رهي هئي!“

”بيهودي ڇوڪري! پلا پڌاءِ ته سهي ته تون انهن سڀني ڳالهين کي هن جي قبر جي تختيءَ تي ڪهڙيءَ طرح ڏيکاري سگهندينءَ؟“

”اڄ هن وقت تائين ڏنرني جو نظم پڌائي رهي آهيان،

خصوصاً هنڪري جو منهنجي امي، تون هر وقت شيڪسپيئر جي بيتن جو حوالو ڏيندي رهندي آهين!"

ٽيئي ڄڻا گڏ هئا، ته کهڙا نه خوش هئا! هميشه ته انهن ڪونه هوندو هو. ميري گهڻو ڪري هن ڳالهه تي حيران ٿيندي هئي ته ڇو هن جون ماءائون ۽ ماسات يا ماسٽ ۽ انهن جون پيئرون مندس پياري امي ۽ سان چڱي طرح نه هلي سگهنديون آهن پر هيءَ اها خوش نصيبي واري هڪ گهڙي هئي، جڏهن ٽيئي برابري واري سطح تي هڪ ٻئي جي محبت ۽ خوشي محسوس ڪري رهيا هئا پر تي سگهي ٿو ته جڏهن هوءَ پاڻ انهن جي وچ ۾ موجود نه هجي ته باقي ٻيا هڪ ٻئي جي ويجهڙائي ۾ وڌيڪ خوشي ۽ مسرت محسوس ڪن.

لوئي ڏسي رهي هئي ته مندس ماءِ جي ڏيءَ ميري انتهائي حساس طبيعت جي ڇوڪري هئي، ڇو ته جڏهن به هن سان انهن مان ڪنهن ڳالهايو ٿي، ته هن جي چهري تي لالاڻ ڇانئجي ٿي ويئي ۽ هوءَ شرمائجي نظر جهڪائي رهي هئي. اهوئي سبب هو، جو هوءَ مندس تصوير ڇٽي نه سگهندي هئي؛ نه فقط هوءَ پاڻ هڪ سٺي مصور هوندي به ميريءَ جو عڪس ڪڏهن ڪئنويس تي منتقل ڪرڻ ۾ ڪامياب نه ٿي هئي، پر خود مندس استاد، جيڪو هڪ مشهور مصور ۽ پينٽر هو، ميريءَ جو چهرو ڪاميابيءَ سان ڪاغذ يا "ڪئنويس" تي ڇٽي نه سگهيو هو. ميري لوئيءَ کي اهڙي غور سان جو پاڻ کي گهوريندي ڏٺو ته وري مندس منهن ڳاڙهو ٿي ويو ۽ هوءَ پنهنجي مونجهاري ۽ شرمساريءَ کي لڪائڻ لاءِ لوئي ڏانهن نهاري مرڪڻ لڳي. لوئيءَ ڏٺو ته ميريءَ جي وڏين اکين سان لڙڪ لڙي پيا، جن کي هن ترڙنڪڙ ۾ هڪ نفيس رومال سان اگهيو. لوئيءَ پنهنجي دماغ تي ڏاڍو زور ڏنو ته ڪهڙو بهانو بڻايان، جو ميري ۽ مندس ماءُ ايليزبيٿ انهن سمجهن ته لوئي کين اڪيلو ڇڏي وڃڻ لاءِ هرويرو بهانو نه ٿي ڪري، بلڪ سچ پچ ڪنهن جائز ڪم سان وڃي رهي آهي، پر هن

جي اها ڪوشش ڪامياب ٿي نه سگهي. لوئي کي ڪو اهڙو بهانو سمجهه ۾ نه آيو. پر خوش قسمتيءَ سان ان مهل روبرٽ رواني ٿيڻ جا سانباها ڪري چڪو هو ۽ جنهن مهل لوئيءَ منهن ڦيرائي ڪيس ڏٺو، ته انهيءَ گهڙيءَ هو ٻاهر نڪرڻ لڳو هو - شايد نوڪر سندس گهوڙو تيار ڪري ڇڏيو هوندو؟— روبرٽ اعلان ڪيو ته هو وڃي رهيو آهي ۽ هاڻي جيڪڏهن سندس نوڪرن سان ڪوبه اجا تياريءَ جي مرحلن ۾ هوندو، تڏهن به هو انهن لاءِ وڌيڪ انتظار نه ڪندو.

”تون رات ٿيڻ کان اڳ ۾ ته بندر تي پهچي نه سگهندين، روبرٽ!“ هن جي ماءُ حيرت وچان چيو، ”ممڪن آهي ته تنهنجو گهوڙو اونداهيءَ ۾ ڪنهن ٽاهڙ جي پوي ۽ تو کي سرديءَ جي هنن ڏينهن ۾ کنهن واهه ۾ گيرائي ڇڏي! پوءِ تون سمجهين سگهين ٿو ته تنهنجي حالت ڪهڙي ٿي سگهندي!“

”امان، مون کي نه جهلي! هي هوا منهنجي گهوڙيءَ جي پٺيان لڳندي رهندي،“ روبرٽ چيو، ”ان طرح منهنجي گهوڙي وڌيڪ تيز ڊوڙندي. هوا رڪاوٽ ثابت ٿيڻ بدران منهنجي روانگيءَ ۾ مددگار ثابت ٿيندي! هڪ پيري مون اهوئي مفاصلو ٽن ڪلاڪن ۾ طئي ڪيو هو ۽ ممڪن نه بلڪ يقين آهي ته اڄ مهڪاري گهٽ وقت لڳندو - ٿي سگهي ٿو ته اڄوڪي ڏينهن مان اهوئي پنڌ فقط ٻن ڪلاڪن ۾ پورو ڪري وڃان.“

۽ پوءِ روبرٽ سڀني کان موڪلايو - پر هن اهڙي ته بي پرواهيءَ سان الوداع ڪئي، ڄڻ نه هو اڄهو ئو موني اهي. ميريءَ کي هاڻي اتان اٿي وڃڻ جي ضرورت ڪانه هئي، پر هن کي اهو خيال ڪندي نااميديءَ جو احساس ٿيڻ لڳو، ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن هوءَ ٻاهر وڃڻ لاءِ اٿي ها، ته لازماً روبرٽ ۽ پيا ضرور هنکي وڃڻ کان روڪين ها ۽ هوءَ زندگيءَ ۾ هڪ دفعو انهن جي پيار ڀري نظر ڏسي ها، جيڪا خالص هن (ميري) لاءِ هجي ها، پر اها نظر ڏسڻ هن جي مقدر ۾

ڪانہ هئي، جنهن جي کيس آرزو هئي، يعني روبرٽ جي اکين مان نڪرندڙ نگاهہ! روبرٽ هميشه وانگر اڄ بہ ماڳهين نموني ۾ نظر اچي رهيو هو، حالانڪ سندس چاهيندڙ مرد خواهہ عورتون انهيءَ ڳالهہ ڏسڻ لاءِ منتظر هوندا هئا تہ اهو شخص ڪنهن نہ ڪنهن موقعي مختلف ۽ بدليل نظر اچي - پر نہ، هو تہ اهڙو سنجيدہ چهرو پيش ڪندو هو، جو ان مان ڪڏهن بہ ڪنهن احساس ۽ جذبي جو عڪس نظر نہ ايندو هو. اڄ بہ، جڏهن کيس معلوم هو تہ شايد هو وري ڪڏهن بہ ماءُ پيءُ ۽ ميريءَ کي نہ ڏسي سگهندو، پر تڏهن بہ هن ڪا اهڙي ڳالهہ نہ ڏسي - روبرٽ، حسب دستور اهوئي سخت مزاج ۽ مغرور شهزادو هو.

هن کي انهيءَ ڳالهہ تي سخت بي آرامي ۽ بيچيني هئي جو هو مونٽروس جي متعلق پنهنجي ماسات شهزادي چارلس مان ڪا ڳالهہ نہ ڪري سگهيو هو ۽ کيس انهن تي وڃڻو پيو.

پر جڏهن سندس ماءُ روبرٽ کي چيو تہ ”جڏهن ٻاهر وڃين تہ منهنجي خاطر شهزادي چارلس کي ڳولي هٿ ڪجانءِ.“ پر هن جواب ڏنو تہ، ”مون کي وقت ڪونهي جو آءٌ هنگي چڪلن ۽ شرابخانن ۾ ڳوليندو وتان.“

هو ميٽرون وڃائيندو ڏاڪڻ تان بہ بہ ڏاڪا هڪ ئي ورانگهہ ۾ لهندو ويو.

”حيرت جي ڳالهہ آهي تہ جڏهن روبرٽ کي سندس جهازن مان اڌ جهاز فروخت ڪرڻا هوندا آهن، بغاوت کي دٻائڻو هوندو آهي ۽ هڪ ٽي ڏينهن اندر پنهنجي ماسوندي پيڙي جو لنگر ڪٽي موٽي جهازن کي ڪنٽرول ڪرڻو ۽ پهچائڻو هوندو آهي، تڏهن ٿي هو خوش هوندو آهي، ۽ سندس اها خوشي اهڙي تہ وڌندڙ ٿيندي آهي، جو جيڪو بہ ان کي ڏسندو آهي، سو بہ انهيءَ خوشيءَ جو ڪجهہ پاڻو ۽ بخرو پاڻ وٽ آيل محسوس ڪندو آهي.

هيٺان گهوڙيءَ جي زوردار هڻڪار جو آواز بلند ٿيو

۽ مٿي ڪمري ۾ موجود ايلزبيٿ، مري ۽ لوئي انهن محسوس ڪيو ته گويا روبرٽ جي گهوڙي هنڪار ڪري اصطبل ۾ پڌل لــر گهوڙن کي چئلينج ڪري رهي هئي تــه هاڻي همت هجيوَ، ته اچي ڏسو!

(۴)

لوئيءَ جو خيال صحيح هو. هيءَ برفاني هوا، جهڪا ماڻهن جي ڪنن ۾ زور سان لڳي سبب سڻهون وڄائيندي گذري رهي هئي ۽ واهن جي آس پاس ۽ ڪنارن سان ٽڪرائي سڪل وڻن جي ٽٽن ڪان خالي ٽارين کي ٽوڙيندي مروڙيندي پئي ويئي، ۽ انهن کي تازي پيل ميهن جي ڦڙن کي اڇي برف جي صورت ۾ ڇانئي رهي هئي، روبرٽ لاءِ ڇڻ تــه ماڻه جي آواز ۾ لولي هئي. ٽورين تــي گهوڙن اندر هيءَ تيز هوا تازي ڪمل برف ۽ ٻاري کي ترڪڻي لوهه جي صورت ۾ ڇانئي سخت ڪري ڇڏيندي، جنهن ڪان پوءِ هو ان تــي پنهنجي گهوڙيءَ کي خوب ڊوڙائي سگهندو. هاڻي به هن جي گهوڙي ڏاڍي موج سان پنهنجا مضبوط وڏا سنب برف تي هڻندي پئي ويئي. هن جا ڏگها اڇا وار ڪنڌ ڪان هيٺ ڪري نڪ تائين هليا آيا هئا ۽ سندس مضبوط بدن روبرٽ جي ٽنگن جي معمولي ڪان معمولي اشاري کــي محسوس ڪندي سندن حڪم بجا آڻيندو ٿي هليو. روبرٽ هنن ڪان انهيءَ هوا جو انتظار ڪري رهيو هو ته جيئن هو پنهنجا جهاز آئرلنڊ جي ساحل تائين وٺي وڃي سگهي. هن پنهنجو ارادو مضبوط ڪيو ۽ وعدو ڪيو ته ڇا به ٿي پوي ـــ طوفان هجي، ڇاهي پارو ۽ برف، جهازن تي بغاوت ۽ فساد هجي خواه دشمن سندس راهه ۾ رڪاوٽون ڪڙيون ڪن ـــ هو هر حالت ۾ انهن تي ڪاميابي حاصل ڪري پنهنجي منزل مقصود تي پهچندو.

جنهن رستي تان روبرٽ هن وقت وڃي رهيو هو، سو سندس اڳيان تير وانگر سڌو ٿي ويو. آسپاس جي زمين ڍريءَ

جهڙي لسي ۽ هڏي هئي ۽ ڪٿي به ڪا بلندي يا پستي نظر نه ٿي آئي. ڪٿي ڪٿي ڪمن ڪو ڏيهاتي هاري نـاري نظر اچي رهيو هو، جيڪو پنهنجن جانورن لاءِ ڪو گاهه ڪٽي هوا جي سامهون ڊوليڙو ٿي خشڪيءَ تان ويندو نظر پئي آيو يا ڀاسي واري واهه جي ستاچري تي پنهنجي ٻيڙيءَ کي تمزيءَ سان چمنڊڙ ڀاري مان ڌڪيندو اڳتي وڌي رهيو هو. ٿوريءَ دير ۾ سج جا ٽڏا ڪرڻا ڪڪرن مان نڪري سامهون هلندڙ ٻيڙن ـ چڪيءَ جي وڏن پرن تي پـوڻ لڳا، جيڪي هوا ۾ خوب زور سان ڦري چڪي هلائي ۽ آن پيهي رهيا هئا. هالنڊ جو سڄو ملڪ اڄهو اٿمن ٿي هو، هموار، سڌوسنئون، حد نگاهه تائين ڪا هيٺ سٿانهين ڪانه ـ چوڌاري پاڻي ـ واهه، ڍنڍون ـ مطلب ته سڄو ملڪ اٿمن هو جنهن ته اتان جي سخت محنتي ۽ جفاڪش ماڻهن ان کي سمنڊ جي تري مان ڪڍيو هو.

روبرٽ سوچيندو رهيو ته جيڪڏهن آءٌ هڪ ڪلاڪ اندر بندرگاهه جي پل وٽ پهچي ويندس تـه شايد جهازن کي باغي خلاصن جي چنبي ۾ اچڻ کان بچائي ويندس. هن گهوڙيءَ کي مهميز لڳائي ۽ اها وفادار هوا سان ڳالهيون ڪندي هلي، جيتوڻيڪ برف جهڙي هوا ۾ هن جي بـدن جي وار وار مان پگهر نڪري رهيو هو. گهوڙي تـيز ساهه کڻندي، ناسون ڦنڊائيندي ۽ ڦوڪارا ڏيندي هلي. روبرٽ کي پڪ هئي ته هو وقت سر پهچڻ ۾ ڪامياب ٿي ويندو ۽ پنهنجي قيمتي آرماڙ کي بچائي وٺندو.

هن سان سندس پاڻ، شهزادو مورس جهازن تـي مددگار هوندو هو، پر هـو ڪوس پنهنجي جهاز ”انڊيمرل“ جي چارج ڏيئي آيو هو. باقي ٻن جهازن تي سندس وفادار ڪپتان، ڪئپٽن مارشل ۽ ڪئپٽن اٿلين موجود هئا. مورس هنجو نائب اميرالبحر هو، جهڙيءَ طرح هو ان وقت به روبرٽ جو نائب هو، جڏهن شهزادو پنهنجي مامي شاهه چارلس جي سوري فوج جو انگلنڊ ۾ ڪمانڊرانچيف هو. پر ان جي باوجود روبرٽ کـي جيڪو

اعتماد پاڻ ۾ هو، سو پنهنجي ننڍي پڻ موس ۾ ڪونه هوس. اهي ڏينهن گذري ويا هئا، جڏهن پيئي پائر پادشاهه لاءِ ڀرتي ڪرڻ واسطي انگريزي ڪاريءَ جي هڪ ڪناري ڪان ولي ٿي ٽاڻين شهر شهر ۽ ڳوٺ ڳوٺ ۾ ڦرندا هئا، جڏهن اهي پاڻ به اوچتا حملا ڪندا هئا ۽ دشمن جي زد ۾ ايندا هئا: ڪڏهن ڪين زندگي بچائڻ لاءِ پناهه ڳولڻي پوندي هئي ته ڪڏهن پوري طاقت سان دوبدو مقابلو ڪري دشمن جي ڪنهن پهلوان قاتل کي ڍاهي رکندا هئا ـ اهي سڀ ڳالهيون هاڻي خواب هيون.

روبرٽ پنهنجا اهي قيمتي جهاز ڪيڏي نه خطري ۾ انگريزي پارليامينٽ جي اميرالبحر طرفان سندس پيڇو ڪرڻ لاءِ موڪليل جهازن جي زد کان بچي مس مس هالنڊ جي غيرجانبدار بندر تائين پهتو هو، ۽ هاڻي جڏهن انهن تي جهازن کي باقي خلاصي اتان ڪاهي ولي وڃڻ ۾ ڪامياب ٿيندا ته سندس سڄي تڪليف ۽ بوهيميا جي ملڪه ايلزبيٿ، سندس والده جي قرباني، جنهن هن پنهنجا هيرا جواهر ۽ زيور وڪڻي ڪڻي هئي، رائگان ويندي. پر انهن نه ٿيڻ گهرجي هن پنهنجي گهوڙيءَ کي وڌيڪ زور سان مهميز لڳائي، ۽ هوءَ وري هوا سان ڳالهيون ڪرڻ لڳي.

هو سوچڻ لڳو ته بندر تي پهچڻ سان ڪيس ڪهڙو منظر ڏسڻ ۾ ايندو؟ ڇا، هو وقت سر پهچي سگهندو؟ هن سر ڪيس هڪ ڊيڄاريندڙ خواب وانگر محسوس ٿيڻ لڳو. اف خدايا! ڪهڙي قسم جو ملڪ آهي؟ ميلن ۾ سڌو سنئون، جنهن جي زمين ڪٿي به ڪو جبل يا دڙو ڪونه هو، نه ڪٿي ڪا ڪڙ هئي، نه ڪا لاهي! جيڏانهن به نهار تيڏانهن لڳ ڀڳ تي لسا سماري جي ننڍي ڏينهن جي پڇاڙي ٿيڻ واري هئي ـ اس ٽڪي ٿيڻ لڳي هئي، واهڻ جي پاڻي جو سڄاڃرو نيم روشنائي ۾ پهلو نظر اچي رهيو هو. هن کي زمين جو مفاصلو ڪٽيندو ٿي نظر نه پئي آيو. ليڪن خدا ڪري هن بندر کان اڳ ايندڙ پل پار ڪئي ۽ سامهون کيس بندر جي گودي نظر اچڻ لڳي، هو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گهوڙيءَ سمت ترا ڪڙي پيڙيءَ تي وجي پهتو جنهن تي گهوڙيءَ پنهنجي قدم ڪنهو ۽ هنڪار ڪرڻ لڳي. پيڙي ڦرو ڪاٽي اڳتي وڌي ته گهوڙيءَ ڏاهه ڪاڊو، جنهن تي روبرٽ هن کي پيار ڀري آواز سان تسلي ڏيڻ شروع ڪئي. ۾ ڪاري پاڻيءَ ۽ پوڙيءَ جي چرپر گهوڙيءَ کي اهڙو خوفزده ڪيو جو هن جون وڏيون اکيون سچيون ڪاريون ٿي ويون ۽ بدن ۾ ڏڪڻي اچي ويس. روبرٽ هن جو ڪنڌ همٿ ڪري پنهنجي ٻانهن ڳچيءَ ۾ وجهي، گهوڙيءَ جو منهن ڍڪي ڇڏيو ته جيئن هوءَ پاڻيءَ کي نه ڏسي سگهي.

روبرٽ کي دور ڪان جهازن جا سڙهه آسمان ۾ اڏرندا نظر آيا. هن پاڻ کي پنهنجي مانوس ماحول ۾ داخل ٿيندو محسوس ڪيو. هو گهوڙيءَ تان ٽپ ڏيئي همٿ لٿو ته سندس ٽي جهازن جي ٻن آفيسرن، جن هنگي پري ڪان ڏٺو هو، اڳتي وڌي آيا ۽ سندس گهوڙيءَ کي وٺي روبرٽ جا هٿ واندا ڪيا. جلد ئي هو پنهنجي هڪ ڪشتيءَ تي وڃي سوار ٿيو، جيڪا دڪي تي هن جي انتظار ۾ بيٺي هئي- هن سڀ ڪان اول اهو سوال ڪيو ته شهزادو موري ڪٿي آهي؟ ڪيس هن جي جهاز ڏانهن نيون ويو. جلد ئي روبرٽ جهاز جي پاسي ڪان لٽڪيل رسيءَ جي ڏاڪڻ تان مٿي چڙهي، جهاز جي عرشي تي پهتو ۽ وڏيون ورانگهون ڪٿندو ”انڊ مرل“ جهاز جي ڪپتان واري ڪمري ۾ پهتو، جتي هن شمعدان جي روشنيءَ ۾ موري کي جهاز جي ٽن پنجن آفيسرن سان صلاح و مشوري ۾ مصروف ڏٺو. هنگي سيني آفيسرن ۽ خود موري جا چهرا غير معمولي لهي ڏکها ٿيل ۽ سڪل ڏسڻ ۾ آيا. هنن روبرٽ کي هڪ ئي مهل ڏٺو- جڻ ته ڪو جن يا ڀوت اوچتو اچي سندس سامهون ظاهر ٿيو هو. روبرٽ اندر ايندي ئي موري ڪان پڇيو، ”ڇا ڳالهه آهي؟“

”جهاز ’انٽيلوپ‘ تي بغاوت ٿي آهي“، موري جواب ڏنو، ”۽ اها به ڪليل نموني ۾. سڄي پيڙي ۾ دستور مطابق

ڪاڙهي پيٽي جي ڪوٽ ۽ پڳهار ۾ ملاح جون شڪايتون آهن.
اڄ صبح جو جڏهن مون انهيءَ جهاز جي وڏن خلاصين ڏانهن چوائي موڪليو ته اهي هيڏانهن اچن ۽ امير البحر جي جهاز جي صفائي ۾ هٿ ونڊائين، تڏهن انهن اچڻ کان صاف انڪار ڪري موڪليو.“

”جهاز جا آفيسر ڪٿي آهن؟“

”خلاصين انهن کي جهاز جي هيٺين حصي ۾ بند ڪري مٿان ڪلف چاڙهيو آهي.“ روبرٽ ڏٺو ته هيءَ ته تمام سنگين معاملو آهي، جنهن جو تصور هن به ڪڏهن نه ڪيو هو. پر هن پنهنجو خيال ساٿين پيٽي آفيسر تي ظاهر ٿيڻ نه ڏنو. هن انهن ڏانهن بي پرواهيءَ وچان ڏسي چيو، ”خير، خير، اچو ته اوڏانهن هلون. ڪير ٿو مون سان گڏ هلي؟ تون، مورس؟ تون، مارشل؟ ۽ تون ـ فيلڊنگ؟ سڀ هلو.“

روبرٽ ڪمر پٽو کوليو ۽ ان مان ٽرار ڪڍي هيٺ ميز تي رکي. سڀني جي وات مان حيرت وچان دانهن نڪتي، پر روبرٽ چيو، ”هيءَ ٽرار انهن باغين لاءِ خطرناڪ ثابت نه ٿيندي، پر منهنجي لاءِ وڏو خطرو ثابت ٿيندي. اوهان تي آءٌ مڪمل اعتماد ڪريان ٿو ته اوهان سڀ منهنجو چوڻ مڃيندا ۽ ٽرار ٻاهر نه ڪڍندا.“ روبرٽ چيو.

پوءِ هو اڳتي وڌيو ۽ عرشي تي پهتو، جتي هن ماڻهن کي لڙهي کٽڻ لاءِ چيو. اٽي ۽ وڏيڪ آفيسر هن سان اچي شامل ٿيا. هنن روبرٽ جي انهيءَ قدم تي شڪ ظاهر ڪيو، جو هو وات جي اونداهيءَ ۾ بي هٿيار ٿي هڪ اهڙي جهاز ۾ وڃي رهيا هئا، جنهن جي عملي کليل بغاوت جو اعلان ڪيو هو. پر انهن مان ڪنهن کي به ايتري همت ڪانه ٿي ته روبرٽ جي حڪم عدولي ڪن. سڀ چپ چاپ هنجي پٺيان هلڻ لڳا.
سندن ڪشتي جلدي اچي جهاز ”انڊيمونيبل“ جي پاسي سان لڳي، جيڪو اونده ۾ هڪ پهاڙ وانگر خاموش بيٺو هو. روبرٽ منهن مٿي ڪري سڏ ڪيو. جلد ئي جهاز جي ڪناري

ڪان ماڻهن جا مٿان ظاهر ٿيا، جيڪي قطار ۾ بيٺل نظر آيا. ماڻهن جڏهن لئمپ جي روشنيءَ ۾ روبرٽ کي ڏٺو ته انهن فوراً ڏاڪڻ ڦٽي ڪئي. سڀ کان اول روبرٽ رسيءَ جي ڏاڪڻ تان مٿي چڙهيو. جهاز جا سموروا خلاصي عرشي تي گڏ ٿيڻ لڳا هئا. هن انهن ڏانهن نهاري چيو، ”اوهان منجهان سيني کان وڌيڪ طاقتور ويهه ڇٽا اُٿي وڃن، منهنجي خواهش آهي ته اهي سون سان گڏجي جهاز ”اڊمرل“ تي هلن ۽ صبح جو پرهه ڦٽيءَ مهل ان کي سفر لاءِ تيار ڪن. اسين سوائي لنگر کڻندا سين ۽ آئرلنڊ جو سفر اختيار ڪنداسين، جو هوا سڌائو آهي.“

پر خلاصي هن جي چوڌاري گڏ ٿيڻ لڳا هئا ۽ انهن جا آفيسر خوفناڪ نظرن سان سوڙهه ڪري خلاصين کي گهيري ۾ آئي بيٺا هئا. جيڪي اڳيان بيٺل هئا، سي خاموش هئا، پر پٺين پاسي اونداهيءَ ۾ بيٺل ماڻهو پٽ پڙ ڪرڻ کان پوءِ خوفناڪ آواز ڪڍڻ لڳا ”جا آئرلنڊ جي سمنڊ ۾ فاقه کان مرڻ وچ سمنڊ ۾ مرڻ کان وڌيڪ مزيدار ڪم آهي؟ اڳ ۾ اسان کي پگهار جي رقم جي شڪل ڏيکاريو ۽ پوءِ آئرلنڊ هلڻ جو حڪم ڏيو!“ هڪڙي ڇٽي تي اُڏين به چيو، ”بيڪاري پينو شهزادا!“ هڪ ٻئي بدتميز ڇٽي ڏٺو، ”ڌاريا سي ڌاريا!“

روبرٽ کي سخت ڪاوڙ لڳي ۽ هن جو منهن ڳاڙهو ٿي ويو، پر هن ڏاڍي زبردستي ڪري پاڻ تي ڪنٽرول ڪيو. خلاصي ۽ آفيسر آهستي آهستي هن جي چوڌاري اچي بيٺا هئا، پر هاڻي هو ڪيس ايترا ته ويجها اچي ويا، جو ڪيس خطرو محسوس ٿيڻ لڳو ته متان سڀ گڏجي ڪنهن اشاري مان ني سندن مٿان اچي ڪرن ۽ کين بيوس بڻائي گرفتار ڪن. آخر اهو اشارو آيو ۽ هڪ ڇٽي آواز بلند ڪري چيو. ”ياٽرو سڀ هڪ مهل حملو ڪريو.“ روبرٽ انهيءَ ماڻهوءَ کي ڏٺو ته ڪوني، پر هو اندازي تي انهيءَ طرف وڌيو، جتان آواز آيو هو. پنهي طرفن کان بيٺل خلاصي هڪ ٻه قدم پٺتي هٽندا ويا. روبرٽ جي سامهون ننڍي قد، پر وڏيل بدن وارو هڪ خلاصي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڻ قدم پٺتي هٽيو ۽ هن جي چولهہ جهاز جي ڪناري تي وڃي ٽڪي. هن ڏٺو تہ سندس سائين ساڻ ڪوبہ اڳتي وڌي روبرٽ يا ٻين تي سڀ کان اول حملي ڪرڻ لاءِ تيار ڪونہ هو. انهيءَ ماڻهوءَ ڪاوڙجي هٿن کي رڙ ڪري چيو، "بزدلوا سڀ هڪ مهل اڳتي وڌوا" پر روبرٽ تنهن هن کي ٻنهي هٿن ساڻ پڪڙي عرشي جي فرش کان ٻار وانگر مٿي کڻي جهاز جي ڪناري وٽان هيٺ پاڻيءَ ۾ اڇلائڻ جي ڪئي، جنهن تي هن دانهن ڪري رحم جي درخواست ڪئي، روبرٽ هن کي ٻار وانگر مٿي جهليو بيٺو رهيو ۽ چيائينس تہ "اڳ ۾ پنهنجن ماڻهن کي حڪم ڏي تہ بند ٿيل آفيسرن کي آزاد ڪن، نہ تہ سمنڊ ۾ اڇلائيندو ماڻءِ."

"انهن کي آزاد ڪريو" انهيءَ باغيءَ رڙ ڪري سائين کي حڪم ڏنو، پر اهي روبرٽ جي انهيءَ اوچتي ڪرتب کي ڏسي سخت حيران هئا ڪين يقين نہ ٿي آيو تہ سندن ليڊر کي ڪو ماڻهو اهڙيءَ طرح کڻي اڇلائڻ لاءِ جهلي بيهندو چڻ تہ هو ڪتي جو ٻچو هو. سڀ وات ڦاڙي پنهنجي اڳواڻ کي پاڻيءَ جي مٿان روبرٽ جي هٿن ۾ ٽنگيندو ڏسي رهيا هئا ۽ ڪنهن بہ هن جي حڪم کي نہ سمجهيو.

"جلدي ڪريو ۽ سڀني آفيسرن کي آزاد ڪريو، نہ تہ ياد ڪريو، ساڻ هن ٻوڙيندي کي سمنڊ ۾ اڇلائيندس،" روبرٽ سختيءَ ساڻ خلاصين کي چيو، انهيءَ وچ ۾ هن انهيءَ بدمعاش کي ڌونڌاڙيو ۽ هو ڇڪون ڪرڻ لڳو.

"اڙي احمقوا جلدي ڪريو، خدارا انهن کي وڃي آزاد ڪريو." پوءِ خلاصن جو هوش ٺڪاڻي ٿيو ۽ سڀ هڪ ئي مهل وٺي ڀڳا. ڪي اڃا شهزادي جي ڀوڏاري ڪڍ ٿيا ۽ ڪيس پنهنجي وفاداريءَ جي خاطري ڏيڻ لڳا. روبرٽ انهن جي ليڊر کي تيستائين هيٺ نہ لاٿو جيستائين آفيسر آزاد ٿي ٻاهر نہ آيا. بس انهيءَ گهڙيءَ کان پوءِ اهو خلاصي، جنهن جو نالو ٽام سمٿ هو، شهزادي روبرٽ کي صحيح معنيٰ ۾ ڪپتان تسليم

ڪرڻ لڳو ۽ تا زندگي هن جو وفادار ٿي رهڻ لاءِ هڪيئي جي مٿان سڄي رات شراب جا جام پيئندو ۽ قسم کڻندو رهيو ته اهڙي ڪپتان لاءِ سر به صدقي، جيڪو سچ پچ ڪپتان آهي! ڪاش، اهو لفنگو ڪراميل هنجي سامهون اچڻ جي همت ڪري ها ته شهزادو روبرٽ ڪيس هڪ هٿ سان نيپوڙي اڇلائي ها! اهي هنا خيال، نام سمت خلاميءَ جا، جنهن روبرٽ جي هٿن جي طاقت آزمائي ڏني هئي.

ٻئي ڏينهن صبح جو سوير ئي روبرٽ سڙهه کولايا ۽ لنگر کڻايا. سمنڊ تي تيز هوا لڳي رهي هئي ۽ جلد ئي سڙهه پرجي ٺوڪجي ويا. ۽ روبرٽ جو جهاز ”ائڊمرل“ سڀني کان اڳ ۾ وچ سمنڊ ۾ پهتو ۽ ان جي پٺيان باقي ٻيا جهاز به اڳتي وڌيا. اجا اهي وچ سمر ۾ نه پهتا، ته هنن کي هڪ گهوڙيسوار انتهائي تيز رفتاريءَ سان دڪي تي ايندو نظر آيو. سندس هٿ ۾ رومال هو، جيڪو هو لوڏائي رهيو هو ۽ سان ئي وڙيون ڪري چئي رهيو هو ته مون کي روبرٽ سان ضرور ڳالهائڻو آهي. ۽ روبرٽ پنهنجن ساٿين ڏانهن منهن ڪري چيو ته آءٌ انهيءَ ماڻهوءَ کي سندس چال مان سڃاڻان ٿو، پر اهو نه ٿو چئي سگهان ته هو آهي ڪير؟ پر جهاز هاڻي پوري رفتار سان اڳتي وڌي رهيا هئا ۽ روبرٽ ڪجهه به نه پئي ڪري سگهيو. گهوڙيسوار وڌي واڪي چيو ته آءٌ سرجان هري آهيان، مون کي پنهنجي آقا لارڊ مونٽروس جو پيغام شهزادي روبرٽ کي پهچائڻو آهي.

”ان کي ڪنهن وزندار شيءِ سان ٻڌي مون ڏانهن اڇلاءِ“ روبرٽ کيس چيو. هري يڪدم پنهنجي ڪمر پٽي مان خنجر ڪڍيو ۽ ان کي خط ويڙهي، زور سان جهاز جي طرف اڇلايو خنجر جي ڇهنب روبرٽ جي جهاز جي عرشي واري ڪاٺ ۾ اچي لڳي.

روبرٽ خنجر کي ڇڪي ٻاهر ڪڍيو ۽ ان کي ويڙهيل خط کوليو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”حيرت آهي،“ ڀاسي ۾ بمثل جهاز جي ڪپتان چيو، ”هري ته اڳين پيري اسان جو طرف ڇڏي اسڪاٽلنڊ جي شاهه دشمن سان وڃي مليو هو، ۽ مون کي ياد آهي ته هو مونٽروس جي مخالفت ۾ وڌيو هوا“

”ها، پر جڏهن مونٽروس اسڪاٽلنڊ تي قبضو ڪيو هو تڏهن هري طرفداري بدلائي هئي ۽ هو وري اچي مونٽروس سان مليو هو،“ روبرٽ جواب ڏنو. روبرٽ خط کولي پڙهيو، پر ان ۾ چند ئي الفاظ لکيل هئا. مونٽروس جو اصل پيغام هري کي روبرو ڏيڻو هو. مونٽروس کي ڪهڙي خبر هئي ته روبرٽ جا جهاز عين انهيءَ گهڙيءَ روانا ٿي ويندا. خط ۾ اڪيل هو ته لاڊر ڊيل ۽ ليمارڪ عزت وارا ساٿي ڪيئن، مونٽروس جي انهيءَ ڳالهه کي پڙهي روبرٽ مشڪيو ۽ هن سان اتفاق ڪيو. مونٽروس خط جي پڇاڙيءَ ۾ لکيو هو ته مون کي اميد آهي ته ”جڏهن توهان ۽ آءٌ گڏجي ڪوشش ڪنداسين، ته راند اڃا به وڃي ناهي، بس آخري بار آزمائش ڪري ڏسون- يا ته سڀڪجهه کٽي اچون يا هارايون، ته عزت سان.“

انهن لفظن روبرٽ جي ياد ۾ ڪي اهڙا ئي لفظ تازا ڪيا. هن دل کان پڇيو ته اهي لفظ ڪٿي پڙهيا اٿم؟ مونٽروس جي واتان؟ نه، نه- اهي لفظ اسڪاٽلنڊ جي انهيءَ گهر ۾ پڙهيا هئم، جتي مونٽروس غدارن جي دغابازيءَ سبب ’مارمٽن موئر‘ واري جنگ ۾ شڪست کائي سڀڪجهه وڃائي چڪو هو ۽ هڪ رواجي مسافرخاني ۾ رهيل هو، جتي روبرٽ جي ساڻس آخري دفعي ملاقات ٿي هئي. مونٽروس اهو شخص هو، جنهن فقط ان ساٿين جي صحبت ۾، يورپ اختيار ڪري دشمن جي جنگي چائونيءَ سان ٽڪري اسڪاٽلنڊ وڃي پهتو هو ۽ اتي هو بادشاهه چارلس جي نالي ۾ سڄو اسڪاٽلنڊ فتح ڪرڻ ۾ ڪامياب ٿيو هوا

(٥)

روبرٽ جو جهاز ”اڏمرل“ پن ڏينهن کان وڏي ڏکڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آئرلنڊ جي ڪناري جي ڀاسي ۾ لنگرانداز هو. موورس جو جهاز ٻن ڏينهن کان پوءِ هن سان اچي گڏيو، باقي ٻين جهازن جي ناتجربيڪار سوارن جي غلطيءَ سبب اهي گهٽو ٻري وڃي نڪتا هئا، رويرٽ کي انهن جي گڏجڻ لاءِ انتظار ڪرڻو پيو. هنکي افسوس ڪونه هو، ڇاڪاڻ ته هالنڊ کان روانگي ٿيڻ کان پوءِ، سمنڊ تي هوا طوفان جهڙو زور پڪڙيو هو، جنهنڪري سيني جهازن کي وڏي ڀاڱي مقابلو ڪري هت پهچڻو پيو هو، جنهن ڪري هو آرام ڪرڻ جي خيال کان اتي ترسيو پيو هو.

جڏهن ته انهن وٽ خلاصي به ٿورا هئا ۽ جهازن جي حالت به خراب هئي، ان ڪري هنن کي انگريزي ڪاريءَ سان اٽڪو پيو هو، پر بدقسمتيءَ سان جڏهن ٻي هنن ٻهاڙين واري وڪڙ کان نڪري ٻاهر ڏٺو ته سامهون انگريزي پارليامينٽ جو ٻيڙو سندن رستو روڪي بيٺو. رويرٽ ان مهل دوربيني اک سان لڳائي ڏسي رهيو هو ۽ جڏهن ٻي هن کي دشمن جو ٻيڙو نظر آيو، ته هن پنهنجن ماڻهن کي حڪم ڏنو ته سڌو دشمن جي جهازن تي حملو ڪريو!

رويرٽ جي ماڻهن کي خوف وٺي ويو، پر هن ثابت ڪري ڏيکاريو ته جتي هوشيار ۽ خبردار انسان جون سموريون وڙائون ۽ حساب غلط نڪرندا آهن، اتي هڪ دلير ۽ بيباڪ انسان جي اره زورائي ڪامياب ٿيندي آهي. پارليامينٽ جي ائڊمرل هن جي محض حماقت ڏسي حيرت کان جوستائين ڳالهه سمجهي تيستائين رويرٽ پنهنجن جهازن کي دشمن جي توپن جي زد کان دور ڪڍي ويو.

موورس جو جهاز اصل رستي کان ڀٽڪي ويو هو، ۽ هن ڪجهه ڏينهن لاءِ ڀاسي واري شهر ۾ وقت گذاريو هو. هن پنهنجي الهيءَ تمام دوران هڪ ڊچ واپاريءَ جي واتان هڪ عجيب و غريب افواه ٻڌو هو. ڊچ واپاري تازو لنڊن کان ٿمندو اتي پهتو هو. هو ماڻهن کي ٻڌائي رهيو هو ته ڪراموبل بادشاهه چارلس کي لنڊن وٺي آيو آهي.

"اهو ڪو ضروري ناهي ته چاڪاڻ ته آءٌ اوهان کي جيڪا خبر ٻڌايان ٿو، سا خراب ۽ بري آهي، ان ڪري اوهان ان تي هرو ڀرو اعتبار ڪريو." مورس پنهنجي وڏي ڀاءُ کي ڏسي چيو، "ڏچ واپاري ڪوڙ ڳالهائڻ جهڙو نه ٿي لڳو ۽ هن قسم کڻي اها ڳالهه ڪئي."

"اسان اها ڳالهه اڳيئي ٻڌي چڪا آهيون،" روبرٽ جواب ڏنو، "ته بادشاهه چارلس پنهنجي پارليامينٽ سان صلح ڪيو آهي ۽ لنڊن جا شهري پنهنجي بادشاهه جي آجيان ڪرڻ لاءِ شهر سينگاري رهيا آهن."

"نه، نه، اها ڳالهه ناهي،" مورس چيو، "ماڻهو چون ٿا ته شاهه چارلس کي هنڪري لنڊن آندو ويو آهي ته هن تي ڪيس هلايو وڃي، ۽ هو پنهنجو بچاءُ ڪري."

"ڇا چيئه — هن تي ڪيس؟ پر خدارا ٻڌاءِ ته ڪهڙي ڏوهه هيٺ؟" روبرٽ بي اعتباريءَ جهڙي آواز ۾ پڇيو. "غداريءَ جي الزام هيٺ،" مورس چيو، "مٿس اها تهمت رکي وئي آهي ته هن پنهنجي پراڻن رعايا جي خلاف هٿيار کنيا آهن."

"اف خدايا!" روبرٽ جو منهن ٽپي باهه ٿي ويو ۽ سندس اکين مان چڻ شعلا نڪري رهيا هئا. مورس به پنهنجي ڀاءُ جو چهرو ڏسي گهڙي ڪن لاءِ ته ڊڄي ٻه ٽي قدم پٺتي هٽي ويو. ماڻهو چوندا هئا ته روبرٽ جڏهن ڪاوڙيو آهي، تڏهن سندس جهنم جي ڪنهن شيطان وانگر نظر ايندو آهي. خود روبرٽ به پنهنجي ڪاوڙ جي باهه ۾ ڀسم ٿي رهيو هو، ۽ سندس وات سڪي خشڪ ٿي ويو، ڇو ته هو اها ڪاوڙ ڪنهن تي لاهي نه ٿي سگهيو ۽ نه ڪو اهڙو ماڻهو سامهون هيس، جنهن کي گاريون ڏيئي دل کي ٺاري سگهي. هن جون پيڙيل مٺيون دنيا وارن جي سڀني بي انصافي ظلم ۽ زيادتي، لالچ ۽ منافقت جي خلاف ڪم اچڻ لاءِ بي صبريءَ وچان کلي ۽ بند ٿي رهيون هيون. دل ۾ اُمنگ پئي آيس ته ڪنهن ظالم کي مڪ هڻي، سندس کوپڙي ڀڃي اڌ ڪري ڪولي ڇڏيان.

پر رابرٽ محسوس ڪيو ته ڪنهن پاڻ تي ضابطو آڻڻو پوندو ۽ صبر ئي سندس بهترين دوا آهي، هن بي صبريءَ وچان انهيءَ محدود جاءِ ۾ پسارڻ شروع ڪيو، اڳ ۾ پنهنجي ذهن ۾ هن پنهنجي لاءِ ڪو طاقتور ۽ قداور جيتو اوچتو پنجري ۾ ڦاٿو آهي، ۽ ڏکيا ڏکيا قدم کڻي پنهنجي بيوسي ۽ مجبوريءَ جي احساس کي غلط ثابت ڪرڻ جي ناڪام ڪوشش ڪري رهيو آهي.

”اها ڳالهه سچي ٿي سگهي ٿي سگهي! ڪرامويل پاڻ ڪنهن اهڙيءَ صورتحال ۾ آڻڻ جي همت نٿو ڪري سگهي. بادشاهه کي ڏوهاري ثابت ڪرڻ جي معنيٰ ٿيندي، هن کي موت جي سزا ڏيڻ! ۽ ياد ڪر ته اهي ظالم انهيءَ طرح شاهه چارلس کي ماري نه سگهندا. بادشاهن کي قتل ڪيو ويندو آهي، کين زهر کارائي برابر ماريو ويندو آهي، پر انهن کي ڪڏهن به قانون اڳيان ڏوهاري ٺهرائڻ جو تماشو نه ڪيو ويو آهي!“

رابرٽ کي معلوم هو ته سندس پرناني، ميري ڪوئين آف اسڪاٽس کي به قتل ڪيو ويو هو، پر هن کي سندس هڪ رقيب ملڪه قتل ڪرايو هو، ۽ نه سندس رعايا نه، نه، انگلنڊ ڪرامويل جي سختيءَ کان ايو سمجهه ڪري سگهي ٿو، پر هيءَ ڪم ڪڏهن به نه ٿو ڪري سگهي، جو پنهنجي بادشاهه تي مقدمو هلائڻ جو ڍونگ ڪري ۽ کيس ڏوهاري ٺهرائي سنجيدگي ۽ هوش و حواس سان، ڄاڻي ٻجهي قتل ڪري.

رابرٽ هيڏانهن هوڏانهن پسار ڪندي، تصور ئي تصور ۾ ماضيءَ جا واقعا ياد ڪري رهيو هو. هن کي اهو وقت اکين اڳيان تري آيو، جڏهن هو برسٽل بندر تي ڪرامويل سان روبرو مليو هو. رابرٽ کي هن جو ٿلهو نڪ، ڏاڍيون وانگر پرندڙ ڳاڙهيون اکيون ۽ سختيءَ سان بند ٿيل وات صاف نظر اچڻ لڳو. شاهه چارلس جي شخصي معالج، سر ٿيوڊور ميئرن هن کي پاڻ ٻڌايو هو ته ڪيئن نه هڪ ڀيري ڪرامويل جي ماليخوليا جو علاج ڪيو هو، هن محسوس ڪيو ته هن تي انهيءَ مرض جو سنگين حملو ٿيل هو، جيڪڏهن ڪنهن ڪنهن

جنگ ۾ مصروف نہ رکيو ويندو تہ هو سخت خطرناڪ ثابت ٿي سگهندو. گذريل چند سالن ۾ هن پاڻ کي جنگ جي نشي ۾ خوب مدهوش ڪري رکيو هو، پر ڪنهن کي بہ اعتماد ڪونہ هو تہ اڳتي هو ڇا ڪرڻ وارو هوا

”اهڙو خطرناڪ ماڻهو، جنهن کي اهڙي حيرت انگيز همراهي بہ آهي ۽ عملي تنظيم جي قابليت بہ“ روبرٽ پنهنجو پاڻ چوندو رهيو، ”جيڪڏهن اوچتو ڏسي ٿو تہ سندس واهہ ۾ ڪا ڳري رڪاوٽ حائل آهي— اهڙي رڪاوٽ جنهن کي هٽائڻ کان سواءِ هو ڪو بہ قدم اڳتي وڌائي نہ ٿو سگهي، سو نہ معلوم انهيءَ رڪاوٽ کي هٽائڻ لاءِ ڪهڙا ڪهڙا قدم کڻندو! هن کي شاهہ چارلس کي ماوائڻ کان ڪهڙي ڳالهہ روڪي سگهندي؟“

”هو ڪڏهن بہ اهڙي همت نٿو ڪري سگهي!“ موورس ڪاوڙ مان گجندي چيو.

”منهنجا مڙا مادا پاڻ، تو هن کي نہ ڏٺو آهي، مون ڪمس ڏٺو هو.“

روبرٽ اهي لفظ اهڙي تہ سنجيدگي ۽ ڪنپيرنا سان چيا، جو موورس کو جواب نہ ڏيئي سگهيو، ۽ پنهي جي وچ ۾ ڪافي دير تائين بلڪل خاموشي ڇانيل رهي. موورس هن سان ڳالهائي رهيو هو، پر روبرٽ هن جو هڪ لفظ بہ نہ ٻڌو ۽ نہ سمجهيو. هو پنهنجي ميز تي وڃي ويٺو ۽ ان تي رکيل ڪاغذن کي هيٺ مٿي ڪرڻ ۽ الٽائڻ پلٽائڻ لڳو. هڪ نامعلوم خوف روبرٽ جو گلو دٻائي ڪمس گهٽو ڏيئي رهيو هو ۽ هن پاڻ کي اهڙي بدنصيب ماڻهوءَ وانگر محسوس ڪيو، جيڪو اوچتو ڪنهن اونهي سمنڊ ۾ ڪري پيو هجي ۽ بچڻ جي ڪا اميد نہ ڏسي هجي، ۽ اڃا بہ هيٺ ٻڏندو ويندو هجي. ڪاغذن جي مطالعي ۾ هن لاءِ ڪا وندر ڪانہ هئي. اوچتو سندس نگاهہ شاهہ چارلس جي هڪ خط تي وڃي پئي، جيڪو هن روبرٽ ڏانهن ڪجهہ وقت اڳ موڪليو هو. چارلس جي ٽلهي تحرير

۽ سندس ڏکي صحيح روبرٽ کي چئي ته گهوري نهاري رهي هئي. خط جي جنهن مٿ تي روبرٽ جي نظر وڃي ڪپي هئي، تنهن ۾ لکيل هو:

”هن ڪان پوءِ (آءٌ جوان ٿيو ته وڏي پوءِ) منهنجا پيچار آءٌ اوهان جي حد ڪان زياده خبرگيري ڪندس ۽ سار لهندس.“

روبرٽ اها سٽ ڏٺي ته کيس پنهنجو مامو شاهه چارلس هيڪندو ڳالهائيندو نظر آيو. هن کي قدرتي هيڪ هئي، روبرٽ کي هن جي موجوده حالت ۽ سندس بيوسي جو خيال آيو ته اکين ۾ لڙڪن جي آلاڻ محسوس ڪرڻ لڳو. هن ڪمن نه کيس خاطري ڏني هئي ته هن ڪان پوءِ هو آزاد ٿيو ته پنهنجن پائيجن جي سار سنڀال لهندوا روبرٽ جلدي سان هٿ وڌائي خط کنيو ۽ ڦاڙڻ لاءِ ڪاغذ کي پنهي ڪنارن کان پڪڙيو. دل ۾ چوڻ لڳو ته آخر هي خط اها هئي چو پيو آهي؟ پراڻو خط آهي ۽ هاڻي ڪنهن به ڪم جو ناهي. هن ڪاغذ کي ڦاڙڻ شروع ڪيو، پر اڌ تي پهچي هٿ روڪجي ويس. روبرٽ خط کي جهڙي جو تهڙو ميز تي رکيو. آخر هن خط کي چو ڦاڙيو وڃي جنهن ۾ سندس قيد ٿيل ماءُ هن لاءِ ايڏي محبت ۽ پيار جو اظهار ڪيو هو، خصوصاً جڏهن روبرٽ اهي سڀ خط سنڀالي رکيا هئا، جيڪي هنجي خيال موجب شاهه چارلس-سندس ماءُ جي خلاف استعمال ٿي ٿي سگهيا.

روبرٽ اهو خط سنڀالي رکيو هو، جنهن ۾ چارلس هن کي ڪاوڙ ۾ پرچي پنهنجي ملازمت ڪان معطل ڪيو هو ۽ کيس انگلنڊ جي سرزمين ڪان جلاوطن ڪيو هو ۽ حڪم ڏنو هئائين ته تون هڪدم انگلنڊ ڇڏي هليو وڃ ۽ بهتر ائين ٿيندو ته ڪنهن ٻئي ملڪ ۾ وڃي نوڪري ڪر — خصوصاً ڪنهن سمنڊ پار واري ملڪ پرا هن هڪ ٻيو خط به سنڀالي رکيو هو، جنهن ۾ شاهه کيس مارسٽن موئر واري ميدان ۾ جنگ هارائڻ لاءِ موڪليو هو. هاڻي به هو مارسٽن موئر جو لفظ ٻڌندو هو ته سندس سڄي بدن جي لسن ۾ وهندڙ رت جو

وهڪرو تيز ٿي ويندو هو ۽ کيس پنهنجي زندگيءَ جون اهي تلخ گهڙيون ياد اينديون هيون، جڏهن هو دنيا وارن — دوستن خواهه دشمنن جي نظرن ۾ ناقابل شڪست روپرٽ جي بدران، هڪ عام رواجي انسان بڻجي پيو هو. مارسٽن مونر وٽ هنجي قسمت جو ستارو هيٺ ڪريو هو ۽ انگريزي پارليامينٽ جي گهوڙيسوار فوج جو اڳواڻ، ڪراموبل پنهنجي زندگيءَ جي عروج تي وڃي رسيو هو. هن جي قسمت جو ستارو انهيءَ وقت ڪان وٺي جهڙن پوءِ ٿيڻ عروج تي ۽ اڃا به وڌيڪ عروج تي چڙهندو پئي ويو. تانجو هن وقت گهوڙيسوار فوج جو اهو عام رواجي ليڊر سڄي انگلنڊ تي راڄ ڪري رهيو هو، جڏهن ته روپرٽ ۽ سندس گهراڻو ۽ دوست سڀ دربدر ۽ جلاوطن هئا.

اهائي هڪ ڳالهه هن وقت مقصد ۽ مطلب واري هئي. سندس مامي شاهه چارلس کي، جنهن جي خاطر هو وڙهيو هو ۽ هڪ ڪان پوءِ ٻي جنگ کٽيندو اڳتي وڌندو رهيو هو، ڪراموبل پنهنجو قيدي بڻائي چڪو هو، ۽ هاڻي هو کيس لنڊن آڻي رهيو هو — نه ان لاءِ ته کيس سندس تخت و تاج واپس ڏي، پر هن لاءِ ته بادشاهه کي سندس ٿي رعايا جي اڳيو هڪ ڏوهاري بڻائي کڙو ڪري ۽ مٿس ڪوڙو ڪيس هلائي، ڦاسيءَ جي سزا ڏئي. هن اوچتو جهٽڪو کاڌو ۽ ڪرسيءَ تان اٿي ميز تي پيل ڪاغذن کي ڪاوڙ مان پري اڇليو ۽ ميز کي لت هڻي پري ڪيو.

"اسين به ڪهڙا نه احمق آهيون،" روپرٽ چيو، "جو هرڪنهن جي ڪوڙ پروڙ تي ڪن ڏيون ٿا ۽ ان تي ڳڻيڌ پڙون ٿا، جيڪڏهن ڪراموبل پاڳل ٿي پيو آهي ته گهٽ ۾ گهٽ فيئرفاڪس هن کي روڪڻ لاءِ موجود آهي، هو هڪ شريف النفس انسان آهي. سڄو انگلنڊ هن کي روڪڻ لاءِ اڃا زنده آهي، نه، بلڪ سڄو يورپ هن کي اهڙي ناحق ڪرڻ کان جهلڻ لاءِ منتظر آهي. ڪراموبل جي جنون ۾ به هڪ قسم جي عقلمندي موجود هوندي آهي، هو سڄي يورپ جي شاهي

ڪيرائڻ ڪسي سندس مخالفت ۾ اٿي بيهارڻ لاءِ تيار ناهي، موري مٿي عرشي تي هل ته آءٌ پنهنجي گرم دماغ کي ٿڌو ڪريان."

روبرٽ جو مغز انهيءَ غصي کان پوءِ ڦري رهيو هو. اهو اثر هو انهيءَ هلڪي زخم جو، جيڪو ڪجهه سال اڳ فرانس ۽ اسپين جي جنگ دوران مٿي ۾ گولي لڳڻ ڪري پهتو هو. انهيءَ زخم هن جي اها شهرت ختم ڪري ڇڏي هئي، جيڪا عام طور سندس دوستن ۽ دشمنن ۾ سالن کان وڌي هئي ته روبرٽ جادوگر آهي. هن کي انساني هٿن مان ڪوبه هٿيار زخمي ڪري نٿو سگهي.

جهاز جي عرشي تي پهچڻ کان ٿورو پوءِ هن جو دماغ ڪجهه ٿڌو ٿيو ۽ سندس دل ۾ جيڪي هزارين وهم ۽ وسوسا اٿي رهيا هئا، سي غائب ٿيڻ لڳا. هنکي هاڻي انهيءَ وهم تي اعتبار نه رهيو هو ته شاهه چارلس کي مارڻ لاءِ لنڊن آندو ويو هو. هنجي ٻاري ۾ هزارين دفعا اڳي به اهڙا افواهه اڏاريا ويا هئا ته شاهه چارلس مري ويو آهي، پر انهن مان ڪوبه افواهه سچو ثابت نه ٿيو هوا عرشي تي انهيءَ مهل اس ڪانه هئي ۽ نه آسمان صاف نظر اچي رهيو هو. هلڪو هلڪو مينهن پئجي رهيو هو، جنهن جون سنهيون بوندون روبرٽ ۽ موري جي گرم کوپرين تي ڪري انهن کي ٿڌو ڪري رهيون هيون.

ٻئي پاڻ عرشي تي پسار ڪندا رهيا ۽ رڪي رڪي پاڻ ۾ ڳالهائيندا به رهيا. ٻنهي کي عجيب قسم جي بيچيني ۽ ڪنهن نامعلوم ڳالهه جو انتظار هو، جيتوڻيڪ انهن مان ڪوبه اهو سمجهي نه پئي سگهيو ته آخر ڪهڙي ڳالهه ايتريقدر بيچين بڻائي رهي هئي. اوچتو موري جي نظر دور سمنڊ جي سطح تي پئي، جتي هڪ ڪوريئڙي جهڙي ڪشتي ترندي اڳتي وڌي رهي هئي. موري ان جي مٿان ڪارو جهنڊو ڦڙڪندو ڏٺو ته چيو، "هوڏانهن ڏس روبرٽ! شايد انهيءَ ڪشتيءَ جو ڪپتان مري ويو آهي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”نه، هي جهاز ته فرينچن جو نظر اچي ٿو،“ روبرٽ جواب ڏنو، ”شايد فرانس جو نوجوان بادشاهه مري ويو آهي.“ بظاهر هن جي وات مان اهي لفظ ادا ٿيا، پر سندس تصور ۾ لنڊن جي گهٽين ۾ هزارين ماڻهن جو هجوم ڦهليل نظر آيو، ۽ انهن جو مقصد شاهه چارلس جي ماتم جو جلوس ڏسڻ هو، سڀ شهري خاموش ۽ سنجيده حالت ۾ ڪنڌ جهڪائي بيٺا هئا. اها ساڳي تصوير روبرٽ کي هيڪ شهر ۾، هانيڊ جي ڪمري ۾ بيٺي به نظر آئي هئي، هاڻي سندس دل شاهدي ڏيئي رهي هئي ته اها ڳالهه واقعي سچي آهي. هو وڏيون ورانگهون پائيندو عرشي ڪان هيٺ لهي ويو ۽ پنهنجي ڪمري ۾ وڃي انهيءَ بدخبر اچڻ جو انتظار ڪرڻ لڳو، جنهن ڪا عنقريب کيس ٻڌائي ويندي.

پر جڏهن مورس ۽ سندن جهازن جا ڪپتان انهيءَ جهاز جي ڪپتان کي ساڻ وٺي روبرٽ جي ڪمري ۾ هڪٻئي جي پٺيان اچي پهتا، ته هنن بنان ڪنهن ڳوڙ ڳهسان جي بلڪل سڪون سان چيو، ”شاهه چارلس مري ويو ڪرامويل جي فوجن وائيٽ هال جي ٻاهران بازار جي چونڪ ۾ پنهنجي بادشاهه جو سر قلم ڪيو.“ جن لفظن ٻڌڻ جو کيس انتظار هو، سي هاڻي روبرٽ کي پٿرن وانگر ڪرندا ۽ سندس ڪوپڙيءَ کي لڳندا محسوس ٿيا.

ڪپتان جي ڪمري ۾، جتي روبرٽ ويٺو هو، اولده ڏي ويٺي هئي، پر جهاز جي پاسي واري گول دري اجا کليل هئي، جنهن مان سليٽي رنگ جو آسمان ۽ هيٺ نيري رنگ جو سامونڊي پاڻي اجا نظر اچي رهيا هئا. روبرٽ ڪافي دير کان وٺي انهيءَ گول دائري کي گهوريندو رهيو هو. پر هاڻي ته کيس اهو به نظر نه پئي آيو، چوطرف اونده انڌوڪار اچي ويو. هن ٿڌو ساهه کڻي چيو، ”انهيءَ اٿاهه سمنڊ جي پار، ڪٿي نه ڪٿي، هاڻي به چارلس جو روح ڀٽڪي رهيو هوندو! ... زمان ۽ مڪان جي حدن کان ٻاهر نڪري ...

جي ڪنهن به رڪاوٽ کي هن کي هاڻي ڪٿي روڪڻ جي طاقت ڪانه هئي. هن جو دماغ چڪرايو ۽ هو ٽپ ڏيئي گول دائري مان ٻاهر نڪرڻ لاءِ ٻوڙيو، پر جلدئي همٿ ڪري پيو ۽ ٿڪڻ لڳو. جلدئي ڪمس پنهنجي چپن مان ڪا گرم شيءِ وات ۾ همٿ وڃندي محسوس ٿي ۽ ڪي هن جي ڳچيءَ ۾ پهل تنگ ڪالر کي کوليندي معلوم ٿيا.

"سڀ ڪجهه ختم ٿي ويو! هر شيءِ جو انت اچي ويو!"

هن ٿلهي آواز ۾ چيو. هن کي اُتن معلوم ٿيو ڄڻڪ اهو ٻئي ڪنهن جو آواز هو، جنهن کي هو ٻڌي رهيو هو. هن کي پنهنجي مٿي تي سمنڊ جون ڇولمون زور سان ٽڪرائيندي معلوم ٿيون. جهاز جي پاسي واري گول دري وڏي ٿيندي ويئي، تانجو اها ايڏي وڏي ٿي ويئي، جو رويرٽ سمجهيو ته هو ان مان آسانيءَ سان ٽپ ڏيئي، ٻاهر سمنڊ ۾ ڪري سگهندو.

هو سوچي رهيو هو ته آخر زندگيءَ جي پڇاڙي اهائي هئي. بي رنگ ۽ بي آواز اچ ٿي اچ! ڪنهن کي خبر ڪانهي ته ان جي پرپان ڇا آهي، ڇا نظر ايندو ۽ ڇا ملندو. ڪا شيءِ سندس ڪنن ۾ سس پس ڪري رهي هئي. هن ڳهڪي آواز ۾ چيو، "مون کي ڇڏيو! مان اوڏانهن وڃڻ ٿو چاهيان."

موورس هن کي لمائيون اکيون کٽي ڏسي رهيو هو ۽ ياد جي ڳچيءَ ۾ ٻانهن وجهي ڪمس پيار وچان ڳرانڊي پائي تسلي ڏيڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو. رويرٽ کي سڀ شڪليون غيرواضح ۽ جهڪيون نظر اچي رهيون هيون ۽ هو پاڻ کي ڪنهن نامعلوم هنڌ ڏانهن ويندو محسوس ڪري رهيو هو. موورس جو آواز سندس ڪنن تائين پهتو، جمڪو ڪمس پختي ارادي سان چئي رهيو هو "نه نه، هيءَ پڇاڻي ناهيا هيءَ ته شروعات آهي. اسين هن جو بدلو وٺنداسون ۽ سندس پٽ شهزادي چارلس کي تخت تي ويهارينداسون. شاهه چارلس اڻين نه مرندو، ... ڪو هن کي ياد ڪرڻ وارو به نه هجي؟

ڪنهن ڏينهن شايد رويرٽ واپس موٽي وڃي، پر هن

وقت ته هو انهن کرڻ جهڙو ڪونه هو. هن مهڙ نان ڪنڌ
مٿي ڪنيو ۽ چوڌاري ڏسي چيو، ”ڇا آءٌ مري ويو هوس؟“

”نه، تون بيهوش ٿي ويو هئين.“ مورس هن کي پيار
پري ۽ تسلي بخش لهجي ۾ چيو. ”هن کان اڳ ۾ ڪڏهن به
توتي بيهوشي طاري ڪانه ٿي آهي. اهوئي سبب آهي جو تون
انهن سمجهي رهيو آهين ته مري ويو هوس.“
”نه،“ هن جي پاڻ چيو، ”اها حالت زندگيءَ جهڙي
معلوم ٿي رهي هئي.“

باب ڇهون

اها ساڳي سرد ۽ برفاني هوا، جهڙڪا روهڙت جي جهازن
کي آئرلنڊ تائين ڪٽي آئي هئي، سا باقي يورپ لاءِ سخت برفاني
طوفان جي صورت اختيار ڪري آئي هئي ۽ ڪيترن ئي هفتن
تائين يورپ جا ملڪ هڪٻئي کان ڪٽيل رهيا، جو ته سمنڊن
جا تهه سخت برف بنجي چڪا هئا. فبروري جي آخري ڏينهن
تائين هيگ جو شهر برف ۾ انهن ئي چيو رهيو، جيئن اهو
چارلس پهرئين جي قاسيءَ تي چڙهڻ واري خبر اچڻ جي موقعي
تي ڇپيل هو. شاهه چارلس کي اهڙيءَ طرح قتل ڪرڻ جي خبر
نه فقط انگلنڊ جي شاهه پرستن کي ڏڪائي وڌو هو، پر يورپ
جي اڪثر غير جانبدار ملڪن ۾ به اها خبر گويا آسماني ڪڙڪي
وانگر ڪري هئي. سڀ کان وڌيڪ جنهن ڳالهه يورپ وارن
کي ڏڪايو هو، سا انگريزي پارليامينٽ جي فوجن جي اها
منافقت هئي، جنهن کي ڪم آڻي هنن پنهنجي ئي بادشاهه تي
غداريءَ جو مقدمو هلائي مقدس قتل کي قانون جي صورت
ڏني هئي.
فرانس ۾ ڪوبه انگريز سلامت ڪونه هو، جو ته هو
ڪ اهڙي قوم جو ماڻهو هو، جنهن اڳ ۾ پنهنجي بادشاهه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تي مقدمو هلايو هو ۽ پوءِ هن کي قتل ڪيو هو. هالنڊ ۽ ڪرام انگريزي پارليامينٽ جي اينٽريءَ جي رهائش گاهه جي ٻاهران رڙيون ۽ چيخون ڪندو رهيو هو، ۽ جيڪڏهن هو انهيءَ موقعي تي ٻاهر نڪرڻ جي همت ڪري ها ته ڪيس نڪرا نڪرا ڪري چيري ڦاڙيو وجي ها.

پر نوڙي ڪٽي بادشاهه قتل ٿيندا ۽ مرندا رهندا آهن، زندگي پنهنجي مقرر رستي تان اڳتي وڌندي رهندي آهي. جيئن ئي هيگ جو شهر ٻاري ۽ برف جي اڇي چادر مان ٻاهر نڪتو، تيئن ئي شهري معاري جي راندين روندين ۾ مصروف ٿي ويا. راتين جو برف تي ڪارنوال لڳندا رهيا، جن ۾ نوجوان حسينائون پنهنجن عاشقن ۽ چاهيندڙن کي هٿ ۾ هٿ ڏيئي برف تان ترڪڻ (Skating) جو شغل ڪنديون رهيون. چوڌاري رنگا رنگي مشعلون ٻري برف جي منظري کي عجيب و غريب نموني سان چمڪائي رهيون هيون. اهڙي وقت ۾ جڏهن ڊچ قوم جون ٿلهيون گهريلو عورتون به اوچتو ئي اوچتو نوجوان بڻجي پيئون هيون، شاهه چارلس جي مظلوم همشيره بوهيميا جي سابق ملڪه ايليزبيٿ جو گهرائو انهن راندين ۽ شغلن کان ڪجهه وقت تائين ته پري رهيو، پر سابق ملڪه ايلزبيٿ جي شوقين ۽ رنگين مزاج طبيعت گهڻي تائين سن پٽمن جي اندر دٻجي رهي نه سگهي.

چنانچه ايليزبيٿ جيتوڻيڪ پونجاهه سالن جي عمر جي هئي، پر سندس بدن اڃا تائين هڪ نوجوان عورت جهڙو هو، هوءَ ڪلاڪ پٺ تائين پاڻ جي اڳيان ڪنهن نڪر ۾ پڪ ٿڪ شمعان کي گهوريندي رهي، ۽ پوءِ اوچتو رڙ ڪري چيائين ته هڪ موت اڳيئي ٿيو آهي، ۽ هن طرح آءٌ ويٺي رهس ته يقيناً بڪاريءَ ۽ بيزاريءَ کان آءٌ به جهادي مري ويندس. ان مان فائدو ٿي ڪيڙو ٿيندو؟ بس پوءِ ته هن ٻاهر نڪري پنهنجن گهوڙن کي اڳتي ڪيو ۽ [illegible] لارڊ ڪريون (Craven) کان پنهنجي ٿيڻ جي گاڏي (Sledge) گهرائي، انهن گهوڙن کي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اصطبل مان ڪڍي، هوءَ سواري ڪرڻ ۽ برف تي ترڪڻ واري پوشاڪ پهري اندران نڪتي ۽ پنهنجي سيني ڪان پياري ڏيءَ، شهزادي سوفي کي ساڻ وٺي وڃي گاڏيءَ ۾ ويٺي ۽ گهوڙن کي پچڪار ڏيئي هوا سان ڳالهيون ڪرڻ لڳي. سوفيءَ جي وڏي ڀيڻ، ايلزا ته هڪ نوجوان حسينه هئي، پر ملڪه سندن ماءُ کي انگريز نوجوانن کي يقين ڏياريو هو ته سوفي ڪنهن ڏينهن يورپ جي وڏي ۾ وڏي بادشاهه جي ملڪه ٿيندي. انهيءَ خيال نوجوان سوفيءَ جي نابخته ۽ ڪچي ذهن ۾ اهو خيال ويهاري ڇڏيو هو ته واقعي هوءَ پنهنجين سيني وڏين ڀينرن کان مٿي ۽ دلڪش آهي. انهيءَ احساس واقعي هنجي قدرتي حسن ۾ چار چنڊ لڳائي ڇڏيا هئا.

هوءَ ٽپ ڏيئي ماءُ جي پاسي ۾ وڃي گاڏيءَ ۾ ويٺي. ماءُ ۽ ڌيءَ انهيءَ مهل هڪ ٻئي نظر اچي رهيون هيون. سرد هوا جي جهوٽن سندن زلفن سان راند ڪرڻ شروع ڪئي ۽ انهن ٻنهي جا چهرا سرخ و سفيد رنگت اختيار ڪرڻ لڳا. ٻنهي ٽمٽن گاڏيءَ کي ايلزبيٿ جا گهوڙا، جڏهن ڪالي ڏينهن تائين اصطبل ۾ بند رهڻ ڪري آرام ڪري چڪا هئا، هوا جي ڪاهن تي ڪٿي پرواز ڪرائي رهيا هئا. انهن جا سنب سخت برف تي لڳي رهيا هئا، پر هڪ لحظي ۾ وري مٿي هوا ۾ ايري اهو منظر پيش ڪري رهيا هئا، ڄڻ ته هوا ۾ اڏامي رهيا آهن.

لوئي ڏاڍي غور ۽ دلچسپيءَ سان پنهنجو نئون ڪتاب پڙهي رهي هئي، ۽ ٻئي طرف ايلزا هن کي اهڙي يڪسوئي سان پڙهندو ڏسي ڏاڍي حيران ٿي رهي هئي، جو سڀ ڪتب ۾ لوئي ڪتابن کان دور ڀڄندڙ هئي. ٻئي طرف لوئي ايلزا کي ڏاڍي شوق سان ڪو عشقيه خط لکندو ڏسي مشڪي رهي هئي ۽ رکي وڏي ڀيڻ ڏانهن ڏسي، پروءَ کي سٺي چڪي حيرت جو اظهار به ڪرڻ کان نه ٿي گسي. اوچتو لوئي کي ڪاغذ جي ڦاٽڻ جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو، ته هن ڀيڻ ڏانهن ڏٺو، جيڪا ڪاوڙ وچان ڳاڙهي ٿي ويٺي هئي ۽ ڪاغذ کي هڪ

دفعو، ٻيو دفعو ۽ ٽيون دفعو ڦاڙي پرزا پرزا ڪري ڦٽي ڪري رهي هئي.

”چا ٿيو، پياري ڀيڻ؟“ لوئي نوڪ هڻندي پڇيو.

”هاڻي چپ ڪري ويهه،“ ايلسز چيو، ”پنهنجو ڪم ڪر.“

”چَـه چَـه چَـه“ لوئي همدردي جو اظهار ڪندي چيو، ”پر ادي ٻڌاءِ ته پنهنجي ”پوڙهي“ عاشق تي ڇو ڪاوڙ لڳي اٿئي؟“

”منهنجو عاشق؟“ ايلـسزا باه وانگر تپي چيو، ”شرم ڪر، ڊيسڪارٽس هڪ عظيم فيلسوف ۽ عالم آهي ۽ مون کي فقط هن جون لکڻيون پسند ايندڙيون آهن، جنهنڪري مان هن کي وقت بوقت خط لکندي آهيان. باقي منهنجو عاشق؟ منهنجي پيءُ جهڙي هڪ معزز شخص کي منهنجو عاشق چوندي ٻڏي نٿي مرين؟“

لوئي پنهنجا انار جهڙا لال چپ موتين جهڙن اڇن ۽ چمڪندڙ ڏندن جي وچ ۾ دٻائي پنهنجي کل کي روڪيو. ”بس، چڙي ويئين؟“

”چڙڻ جو سوال ڪونهي. مون کي اهڙي اجائي بڪواس نه وڻندي آهي. پر تون ته ٻڌاءِ ته اهڙي شوق مان ڪهڙو ڪتاب ويٺي پڙهين؟“ ايلزا پڇيو.

”ادي ڏسين نه ٿي؟ نئون ڪتاب آهي. اٿمن پيو وڪامي جيئن بازار ۾ گرم گرم ڪيڪ وڪامي ويندا آهن،“ لوئي چيو.

”ڏسان ته سهي!“ لوئي ڪتاب پري ڪيو. ايلزا هن جي ڪلهن پٺيان بيهي ڪتاب جو نالو پڙهڻ چاهيو، پر لوئي هن کي موقعو نه ڏنو.

”اڙي ٻڌاءِ ته ڀلا ته آهي ڪهڙي موضوع تي؟ تاريخي آهي يا عشقي ڪهاڻي آهي؟“ ايلزا مجبور ٿي پڇيو.

”آهي ته عشقي ڪهاڻي“، لوئي ورائيو، ”پر جيئن ان جي مصنف مهاڳ ۾ چيو آهي ته هن فقط اصل حقيقتون انين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ئي بيان ڪيون آهن، جهڙن اهي سچ پچ ٿي گذريون آهن ۽ ذره برابر به ان ۾ ڪو وڌاءُ نہ ڪيو هئي.“

”هي پڙهائين ڇو نہ ٿي ته آهي ڪهڙي موضوع تي؟“

”پڙ پلا،“ لوئي چيو، ”اڄ کان چار سال اڳي مونٽروس اسڪاٽلنڊ تي جيڪو حملو ڪري ملڪ فتح ڪيو هو، تنهن جي دوران ڪمس جيڪي مهمون سر ڪرڻيون پئيون هيون، تن جو بيان آهي.“

”هي ان بابت ڪتاب لکڻ جو ڪهڙو ضرور هو؟“

”ڇو، تنهنجو مطلب آهي ته ڪتاب فقط نظرين ۽ خيالن متعلق لکيا آهن ڇا؟“

”نہ، پر جيڪڏهن انسانن جا قصا ۽ انهن جا ڪارناما ئي پڙهيا هجن ته پوءِ تاريخ پڙهي سکهجي ٿي.“

”پر هيءَ به تاريخ ٿي ٿيندي،“ لوئي جوش وچان ڪتاب کي لوڏائيندي چيو.

”پر هن وقت ته تاريخ ناهي نہ،“ ايلزا پڻ تي ڪاميابي حاصل ڪرڻ جي شوق ۽ جوش ۾ اچي مشڪل لکي، ”اڃا به اهو ڪتاب حال جي متعلق ئي آهي.“

”ڇا، تاريخ هميشه ماضيءَ جي گذريل واقعن جي بيان سان ئي پريل هئڻ گهرجي؟“

”بلڪل، ڇاڪاڻ ته حال جا واقعا اهڙا ماڻهو لکندا آهن، جن جي انهن سان يا تہ شخصي دلچسپي هوندي آهي يا جيڪي انهن واقعن متعلق رايا قائم ڪندا آهن، پر ماضيءَ جون ڳالهيون لکڻ وقت، مصنف انهن کي توري تڪي، غير شخصي فيصلو ڪندو آهي، جيڪو جذباتي نہ هئڻ ڪري هميشه صحيح هوندو آهي.“

”ته تنهنجو مطلب آهي ته مان قيصر جي تاريخ پڙهان ۽ مونٽروس جي ڪارنامن کي غير تاريخي بڪواس سمجهي ان کي هٿ نہ لايان؟“

”بلڪل صحيح پوين ٿي،“ ايلزا جواب ڏنو، ”ڇاڪاڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ مصر جا ڪارناما تاريخ جو حصو آهن.“

”تاريخ، جنهن کي تون تاريخ چئي رهي آهين، هميشه کٽيندڙ ڌر کي همرو بنائيندي آهي، خواه اهو ڪهڙو به ظالم ۽ بيرحم، بي انصاف ۽ حقن کي پامال ڪندڙ شخص هوندو. ڪراموبل جئن ته جنگ کٽي آهي، ان ڪري هنکي ني تاريخ ۾ همرو بنائي پيش ڪيو ويندو،“ لوئي چيو. ”پر تون ني دل تي هٿ رکي ڏس ته ڪراموبل جهڙو ظالم، بي وفا، احسان فراموش انسان، جنهن پنهنجي بادشاه ۽ آقا کي ذليل ڪري ۽ ڌوهاري بنائي قتل ڪرايو، همرو بڻجي پيش ٿيو، ته پوءِ اهڙي تاريخ کان بس ني ڀلي آهي.

”برابر،“ ايلزا چيو، ”پر هن اجا صلح ۽ امن نه ڪيو آهي.“ ايلزا جي نازڪ لڪ جون ناسون ڦنڊڻ لڳيون ۽ هنجي نرڙ تي گهنج پوڻ لڳا. ”اڙي لوئي، تنهنجو بوٽ باهه ۾ سڙي رهيو آهي ۽ توکي ڪو هوش ني ڪونهي! ۽ ڏس ته اهو به نئون بوٽ! پئي بوٽ خريد ڪرڻ لاءِ پئسا ڪٿي آهن؟“

”اوهه!“ لوئي دانهن ڪئي، ۽ پير مان بوٽ لاهي ان کي زور سان جهٽڪو ڏنو ته سندس پادر سامهون وڃي زور سان پٽ تي ٺڪاءُ ٿيو.

”اڙي ادي، منهنجو ته پير به سڙي پيو! هاءِ هاءِ.“ لوئي ونگهندي چيو ۽ پير مٽي کٽي صوفا تي رکيو ۽ ان کي هٿ سان مهٽڻ شروع ڪيو.

ايتري ۾ هيٺين طرف کان گهوڙن جي سنبن جا آواز اچڻ لڳا. لوئي دل ۾ چيو ته چار، باقي پيا ماڻهو به اچي پهتا آهن؟ هوءَ ٽپ ڏيئي اٿي ۽ دريءَ مان هيٺ ڏسڻ لڳي. ايلزا اتي ني ويٺي رهي. لوئي هيٺ ڏسندي رهي ۽ چپ چاپ ڪنهن کي غور سان گهوريندي رهي. جڏهن گهٽي ڌير ني ويئي، تڏهن ايلزا کي هن جي ايڏي طويل خاموشي عجيب لڳي ۽ هن هيران ٿي ڪجهه تيز آواز ۾ پڇڻ کان پڇيو، ”لوئي، ڇا آهي؟“ پر جڏهن لوئي پوءِ به جواب نه ڏنو، تڏهن ايلزا

بي آرامي محسوس ڪئي ۽ پڇيو، ”لوئي، ڪهڙ آهن؟“ انهن هوندي ايليزا پنهنجي جاءِ تان اٿڻ لڳي. هن سمجهيو ته ڪي نوان ماڻهو آيا هوندا، جيڪي اندر اچي سندس ماءُ سان هنجي پيءُ جي قتل ٿيڻ تي تعزيت ڪندا ۽ پوءِ هنڪي به پڻ سان گڏجي چپ ڪري ويهڻو ۽ خشڪ ڳالهيون ٻڌڻيون پونديون. لوئي بي خياليءَ سان چيو ”مون کي .... معلوم ناهي .... ته ڪهڙ آهن.... پر آءٌ سمجهان ٿي....“ انهن چئي هوءَ وري چپ ٿي هڪ هنڌ جمي بيٺي. ڪس خيال ٿي ڪونه هو ته هن ايليزا جي سوال جو ڪو جواب ئي ڪونه ڏنو هو.

لوئي ڏٺو ته ڪي گهوڙي سوار وراندي ۾ اچي پهتا ۽ پنهنجن گهوڙن تان هيٺ لهڻ لڳا. انهن جي وچ ۾ هڪ ڊگهو ۽ مضبوط بدن وارو مرد هو، جيڪو مٿي کان وٺي پير تائين ڪارن ڪپڙن ۾ ملبوس هو ۽ هڪ مضبوط ۽ وڏي گهوڙي تي سوار هو. جلد ئي گهر جا خادم ۽ سائس گڏ آيل پيا ماڻهو اڳتي وڌيا ۽ هن جو رڪيب پڪڙي کيس گهوڙي تان لهڻ ۾ مدد ڪيائون. لوئي جي ماءُ جا خادم اڳتي وڌيا ۽ انهن آيل مهمان جو آدر ڀاءُ ڪرڻ لاءِ هيٺ جهڪيا، پر انهن ۾ سڀني کان پراڻو خادم هيٺ زمين تائين جهڪي، اجنبي شخص جي تعظيم ڪري رهيو.

ايليزا پڻ جي پڻان اچي بيٺي هئي ۽ نون آيل مهمانن کي ڏسي نڌو ساهه پري ڇڏي رهي هئي، ”آها! وري ڪي نوان ماڻهو ٻاهران آيا آهن. چاڪ اچي امان جي پيڇا ڪندا ۽ پوءِ ويهي موت ۽ ماتم، افسوس ۽ غم جون ڳالهيون ڪندا.“ انهن چئي هوءَ پٺتي سري هلي وئي. دل ۾ سوڻ لڳي ته اهي ماڻهو ڇا هوندا، جڏهن کين اهو معلوم ٿيندو ته جنهن سان اهي تعزيت ڪرڻ لاءِ آيا آهن، سا عين انهيءَ مهل پنهنجي ننان ڀيڻن گاڏيءَ تي ٻڙهي برف تي ترڪڻ جي تفريح ڪرڻ لاءِ ڪلاڪن کان وٺي گهر کان ٻاهر هلي وئي هئي!

ايليزا سوچي رهي هئي ته ڇا ڪجي. هن لوئي کان

آهستي پڇيو تہ ”ڇا ڪريون؟ انهن مائهن کي ڇا چئون تہ اسان ڪنهن بيمار دوست کان پڇڻ لاءِ ٻاهر ويٺي آهي؟ يا ڪجهہ پيو چئون؟“ پر لوئي پنهنجن ئي خيالن ۾ غرق هئي. هن معصوم نگاهون کڻي پهرين ڏانهن ڏٺو ۽ ڪانئس پڇيو، ”تہ پلا انهن جو چئون تہ. . هوءَ ڪنهن بيمار دوست ڏانهن ويئي آهي؟ آخر ڪنهن صحتمند دوست ڏانهن ڇو نہ؟ پر ضرور ڪهڙو آهي، جو انهن چئون تہ ڪنهن دوست ڏانهن ويئي آهي؟“ هوءَ انهن ڇئي رهي هئي ۽ دل ۾ سوچي رهي هئي تہ اهلزا سچ ئي چيو، دراصل مامي چارلس کي قتل ٿئي اڄا ئي هفتا مس ئي گذريا آهن تہ سندس پياري پهرين هن جي ماتر ڪان بيزار ٿي ٻاهر نڪري ويئي هئي، جڏهن تہ رواج مطابق، هن کي مهينن تائين گهر اندر رهڻ گهربو هو. هوءَ اهو خيال ڪري رهي تہ سندس خيالن جي انهيءَ وهڪري کي هڪ نوڪر جي آواز روڪي ورتو. لوئي جي ڪنن تي هن جو هي آواز پيو، ”منهنجي آقا، مارڪئس آف مونٽروس جي سواري اچي رهي آهي.“

لوئي ڄڻ خواب ۾ غلطان هئي. هن جو خيال ڇئي رهيو هو تہ اهڙو هو اچي رهيو آهي .... هو دروازي ۾ داخل ٿيو آهي .... هاڻي ڏاڪڻ تان چڙهندو پيو اچي .... آه! مونٽروس خود اچي رهيو آهي يا هي سندس روح آهي! لوئي کي يقين نہ پئي آيو تہ سندس مامي، شاهہ چارلس جي ٻاران اسڪاٽلنڊ ۾ جنهن شخص بهادريءَ جا ناقابل يقين ڪارناما سرانجام ڏنا هئا، ۽ جنهن جي هڪ جهلڪ ڏسڻ لاءِ شاهي درٻارين جون هزارين هستيائون حيران ۽ پريشان هيون، سو اڄ بنفس نفيس سندس ڪمري ۾ داخل ٿي رهيو هوا هاڻي آءٌ هن جي صورت کي ڪهڙيءَ طرح ڏسي سگهندس!

پر هن کي ڏسڻ جي ضرورت ئي ڪانہ هئي. لوئي هن جون اکيون ڏسي ورتيون هيون، جيڪي ٻاهران اينديئي مونٽروس لوئي جي چهري ۾ کپايون هيون، هو اندر اچي چڪو هو، پر

ان هوندي به لوئي جي نه هن کي ڪنهن خواب ۾ ڏٺي وهي هئي. هو قداور ۽ مضبوط جسم جو مالڪ هو. سندس آواز گهاٽو ۽ گهرو هو ۽ هن جي وات مان لفظن جي ادائگي اسڪاٽش نسل وارن ماڻهن جي مخصوص انداز ۾ ٿي رهي هئي. مرنٽروس جي چهري جو زاويو، سندس منهن ۾ پيل فڪر جا هلڪا گهنج ۽ وئمل سنهل ڀاڳون، وکري چاتي ۽ سونهري وار مونٽروس کي عجيب و غريب بڻائي رهيا هئا. لوئي هن جي قد جو پنهنجي پيءُ پائرن، رورٽ ۽ مورس جي قد سان موازنو ڪيو ۽ دل ئي دل ۾ چيو ته مونٽروس منهنجي پنهنجي پائرن جي اکيان بيهندو ته انهن کان ڊگهو نظر نه ايندو.

هن جون تيز ۽ مضبوط ارادي سان پريل اکين مان سندس مستحڪم ارادي جو عڪس جهلڪيون ڏيئي رهيو هو. لوئي هن جي متعلق لکيل ڪتاب ۾ ڪجهه ڏير اڳي پڙهي چڪي هئي ته ڪيئن هن اسڪاٽلنڊ جي سخت سرديءَ ۾ بـن سالن تائين پنهنجن پـوئلڳن سميت ڏکا ڏوما ڪاٽيندي وقت گـذاريو ۽ برداشت ڪيو هو، جڏهن ته هن کي ڪٿي به پناهه نه ٿي ملي، نه وري هن وٽ پنهنجي لاءِ تـوڙي پنهنجي ماڻهن لاءِ ڪي تنبو هئا، نه وٽن ڪاڏي پيتي جو سامان سڙو هو، ڪٿي پاڻي ڪونه ٿي مليو، سواءِ برف جهڙي سرد ۽ رت ڪي ڇمائيندڙ بارش جي. ڪڏهن ته اهو پاڻي به ميسر ڪونه هو ۽ هن کي جبلن تي برف جا ڳنڍا ڳاري پاڻيءَ جي صورت ۾ پيئڻا پوندا هئا، نه ماني هوندي هئي ۽ نه لوڻ پاڻي، سندس فوج ۾ پيرتي ٿيل ماڻهو هن سان اهڙين عذاب جهڙين حالتن ۾ به خوش هئا. گوشت جو ڳالو نشان ڪونه هين، البت ڪڏهن ڪڏهن ڪمن خشڪ جبلن جي وچ ۾ ڪٿي سڙيل ٻور هٿ اچي ويندا هئا، جن کي اهي غنيمت سمجهي کڻي کائيندا هئا. مطلب ته جنگ جي زماني ۾ هڪ حملآور لشڪر کي دشمن جي اهڙي علائقي ۾ جيڪي به دشواريون ۽ مشڪلاتون پيش اچن جهڙيون هيون سي سڀ ۽ انهن کان به وڌيڪ شديد مصائب هن کي برداشت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻا پيا هئا ۽ اهو سنڌس قيادت ۽ مضبوط ارادي جو ڪمال هو، جنهن سنڌس ماڻهن کي پڇن کان اهڙيءَ طرح روڪي رکيو هو، جن انهن جا قدم برف ۾ ڄمي پيا زنجيرن ۾ ٻڌجي ويا هئا.

هن وقت انهيءَ شخصيت جو مالڪ خود سنڌن ڪمري ۾ ويٺو هو، لوئي کي خيال آيو ته هو سنڌس وڏي پيءُ ايلمزا سان ڳالهائي ۽ هن جي سوالن جا پورا پورا ۽ صحيح جواب ڏيئي رهيو هو. لوئي کي، جيڪا پنهنجن خيالن ۽ تصورن ۾ غرق هئي، سونڊروس جــو آواز ڄڻ دور ڪنهن واديءَ مان ايندي محسوس ٿي رهيو هو. ڪيس انديشو ٿي رهيو هـو ته متان اهو آواز وري هرءَ ڪڏهن به نه ٻڌي سگهي. هـو به پين وڏن ماڻهن وانگر گهوڙي تي چڙهي سنڌن اڳيان ۾ آيو هو ۽ ممڪن آهي ته جيئن اهي سڀ وڏا ماڻهو کيس وري ڪڏهن نظر نه آيا هئا، تيئن هي به شايد هڪ ڪان وڏيڪ پيرا ڪيس نظر نه اچي. لوئي سوچي رهي هئي ته انهن ماڻهن سان ته هوءَ هڪ دفعو به ڳالهائي نه سگهي هئي. سنڌس والــده انهن سان ڳالهائيندي رهندي هئي ۽ اهي وڏا ماڻهو الهيءَ سان ٿي مخاطب ٿيندا هئا ۽ هڪ ٻه دفعا سنڌس گهر اچڻ کان پــوءِ وري ڪڏهن نظر نه آيا هئا. پر هن پيري لوئي دل ۾ پڪو ارادو ڪيو ته آءٌ هن سان پاڻ ڳالهائيندس — ضرور ڳالهائيندس ۽ هن جو آواز ٻڌنديس!

(٢)

چانسلر آف دي ايڪسچيڪر سر ايڊورڊ هائيڊ پنهنجي پنهنجي نئين بادشاهه نوجوان شاهه چارلس ٻئي سان ملاقات ڪرڻ لاءِ هالنڊ جي بيمهوف خاندان وارن شاهي محل ۾ مليو لاءِ ويو هو. چارلس (جيڪو ٽن هفتن کان وٺي شهزادي ســان بدلجي جلاوطن بادشاهه بڻجي چڪو هو) سڄي سياري جي دوران پنهنجي پيٺوئي، شهزاده وليم آف آرينج سان گڏ رهندو آيــو هو. پر

نوجوان شاه کان ڳالهه ٿي وسري ويئي هئي ته هن پنهنجي مقتول والد جي وفادار وزير خزاني سر ايڊورڊ هائيڊ سان ملاقات مقرر ڪيو هو، جنهنڪري هو صبح جو سوير ئي برف تي ترڪڻ لاءِ نڪري هليو ويو هو.

هائيڊ کي واپسيءَ تي چيئن ته نڪرڻ ڪانه هئي، ان ڪري هو محل جي نگارخاني ۾ آهسته آهسته چهل قدمي ڪري رهيو هو ۽ ساڻ ئي شاهي محل جي هڪ ڊچ آفيسر سان ڳالهائي به رهيو هو. کيس اميد هئي ته ڊچ آفيسر هن جي ظرافت ۽ حاضر جوابيءَ کان متاثر ٿي شايد کيس مانيءَ جي دعوت ڏيندو. انهيءَ اميد تي سر ايڊورڊ هائيڊ، شاهه انگلستان جو غريب ۽ سچو وزير خزانه ڏاڍي فصاحت سان ڳالهائي ڊچ کي راضي ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو، پر اوچتو انهيءَ لائق انسان دريءَ مان ٻاهر ڪڍيو ۽ هٿ وسڻي ٿي ٻمندڙ ڪنهن ڳالهه کي غور سان ڏسڻ لڳو. هن ڇيو ته گهوڙيسوارن جي هڪ جماعت اچي رهي آهي. شايد ڪو وڏو ماڻهو شهزاده وليم آف آرينج سان ملاقات لاءِ اچي رهيو آهي، يا ٿي سگهي ٿو ته ڪوئي نوجوان انگريز بادشاهه سان ملڻ لاءِ آيو آهي!

اتي هائيڊ به دريءَ کان ٻاهر ڏسڻ تي مجبور ٿيو ۽ هن کي جيڪي نظر آيو، تنهن هن جا سمورا خيال بخار جي صورت ۾ اڏائي ڇڏيا. هو ڪجهه دير تائين ٻاهر گهوريندو رهيو. هن جو وات ڦاٽي پيو هيو ۽ سندس گول مٽول چهرو ڦڪو ٿي رهيو هو ۽ ان مان سچو رت اڏامي ويو هو. ائين پئي لڳو ته ڄڻ انهيءَ انگريز سابق وزير کي اوچتو ساڻيءَ جي مرض اچي ورتو آهي.

”ڪير آهي؟ ڇا، توهان کيس سڃاڻو ٿا؟“ ڊچ آفيسر منهن ورائي هائيڊ کان پڇيو.

”هائو آءٌ انهيءَ ٻارڙيءَ جي اکين کي جگنيءَ طرح سڃاڻان ٿو“ هائيڊ مٺل آواز ۾ چيو. هن کيس اڄ کان ڪي

پنج سال اڳي آڪسفورڊ ۾ منعقد ٿيل شاهي درٻار ۾ ڏٺو هو. ۽ هو انهيءَ شخصيت کي ايڏي وقت گذرڻ بعد ۽ هيتري ساري دوريءَ تي پهتل حالت ۾ به ڪڏهن وساري نه پئي سگهيو. هن ٿڌو ساهه کڻي چيو، "دوستا! هي مارڪئس آف مونٽروس آهي - بذات خود. اڄ هو پنهنجي نئين بادشاهه جي قدمبوسيءَ لاءِ هت اچي سهڙيو آهي."

"اوه! مارڪئس آف مونٽروس؟" ڊچ آفيسر جي چهري تي خوشيءَ ۽ مسرت وچان لالائي ڊوڙي ويئي ۽ هن جو ٿلهو منهن چمڪڻ لڳو، "آءٌ اوهان کي عرض ڪريان ٿو ته مهرباني ڪري منهنجو ساڻس تعارف ڪرايو، گهٽ ۾ گهٽ آءٌ ايترو چئي سگهندس ته آءٌ يورپ جي عظيم ترين ۽ انتهائي مشهور و معروف بهادر سپاهي مارڪئس آف مونٽروس سان مليو به آهيان ۽ ساڻس هٿ به ملايو اٿم!"

هائيڊ چارو ناچار هائو ته ڪئي، پر دل ئي دل ۾ چئي رهيو هو ته ڪهڙو نه چڱو ٿئي، جو هو ڪنهن نه ڪنهن حيلي بهاني سان يورپ جي انهيءَ بهادر ۽ عظيم سپاهيءَ سان ملاقات کي ٽاري سگهي! پر هو ظاهر ڪجهه چئي نه سگهيو ۽ پنهنجي ڊچ دوست سان ٽڪرا ٽڪرا قدم کڻندو ڏاڪڻ تان هيٺ لهي رهيو هو. هو دل ئي دل ۾ سوچي رهيو ته مونکي هن سان اڳين سڀني ڳالهين جي قطع نظر ملڻ ضرور گهرجي ۽ کيس چتاءُ ڏيئي خبردار ڪرڻ گهرجي — پر خدايا، هن کيس ڪهڙي موقعي تي خبردار نه ڪيو هوا تازو ئي هن کيس جيڪي خط موڪليا هئا، تن ۾ به مونٽروس کي چتاءُ ڏنو هئائين ته هو پنهنجي نئين آقا، نوجوان شاهه چارلس ٻئي جي حڪم سان هيڪ شهر جي ويجهو به نه اچي!

هائيڊ، مونٽروس سان سيونبرگين شهر ۾ ملاقات ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي هئي، پر ان کان اڳي ئي شاهه چارلس جي قتل جي خبر سڀني جي مٿان اُڀ ڪڙڪي هئي، جڻڪ آسمان مان ڪو ڳڙو وسيو! انهيءَ ڪري هائيڊ پاڻ ته مونٽروس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ساڻ نه ملي سگهيو هو. البت هن هڪ قاصد هٿان هن ڏانهن پيغام موڪليو هو. مونٽروس اها به خبر ٻڌي چپ ٿي ويو هو. سندس هڪ پڙڪ به نه نڪتي هئي. هو پٿر وانگر ڄمي ويو هو ٻن ڏينهن ۽ ٻن راتين تائين پنهنجي ڪمري ۾ بند رهيو هو. انهيءَ وچ ۾ هو پنهنجن نوڪرن کان علاوه ٻئي ڪنهن سان به نه مليو هو. بعد ۾ هن جي خاص دوست پادري وشارٽ، هن جي ڪمري ۾ آيل ميز تي ڪاغذ جو هڪ پرزو پيل ڏٺو هو. جنهن تي انهيءَ بهادر سپاهيءَ ۽ مقتول بادشاهه جي وفادار دوست، پنهنجي جذبات جو عجيب نموني ۾ ٻن سٽن جي هن بيت ۾ اظهار ڪيو هو:

"عظيم، نيڪ ۽ انصاف پسند، ڪاش آءٌ
پنهنجي غم ۽ تنهنجي انتهائي بيرحم قسمت
جو ڪو اندازو ڪري اظهار ڪري سگهان!"

هڪ عظيم ۽ بهادر سپاهيءَ لاءِ پنهنجي غم ظاهر ڪرڻ جو يقيناً اهو هڪ عجيب انداز هوا ڪجا هڪ ترار جو مالڪ، جنهن کان سڄو اسڪاٽلنڊ ڪنبي ويو هو، ۽ ڪجا هن جي غم جي اظهار جو هيءُ نفيس طريقو! پادري وشارٽ پنهنجي دوست جي غم جو انهن ٻن مختصر سٽن مان خود اندازو ڪري سگهيو هوا ۽ سچ آهي ته چارلس جي موت مختلف ماڻهن تي مختلف نموني ۾ اثر ڪيو هوا ڪي پاڳل ٿي ويا هئا، ڪن خودڪشي ڪئي هئي، ڪي پنڊ پهڻ وانگر چپ ٿي ويا هئا ۽ ڏينهن جا ڏينهن تنهائي ۽ خاموشيءَ ۾ گذاري پورا ڪيا هئائون ۽ هڪ کان وڌيڪ ماڻهو اهڙا به هئا، جن جون دليون ٽٽي پيون هيون ۽ اهي چڙيءَ هٿن کان سواءِ مري ويا هئا.

انهيءَ غم لاءِ شخصي وفاداري واحد سبب ڪونه هو. اهو قتل جيڪو علي الاعلان قانون جي بهاني سان ڪيو ويو هو، پر جيڪو دراصل انگلنڊ جي قانونن جي بلڪل مخالفت ۾ ڪيو ويو هو، سو هڪ بادشاهه جي قتل کان به گهڻو ڪجهه هو، اهو هڪ دنيا جو موت هو، پراڻن عقيدن ۽ اصولن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ ماڻهن جي اعتماد جو قتل هوا ان کان پوءِ ماڻهن لاءِ حالات وري ڪڏهن به ساڳيا ٿيڻا نه هئا.

هائيڊ لاءِ اهو قتل قالون جو موت هو، شرافت ۽ هوشمنديءَ جو قتل هو، انهن سمورين ڳالهين جو موت هو، جيڪي انگلينڊ بابت سنڊس دماغ ۾ ايرينڊز سمورن عڪسن جو موت هو، جيڪي انگلينڊ سان مخصوص هئا. هن ڪي جڏهن پنهنجي وطن جي حب ۽ اڪير ٿيندي هئي، تڏهن اها ڪير هڪ امڙي ماڪ جي هوندي هئي، جيڪو هاڻي بلڪل بدلجي چڪو هو، بلڪ هيئن چئجي ته اهو چڻ روءِ زمين تان ڪري ٿي ڪنهن اونهي سمنڊ اندر غرق ٿي ويو هو. هائيڊ کي پنهنجا قدم اوچتو ڳرا ۽ وزندار محسوس ٿيڻ لڳا. هن محسوس ڪيو ته سنڊس قدمن جي اها ڳراڻي هن جي سور سبب نه هئي. هو ڏاڍي عذاب سان آهستي آهستي ڏاڪڻ تان هيٺ لهي مارڪنس جي آڇمان لاءِ وڃڻ لڳو.

”هو بدلجي چڪو آهي، هائيڊ دل ۾ چيو، جڏهن سنڊس نظر سياه پوشاڪ ۾ ڍڪيل مارڪنس جي سنهي ۽ اپري ٿمل منهن تي پيئي. ۾ پوءِ هن خيال ڪيو ته ڪلڊيل اڌ درجن سالن ۾ اسان مان ڪهڙو ماڻهو نه بدليو آهي؟ اڪثر ماڻهن لاءِ فقط ايترو چئي پئي سگهجي ته فلاڻو ٿلهو ٿي پيو آهي، فلاڻي جو چرڻ پرڻ عذاب وارو ٿي پيو آهي ۽ فلاڻو ڪيڏو نه سنجيده ٿي پيو آهي! مونٽروس جي باري ۾ البت توهان انهن ڳالهين سان ڪابه نه پئي ڪري سگهيا.

هائيڊ ائين محسوس ڪري رهيو هو ته چڻ پيو ڪو ماڻهو هن کي انهن ئي نڪ نگاهن سان ڏسي رهيو هو، جن سان هن مهل مونٽروس کيس گهوري نهاري رهيو هو. هائيڊ حيران ٿي رهيو هو ته چا، هو کيس سڃاڻي به رهيو هو يا نه؟ يقيناً آءٌ انهيءَ وچ ۾ ايترو بدلجي نه ويو آهيان، جو مونٽروس چڻ سڃاڻي نه سگهي. ائين ته ناهي ته هو سنهنجا اندروني ۽ دلي خيالي ڏسي رهيو هو ۽ سنڊس دماغ اندر مضالفانه لهرن

ڪي انهن پڙهي رهيو هو، جنهن ڪو پنهنجو هٿ ڏسي قسمت پڙهڻ جي ڪوشش ڪندو آهي؟ هائيڊ انهن گهوريندڙ اکين آڏو بي آرام محسوس ٿيڻ لڳو هو. ايتري ۾ هو ۽ اهو ڊچ آفيسر جيڪو مونٽروس سان تعارف ڪرڻ لاءِ هائيڊ جي پٺيان لڳو آيو هو، مونٽروس جي ويجهو اچي پهتا. مونٽروس، ٻنهي کان ڪيڪار يا اهي استقبالي جملي ڳالهائڻ جي سڌو سنئون هائيڊ کان پڇيو!

ته "ڇا، بادشاهه سلامت هتي ڪونهي؟"

"نه، جناب!" هائيڊ گهٻرائجي چيو، "پر جيڪڏهن اوهان صاحب منهنجي غريب خاني تائين هلندا ـــ" هن مارڪس سان گڏ آيل سنڌس خادمن جي وڏي تعداد ڏي ڪجهه گهٻراهٽ سان ڏٺو. مونٽروس هن جو مطلب ائين سمجهي ويو، ڄڻ هائيڊ لفظن ذريعي پنهنجن خيالن جو واضح اظهار ڪيو هو، ڇاڪاڻ ته مونٽروس مرڪي پنهنجن ماڻهن ڏانهن نهاريو. هائيڊ ايتريقدر ته منجهي پيو، جو ڪيس خبر نه پئي ته ڪڏهن مونٽروس گهوڙي تان لهي سنڌس پاسي کان بيٺو هو، هن جا خادم الاجي ڪيڏانهن هليا ويا هئا ۽ اهو ڊچ آفيسر، جيڪو سنڌس پاسي ۾ بيٺو هو جي ڪوٽ جي ٻانهن کي ڇڪي رهيو هو، اوچتو ڪٿ ٿي الائي ڪيڏانهن هليو ويو هو.

هائيڊ ۽ مونٽروس هاڻي پنهوف ڊنيل جي ڇپيل پائيءَ مٿان گهمندا اڳتي وڌي رهيا هئا. چوطرف عورتون ۽ مرد ڇپيل برف تي ترڪي ۽ کلي ڳالهائي رهيا هئا. هائيڊ وري به مونٽروس کي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو ته هن کي ڇو هن طرف نه اچڻ گهربو هو، پر مونٽروس هن جي سمورن دليلن کي بي آرامي ۽ بيصبريءَ سان ٻڌي رهيو هو. مونٽروس ڏهل غصي سان هائيڊ کي چئي رهيو هو:

"ٿورن هڪ هٿ سان منهنجي مدد گهرين ٿو ۽ ٻئي سان لاڊرڊيل ۽ پوءِ آرگائيل سان ناهه جون ڪوششون ڪرين ٿو. هنن کي راضي رکڻ جي ڪوشش ڪرين ٿو، بلڪ سنڌس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهربانيون ۽ احسان حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرين ٿو، ۽ مون کي دور رکين ٿو. مون بادشاهه جو حڪم ان وقت تائين مڃيو، جيسين منهنجي وس ۾ هو ۽ هاڻي آءٌ انهيءَ حڪم جي پابندي نٿو ڪري سگهان. مون کي سندس انهيءَ حڪم جي خلاف عمل ڪرڻ لاءِ ڪا معافي گهرڻي ڪانهي. سمجهائي تو کي ڏيڻي آهي ته تون بادشاهه جي ڪالهه وارن دشمنن ۽ اڄ جي دوستن سان ونگ وليون ڇو ڪري رهيو آهين، ۽ هن جي قديم وفادارن ۽ دوستن کي دور رکڻ جي ڪوشش ڪري رهيو آهين؟"

"پر جڏهن اوهان بادشاهه سلامت جي حڪم عدولي ڪرڻ جو رستو اختيار ڪرڻ چاهيو ٿا ته—"

"بادشاهه اڃا اڻويهن سالن جو به ناهي. هن جا فيصلا سندس صلاحڪارن جي مشورن سان ٿي رهيا آهن، ۽ هن وقت آءٌ انهن صلاحڪارن جي وڏي ساڃاهه سان ڳالهائي رهيو آهيان،"
مونٽروس هائيڊ کي ڏسي چيو.

"هائو، پر آءٌ واحد ۽ اڪيلو صلاحڪار ناهيان،" هائيڊ ڪجهه گرم ٿي چيو، "هيءُ جلاوطن دربار سازشن جي چڪرن ۾ ڦاٿل آهي. مس مس اسان شهزادي .... ۽ .... بادشاهه سلامت کي سندس ماءُ جي اثر کان پرپ ڇڪي آندو آهي گذريل سچي سال جي دوران هوءَ کيس مجبور ڪندي رهي ته اسڪاٽلنڊ جي ڪاوينٽرن سان صلح ڪري. هن جي راءِ ۾ هڪ پروٽيسٽنٽ ٻئي پروٽيسٽنٽ جهڙو آهي ۽ ٻنهي ۾ ڪو خاص فرق ڪونهي. ملڪه هينريٽا پنهنجي مقتول شوهر والکر جي ڳالهه ۾ ڪٿي وساري رکيو آهي ته ڪرامويل جي فوج ۽ اسڪاٽلنڊ وارن ۾ جيڪو اختلاف پيدا ٿيو آهي — ۽ ٻنهي ڪريو مارڪس ته انهيءَ اختلاف ۾ گذريل هفتن ۾ وڌيڪ شدت پيدا ٿي آهي — سچو اسڪاٽلنڊ شاهه چارلس جي قتل تي دانهن ڪري اٿيو آهي ۽ ماتم ڪري رهيو آهي، ان کان وڌيڪ، هيءَ ڳالهه ته انگريزي پارليامينٽ طرفان بادشاهيءَ جي طرز حڪومت کي منسوخ ڪرڻ جو جيڪو فرمان جاري ڪيو

ويو آهي، تنهن جي اسڪاٽلنڊ وارن ڪاٿيل مخالفت ڪئي آهي خود آرگائيل“—

هائيڊ اڳتي ڪجهه چئي نه سگهيو. هو مونٽروس جون نگاهون سندس چهري تي ڪتل ڏسي بي آرامي محسوس ڪرڻ لڳو هو.

”آرگائيل خود به بادشاه ڏانهن پنهنجا صلاحڪار ۽ ايلچي موڪلي رهيو آهي“، مونٽروس سخت آواز ۾ چيو. ”اهوئي سبب آهي جو آءٌ هن ڪان پوءِ بادشاه جا حڪم مڃي نٿو سگهان ۽ نيٺ خود سائس ڳالهائڻ آيو آهيان. آءٌ مڃان ٿو ته آرگائيل منهنجو وڏي ۾ وڏو دشمن آهي، پر ياد رکو ته هو بادشاه جو به اهڙو ئي دشمن آهي، جهڙو منهنجو.“

”هائو جناب،“ هائيڊ چيو، ”اوهان صحيح ٿا سمجهو ۽ گهٽ ۾ گهٽ آءٌ اوهان کي ڪجهه قدر صحيح سمجهان ٿو، پر اها ڳالهه به ته ڪجهه وزن رکندڙ آهي ته آرگائيل ئي هن وقت اسڪاٽلنڊ جو حقيقي حاڪم ۽ مالڪ آهي — ها، اها به ڳالهه آهي ته ان لاءِ هن زور زبردستي ۽ ڌڪاءَ کان ڪم ورتو آهي“.

”انهن سڀني مان دولت ۽ وياج خوريءَ کي به ملائي ڇڏ. هن وقت مڃي اسڪاٽلنڊ ۾ هڪ به اهڙو گهراڻو ڪونهي، جيڪو هن جي چنبي کان آزاد هجي. ماڻ ئي هن جهنم ۽ موت جا اختيارات به استعمال ڪرڻ شروع ڪيا آهن. هو اسڪاٽلنڊ جي گرجا جو وڏو پادري به پاڻ آهي، جنهنڪري هر وڏو خواه ننڍو ماڻهو هن دائمي خوف ۾ مبتلا آهي ته متان ڪيس برادري ۽ قوم مان نيڪالي ڏني وڃي آرگائيل وڏي چالاڪيءَ سان اهو ڏنڊو هلائيندو رهيو آهي.“

”ڪجهه به آهي“، هائيڊ چيو، ”پر جناب هن ڳالهه کي ڪنهن طرح به نظرانداز ڪري نٿو سگهجي ته آرگائيل ئي هن وقت اسڪاٽلنڊ جي سياه و سفيد جو مالڪ آهي، ۽ اسين هن ڳالهه کي نظرانداز نٿا ڪري سگهون ته هن انگلنڊ

جي پارليامينٽ ۽ ڪرامويل سان معاهدو ٽوڙي ڇڏيو آهي، ۽ هاڻي بادشاه چارلس پنهنجي ڏاڍهن دوستيءَ جو هٿ ڊگهو ڪري رهيو آهي."

"چاڪاڻ ته سندس هٿ کي سندس ملڪ جي راءِ عامه زبردستيءَ پاهر نڪرڻ لاءِ مجبور ڪيو آهي. آرگائيل جهڙي دشمن کي به انهيءَ آه و فغان کي پڌرو پيو، جڏهن اسڪاٽلينڊ جي ڪنڊ ڪڙڇ مان شاهه چارلس جي قتل تي نڪتي هئي. ان جي باوجود هيءَ ڳالهه عام طرح مشهور آهي ته هن ئي شاهه چارلس پهرين کي ڪراموبل ۽ سندس فوج جي هٿن ۾ فروخت ڪيو هو. دراصل هن ۽ ڪراموبل گڏجي ويهي بادشاه جي قتل جي سازش سٽي هئي، جڏهن هن ڪراموبل جي گذريل خزان واري موسم ۾ ايڊنبرگ ۾ دعوت ڪئي هئي. ۽ هاڻي توهان هن جو دوستيءَ جو ڊوڙنگ وارو پاهر نڪتل هٿ پڪڙڻ چاهيو ٿا، ۽ منهنجي دوستانه هٿ کي ٺڪرائڻ چاهيو ٿا."

مونٽروس، جيڪو ان مهل تائين صبر ۽ سڪون سان ڳالهائيندو رهيو هو، هاڻي غصي ۾ تپي چڪو هو. هائيڊ هن جي ڪاوڙ کي ٿڌو ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو، پر کيس اهي الفاظ ئي نه پئي مليا، جن سان پنهنجي ساٿيءَ جي حق بجانب ۽ صحيح ڪاوڙ کي ٿڌو ڪري سگهي. هائيڊ هڪ هوشيار سفارتڪار وانگر پنهنجو داءُ بدلايو:

"هائو جناب، پر اوهين صحيح ناهيو ته بادشاهه چارلس پنهنجي جي مدد وٺڻ کان انڪار ڪيو آهي. دراصل هن منهنجي ئي معرفت اوهان کي ان لاءِ درخواست ڪئي آهي."

مونٽروس جي ٽهڪ جو آواز بلند ٿيو. "واه! منهنجي مدد لاءِ درخواست، جڏهن ته هن منهنجا ئي هٿ پٺيءَ طرف ٻڌي ڇڏيا آهن!"

هائيڊ جي وات مان ڳالهه نڪرندي نڪرندي رهجي ويئي. مونٽروس حيرت وچان هن ڏانهن ڏٺو ته هو معافي گهرندي چيو "هي بدبخت منهنجون آڱريون سور ۾ ورجي ويئون آهن،

مارڪئس، انهن کي نئي کهٽ وڌ ڳالهائيندو آهيان. مون کي معاف ڪجو، منهنجو مطلب انهيءَ کان سواءِ ٻيو ڪونه هو. ٻر ٻڌو ته سهين، جيئن ته شاهه چارلس ٻيو هن وقت ٻينهوف ۾ موجود ڪونهي، ان ڪري اوهان انهيءَ موقعي مان فائدو وٺي، آرينج رياست جي ملڪه سان ملاقات ڪري نتا وڃو! هن وقت سڄي هالنڊ ۾ هن جو راڄ آهي.“

”ها، هن جي خواهش آهي ته ڪنهن طرح سان انگلنڊ جي نوجوان شاهه کي پنهنجي ڌيءَ سان شادي ڪرائي وٺي،“ مونٽروس بي پرواهيءَ سان چيو، ”پر آءٌ آرينج جي ملڪه سان ملاقات ڪري لاءِ ٻئي ڪنهن موقعي مان فائدو وٺندس. في الحال اوهان مون کي بوهيميا جي سابق ملڪه ايلزبيٿ جي گهر ڏانهن نه وٺي هلندا؟“

”چا، اوهان هن گهڙيءَ هڪدم اوڏانهن وڃڻ چاهيو ٿا؟“

”هائو، بلڪل هاڻي.“

هائيڊ جون ڳاڙهيون ڳول اکيون مارڪئس کي ڪاوڙ سان ڏسڻ لڳيون. دل ۾ چوڻ لڳو ته هي نوجوان به ڪيڏيءَ ابهر ۾ آهي. بلڪل شهزادي روپرٽ وانگر هر ڪم پنهنجي مرضيءَ سان ڪرڻ چاهي ٿو. جيڪڏهن اهي ٻئي سرڦريا نوجوان گڏجي ڪم ڪن ها ته جيڪر هر رڪاوٽ ۽ دشواريءَ کي آسانيءَ سان شاهه جي رستي مان هٽائي سگهن ها.

”ملڪه ايليزبيٿ جو گهر او هو سامهون نظر اچي رهيو آهي. بس هن رستي جي وڪڙ ڦرڻ سان ٻهريون گهر انهيءَ جو ئي آهي.“

مونٽروس کي هائيڊ وٽ ترسڻ جي وڌيڪ ضرورت ڪانه هئي. هو هڪدم ڦيرو ڪائي ٻلتي هٿيو ۽ انهن ڪرڻ سان سندس پير ۾ پيل رقيب اهڙي زور سان آواز ڪيو، جو هائيڊ ڇرڪي ٻري ٿيو. چوطرف برف تي ترڪندڙ جوتن جي ڪلڻ ۽ ٺهڪن جا آواز بلند ٿي رهيا هئا.

”جيڪڏهن اوهان هن گهڙيءَ ئي بادشاهه جي ٻڌيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سان ملاقات ڪرڻ جا خواهان آهيو ته، هائيڊ مونٽروس جي
تيز قدمن سان پير ملائڻ جي ڪوشش ۾ سهڪندو سندس پٺيان
اچي رهيو هو، پر مونٽروس هنجي ڳالهه پڌڻ لاءِ تيار نه هو.
هن جو سڄو ڌيان برف تي ترڪڻ ۽ بال راند کيڏڻ وارن ۾
لڳل هو.

"مون کي خبر ڪانه هئي ته هتان جا ماڻهو به برف
تي ترڪندا آهن ۽ بال راند کيڏندا آهن." مونٽروس چئي
رهيو هو. "مون به پنهنجي وطن جي برف تي اها راند اڪثر
کيڏي آهي، پر مون اها پڻ ڪنهن ملڪ ۾ اچا ڪانه ڏٺي
آهي."

"شاهه جيمس ان کي هڪ دفعي انگلنڊ ۾ رائج ڪرڻ
جي ڪوشش ڪئي هئي،" هائيڊ چيو، "پر انگلنڊ جا ماڻهو،
جيڪي نفيس جهڙي پيچيده ۽ شريفانه راند کيڏڻ جا عادي
آهن، تن کي هيءَ سڌي سادي راند پسند ڪانه آئي. هن راند
کي انگلنڊ وارن هارين نارين ۽ ڳوٺاڻن جي کيڏڻ لائق سمجهي،
ترڪ ڪري ڇڏيو هو.

مونٽروس هن جي ڳالهه پڌي اڻڀڌي ڪري، ٿورو ڪانئي
هلندو ويو. هائيڊ هن جي غرور ۽ وڏائي کان سخت بيزار ۽
نالان ٿي رهيو هو ۽ دل ۾ چئي رهيو هو ته هي ماڻهو ڪهڙو
نه مغرور آهي، جو خدا حافظ ڪرڻ ۽ هٿ ملائڻ کان سواءِ ئي
هلندو ويو!

مونٽروس سڌو بيمقصد ڍنڍ جي ڪناري وٽ بيٺل
پنهنجن خادمن ۽ سپاهين جي جماعت طرف وڌي ويو، جيڪي
اتي اچي گڏ ٿيا هئا. هائيڊ پنهنجن خيالن ۾ غرق هو. سندس
تصور ۾ مونٽروس جي الهڙ جوانيءَ وارو وہ نري آيو،
جڏهن هو پهريون پهرين انگلنڊ جي دربار ۾ آيو هو. ان وقت
به هائيڊ هن جي لاءِ اهائي فتويٰ صادر ڪئي هئي ته هي
نوجوان امڪاني لارڊ ڪيڏو نه مغرور ۽ هٺيلو ۽ پنهنجي
مرضيءَ جو مالڪ آهي. اڄ به هن جي اها وڏائي ۽ اهو هٺ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيٺ ڪونہ ٿيو هو، جڏهن هنجي چمار ۽ ڏهن سالن جو عرصو وڏي چڪو هو، ۽ هاڻي هو وڏيڪ سنجيده نظر اچڻ لڳو هو. پر هن جي خون ۾ سندس آبا و اجداد جي غرور ۽ تمڪنت جو جيڪو جذبو سمايل هو، سو جنن جو تنن موجود هو، بلڪ قسمت جي چڪر جي ابتي ڦيري ان ۾ ھيڪاري وڌيڪ شدت ۽ سختي پيدا ڪري وڌي هئي. هاڻي مونٽروس جي پٺيءَ کي ڏسي سندس متعلق اهي ئي خيال ڪري رهيو هو تہ ڪاش! هي نوجوان سپاهي ڪجهہ سال اڳي رويرٽ ۽ مورس سان گڏجي ڪم ڪري سگهي ها!

(٣)

مونٽروس جيئن ئي پنهنجي ساٿين وٽ پهتو، تئين ئي هو سندس گهوڙو وٺي اڳتي آيا ۽ مونٽروس پنهنجي گهوڙي تي سوار ٿي چند گهڙين اندر سابق ملڪہ ايلزبيٿ جي رهائش گاہ تي اچي پهتو. رستي ۾ ڏاڍي وبندي هن ساٿين کي گولف رانند کيڏيندي ڏٺو تہ کيس پنهنجي وطن ۾ سندس پياري زال سان گذاريل محبت واريون گهڙيون ياد آيون. ڪيئن نہ هوءَ هر وقت هن جي مارجي وڃڻ جي ڊپ ۾ رهندي هئي، مارجڻ جي بجاءِ هن غريب کي هميشہ اهڙي بد خبر ٻڌڻ جو انديشو رهندو هو تہ سندس پياري مڙس کي قيد ڪيو ويو آهي ۽ سندس لاش کي ٽڪرا ٽڪرا ڪيو ويو آهي. ۽ جڏهن بہ مونٽروس کلي هن جي انهن خوفن کي دور ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو هو، تڏهن هوءَ هڪ دلربائي واري انداز ۾ مرڪي سندس ڳلي ۾ ٻانهون وجهي هن کي اهڙي زور سان ڇاتيءَ سان لڳائيندي هئي، ڄڻ تہ قسمت کي چيلينج ڪندي هئي تہ هاڻي طاقت اٿيئي تہ مون کان منهنجو محبوب مڙس کسي ڏيکار!

پر بدقسمتي سان موت هن سان دوکو ڪيو، مونٽروس جي پڪڙجڻ ۽ ڦاسيءَ تي چڙهڻ يا ميدان جنگ ۾ مارجي وڃڻ بدران، خود هوءَ اڳ ۾ موت جي بيرحم ڇنبي ۾ اچي وئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هئي ۽ مونٽروس کي هميشه هميشه لاءِ هن دنيا ۽ اڪيلي سر مصيبت، تڪليف ۽ ڏک جون گهڙيون سهڻ لاءِ ڇڏي ويئي هئي.

مونٽروس پنهنجن اهڙن خيالن جي وهڪري ۾ غرق اڳتي وڌندو رهيو ۽ نيٺ اچي ملڪه ايليزبيٿ آف بوهيميا جي دولت خاني تي پهتو. نوڪرن اچي هن جو رڪيب جهليو ۽ کيس گهوڙي تان لهڻ ۾ مدد ڪئي. اتفاق سان ملڪه گهر ۾ موجود ڪانه هئي، پر مونٽروس کي ٻڌايو ويو ته سندس ڌيئرن مان ڪجهه شهزاديون موجود آهن. هن اهو ته سوچيوئي ڪونه هو ته جيڪڏهن ملڪه گهر ۾ نه هجي ته پوءِ ڇا ڪندس. هو گونگ، راند ۽ ابتريقدر سهو ٿي ويو هو، جو ڪانئس حال وسري ويو هو ۽ هو سراسر ماضيءَ جي اونداهين ماڻرين ۾ ڦاٿل لڳو هو. چنانچه هن کي جڏهن نوڪرن اندر اچڻ ۽ ملڪه جي انتظار ڪرڻ لاءِ عرض ڪيو، تڏهن مونٽروس اهوئي بهتر ڄاتو ته اندر وڃي انتظار ڪري. هو گهوڙي تان لهڻ وقت، دير تائين ڪري ڪجهه بيزار ٿي رهيو هو ۽ ڪنهن به شهزاديءَ يا ٻئي ڪنهن سان ملڻ جي خيال کان خائف هو.

پر هاڻي ته هو گهوڙي تان لهي چڪو هو ۽ نوڪر جي پٺيان پٺيان اندر وڃي رهيو هو. هن دور کان ٻن ڏکڻين نوجوان ڇوڪرين کي ماڻهن جي ڪارن ڪپڙن ۾ ملبوس باهه جي بخاري اڳيان بيٺل ڏٺو. انهن ٻنهي مان هڪ جيٺي باهه جي بلڪل ڀرسان ٻئي طرف کان بيٺي هئي ۽ هن ڏانهن نهارڻ وقت پنهنجو شاعر سندس هٿن کان ٻنجي رهيو هو، جنهنڪري انهيءَ ڇوڪريءَ جو چهرو ٻاجهي ۾ هو البت اي ڇوڪري هن ڏانهن وڌي رهي هئي. هن سوچيو ته ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا جي وڏي ڌيءُ شهزادي ايليزا اهائي هوندي جيڪا انهيءَ مهل هن ڏانهن اڳتي وڌي اچي سندس ويجهو پهتي هئي ۽ ماءُ جي غير موجودگيءَ لاءِ افسوس جو اظهار ڪري رهي هئي ۽ ساڳي وقت تي سندس آجيان به ڪري

رهي هئي. ٻي شهزادي هن کان ڪجهه قدر گهٽ عمر واري هئي. هوءَ تمام ننڍي پئي لڳي، بلڪ ان ٻهل هڪ ڇوڪري جهڙي لڳي رهي هئي. مونٽروس حيرت مان ڏٺو ته سندس هڪ پير ۾ بوٽ پيل هو ۽ ٻيو اگهاڙو هوس. شايد هن کان ٻيو بوٽ پائڻ وسري ويو هوا

مونٽروس ڏٺو ته هوءَ هن ڏانهن ٽڪ ٽڪ نهاري رهي هئي. سندس اکيون بنا ڇنڀڻ جي مونٽروس کي ڏسي رهيون هيون. ننڍي شهزادي بلڪل سڌي ويٺي ۽ هن جو منهن بلڪل سڌو ۽ هڪ طرف ڏانهن لڙي رهيو هو ۽ سندس اها ڪيفيت مونٽروس جي ڏسڻ سبب ٿي رهي هئي. هن جي محويت جو عالم مونٽروس به ڏسي رهيو هو. مونٽروس وڏي شهزادي ايليزا کي ڇني رهيو هو ته اسڪاٽلنڊ ڇڏڻ کان وٺي هي پاوشون ڏاڍيو ملڪ آهي، جنهن ۾ آءٌ ٻهتو آهيان ۽ اهڙي زماني کان پوءِ پنهنجي ٻولي ۽ پنهنجن ماڻهن جو لب و لهجو ٻڌي ڪنهن ڪڏي نه خوشي ٿي رهي هئي. اسڪاٽلنڊ جو لفظ ٻڌڻ مان باهه جي پرسان بيٺل انهيءَ شهزادي ٿوري چرپر ڪئي. جيڪا هن وقت تائين پٿر وانگر هڪ هنڌ ڄمي بيٺي هئي.

”مان اڄ هائي ٿي اوهان جي ڪارنامن بابت لکيل هي ڪتاب پڙهي رهي هيس“، هن ٻهريون پيرو مونٽروس کي مخاطب ڪيو. ”عين انهيءَ گهڙي سون ٿريءَ مان هيٺ ڏٺو ته حيرت ٿي ته خود اوهان انهيءَ گهڙيءَ اسان جي اڱڻ ۾ گهوڙي تان لهي رهيا هئا. ڇا، اوهان هي ڪتاب پاڻ به پڙهيو آهي، مائي لارڊ؟“ لوئي اهو ڪتاب هٿ ۾ لوڏائيندي مونٽروس کان پڇيو.

”لوئي!“ ايليزا آهستگيءَ سان ڀيڻ کي تنبيهه ڪئي.

”ڇا، مان بڪواس ڪري رهي آهيان، ايليزا؟“ لوئي اکيون گول ڪري ڀيڻ ڏانهن ڏٺو.

مونٽروس دل ۾ سمجهيو ته هيءَ ٿي شهزادي لوئي آهي جيڪا پنهنجن ڀائرن ۽ ڀينرن ۾ ڇهين يا ستين نمبر ٿي آهي.

مونٽروس هن ڪي اچا به ننڍو سمجهيو هو، ڇو ته ان وقت هڪ ته هوءَ ڇوڪرن جهڙي پوشاڪ ۾ لڳل هڪ ننڍون ننڍو ڇوڪرو نظر اچي رهي هئي ۽ ٻيو ته هوءَ اهڙي بيباڪيءَ سان ڪيس گهوري ڏسي رهي هئي، ۽ هاڻي انهن جو هن جي سان ۾ سندس خطاب جو طريقو به بلڪل بيباڪيءَ ۽ بيخوفيءَ وارو هو.

”چا، مان بڪواس ڪري رهي آهيان؟“ هن وري پڇيو.

”ان ۾ ڪهڙي ڳالهه آهي! مون لارڊ مونٽروس ڪان اهوئي ته پڇيو ته ڇا، هن لڙائيءَ جي گذري وڃڻ ڪان پوءِ، جڏهن جذبات ٺڏا ٿي ويندا آهن، ماڻهو پنهنجي گذريل دور جي ڪارنامن جو بيان پڙهي انهن محسوس ڪندو هوندو ته ڇڻ ڪا وسريل ڳالهه ياد ڪري رهيو آهي. ماضيءَ جا واقعا ان وقت سندس اکين آڏو ائين گذرندا هوندا، جڻ ......“

ايليزا جو آواز وري ابريو ”لوئي!“

”هائو، مون ان ڪري اها ڳالهه ڇڻي جو آءٌ انهيءَ لڙائيءَ جو بيان پڙهي رهي هئس، جنهن لاءِ سڀني وڏن وڏن جنرلن جي جيڪي به هٿ آيا آهن، اها راءِ آهي ته ان جو ڪٽڻ هڪ معجزو هو.“

مونٽروس ڏٺو ته شهزادي لوئي جا مهانڊا حيرت انگيز حد تائين روبرٽ سان ملي رهيا هئا، جڏهن هن اڄ کان ڪيئي سال اڳي کيس پهرين پيري انگلنڊ جي دربار ۾ ڏٺو هو، جڏهن اچا هن جي چهري تي مردانگيءَ جي سختي نه آئي هئي. روبرٽ جي اها ڳالهه به مونٽروس جي ذهن تي تري آئي جڏهن هن هڪ دفعي پڌايو هو ته سنهنجي پيڻ لوئي هڪ دفعي جڏهن سنهنجو پراڻو چوغو پاتو ۽ سنهنجي ٽوپي مٿي ۾ وڌي، تڏهن هرڪو ائين چوڻ لڳو ته هوءَ روبرٽ ٿي لڳي رهي آهي.

واقعي هوءَ روبرٽ وانگر هئي. هن جو ڳالهائڻ به بلڪل ان ئي بي باڪ ۽ دل سان نڪرندڙ هو، جئن روبرٽ جو هوندو هو. البت لوئي ۾ نسوانيت سبب ڪجهه فرق ضرور

هو. مڌس آواز ۾ نرمي ۽ ترنم هو. جڏهن هوءَ ڪو لفظ يا جملو ڳالهائي رهي هئي، تڏهن انهن کي معلوم ٿيو ته ڄڻ چانديءَ جون گهنڊڙيون وڄي رهيون هيون.

”معجزي واري لڙائي ڪهڙي لڙائي ويئي آهي؟“ مونٽروس مشڪي لوئي کان پڇيو.

لوئي کي انهن محسوس ٿيو ته ڄڻ هن اهو آواز پهريون ڀيرو ٻڌو هو. هوءَ سوچي رهي هئي ته ”ڇا، انهن تـه ٿاهي چاڪاڻ ته هن پهريون دفعو هن سان سڌيءَ طرح ڳالهايو هو. تنهنڪري هن مڌس آواز کي غور سان ٻڌو هوا“ بهرحال لوئي هن کي [illegible]نو:

”انهيءَ موقعي تي جڏهن توهان پنهنجن ٿورڙن سپاهين کي ڊنڊيءَ جي قلعي تي حملي ڪرڻ کان پوءِ جڏهن توهان جا سپاهي هيءَ خبر کڻي ڊوڙندا آيا ته انهن دشمن جي لشڪر کي هڪ ٽي ميل پري ڏٺو هو جيڪو اوهان جي سڄي لشڪر کان ڇهوڻو هو، ۽ توهان جي سپاهين جي حالت اها هئي، جو اهي لڙائي کان پوءِ دشمن جي لٽيل مال کي ڇهڻيا پيا هئا، ۽ شراب جي نشي ۾ بدمست....“

”نه، نه بدمست نه، بلڪ ڪجهه قدر خمار ۾ هئا،“ هن لوئي جي ڳالهه کي درست ڪيو، ”اهڙا بدمست هجن ها، ته ڪين چوريءَ پوريءَ به نه سگهان ها.“

”پر توهان انهن تي ڪهڙو جادو ڪيو، جو اهي اوهان جي حڪم مڃڻ لاءِ تيار ٿيا؟ سو به اهڙي حالت ۾ جڏهن ڊنڊيءَ جي قلعي تي حملي ڪرڻ کان اڳي هنن کي پورا ويهه ميل پنڌ ڪري اچڻو پيو هو؟ ڪالهه ٽي ڪوئي جو شهزادو چئي رهيو هو ته اهو مونٽروس جي جادوءَ جو راز معلوم ڪرڻ لاءِ پنهنجي جان به قيمت طور ڏيڻ لاءِ تيار ٿيندس.“

”اسان انهيءَ مهم بابت پنهنجي پياءُ رووبرٽ کي به ڳالهيون ڪندي ٻڌو آهي،“ ايليزا وچ ۾ ئي ڳالهائڻ لڳي.

”ڇا، توهان وٽ هن جو ڪو پيغام آيو آهي؟“ مونٽروس

۾ ھبريءَ ۾ کان پڇيو.

”ھڪ لفظ به نه،“ لوئي جواب ڏنو.

”روبرٽ خط لکڻ جو ڏاڍو سست آھي،“ ايليزا ٿڌو ساھه ڀريندي چيو.

”پوءِ به جڏھن توھان انھن کان سندن سال غنيمت چڏايو،“ لوئي اصرار ڪندي وري پڇيو، ”اوھان انھن کي رات جي وقت ۽ ڪھڙيءَ طرح اڪيلي وڃڻ تي راضي ڪيو؟“

مونٽروس دل ۾ سوچڻ لڳو ته ھيءَ ڇوڪري ته سندس ننڍڙي پٽ وانگر سوال پڇي رھي آھي. ھن ۾ ڇوڪرائي شرمساريءَ جو نالو ئي ڪونه ھو. ھن لوئي جي پيءُ غير ملڪن جي شاھي درٻارين جي انھن نخري باز عورتن سان ڪئي، جيڪي ھن کي ھميشه جھٽ پٽ بيزار ڪري رکنديون ھيون. عورتن طرفان سپاھين جي ساراھه پڌري ڪا نئين ڳالهه ڪانه ھئي. ھن سندس سوالن جي جوابن ڏيڻ جو فيصلو ڪيو.

”ڳالهه ھيءَ آھي ته انھن کي سڄيءَ رات ھلڻ کان پوءِ ڪجھه ڪلاڪن جي آرام جي مھلت ملي رھي ھئي،“ مونٽروس چيو. ”انھن کي ھڪ کان ٻئي پيٽ ڀري کائڻ جو موقعو مليو ھو، ۽ پھاڙن جي سخت سرديءَ ۾ ٿلهه ٿلهه ڪپڙن ۾ سڀني کان پوءِ ٿلھا ۽ مضبوط ڪپڙا ملي ويا ھئا. ھڪ پيرو جڏھن اسان انھن کي لٽرن ھٽي ننڊ مان سڏايو ڪرڻ ۾ ڪامياب ٿي وياسين، تڏھن کين شھر مان ٻاھر ڪڍڻ ۾ آساني ٿي. انھن مان جيڪي سخت مدھوش ھئا، تن کي ٽورن گھڻن بچيل گھوڙن تي چاڙھي فوج جي پٺيان ڪٺي ھلياسين ۽ انھن جي سنڀال لاءِ بندوق بردار فوجي پٺيان اچي رھيا ھئا.“

”۽ پوءِ توھان انھن کي انھيءَ حالت ۾ سڄا سارا ٽيھه ميل اڪيلي ولي ويا؟ پر توھان پنھنجي پٺيان اينڊرز دشمن کي ڪھڙيءَ طرح ناري اڪيلي وڌي ويا؟“

”آءٌ انهيءَ ملڪ جو چڱيءَ طرح واقف آهيان، مونکي اهو به معلوم هو ته منهنجا ازلي دشمن ڀيلي ۽ هري پڻ انهيءَ ملڪ جي گوشي گوشي کان واقف هئا، هميشه وانگر مون کي وري به نڪرڻ ۾ وڃي پناهه وٺڻي هئي ۽ انهن پنهنجي جي ڪوشش مون کي انهيءَ رستي کان دور رکڻ جي هئي. پوءِ مون ڀانءِ کي انهن جي پوزيشن ۾ وڃي سوچيو ته هو مون کي ڪهڙي رستي کان اچڻ جي اميد ڪندا هوندا، چنانچه اڌ رات ٽائين آءٌ انهيءَ رستي تان هلندو هلوس ۽ پوءِ اوچتو ڦيرو کائي مون ابتو رستو ورتو ۽ وڪڙ کائي هنن جي ڏ... وڃي پهتس ۽ ڪمن دوکي ۾ رکي، پهاڙ طرف لڪري ويس.“

”۽ ڇا، انهن جي اسڪائوٽن اوهان جي اها چال نه ڏٺي؟“ لوئي وات ڦاڙي حيرت مان پڇيو.

”رات بلڪل اونداهي ۽ برسات واري هئي. پيو ته هنن کي اها اميد ڪانه هئي ته ڪا نوج اڳيان ۾ اتر ۽ اوڀر طرف پيشقدمي ڪندي. پوءِ وري ڏکڻ ۽ اولهه ۾ ويندي ۽ ڦري ڦيرو کائي اتر طرف ويندي.“

”انهيءَ منهوڪي رات ۾؟“ لوئي تعجب خيز آواز ۾ پڇيو. ”هنن جو توهان ۾ ڪهڙو نه ... هوندو جو اهي طوفاني سمنڊ جي سطح تي اڏامندڙ اڏامندڙ جهرڪي وانگر، ڪرندا ٿابڙندا، ڳاڙهيون ڏيندا ۽ وري اٿندا اوهان جي پٺيان اکيون پوٽي هلندا ٿي ويا، محض هن ڪري جو ڪين خاطري هئي ته سندن مرواڻ ڪين ڪڏهن به دوکو نه ڏيندو.“

”توهان ته اڻين ڳالهائي رهيون آهيو. جي اوهان پاڻ اتي موجود هجو،“ مونٽروس مرڪندي لوئي کي ڏسي چيو.

”هون، جناب اعليٰ،“ لوئي ٻيهر دفعو مونٽروس کي مرڪندو ڏٺو ته ڪس پنهنجي بدن ۾ بجليءَ جهڙي لهر ڊوڙندي محسوس ٿي، ”ڪڏهن ڪڏهن ٻين جا تجربا پنهنجن تجربن کان به وڌيڪ حقيقت پسندانه نظر ايندا آهن.“

انلوزا پنهنجي ٻن جي زبان درازيءَ لاءِ معافي وٺڻ ۽

مونٽروس کي سمجهائڻ لاءِ وچ ۾ ڳالهايو، ”اهو هن ڪري آهي لوئي، جو توهان عقل جي جاءِ تي پنهنجي تصور کان وڌيڪ ڪم وٺڻ جي عادت وڌائي آهي. اهوئي سبب آهي جو هوءَ اهڙي احمقاڻي نموني ۾ ڳالهائي رهي آهي. مونٽروس ڏانهن نهاريندي ايلزا وڌيڪ چيو، ”مهرباني ڪري هن کي معافي ڏيندا. رومرٽ وانگر هيءَ به هڪ فنڪار آهي.“

ائين پئي نظر آيو ته لفظ ”فنڪار“ تي لوئي کي چڙ لڳي رهي هئي.

”پوءِ ته اهي سمورا نشئي، جيڪي مونٽروس سان گڏ پيئي رهيا هئا، فنڪار ئي هوندا“، لوئي ڪاوڙ وچان پيءُ ڏانهن نهاريندي چيو، ”يا اهي فنڪارن کان به ڪجهه وڌيڪ هوندا. اهي ئي چند گهڙيون ته گهارڻ جي لائق هونديون آهن، جن ۾ انسان پاڻ کي ڀلائي ڇڏيندو آهي.“

”ها، شراب جي مدهوشيءَ ۾!“ ايلزا چيو.

”شراب جو نشو هڪ نمونو ٿي سگهي ٿو، ان کان سواءِ فنون لطيفه، محبت، مذهب پاڻ کي ڀلائڻ جا ٻيا طريقا آهن — يا ٿي سگهي ٿو ته ڪنهن شيءِ ۾ حد کان زياده ايمان ۽ عقيدو — جڏهن رومرٽ هماو ڪندو آهي يا جيئن هن گذريل اونهاري ۾ بلڪل خالي هٿن ئي هڪ نئين آرٽ ناهي ورتو، يا جيئن هڪ ماهر مصور پوڙهين عورتن جي تصوير ڪڍندو آهي جڏهن اهي پاڻ جي اکيون [illegible] سڪينديون آهن، يا جڏهن ٻار گهرن ۾ [illegible] جهوراڻي ڪانيندا آهن، يا جڏهن شرابخانو ۾ [illegible] تي ڀاڙهي [illegible] ڪندا آهن، جڏهن [illegible] کي ڀاڃڪندا ۽ چيچلائيندا آهن — اهي سڀئي حالتون ۾ زندگيءَ جو جذبو اهڙي [illegible] رنگين ۽ [illegible] رت وچان گذرندو [illegible] آهي! اهي ان ۾ ٻيءَ اندر محو هوندا آهن جو ڪين خبر نه پوندو آهي ته [illegible] زندگيءَ جا قيمتي لمحا انهن وٽان ڪيئن گذري رهيا آهن؟“

"هو .. ن وقت ڪجهه به نه ٿي ٻڌي،" ايلزا حيرت وچان پنهنجي ..ي پيءُ کي ڏسي رهي هئي، جيڪا هن جي بيان ڪيل تقرير ۾ ايترو قدر ته مگن هئي، جو آسپاس جو هوش ۽ حواس ئي نه رهيو هوس. هن پنهنجي ننڍي جذباتي پيءُ کي ڪيئي دفعا اجنبي ماڻهن سان ڳالهائڻ ۾ مصروف ۽ محو ٿيل ڏٺو هو، پر اڄ جهڙي ڪيفيت ڪڏهن به نظر ڪانه آئي هئي! هن وقت لوئي بلڪل خود فراموشيءَ جي حالت ۾ هئي.

ايلزا سوچي رهي هئي ته ڇا، مونٽروس جيڪو چپ چاپ ويٺو لوئي جي ڳالهه ٻڌي رهيو هو، سو اها ڳالهه ڏسي رهيو هو، جيڪا هوءَ پنهنجي ننڍي پيءُ ۾ ڏسي رهي هئي؟ ايلزا فيصلو ڪيو ته هو گهٽ ڪجهه ڏسي رهيو هو، پر هو ان جو ڪهڙو مطلب ڪڍي رهيو هو؟ ڇا، هو ائين ته نه سمجهي رهيو هو ته لوئي سڀ شرم ۽ حيا وڃائي هن کي پنهنجي دام ۾ ڦاسائڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئي؟ ڪيترن ئي مردن هن کان اڳ ائين ئي سمجهيو هو، حالانڪ لوئي انهن کي ائين سمجهڻ جو گهٽ سبب ڏنو هو. بعد ۾ لوئي اهي ڳالهيون ٻڌي خوب کلندي ۽ ٽهڪندي هئي. کيس اهڙن مردن جي جهڙن جون ڳالهيون ٻڌي ڏاڍو مزو ايندو هو. پر هيءَ ڳالهه ٻي نوعيت جي هئي. ايلزا کان اهو خيال برداشت ٿيڻ کان ٻاهر هو. خود لوئي به اهڙيءَ ڳالهه کي برداشت نه ڪري سگهي ها، جيڪڏهن هي مرد ذات هن کي هلڪي مزاج جي الهڙ ۽ بي شرم ڇوڪري سمجهي رهيو هو.

پر ايلزا جڏهن انهن اکين کي غور سان ڏٺو، جيڪي سندس پيءُ کي گهوري رهيون هيون، تڏهن کيس خاطري ٿي ته حالات مختلف نوعيت جا آهن. هو لوئي جي متعلق جيڪا به راءِ قائم ڪري رهيو هو، سا يقيناً هلڪي ڪانه هئي. علاوه هن جو ڌيمو آواز لوئي جي تصويرن متعلق گفتگو ۾ حصو ٿي ڪوشش ڪرڻ بعد معقول جواب ڏيئي رهيو هو، ايلزا حيران هئي ته انهي ٻن اجنبين ۾، جن جي فطرت هڪٻئي کان بلڪل

مختلف ۽ متضاد هئي، ايتري تيزيءَ سان مفاهمت ڪمن پيدا ٿي وئي.

”اِهي جڏهن پهرين انگريزي دربار ۾ ويس،“ هو چئي رهيو هو، ”۽ تڏهن ڊيوڪ آف هئملٽن مون کي پاسو وٺي سمجهايو هو ته اِهي بادشاهه جي تصويرن واري ڪمري ۾ لڳل تصويرن کي پسند ڪريان ۽ اهڙو خيال ظاهر ڪريان. اهو موقعو مون کي چڱيءَ طرح ياد آهي.“

”چاهِ، انهيءَ وانس اوهانکي هميشه لاءِ تصويرن ۽ مصورن جو مخالف بڻائي ڇڏيو؟“ لوئي پڇيو. ”ها چاهِ اهو سچ آهي ته ڪراميل منهنجي پياري مقتول مامي شاهه چارلس جي تصويرن جي انهيءَ قيمتي مجمع کي فروخت ڪرڻ جو خيال ڪيو آهي؟“

لوئي اهي لفظ ڳالهائي پڇتائڻ لڳي، ڇاڪاڻ ته هن ڏٺو مونٽروس جو چهرو وري اُهڙو ڪارو ٿي ويو، جيئن اهو هو ان وقت رنگ بدلائي ويو هو، جڏهن ايلزا چارلس جي موت جو ذڪر ڪيو هو.

هوءَ ڏڍڪڙ ۾ وري تصويرن بابت گفتگو ڪرڻ لڳي، پر سندس زبان اَٽڪي بيهي رهي. هن ايلزا جي منهن ۾ نهاريو، جنهن هن کي نگاهه ٿي نگاهه ۾ سمجهه ڏيڻ چاهيو. پر هاڻي پنهي پيمرن ٻا ڪن ڪنهن شيءِ جو آواز جهٽڻ جي ڪوشش ڪري رهيا هئا، ته مونٽروس جي ڳالهائڻ جو آواز، پر هڪ ٻيو آواز اچڻ لڳو هو، ۽ ايلزا پڻ هاڻي آڪڙجي بيهي رهي.

ڪن چا ٿي رهيو هو؟ هو ڳالهائي رهيو هو، پر پنهي پيمرن پنهنجاليءَ وچان ڏسڻ لڳيون هيون. هو حيران هو ته هن کي اوچتو ڇا ٿي ويو؟ اگهه ۾ ته هن لوئي جي اهڙا حالت ڏٺي، پر جلد محسوس ڪيائين ته وڏي پڻ ايلزا جي حالت به ساڳي ٿي رهي هئي. هاڻي پڪ پيس ته ڪا ڳالهه هنن جو ڌيان ڇڪائي رهي آهي.

هو اُٿڻ سان گهوڙن جي سنبن جي آواز تي ڪن ڏيئي

رهيون هيون. سندن والده بنان ڦيٽن واري گاڏيءَ تي برف تان گهمي ڦري واپس آئي هئي. هاڻي چانڊ هوءَ مٿي اينديءَ مونٽروس جي گفتگو جي اڪيلي مالڪ بڻجي وينديءَ. ايليزا ۽ لوئي جيڪي هن وقت تائين مونٽروس جي ملاقات سان حظ حاصل ڪري رهيون هيون، سو چانڊ ختم ٿي ويندو. ٻنهي ڀينرن انهن گهڙين کي طول ڏيڻ جي ڪوشش ڪئي، پر ناڪامي نصيب ٿين. هو ڳالهائي رهيون هيون، پر سندن سڄو ڌيان هيٺان ايندڙ آوازن ڏانهن ڇڪيل هو. ايليزا جي نرڙ تي گهنج ظاهر ٿيا ۽ لوئي کلڻ لڳي. انهيءَ صورتحال ۾ سندن والده، سابق ملڪه ايليزبيٿ آف بوهيميا اندر داخل ٿي.

ڇا، انهيءَ عرصي ۾ فقط ايترو ڪجهه ٿيو هو، جيڪو ظاهر نظر اچي رهيو هو؟ ان جو جواب شاهر وڌيڪ چاڻن ٿا.

ملڪه ايليزبيٿ ڏاڍي شان ۽ رعب سان اڳتي وڌي آئي. کيس هيٺ ئي معلوم ٿي ويو هو ته سندس ملاقات لاءِ ڪير آيو آهي. هوءَ ڪمري اندر داخل ٿيڻ سان هٿ ڊگهر ڪري ۽ چهري تي ننڍيءَ عمر وارين حسينائن جهڙي محبوبانه مرڪ آڻي مونٽروس ڏانهن وڌي رهي هئي.

”تون هن جو دوست هئين،“ هن چيو، ”تون اهو سڀ ڪجهه ڪيو، جيڪو هڪ انسان هن لاءِ ڪري سگهي ٿو، پر ان جي باوجود هو هڪ ڏوهاريءَ وارو موت مئو.“

مونٽروس هن جي انهيءَ ڳالهه جو ڪو جواب نه ڏنو ۽ بت بڻيو بيٺو رهيو، پر ملڪه ايلزبيٿ اهڙين ڳالهين کان متاثر ٿيڻ واري عورت ڪانه هئي.

”قتل ٿيڻ جو هن کي ڪهڙي وقت کان ڊپ هيو“، هن چيو، ”پر جيڪو موت هن کي نصيب ٿيو، تنهن جو هن کي ذهن خيال به نه آيو هو“، ملڪه ايلزبيٿ وري چيو.

هوءَ مونٽروس جا ٻئي هٿ پنهنجن هٿن ۾ جهلي بيٺي، جڏهن مونٽروس ادب وچان جهڪي ملڪه جي هٿ کي چمي ڏني هئي. هوءَ مونٽروس جي چهري کي گهوري ڏسي رهي هئي-

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هي اهو چهرو هو، جنهن لاءِ هزارين انسان هڪ اهڙي جهڳڙي ۾ جانيون قربان ڪيون هيون، جڏهن انهن جو پنهنجو جهيڙو نه هيو.

”مون هن کي ننڍي وهيءَ کان پوءِ وري ڪڏهن نه ڏٺو هو.“ هوءَ چئي رهي هئي، آءٌ هن جي ٻالڪپڻي جو اهو تصور ڪري سگهان ٿي، جڏهن هو ڊمبرفورڊ جي قلعي ۾ پينگهي ۾ لڏي رهيو هو. ”ويچارو چارلس“، اسان جو پيءُ هن کي پنهنجي زندگيءَ جي آخري گهڙين تائين انهن لفظن سان ٿي ياد ڪندو رهندو هو. ننڍي هوندي کان ئي هو ويچارو......“

هوءَ چپ ٿي ويئي. هوءَ ان کان وڌيڪ پنهنجي پاءُ جي باري ۾ ڪجهه چئي نه سگهي، نه ئي مونٽروس ڪجهه چئي رهيو هو. ائين پئي لڳو ته ڄڻ ته هن پنهنجي مقتول آقا جي باري ۾ ڪجهه به نه چوڻ جو قسم کاڌو هو.

ملڪه انهيءَ ئي گهڙيءَ ۾ مهمان نوازيءَ جا فرائض انجام ڏيڻ کي لڳي ويئي هئي- ڇا، هنن پنهنجي بيڪار ۽ بيخيال چوڪرين هن کي ايڏي ڏکيي سفر ڪري اچڻ کان پوءِ ڪجهه به نه کارايو پيئاريو هو؟

ملڪه ايلزبيٿ مونٽروس جي ناڪار جي باوجود اصرار ڪري هن کي هلڪي شراب جو جام ڏنو ۽ پيئي هڪ اسٽول پنهنجي پاس کان آڻيون سامهون ويهي ڇڪيون پرڻ لڳا ۽ ڳالهائيندا رهيا. ٽوپي هيٺ ويهي رهي ۽ پنهنجون سهڻيون ڏکيون آڱريون مروڙي ماڪ ۽ مونٽروس کي باهه جي شعلن جي روشنيءَ ۾ ڏسي رهي هئي. لوئي دل ئي دل ۾ سوچي رهي هئي:

هيءُ منهنجي متعلق ڇا سوچي رهيو هوندو؟ ڇا، هو سائس پهرين نظر ۾ عشق ڪرڻ لڳو هو، جيئن سائس وٽ اينڊز اڪثر مرد لوئي سان پهرين ئي دفعي بي اختيار عشق جو اظهار ڪرڻ لڳندا هئا؟ سو به نڌهن، جڏهن هوءَ انهن کي مونٽروس ... ۾ پنهنجن خيالن جو اڌ حصو به نه ڏيندي هئي؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ملڪه ايلزبيٿ ۽ مونٽروس انگلنڊ ۾ شاه پرستن جي موت جي اينڊرز خبرن متعلق ڳالهائي رهيا هئا. ڊيوڪ آف هئملٽن کي بادشاه سان وفاداري رکڻ جي ڏوه ۾ تازو ئي ڦاسي ڏني ويئي هئي. هو چند ڏينهن لاءِ قيد مان ڀڄي نڪتو هو، پر پڪڙجي پيو هو ۽ ججن اهو دليل ڏنو ته سندس ٻيهر گرفتار ٿيڻ هڪ خدائي نشاني هئي ته کيس قتل ڪيو وڃي.

”ها“، مونٽروس ڪاوڙ مان اوچتو جواب ڏنو، ”اها هن ڳالهه جي علامت هئي ته انگلنڊ ۾ عقل ۽ هوش مري چڪو آهي ۽ اڄ ان جي جاءِ تي وهم راڄ ڪري ٿو. انگلنڊ وارن انسان جي قاعدن ۽ قانونن کي رد ڪري حضرت موسيٰ جي احڪامات تي عمل ڪرڻ شروع ڪيو آهي.“

”۽ ان جي باوجود“، ملڪه چيو، ”اسان هميشه سمجهندا هئاسين ته جنهن ته فيئر فئڪس سربراه هو ان ڪري حالات ٻيو رخ اختيار ڪندا. خود روپرٽ به هن جي تعريف ڪندو هو.“ (اڄ ڪلهه هروقت روپرٽ جي راءِ جو حوالو ڏنو ويندو هو، اڳ ۾ ڪارل جو حوالو ڏيڻ جو رواج هو).

”فيئرفئڪس فقط نالي ۾ راڄ ڪندو هوندو“، مونٽروس چيو، ”اصل حڪمران ته ڪراموئل آهي.“

”هن ڪيڏو نه ڏهڪاءُ جو راڄ ڪرڻو ڪيو آهي،“ ملڪه دانهن ڪري چيو، ”يقيناً هيءُ اهوئي دجال آهي، جنهن جو مقدس ڪتاب ۾ ذڪر ملي ٿو!“

”مون ته هميشه ٻڌو هو ته رومن ڪئٿولڪ ڪليسا اهو دجال آهي“، ايليزا ٻنهي جي ڳالهين مان اٺيندي رهي ۽ هاڻي هوءَ وچ ۾ جواب ڏيڻ تي مجبور ٿي، خشڪ لهجي ۾ چيو، ”اهڙن ٻن دشمنن کي ساڳي علامت اختيار نه ڪرڻ گهرجي.“

ملڪه ايلزبيٿ ان طرف ڪو ڌيان نه ڏنو، پر هاڻي هوءَ مهمان کي ٻڌائي رهي هئي ته ڪيئن نه جرمنيءَ جي شهنشاه شهزادي روپرٽ کي گلابي رنگ وارو اختملويءَ جو ڏندو موڪليو هو ۽ کيس اهو به اختيار موڪليو هو ته هو جتان به چاهي

اٿان جرمن سلطنت جي علائقي مان فوجي ڀرتي ڪري؛ پر ڪهڙو نه افسوس جو هو مونٽروس سان ملاقات نه ڪري سگهيو. رابرٽ جو اٿڻ روانو ٿي وڃڻ وڏي بدنصيبي هو.

”بدنصيبي ڏوڙا!“ مونٽروس غصي وچان چيو، ”اهو نه هڪ سازش جو نتيجو هو، جو رابرٽ کي مون سان ملاقات کان روڪڻ لاءِ ڪوڙو بهانو بڻائي هالنڊ کان ٻاهر وڃڻ لاءِ مجبور ڪيو ويو.“

اها سازش ڪنهن جي هئي، تنهن جي ڄاڻ جهڙي مونٽروس کي هئي، تهڙي ٿي ايلزبيٿ کي هئي. شاه چارلس پهرين جي ملڪه هينريٽا، جيڪا موجوده شاه چارلس ٻئي جي والده هئي، جيتوڻيڪ هن وقت دور پئرس جي شهر ۾ سڪونت پذير هئي، پر ان جي باوجود هن جو سنڌس پٽ، نوجوان شاه چارلس ٻئي جي زندگيءَ تي پورو پورو ضابطو هو. انهيءَ ڳالهه تان ملڪه هينريٽا ۽ مونٽروس جي درميان ڪجهه وقت اڳي تلخ ڪلامي به ٿي هئي، جو هوءَ چارلس ٻئي جي پالسيءَ تي پنهنجو ضابطو هلائي رهي هئي. چنانچه ملڪه ايلزبيٿ کي به موقعو ملي ويو ۽ هن جو آواز هاڻي جهڪ وانگر زوردار گونج ڪري پڌرو ٿي آيو.

”منهنجو پيارو غريب ڀاءُ، جهڙيءَ طرح انگلنڊ جي پادرين جي ۽ مذهبي جنونين جي سازش جو شڪار بڻيو، تهڙيءَ طرح پنهنجي زال جي شيطاني سازش جو شڪار بڻيو. هوءَ سڄيءَ عمر تائين هن کي مذهب بدلائي رومن ڪيٿولڪ فرقو اختيار ڪرڻ لاءِ زور ڪندي رهي. ڇا چارلس جي مرڻ بعد هن توهان ڏانهن ڪو خط پٽ يا پيغام موڪليو آهي؟“

”هائو مادام،“ مونٽروس ٿڌو ساهه کڻي چيو، ”هڪ ڪان وڏيڪ پيرا. هوءَ مون تي زور پريندي رهي آهي ته آءٌ ماضيءَ کي فراموش ڪريان ۽ پنهنجن قوم وارن سان اتحاد ڪريان.“

ڪجهه دير لاءِ خاموشي ڇانئجي وئي. ملڪه جي وات

مان ڏانهن نڪرندي لڪرندي رهجي ويئي ۽ سندس ٻن نوجوان ڏيئرن جي وات مان حيرت وچان هلڪي چيخ نڪرڻ واري هئي، پر انهن وات تي هٿ رکي پاڻ کي روڪي ورتو.

”پر اهو ڪهڙيءَ طرح ممڪن آهي،“ ملڪه ايليزبيٿ چيو ”ته توهان انهن ماڻهن سان ناتو ڪري اتحاد قائم ڪريو، جيڪي پنهنجي هر گڏجاڻي انهيءَ مطالبي سان شروع ڪن ٿا ته بادشاهه اوهان کي هميشه لاءِ پنهنجن علائقن ۽ درٻار کان جلاوطن ڪري ڇڏي؟ اها ڳالهه انسانن جي سمجهه کان ته ٻاهر آهي، البت منهنجي ڀاڄائي ملڪه هينريٽا لاءِ ممڪن نظر اچي ٿي.“

”شاهه چارلس پڻ انهن مطالبن کي ڪهڙو وزن ڏئي ٿو؟“ مونٽروس پڇيو.

”ياد رکو ته هو اڃا فقط اوڻويهن سالن جو نوجوان آهي ۽ سندس والده جي گرفت هن تي مضبوط آهي. او خدا! مون کي انهن ماڻهن کان ڪهڙي نه نفرت آهي! انهن ۽ جيتي جي مادي ۾ ڪو فرق ڪونهي. واهه جو انهن جي وحشيانه مذهبي چنجيا اسڪاٽش ”ڪرڪ“ جو اهو گنهگار ۽ سنجيده عهد نامون ۽ انگلينڊ جي ڪليسا، جنهن لاءِ منهنجو غريب پيءُ قربان ڪيو ويو — ۽ سندس بيوه ملڪه هينريٽا کي انهن ٻنهي ۾ ڪو فرق نظر نٿو اچي ۽ هوءَ چاهي ٿي ته توهان سڀ بي انصافيون ڀلائي ڇڏيو ۽ شاهه چارلس انهن کي ڪو وزن نه ڏئي! هون؟ واهه ڀاڄائي هينريٽا!“

”۽ هو ڇا ٿو چوي؟“ مونٽروس وري به اصرار سان شاهه چارلس ٻئي جو رد عمل معلوم ڪرڻ چاهيو چو ته ايليزبيٿ پنهنجي ڀاڄائي تي نڪته چيني ڪرڻ جي جذبي ۾ اهو فراموش ڪري رهي هئي ته هاڻي هن جو پٽ ۽ سندس ڀائٽيو شاهه چارلس ٻيو انگلينڊ جي تخت جو جائز مالڪ ۽ ملڪ جو بادشاهه هو.

”هن کي لارڊ ڊيل لاءِ ڪا محبت ڪانهي،“ ايليزبيٿ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وراڻيو، ”ان لاءِ آءٌ توهان کي ھڪ ٻي ڏيان، هو (چارلس) يقيناً ڏڄڻو ناهي پر هو مون کي چوندو آهي ته جڏهن ٻه رات جي ماني بعد لاڊربيل جو نالو وٺڻو پوندو اٿس، تڏهن هو وات ڌوئڻ لاءِ موين ڳرڙيون ڪرڻ چاهيندو آهي. هن جو نالو سندس وات جو مچو ذائقو خراب ڪري ان کي ناپاڪ ڪري ڇڏيندو آهي. لاڊربيل وات ڇڀاڙي پاڻ کي دنيا جو هڪ دلچسپ ۽ مزيدار ماڻهو ظاهر ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو آهي، پر مون کي پڪ آهي ته چارلس جي اهڙن خيالن لاڊربيل کي شڪ به نه پوندو هوندو!“

”هن کي اهڙو خيال ظاهر ڪرڻ تي مجبور ڪرڻ لاءِ ڪهاڻن جا ڏڪ هئا تڏهن به سچي نه ڪندو.“

”چارلس کي ڪنهن لاءِ محبت يا نفرت جو اظهار ڪرڻ ناپسند هوندو آهي“، ايلزبيٿ چيو، ”سندس مامو چوندو آهي ته جيڪڏهن هو انهيءَ ڪمزوريءَ تي حاوي نه پوندو ته سندس دل ٽٽي پوندي، هائيڊ جو به اهوئي خيال آهي. پر ڇا اها ڪمزوري آهي؟“

ملڪه ايلزبيٿ کي اها پرواه نه رهندي هئي ته هوءَ ڇا چئي رهي آهي ۽ نه اهو ڪو غم هوندو هوس ته ماڻهو سندس ڳالهيون ٻڌي ڇا چوندا. اهوئي سبب هوندو هو، جو هوءَ مردن کي هميشه وڻندي هئي — دراصل هن جي اهڙي حليم ۽ ٻاجهاري طبيعت ۽ خيالن جي سادگيءَ کيس ساڻهن ۾ پسنديده شخصيت بڻائي رکيو هو.

هن مونٽروس کي اڳي ڪڏهن به نه ڏٺو هو ان جي باوجود هوءَ ائين محسوس ڪري رهي هئي ته ڄڻ هميشه کان سندن شناسائي هئي، ڪيس اها به خبر هئي ته مونٽروس انهيءَ سال جي سخت بيماري ۾ ڇاٽو هو، جنهن ۾ هن جي سورهن سالن جي چار ۾ ٻوهيا جي بادشاه سان شادي ڪئي وئي هئي، انهيءَ ئي بيماري ۾ هن جو وڏو ڀاءُ شهزادو هينري پرنس آف ويلز گذاري ويو هو، جيڪو انگلنڊ جي تخت و تاج جو

حقيقي وارث ۽ جانشين هو، ۽ ويچاري ڪمزور چارلس کي تخت ۽ تاج جون ذميداريون ڪلهن تي کڻڻ لاءِ ڇڏي ويو هو. ڪنهن کي به اهڙي اميد ڪانه هئي ته چارلس انگلنڊ جو بادشاه ٿيندو.

"انهيءَ هڪ پياري ڪيٽي نه اسان سڀني جون تقديرون بدلائي وڌيون!" ايلزبيٿ چئي رهي هئي.

"چا، اسڪاٽلنڊ اڄ به اهڙي ئي آهي، جتي اهو اڪيلو هو؟" هن پڇيو.

"افسوس ته انهيءَ ملڪ جي مٿان اونداهيءَ جو پردو پئجي ويو آهي! پر ملڪه کي ڇا ڇا ياد آهي؟" مونٽروس مرڪندي پڇيو.

"مون کي ياد آهي ته منهنجي پوڙهي دائي اوايون ڏيئي مون کي سمهاريندي هئي، منهنجو وڏو پاڻ ۽ آءٌ اسڪاٽلنڊ جي شرناعين جي تيز آواز واري موسيقي جي لئه تي پير پاڙن سان گڏجي نچندا هئاسين. اهي ئي ڳالهيون، جيڪي اوهان کي پنهنجي پاڙائي ٿيءَ بابت ياد هونديون. ڇا، توهان به اسڪاٽلنڊ جي تعليمي مدرسي سينٽ انڊريوز جا طالبعلم نه هئا ۽ اوهان به اتان جو گلابي چوغو نه پهريو هو؟ ڇا اوهان به پنهنجي ڪاليج لاءِ تيرڪمان جي مقابلي ۾ پهريون انعام نه کٽيو هو؟"

هن دل ۾ سوچيو ته اهي سڀ ڳالهيون بوهيميا جي سابق جلاوطن ملڪه کي ڪيئن معلوم ٿيون آهن؟ اهڙا ئي موقعا هوندا هئا، جن تي لوڪ پنهنجي ماڻ کي جادوگرياڻي سمجهندي هئي.

"هائو" مونٽروس چيو، "آءٌ برابر سينٽ سالويٽور جي ڪاليج ۾ پڙهندو هوس، حالانڪه آءٌ ڪو سنجيده شاگرد ڪونه هوس. سچو ڏينهن راندين ۾ مشغول رهندو هوس. مون اتي تيرڪمان جي مقابلي ۾ برابر حصو ورتو هو."

"جنهن ۾ ترهان ضرور کٽيو هوندو؟"

"هائو مون اهو کٽيو هو ۽ مون کي اها رات ياد ٿي اچي،

طرح ياد آهي، جڏهن اسان فتح جي خوشيءَ ۾ شرابخاني ۾ وڃي رات جي ماني کاڌي هئي — اها رات ....!“ اسڪاٽلنڊ جو ذڪر ڪندي مونٽروس جي آواز ۾ اهڙي گهرائي ۽ سنجيدگي اچي ويئي هئي، جو لوني کي هو هڪ نئون ۽ بلڪل نرالو انسان نظر اچڻ لڳو هو. لوني حيران هئي ته سندس والده ڪهڙي ڪاريگريءَ سان مونٽروس کي سندس ساري ماحول ۾ وڃي پهچايو هو، جو هو اها زندگي اکين اڳيان ڏسڻ لڳو هو، جڏهن هو پنهنجي وطن ۾ هڪ جيڏن دوستن ۾ گذاري هئي!

”اڄ به اتي سينٽ انڊريوز ڪاليج ۾ ماڻهو ملڪه ميريءَ جو ذڪر ڪندا آهن،“ مونٽروس چئي رهيو هو. ”ڇا، اوهان کي ڪڏهن ٻڌايو آهي ته اوهان جي صورت ملڪه ميريءَ جهڙي آهي؟“

”آءٌ نٿي ڄاڻان،“ ايلزبيٿ چيو، ”هن جا فوٽا پراڻا ۽ خراب نڪتل آهن، ڄاڻان ٿي ته منهنجي پيءُ ڪڏهن به پنهنجي ماءُ کي نه ڏٺو هو، گهٽ ۾ گهٽ هن سندس ذڪر ڪڏهن ڪونه ڪيو. هونئن به هڪ پوڙهي عورت کي ايءَ سان ڪير ٿو ويهي مشابهت ڪري، سا به اهڙي پوڙهي جنهن کي مئي به اڄ اٽڪل صدي گذري آهي؟“

لوني هڪ دفعو ٻيهر گفتگو ۾ شريڪ ٿيڻ جي ڪوشش ڪندي ماءُ کان پڇيو، ”اسان، صوفيءَ کي ڪٿي ڇڏي آئي آهيون؟ ڇا، ڪيس ڪاڏيءَ کان ٻاهر ٻکوڙن جو ڪاڄ ڏيڻ لاءِ ڇلائي آئي آهيون؟“

”ڇا چيئه؟ ٻکوڙن کي؟ ڇا، تون انگريزي شهر ۾ اهڙي ڳالهه سان ٿي سڏين؟ صوفي هن وقت پنهنجي ماروٽ چارلس سان برف تي ترڪڻ جي راند ڪري رهي آهي. هو اسان کي رستي ۾ مليا ويا هو. سو مون سمجهيو ته ڪسرت صوفيءَ لاءِ چڱي ٿيندي.“

لوني کي انديشو محسوس ٿيو ته متان هن سندس ماءُ ۽ مونٽروس جي گفتگوءَ ۾ رخنو وڌو هجي. پر مونٽروس انهيءَ

مداخلت تي ٿورو ڪنڌ ڦيرائي لوئي کي ۽ وري ايلمر ڳالهائڻ ۾ لڳي ويو.

سوفي ۽ چارلس برف تي ترڪي رهيا هئا ۽ چارلس جي ڪمر ۾ ٻانهن وجهي پنهنجي پٺاڻ سان برف تي ترڪڻ واري والد ڏاڍي جوش و خروش سان ڪيڏي رهيو هو. ٻئي نوجوان هئا ۽ کين هڪٻئي جي محبت ۾ ڏاڍو لطف اچي رهيو هو. چارلس هن کي ٻين شاگردن کان دور ڪري ويو. سوفيءَ کي اڳ ۾ اها ڳالهه ناپسند لڳي جو هوءَ چارلس سان سندس پيءُ جي مرڻ کان پوءِ هي پهريون ڳالهائي رهي هئي ۽ کيس معلوم نه هو ته هوءَ ڪهڙيءَ طرح ڳالهه ڪري جيڪا موقعي سان مناسبت رکي سگهي. چارلس هن جو مطلب ڀانپي ويو ۽ چيائين:

"ڪوشش ئي نه ڪر، سوفي، توڙي ڪٿي توکي موزون لفظ ذهن ۾ ايندا، نه ته مون کي صحيح ۽ مناسب جواب ذهن نه ايندو. هن معاملي ۾ ڪي به صحيح ۽ مناسب لفظ موجود آهن ئي ڪين." چارلس هن کي ڪمر ۾ زوردار ٻانهن وجهي، دور برف تي ڪٺي ويو. سوفيءَ جو ساهه ۾ ساهه تڏهن پيو، جڏهن هو کيس واپس موٽائي ساڳي هنڌ تي وٺي آيو. هن جو هٿ سوفيءَ جي هٿ ۾ هو، ۽ هوءَ سوچي رهي هئي ته ڪهڙو نه مضبوط ۽ سخت هٿ اٿس. ڇا، هڙي هٿ ۾ ڪنهن جو هٿ هجي ته ان کي ڪنهن خوف ۽ خطري جو ڊپ ڊاءُ هئڻ گهرجي؟ هرگز نه! سوفي محسوس ڪيو ته جيتوڻيڪ چارلس انگلنڊ جو بادشاهه نه به هجي ها، تڏهن به هوءَ ساڻس ڳنڍجي اسڪيٽنگ ڪرڻ ۾ فخر محسوس ڪري ها!

چارلس محسوس ڪيو ته سوفيءَ جا هٿ برف وانگر ٿڌا ٿي ويا هئا، حالانڪ هن کي دستانا به پيل هئا. سامهون ڊچ قوم جا ماڻهو گرم گرم ڪيڪ ۽ گرم مشروبات ٺاهي فروخت ڪري رهيا هئا. چارلس سمجهيو ته انهن مان جيڪڏهن ڪجهه ڪيڪ سوفيءَ جي پيٽ ۾ وڃن ته هوند سندس سردي ختم ٿي وڃي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيترن ئي هفتن کان وٺي مامي چارلس جي
ماتم زده حالت ۾ ماءُ ۽ پٽن سان گڏ
ي هاڻي هوءَ چارلس جي صحبت ۾ آزاد
يڪيءَ وانگر محسوس ڪرڻ لڳي هئي،
.. يري مان آزاد ڪيو ويو هجي، يا جنهن
.. وچتو پنهنجي ملي ويا هجن ۽ کيس اڏامڻ جي طاقت جو احساس ٿيڻ لڳو هجي. هوءَ کلي ٻولهائي رهي هئي ۽ چارلس سان کو گستاخاڻي گفتگو ڪرڻ جي انديشي کان ڏڄي ٻولهائي رهي هئي. چارلس ڏڄ عورتن کان گرم ڪڪ وٺي سوفيءَ کي کارايا ۽ پاڻ به خوب کاڌا، ۽ مٿان گرم مشروبات پيتا، جنهن کان پوءِ ٻنهي ۾ تازي گرمائش پيدا ٿي، ۽ اهي دنيا وارن کي خوشيءَ جي نظرن سان ڏسڻ لڳا.

چارلس مشڪي رهيو هو. سوفيءَ کي سمجهه ۾ نه آيو ته هن جي مشڪڻ جو سبب ڇا هو؟ اوچتو خيال آيس ته متان ته ناهي ته گرم مشروبات پيئڻ ڪري هن جي نڪ جي چهنب ڳاڙهي ٿي ويئي آهي، جنهن کي ڏسي چارلس مرڪي رهيو هو؟ اهو خيال ايندي ئي سوفيءَ اک ٽيڪ ڪري پنهنجي نڪ جي چهنب ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي، ۽ ائين ڪرڻ سان هن جي شڪل اهڙي ته خوفناڪ ۽ اکيون ٽيڏيون ٿي ويون، جو چارلس کان وڏو ٽهڪ نڪري ويو. هاڻي ته کو شڪ ڪونه هو ته هو واقعي سوفيءَ کي ڏسي مرڪي ۽ ٽهڪ ڏيئي کلي رهيو هو. اهو خيال ايندي ئي سوفيءَ جو سڄو چهرو شرم و حياءَ کان لال ٿي ويو ۽ نڪ ۽ چهرو هڪ ٿي رنگ پيش ڪرڻ لڳا،

”پر خدا ته پناهه“، چارلس پڇيو، ”تون پنهنجي شڪل کي اهڙي خوفناڪ نموني سان ڇو ٿي ٽيڏو بڻائين؟“

هوءَ کيس سچو پچو سبب ته ٻڌائي نه ٿي سگهي البت چارلس کي مطمئن ڪرڻ لاءِ چيائين: ”آءٌ توکي ڏيکاري رهي هيس ته منهنجي ننڍي هوندي واري نرس جو منهن ڪيئن

هوندو هو. هوءَ ايتري قدر پوائنتي شڪل واري هئي، جو آءٌ سندس ڏپ کان ڪلاڪن جا ڪلاڪ پڙدن پٺيان وڃي لڪندي هيس.“

”پر تنهنجي مٿان اهڙيون خطرناڪ ڏايـون چوڪيدار طور رکڻ جي ضرورت ڪهڙي هئي؟“

”مون کي معلوم ناهي، پر حقيقت اها آهي ته منهنجي مٿان منهنجي پيءُ واري نرس حفاظت لاءِ رکي ويئي هئي، پوءِ تون حساب ڪري سمجهي سگهين ٿو اها ڪمتري قدر وڏيءَ چمار واري هوندي ۽ هـن کي به ڏينهن هيون، جهڪي مون کان به وڏيون هيون.“

”چا، ائين ممڪن ٿي سگهي ٿو؟“

”ائين ممڪن ناهي، پر اهو سچ ضرور آهي. اهي ٿي مون کي چيڙائڻ لاءِ منهن بچڙو بڻائيندڙيون هيون ۽ مون کي رات جي دعا پڙهڻ لاءِ چوندڙيون هيون.“

”چا، اهي تنهنجي دل ۾ ان لاءِ احترام جي جذبي جي چڪاس ڪرڻ لاءِ ائين ڪنديون هيون؟“

”نه، بلڪ وقت بچائڻ لاءِ مون کي صبح جو سوير اٿڻو پوندو هو ۽ پنهي سان هڪ جي اڳيان رات وارو سبق دهرائڻو هوندو هو. جڏهن آءٌ سبق لاءِ پـڙهڻ شروع ڪندي هيس، تڏهن هوءَ پنهنجا ڏند صاف ڪرڻ لڳندي هئي ـــ ڪپڙي جي ٽڪري سان. او هيئن“ ـ ائين چئي سوفيءَ پنهنجي خوبصورت ۽ نفيس رومال جي ڪنڊ پڪڙي ڏندن کي صاف ڪرڻ جو نقل ڪري ڏيکاريو ۽ پوءِ سوفيءَ گرڙين ڪرڻ جو نقل ڪري چارلس کي محظوظ ڪيو ۽ هو کلندو رهيو. چارلس کي خوشي محسوس ٿي رهي هئي، جو هن جي پڦات کي ذرو برابر به هـن ڳالهه جو خيال نه ٿي رهيو هو ته هوءَ مٿان چارلس کي بچڙي لڳي. چارلس کـي سندس اها ادا ايتري پسند آئي، جـو اڳتي وڌي سوفيءَ کي پاڪر پائي زوردار چمي وٺي ڪڍيائينس.

سوفيءَ کي هن جي اهڙي حرڪت تي اهـڙي حيرت

لڳي. جو هوءَ بيحد وانگر چارلس کي ڏسڻ لڳي. هن جو معصوم ذهن اهڙي ڳالهه لاءِ اڃا تيار ئي ڪونه هو. ڪيس شهزادن جي عشق و محبت جا ڪجهه داستان معلوم هئا. سوفيءَ کي خبر هئي ته شهزادا ۽ بادشاهه محبت ڪري وساري ڇڏيندا آهن، جنهنڪري هن چارلس جي اهڙي ابهري عشق بازيءَ کي ڪا وقعت ۽ وزن نه ڏنو. البت، هن کي گهوري ڏٺائين ۽ نظر ئي نظر ۾ کيس تنبيهه ڪري اهڙي حرڪت کان پيهر باز رکڻ جي ڪوشش ڪئي، پر چارلس هڪ البيلو نوجوان هو، ۽ هن وقت سندس قوت الهڙ جوانيءَ ڦٽي رهي هئي، سوفيءَ جي بدن جي گرميءَ هن جي جسم ۾ باهه ٻاري ڇڏي هئي، جنهنڪري هو بي تاب ٿي ويو هو.

سوفيءَ کي هن جي تيز تيز ساهن کڻڻ جو آواز ۽ دل جي ڌڙڪ صاف ٻڌڻ ۾ اچي رهي هئي. هوءَ ڪائنس هٽي پري ٿي ۽ چيائين:

”شهزادا ٻاڻ ڪي مهرباني ڪري ڪجهه سنڀاليو، هيءَ جاءِ اهڙين حرڪتن لاءِ موزون ڪانهي، ذرا هوش سنڀاليو.“

چارلس ٺهڪ ڏيئي اٿي کڙو ٿيو. ڪجهه دير لاءِ هن پنهنجي اکين اڳيان اونده محسوس ڪئي ۽ هاڻي ترورا نظر اچي رهيا هيس.

”تون هڪ شهزاديءَ طور حد کان زياده هوشيار آهين سوفي“ –

”ته ڇا، توهان ائين ٿا سمجهو ته جنهن به ڇوڪريءَ کي اوهان هٿ وجهندا، سا ڍاڪي ٿي پوندي ۽ اوهان جي آغوش ۾ هلي ايندي؟“

”ائين ناهي، پڪ! تون مون کي غلط سمجهي رهي آهين، دراصل هن گرمي جي ڪثرت ڪري سبب منهنجو بدن گرم ٿي ويو هو، پر خير، هاڻي اٿ ته هلون، تنهنجي ماءُ ....“

”منهنجي ماءُ جو خيال نه ڪريو، پنهنجي سوچيو“، سوفيءَ ڏاڍي دلبرانه انداز سان ڪلها لوڏائيندي اک سان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چارلس ڏانهن ڏٺو ۽ حملي کي لوڏو ڏيڻ ۾ قدم اڳتي کڻي بيهي رهي. چارلس ابتري ۾ هن جي ويجهو اچي بيٺو هو ۽ وري هن جي جسم جي ويجهڙائي سندس تن بدن ۾ باهه ڀڙڪائي چارلس ڀنڀان اچي اڳ ۾ ڏاڍي نرميءَ سان سوفيءَ کي ڀاڪر وڌو ته سوفيءَ جو سينو مٿي اڀريو ۽ هوءَ ٿڌو ساهه کڻي قدم پٺتي هٽي آئي ۽ چارلس جي آغوش ۾ ڍهي پئي. چارلس لاءِ هاڻي پاڻ تي ضابطو رکڻ مشڪل ٿي پيو ۽ هن سوفيءَ جي بدن سان پنهنجو بدن ملائي، پنهنجي ٻانهون زور سان اڳتي ڪيون ته سوفيءَ کي هن جي مردانه جسم جي سختي محسوس ٿي، جنهن سوفيءَ کي بي اختيار بڻائي ڇڏيو ۽ هن منهن ڦيرائي چارلس جي اڳيان ڪيو.

چارلس پنهنجا مضبوط چپ سوفيءَ جي چپن ۾ کڻي کپايا ۽ هن سان سندس سخت ۽ نوجوان چپن کي پڪڙيو. سوفي بيتابي محسوس ڪندي پنهنجو جسم چارلس جي جسم ۾ کڻي چپسان ڪيو ۽ چارلس جون چمون وٺڻ لڳي، هو ٻئي دنيا ۽ مافيها کان بي خبر هئا. سوفيءَ جون اکيون کليون ته هن جي نگاهه سامهون راند ڪيڏيندڙ ٻارن تي پئي ۽ ڪجهه شرم اچي ويو. هوءَ تپ ڏيئي چارلس کان پري ٿي ۽ اڳتي ڀڄڻ لڳي. چارلس سندس پيڇو ڪندو رهيو ۽ کلندي کلندي سوفيءَ کي سڏ ڪندو رهيو سوفي رکي رکي ڪنڌ ورائي ڪس ڏسي، مرڪي وري اڳتي ڀڄندي رهي، تانجو هوءَ هڪ ويران ۽ سنسان جهنگ ۾ وڃي نڪتي، اهو علائقو جهيل ڊنلي جو ٻاهريون ڪنارو هو، جنهن تي برفاني علائقي جا ڏکيا وڻ بيٺا هئا. نيٺ هوءَ ٿڪجي هيٺ ڪري ۽ چارلس ڏانهن ڏسي، سندس اچڻ جو انتظار ڪرڻ لڳي.

سوفيءَ هن کي ڏسي ڪنڌ کي جهٽڪو ڏنو ۽ مرڪي هيٺيون چپ ٻاهر ڪڍي چارلس کي چڙائڻ لڳي. ابتري ٿي ڏهر مس گلوري ته هن کي هڪ مضبوط بدن ۽ قدآور بدن وارو گهوڙيسوار، جيڪو ڪاري جبي ۾ ملبوس هو، نظر آيو. هو ان وقت وڻن جي قطار مان ٻاهر نڪري هن ڏانهن اچي رهيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو. چارلس حيران هو ته هي ڪير آهي ۽ هن کي هيڏانهن اچڻ
لاءِ ڪنهن ڏس ڏنو. جڏهن سوار ويجهو پهتو ته چارلس هن کي
سڃاڻي خوش ٿيو ۽ پڇيائين ته، "ڇا، تنهنجو جنرل به آيو
آهي، هتي؟"

"نه، آقا، مون اوهان کي گهڻو ئي ڳوليو ۽ جڏهن ته
حضور جن ڪنهن ٻئي هنڌ محل ۾ نظر نه آيا، ان ڪري هو
بوهيميا جي ملڪه ايلزبيٿ وٽ حاضري ڀرڻ لاءِ پهتو آهي."

"پوءِ ته ڏاڍو تڪڙو قدم کڻي رهيو آهي تنهنجو جنرل،
هاڻي ٿوريءَ ئي دير ۾ سمورو پاسو ئي ڦري ويندو، خاص
طور لاءِ ڊيل ۽ سندس ساٿين جو سڄو ڪوڙ ۽ سچ ظاهر ٿي
پوندو."

صوفي هن کان ڪجهه دور بيٺي ڳالهيون ٻڌي رهي
هئي. هن ڏٺو ته چارلس جي اکين ۾ همت ۽ بهادريءَ جي چمڪ
پيدا ٿي ويئي هئي ۽ ڇوڪريءَ کان اڳ واري نماڻي عاشق جي
جاءِ تي هڪ همت ڀريو نوجوان نظر اچڻ لڳو هو. هن کي
حيرت هئي ته آخر اهڙي جادوءَ جهڙي تبديلي ڪيئن آئي
نوجوان چارلس ۾ ڪهڙيءَ ڳالهه آندي هئي؟ سوچي رهي هئي
ته مونٽروس واقعي هڪ حيرت انگيز انسان هوندو، جنهن
سندس نالي جو محض ذڪر سندس سست مزاج ماروٽ چارلس
۾ اهڙي تبديلي آڻي ٿي سگهي. هن کي دل ۾ حسرت پيدا
ٿي ته جڏهن ماڻهن سان ڳڏجي سگهي وڃي ها ته جيڪر
مونٽروس سان ملاقات ٿي وڃي ها، پر ان صورت ۾ شهزادي
سان سندس ملاقات نه ٿي سگهي ها. صوفيءَ جي دل چيو ته
مونٽروس ڪٿي ڪهڙو نه بانڪو بهادر هوندو، پر چارلس سان
سندس هيءَ ملاقات وري به بهتر ٿي ها. بهرحال، چارلس کي
اهو خيال آيو ته هن هيءَ سان صوفيءَ جو تعارف نه ڪرايو
هو. ٻئي طرف هري به حيرت وچان صوفيءَ ڏي ڏسي رهيو هو.
اهڙي ۾ چارلس کي خيال آيو ته هيءَ ڪهڙي نه بدتهذيبي
هئي، جو هو اڻڄاڻ ٿي بيٺو رهيو آهي. چنانچه هن پاڻ سنڀالي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هريءَ ڏانهن اشارو ڪري چيو ”هري، هيءَ ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا جي ننڍي ۾ ننڍي ڌيءَ، سوفي آهي، ۽ سوفي هي پاڻڪو ۽ لارڊ آف مونٽروس جو ساٿي لارڊ هري آهي.“

ٻنهي هڪٻئي کي سلام ڪيا. هري هاڻي سوفي کي عزت ۽ احترام جي نظرن سان ڏسي رهيو هو ۽ سندس نگاهن سان اها بي باڪي نڪري وئي هئي، جيڪا چند گهڙيون اڳ هو سوفيءَ کي ڏسندي ۽ سندس نوجوان هلڪي ڦلڪي بدن جي ڀيٽ جو جائزو وٺڻ ۾ ظاهر ڪري رهيو هو. سوفيءَ سوچيو ته شايد هو سندس بدن جي خوبصورتي کان متاثر ٿي رهيو آهي، پر چارلس ڏانهن سندس ڦرائي ڏسڻ سان سوفيءَ کي ڪجهه حياءُ اچي ويو ۽ هن دل ۾ سوچيو ته ڇا، مونٽروس به هن جهڙوئي خوبصورت ۽ مضبوط جسم جو مالڪ هوندو؟

چارلس هريءَ کان هڪ جي پٺيان ٻيو سوال پڇندو رهيو ته سندس آقا هن جي صاف احڪام جي باوجود هيڏانهن ڇو آيو هو؟ هن کي جرمنيءَ ۾ ڪهڙي اميد هئي ۽ ڪيس سوئيڊن جي ساڪه ڪرسٽينا جهڙي بيوقوف عورت وٽان ڪهڙي امداد ملڻ جي توقع آهي؟

”اسڪاٽلنڊ جي صورتحال هن وقت وڌيڪ اميدن ڀري آهي، جناب اعليٰ،“ هريءَ جواب ڏنو.

”گهٽ ۾ گهٽ هتان جي صورتحال پراميد ناهي.“ چارلس ڀرمعني انداز ۾ سوفي ڏانهن ڏسي چيو. ويچارو نئون آيل اسڪاٽش امير چارلس جي انهيءَ ڳالهه جي معنيٰ ۽ مفهوم سمجهي نه سگهيو ۽ حيران ٿي چارلس ڏانهن ڏٺو ته هن کلي چيو ته: ڏسو نه، اسان اڄهو همشر گرم ڪيڪ کاڌا آهن ۽ گرم شربت پيتو آهي، پر ڪهڙو نه افسوس ٿيو، جو اسان ٻنهي وٽ هڪ پئسو به ڪونهي، جو انهن لاءِ دڪاندار کي ڏيون. هري شاهه چارلس ٻنهي جي شراب جي پيالن ۽ ڪيڪن جا پئسا ڀريا ۽ دل ۾ فخر محسوس ڪيو ته واه ڪهڙو موقعو ڪڏهن صدين ۾ ملندو آهي. ڪير اهو معلوم ٿي ڪونه هو ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌس ٻاد شاهه جي اڄ ڪلهه اهائي حالت هئي ۽ اوڏڙ ٻاڏڙ
تي وقت گذري رهيو هو.

جلد ئي چارلس ۽ هري اهڙين ڳالهين ۾ مصروف ٿي ويا، جو هن سوفيءَ کي بالڪل نظرانداز ڪري ڇڏيو جڻ هن جو ڪو وجود ئي ڪونه هو. سوفيءَ کي حيرت هئي ته مرد پاڻ ۾ گڏ ٿيڻ کان پوءِ اهڙين ڳالهين کان سواءِ ٻيون ڳالهيون ڇو ڪندا آهن، جهڙي اهي ڇوڪرين سان ڪندا آهن؟ حالانڪ ڪيس به اهڙو ئي دماغ هو ۽ هوءَ به سڀ ڪجهه سمجهي رهي هئي ۽ انهن جي ڳالهين جي نوعيت هن کي پوريءَ ريت سمجهه ۾ اچي ٿي سگهي.

هري ان وقت اسڪاٽلينڊ ۽ اسڪاٽ نسل جي ماڻهن بابت ڳالهائي رهيو هو. هو چارلس کي ٻڌائي رهيو هو ته ڪيئن نه اسڪاٽ ماڻهن اڳين سالن ۾ بادشاهن جي بيحرمتي ڪئي، ڪيئن الله جا بيوقوف غلام سڏيو ۽ کليل بغاوت ڪئي. پر هن کان اڳ انهن ايتري جرئت نه ڪئي هئي، جو ڪنهن بادشاهه کي ڦاسيءَ تي چاڙهين يا سندس سر قلم ڪن ۽ ان کان پوءِ بادشاهت جي طرز حڪومت کي قانوني طور منسوخ ڪن، جيئن انگريزن به انهن جي ديکها ديکهي تازو ڪيو هو.

ٻئي طرف وري اسڪاٽلينڊ ڦيرو کاڌو هو ۽ انگلينڊ جي اهڙي اعلان ڪرڻ کان پوءِ، جنهن ۾ ان بادشاهي طرز حڪومت کي ملڪ ۽ قوم مٿان اجايو بار سمجهي ان کي منسوخ ڪيو هو، ته ايڊنبرگ ۾ اسڪاٽلينڊ جواب طور بادشاهه چارلس ٻئي جي بادشاهه هئڻ جو اعلان ڪيو هو. هري اها ڳالهه اهڙي نموني ۾ ڪئي، جيئن ڪو جواري ڏاري جي اهڙي پرئي داءَ کي ڏسي همت ٻڌي آخري داءُ کيڏڻ لاءِ تياري ڪندو آهي. هري چارلس کي اهو چوڻ وارو هو ته سندس والد جو قتل هڪ اهڙو واقعو هو، جيڪو سندس قسمت کي چمڪائڻ لاءِ مقدر جو هڪ بهترين ڦيرو هو، پر انهن چوڻ بدران هن چارلس کي ٻڌايو ته آرگائل هيگ ڏانهن ايلچي موڪليا هئا ۽ کيس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اسڪاٽلنڊ جي تخت ۽ تاج جي آءَ ڪٿي ھئي.

”ھاڻي اوھان کي فقط ايترو ڪرڻو آھي تہ پنھنجا ڪاربہ عقلمنديءَ سان ڪيڏو تہ سڀ ڪجھ اوھان جي گود ۾ اچي پوندو، ۽ اسڪاٽلنڊ ۾ جيڪي ڪجھ وھي واھري وھو آھي، ان جي باوجود حالات اوھان جي حق ۾ ٿيڻو ڪائيندا.“

”مونٽروس انھيءَ باري ۾ ڪھڙي راءِ رکي ٿو؟“ چارلس پڇيو.

”ھو آرگائيل کان زندگيءَ جي آخري گھڙيءَ تائين نفرت ڪندو رھندو.“ ھري جواب ڏنو، ”ھن کي آرگائيل کان ڏکيو حساب ڪتاب وٺڻو آھي.“

”اھوئي سبب آھي تہ جو آرگائيل کي انھيءَ حساب سان ڪجھ لقد صورت ۾ ادائگي ڪرڻ گھرجي.“ چارلس چيو.

ھريءَ ٽھڪ ڏيئي کلمو ۽ چيو تہ ”لاڊرڊيل کھٹو ڪري مونٽروس لاءِ آرگائيل جي پٺن سان نوجون پسہ گڏ ڪندو. فقط ھن وقت سڀ راند اوھان جي ھٿ ۾ آھي. مون کي يقين آھي تہ حضور جن جي ظرافت ۽ طبيعت جي شرافت ميڻي ڏرپسن کي راضي ڪرڻ جو ڪونہ ڪو رستو ڪڍي وجھندي.“

”اھو ڪم تہ اھڙو آسان ڪونھي، جو ھڪ ماڻھوءَ کي سندس سابق دشمن سان ڪلھي ۾ ڪلھو ملائي جنگ ڪرڻ لاءِ آماده ڪري سگھجي.“ چارلس جواب ڏنو.

ھري اھڙي دل نواز نموني ۾ مرڪيو، جو سندس عمر نوجوان ڇوڪري جي نظر اچڻ لڳي.

”ائين ڪري سگھبو حضور،“ ھري چيو، ”مون کي ٽي ڏس، آءٌ مونٽروس جي خلاف لڙيو ھيس ۽ ھن اسان کي ڪيئي سخت ڌڪ ڏنا، آءٌ اھا رات وساري نٿو سگھان، جڏھن ھو پنھنجن مٿ پر ماڻھن سان ذري گھٽ اسان جي قبضي ۾ اچي ويو ھو، پر ھن مون کي ۽ ٽلھي پوليءَ کي سندس ٣٠٠٠ ھشيار بند فوج سميت انھيءَ رات خوب ناچ نچايو.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوفي هائي پنهنجي خاموشي وڌيڪ دير تائين برداشت ڪري نه سگهي ۽ وچ ۾ ڳالهائي ويٺي.

پر سرجان هريءَ، هن اسڪاٽ کان پڇيو، ”مون کي اهو ته ٻڌايو ته اوهان کي ڪهڙيءَ ڳالهه طرفداري بدلائڻ تي آماده ڪيو؟“

هري کان ڇرڪ نڪري ويو. هن ذري گهٽ سوفيءَ کي وساري ڇڏيو هو، جيڪا ڪارو جبو پائي مردن کان پري بيٺي ڏاڍي غور سان سندن گفتگو ٻڌي رهي هئي. پر هن جي انهيءَ سوال گهٽ ۾ گهٽ هريءَ کي اهو موقعو مهيا ڪيو ته پنهنجي بادشاه اڳيان پنهنجو موقف واضح ڪري.

”ڇو؟“ هري چيو، ”اهو هن ڪري معزز خاتون، جو آءٌ محض هڪ قسمت آزمائيندڙ سپاهي آهيان منهنجا سائين شريف، پر غريب آهن ۽ اسان وٽ پنهنجي موروثي قلعي جي خرچ برداشت ڪرڻ جي همت ڪانه هئي. ان ڪري جڏهن ته آءٌ وڏو ٿيس ته منهنجن وڏڙن مون کي جرمنيءَ ۾ هلندڙ جنگ ۾ حصو وٺي دولت ڪمائڻ لاءِ موڪلي ڏنو.“

چارلس وچ ۾ پئي هريءَ کان پڇيو ته ”ٻڌايو ته اڄڪلهه لاڊرڊيل ۽ آرگائيل جو اسڪاٽلنڊ ۾ ڪهڙيءَ طرح نو استقبال ڪيو ويو ۽ اسڪاٽ لوڪ انهن جي راڄ مان خوش آهن يا نه؟“

”حضور انور، لاڊرڊيل ۽ آرگائيل ٻن ڄاڻن پائرن وانگر هڪ ٻئي سان سازش ۾ پوري طرح شريڪ آهن آرگائيل عام ماڻهن تي لوهه جهڙي سختيءَ سان راڄ ڪري رهيو آهي ۽ ان جي مٿان وري هن سڀني پراڻن امير خاندانن کي، جهڪي لڙائين سبب سڃا پينگيا ٿي چڪا آهن، سندن گهڻو اوقات لاءِ قرض ڏيئي انهن کي حڪومت جو محڪوم بڻائي ڇڏيو آهي ۽ اهي هن جا ڳرا وياج ڀري سگهن جي جڏهن ته طاقت نه ٿا رکن، ان ڪري هن کي راضي وکڻ لاءِ سندس هر جائز ۽ ناجائز حڪم مڃين ٿا. باقي عام ماڻهن کي هن مظلمسا جي وڏي پادري هئين

جي بهشت ۽ دوزخ، شيطان ۽ جهنم جي دائمي باهه ۽ سڙڻ جي خوف ۾ رکيو آهي. اهي ته ويچارا گونگا ٻوڙا ۽ گگد من وانگر آرگائيل جا زرخريد غلام بڻجي چڪا آهن."

چارلس ۽ شهزادي مري، اهي ڳالهيون غور سان ٻڌي رهيا هئا. چارلس تي ڪجهه گهڙيون اڳ جهڙو عشق و محبت جو جذبو سوار ٿي چڪو هو، سو هاڻي هن کان ڪوهين دور هو. هو هن وقت نفعو ۽ نقصان سوچيندڙ هڪ دنيادار ماڻهوءَ ۽ پنهنجي آئينده جي قدم تي سوچي رهيو هو. جيتوڻيڪ هو الهڙ جوانيءَ جي منزل مان لنگهي رهيو هو، ۽ ڪيس اڃا تائين ظالم دنيا جو عملي تجربو حاصل ٿي نه سگهيو هو، ان جي باوجود به جي قتل ٿيڻ کان پوءِ هڪ ٻن سالن جي عرصي ۾ هن جو جن به اميرن ۽ درٻارين يا فوجي جنرلن سان واسطو پيو هو، تن جي ڳالهين کي هو ٺيڪ ٺورڻ لڳو هو ۽ پنهنجي دماغ ۾ آئنده زندگيءَ جو لائحه عمل مرتب ڪري سگهيو هو.

چارلس کي هن خاص وقت تي مونٽروس جو هيڪ ۾ اچي ساڻس ملڻ، ڏاڍو ڏکيو لڳي رهيو هو، ڇو ته اڄ ڪلهه اسڪاٽلنڊ جو مالڪ ۽ بادشاه، آرگائيل چارلس ڏانهن ٿاه لاءِ ايلچي موڪلي رهيو هو. انهن جي موجودگيءَ ۾ مونٽروس جو هن سان ملڻ، نقصان جو باعث ٿيندو، ڇو ته آرگائيل ۽ مونٽروس هڪٻئي جا سخت دشمن بڻجي چڪا هئا. آرگائيل حد کان زياده ڪوشش ڪري رهيو هو ته ڪنهن نه ڪنهن طرح مونٽروس سندس قبضي ۾ اچي ۽ مونٽروس اها سٽ سٽي رهيو هو ته هو ڪنهن طرح فوج جمع ڪري سندس دوست ۽ آقا، شاهه چارلس پهرئين جي دشمن کان اهڙو انتقام وٺي، جو اسڪاٽلنڊ ۾ هن جو نالو نشان باقي نه بچي. آرگائيل دراصل مونٽروس کي زنده يا مرده حالت ۾ پڪڙي وٺي آڻيندڙ کي ڀاري انعام ڏيڻ جو اعلان ڪري چڪو هو.

ٻئي طرف چارلس جي والده، سابق ملڪه هنريٽا پڻ آرگائيل جي ٽولي سان اندر ئي اندر ٺاه ڪري چڪي هئي.

جنهن جو مقصد صرف اهو هو تہ ڪنهن طرح سندس پٽ، چارلس ٻئي کي اسڪاٽلنڊ ۾ بادشاھ طور آڻڻ ۽ انهيءَ سرزمين تي پير ڄمائڻ جو موقعو ملي وڃي، جنهن ۾ هن جي خاوند کي ٿورو ئي وقت اڳي دغابازيءَ سان ڪرامويل جي هٿن ۾ فروخت ڪيو ويو هو.

مونٽروس، ٻئي طرف هڪ بهادر ۽ بي ڊپي چارلس گلويل سال چند ڪهڙين لاءِ پئرس ۾ مونٽروس سان گڏيو هو. چارلس انهن ڏينهن ۾ پنهنجي والده وٽ رهيل هو. چارلس جي والده کي مارڪئس آف مونٽروس جي تجويز ۾ رڳا ناپسند هئي، جنهنڪري هن کي چارلس سان سندس دوستي ۽ هن وٽ گهٽي اچ وڃ چڱي نہ ٿي لڳي ۽ هوءَ پنهنجي نوجوان پٽ کي تنبيه ڪندي رهي تہ هو مونٽروس کان دور رهي. مونٽروس جون رٿائون چارلس جي ڪاميابيءَ جي راھ ۾ رڪاوٽ هيون، جو مقتول شاھ چارلس پهرئين جي بيوه ملڪه، ۽ چارلس ٻئي جي والده جي خيال موجب، اسڪاٽلنڊ جا نرم خيالن وارا 'ڪاوينئنٽرس' (Covenanters) جيڪي انهيءَ سال ۾ ڦيرو کائي شاهي جهنڊي هيٺان گڏ ٿيڻ جون ڪوششون ڪري رهيا هئا، مونٽروس کان اٽين نٿي رهيا هئا، جئن ڪو وبا جي جراثيم کان دور ڀڄي. ملڪه مونٽروس کي ناراض ڪرڻ بہ نہ ٿي چاهيو، جنهنڪري هن مونٽروس جي ڀائٽيءَ، ليفٽاس نيپئر کي پنهنجي نوجوان پٽ چارلس جي جلاوطن دربار ۾ مناسب مقام ڏيڻ جي آڇ ڪئي هئي، جنهن کي انهيءَ باوقار اسڪاٽ سپاهيءَ ۽ مرد ميدان حقارت سان ٺڪرائي ڇڏيو هو، ۽ پنهنجي ڀائٽيءَ کي چوائي موڪليو هو تہ اها ملڪه جي اهڙي بيهودي آڇ کي نامنظور ڪري ۽ سندس "جلاوطن دربار" ۾ حاضري ڏيڻ کان پرهيز ڪري.

انهيءَ ڳالهہ ۾ مونٽروس هڪ دورانديش ۽ سمجهدار چاهي جو ڪردار بلڪل صحيح نموني سان ادا ڪيو پر، جئن بيوه ملڪه ماريا هينريٽا ماريا (چارلس ٻئي جي والده) اڳئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شڪايت ڪري چڪي هئي، مونٽروس انهيءَ قدم کڻڻ ۾ هڪ ڪامياب سفارتڪار ثابت نه ٿيو هو. چنانچه، ملڪه هينريٽا جي دماغ ۾ آها ڳالهه ڪري ويٺي ته، ڪيئن به هجي، مونٽروس سندس دشمن هو، جوته هو سندس نوجوان پٽ تي ايتريقدر اثر وجهي ٿي سگهيو، جو ڪيس ماءُ جي گود کان ڇڪي ٻاهر ڪري جنگ جي ميدان ۾ سنگارڻ ۽ جوانمرديءَ جا جوهر ڏيکارڻ لاءِ آماده ڪري رهيو هو.

مونٽروس جو اهو اثر ڏاڍو طاقتور ۽ زوردار هو، نوجوان چارلس پندرهن سالن جو هو ته هن پنهنجي پيءُ، شاهه چارلس پهرئين کي آخري بار ڏٺو هو. هن جون پيغمبرون ۽ پاٽر چڙوچڙ ٿي چڪا هئا، جن مان ٿي ته ان وقت انگريزن جي قيد ۾ هئا، جيئن سندس پيءُ انهن جي قيد ۾ رهي چڪو هو، ۽ هاڻي سندس والده، هينريٽا ماريائي گهر جي انهيءَ خوشگوار ماحول مان پڇيل آخري يادگار هئي، جيڪو ماحول نوجوان چارلس ٻاراڻي اوستا ۾ ڏٺو هو. سندس جذباتي ۽ گرم مزاج والده اڄ به چارلس کي ڪنهن ڳالهه تي ناراض ٿيڻ تي آئين ٿي چڙهيون ۽ تڙيون ڏيئي رهي هئي، جيئن هوءَ ڪيس ننڍي هوندي ڏيندي هئي. هو هن وقت به ماءُ جي اکيان پاڻ کي جوکرو محسوس ڪندو هو، ۽ وري خراب ڳالهه هيءَ هئي، جو هوءَ ڳالهه ڳالهه تان روئي ويهندي هئي. چارلس کي پنهنجي ماءُ جي اها حرڪت ناگوار لڳندي هئي، پر انهن سڀني ڳالهين جي باوجود هوءَ چارلس سان بيحد محبت رکندي هئي. چارلس کي انهيءَ ڳالهه جو پورو پورو احساس هو ۽ جڏهن ته سندس سڄو ڪٽنب چڙوچڙ ٿي چڪو هو، ان ڪري هو پاڻ کي ماءُ جي سار سنڀال لاءِ ذميدار محسوس ڪندو هو. نوجوان چارلس کي ماءُ جي انهن ڪوتاهين ۽ ڪمزورين جو علم ضرور هو، پر هن اهو به ڏٺو هو ته جڏهن به هو ماءُ جي مشوره تي عمل ڪندو هو، تڏهن تڪليف ۽ مشڪل کان هميشه بچي ويندو هو. هونئن به سندس مقتول پيءُ جا آخري لفظ هن لاءِ اهي ٿي هئا ته ”جا به

ٿي پوي، هميشه ماڻ جي فرمان کان ٻاهر نه وڃجانءِ."

چارلس انهيءَ سال سياري جي موسم هيگ شهر ۾ پنهنجي ڀيڻ ۽ ولِيم پرنس آف آرينج ۽ ڀيڻ سان گڏ گذاري هئي. وليم هن کان فقط ۴ يا ۵ سال ننڍو هو، جنهنڪري هن سان هو هم عمر دوست وانگر ٿي هلندو چلندو هو. ماڻ کان اهو سڄو سال پري رهي، چارلس خوش گذاريو هو. اها ڳالهه نه فقط چارلس کي پسند آئي هئي، پر هائيڊ سميت سندس سڀئي صلاحڪار جلاوطن درباري ۽ وزير پڻ، انهيءَ صورتحال کان مطمئن ۽ خوش هئا.

چارلس، سندس ماڻ کان پري رهندي، هائيڊ کي خاموشيءَ سان هدايت ڏني هئي ته هوءَ مونٽروس کي لکي موڪلي، (جيڪو ان وقت بروسيلز ۾ موجود هو) ته هو ڪائنس (چارلس کان) مدد گهري ۽ ساڻس خفيه ملاقات ڪرڻ جي درخواست ڪري. لاڊرڊيل جيڪو اسڪاٽلينڊ جي نرم خيالن وارن ڪاوينينٽرس (Covenanters) جي اڳواڻي ڪري رهيو هو، پنهنجن ٻين همخيال ۽ هم عقيدي اسڪاٽ نوابن سميت چارلس کي پنهنجي طرف ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪري رهيو هو، جنهنڪري چارلس ڪنهن به فيصلي ڪرڻ کان اڳ، مونٽروس جو مشورو وٺڻ لازمي سمجهيو.

هائيڊ جو مونٽروس کي لکيل اهوئي خط هيو، جيڪو روپرٽ ان وقت ڏٺو هو، جڏهن هو هائيڊ سان هيگ شهر ۾ ملاقات ڪرڻ جي موقعي تي ميز تي پيل ڏٺو هو، جنهن کي هائيڊ روپرٽ جي نظرن کان بچائڻ جي ناڪام ڪوشش ڪري رهيو هو. ساڻ ئي، چارلس پاڻ به هڪ جدا خط مونٽروس ڏانهن موڪليو هو، جنهن ۾ هن مونٽروس کي "سنهنجا پيارا دوست" جي لفظن سان مخاطب ڪيو هو، ۽ ان ۾ کيس هدايت ڪئي هئائين ته "هن معاملي ۾ انتهائي خبرداري ڪرڻي آهي، ۽ اوهان کي اها ڳالهه خفيه رکڻي پوندي."

جواب ۾ مونٽروس نهايت ئي صاف لفظن ۾ شهزادي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چارلس کي خبردار ڪيو هو ته ”مهرباني ڪري توهان پنهنجن دوستن، سچن ۽ خيرخواهن ۾ ڪجهه وڌيڪ اعتماد وکو ۽ دشمنن ۽ انهن کان بيشڪ خبردار رهو.“ مونٽروس اهو به لکيو هو ته ”منهنجي اهائي آرزو آهي ته جيئن توهان جي والد جي خدمت ڪندو رهيو آهيان تيئن توهان جي به خدمت ڪريان، سچي زندگي ۾ مون کي جنهن جذبي جي شدت محسوس ٿي آهي سو اهو ٿي آهي ته توهان جي خدمت ڪندي آءٌ زندگي پوري ڪريان.“

وفاداري جي جذبي جو اهو سڌو سادو اظهار، جنهن ۾ مشوري سان گڏ بزرگانه تنبيهه به شامل هئي، چارلس تي اثر ڪرڻ کان سواءِ نه رهيو، ڇاڪاڻ ته مونٽروس جي انهي خط تي ”٢٨- جنوري سن ١٦٤٩ع جي تاريخ پيل هئي، ۽ انهن ڏينهن کان پوءِ شاهه چارلس پهرئين جو لنڊن ۾ سر قلم ڪيو ويو هو.

هاڻي، مونٽروس بذات خود اتي پهچي ويو هو ۽ جيئن ته چارلس پنهنجي والده جي پٺيان پناهه وٺي پئي سگهيو، ان ڪري هن محسوس ڪيو ته هاڻي کيس مونٽروس سان خود معاملو نبيرڻو پوندو، اهو به خيال هيس ته معاملو جنهن سڌيءَ طرح مونٽروس سان نبيرڻ جو موقعو ايندو، تڏهن مونٽروس ڏاڍي آسانيءَ سان پنهنجي ڳالهه هن کان وٺندو ۽ اهڙيءَ طرح ثابت ڪندو ته هو، ۽ نه چارلس، موقعي جو مالڪ هو.

”پر آءٌ ته هاڻي بادشاهه آهيان؟ — شاهه چارلس پيو اهو لفظ ڪهڙو نه عجيب پيو لڳي!“ چارلس دل ئي دل ۾ سوچيندو رهيو هو کي اهو منظر ياد اچي رهيو هو ته ڪيئن نه سندس والده پنهنجي سڙس (چارلس پٽي جي پيءُ) کي اهو احساس ڏيارڻ لاءِ، ته هو بادشاهه آهي، پنهنجن نازڪ هٿن سان ڇاتيءَ تي مکون هڻندي هئي ۽ ڏند پيڪوڙي کيس چوندي هئي ته ”پاڻ کي سڃاڻڻ جي ڪوشش ڪرا هوش سنڀال ۽ انهن بدمعاشن (پارليامينٽ جي ميمبرن) کي احساس ڏيار ته اهي پنهنجي رعايا آهن ۽ نه تنهنجا مالڪ! ڪيئن ڪنهن کان پڪڙي

پاھر ڪئي“ ـــ چارلس دل ۾ چيو تہ ”ھائو، برابر - اھڙ تہ ابا کي اھا صلاح ڏيندي ھئي، ۽ ابي کي فقط اھڙن ’بدمعاشن‘ سان نفرت ھو، پر ھتي تہ ڳالھہ ھئي مونٽروس سان ابرڻ جي! يقيناً ابي کي اھڙي ماڻھوءَ جو مقابلو ڪرڻو نہ ھيو!

چارلس، سوفيءَ کي لارڊ ھريءَ سان ڪڏ، سندس ماڻ جي گھر تائين وڃي ھلڻ جي آڇ ڪري، چارلس انھيءَ ملاقات لاءِ پاڻ موقعو پيدا ڪري رھيو ھو، جنھن ڪان ھو ڏجي رھيو ھو. پر دل ئي دل ۾ خيال ڪيائين تہ جڏھن انھيءَ موقعي کي اچڻوئي آھي، تہ پوءِ جيترو جلد اچي ختم ٿئي، اوترو بھتر! ھو پاڻ کان بہ پنھنجو خوف لڪائي رھيو ھو، ۽ ان کي غلط ثابت ڪرڻ لاءِ ڪلھا مٿا ڪري ۽ ڇاتيءَ کي ڦنڊائي، ھو جوان مردن وانگر ڏاڍي دليري سان پنھنجي پڦيءَ، بوھيميا جي سابق ملڪہ ايلزبيٿ، ۽ سوفيءَ جي ماڻ جي گھر جي ورانڊي ۾ داخل ٿيو. چارلس دل ئي دل ۾ لارڊ ھريءَ کي گاريون ڏيئي رھيو ھو، جيڪو سندس پٺيان لڳو پئي آيو. ڇيڪو ٿيو، جو سوفيءَ جاءِ ۾ داخل ٿيندي ئي ايترو عقل ڏيکاريو ھو، جو پاسي واري دروازي مان گھر اندر ھلي ويئي ھئي.

چارلس پنھنجي دل کي مضبوط ڪري رھيو ھو. دل ۾ چئي رھيو ھو تہ ”ھائي مونٽروس کي ڏيکاريندس تہ پنھنجي بادشاھ جي واضح حڪم ھوندي تہ ھو في الحال ھيڪ ڏانھن نہ اچي ۽ ڪانئس ڪان دور رھي، ھن اھا ھمت ڪيئن ڪئي ھئي جو ونس ھيڏانھن ھليو آيو ھو؟ آخر ھو پاڻ کي ڇا ٿو سمجھي؟ بادشاھ مان آھيان، يا مونٽروس؟ پر نہ، ھن کي ناراض نہ ڪرڻ گھرجي. لھيو، ٿوري گھڻي چاپلوسي ڪندوماس تہ ھوئي اھو بانڪو بھادر آھي، جنھن جي بھادريءَ ۽ ھمت تي منھنجي تخت جو بنياد بيھندو.“

اھا ڳالھہ، چارلس لاءِ ڏاڍي آسان ھئي، جوتہ ھو چاپلوسي ڪرڻ ۾ ڏاڍو مشاق ھو، ۽ جڏھن بہ ھن اھڙي ڪوشش ڪئي ھئي، تڏھن اڻ ۾ ڏاڍو ڪامياب ٿيو ھو. پر ظاھري

رعب ڏيکارڻ ضروري هو، جنهنڪري هن ڪمري ۾ قدم رکڻ کان اڳي چهري تي سختيءَ جا آثار پيدا ڪيا ۽ اهڙيءَ طرح پاڻ کي ملاقات لاءِ تيار ڪري هو اندر پهتو. هن جي لاءِ انهيءَ ڪمري واسطي ميدان اڳيئي تيار ڪيو ويو هو. هن کي اندر داخل ٿيندي ڏسي ٻه ٻانديون پاسي واري ڪمري ۾ وڃي ويهي رهيون. نظر آيون ۽ سندس ماڻهو، ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا، چارلس ۽ مونٽروس جي ملاقات دوران سندن گفتگوءَ کي پنهنجي مرضيءَ مطابق هلائڻ لاءِ اتي ترسي پيئي حالانڪ ڪيس خبر هئي ته چارلس تي سندس اثر اوتريقدر گهرو ڪونه هو، جيترو سندس ماءُ جو هو، پر ان جي باوجود ملڪه ايليزبيٿ آف بوهيميا پنهنجي خوش طبعي ۽ نرمي گهڻي سان چارلس تي اثرانداز ٿيڻ جي ڪوشش ڪرڻ جو ارادو ڪيو، ڇاڪاڻ ته کيس پڪ هئي ته مونٽروس ئي هڪ اهڙو ماڻهو هو، جنهن جي مدد سان انگلنڊ جي شاهي خاندان جي ڏتڙيل حالت سڌري پئي سگهي، ان ڪري ايلزبيٿ دل ۾ فيصلو ڪيو ته اهڙي ماڻهوءَ جي هوندي پنهنجي وس آهر ڳالهين ۾ مدد ڪندي ۽ چارلس کان سندس ڳالهه مڃائيندي.

چنانچه هن لارڊ هريءَ کي پنهي جي واه سان هٽائڻ ۽ چارلس ۽ مونٽروس کي اڪيلو موقعو ڏيڻ لاءِ، ايلزبيٿ هنکي چيو ته "لارڊ هري! ڀلي ڪري آيا! ڪهڙي نه خوش قسمتي چئبي! منهنجي اصطبل ۾ باقي وڃي ڪي ٿورا مٿي نسل جا گهوڙا بچيا آهن، پر هڪ گهوڙي اهڙي آهي، جنهن لاءِ مونکي توهان جهڙي گهوڙن جي ماهر جي راءِ جي سخت ضرورت آهي! اچو مون سان هلو" ائين چئي ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا پنهنجي چوغي کي لوڏو ڏيئي اٿي، ۽ لارڊ هريءَ جو هٿ ولي کيس پاڻ سان گڏ طبيلي ڏانهن وٺي وئي.

رستي تي ويندي، ملڪه هن کان هڪڙي پڇيان سوال پڇندي وئي ته توهان سوئيڊن جي شاهه اڊولفس گستيوس جي سرڪردگيءَ هيٺ لڙاين ۾ ڪٿي ڪٿي وڙهيا؟ شاهه گستيوس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪ هوٽل جي ٻيشڪير جي روپ ۾ ڪهڙيءَ طرح ڪارنيوال ۾ آيو هو؟ ڇا توهان کي انهن لڙاين ۾ منهنجو پيارو دوست لارڊ ڪريون ڪٿي نظر نه آيو هو؟“

مرجان هري، ملڪه جي شاهاڻي رعب کان متاثر ٿي رهيو هو، ۽ ساڻ ئي حيرت ۾ هو ته هوءَ ڪيئن نه آزاديءَ سان، ٻنهي ڪنهن رنڊڪ ۽ هٻڪ جي، بڪدم واڻيءَ مان ڦري هڪ دوست ٻئي ٻي سگهي، هن وقت تائين هري احتياط سان خاموش رهندو پئي آيو، پر هاڻي ڪمس جواب ڏيڻو پيو ۽ دل ئي دل ۾ دعا ڪندو رهيو ته خدا ڪري ته شل ملڪه کي صحيح جواب ڏيان!

”هائو، ملڪه عاليه! سون اوهان جي الهيءَ دوست، لارڊ ڪريون کي هڪ جهنگ ٻلي وانگر وڙهندي ڏٺو. شاه آئڊولفس جي نگاه جڏهن مٿس پئي، تڏهن حيران ٿي پڇيائين ته اهو ننڍڙو ماٺو ڪير آهي، جنڪو مرڻ لاءِ اهڙيءَ ابهر ۾ آهي؟ هن جو نالو ڇا آهي؟“

هريءَ اهو جواب ته ڏنو، پر دل ئي دل ۾ دعا ڪندو رهيو ته شل پورو جواب ڏنو هجيمڙا پر ملڪه ايليزبيٿ اهو جواب ٻڌي خوب ٽهڪ ڏنا ۽ تاڙيون وڄايون. اها حالت ڏسي هريءَ جو ساهه ۾ ساهه پيو ته هن شاهي حاضريءَ ۾ ڪا غلطي نه ڪئي هئي. هري اڄ ڏاڍو خوش ٿي رهيو هو. سندس خيال هن جي ڪوبريءَ ۾ نچي ٽپي رهيا هئا ته واه! اڄ ته مون ڪمال ڪيو آهي! هڪ طرف هڪ بادشاه (چارلس پنجين) کي پنهنجن هٿن سان شراب جو جام پيئاريو اٿم ته ٻئي طرف آءٌ انهيءَ بادشاهه سان گڏ هڪ ڇت هيٺ پنهنجي جنرل، ۽ يورپ جي وڏي ۾ وڏي جنگي جوان ۽ بهادر لارڊ مونٽروس سان گڏ ٻنهي ساٿن آزاديءَ سان ڳالهيون ڪيون آهن، ۽ هاڻي دنيا جي انتهائي نازڪ ۽ حسين ملڪه سان گڏ هڪ ڏاڪڻ تي ڪهڙي سندس طبيلي ۾ وڃي رهيو آهيان!

چارلس هاڻي ٻاڻ کي نهٺ مونٽروس جي آمهون سامهون

بتّل ڏنــو. ڇت ۽ ننگيل ڀتل جي وڏي فانوس ۽ روشنيون ڪيون ويئون هيون ۽ درين تي زماني جا ڀل پراڻا بخمل جا پردا لاٿا ويا هئا. پردا ڪيترن ئي هنڌن تان وڍو ٽڪل هئا، ۽ ڪن ڀڻ هنڌن تي ان کي ظاهر نظر ايندڙ سٽيءَ جا ٽوپا لڳل هئا. هڪ ٽوپو تہ اهڙو ڏٺل هو، جو ان جي شڪل سٿو ڀريءَ وانگر هئي، جنهن کي ڏسي چارلس کي ڪجهہ شرم آيو. ۽ هو سونٽروس جي سامهون ڪجهہ اهڙو مونجهارو محسوس ڪري رهيو هو، جو هو وري بہ انهيءَ سٿو ڀريءَ جهڙي شڪل واري ٽوپي کي ڏسندو رهيو. سونٽروس هن جي گهٻراهٽ کي محسوس ڪندي، چارلس کي وڌيڪ تڪليف کان بچائڻ خاطر هڪدم اصل معاملي تي آيو.

”سان اعليٰ حضرت جي حڪم جي تعميل ڪندي، اوهان سان هيءَ ملاقات ڪرڻ لاءِ آيو آهيان“

چارلس کي سونٽروس جا اهي لفظ تمر وانگر چڀڻ لڳا، جو هن کي پنهنجو اهو خط ياد آيو، جنهن ۾ هن ڪس هڪ ۾ اچڻ کان روڪيو هو. چارلس جو منهن ڳاڙهو ٿي ويو.

”اهي احڪام منهنجي مرضيءَ مطابق نہ هئا. منهنجي خواهش تہ اها آهي تہ ڀڻ سڀني کي هڪالي، هن نازڪ موقعي تي اوهان کي پنهنجو صلاحڪار بنائي پنهنجي قريب رکان، جو اوهان منهنجي والد مرحوم جا سچا وفادار ۽ بهادر صلاحڪار هئا ۽ اسان جي گهراڻي جا خيرخواه آهيو. پر جڏهن سون اوهان ڏانهن خط لکايو هــو، تڏهن صورتحال اهڙي هئي، جو مونکي همت ئي نہ ٿئي ها، جو اوهانکي پاڻ وٽ گهرائي سگهان ها. اسڪاٽلنڊ وارا اوهان جا پراڻــا دشمن سون ڪــي گذريل ڪيترن ئي هفتن کان ولي ستائيندا رهيا آهن تہ اوهان کي پاڻ وٽ نہ اچڻ ڏيان، — پر خير، توهان کي سڀڪجهہ معلوم آهي.“

”اعليٰ حضرت، سون کي اهو سڄو قصو چڱيءَ طرح معلوم آهي واقعي هو منهنجا دشمن آهن، ۽ اوهان بہ جڏهن انهن جون سووريون خواهشون پوريون نہ ڪندا، تہ هو اوهان جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

به ڄاڻي دشمن ٿي سامهون ايندا.“

”آءٌ هرگز ائين نه ڪندس، اُلٽو اُنهن کان پنهنجي مرضيءَ موجب سڀ ڪم ڪرائيندس.“ چارلس ائين چئي سامهون پهل وڏي ڪرسيءَ ۾ وڃي ويٺو، جتي ڪجهه ڳهڙيون اڳ سندس خوبصورت ڀيڻ ويٺي هئي. هو مونٽروس جي جواب جو انتظار ڪندو رهيو، پر جڏهن ڪو جواب نه مليس، ان ڪري هاڻي چارلس کي ڪجهه وڌيڪ همت ٿي ۽ هن مونٽروس کي چيو

”ڪاوينٽرن جو سڄو ٽولو هاڻي منهنجي چوڌاري جمع ٿي رهيو آهي. مونٽروس پڌاءِ ته انهن جي دولت ۽ اثر و رسوخ توکي اسڪاٽلنڊ واري مهم ۾ مدد ڏيڻ جوڳو نه ڇڏيندا؟“

”جناب اعليٰ، اهي مون کي ڪهڙيءَ طرح مدد ڪري سگهن؟ هنن لاءِ آءٌ مٿل ماڻهو آهيان. هو پنهنجي سڄي سرڪاري لکپڙهه ۾ منهنجي لاءِ ”سابق مارڪئس“ جا لفظ لکن ٿا، هنن مون کي ڪورٽ ۾ حاضريءَ ۽ ڦاسيءَ جي سزا ڏيڻ جهڙي آهي، نه فقط ڦاسي، پر مون کي شڪنجي ۾ پڙي، پوءِ اڳ بلڪ چار ٽڪرا ڪرڻ جي سزا ڏني ويئي آهي.“

چارلس حيرت وچان اُٿيو ”مٿل“ ماڻهوءَ کي ڏٺو، جيڪو ان وقت اهڙي صبر سان سندس سامهون بيٺو، ڄڻ پنهنجي قسمت جو حال ٻڌائي رهيو هو ۽ هن جي چهري تي ڪوبه اثر ظاهر نه ٿي رهيو هو.

”ڇا، منهنجي والد جي قتل اڃا انهن جي رت پيئڻ جي شوق کي ختم نه ڪيو آهي؟ ڇا، هنن جو هوش اڃا ٺڪاڻي نه لڳو آهي؟“

”آءٌ نه ٿو ڄاڻان، اعليٰ حضرت!“

”پر آرگائيل هن وقت پاڻ مون ڏانهن ايلچي موڪلي رهيو آهي ته آءٌ اسڪاٽلنڊ جو تخت ۽ تاج قبول ڪريان. هو چوي ٿو ته سندس اها خواهش آهي ته هو پنهنجن هٿن سان منهنجي مٿي تي تاج رکي.“

”اڄ کان فقط ڇهه سال اڳ، منهنجا آقا، اهوءَ آرگائيل

اوهان جي والد کي ڪراسويل جي فوجين جي هٿان وڪرو ڪيو ويو هو، جنهن ڏينهن هن بادشاهه کي سندس ڪاسائين جي هٿن ۾ ڏنو هو، انهيءَ ڏينهن سون سان پريل انگريزن جون گاڏيون آرگائيل جي ڇانوڻيءَ ۾ داخل ٿيون هيون. انهيءَ ڳالهه جي ڪوبه ترديد ڪري نٿو سگهي، جيڪڏهن اوهان به پنهنجو سر سندن هٿن ۾ ڏيندا، ته هو چاهي انهيءَ سر تي تاج رکي يا چا به ڪري يقين ڪريو، سرڪار ته هو اوهان کي هاڻ وٽ سودي بازيءَ خاطر يرغمال طور رکندو."

"ها، پر ان کان اڳ ۾ مان آءٌ هن جي انهن هٿن ۾ زنجير وجهي ڇڏيندس"، چارلس ڪجهه جذبي ۾ اچي چيو. "هيءُ وانڊ طاقت سان گڏ، حرڪت سان ڪمزور پوندي."

انهيءَ لفظ مونٽروس جي حافظي ۾ هڪ اڻ وڻندڙ پڙاڏو پيدا ڪيو. پنهنجي حرڪت ۾ اهڙي وقت ۾ به مڪمل اعتماد هٿ جي يقين، چارلس ٻهرين جي ڪچيءَ جي چوڌاري سندس دشمنن جي ڦاهي کي مضبوط ڪيو هو، جڏهن هو سندن هٿن ۾ قيدي هو.

مونٽروس، آرگائيل کي انهيءَ ڪوريٽڙي وانگر سمجهندو هو، جيڪو هاڻ پس پرده رهي، پنهنجي شڪار جي چوڌاري سازشن جو جار اڻندو رهندو هو، ۽ هن وقت هو سچي اسڪاٽلنڊ کي انهيءَ جار ۾ ڦاسائي ويٺو هو. اهڙي پراڻي شاطر کي نوجوان چارلس ڇاڻي ڪري سگهيو! مونٽروس اوڙهن سالن جي انهيءَ نوجوان ڏانهن ڏٺو، جيڪو پنهنجي غمگين اکاهن ۽ دلڪش مرڪ سان آرگائيل کان بازي کٽڻ جون اميدون دل ۾ لڪائي ويٺو هو. جڏهن مونٽروس جواب ڏيڻ لاءِ لب ڪشائي ڪئي، ته سندس آواز اڳي کان وڌيڪ گنڀير ۽ سنجيده هو.

"اهڙي مونجهاري واري معاملي ۾ آقا"، هن چيو، "کٽڻ جو بهترين وسيلو هميشه دشمن سان دوبدو ٿيڻ به هٿ ڪرڻ جو ئي هوندو آهي."

"بهترين موقعو، برابر تنهنجي فوجي مهارت ۽ شخصي

ڪشش سان اسڪاٽلنڊ جي ماڻهن کي پنهنجي طرف ڪرڻ جي آهي،“ چارلس مونٽروس جي خوشامد ڪرڻ لاءِ چيو، ”يورپ جا سمورا وڏا وڏا فوجي ڪپتان تنهنجي فوجي مهارت جا معترف آهن. اهي سڀ حيران ٿي چوندا آهن تہ ڪاش! اسان کي معلوم هجي تہ مونٽروس ۾ ڪهڙو جادو آهي، جو هو ماڻهن کي جڏهن بہ چاهي ٿو، تڏهن هن جي خاطر پنهنجي وطن ۽ جان قربان ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ٿا.“

پر مونٽروس ٿي انهيءَ خوشامد جو جادو نہ هليو.

”اوهان جي ڪهڙي خواهش آهي؟ اوهان ڇا ٿا چاهيو؟ اهي ماڻهو منهنجي خاطر لڳي ڪڏهن هلن؟“

”اڙي، منهنجي خواهش اهائي آهي تہ توهان پنهنجي ليکي فوجي طاقت سان بہ اسڪاٽلنڊ کي زير ڪريو.“

”آ! اوهان جي منظوريءَ بغير، اهو ڪم خفيہ طور ڪهڙي نموني سان ڪري ٿو سگهان؟“

چارلس سنجهي ويو، هيءَ گفتگو تہ سندس مرضيءَ مطابق نہ پئي ٿي.

”فقط تياريون رازداريءَ ۾ ٿيڻ گهرجن ۽ جڏهن توهان پنهنجي مهم شروع ڪندا، تڏهن آءٌ تسليم ڪندس تہ اها منهنجي منظوريءَ سان هلائي وئي آهي.“

مونٽروس هڪ هنڌ ڄمو بيٺو هو، چارلس دل ۾ چئي رهيو هو تہ ڪمبخت ڪا چرپر ٿي نٿو ڪري. چارلس پنهنجي ليکي ڪيئي دفعا ڪرسيءَ تي ويٺي ڪڏهن ساڄي ٽنگ کاٻيءَ تي، ۽ ڪڏهن کاٻي ٽنگ ساڄيءَ تي رکي چڪو هو.

”ڇا، انهيءَ وچ ۾، اعليٰ حضرت اوهان آرگائيل جي ايلچين سان ملاقاتون ڪندا رهندا؟“

”يقيناً! آءٌ انهن جون ڳالهيون ايتريقدر تہ پڏندس تہ انهن کي ڇا چوڻو آهي. جيڪڏهن آءٌ هن نااميديءَ جهڙي حالت کان ٻاهر نڪرڻ جي ڪنهن طريقي تي غور ڪرڻ کان انڪار ڪندس تہ پوءِ آءٌ واقعي بيوقوف سمجهيو ويندس.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چارلس بي آرامي محسوس ڪرڻ لڳو. ڪجهه هو مونٽروس کي سندس حڪم عدوليءَ ڪرڻ لاءِ ڏيڻ جو خيال ڪري آيو هو، پر هتي ته حالت اها هئي ته هو پنهنجي پوزيشن بچائڻ لاءِ ڪنهن سبب ڳڻي رهيو هو. مونٽروس جي هنن جملن ته چارلس جي هوا ڪڍي ڇڏي:

”حضور، گورڊن قبيلي جي سردار اول آف هنٽلي کي هن ٽي هفتي ۾ آرگائيل جي ماڻهن پڪڙي هن ڏوهه هيٺ ڦاهو ڏنو آهي، جو هن غريب گلريل سان اوهان جي والد مرحوم جي ٻاران فوج گڏ ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي هئي.“

چارلس سوچي رهيو هو ته آخر مونٽروس اها ڳالهه ڪيس ڇو ٻڌائي؟ هنٽلي سان ته هن کي ڪا همدردي ڪانه هوندي، جنهن سندس حسد ڪري ڪنهن به موقعي تي اسڪاٽلنڊ جي جنگين ۾ مونٽروس سان گڏجي لڙائيءَ ۾ حصو نه ورتو هو. چارلس حقارت وچان چيو:

”توهان هنٽلي جو ذڪر ڇا لاءِ ڪري رهيا آهيو؟ جڏهن انهيءَ ٽرڙي ڪڪڙ جي ماڻهن آخري ٻانگ ڏني آهي، ته بس، هن جي انهن ٻانگن کان وڌيڪ اسان جي وفاداريءَ جي اعلان ۾ ٻي ڪا ڳالهه ٻڌڻ ۾ نه ايندي هئي، بس فقط هن جا اعلان ۽ تقريرون ٻڌي ٻڌي ٿڪجي پيا هئاسين.“

”پر اعليٰ حضرت، هن پنهنجي زندگيءَ جي بهترين تقرير ڦاسيءَ جي تختي تي ڏني هئي،“ مونٽروس سنجيدگيءَ سان چيو، ”هن اتي به چيو، شاهي خاندان ۽ بادشاهه سان وفاداريءَ وفاداريءَ جو دم ڀريو ۽ مرڪندي ڦاسيءَ تي چڙهي ويو. آءٌ اوهان کي فقط هن ڳالهه تي ويچار ڪرڻ لاءِ چئي رهيو آهيان ته: هنٽلي جهڙي ڦاسيءَ تي چاڙهڻ جي ضرورت ڪهڙي هئي، جڏهن ته سڄي اسڪاٽلنڊ اوهان کي اسڪاٽلنڊ ۽ انگلنڊ جو شاهه چارلس ٻئي طور تسليم ڪيو آهي؟ ڇا، انهيءَ جو فقط هي ظاهر ڪرڻ مطلب نه آهي ته جيڪو اعلان ڪيو ويو آهي، تنهن کي هرو ڀرو سنجيدگيءَ سان نه ڏٺو وڃي؟“

"ڪنهن کي ڏيکارڻ جو مطلب آهي؟" چارلس ٻهچمنيءَ سان پڇيو.

"آقا، خود ڪراموبل کي، لفظن کي ڪهڙي اهميت آهي؟ پر جڏهن ڪهاڙو ڪنهن جي ڳچيءَ تي ڪري سر کي ڌڙ کان ڌار ڪري ٿو تڏهن ان جو آواز هن ڳالهه جو ٺوس ثبوت فراهم ڪري ٿو ته آرڪائمل اجا به ڪراموبل جو اتحادي ۽ ساٿي آهي."

"پر تنهنجو سڄو ملڪ ته ڪراموبل جو دشمن آهي؟"

"آقا، انهن ماڻهن کي ڪراموبل جي ڪا چاڻ ڪانهي. اسڪاٽلنڊ ۽ ماڻهن کي باد شاهه جي نالي ۽ هٿيار کڻي اٿڻ لاءِ چوڻ جي معنيٰ اها ورتي وڃي ٿي ته عوام آرگائمل جي ظلم خلاف بغاوت ڪري. هن وقت سڄو ملڪ آرگائمل جي ظلم هيٺ اٿين ڪنجهي ڪُرڪي رهيو آهي، جنهن ڪو ماڻهو ننڊ ۽ خوفائتو خواب ڏسڻ مهل ڪرڪندو ڪنجهندو آهي. پر جيڪڏهن اوهان هن سان عهدناماڻ ڪندا وتندا، ته پوءِ سنهنجي طرفان اوهان جي نالي ۽ لشڪر ڀرتي ڪرڻ جي معنيٰ ئي ڪهڙي؟"

چارلس انهيءَ گفتگوءَ جي ورن وڪڙن ۾ ڦاسي رهيو هو ۽ آساڻيءَ سان ٻاهر نڪرڻ جو ڪو رستو نظر نه پئي آيس. هو ڏڦش و پنج ۾ مبتلا ٿي رهيو هو ۽ گهڙيءَ گهڙيءَ هٿ کڻي پنهنجن ڏکين ڪارن وارن کي نرڙ کان پري ڪري رهيو هو.

"ڪاش! اسڪاٽلنڊ وارا فقط پراڻيون ڳالهيون فراموش ڪري سگهن!" هن پاراڻي ضد وچان چيو، "اوهان جي ملڪ جا ماڻهو پراڻيون دشمنيون وساري، پاڻ ۾ متحد ٿي چو نه ٿا سگهن؟"

اهي ساڳيائي لفظ چارلس جي ماءُ مونٽروس کي خط ۾ لکي موڪليا هئا، هاڻي انهن لفظن جي لاشعوري پڙاڏي، مونٽروس جي همٿ وڌائي انهن لفظن سان ظاهر ٿي رهيو هو ته چارلس

افظي مقابلي ۾ هارائڻ جو اعتراف ڪري چڪو هو ۽ مونٽروس جي دليلبازيءَ ميدان ماريو هو. هاڻي فقط هن کي انهيءَ ڳالهه جي هڪ گهربي هئي.

”آءٌ ڀوان ٿو“، چارلس چئي رهيو هو، ”ته آءٌ انهيءَ سڄي معاملي کان بيزار ٿي چڪو آهيان. لاڊرڊيل منهنجي پٺ لٿو چڏي، ۽ نه وري پيائي مون کي سڪ جو ساهه کڻڻ ڏين ٿا. هو پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪم ڪرائڻ لاءِ هرڪنهن کي ستائيندو رهي ٿو ۽ يقين ڪر ته لاڊرڊيل هڪ پاڳل ڍڳي جيترو زور رکي ٿو. انهن سڀني جي وچ ۾ رهندي، مون کي هڪ گهڙيءَ جيترو آرام نصيب ڪونهي.“

”اوهان کي ته ڪافي آرام نصيب هو، آقا! ڪو ٿورو ئي وقت اڳي، اوهان پرسڪون هئا.“

”تنهنجو مطلب ڇا آهي؟“

”حضور، ڇا اوهان کي ايترو معلوم هو ته اوهان جڏهن پنهنجي والد کي ڇڏائڻ لاءِ اها آڇ ڪري رهيا هئا ته جيڪڏهن هو ڪيس آزاد ڪرڻ لاءِ اوهان کي گرفتار ڪري پيان وٽ رکن، تڏهن اوهان کي ڪجهه معلوم هو ته اوهان ڇا چئي رهيا هئا؟“ مونٽروس گنڀيرتا سان پڇيو.

چارلس جو سڄو چهرو انهيءَ دکدائڪ واقعي کي ياد ڪري ڪارانجي ويو. ڇا مونٽروس هن جي دل جو اهو خفيه خيال پڻ معلوم ڪري ورتو هو، جيڪو هنجي اندر ۾ چارلس کي ان وقت به ڪاني رهيو هو ته واقعي هن به پيءُ جي آزاديءَ لاءِ سيڪجهه ڪيو هو، پر هن جي انهن ٿي دشمن وٽ سندس هڪ به نه هلي هئي ۽ هو بري طرح ناڪام ٿيو هو؟

چارلس کي ياد آيو ته ڪيئن نه هن پنهنجي صحيح سان خالي ڪاغذ پارليامينٽ وارن ڏانهن موڪلي ڏنو هو، ته اهي جيڪي به چاهين، سو ان ۾ لکن — هو انگلنڊ جي تخت ۽ تاج لاءِ پنهنجي موروثي حق تان دستبردار ٿيڻ لاءِ به تيار هو

۽ پارليامينٽ وارا ان جا ڪجهه به شرط مناسب ۽ موزون سمجهن، سي انهيءَ ڪاغذ ۾ شامل ڪن، بشرطيڪ هو سندس پيءُ کي آزاد ڪن، حتيٰ ڪه چارلس پنهنجي پيءُ جي بدران خود پارليامينٽ وارن جي قيد ۾ وڃڻ لاءِ به آڇ ڪري چڪو هو — پر پارليامينٽ هن کي جواب ئي نه ڏنو هو، جو هنجي اهڙي شاندار ۽ فراخدلانه آڇ کي هنن ڪا قيمت ئي نه ڏني هئي.

چارلس کي سندس زندگيءَ جو اهو واقعو ياد آيو ته دل ۾ ڏاڍو ڏک ٿيس. پر مونٽروس کي انهيءَ سڄي ڳالهه جي خبر هئي ۽ جنهن سنجيدگيءَ سان هن نوجوان چارلس جي انهيءَ قدم جي تعريف ڪئي، تنهن جي پيش نظر چارلس ائين محسوس ڪري رهيو هو ته ڄڻ ڪنهن جنگ جي ميدان تي ڏيکاريل بهادريءَ جي نتيجي ۾ "نائيٽ" بنايو پيو وڃي. هن منهن مٿي ڪري مونٽروس ڏانهن ڏٺو ۽ آهستي آواز ۾ چيو:

"تون سچ ٿو چوين مونٽروس، انهيءَ وقت دل ۾ ڪي به شڪ شڪوڪ ڪين هئا."

چارلس دل ئي دل ۾ سندس سامهون اڳيان ويٺل مونٽروس کي ڏسي اها خواهش ڪري رهيو هو ته ڪاش! اڄ به هو جهڙو بي ڊپو ۽ آزاد هجان، ۽ فقط انهيءَ هڪ مقصد کي سامهون رکي سڀڪجهه ڪري سگهان جي حيثيت ۾ هجان، جيڪو زندگيءَ جو واحد مقصد ۽ منزل مقصود هجي! چارلس تصور ۾ هنن ٻن حالتن کي تارازيءَ جي ٻن پڙن ۾ رکي تڪي توري رهيو هو — آرگائيل سان سياسي مقصدن خاطر معاهدو، اسڪاٽلنڊ وارن جي بادشاهه جي حيثيت ۾ تاجپوشي ڪرائڻ، پنهنجي سابق دشمن سان اڏ جهيڙن سان ناهه ڪرڻ ۽ انهن سڀني ڳالهين جي مقابلي ۾ هڪ هڪ ماڻهوءَ جي وفاداري ۽ مرڻ گهڙيءَ تائين سچي رهڻ جي پيشڪش، جيڪو ذري گهٽ هٿين خالي ۽ هن سهل اڪيلو هو. ڪيڏو نه چڱو ٿئي ها، جيڪڏهن ائين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

طرف ماڻس سچا ۽ وفادار هجن ها! هو ٽپ ڏيئي ڪرسيءَ تان اٿيو ۽ ڪمري ۾ ڏگها ڏگها قدم کڻي پنهنجي بي آراميءَ جو مظاهرو ڪرڻ لڳو.

”ان وقت منهنجي اڳيان پيو ڪو چارو ڪونه هو.

”نه وري هاڻي ڪو آهي، اعليٰ جناب!“ مونٽروس چيو.

”پوءِ ڀلا مون کي ڇا ڪرڻ گهرجي؟“ هن مونٽروس جي ڪلهي تي هٿ رکي پڇيو.

”مون کي اسڪاٽلنڊ جي معاملي ۾ آزاديءَ سان سيڪجهه ڪرڻ جي اجازت ڏيو.“ مونٽروس چيو، ”مون کي اوڏانهن اهڙيءَ حالت ۾ نه موڪليو، جو منهنجو هڪ هٿ منهنجي پٺيءَ پويان ٻڌل هجي. هنن ماڻهن سان اوهان ڪو وعدو نه ڪريو، نه ته منهنجي مهم کي اوهان شروع ٿيڻ کان اڳ ۾ئي نگهوسار ڪري ڇڏيندا.“

”آءٌ انهن هرگز نه ڪندس، تون شروعات ڪهڙي نموني ۾ ڪندين؟“

”اسڪاٽلنڊ ۾ پهچي، سڄي ملڪ ۾ اوهان جي نالي ۾ ڀرتي ڪندس.“

”ڇا، تون اتان جي حڪمرانن جي مدد کان سواءِ انهن کي سگهندين؟“

”انهن اڳي به ته منهنجي ڪا مدد نه ڪئي هئي.“ مونٽروس چيو.

چارلس هڪ هنڌ ڄميو بيٺو رهيو ۽ اهي سڀ ڳالهيون ياد ڪري رهيو هو، جيڪي هن عجيب و غريب انسان جي حيرت انگيز ڪارنامن متعلق ٻڌيون هيائين.

”برابر، تون هڪ دفعو اڳي به اهڙو حيرت انگيز ڪم ڪري چڪو آهين.“ چارلس پنهنجي خيال ۾ غرق، مونٽروس کي چيو.

چارلس وري وڃي ڪرسيءَ ۾ ويٺو ۽ هڪ ٽنگ ان جي

ڀانهن مٽان وراڻي مونٽروس ڏانهن منهن ڪري ويٺو.

”ها، تون اڪيلي پيري فقط هڪ ماڻهو سان گڏ اسڪاٽلينڊ جي ويرانين ۾ نه ويو هئين، ۽ اتي وڃي انلسڊاير مئڪڊونالڊ کي مليو هئين، جنهن پنهنجن مٽ پڙ جابلو ساٿين سميت تنهنجي طرفداريءَ ۾ تو سان ساٿ ڏنو هو؟“ چارلس گذريل ڳالهه ياد ڪري پڇيو.

”ها، انلسڊاير سارجي ويو آهي،“ مونٽروس جواب ڏنو، ”هو گذريل سال آئرلينڊ ۾ قتل ڪيو ويو هو. مون کي هن جهڙو ٻيو ساٿي وري نه ملندو، پر آءٌ ٻيا ساٿي ڳولي وٺندس. سڄي ملڪ جي ڪنڊ ڪڙڇ مان هزارن جي تعداد ۾ ماڻهن خط موڪليا آهن، جن ۾ مون کي منٿون ڪيون ويئون آهن ته آءٌ اتي پهچان.“

چارلس ڄاڻ پئي هو ته ڪيئن نه گذريل سال جي دوران جڏهن لارڊبيل ۽ سندس پوٺڪين غلط نموني ۾ مهم هلائي ناڪامي جو منهن ڏٺو هو، تڏهن سڄي ملڪ مان هڪ ئي وقت جڻ ته هڪ ئي وات مان دانهن نڪتي هئي ته: ”ٿل هڪ ڪلاڪ لاءِ ئي مونٽروس پهچي وڃي ته جيڪر سڀڪجهه درست ٿي وڃي!“

پر مونٽروس پنهنجيءَ ئي ڳالهه ۾ غرق هو. هو آهستي آهستي انهن ساٿين جا نالا ڳڻي کين شمار ڪري رهيو هو، جن جي ساٿ ملڻ جي کيس پڪ هئي.

”اڳ ۾ ته اتر اسڪاٽلينڊ ۾ سفورٿ ۽ سندس بهادر ساٿي، مئڪينزي قبيلي وارا آهن، ٻيءَ وري گوردن قبيلي جا بي ڊپا جابلو ماڻهو آهن، جيڪي سردار نه هئڻ ڪري هن وقت جهڙوچڙ حالت ۾ رهن ٿا، پر هڪ دفعو جڏهن کين قيادت ملي ويندي، تڏهن اهي وري منظم ۽ متحد طاقت ۾ بدلجي ويندا، اهي ايرنڊي طرف کان مدد ڏيندا. ٽيءَ وري مئڪڊونالڊ قبيلي وارا آهن، جن کي ڪئمپبل قبيلي وارن ڌڪي ٻاهر ڪڍيو هو ۽ اهي سلامتيءَ خاطر آئرلينڊ ۾ وڃي ٻهتا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”انهيءَ ڪان پوءِ روبرٽ جا جهاز ڪمائتا ثابت ٿيندا. پڌو اٿم ته هن اسان جي خدمت لاءِ خالي هٿن ني چڱو خاصو سامونڊي جنگي ٻيڙو تيار ڪري ورتو آهي. خدايا، مون کي ڪهڙي نه هن سان گڏجي جهاز ذريعي آئرلنڊ وڃڻ جي خواهش هئي! ۽ هاڻي وري مون کي توهان سان گڏجي اسڪاٽلنڊ هلڻ جي آرزو آهي،“ چارلس ڏاڍي حسرت سان مونٽروس ڪي ڏسي چيو.

مونٽروس انهيءَ ڳالهه جو هڪدم ڪو جواب نه ڏنو. هو چارلس جي نوجوان چهري کي غور سان ڏسي رهيو هو، جنهن کي بخاريءَ ۽ ٻرندڙ ناڻين جي روشنيءَ ۾ چمڪندڙ چهري سان مونٽروس کي غور سان ڏسي رهيو هو ۽ پنهنجي شوق سبب هن جي طرف لڙي آيو هو. مونٽروس چارلس جي ڳالهه تي غور ڪري رهيو هو ۽ ساڳئي وقت انهيءَ ڳالهه جي جواب تي به سوچي رهيو هو، جنهن کي هن ڏاڍي مجبوريءَ سان پنهنجي نوجوان ۽ ناتجربيڪار بادشاهه کي ڏنو.

”ترسو،“ هن چيو، ”انهيءَ وقت تائين تحمل ڪريو، جيستائين اوهان اوڏانهن اچڻ لاءِ آزاد ٿيو. پوءِ ڪنهن بادشاهه جي حيثيت ۾ اچو، يا ڪنهن ٻي حيثيت ۾، پر گهٽ ۾ گهٽ آزاديءَ سان اچڻ جهڙا ٿيو. انهيءَ وچ ۾ آءٌ اوهان جي لاءِ اسڪاٽلنڊ تي قبضو ڪري وٺندس. مون هڪ ڀيرو اڳي به انهيءَ وقت اهو ڪم ڪيو آهي، جڏهن اسڪاٽلنڊ کي آرگائيل ڪان موجوده نفرت ڪان اڌ جيتري نفرت ۽ حقارت به ڪانه هئي.“

”مون کي به پاڻ سان گڏ هلڻ ڏيو، جيڪڏهن منهنجي هلڻ سان منهنجي لاءِ ڀرو نتيجو نڪرندو، ته پوءِ ڪهڙي پرواهه آهي؟ توهان سان گڏجي جنگ ڪندي مرڻ، هتي ويهي هٿين بيڪار بکواٽي ماڻهن سان گڏجي اجايو وقت ۽ زندگيءَ جو قيمتي حصو اجايو وڃائڻ ڪان بهتر ٿيندو.“

انهيءَ هڪ ڏينهن ۾، پهريون ڀيرو، چارلس جي دل ۾ هن بهادر ۽ بي ڊپي انسان جي سامهون پاڻ کي مرد ثابت ڪرڻ

جي خواهش زوردار نموني ۾ پيدا ٿي.

اهائي هڪ آرزو اهڙي هئي، جيڪا مونٽروس گهڻن ئي ماڻهن جي اکين ۾ جهلڪندي ڏٺي هئي، ۽ هائي هو انهيءَ آرزوءَ جي جوت پنهنجي نوجوان بادشاهه جي اکين ۾ ٻرندي ڏسي رهيو هو.

”مونٽروس، مهرباني ڪري مون کي پاڻ سان گڏ وٺي هل،“ چارلس نيزاري ڪندي چيو، ”ڇا، تون اهين چاهين ٿو ته جڏهن تون ۽ روپرٽ دنيا ۾ نڪري خطرناڪ مهمون سر ڪندا رهو، تڏهن آءٌ گهر ۾ عورتن سان گڏ ۽ هنن ٿلهن پيٽن ۽ نرم جسمن وارن درٻارين ۽ سازشي سابق اميرن سان ڳالهيون ڪندي وقت پورو ڪريان؟ مون پنهنجي عمر ۾ جنگ ۽ جدل ۾ حصو ورتو هو، هائي جڏهن جوان ٿيو آهيان، تڏهن منهنجي لاءِ ميدان ۾ نڪري پاڻ کي مرد ثابت ڪرڻ جو موزون موقعو اچي پهتو آهي.“

چارلس پنهنجي جوش ۾ ڪرسيءَ تان ٽپ ڏيئي اٿي کڙو ٿيو ۽ پنجري ۾ بند ٿيل شينهن وانگر بي آراميءَ سان ڪمري جي هڪ ڪنڊ کان ٻيءَ ڪنڊ تائين اچڻ ۽ وڃڻ لڳو. اوچتو هن پنهنجي هٿ سان پنهنجن وارن ۾ وڌا ۽ رڙ ڪري چيو، ”اف خدايا! مون کي هنن زالن کان ڪيتري نفرت آهي! هڪ طرف امان آهي، جيڪا مون کي انهيءَ ڏکي نڪ واري فرينچ امرزاديءَ سان شادي ڪرائڻ لاءِ سازشون سٽي رهي آهي ۽ مون تي زور آڻي رهي آهي ته مان هن جي خوشامد ڪريان، ڇو ته امان جي راءِ موجب، منهنجي تخت و تاج واپس حاصل ڪرڻ جو هڪ اهوئي ذريعو آهي. ٻئي طرف هالنڊ جي ملڪه انميلا آهي، جنهن جي مرضي آهي ته آءٌ سندس احمق ڌيئرن مان هڪ سان پرڻجان. انهيءَ طور هوءَ مون کي هالنڊ ۽ ٻين سائي ملڪن سان منهنجي اڳيان معاهدو لٽڪائي مون کي لالچائي رهي آهي ۽ هوءَ پنهنجي مقصد ۾ ڪاميابي حاصل ڪرڻ لاءِ خود آرگائيل جي ايلچين

سان ساز باز ڪري رهي آهي. سچ پڇو ته مان انهن جي سيني سازشن کان بيزار ٿي پيو آهيان. آءٌ ڏاڍو مونجهاري ۾ آهيان ته ڇا ڪريان. خدا ڪري ته مان ڪنهن نه ڪنهن طرح هن ملڪ ۽ انهن عورتن جي ڇنبي کان ٻاهر نڪري وڃان ۽ سيني عورتن جي اثر کان آزاد ٿيان!“

هاڻي هو بلڪل برابر هو، هن کي هتان ٻاهر ڪڍي وڃڻ ۾ ايترو فائدو ٿئي ها ته کيس سخت زندگيءَ جي مشڪلات ۽ تڪليفن سان روشناس ڪرائي سگهجي ها، ڪجهه وقت لاءِ کيس سمنڊ جي جهازن تي ۽ ڪجهه زمين تي جنگ ۽ فوجي ڇاوڻين جي زندگيءَ جو مزو چکائجي، هن ڳالهه جي باوجود ته هن وقت هو مونٽروس جي چوڻ مطابق سڀڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار هو، پر هو وري به هڪ نوجوان ۽ ناتجربيڪار ڇوڪرو هو.

”مان ڇا ڪريان؟ ڪيڏانهن وڃان؟ ڪيئن ڪريان؟“

هن درد وچان دانهن ڪري مونٽروس کان پڇيو. مونٽروس سوچي رهيو هو ته هن وقت هو سندس قبضي ۾ هو ۽ چارلس جي زندگيءَ جي هن موڙ تي، سندس زندگيءَ کي هو جنهن به قالب ۾ وجهڻ چاهيندو، آزاديءَ سان وجهي سگهندو. جڏهن بادشاه بذات خود، هن سان گڏ رهندو ته پوءِ يقيناً مونٽروس جي حيثيت سندس دشمنن توڙي حاسدن جي نظر ۾ گهڻي قدر مضبوط ٿي پوندي! پر گهڻي ۾ گهڻو فائدو ته اهو ٿيندو ته بادشاه جيئن ته اڃا ڪچڙو ۽ ناتجربيڪار آهي، ان ڪري هو مٿس پنهنجو اثر آسانيءَ سان وجهي سگهندو ۽ جيڏانهن چاهيندو، تيڏانهن کيس ناڪوليءَ کان جهلي ڦيرائيندو گهمائيندو رهندو، توڙي ڪٿي هو گذريل اٺ ڏهن سالن ۾ پنهنجي جلاوطن ”دربار“ جي انهن درٻارين جي اثر هيٺ يورپ جي مختلف ملڪن ۾ آواره گردي ڪندو رهيو هو، جيڪي محض لالچي ۽ گهرجائو مهم جو ۽ طالع آزمائيندڙن جي جماعت کان وڌيڪ ڪجهه نه هئا.

بادشاه کي اهڙن خونخوار ۽ بکين بگهڙن جي چنبن

مان ڇڪي ٻاهر ڪيڻ ۽ ڪمس ۾ پنهنجن خيالن مطابق بدلائڻ، مونٽروس لاءِ آسان هو، پر وري به سنجيدگيءَ سان سوچ ويچار ڪرڻ بعد هن فيصلو ڪيو ته ڪمس هن جي نوجوان زندگيءَ کي ائين اجهائڻ ۽ خطري ۾ وجهڻ جو ڪو حق ڪونه هو. چارلس هتي رهندي، خواه ڪهڙي طرح به پنهنجي زندگي ضايع ڪري رهيو هو، پر هر ڳالهه جي باوجود، مونٽروس کي اهڙو ڪو حق حاصل ڪونه هو ته هو ان کي اتان ڪڍي پنهنجي مرضيءَ مطابق ٻئي ڪنهن ٻئي ڌنڌي ۾ خطري ۾ وجهي، يا سندس دشمن جي قبضي ۾ ڏي. اهي سڀ ڳالهيون سوچي ۽ توري تڪي، مونٽروس نمٽ چيو، "جناب اعليٰ! اوهان جي زندگي پنهنجي ناهي."

چارلس جي چهري تي مايوسيءَ جا ڪارا ڪڪر ڇانئجي ويا، جيستائين هو ڳالهائي رهيو هو، تيستائين چارلس غور سان مونٽروس کي تڪي رهيو هو، پر هڪ دفعو جڏهن مونٽروس مٿيان لفظ چيا، تڏهن چارلس ائين سمجهيو ته ڄڻ هن جي زندگيءَ متعلق فتويٰ صادر ٿي چڪي، پر هو اهڙين ترسالن ۽ ناڪامين جو عادي بڻجي چڪو هو، ۽ هاڻي به هو ڪنهن نه ڪنهن طرح پنهنجي دل کي پرچائي وجهندو. اهو خيال ڪري چارلس جي چهري تي هلڪي مرڪ آئي، جنهن کي مونٽروس چڱيءَ طرح ڏٺو ۽ ان کي ڏسي مان هن جيڪو فيصلو ڏنو هو، سو پڪو پختو ٿي ويو ـــ هاڻي، چارلس جي زندگي پنهنجي ڪانه هئي.

"منهنجي دعا آهي ته شال توهان پنهنجي زندگيءَ جا مالڪ پاڻ بڻجو!" مونٽروس چيو، "نه ان لاءِ ته ان طرح سون کي ڪو فائدو پهچائيندا، پر صرف هن لاءِ ته ان ۾ اوهان جو فائدو آهي. يقين ڪريو ته آءٌ جنهن ڪم سان ٻاهر ويندس، سو اترو مشڪل ۽ دشوار نه هوندو، جيترو اهو ڪم مشڪل ٿيندو، جيڪو اوهان کي هٿ ڪرڻو منهنجي حق ۾ دل و جان سان ڪم ڪرڻ دشوار هوندو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”يقيناً آءٌ پنهنجي دل و جان سان توهان جي حمايت ڪندس،“ نوجوان چارلس جون اکيون نم خوابيءَ واري ڪيفيت کان نڪري پوريءَ طرح کلي پيون، ”مون کي قسم آهي ته اوهان کي منهنجي مڪمل حمايت ۽ تائيد حاصل هوندي، آءٌ انهن ميني جي خلاف ميدان سپر ٿي اوهان جي پليرائي ڪندس، جيتوڻيڪ في الحال اها پيرائي علي الاعلان نه هوندي. هاڻي، جيئن ته ايلچي هيڏانهن اچي رهيا آهن، ان ڪري مون کي انهن سان ملڻ گهرجي.“

مونٽروس کي اها ڳالهه تسليم ڪرڻي پيئي. هن کي انهيءَ گهڙيءَ ۾ چارلس جي ارادي ۾ ڪوبه شڪ ڪونه هو. خود چارلس کي اهڙو يقين نه پئي ٿي سگهيو ته هن ڪي ڪڏهن ان باري ۾ شڪ شبهو هيو. انهيءَ وقت هن کي پنهنجي مرحوم پيءُ جو هن ڏانهن لکيل آخري خط ياد آيو، جنهن ۾ هن پنهنجي پياري پٽ کي لکيو هو: ”ياد رکج ته جيڪي به وعدو ڪرين تنهن کي ضرور پورو ڪج، هن دنيا ۾ ڪنهن به شيءِ کي دغا ۽ غير منصفانه طريقي سان حاصل ڪرڻ جي لائق نه سمجهجان.“

هن کي اڄ کان پوءِ پنهنجن دشمنن جي خلاف خواه ڪهڙا به غير منصفانه يا ناجائز ذريعا اختيار ڇو نه ڪرڻا پون، پر هو هر حالت ۾ مونٽروس سان ڪيل وعده وفا ڪندو.

”هاڻ مان ڇا ڪريان؟“ نوجوان بادشاهه وري پڇي رهيو هو. ان مهل هن جو آواز اهڙو هو، ڄڻ ته هڪ ماتحت آفيسر پنهنجي ڪپتان کان پڇي رهيو هو ته هاڻ ڇا ڪجي؟

”پنهنجي پڪاڻ (رويرٽ) سان آئرلينڊ ۾ وڃي ملو،“ مونٽروس چيو ۽ دل ئي دل ۾ سوچيو ته ان طرح سان هي نوجوان بادشاهه گهٽ ۾ گهٽ هتان جي ماڻهن ۽ پنهنجن لالچي درٻارين جي سياسي ۽ شخصي شرارتن ۽ سازشن کان محفوظ رهندو، پر مونٽروس ظاهر ظهور اهي لفظ ادا نه ڪيا، بلڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇيو، ”اوهان جي موجودگي آئرلنڊ جي مخالف گروهن ۾ پاڻ ۾ دست وگريبان ٿيندڙ قبيلن کي هڪٻئي سان متحد رکندي، پوءِ جڏهن اوهان ڪجهه عرصو اتي رهڻ کان پوءِ پنهنجي لاءِ فوج جي پرتي ڪندا، تڏهن توهان روپرٽ سان گڏجي، فوجن کي سنڌس جهازن ۾ پري اسڪاٽلنڊ پهچندا جتي مون اوهان جي ڳالهه ۾ سڄو ملڪ اڳيئي فتح ڪري ڇڏيو هوندو، ۽ ان موقعي تي توهان جا جهاز ۽ فوج منهنجي مدد لاءِ پهچندي ته، پوءِ سڄو ملڪ اوهان جي قدمن ۾ هوندو. پوءِ روپرٽ، توهان ۽ آءٌ سڀ گڏجي انگلنڊ ڏانهن پيشقدمي ڪنداسين، ۽ اوهان جي والد مرحوم ۽ منهنجي آقا، مقتول شاهه چارلس پهرين جي قاتلن ۽ اوهان جي دشمن کان پورو پورو انتقام وٺنداسين؟

مونٽروس اهو ڪم وڏي حرفت سان سر انجام ڏنو:

”توهان، ۽ شهزادو روپرٽ ۽ آءٌ-“ يعني شهزادو چارلس انهن ٽن شخصيتن ۾ شريڪ هوندو، ۽ هو آئرلنڊ ۾ روپرٽ سان وڃي گڏبو، ۽ پوءِ پيئي گڏجي، مونٽروس سان اسڪاٽلنڊ ۾ وڃي ملندا، ۽ ساڻس ڪلهي ۾ ڪلهو ملائي ميدان جنگ ۾ وڙهندا. ڪهڙو نه سهڻو خيال هوا جڏهن چارلس اڄ کان چار سال اڳي اها ڳالهه ٻڌي ها، ته جيڪر خوشيءَ وچان پاڳل ٿي پوي ها، ۽ پنهنجن ڪنن تي به يقين نه ڪري ها! ۽ اڄ به هن جي اهائي حالت هئي — پر نه، اڳوڻي حالت ۾ ڪجهه فرق هوا

چارلس جي نوجوانيءَ واريءَ عمر ۾، اڄ هن لاءِ عيش و عشرت جون ڪيئي وڏيڪ شيون موجود هيون، جيڪي چار سال اڳ ڪيس دستياب نه هجن ها! هن جي دل ۾ خطري کي منهن ڏين ۽ سخت قسم جي زندگي گذارڻ، ۽ جن ٻن شخصن لاءِ هن جي دل ۾ گهڻي کان گهڻي عزت ۽ محبت هئي، تن جي پاسي ۾ بيهي پاڻ کي مرد — ميدان ثابت ڪرڻ ۽ عمر جوڳي ۾ وقت گذارڻ جي خواهش کي اڄ ڪن اهڙين خواهشن سان مقابلو ڪرڻو هو، جيڪي چار سال اڳ واري دور ۾ وجود

۽ ڪين هيون — يعني جوانيءَ جي موج ۽ مستيءَ لاءِ ضروري شيون جهڙوڪ همعصر نوجوانن جي وچ ۾ گل ڇرچا ۽ ٽهڪڙا، بيفڪريءَ واريون محفلون، شراب نوشيءَ ۽ اهڙن جوانن جي ٽڙڪندڙ جسمن جي گرميءَ مان ڀريل رقص و سرود جون مجلسون، ۽ نوجوان حسينائن سان هم بستري — ممڪن هو ته اهي آخري شيون هڪدم ترڪ به ڪري سگهي ها، پر اڳتي ضرور هو ته انهن هن جي خوف خطري، مشڪلاتن ۽ دشوارين کي منهن ڏيڻ ۽ ميدان ۾ تنبن هيٺان سخت ڌرتيءَ تي ليٽي ترارين جي ٽڪرجڻ جي آوازن ٻڌڻ، ۽ هڪدم اٿي هٿ ۾ ترار کڻي دشمن جو سر قلم ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪرڻ جي خواهش جي ڌار کي منڊو ڪري ڇڏيو هو.

....

سوفي گهر موٽي آئي ته هن پنهنجي يورپياڻي، ايٽا (Etta) کي سٺا ڪيڪ تيار ڪندي ڏٺو. هن انهن مان ڪن ڪيڪن کي ڳاڙهو رنگ ڏنو هو ته ڪن کي پيلو ۽ ائين ڪجهه ٻين کي نيرو. هن انهن ڪيڪن کي شڪليون به مختلف ڏنيون هيون — ڪي ڪيڪ دل وانگر ٺهيل هئا ته ڪي گلاب جي گل وانگر. ڪن کي هن لونگن سان سينگاريو هو، ۽ ڪن ٻين کي ساون پنن سان. ايٽا انهن کي هڪ وڏي ٿالهه ۾ ڪاهي رکي رهي هئي ته سوفي ننڍڙي ننڍڙي ٻورچيخاني ۾ داخل ٿي ۽ آهستي اچي ايٽا جي ڀرسان بيٺي. ايٽا پنهنجي ڪم ۾ ايترو قدر ته مگن هئي، جو جڏهن سوفيءَ هنکي ستائڻ لاءِ، تاڙي وڄائي ۽ رڙ ڪري چيو ته "آها! مامي ايٽا، تون ڪيڏي نه نيڪ دل آهين! ڇا، هي سهڻا ڪيڪ منهنجي لاءِ ٺاهيا اٿئي؟" تڏهن ايٽا کان ڇرڪ نڪري ويو ۽ هن منهن ۾ کهنڀ وجهي چيو، "شهزادي صاحبا! هونئن به ته سڀ مٺايون تون ئي کائي ختم ڪندي آهين، ڪنهن نه ٿوري ڏکارا ياد ڪيچاڻ ته انهن ڪرڻ سان تون پنهنجين وڏين ڀينرن کان به

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڳي ٿلهي ٿي وڃڻ، ۽ پوءِ ڪو شهزادو پسند به نه ڪندءِ.“

”اڙي ماسي امڙ! پڌاءِ ته ڀلا سان هاڻي ڇا ڪاڻي آئي آهيان؟ ۽ ڪنهن سان گڏ ڪاڻي رهي هوس؟“ سوفيءَ خوشي وچان پڇيو.

امڙ پنهنجي ٿلهي ۽ ڀولي بدن کي لوڏو ڏنو ۽ نڪ کي چنڊو ڏيئي چيو، ”تون ٿي ڪهڙي خبر شهزادي؟ ڏسون ٿي ته مان اڄ ٿي پئي آهيان.“

سوفيءَ کي هڪ جاءِ تي آرام نه پئي آيو. هوءَ ڦريون پائي رهي هئي. ڪڏهن وارن کي هٿ لائي ٺاهي رهي هئي ته ڪڏهن پڙي کي. ڪڏهن ٽهل ڇاتيءَ کي ڏسي ٺڏا ماهه ڪٺي سيني کي ڦنڊائي مٺي ڪري رهي هئي. امڙ جون تجربيڪار نگاهون نوجوان ۽ نوخيز شهزاديءَ جي حسين چهري ۽ ڪٽيل هيون ۽ من کي اهي اهڃاڻ نظر اچي رهيا هئا، جهڙي نوجوان ڇوڪرين ۾ عشق و محبت کان پهرين پيري روشناس ٿيڻ سان ظاهر ٿيندا آهن. هن سوفيءَ کي ڪجهه گهرائيءَ سان ڇيو، ”هاڻي ڪٺي پڌاءِ به شهزادي، ته هيءَ تبديلي ڪهڙي بانڪي آندي آهي؟“

”ماسي، ڪهڙي تبديلي؟“ سوفيءَ هلڪي مرڪ چهري تي آئي، منهن ۾ هلڪو گهنج وجهي بظاهر ناراضگيءَ سان پورچيائيءَ کان پڇيو.

”منهنجي آقا زادي، تون اڃا ڪم پهڻاڪ آهين، منهنجون پوڙهيون نگاهون سڀ ڏسي رهيون آهن ۽ سڀڪجهه سمجهي رهيون آهن - هاڻي جلدي ڪر — پنهنجي راز کي ظاهر ڪر.“

”ڇا جو راز، ڇا جو ساز؟ توکي ته ماسي هر ڳالهه ۾ راز ٿي راز نظر ايندو آهي! ڀلا، جڏهن مان پنهنجي ماسي جي پٽ، چارلس سان گڏجي برف تي ترڪڻ لاءِ اڪيلي هلي ويس، ۽ اسان گڏجي جڏهن گرم گرم ڪيڪ ۽ انهن جي مٿان نيم گرم شراب جا ٻه ٽي پيالا سرديءَ کي مارڻ لاءِ پيتا، ته پوءِ ڇا، اهو به ڪو اهڙو ڏوهه آهي، جنهنکي لڪائجي؟“

"نه، نه، منهنجي مٺي، ننڍڙي شهزادي،" اينا طنزيه لهجي ۾ چيو، "اهو وري ڪهڙو راز ڇنڀيو اصل راز ته اڃا تنهنجي ننڍڙي سيني جي نازڪ صندوق اندر محفوظ رکيو آهي، جڏهن اهو ٻاهر نڪرندو، تڏهن سمجهندس ته هائو، ڪو راز هيو!"

اينا، چارلس شهزادو آهي نه، تنهنجي سون ۾ ڏاڍي دلچسپي آهي. هن سون کي برف تي ترڪڻ واري ڪيڏائي ۾ سون کي ٻري ٻري گهاٽن وڻن وٽ ڪٺي ويو— پوءِ اتي اسان برف تي ليٽي پياسين، ۽ ڏاڍيون مٺيون ڳالهيون ڪيوسين."

"سوفي، اڄن ته ناهي ته شهزادو چارلس توسان محبت ڪرڻ لڳو آهي؟" اينا چيو.

سوفي ڪجهه چوڻ بجاءِ مشڪڻ لڳي ۽ هٿ کڻي نچڻ واري نموني ۾ هڪ ٻه ڦيريون پائي وات مان ڪجهه ڳائڻ ۽ جهونگارڻ لڳي ۽ اينا جي طرف مان هڪ مٺو ڪيڪ کڻي وات ۾ وڌو.

"خيال رکجانءِ، منهنجي بلبل،" اينا چيو، "شهزادن ۾ خاص طرح تخت جي وارث مالڪن جي مزاج تي ڪو اعتبار ڪونه هوندو آهي. اڳيئي اهڙا افواه ٻڌڻ ۾ اچي رهيا آهن ته هن جو هڪ حرامي ٻار ڄمڻ وارو آهي ۽ جنهن ڪميڻيءَ جي پيٽ ۾ اهو پرورش پائي رهيو آهي، تنهن هن جي دنيا ۾ اچڻ کان اڳيئي چوڻ شروع ڪيو آهي ته جڏهن کيس پٽ ڄمندو ته هوءَ کيس انگلنڊ جي تخت و تاج جي وارث طور تسليم ڪرائڻ جي ڪوشش ڪندي."

سوفيءَ اها ڳالهه ٻڌي اڻ ٻڌي ڪري ڇڏي. هنن جون اهي ڳالهيون هلي رهيون هيون ته ٻئي طرف کان لوئي اتي اچي پهتي ۽ پنهنجي ننڍي ڀيڻ جون ڳالهيون ٻڌي، هن کي تنبيه ڪرڻ لڳي ته بيوقوف، وڏن شهزادن جون شاديون اڃين نه ٿينديون آهن. في الحال، تون اينا جا مزيدار ڪيڪ کائي ٿلهي ٿيءُ."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اينا کان کل نڪري ويئي ۽ هن لوئي ڏانهن ڏٺو. هوءَ به ڪنهن جذبي سان سرشار هئي، ۽ هڪ عام طور پسند آيل رقص جي سُر تال ۾ وات سان سيٽي وڄائي رهي هئي. هن هڪ ٿالهي کڻي اينا جي طبخ سان هڪ اڌ درجن ڪيڪ کڻي ان ۾ رکيا ۽ سڌو پنهنجي ڪمري ڏانهن هلي ويئي، جتي هن ڪرسيءَ تي ويهي، بخاريءَ ۾ ٻرندڙ ٽانڊن ڏانهن پير ڪيا ۽ مانٽروس جي ڪارنامن ۽ عجيب و غريب مهمن وارو ڪتاب کڻي پڙهڻ ويٺي. اوچتو هن جي نظر انهيءَ خاڪي تي پئي، جيڪو لوئيءَ ڪتاب واري تصوير جي لاءِ هٿ جي ڪري پنهنجي تصور ۾ تصور سان مانٽروس جي شبيهه ٺاهي ڪتاب جي صفحي ۾ لڳائي هئي. هاڻي جڏهن ته هوءَ مونٽروس کي اکين سان ڏسي چڪي هئي، تڏهن کيس اهو ڏسي سخت حيرت لڳي ته سندس دل ۽ دماغ ۾ هڪ ڪهڙي نه معمولي قوت ڪم رهي هئي جنهن مونٽروس جي اهڙي حقيقت سان ٺيڪ ٺاڪ تصوير ڪڍڻ ۾ سندس رهنمائي ڪئي هئي. هوءَ حيرت سان انهيءَ خاڪي کي ڏسندي رهي.

لوئي سوچي رهي هئي ته امان جو ڪهڙو حشر ٿيندو؟ چارلس ۽ سندس گهراڻي جو انت ڪئين ٿيندو؟ هي جيڪو انسان هاڻي به چارلس سان پنهنجي ڪمري ۾ ڳالهائي رهيو هو ۽ جنهن جو آواز لوئي کي آهستي پهچي رهيو هو، تنهن جو ڇا ٿيندو؟ هن کي مونٽروس جي مستقبل متعلق بطور خاص دلچسپي هئي ته هن کان پوءِ هو ڇا ڪندو ۽ انگلنڊ جي شاهي خاندان کي ڪيتري قدر مدد ڪري سگهندو؟ هن وانس ڀاري سگهندو؟ ڇا هو هڪ دفعو ٻيهر اهڙا بهادريءَ جا ڪارناما سرانجام ڏيندو، جهڙا هن چارلس اول جي پاران اسڪاٽلنڊ ۽ انگلنڊ ۾ سرانجام ڏنا هئا، جن جي ڪري سڄي يورپ ۾ ان جي مرحلن کان پاهر مشهور و معروف ڪري ڇڏيو هو؟ يا ـــــ؟ هوءَ ان کان اڳتي سوچي نه ٿي سگهي.

لوئي کي اڄ کان ٻه سال اڳ جو واقعو ياد آيو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جڏهن سنڌس پاڻ رويرٽ انگلنڊ جي خانه جنگيءَ کان واپس آيو هو ۽ هڪ ڏينهن جڏهن هن جا ميٺي پيائر، پيئرون ۽ اسٽوئرٽ گهراڻي جا شاهي سوٽ، ماڻهات ۽ ٻئان وات جي مانيءَ جي ميز تي گڏ ٿيل هئا، ۽ رويرٽ انهن کي مونٽروس جي عظيم الشان جنگي ڪارناما، بلڪ معجزن جو ذڪر ڪري ٻڌائي رهيو هو، تڏهن لوئي جي زبان ۾ هي الفاظ ادا ٿيا هئا ته ”آءٌ پيانهان ٿي ته اهوئي هڪ مرد آهي، جنهن سان آءٌ سچ پچ محبت ڪري سگهان ٿي.“ ان مهل لوئي کي اهو معلوم ڪونه هو ته مونٽروس جي زوال ويجهڙائي ۾ گذاري ويٺي هئي ۽ جڏهن رويرٽ هن کي اها ڳالهه ٻڌائي، تڏهن لوئي چپ وسامي ويٺي هئي، ڇاڪاڻ ته جي مونٽروس سان محبت ڪرڻ جي اميدن جي شمع ڄڻ ته گل ٿي ويئي، جو ته سندس خيال ۾ مثل محبوب جي ڪشش جيئرن کان وڌيڪ هوندي آهي، جو ته ان ۾ وفاداريءَ جو عنصر شامل ٿيڻ ڪري، تنهن محبوبه کي هڪ اهڙي پاڇ ملي ويندي آهي، جنهن کي هوءَ شڪست ڏيڻي نه سگهندي آهي.

لوئي اها شبيهه ڪتاب مان ڪڍي موم بتيءَ جي لاٽ ۾ ساڙڻ چاهي، پر جڏهن هن جي نظر انهن اکين تي پئي، جيڪي هن ڏانهن خاموشيءَ ۽ گهيرڻا سان نهاري رهيون هيون، تڏهن لوئي جي سڄي بدن مان ڇرڙيون نڪري ويون. ڄڻ ته اهي اکيون ڪاغذ تي نڪتل تصوير جون نه، پر هڪ جيئري جاڳندي انسان جون هيون، جيڪي لوئي کي صبر ۽ سڪون ۽ محبت ڀري انداز مان ڏسي هيءَ معلوم ڏيئي رهيون هيون ته ڇا، محبت جو دم ڀريندي ايتري ۾ ڊڄي پئي ٿينءَ؟

....

شاهه چارلس اٺين آرگائيل جي ايلچين جي اعزاز ۾ وسيع استقبالي منعقد ڪئي، جنهن سندس پيٺوئي ولم پرنس آف آرينج جي گهر ۾ ڪئي ويئي هئي، ڇاڪاڻ ته سڄي هالنڊ ۾

هڪ ٿي اها جاءِ باقي رهيل هئي، جنهن ۾ هو ڪنهن به سمهان
کي عزت آبروءَ سان مدد ڪري پئي سگهيو. وليم پنهنجي
نوجوان سالي، چارلس کي ڪيئي دفعا سمجهايو هو ته هو انهيءَ
بدمعاش ليوسيءَ سان گهڻو ميل ميلاپ نه رکي، جيڪا هنجي
مٿان هڪ حرامزو ٻار ٺڳڻ جي سازش سٽي رهي هئي. چارلس
۽ وليم جي وچ ۾ اڄ به ليوسي موضوع بحث هئي. چارلس
گرم ٿي ويو ۽ پڇڻوني ڏانهن ڏسي ڪاوڙجي چيو ته، ”اها
يهودي ۽ اجائي ڳالهه آهي! سڀني کي معلوم آهي ته ليوسي
هتي منهنجي ڪري نه آئي هئي، پر هوءَ ڪرنل سڊنيءَ جي
داشته جي حيثيت ۾ هت پهتي هئي ۽ هن ڪيس منهنجي ڪري
ڪونه ڇڏيو هو. جڏهن هوءَ ماڻهن کي چوندي پئي وتي
ته مون هن سان خفيه طور شادي ڪئي آهي ته پلي پئي
چوي! توهان ته سوچو ته انهيءَ ۾ مون لاءِ ڪهڙو مزو يا
فائدو هو؟“

چارلس کي وري اسڪاٽلنڊ کان آيل ايلچي ياد آيا. هن
چيو، ”وليم، سچ پڇين ته مون جڏهن انهن پنجن ايلچين کي
ڀهرئين پيري ڏٺو ته مون کي قسم خدا جو، اٽي اچڻ لڳي.
ائين پئي لڳو ته اسڪاٽلنڊ جي پهاڙين مان پنج ناڪرو ڪانءَ
نڪري سڌو هتي اچي پهتا آهن ـــ، مزو ته وري اهو آهي،
جو هو هر وقت هڪبئي جو گلو ڪاٽڻ ۽ هڪبئي کي ڇهنبن
سان پٽڻ ڪاڻ لاءِ تيار هئا.“

”ها ٺو“، وليم چيو، ”انهيءَ ڪري ٿي مون انهن جي
مستقل سفير، مسٽر ٻيلي کي چيو آهي ته هو کين سمجهائي ته
اهي پنهنجي ڳالهائڻ ۾ ڪجهه نرمي پيدا ڪن. يقين ڪر
چارلس، ته هو هر ماڻهوءَ کي پنهنجو ۽ دين جو دشمن سمجهي
۽ چئي رهيا آهن، پر مونٽروس جو ذڪر ڪندي هنن جون
اکيون ڏسندين ته توکي به خوف وٺي ويندو. هو ڳالهه ڳالهه
۾ کيس ڪافر، ظالم ۽ واجب القتل ٺهرائي سندس مذمت ڪندي
نٿا ٿڪجن.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”هائو، وليم،“ چارلس کلندي چيو، ”مونٽروس جي هٿان هنن کي خوب شڪست پڻهان شڪست نصيب ٿي آهي، جنهن هن جي خلاف سندن زبان ۽ دل ۽ دماغ ۾ زهر ڀري رکيو آهي. هيڏانهن اچڻ کان اڳ به هن جي هٿان، آرگائيل جي انهن ايماندارن کي ڊيلفٽ واري مقام وٽ تازي شڪست نصيب ٿي آهي، ان کان پوءِ ته ڄاڻي هو پاڻ کي خود مسيح عليه السلام جا سڳا پاٿر سمجهڻ لڳا آهن، جنهن کي مونٽروس نالي هڪ ظالم جي هٿان ظلم ۽ ستم برداشت ڪرڻو پيو آهي.“

”خبردار چارلس،“ وليم تنبيهه طور چيو، ”تو هنن تي پهرين ملاقات ۾ چڱو اثر وڌو آهي. مهرباني ڪري هنن جي موجودگيءَ ۾ اهڙيون ڪفر جون ڳالهيون نه ڪجانءِ.“

”پر هنن منهنجي باري ۾ ڪهڙي رپورٽ ڏني آهي؟“

”ويچارو ڏاڍو نرم طبيعت، ڳالهائڻ ۾ مٺو ۽ نيڪ خصلت شهزادو آهي،“ وليم کل کي روڪيندي ٻڌايو، ”بس، تو ۾ هنن کي فقط هڪ ئي نقص نظر اچي ٿو، ۽ اهو آهي تنهنجو مونٽروس ڏانهن فطري لاڙو — مسٽر پطلي جو چوڻ آهي ته هڪ دفعو جڏهن توکي چڱن جي صحبت ٿي ويندي ته توتان هن جو اهو رنگ لهي ويندو.“

”خبر ناهي ته چارلس تو هنن تي ڪهڙيءَ طرح اهڙو مٺو اثر وڌو آهي،“ وليم پنهنجي شاهي سالي ڏانهن ڏسي مرڪندي چيو، ”جڏهن کين تنهنجي اصلي اخلاق ۽ عادتن جو پتو پئجي وڃي ته جيڪر توکي شيطان جو سڳو پٽ، ۽ جهنم جي باهه لاءِ گهربل ڪاٺي سڏڻ کان نه رهندا.“

چارلس ڪوچ تان اٿي سامهون لڳل قد آدم آئيني وٽ وڃي پنهنجي شڪل ڏسڻ لڳو. هن کي اهو سوچيندي اطمينان نصيب ٿي رهيو هو ته هو ماڻهن کي آسانيءَ سان بيوقوف بڻائي ٿي سگهيو. چارلس چيو ته خود اهڙن مذهبي جنونين سان به جيڪر آءٌ ٻڌي پوندس، هڪ دفعو جڏهن اسڪاٽلنڊ جي سرزمين تي قدم رکڻ ۾ ڪامياب ٿيندس. اهو خيال اينڌي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هن وليم ڏانهن منهن ڦيرائي ڪائنس انهيءَ باري ۾ سندس واءِ معلوم ڪرڻ چاهي. وليم ڪان نهڪ نڪري ويو. هن چيو ته هائو، چارلس تون واقعي امڙو ني شيطان آهين، جو انهن بزرگن کي به الو بڻائي ويندين.

”پر وليم، مونٽروس انهن نٿو سمجهي،“ چارلس چيو. ”هو انهن مذهبي جنونين جي اماڻت کان واقف آهي، پر هو تو کي اچا پوريءَ طرح نٿو سڃاڻي — اهو سبب آهي.“

”تنهنجو مطلب آهي ته هن تي اچا منهنجو جادو نه چڙهيو آهي. خدا نه چائي ته توهان پنهي مان ڪهڙو صحيح آهي؟“

هن کي معلوم هو، پر هو اصل جواب ڏيڻ کان دور پهچي رهيو هو. چارلس في الحال وليم جي خوشامدي جهان جي اثر هيٺ رهڻ پسند ڪري رهيو هو، جنهن کيس چيو، ”اگر نه ڪر، دير فقط ايتري آهي ته تون اسڪاٽلنڊ جي سر زمين تي قدم رک، ڏسجانءِ ته اتان جو هڪ هڪ ماڻهو تنهنجي پنهان هلڻ ۾ فخر محسوس ڪندو، ۽ آرگائيل جي سڄي سازش رک ٿي ويندي. ماڻهو هن جي خشڪ مزاج کان ايتريقدر بيزار ٿي چڪا آهن!“

انگلنڊ جي بادشاهه، چارلس ٻئي، آرگائيل جي ايلچين سان ملاقات پنهنجي پيٽموني، پرنس وليم آف آرينج جي جاءِ ۾ ڪئي. ايلچين جي ٽوليءَ ۾ پسه وزير ۽ په وڪيل شامل هئا، جن جي اڳواڻي آرل آف ڪاسلز (Earl of Cassillis) ڪري رهيو هو، پر اهي سڀ جڻ ته آيا ۽ ڏکيا ٿوپلا ۽ نهايت ٿي سڌا ۽ سادا چوغا ۽ پيا ڪپڙا پائي آيا هئا، ان ڪري اهي سڀ پادرين جي ڏيک ڏيئي رهيا هئا. چارلس ڏانهن سندن روش، هٺ ڏلمو جڏهن انهن گوڏن تائين هٺ جهڪي کيس سلام ڪري فرض پورو ڪيو، بادشاهه ڏانهن سندس رعيت جي ماڻهن جهڙي نه، بلڪ هڪجهڙي طاقتور حڪمران جي نمائندن جي هئي، اتي موجود حاضرين ڏٺو ۽ پڌو ته انهن چارلس

سان سنڌس مرحوم والد، چارلس پهرئين جي افسوسناڪ ۽ ”تشدد
پرٺي انتقال“ لاءِ تعزيت ڪئي، ۽ نه سنڌس ”قتل“ لاءِ. جنهن
هالنڊ جي امير گهراڻن جي شاهي خاندان جي بدترين دشمنن
۾، انهيءَ تلخ حقيقت کي تسليم ڪرڻ ۾ ڪا هيڪ محسوس
نه ڪئي هئي.

ايلچي چارلس وٽ ٿورو ترسي سڌو سنڌس ڀڄيءَ، لوهيما
جي سابق ملڪه ايلزبيٿ ڏانهن هليا ويا. پر ايلزبيٿ وٽان
هنن جي منافقت ڀريل دلين کي ڪا تسڪين حاصل نه ٿي
سگهي، ۽ اهي جلد جلد اتان جان ڇڏائي ڀڳا. هنن جي رواني
ٿيڻ کان پوءِ، ايلزبيٿ پنهنجي وفادار دوست، بندري قد واري
لارڊ ڪريون (Lord Craven) کي چيو، ”ڪهڙو نه چڱو ٿئي
جيڪڏهن منهنجي ڀاءُ جو پٽ (چارلس ٻيو) ۽ منهنجي ڌيءَ
(سوفيا) سچ پچ محبت سان شادي ڪن، ۽ ان طرح انگلنڊ ۽
اسڪاٽلنڊ جا تاج به سنڌس سر تي هجن!“ لارڊ ڪريون پنهنجي
دل ۾ جي ملڪه، ايليزبيٿ کي محبت ڀريون اکيون ڪئي ڏٺو
۽ مرڪيو.

”۽ پوءِ، منهنجا وفادار دوست، اسين سڀ، ۽ تون به
انگلنڊ جي سرزمين تي قدم رکڻ جهڙا ٿينداسين.“ ايليزبيٿ
کي ان محل انهيءَ انگلنڊ جي تصوير اکين آڏو اچي بيٺي،
جنهن کي ڪيس سورهن سال اڳي ان وقت ڇڏڻو پيو هو، جڏهن
سنڌس ڀيءُ (جيمس پهريون) اڃا حيات هو ۽ انگلنڊ جي تخت ۽
تاج جو واحد مالڪ هو.

اڄ، انگلنڊ تي مارشل لا جو راج هو، جنهن هيٺ
انهيءَ سرزمين تي گهوڙن جي ڊوڙ تي شرط رکڻ، فٽ بال
راند کيڏڻ ۽ اونهاري جي موسم شروع ٿيڻ تي، قديم زماني
جي رسم — مئي پول (مئي مهيني جي پهرين تاريخ تي شاهه
بلوط يا ٻئي ڪنهن به وڻ سان ٻڌل سرسبز ڏاري کي زمين ۾
کوڙيو ويندو هو) جي چوڌاري رقص ڪرڻ کان سختيءَ سان
منع ڪئي وئي هئي. ساڳي وقت فوج جي سپاهين ۾، آئرلنڊ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تي حملي ڪرڻ جي تيارين ڪي ڏسي ڪراموبل جي حڪومت خلاف بغاوت ڪرڻ جا سالباها ٿي رهيا هئا. ڪجهه جوشيلن سپاهين طرفان ته انهن ٻنهين تي حملو ڪري ٻاهه لڳائي ويئي هئي، جن ۾ آئرلنڊ تي حملي ڪرڻ لاءِ توبون ۽ گولا بارود نهي رهيا هئا. فوجين ٻوڙ، اُتان جي آفيسرن کي گرفتار ڪري، جمهوريت جي اصول تحت نوان آفيسر چونڊيي، انهن ٻنهين جو انتظام سندن حوالي ڪيو هو.

پر آلور ڪراموبل (Oliver Cromwell) جلد ئي انهن بغاوتن کي فولادي هٿ سان دٻائي رکيو ۽ اهڙن سازشن کي قيد ڪيو ويئي ويو جهڪي فقط اهــا ڳالهه چوڻ جي جرئت ڪري رهيا هئا ته اج ڪلهه انگلنڊ ۾ ڪو قانون ئي ڪونهي، اج ته انگلنڊ ۾ ترار ۽ موسيٰ (ع) جي قانون جو راڄ آهي. اهوئي ساڳيو انگلنڊ، جهڪو چند ئي ســال اڳي، يورپ جي سڀني ملڪن کان وڌيڪ فراخدل ۽ سڌريل ملڪ تسليم ڪيو ويندو هوا

اسڪاٽلنڊ جي ايلچين بوهيميا جي سابق ملڪه ايليزبيٿ کي خوب ياد ڏياريو ته اسڪاٽلنڊ ۽ انگلنڊ ۾ ان وقت ڪهڙي حالت هئي، پــر انهيءَ حقيقت جي باوجود، هــوءَ انهن سان پاليسيءَ يا عادت جي مجبورين سبب، وري بــه ڏاڍي محبت، شفقت ۽ عزت ڀرئي انداز سان پيش آئي هئي. هن انهن ايلچين سان هڪ، مسٽر رابرٽ بيلي کي (جنهن جي متعلق سابق ملڪه جي اها راءِ هئي ته هو پنهنجي جماعت ۾ شامل سڀني ايلچين ۾ واحد شخص هو، جهڪو انسان سڏجڻ لائق هو) چيو تــه ”مون پڌو آهي ته توهان روزانو باقاعدگيءَ سان ڊائري لکندا آهيو، مون کي اميد آهي ته مستقبل قريب ۾ مون کي ان جي صفحن تي نظر وجهڻ جو موقعو ملي ويندو، آءٌ توهان جــي انگلنڊ متعلق انهيءَ وقت جي راءِ معلوم ڪرڻ ۾ انتهائي مسرت محسوس ڪندس، جڏهن توهان اج کـان ڇهه سال اڳــي لارڊ اسٽرئفورڊ جي مقدمي ۾ ايلچي ٿي مون کان ڀريون ڀرو اوڏانهن ويا هئا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مسٽر بلي سابق ملڪه کي انهيءَ راز معلوم ڪرڻ لاءِ انتظار ڪرڻ نه ڏنو، بلڪ هن نهايت مختصر ۽ خشڪ لفظن ۾ پنهنجي انهي راز کان واقف ڪيو: ”ته لنڊن جي مسافرخانن جي مالڪن مون کان ۽ منهنجي ساٿين ۽ پوليس کان نهايت بيدرديءَ سان مسواڙ وصول ڪئي هئي، جيڪا قانون جي دائري کان بلڪل ٻاهر هئي؛ ۽ اهو پهريون ڏنو هو، جيڪو خدا ڪندو ته منهنجي زندگيءَ ۾ آخري دفعو ثابت ٿيندو، جو ڪيس چوڪڙين جهڙن ننڍڙن تترن جي ٻوڙ جي ٿالهيءَ لاءِ ۴۰ شلنگ اسڪاٽس ادا ڪرڻا پوندا.“

پوهيما جي سابق ملڪه ايلزبيٿ، بعد ۾ اها ڳالهه مونٽروس کي لکي ڏيندي ٻڌائي هئي. پر جڏهن منهنجي خوبصورت اکين ۾ نفرت ۽ ڪاوڙ جي جذبات کان تيز چمڪ پيدا ٿي ۽ هن مونٽروس کي ياد ڏياريو ته انهي ٿي بلي جي موت، جنرل بنهيءَ ساٿين جي وڃ ۽ ٻيهي ابواز هٿين هئي ته هن ۽ آرڪائيل ڪوڻن نه هڪ موقعي تي چار وڃائي ”انهيءَ مونٽروس ۽ منهنجي چاليهه ساٿين جي مختصر ٽولي کي ڦاسايو هو، ۽ جڏهن اسان انهن ’ڪوڻن‘ کي ڇڏائي منهن ساهه نه ڪيو هو ته اهو ڏوهه اسان جو نه هيو، جنهن جو داغ اسان جي نرڙن تي هميشه رهندو.“

”۽ اهو ڪارو ٽڪو انهن جي پيشانين تي لڳو ٿي رهيو آهي! ۽ ڪهڙي نه عجيب ڳالهه ڇنبي، جو انهن ”ڪوڻن“ آرڪائيل جي قبيلي جي ۳۰۰ ماڻهن کي ڇڏائي، منهن ساهه ڪيڙي چڙيو هوا“ اهڙيءَ طرح هوءَ خوشيءَ سان کلندي ۽ نازڪ هٿڙن سان تاڙيون وڄائيندي، ڳالهه ڪندي رهي.

”مون کي اوهان وڃڻ کان اڳ، پنهنجي هڪ تصوير ضرور ڏيندا وڃجو.“ ايلزبيٿ چيو. ”آءٌ توهان جي تصوير سان انهن ناڪارو ڪانون کي ڊيڄاري، ڀڄائي ڪڍندس، جيڪي مون کي خوفزده ڪرڻ لاءِ پنهنجن ڪارن ڪنبن کي زور سان ڦڙ ڦڙ ڪرائي رهيا آهن، ۽ جڏهن همت هجين ته هوند

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پنهنجين سخت ۽ نوڪدار چنهبن سان منهنجين اکين جا تارا به ڪڍي وٺن.“

”تنهنجي معنيٰ ته ملڪه صاحبه، توهان سون کان هنن کي ڏيڄارڻ لاءِ ”لڪڙي ۽ لٽڪيل انهيءَ مٿل ڪانءَ جو ڪم وٺڻ چاهيو ٿيون، جنهن کي هاري ٿاري فصل کي جهنگلي پکين ۽ خصوصاً ڪانون جي حملي کان بچائڻ لاءِ استعمال ڪندا آهن.“ مونٽروس مشڪندي بوهيميا جي سابق ملڪه کي چيو. هن پنهنجي سڄي زندگيءَ ۾ اهڙي عورت نه ڏٺي هئي، جيڪا اهڙي بي فڪريءَ سان ڳالهائي سگهي. چاهي ڇا به ٿي پوي، دنيا هتان کان هٽ هلي وڃي. ماڻهو چاهي هن کي ۽ سندس ڪٽنب جي ڀاتين کي ”بدقسمت“ ۽ ”دکي“ سڏين، پر خود سابق ملڪه ايلزبيٿ جي دل ۾ ايڏي ته خوشي هئي، جو ان جو دائرو ڪوئي به نه ٿي ڪري سگهيو، ۽ نه ڪو ان جو تصور ٿي ڪري ٿي سگهيو.

لوئي، پريان ويٺي پنهنجي ماءُ ۽ هن عجيب و غريب انسان جي درميان دوستيءَ ۽ گهرائي جي اهڙن جذبن جي اوچتو پيدا ٿيڻ کي خفگي، افسوس ۽ ڪجهه خطري جي خيالن سان ڏسي ۽ ماپي رهي هئي، هوءَ به پنهنجي ماءُ ۾ غريبيءَ ۽ ناداريءَ جي ايڏي ساري عرصي جي دوران، رڪاوٽن ۽ مصائب جي باوجود، خوشيءَ ۽ درگذر جي انهن عظيم الشان جذبن کي ڏسي پئي سگهي، جن کي هوءَ اڄ تائين پاڻ ۾ محفوظ ڪندي آئي هئي، پر جيئن ته لوئي هن سان پنهنجي زندگيءَ جا سمورا سال گذ رهي ۽ گذاري ڏٺا هئا، ان ڪري هن کي پورو احساس هو ته سندس ماءُ هر ڪيفيت کي وقتي ڏيکاريندي هئي، ۽ اهو ڪم هوءَ باشعور طريقي سان ڪندي هئي، جنهن ڪري ڪن وقتن تي ڪيس ماءُ جي اهڙين حالتن کان نفرت به ايندي هئي. آخرڪار، هڪ هيروئن ۽ شيطاني ذهنيت واري عورت جي درميان فرق ٿورو ئي ته هو، هڪ اهڙي ملڪه، جنهن کي محل بدران هڪ مسافرخاني ۾ رهڻو پيو هو، جنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کي پنهنجي هر جائز خواهش ۽ آرزوءَ جو گلو دٻائڻو پيو هو، ۽ جيڪا هر روز اهڙين نااميدين ۽ محرومين سان مقابلو ڪندي آئي هئي، سا جيڪڏهن ماڻهن اڳيان پنهنجي جذبات جو اهڙيءَ طرح مظاهرو ڪري رهي هئي ته ان ۾ هن جو ڏوهه ئي ڪهڙو هوا

ايليزبيٿ ٻهرين، پنهنجي خوش مزاجيءَ ۽ سخت طبيعت ۽ تنظيمي قابليت سان انگلنڊ کي اهڙو بڻائي ڇڏيو هو، جو اڄ تائين تاريخن ۾ ان جي زماني کي ايليزبيٿ جو زمانو، يا خوش مزاج ملڪه جو انگلنڊ سڏيو وڃي ٿو، ۽ هيءَ ايليزبيٿ، جنهن کي انگلنڊ جي ايليزبيٿ ثاني بنجڻ گهربو هو، سا اڄ اهڙيءَ حالت ۾ هئي، جو ڪنهن پنهنجي گهر ٻار لاءِ گوشت وارِي ۽ نانوائيءَ جي بان جي ادائيءَ جو فڪر ڪائي رهيو هوا ۽ هن جي مقدر ۽ سندس پيشرو ناليءَ پڻ جي قسمت ۾ جيڪو فرق هو، سو بوهيميا جي سابق ملڪه جي شان ۽ وقار ۾ ڪو فرق نه ٿي آڻي سگهيو.

۽ هن جي طبيعت به اهڙي عجيب هئي، جو جڏهن به ڪنهن مقدر جا وڏا ڌڪ لڳندا هئا ۽ سوءَ انتهائي مغموم حالت ۾ هوندي هئي، تڏهن سڀ کان وڌيڪ خوشيءَ جو مظاهرو ڪري ڏيکاريندي هئي، خود سندس ڌيئرن کي هن جي خوشيءَ جو اهڙو غير معمولي مظاهرو اڻ وڻندڙ محسوس ٿيندو هو ۽ اهي نوجوان شهزاديون اهڙا سوال پڇڻ تي مجبور ٿينديون هيون، جهڙوڪ:

”آخر هوءَ رات جو ايترو دير تائين مهمانن لاءِ ڇو ٿي ويهي رهي؟ ڇا، هوءَ اهو ثابت ڪرڻ ٿي چاهي ته شاهي درٻارن ۽ مهمان خانن ۾ جتي شهزادين ۽ راڻين کي جيترو دير تائين راڳ ۽ ناچ جون محفلون گرم رکڻيون پونديون آهن ۽ اهي ڪجهه جو نالو به نه وٺنديون آهن، ته اسان به اهو ئي ڏيکاري ته جيتوڻيڪ هوءَ پنجاهه ورهين جي چمار کي پهتي آهي، تڏهن به ڪنهن انهيءَ ڳالهه جي پرواهه ڪي ڪانهي ته اوچتو

ري رهي آهي؟ يا دستور موجب ننڊ ۽ آرام ڪري رهي
هي؟ آخر هن کي هٿ ڇا ٿو اچي؟ تخت ۽ تاج وارين راڻين
کي نه سندن مڙسن خاطر اميرن، وزيرن، سفيرن ۽ درٻارين جي
وفادي حاصل ڪرڻ لاءِ دير دير تائين محفلن ۾ رهڻو پوندو
آهي، پر امان کي ڇا ٿيو آهي؟"
"پلا هوءَ بار بار قسم ڇو ٿي کڻي ڳالهيون ڪري؟"
"ڪمال آهي، جو ڪنسلس، ۽ بيلي جهڙا ڪراڙا ۽
بدصورت، ٺلها ۽ بيٺوڙي پوڙها به امان جا، چڻ نه غلام بڻجي
پون ٿا، ۽ هوءَ ڪنهن جهڙيءَ طرح ٿي ڦيرائڻ چاهي، تيئن ٿا
ڦرن گهڙن، ۽ آئون وانگر سنهن سوڙن؟"

"پلا، هوءَ پنهنجن مرد دوستن کي اهڙن عجيب و غريب
۽ ڪل جهڙن نالن سان ڇو ٿي نوازي جهڙوڪ "پولڙو" يا
"اهو بدصورت آٽ جي شڪل وارو"، يا "اهو جونان ڪاڏل"
"بدزيبو انسان" وغيره؟
اتفاق سان اهي سوال لوئي هڪ موقعي تي وڏي آواز
سان پنهنجن پيرن ڪان پڇيا نه ايلزا کي اندر ٿي اندر باهه
لڳي ويئي، هن آڪٽر جي ڏاڍي ٺونڪ زني ڪندي ننڍي پرن
کان پڇيو:
"پڌاءِ نه هوءَ مارڪئس آف مونٽروس کي ڪهڙي ٻيماري
نالي سان سڏيندي آهي؟"
"آه!" لوئي مرڪندي چيو، "اچا نه ادي هن کي
"نرم دل جيهي" جي نالي سان نوازيو اٿائين، جنهن جو مطلب
شايد اهڙو ٿي هوندو، پر ايلزا ڳالهه پڌاءِ؟ مونٽروس اهڙن نالن
کي پسند ڪندو آهي، ڪيس ڇيڙائڻ اهڙو ڏکيو آهي، جهڙو
جبل کي پنهنجي جاءِ تان چورڻا سڙو نه وري اهو آهي، جو
... انهن سان ڳنڍجي کلندو ۽ ٺهڪ ڏيندو آهي، جڏڪي
... اهڙيءَ طرح چڙڻ ڪندا آهن."
"ها، برابر کلندو هوندو، پر فقط اهڙن موقعن تي،

جڏهن مٿس ڇٽرون ڪرڻ واريون عورتون ۽ خاص طرح سهڻيون ۽ سيبائتيون نوجوان ڇوڪريون هونديون،" ايلزا ننڍيءَ ڀيڻ کي حسد وچان ڏسندي طعنو ڏنو. "اهڙيون سهڻيون ۽ سيبائتيون، جهڙي تون آهين، ايلزا"، لوئي همت ڪري وڏي ڀيڻ کي جوابي طعنو ڏنو.

"منهنجي اکيان ڇا انهن ڪري سگهندو، باقي ها، اهي سوورا نخرا ڪنهن ٻيءَ جوانڙيءَ کي ڏيکارڻ لاءِ ڪندو هوندو،" ايلزا جواب ڏنو.

لوئي هن کي ڪو جواب نه ڏنو. هوءَ وري پنهنجن خيالن ۾ گم ٿي ويئي هئي.

"دنيا کي ڏهڪائيندڙ ۽ ڪنبائيندڙ انسان،" لوئي آهستي آهستي چيو، "مارڪس آف مونٽروس، جنهن جي ڀاڄي اکيان لنگهندي ۽ وڏن وڏن بهادرن جو پتو پاڻي ٿي ويندو آهي، هڪ عورت جي اکيان ڪيئن نه نيازمنديءَ جي تصوير بڻيو آهي."

"هائو، تڏهن ته هن کي اهڙا ڳالا به وٺن ٿا، جهڙي امڙ هن تي رکي رهي آهي." ايلزا چيو، "نه ته......"

"ها، تون سچي آهين ادي،" لوئي چيو، "مردن تي امان جي ڪاميابيءَ جو راز ئي اهو آهي، جو هوءَ انهن کان هرگز نه ڊڄندي آهي، چاهي ڪهڙو به مرد ميدان ۽ بانڪو بهادر هوندو، ڀلي ته هو دنيا کي پنهنجن بهادريءَ وارن ڪارنامن يا ظلمن ۽ ڏاڍاين سان ڏهڪائي آيو هوندو،..... پر امڙ وٽ هڪ به نه هلندين..... انهيءَ ڪري ئي اهي مٿس جان به قربان ڪرڻ لاءِ تيار رهندا آهن، پر منهنجي حالت اها آهي جو آءٌ پاڻ کي........."

لوئي ايترو چئي وري چپ ٿي ويئي ۽ سندس اکين مان ائين نظر اچي رهيو هو، ڄڻ ته هوءَ دور، تمام دور، ڪنهن ٻئي هنڌ تي پهچي ويئي هئي، ۽ فقط سندس بدن اتي موجود هو. ايلزا ننڍي ڀيڻ ڏانهن ڏسي طنزيه پڇيو، "۽ تون ڇا ٿي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻ چاهين؟"

"آءٌ تہ پاڻ کي هن جي مٿان قربان ڪرڻ ۾ دلي خوشي محسوس ڪندس." لوئي دل ئي دل ۾ چيو. ظاهر، هن جي زبان مان ڪوبہ اهڙو لفظ ادا ڪونہ ٿيو ۽ ايلزا نرڙ ۾ گهنج وجهي پيءُ کي گهوري ڏسندي رهي.

ٻئي پيءُ ڌيءُ ان وقت ٻاهر نڪري آيون هيون. لوئي پيءُ جو مونجهارو محسوس ڪري مشڪي ڏنو. هوءَ ڪنڌ هيٺ ڪري گاهہ جي مٿان گهمندي اڳتي وڌندي رهي. ايلزا بہ هن سان لڳي آئي. هوا جي سرد ۽ زوردار جهوٽن ۾ ٻئي ڄڻا ڪنڌ هيٺ ڪري قدم قدم کڻي رهيون هيون. سامهون سج لهي رهيو هو ۽ آسمان ۾ ڇانيل ڪڪرن جي وچان سج جي روشني رنگا رنگي ڏسڻ جي صورت ۾ فضا کي تيز ڳاڙهي ۽ سائي رنگ ۾ منور ڪري رهي هئي. هيٺ سڌو سنئون ميدان، جنهن ۾ دور دور تائين ڪٿي بہ وڻ يا ڪنڊو ڪونہ هو، جو نظر کي روڪي. لوئي جهڙي مصور جي دماغ ۾ عجيب و غريب خيال پيدا ڪري رهيو هو.

"ايلزا، ڇا تنهنجي هوندي انسان کي اهڙن نظارن کي ڏسي انهن جي قدر ۽ قيمت جو احساس ڇونہ هوندو هو؟ ڇا ان ڪري، جو انسان کي اها چاهہ ۽ اهو شعور ئي ڪونہ هو تہ انهن قدرتي نظارن مان ڪم ڪهڙو وٺي ٿو سگهجي؟"

"توکي ڇا ٿو ڀانئجي، لوئي؟"

لوئي ڪو جواب نہ ڏنو. ايلزا بہ اصرار نہ ڪيو. هن کي پورو پورو احساس هو تہ سندس پيءُ ان وقت دور، گهڻو دور، ڪنهن اهڙي دنيا ۾ پهچي چڪو هوندو جتي هڪ فنڪار ۽ عاشق ئي پهچي سگهندو آهي. ايلزا کي پيءُ جي انهيءَ ڪيفيت مان جيڪا خوشيءَ جو احساس ٿي رهيو هو، اتي کيس خوف بہ کائي رهيو هو تہ نہ معلوم هو تہ پاڻ کي ڪهڙيءَ منزل تي پهچائي چڪي هئي؟ سندس محبت جو محور ڪير هو. جيڪڏهن اهو محور واقعي مونٽروس هو، جنهن ايلزا سمجهيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لڳي هئي، ته ٻوءِ لوئي جو خدا ئي حافظ هوا نه معلوم هوءَ اهڙي محبوب جي ٻنهان پٺي آخرڪار ڪهڙيءَ منزل تي وڃي پهچندي!

ايلمزا به انهن خيالن جي طوفان ۾ ڏڪا ڏوما کائي خاموشيءَ سان فڪرمند انداز ۾ اڳتي وڌندي هلي، ته لوئي به خاموش، خاموش حالت ۾ قدم قدم کڻندي وڌيءَ پٺيان سان اڳتي وڌندي رهي. ٻنهي کي هڪٻئي جو هوش ڪونه هو، ٻنهنجي ٻنهنجي فڪر جي ڪن ۾ قاتل هيون، جنهن جي وڪڙن ۾ پهچڻ سان نڪري تـه نه پئي سگهيون. اٿلو انهن ۾ جمڻ پوءِ ٿمڻ وڌيڪ گهرائيءَ تائين ڦاسي رهيون هيون.

....

سوفيءَ هڪ دل ڏاريندڙ ڳالهه ٻڌي هئي، هن کي چارلس جي متعلق شڪ شبها ته اڳيئي گهڻا هئا، پر هوءَ انهن کي دل ۾ جاءِ نه ڏيندي هئي، پر اڄ صبح جو سندس ڪنن تي جهڪا ڳالهه پيئي، تنهن سوفيءَ جو آرام حرام ڪري ڇڏيو.

ڪنهن بي خيالي ماڻهوءَ هن جي اڳيان ڳالهه ڪئي ته ليوسي والٽرس کي سهڻو پٽ ڄائو آهي ! هن جون وڏيون وڏيون ڪاريون اکيون، هلڪي گهنڊيءَ وارا ڳاڙها وار، ! هٿ ۽ پير، پر وڏي ڳالهه ته ڊگهو نڪ، هن کي لنڊڙو چارلس ثابت ڪري ! ڏيکاري رهيو هو، ليوسي ته اڳيئي دهل جي ڌونڪي تي اعلان ڪري چڪي هئي ته شهزادي چارلس هن سان خفيه شادي ڪئي آهي، جنهن تيڪ چارلس سخت ڪاوڙ وچان اهڙي بيهودي ڳالهه جي ڪيئي ڀيرا ترديد ڪري چڪو هو، پر چارلس جو ٻهريون ٻار ! سو به پٽ انهيءَ بدمعاش ليوسيءَ جي پيٽ مان جمڻ ناقابل برداشت ڳالهه هئي، وري ويچاري سوفيءَ اهو به ٻڌو ته چارلس هن کي پنهنجو پٽ تسليم ڪري چڪو آهي ! هن کي پنهنجي ڏاڏي جي نالي پٺيان،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جيمس نالو ڏيئي رهيو هو ۽ مان ٿي اهو ٻڌ، ته هن ليوسيءَ سان وعدو ڪيو آهي ته توکي سرڪاري طور وظيفو مقرر ڪرائي ڏيندس. سوفيءَ دل ئي دل ۾ ڪاوڙجي سوال ڪيو ته ”چارلس، تون اهڙو بيوقوف ۽ بيخيالو ڪيئن ٿو ٿئين، جو هڪ گهڙيءَ جي بي احتياطيءَ واري موج مستيءَ جي قيمت ايڏي ادا ڪرڻ لڳو آهين؟ ڇا، تون ليوسيءَ جي حرامڙي پٽ کي پنهنجي ڏاڏي، ۽ نندي پاڻ، جڪو تو کانپوءِ ٻي نمبر تي انگلنڊ ۽ اسڪاٽلنڊ جي تخت و تاج جو وارث آهي – ڊيوڪ آف يارڪ – جو نالو ڏيئي پنهنجن جائز وارثن جي حقن کي خطري ۾ وجهڻ لاءِ ڪمر ڪشي بيٺو آهين؟

وري هوءَ سوچڻ لڳي ته هاڻي چارلس مون سان اسڪاٽلنڊ کان آيل انهن بدصورت ۽ بيڇڙن ايلچين جي موجودگيءَ ۾ سائنس دوستاڻه مراسم جو مظاهرو ڪرڻ کان ٻرابر ڪترائيندو آهي. حقيقت ۾ ته هو مون کي انهيءَ موقعي تي ڪنهن نه بهاني محل کان ٻاهر موڪليندو آهي، جڏهن اهي بيڇڙا ۽ بدصورت اسڪاٽ ايلچي وٽس ملاقات لاءِ اچڻ جو اطلاع موڪليندا آهن! ضرور هو انهن تي سندس غير موجودگيءَ ۾ اهوئي اثر وجهندو هوندو ته هو مون کان وڌيڪ ايگنيز (ولديم، پرنس آف آرينج جي پيءُ ۽ راڻي ايمليا جي ڌيءَ) کي چاهيندو آهي!

هڏانهن ته سوفي انهن خيالن ۾ ايگنيز سان حسد ڪري رهي هئي، ته هوڏانهن وري ايگنيز سوفيءَ کي چارلس سان گڏ رهڻ جي بهترين شان گهمندو ڏسي دل ئي دل ۾ رشڪ ڪري رهي هئي ته هيءَ سوفي به ڪهڙي خوش نصيب آهي! ان مهل سوفي چارلس سان گڏجي ٻاهر وڃي رهي هئي. هوءَ دستور جي خلاف ڇپ هئي ۽ منهن چڙهيل هوس. نوجوان شاهه چارلس پٺي اک نيٽ ڪري هن کي ڏسي دل ئي دل ۾ سمجهيو ته ضرور سوفيءَ ڪا ڳالهه ٻڌي آهي، جنهن هن کي اهڙي موڊ ۾ وڌو آهي، نه ته هوءَ هميشه خوشيءَ وچان

جهڪندي ۽ ٿهڪندي رهندي هئي، ۽ چارلس کي اِهي نڪرڻ جي چڪر مان ڪڍي ڪنهن نہ ڪنهن طرح ڪلاڪن وجهندي هئي.

”سوفي، مون مان گذجي ڏره ڏيڻ جي پرئين ڪناري ڏانهن هلندينءَ؟“ چارلس شرارت آميز اکين سان هن کي مرڪي ڏٺو ۽ جواب جو انتظار ڪندو رهيو. سوفيءَ سوچيو تہ ضرور هي صاحب پنهنجي دل مان هيءَ شرط بجائي رهيو هوندو تہ ڏسان سوفي انڪار ڪري ٿي يا اقرار؟ يا اُهين نہ هجي تہ هو پنهنجي انهيءَ ڪسيڻ لوسيءَ سان اها شرط رکي آهي هجيا اهو خيال ايندي ئي سوفي ڏڪي ويئي ۽ دل ۾ اُمصلو ڪيائين تہ چاهي منهنجي دل ۾ هن لاءِ ڪيتري بہ محبت هجي، پر ڏيکاريانس ٿي تہ هو مون سان ايڏي آزاديءَ سان نہ ٿو هلي سگهي، جيتري آزاديءَ سان لوسيءَ کي هلائيندو چلائيندو آهي.

”مون کي سخت افسوس آهي، مارون“، سوفيءَ منهن تي سختيءَ جا آثار آڻي چيو، ”پر منهنجي هن وقت جيڪا حالت آهي، تنهن ۾ منهنجي لاءِ ايڏو پنڌ ڪري هلڻ تڪليف وارو ٿيندو.“

”مون کي تہ تنهنجي حالت جو علم ئي ڪونهي. ڇا، اها دلچسپي واري آهي؟“

”منهنجي لاءِ ڏاڍي دلچسپ آهي،“ سوفيءَ چيو، ”منهنجي پير جي ننڍڙيءَ آڱر ۾ ڪو ڪڙو نڪتو آهي، جيڪو ڏاڍو ڏکائي ٿو.“ اُهين چئي هن گول دائري ۾ ڦيرائي پاتي ۽ چڪر پورو ڪري ۽ چارلس ڏانهن منهن ڪري طنزيہ نموني سان چيلهہ ڏانئين جهڪي پنهنجو پير مٿي ڪيو.

”آه! هائي ڏئي تہ برابر ٽوڪي انهيءَ بدبخت ڪوڪڙي منڊو ٽنڊو ڪري وڌو آهي. ٽوڪي تہ انهيءَ پير کي ڦلالين جي گرم پٽين ۾ ويڙهي چڏڻ گهرجي.... جيئن ويچارو هائيڊ پنهنجن پيرن کي هر وقت ويڙهي رکندو آهي. پوءِ توهان پنهنجي جي واهہ جو جوڙي ٺهنديءَ، چارلس چيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪجهه وقفو چپ رهي، چارلس سنجيدگي اختيار ڪئي ۽ چيو، ”پر مون کان ڇو ڪترائڻ لڳي آهين؟ تون انهيءَ جرمن نسل واري ڇوڪريءَ ۾ ته دلچسپي نه ٿي ورتي، جيڪو تنهنجي عشق ۾ گهري جهري رهيو هو!“

”هون! ڪنهن ننڍڙي ملڪ جي بادشاهه جي ننهن نمبر پٽ ۾ دلچسپي وٺي مان ڇا حاصل ڪندو؟“ سوفيءَ نڪ چاڙهي چيو، ”ها، اها ڳالهه ٻي آهي ته ڪا ڇوڪري ڏند ڪٿا جهڙي ماحول ۾ رهندي هجي! ۽ خدا نه چاهي ته اڄ ڪلهه زندگيءَ جون حالتون پرين جي ڏند ڪٿا جهڙيون ڪنهن.“

”هان؟“ چارلس وري شرارت تي آماده ٿيو، ”مان به چوان ٿو ته تون هن غريب جي خطن جو جواب ڏيڻ بند ڪري ڇڏيو هو؟“

”توکي اها ڳالهه ڪيئن معلوم ٿي؟“

”مون مان جن ڳالهين جو واسطو هوندو آهي، تن بابت ڄاڻ وٺڻ، مان پنهنجو فرض سمجهندو آهيان.“

سوفي جي مغز مان لڪاءُ نڪري ويو، خيالن جي مونجهاري وچان هوءَ رستي ۾ اينڊرِ لاله جا گل پٽڻ ۽ انهن جون مکڙيون ڪوهي ٽٽي ڪرڻ لڳي ۽ پوءِ هن چيو، ”ڇا، مون مان تنهنجو واسطو آهي؟ مون ته سمجهيو هو ته تنهنجو واسطو ۽ دلچسپي ليوسيءَ مان آهي، ڇو ته هوءَ ڏاڍي خوبصورت ۽ تازو هن تنهنجي پٽ کي به جنم ڏنو آهي ۽ —“ ايترو چئي هوءَ چپ ٿي ويئي ۽ شرم وچان سڄو منهن ڳاڙهو ٿي ويس. دل ۾ چيائين ته هي ڇا ڪيم؟ مون کي اهڙي ڳالهه نه ڇوڻ گهرجي هئي!

چارلس هن جي اها ڳالهه ٻڌي مشڪڻ لڳو ۽ چيائينس

”تو انهيءَ آخري معاملي ۾ ڪوتاهي ڪئي آهي نه! چڱو، تنهنجي لاپرواهيءَ جو اسان علاج ڇو نه ڪريون! ڏسون ته ڀلا ان باري ۾ تدارڪ ٿي سگهي ٿو يا نه؟ ڇا، تون ڪوشش ڪرڻ لاءِ تيار آهين؟“ ۽ چارلس جي چپن تي شرير مرڪ ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اکين ۾ شيطاني چمڪ هئي.

سوفي هن سان اکيون ملائي نه سگهي. چارلس جي دلربانه مردانه نظر سوفيءَ کي خنجر وانگر گهاءُ ڪري رهي هئي. هن اکيون ڪٽي هيٺ ڪيون. هن جي ڳلن تي دوشيزگيءَ جي حياءَ جو سرخ رنگ پکڙجي ويو. پر سيني اندر دل زور زور سان ڌڪ ڌڪ ڪرڻ لڳس. ساڻ ئي سوفيءَ جي دل ۾ پنهنجي هن ماروٽ جو عجيب قسم جو خوف ۽ نئين نمولي جو ڏپ پيدا ٿيڻ لڳو.

هن جي پاسي ۾ هڪ اهڙي خوبصورت دوشيزه هلي رهي هئي، جيڪا هر طرح محبت ڪرڻ جي لائق هئي ۽ جنهن جي نسن ۾ ٻوڙندڙ گرم رت تيز رفتاريءَ سان ڌڪ ڌڪ ڪري ۽ نيٺ جوانيءَ جي جوش ڏانهن بيدار ٿي رهي هئي. ڪهڙي نه عجيب ڳالهه هئي جو هوءَ چارلس ڪان فقط ڇهه مهينا ننڍي هئي، ۽ ان جي باوجود اڃا تائين ڪنهن مرد جي جنسي شوق جو شڪار ٿيڻ کان محفوظ رهجي ويئي هئي! پر هن جي دل ۾ اهوسيءَ لاءِ نفرت، ساڙ، حسد ۽ رقابت جا جيڪي جذبا بيدار ٿي اظهار ڪري چڪا هئا، تن سان ثابت ٿي رهيو هو ته هوءَ آغوش ۾ اچڻ لاءِ بلڪل تيار هئي.

”چا، تون اهو ڪرڻ نه چاهيندينءَ؟“ چارلس هاڻي جذبات جي وهڪري ۾ اچي ڪنڌ هيٺ ڪري سوفيءَ کي ڏٺو ته پنهي جون نظرون هڪٻئي سان ٽڪرايون.

”او، مون کي هن ڪان نفرت آهي، نفرت، نفرت!“

سوفيءَ دل ئي دل ۾ چيو، پر اوه! هيءَ بدنصيب زبان! هن جو ساٿ ڏيڻ لاءِ تيار نه ٿي رهي هئي. هوءَ اهي ئي لفظ ادا ڪري چارلس کي ڏکوئڻ چاهي رهي هئي، پر زبان جيڪي لفظ ادا ڪيا، سي بلڪل متضاد ۽ مختلف معنيٰ ۽ نوعيت جا هئا، ۽ ڪهڙي نه بي رعب آواز ۾ اهي لفظ ادا ٿي رهيا هئا:

”تو کي منهنجي انهيءَ معاملي ۾ ضرورت ٿي ڪانهي، ماروٽ،“ سوفيءَ چيو، ”ڇو ته اڳين ٿيندي ته پنهنجي خوبصورت

لوسيءَ ڏانهن موٽي وڃ.“

چارلس هن جو هٿ پنهنجي مردانه هٿ ۾ پڪڙي، صوفيءَ جي اکين ۾ اکيون وجهي چيو، ”توکي ڪهڙي خبر ته تون هن محل ڪهڙي نه سهڻي پئي لڳين! لوسي والٽرس تنهنجي مقابلي ۾ اهڙي آهي، جهڙن .... جهڙن ....“

”هاڻي بس، بس،“ صوفيءَ اداءِ دلربانه سان مرڪندي چيو، ”وڌيڪ خوشامد نه ڪر“، اهين چئي هوءَ هيٺئين چپ کي موتين جهڙن ڏندن ۾ دٻائي ڪنڌ هيٺ ڪري چارلس جي قريب سرڪي آئي.

چوڌاري چپ لڳي پئي هئي، ڏکڻ وڻ جن تي بهار جي شروعاتي ڏينهن واوا اچا ۽ ڳاڙها اڻ - ٽڙيل ۽ اڌورا ٽڙيل گل نڪري پيا هئا ۽ پنهنجي مهڪار سان فضا کي معطر ڪري رهيا هئا، هنن ٻنهي نوجوانن کي محل جي درين کان پردي وانگر پناهه ڏيئي ڇڏيو هو. چارلس جي گردن جهڪي ۽ هن ڏانهن آئي. صوفيءَ جون اکيون بند ٿي ويون ۽ سامهون واري طرف کان ايندڙ اس جي جاءِ تي هن جي اکين اڳيان اونده اچي وئي.

گهڙيءَ کن لاءِ صوفيءَ جي جذبات جو غلبو هو، پر جڏهن هن کي چارلس ۽ ليوسي والٽرس جي بلڪل اهڙي ئي ڪيفيت تصور ۾ سامهون آئي، تڏهن هن هڪ زوردار ڇڙڪي سان پنهنجو وات پري ڪري ورتو ۽ اکيون کولي غصي وچان چارلس کي گهوري، هن کان جدا ٿي بيٺي.

”اعليٰ حضرت، اوهان جا لک لک ٿورا، جو هن مسڪين کي پنهنجي محبوبه ۽ ٻئي جي ملڪه ليوسيءَ جهڙوئي سمجهڻ جو اعزاز بخشي رهيا آهيو.“

”صوفي!“

”اعليٰ حضرت هن خادمه کي حد کان زياده عزت بخشي رهيو آهي.“

”صوفي، تون ....“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”اعليٰ حضرت، مون کي چوڻ ڏيو،“ سونيءَ هڪ خوبصورت شهزادي واري انداز ۾ ڪنڌ جهڪائيندي ۽ چارلس جي ڳالهه ٻڌي پوءِ ٽڪيندي چيو. ”پر، توهان مون کي به ائين چئي رهيا آهيو، ڄڻ ته منهنجي شڪل ڪنهن ٻئي سان ملي رهي آهي؟“

”سوني، تون بار بار ڳالهه ڪري انهيءَ گهٽ درجي جي ڪمزاد لوميءَ سان ڇو ٿي مشابهت ڏين؟“

”هائو، ڇو نه؟ سائين منهنجا، هائي ته لومي منهنجي اڳيان ڪمزاد به آهي، ۽ گهٽ درجي واري به آهي، پر جڏهن وٽ ويندا، تڏهن يقيناً، هن جي صحبت ۽ محبت ۾ سرشار ٿي، منهنجي ۽ مون جهڙين ٻين ڪمترين ٿي شريف زادين ۽ شهزادين لاءِ به اعزازي لفظ ادا ڪندا هوندا.“

”سوني، هائي تون مون کي غصو ڏياري رهي آهين! برابر مون تنهنجي معاملي ۾ اجائي اهڙو ڪان ڪم ورتو، جنهن ڪو مون کي نه ڪرڻ گهرجو هو، پر جان من! تون بار بار ڳالهه کي لوميءَ سان هڪ جهڙو نه ٺاهه.“

”خدا نه ڪري، جو مان لوميءَ جهڙي ڳالهه کي سمجهان! شهزادا صاحب! اهو ته توهان جي روش مان ظاهر ٿي رهيو آهي ته توهان جي دل ۾ اسان جهڙين ڇوڪرين لاءِ اهڙي قدر آهي ٻس اسان کي پنهنجي هوس کي پورو ڪرڻ جو ذريعو ٿي سمجهو ٿا نه؟“

”پر سوني، ڪجهه ته ٻڌي ڏي جاني،“ چارلس عاجزانه انداز اختيار ڪري چيو، ”تون ايترو وڌيڪ ظلم تي سخت نه پڙ!“

”اوه چارلس! مون کي ڪجهه نه ٿو سمجهه ۾ اچي ته توتي اعتبار ڪريان يا نه، دراصل مون کي نه تنهنجي وعدن تي اعتبار اچي ٿو ۽ نه تنهنجن دوستن تي، جيڪي منهنجي خدمت ۾ پنهنجي مفاد جي تلاش ۾ آهن.“

چارلس ڳالهه سمجهي نه سگهيو. لرزي ۾ گهنج وجهي سونيءَ کي چيائين، ”تنهنجو مطلب؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”ها، ٿي سمجهڻ جي ڪوشش ڪريو، بادشاهه سلامت!“
سوفيءَ دل ئي دل ۾ اونده ۾ هڪ نئين هلائڻ جو فيصلو ڪيو.
”وري به پڌاءِ ته تنهنجو اشارو ڪنهن ڏانهن آهي؟“
”هو وري ڪير هوندو،“ سوفيءَ گردن اکڙائي چيو.
”اهو ئي تنهنجو دوست مارڪئس آف مونٽروس.“ سوفيءَ تير ته هلايو، پر دل ۾ هڪدم پڇتايائين ته ڪيس ’منهنجي خدمت‘ جا لفظ استعمال نه ڪرڻ گهربا هئا. پر هاڻي جڏهن ته هوءَ اهو تير ڇوڙي چڪي هئي، تڏهن ان کي آخر تائين نڀائڻ جو به فيصلو ڪري چڪي هئي.
چارلس جي سمجهه ۾ ڪجهه نه آيو. هن حيرت ۽ بي اعتباريءَ جي آواز ۾ چيو، ”مونٽروس؟ تنهنجي خدمت؟ ڇا مطلب آهي تنهنجو؟“
”يقيناً آءٌ مونٽروس کي پنهنجو بهترين خدمتگار سمجهان ٿي،“ سوفيءَ چيو، ”ڇا، توهان ائين ٿا سمجهو ته هو انگلينڊ کي تنهنجي ملڪه بنائڻ لاءِ الهيءَ ٿولي سان جنگ ڪرڻ لاءِ تيار ٿي رهيو آهي؟“

....

چارلس سوفيءَ جي ڳالهين ۽ روش کان بيزار ٿي واپس محل ۾ پهتو. دل ۾ انهن سڀني عورتن جا خيال اچي رهيا هئس جيڪي هن کي دام ۾ ڦاسائڻ لاءِ ڪوششون ڪري رهيون هيون. هڪ طرف هوءَ ڇنال لوسي هئي، جنهن کيس ننڍي اسرندڙ ۽ الهڙ جوانيءَ جي زماني ۾، عشق و محبت ۽ جنسي هوس کي تسڪين ڏيڻ جي رازن کان واقف ڪرڻ لاءِ پنهنجي آغوش ۾ جاءِ ڏني هئي، پر هاڻي ته هن جون نرم ۽ لٽڪيل ڇاتيون، ٻاهر نڪتل پيٽ ۽ گهنجن ڀريل چهرو، جن کي هوءَ لڪائڻ لاءِ هزارين ڪوششون ڪندي رهي هئي، کيس نفرت ڏياري رهيون هيون.
ٻئي طرف سوفيءَ جي ننڍي اپرندڙ تازي ۽ نئين نڪور جواني ۽ ڪنوارپ هئي، جن هن کي اڄ ڪلهه پاڻ ڏانهن متوجه ڪيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو پر هن ڇوڪري به ڪوشش ڪئي هئي ته ڪنهن نه ڪنهن طرح انهيءَ ڦڪات جي ڪنوارپ جو گل ڪائنس ڪسي وٺي، پر هوءَ به پنهنجو مٽ پاڻ نڪتي. چارلس سوچيو ته ليوسي هجي، يا سوفي، ٻنهي جو مقصد ساڳيوئي هوا هڪ طرف ليوسي چارلس ۾ اهي اميدون رکي رهي هئي ته هوءَ سندس نڪَن چاول ٻڌي جي ذريعي بادشاه کي پنهنجي دام ۾ ڦاسائي رکندي ۽ باقي عمر انگلنڊ جي ملڪه بڻجي عيش و آرام ۾ گذاريندي؛ ٻئي طرف سوفي به ساڳي مقصد سان هن کي پنهنجي زلف جو اسير بڻائڻ جي ڪوشش ۾ هئي. صرف ٻنهي جي طريقن ۾ فرق هو، مقصد ساڳيو هو.

ٻئي طرف آرينج رياست جي ملڪه ايميليا پنهنجي ڌيئرن مناسب گهوٽن ڳولڻ جي فڪر ۾ هئي ۽ ڪيس پنهنجي، هڪ ڌيءَ لاءِ پنهنجي طرف متوجه ڪري رهي هئي. اڳيئي ايميليا اُنهن سمجهڻ لڳي هئي ته ڀاڪان ته چارلس ۽ سندس خاندان هن وٽ مهمان طور رهيل آهي، ان ڪري هوءَ نوجوان چارلس کان ڪيس پناهه ڏيڻ جي صلي ۾ هڪ نه هڪ ڌيءَ قبول ڪرائي وٺندي. اهوئي سبب هو، جو هو جڏهن به محل ۾، اندر يا ٻاهر، پنهنجي پٺيوئي وليم سان ملڻ لاءِ ويندو هو، ته ايليميا جي ڪا نه ڪا ڌيءَ سندس رستي ۾ هوندي هئي، پر اهي سڀ ڀيڻرون اهڙيون ته احمق هيون، جو ڪڏهن به انهن سان ڪنهن چارلس کي پنهنجي طرف ڪشش ڪانه ڪئي هئي.

هونئن به چارلس کي ايليميا جي خاندان جو مذهبي ماحول سخت ناپسند ۽ سندس اپرنڌ جوانيءَ لاءِ ناسازگار لڳي رهيو هو. اٺندي ويهندي خدا، شيطان، دوزخ ۽ بهشت جون ڳالهيون ۽ انهن جا واسطا ۽ ڏيڻ ڏاڍا ايتري قدر جو هاڻي ته چارلس چاڻي بجهي انهن ڳالهين جو مذاق اڏائيندو هو ۽ ايميليا کي چيڙائيندو هو ته جيئن هوءَ پنهنجين بيوقوف، ڳنوڻ جهڙين وڏين اکين وارين ڌيئرن کي سندس راهه ۾ رستي کان پري ڪري.

اڄ ني صبح جو هو سوفيءَ کي محض انهيءَ ڪري محل جي درين جي سامهون سان ونې کهڻ لاءِ نڪتو هو ته جيئن سندس ميزبان، ايمليا ۽ سندس ڏيئرون هن جي اهڙي بي واهه رويءَ کي ڏسي ان ڪان دور رهڻ جي ڪوشش ڪن. پر جڏهن سوفيءَ سان سندس اهي ڳالهيون ٿيون، جن جو اسين مٿي ذڪر ڪري آيا آهيون، تڏهن چارلس عورت ذات کان بيزار ٿي واپس اچي ڪجهه دير لاءِ محل جي ڪمري ۾ ڪوچ تي ڪري سوچڻ لڳو.

عورتون! سڀ هڪجهڙيون سازشي آهن! سڀني جو مقصد ساڳيو آهي ته ڪنهن نه ڪنهن طرح مون کي پنهنجي دامن سان ٻڌي وٺن ۽ آخر، جڏهن منهنجي قسمت جو فيصلو ٿئي، ته پاڻ کي انگلنڊ جي تخت ۽ تاج ۾ مون سان ڀائيوار بڻائين! اف! خدايا! هي سوفيءَ ڪهڙي بڪواس ڪئي؟ مونٽروس جي متعلق هن جا چيو؟ نه نه ..... مونٽروس انهيءَ ڪردار جو ساٿي ٿي نٿو سگهي! گهٽ ۾ گهٽ مون کي سوفيءَ جي انهيءَ بيهوده بڪواس تي يقين نٿو اچي، چاهي هن جو انهيءَ ڳالهه ڪرڻ ۾ مقصد ڪٿي ڪهڙو به هو، پر ڳالهه سراسر هٿرادو ٺاهه هو! عورت جي شيطاني ذهن جي پيداوار ۽ هڪ فريب هو!

چارلس اڪيلي ڪمري ۾ انهيءَ وقت تائين پنهنجن خيالن ۾ وڃائو رهيو، جيستائين هن جي آرگائل جي ايلچين سان وڪيل غير رسمي ڪانفرنس جو وقت آيو. پاسي واري ڪمري ۾ اهي ايلچي پولي ۽ ڪنسيلس سان صلاحون ڪري رهيا هئا. خود هملٽن به انهن سان وڃي سس پس ڪري رهيو هو. انهيءَ مان ظاهر هو ته اهي آزاد خيال ڪاوينئنٽر به جلدئي آرگائل سان صلح ڪري وٺي وٺندا.

ڪانفرنس جي وقت، سڀ چارلس جي صلاحڪار هائيڊ جي اچڻ جو انتظار ڪري رهيا هئا. جيڪو پنهنجي گوڏن جي سور سبب محل تائين پڻ پهچڻ جو پنڌ آساني سان نه پئي ڪري سگهيو. آخر هو ٿوڪون ڏيندو ۽ درد وهڻ سبب

ڇهرو ۽ ٿانئيندو اندر داخل ٿيو.

آرگائيل جي ايلچين شروع ۾ ئي چيو ته ”اسان آرگائيل جا شرط پيش ڪنداسين اڳ ۾، بادشاه پنهنجي درٻار مان انهن سڀني ماڻهن کي نيڪالي ڏيڻ جو اعلان ڪري، جن کي اسڪاٽلنڊ مان نيڪالي ملي چڪي آهي.

”انهن ڪونه ٿيندو، اڳ ۾ اوهان پنهنجا شرط پيش ڪريو“، چارلس، جنهن کي هائيڊ انهيءَ ٻاري ۾ اڳئي سڀڪجهه ٻڌائي چڪيو هو، چيو.

وري ايلچين پاڻ ۾ سس پس ڪئي، ۽ وري چارلس کي چيائون ته اوهان انهن سڀني کي ملڪ بدر ڪرڻ جو اعلان ڪريو، جن تي اسڪاٽلنڊ جي ڪليسا ناراض آهي ۽ جيڪي خدا جا دشمن ۽ شيطان جا ساٿي ظاهر ڪيا ويا آهن، خاص طور سابق مارڪئس آف مونٽروس، جنهن جا سڀ خطاب ۽ جائدادون ضبط ڪيون ويون آهن ۽ جيڪو هن وقت اسڪاٽلنڊ ۾ اصلوڪي نالي جيمس گرهام سان سڏيو وڃي ٿو.

”انهن ڪونه ٿيندو، توهان پنهنجا سڀ شرط پيش ڪريو، جنهن کان پوءِ ئي آءٌ انهن جي حسن ۽ پاڪن تي غور ڪندس يا پنهنجي طرفان قبول يا نامقبول ڪندس“، چارلس وري به ساڳيو جواب ڏنو.

ايلچين ۾ وري سس پس ٿي، هو هڪٻئي جي ويجهو ٿي ويٺا ۽ چور اکين سان ڪڏهن چارلس کي ۽ ڪڏهن غصي سان هائيڊ کي ڏسي رهيا هئا. انهن جي نظرن مان ظاهر ٿي رهيو هو ته هو هائيڊ کي چارلس جي موجوده احتياط ۽ پيش بنديءَ جو ذميدار سمجهي رهيا هئا، نه ته ڪيا هو ۽ ڪجا هن جو احتياط!

وري به ڪجهه سس پس ٿي ۽ نيٺ مسٽر رابرٽ پوني جيڪو ايلچين جو اڳواڻ هو، اٿيو ۽ کنگهڪار ڪري ۽ گلو صاف ڪري پنهنجا شرط پيش ڪيا، جيڪي هن مقصد جا هئا: ته بادشاهه پاڻ کي مڪمل طور اسڪاٽلنڊ جي ڪنيسا

جي منظور ڪيل قانونن جي مطابق هلائيندو ۽ ڪليسا جي رضامنديءَ کي هر وقت مدنظر رکندو.

انهن ميثاقن ۾ اهو شرط هو، جنهن جي ڪري ڪليسا جو گهڻو حصو کيس تسليم ڪرڻ لاءِ تيار ٿيو. اهو ئي سبب هو جو چارلس بادشاهه بڻجڻ لاءِ تيار ٿيو ۽ پنهنجي هر قول ۽ فعل کي ان جي رضامنديءَ جي ماتحت سمجهندو ۽ ڪليسا جي ڪمن ۽ فرضن ۾ ڪا مداخلت نه ڪندو.

انهن ميثاقن ۾ اهو پڻ هو ته بادشاهه ڪنهن به اهڙي شخص کي ڪا نوڪري نه ڏيندو، جن کي ڪليسا شيطان جو پوڄاري ۽ خدا جو دشمن قرار ڏيئي، سزا جو مستحق قرار ڏيئي ڇڏيو آهي.

بادشاهه ڪليسا جي احتساب سان پڌل رهندو ۽ پنهنجي هر قول ۽ فعل کي ان جي رضامنديءَ جي ماتحت سمجهندو ۽ ڪليسا جي ڪمن ۽ فرضن ۾ ڪا مداخلت نه ڪندو.

هو پنهنجي دربار ۽ محل ۾ اهڙن ماڻهن کي نه اچڻ ڏيندو، جهڙي جاتل سڃاتل بي دين ۽ الله جا منڪر آهن. فقط اهڙن ماڻهن جي مشوره سان هلندو جهڙي خدا پرست ۽ خدا جي خوف کان ڏڄندڙ آهن ۽ پنهنجين نمڪين ۽ مذهبي زندگيءَ کان مشهور ۽ معروف آهن، وغيره وغيره.

اهي شرط پڙهجي پورا ٿيا ته پٺي طرف کان چرپر ٿيڻ لڳي ۽ مسٽر هائمڊ اٿي اعتراض ڪيو ته ”واه! بادشاه کي مخاطب ٿيڻ جو اهو نئون طريقو اڄ پڌو آهي!

ارل آف ڪئسلس، جيڪو اسڪاٽلنڊ جي حڪومت جو وڪيل هو اٿي ڪڙو ٿيو ۽ جوش ۾ اچي چيو ته مسٽر هائمڊ هيءَ ڳالهه فراموش نه ڪجو ته جيستائين اسڪاٽلنڊ طرفان چارلس پٽ کي بادشاهه طور تسليم ڪرڻ جو اعلان ڪيو ويو آهي، ان جي باوجود هو تيستائين اسان جو بادشاهه ڪونهي، جيستائين هن هنن شرطن تي صحيح نه ڪئي آهي ۽ اهو وعدو نه ڪيو آهي ته هو اسڪاٽلنڊ جي ڪليسا جا قانون انگلنڊ ۽ آئرلنڊ کي فتح ڪرڻ بعد پنهنجي بادشاهيءَ ۾ نافذ ڪندو ۽ پنهنجي پيءُ وارن گناهن ۽ بدعتن کان بيزاري ظاهري نه ڪندو، ۽ پنهنجي ماءُ ۽ خاندان وارن جي حماقتن ۽ گناهن کان توبهه ڪري پاڻ کي مڪمل طور اسڪاٽلنڊ جي ڪليسا جي بزرگن جي سپرد نه ڪندو.

انهيءَ اعلان تي بادشاهه جي ڪائونسل ۽ صلاحڪارن

جي طرفان ڪاوڙ ۽ سخت نااميديءَ جا آواز بلند ٿيڻ لڳا ۽ چوطرف پڙ پڙ شروع ٿي ويئي. انهيءَ صورتحال ۾ خود چارلس گهالهه جي ڳالهه ڪي ڪڙيو. هن چيو ته "اصل مطلب هي آهي ته مون کي اسڪاٽلنڊ جي قانون کي تبديل ڪرڻ جو نه ڪو ارادو آهي، ۽ نه هن ڪان پوءِ اِءَ اهڙو ارادو رکندس، پر ان جي باوجود اسڪاٽ لوڪ چاهين ٿا ته آءٌ پنهنجين ٻاقي ٻنهي بادشاهين، انگلنڊ ۽ آئرلنڊ جي قوانين کي سندن مرضيءَ مطابق تبديل ڪرڻ جو وعدو ڪري ڇڏيان."

هن هانڊي جي اڪين ۾ ڏٺو، جهڙو هڪ هوشيار مشاق وڪيل وانگر پنهنجي بادشاهه جي ياران دلبازي ڪرڻ لاءِ پنهنجن پيرن تي اٿي بيٺو. جيتوڻيڪ هن جا ڳوڙها سور ۾ پريا پيا هئا، جنهن جي اثر کي دٻائڻ ۽ لڪائڻ جي هن ناڪام ڪوشش ۽ وات مان هلڪي دانهن اکري ٿي ويس.

"چا، توهان پاڻ کي اسڪاٽلنڊ جي رعايا مڃائڻ جا حقدار آهيو، هانڊي چيو، چاڪاڻ ته اتي هن وقت ڪلمسا جي لاٽ پادري لاڊر ڊيل ڪان سواءِ بي ڪا باقاعده حڪومت آهي ئي ڪانه! هن ته انهن سڀني اميرن ۽ درٻارين کي ملڪ مان نيڪالي ڏيئي ڪڍيو آهي ۽ ڪين سندن جائز ملڪيت ۽ جائيداد مان ڏرو به نه ڏنو آهي، خود هي به شريف النسان، هتملڻ ۽ لاڊرڊيل، به پنهنجن خانداني ۽ موروثي حقن ڪان محروم ڪيا ويا آهن، باقي جيسين مارڪئس آف مونٽروس جو تعلق آهي، جنهن ڪان اوهان سندس جائز خطاب به کسي ڇڏيو آهي، ۽ جنهن جو ڏوهه فقط اهو آهي، جو هن پنهنجي بادشاهه جي اهڙي خدمت ڪئي، جنهن جهڙي خدمت لاءِ اسان ۽ اوهان مان ڪوبه دعويٰ ڪري نٿو سگهي، تنهن کي ملڪ مان نيڪالي ڏني ويئي آهي ۽ سندس سموريون ملڪيتون ضبط ڪري ڪيس غير حاضريءَ ۾ موت جي سزا ڏني ويئي آهي. اها آهي توهان جي اها حڪومت جنهن جي پابندي ۽ تابعداريءَ لاءِ توهان پنهنجي بادشاهه کي پڌڻ ٿا چاهيو!"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هائمڊ جوش وچان ڳالهائي رهيو هو ۽ سندس ساهه پيرجي ويو. هن چوڌاري نظر ڊوڙائي ڏٺو ته محسوس ٿيس ته هن کي ڪجهه ضرورت کان زياده جوش و خروش ۽ وفاداريءَ جو مظاهرو ڪيو هو، جنهن بادشاهه لاءِ رستو صاف ڪرڻ بدران دشوارين سان پري ڇڏيو هو. چو ته هائمڊ ڏٺو ته هن مونٽروس جي جيڪا وڪالت ڪئي هئي، تنهن تي اسڪاٽ ايلچين ۽ سندن همراهه امرن ۽ درٻارين طرفان مونٽروس جي نالي ٻڌڻ سان سخت ناراضگي ۽ ڪاوڙ جو مظاهرو ٿيڻ لڳو هو ۽ چوطرف آواز اٿڻ لڳا.

لاڊرڊيل، جيڪو چارلس جي چوڻ مطابق، صبح سان ئي برانڊي جي مدهوشيءَ جي عالم ۾ آيو هو، چيو، ”هائيڊا ڇا ٿا چئو؟ مونٽروس؟ اسان جي ملڪ جي لعنت! ان جي ٿا سفارش ڪريو!“

ٻئي طرف ڪئسلس، مونٽروس جي انهن وحشيانه ظلمن جو داستان دهرائي رهيو هو، جيڪي هن پنهنجي ملڪ ماڻهن سان چار سال اڳي روا رکيا هئا.

ٻلي، اٿي چيو ته ”پيو ته سڀ ڪجهه ٺهيو، پر مونٽروس جو سڀ کان وڏيڪ سنگين ڏوهه ۽ گناهه اهو آهي ته هو اڃا به توبهه نٿو ڪري ۽ پنهنجي شيطاني ڪرتوتن کي وري ٻيهر ڪرڻ لاءِ سانباها ڪري رهيو آهي. اڄ به هو خدا ۽ خدا جي دين جو نالو ٻڌي سخت نفرت ۽ حقارت جو مظاهرو ڪرڻ ۾ دير نٿو ڪري! جيتوڻيڪ معلوم اٿس ته کيس موت جي سزا ڏني وئي آهي، ملڪيتون ۽ مال ضبط ڪيا ويا اٿس، ۽ ملڪ ۾ هن جي داخلي تي بندش آهي، ان هوندي به هي سنگدل انسان اڃا نٿو مڙي! ڇا، اهو ڏوهه ٿورو آهي؟“

ٻلي جي انهن جملن سان ڪائونسل هال ۾ مڪمل خاموشي ڇانئجي وئي هئي. هن سمجهيو ته سندس انهيءَ خطابت حاضرين تي زبردست اثر وڌو آهي. پر جڏهن هو پنهنجو آخري جملو ادا ڪري انهيءَ طرف متوجهه ٿيو ۽ چوڌاري نظر ڦيرائي

مرڪي ڏنائين ته اوچتو هن کي ڄڻ ڌڪڻي وٺي ويئي. هن ڏٺو ته سڀني حاضرين هڪ طرف، چارلس جي پٺيان ڏسي رهيا هئا. ڀليءَ ٻه اکيون ڪٿي اوڏانهن نهاريو ته ڪيس خوف وٺي ويو. پٺين دروازي ۾ عين ان مهل مونٽروس بت وانگر ڄميو بيٺو هو، ۽ غضبناڪ نظرن سان بادشاه جي چوڌاري ويٺل پنهنجن جاني دشمنن کي، هڪ جي پٺيان ٻئي کي ڏسي رهيو هو.

ٿوروئي وقت اڳ ۾ ڪائونسل هال ۾ درٻارين ۽ ايلچين جهڙو گوڙ گهمسان مچائي هال کي مٿي تي کنيو هو، تنهن جي پيٽ ۾ هاڻي جهڙا مڪمل خاموشي ٿي ويئي هئي، تنهن ۾ سڀ ائين سمجهي رهيا هئا ته ڄڻ سڀني کي موت جو چنبو پنهنجي گرفت ۾ آڻي رهيو هو.

انهيءَ ماحول ۾ مڪمل خاموشيءَ ۾ مونٽروس اڳتي وڌيو ۽ بادشاه جي اڳيان گوڏو جهڪائي اچي ويٺو ۽ پنهنجي جوان سال بادشاه جو هٿ وٺي ان کي چمي ڏني.

”اعليٰ حضرت! جيئن ته مون کي معلوم هو ته اوهان جي ڪائونسل ۾ مون تي الزام لڳايا ويندا، ان ڪري آءٌ انهن جو پاڻ جواب ڏيڻ لاءِ حاضر ٿيو آهيان، ڇا، مون کي اوهان جي اجازت آهي؟“

چارلس هڪدم جواب نه ڏنو، هو سوچي رهيو هو ته هنن ماڻهن منهنجي روبرو منهنجي بيعزتي ڪئي آهي، نه فقط منهنجي پر منهنجي مرحوم پيءُ ۽ ماءُ جي به بيعزتي ڪئي آهي ۽ انهن جي متعلق تمام ذليل ۽ ڪريل قسمن جا رايا ظاهر ڪيا آهن. هونئن به هو پاڻ مونٽروس جي موجودگيءَ ۾ پاڻ کي دلير ۽ بي ڊپو مرد ثابت ڪرڻ لاءِ آتو هو، هاڻي ته هي موقعو آهي، ڇو نه ان مان فائدو وٺي مونٽروس کي ثابت ڪري ڏيکاري ته تون جنهن کي ڇوڪرو سمجهي رهيو آهين، سو هاڻي ڇوڪرو نه رهيو آهي، پر تنهنجي پاسي ۾ ڪلهي ۾ ڪلهو ملائي وڏي ۾ وڏو ڪارنامو سرانجام ڏيئي سگهي ٿو. هن مونٽروس جي اکين ۾ اکيون ملائي چيو، ”مون اوهان سان ۽

وهان جي ملڪ جي ٻين اميرن سان هن ٻاري ۾ مشورو ڪرڻ جو ارادو ڪيو هو ته ڏسجي ته منهنجي اسڪاٽلنڊ ڏانهن واپسيءَ متعلق ڇا ٿو ڪري سگهجي، پر جڏهن ته هي حضرات اوهان سان صلاح و مشوره ڪرڻ کان انڪار ڪن ٿا ۽ جڏهن ته انهن اوهان جي متعلق پنهنجي راءِ اهڙيءَ آزاديءَ سان ظاهر ڪئي آهي، ان ڪري آءٌ چاهيان ٿو ته اوهان به هنن جي طرفان پيش ڪيل تجويز ۽ شرطن تي آزاديءَ سان پنهنجي راءِ جو اظهار ڪريو. منهنجو لارڊ چانسلر اهي شرط اوهان جي اڳيان دوباره بيان ڪندو." چارلس هاڻي ڏانهن ڏٺو، جهڪو ووري ڪنهن ڪرڪي اٿيو ۽ اهي شرط بيان ڪيا، جيڪي مونٽروس جي اچڻ کان ڪجهه ئي وقت اڳي اسڪاٽلنڊ جي ايلچين بادشاهه جي اڳيان بيان ڪيا هئا.

هاڻي ويچاري مزار ڪوشش ڪئي ته شرطن جي بيان ڪندي انهن جي ٻوليءَ ۾ ڪجهه نرمي پيدا ڪري مونٽروس کي ٻڌائي، پر ڪئسلس هن جي انهيءَ ڪوشش کي ناڪام بنائي ڇڏيو. هن اهي شرط ڪنهن به نرميءَ کان سواءِ بيان ڪري ٻڌايا ۽ جڏهن هن بادشاهه جي "نوڪ چال" ۽ پاڻ کي ڪليسا جي احتساب لاءِ مطيع بنائڻ وارا شرط بيان ڪيا ته هن مونٽروس اڀري ٽپ ڏيئي اٿي بيٺو، ڄڻ ته ڪنهن ترار چڪي ڪئي هئي.

"بادشاهه سلامت! انهن شرطن جو محض هڪ ئي مقصد ٿي سگهي ٿو،" مونٽروس ڏکي آواز سان چيو، "۽ اهي اهڙيءَ نوعيت جا رکيا ويا آهن، جو اوهان انهن کي ڪڏهن به قبول نه ڪري سگهو، ۽ اها ڳالهه آرگائل کي، ڪرامويل سان مقدس خفيه معاهدي تي عمل ڪرڻ لاءِ آزاد ڇڏي ڏيندي ۽ هن لاءِ ميدان صاف رهندو."

"اهو شيطاني ڪوڙ آهي،" ڪئسلس ڪاوڙ وچان چيو "ڪرامويل سان ڪيل اهو معاهدو انهيءَ وقت ٿي چڪو جڏهن هن بادشاهه تي ڪيس هلائي کيس ماراڻي ڇڏيو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"انهيءَ معاهدي جي نتيجي ۾ ئي بادشاهه تي مقدمو هلائي کيس ماريو ويو"، مونٽروس جواب ڏنو، "آرگائيل بادشاهه سان وعدو ڪيو هو ته هو کيس تحفظ ڏيندو، پر هن کيس ڪرامويل جي هٿن ۾ وڪڻي ڇڏيو. هن جي انهيءَ دغابازيءَ جي نتيجي ۾ بادشاهه تي مقدمو هلايو ويو، انهيءَ واقعي سبب سڄي اسڪاٽلنڊ ۾ ايڏو شور برپا ٿيو، جو خود آرگائيل کي به جهڪڻو پيو ۽ هن ايلچي موڪلي، ڪرامويل وٽ احتجاج ڪرڻو پيو."

بيلي وري ٽپ ڏيئي اٿيو. هن جو منهن سڄو ڳاڙهو ٿي ويو هو. هن وڏي آواز سان چيو، "سان ڪي اهو احتجاج ڪٿي ويو هوس. مون کان جيڪي به ٿي سگهيو هو، سو مون ڪيو هو، منهنجي وفاداريءَ تي حرف اچي نٿو سگهي مون ته انهيءَ حد تائين به چئي ڏنو ته جيڪڏهن منهنجو آقا آرگائيل اهڙي موقعي تي بادشاهه سان وفاداري نه ڪندو ته ڏاڍو ڏک ڀريو معاملو ٿيندو. پر جڏهن منهنجن احتجاجن جو ڪو اثر نه ٿيو، تڏهن مون ايتري به پيشڪش ڪئي هئي ته آءٌ بادشاهه سلامت سان گڏجي ڦاهي تائين پاڻ ويندس."

مونٽروس هائيه ڏانهن ڏٺو.

"ڇا، چانسلر صاحب احتجاج جا اهي الفاظ محفوظ ڪيا آهن، جيڪي مسٽر بيلي بيان ڪري رهيو آهي؟" مونٽروس پڇيو.

"ها، انهن جو مقصد فقط ايترو هو ته، آرگائيل جي حڪومت پاڻ کي بادشاهه سلامت جي زندگي وٺڻ جي فعل کان الڳ رکي ٿي ۽ هيءَ اميد ڪري ٿي ته ان کي انهيءَ ڪم جي نتيجي پيدا ٿيندڙ صورتحال ۽ ان جي اثرات کان آجو سمجهيو ويندو، هائيه چيو.

"انهيءَ ڳالهه جو مطلب فقط ايترو هو"، مونٽروس چيو، "ته بادشاهه چارلس پهرين کي باقي عمر لاءِ قيد ۾ رکيو وڃي ۽ آرگائيل ۽ ڪرامويل انگلنڊ ۽ اسڪاٽلنڊ تي راڄ ڪرڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاءِ آزاد رهجي وڃن. ۽ هاڻي جڏهن ته هي نوان شرط ڪٿي آيا آهن، تن جو به ساڳيو مطلب آهي، فرق فقط هي آهي ته شاهه چارلس پهرين جي بدران هاڻي چارلس ٻئي کي جيل ۾ بند ڪرڻ بجاءِ زندگيءَ تائين جلاوطن رکيو ويندو."

لاڊرڊيل ڪاوڙ کي روڪي نه سگهيو ۽ تپ ڏيئي چوڻ لڳو، "چيو، تو ڪان عقل بلڪل موڪلائي ويو آهي؟ اسڪاٽلنڊ جي چانسلر ہاڻ هن لاءِ اسڪاٽلنڊ جي بادشاهه جي حيثيت ۾ اعلان ڪري ڇڏيو آهي! ۽ سو به مقدس صليب اڳيان بيهي!"

"هائو، هڪ اهڙو اعلان، جنهن مختلف شرطن شروطن سان ايتريقدر پريو پيو آهي، جو هن کي بادشاهه جي بدران، غلام جي حيثيت ۾ ظاهر ڪري رهيو آهي. انهيءَ اعلان جو مطلب هن کان علاوه ٻيو ڇا ٿو ٿي سگهي ته آرگائيل پنهنجي پاڙ ڪٽيندڙ ڪراموئيل سان گڏجي انگلنڊ ۽ اسڪاٽلنڊ تي حقيقي راڄ ڪندا رهن! ڪراموئيل ٿي آرگائيل جو اتحادي ۽ ساٿي آهي! ڪراموئيل جو لشڪر ٿي گڏويل اونهاري اسڪاٽلنڊ تي چڙهائي ڪري آيو هو—"

"جيئن تنهنجو لشڪر ان تي ٻاهه وانگر چڙهي آيو هو — جهنگلي! ظالم! وحشي! بيرحم!" ٻيلي ڪاوڙ ۾ ٻساهه ٿي ويو.

مونٽروس جو ڏيان ان وقت ٻن ٽن اسڪاٽ لوڪن جي آواز ڏانهن ڇڪيو، جيڪي انهيءَ محل ڏانهن ڪي سڏي رهيا هئا.

"ڇا، مون کي اهو ٻڌائيندا ته ڪراموئيل جي لشڪر جي مقابلي ۾ مون ڇا ڇا ڪيو هو؟" مونٽروس پڇيو.

"ڪراموئيل جي سپاهين ته اسڪاٽلنڊ جي ماڻهن جا ڪپڙا لهرائي کين اگهاڙو ڪري ڇڏيو ۽ ڪن جون ته اکيون به ڪڍائي ڇڏيون! هنن کي ته اهو به حڪم مليل هو ته اهي جنهن اسڪاٽ کي پڪڙين، تنهن کي ٻن شلنگن جي قيمت ۾ غلامن جي حيثيت ۾ ترڪ واپارين وٽ وڪڻن. هڪ اهڙي قوم جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڻهن کي اهو جوکو هيو، جنهن جي آسر سنڌن بادشاهه کي ڪرامويل جي سپاهين جي هٿ ۾ پن لکن پائونڊن جي قيمت ۾ وڪڻي ڇڏيو!“

مونٽروس جي خلاف هاڻي جيڪي آواز بلند ٿيڻ لڳا، تن ۾ نفرت سان گڏ خوف به ملايل هو. ڇا، هي ماڻهو بادشاهه کي اهو يقين ڪرائي وجهندو ته اهي ڪرامويل جا اتحادي ۽ ساٿي هئا؟

”ڪرامويل اسان جي عهدنامي کي علي‌الاعلان ٽوڙي ڇڏيو آهي“، ٻيلي گرجدار آواز ۾ چيو، ”هن سڄي دنيا کي چٽي ڇڏيو آهي ته کيس اسڪاٽلنڊ وارن جي پريسبٽرين فرقي وارن جي مذهب کان نفرت آهي. اهڙي حالت ۾ اسان جو ڪرامويل سان ڪهڙو واسطو رهي سگهي ٿو؟“

”ٺيڪ هيءَ“، مونٽروس چيو، ”۽ توهان هنجي نمائندي آرگائيل کي پنهنجو حڪمران بنائي ڪرامويل جي بادشاهيءَ کي پنهنجي مٿان مسلط ڪيو آهي، توهان هن کي پنهنجن سڀني مشورن ۾ آخري حرف جو اختيار ڏيئي رکيو آهي. توهان پنهنجي ملڪ کي هن جي دشمن جي هٿن ۾ وڪڻي، سڀني ملڪي ماڻهن سان بيوفائي ۽ غداري ڪئي آهي. ڪرامويل جي ڪري ئي آرگائيل گلڊيل سان هنٽلي جو سر قلم ڪيو آهي ۽ توهان کي جلاوطن ڪيو آهي“، هن هنٽليءَ ڏانهن اشارو ڪيو، ”۽ اوهان کي به، لاڊرڊيل، جيتوڻيڪ مون کي يقين آهي ته توهان جي جلاوطني گهڻي وقت قائم نه رهندي. توهان جلدي سلامتيءَ سان اسڪاٽلنڊ واپس ويندا، ڇاڪاڻ ته توهان جو آرگائيل سان خفيه عهدنامون ٿيل آهي.“

لاڊرڊيل اها ڳالهه ٻڌي ٻئي مڪون ٻڌي اٿيو، ائين نظر اچي رهيو هو، ڄڻ هو مونٽروس کي اتي جو اتي زمين ۾ دٻائي ڇڏيندو. پر ڪئسيلس اٿيو ۽ هن کي وچ جهليائين ۽ کيس صبر و تحمل جي تلقين ڪيائين. باقي جيسين هنٽليءَ جو تعلق هو، جيڪو جنهن کي هونئن ته مونٽروس جي تحت رهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌس فوج ۾ هڪ سپاهيءَ جي حيثيت ۾ ملازمت ڪرڻ ۾ فخر محسوس ٿيندي هو. سو مارڪئس مونٽروس جي ڪائونسل هال ۾ داخل ٿيڻ کان وٺي ئي هن سان اکيون ملائڻ کان ڪترائي رهيو هو ۽ هاڻي ته هو هڪ بت وانگر چپ ويٺو هو. هاڻي جي دل ۾ هُن ٻن کي پرچائڻ جون جيڪي به اميدون هيون، سي سڀ خاڪ ۾ ملي ويون. مونٽروس جي زوردار حملي هُن جا وڪا پڌرا ڪري رکيا هئا، ۽ هو جيڪو دوستيءَ ۽ خيرخواهي جو نقاب وجهي آيا هئا، سو ڄڻ ته هن سندن منهن تان ٻئي لاهي اڇلايو هو.

پيلي، جيڪو منبر تان بيهي وعظ ڪرڻ جو عادي هو، هاڻي پنهنجي گرجدار آواز ۾ مونٽروس کي به بد دعائون ڏيئي، مٿس خدا ۽ سندس فرشتن جي قهر و غضب کي سڏي رهيو هو ۽ کيس هڪ وحشي ۽ چورڻ قاتل جو شوقين بکيو شيطان سڏي رهيو هو.

”تون ته هر وقت خدا خدا پڪاري رهيو آهين، پر عملي طور راهه شيطان جي اختيار ڪري رهيو آهين! چئو، اهو به خدا جو ڪم هو جيڪو توهان پنهنجي بادشاهه کي سندس دشمن جي هٿن ۾ وڪڻڻ سان ڪيو هو؟ چئو، اهو به خدا جو ڪم آهي ته بادشاهه سان جيڪي وفادار ٿي رهن، تن جا سر قلم ڪرايا وڃن؟ توهان خدا جي قانون جي نالي ۾ ملڪ جي قانون کي تباهه و برباد ڪري ڇڏيو آهي! توهان جيئن چاهيو ٿا، تيئن خدا جي لفظ جي تشريح ۽ معنيٰ ڪري پڌايو ٿا. توهان جو خدا ته اهو خدا آهي، جنهن کي معصوم انساني ماس جي بوءِ پسند اچي ٿي، جنهن کي انساني قربانين ۽ انسانن جي وهندڙ رت جون نديون ڏسي خوشي حاصل ٿئي ٿي. توهان ٻارڙن کي رشوتون ڏيئي سندن والدين جي جاسوسي ڪرايو ٿا، ڌارين کان سوڙهن جي خلاف چغليون ۽ شڪايتون ڪرايو ٿا، توهان پنهنجن بداعمالين ۽ ڪرتوتن سان ملڪ ۾ اونده اندوڪار جو راڄ ڪڙو ڪيو آهي، اوهان پنهنجي وطن کي اهڙن ماڻهن

جو ملڪ ٻڌائي ڇڏيو آهي، جن جي نسن ۾ وهندڙ رت اندر خوف ۽ هراس جا جيوڙا پلجي رهيا آهن، توهان روم جي ڪليسا سان ناتا ٽوڙيا آهن، ۽ توهان پنهنجي طرفان اهڙو ظلم ۽ ڏاڍ جو راڄ ڪڙو ڪيو آهي، جيڪو روم جي مذهبي عدالتن جي ظلم ۽ ستم کي شرمندو ڪري رهيو آهي ۽ توهان سڄي ملڪ کي قيد خانو بڻائي ڇڏيو آهي."

بس، مونٽروس جي انهيءَ تقرير کان پوءِ ترت مشوره ۽ ڪانفرنس جي ڪا گنجائش ڪانه هئي، بادشاهه ۽ انهيءَ ۽ شهزادي وليم سان گڏجي اندر هليو ويو، مونٽروس هڪدم محل کان ٻاهر نڪتو ۽ انهيءَ جاءِ تي پهتو جتي سڀ ساڻس گڏ مقدس آڌرني ۽ مونٽروس جي گهوڙي سان گڏ مقدس انتظار ۾ بيٺو هو، ايلپي ۽ بادشاهه جا ملازم ڪار ۾ جدا جدا گروهن ۾ تقسيم ٿي نڪتا ۽ انهن سان هر هڪ گروه ۾ ماڻهو هڪٻئي سان زور شور سان ڳالهيون ڪندا پئي ويا. پيدل ٿي هالينڊ ڏانهن نه لاءِ ويٺل وچي ڪشمڪش سان گڏيو، جنهن، هن جي خنده پيشانيءَ سان آجيان ڪئي، ۽ ان ٿي هتلن ۾ انهيءَ گروه سان وڃي مليو.

هالينڊ کي انهيءَ ٿي ڳالهه جو خوف هو، جيڪو مقدس اڳين آئڻ ڊرامن ٿي رهيو هو، انهن سڀني ماڻهن جي دلين ۾ مونٽروس لاءِ جيڪا نفرت ۽ حسد هو، سو پنهنجو ڪم ڪري رهيو هو ۽ انهن ٿي سڀني جي ترتيب آئي ۾ مدد ڪري رهيو هو، هالي نه اهوئي نتيجو نڪري پئي سگهيو نه شيان سڀ ماڻهو هڪٻئي سان ملي مونٽروس جي خلاف مشترڪه محاذ ڪڙو ڪندا ۽ هن جو ڪم آئي ٻاٽي وڌيڪ ڏکيو ٿي پوندو.

مسٽر جيلي غصي جي مظاهرن کي ڏسي ۽ ساٿين لاءِ پڻ ڪو نه ترسيو هو، هو مونٽروس کي سمجهائڻ لاءِ هن ڏانهن اچڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو، جڏهن نه هن جو ڏٺو ۽ بي ڊنگو بدن مونٽروس جي تيز رفتار قدم سان پهچي نه

پٺي سگهيو، پر ان هوندي به بيلي ڪوشش ترڪ نه ڪئي ۽ هن پنهنجي وقار کي وساري مونٽروس جي پشيمان ٻوڙ ڀاتي، جنهن جو نتيجو اهو نڪتو ته هو منهن ڀر وڃي زمين تي ڪريو، پر جڏهن مونتروس مڙي پٺتي نهاريو، تڏهن مسٽر بيلي پنهنجي شرم کي ڍڪڻ خاطر ٽپ ڏيئي اٿيو.

”ڇا، توهان ايترائي سخت دل ٿي چڪا آهيو؟“

”ڇا مطلب آهي توهان جو؟“

”ماءِ لارڊ، ڪجهه نرمي ڏيکاريو، توبهه جا دروازا اڃا به کليل آهن، پڇتاءُ ڪرڻ سان اوهان جا سمورا گناه معاف ٿي سگهن ٿا“، بيلي ڏاڍي چرب زبانيءَ کان ڪم وٺي مونٽروس کي پنهنجي چار ۾ ڦاسائڻ جي ناڪام ڪوشش ڪئي.

مونٽروس هن کي ڪو جواب نه ڏنو ۽ صرف پنهنجين تمز اکين سان هن ڏانهن ڏٺو، بيلي کي ائين لڳو ته ڄڻ ڪا تکي ترار هن جي سيني ۾ کهڙي رهي آهي.

”ڇا هن مغرور امير جي دل ۾ ڪا نرمي نه ايندي؟“ هو پاڻ کان پڇي رهيو هو.

”ماءِ لارڊ، اوهان مهرباني ڪري پنهنجي دل کي هميشه لاءِ ايڏو سخت ۽ تنگ نه ڪريو، خدا وڏو رحيم آهي، هن اڳي به اوهان جهڙن عظيم گناهگارن کي بخشي ڇڏيو آهي.“

مونٽروس تي هن جي ڳالهه جو اثر نه ٿي رهيو هو. بيلي پنهنجي ترڪش مان آخري تير جو وار ڪيو.

”خود توهان جي پٺوئي، مرجان ڪولڪوهون کي ويجهڙائي ۾ معافي ڏني ويئي آهي، حالانڪ هن توهان جي سيني کان ننڍي پڻ جي عصمت دري ڪئي هئي. پر ڪليسا طرفان کيس معافي ڏني ويئي آهي ۽ پيهر شادي ڪرڻ جي اجازت به ڏني ويئي آهي، فقط هن اڳين گناهن جو اعتراف ڪري معافي گهري.“

مونٽروس جو چهرو ڪارو ٿي ويو. بيلي ان کي ڏسي پٺتي هٽي ويو، ۽ وري وڃي زمين تي ڪريو، جتان هن کي

خود نوجوان بادشاهه چارلس اهي سڀ ڪنيو. مونٽروس ان کان اڳيئي سرجان هريءَ سان گڏجي ٻئي طرف هليو ويو هو.

”ڇا اها ڳالهه سچي آهي؟“ هن سرجان هريءَ کان وسڻي وسڻي ويندي پڇا ڪئي.

سرجان هري، ٻيلي جي هيٺ ڪرڻ تي ڪل ڪي مشڪل سان روڪي رهيو هو. هن مونٽروس جو سوال ٻڌو ته ڇرڪ نڪري ويس پر هن جي موجودگيءَ ۾ هن کان ڪوڙ ڳالهائڻ به نه پڄي سگهيو.

”هائو سائين، اها ڳالهه ڪجهه مهينا اڳي جي آهي. پر مون اوهان کي اهڙي ڳالهه ٻڌائي ڏک ڏيڻ ~~نٿي~~ ٿي چاهيو. سرجان ڪولڪوهان ٻانڪي ڀڄائڻ لاءِ اسڪاٽلينڊ جي حڪمرانن سان عهدناموں ڪيو، پيچاڻ ظاهر ڪري توبهه ڪئي ته هن جون سموريون زمينون ۽ جائدادون به واپس ڪيون وينون ۽ کيس اي شادي ڪرڻ جي اجازت به ڏني ويئي.“

سرجان اهــا ڳالهه ڪئي ته سهي، پر جڏهن پنهنجي ڪمانڊر جي چهري تي نگاهه پيس، تڏهن پڇتاءُ ٿيس. مونٽروس جو چهرو ڳاڙهو ڪارو ٿي رهيو هو. هريءَ دل ۾ سوچيو ته اهو ته برابر آهي ته مونٽروس جي دل ۾ اهڙي پٽوئي لاءِ نفرت کان سواءِ ٻيو ڪو جذبو پيدا ٿي نه سگهندو، ڇو ته هاڻي هيترن سالن جي پراڻي خانداني جهيڙي ۾ ٻوڙ ٻــ هن لاءِ بيڪار هو.

”ڇا اوهان بادشاهه کي انهن بدمعاشن جي اثر کان دور ڪرڻ لاءِ ڪجهه نه چوندا؟“ هري پڇيو.

مونٽروس جي منهن تي مرڪ آئي. ”نه، دوست، هن وقت مون تي ايڏي ڪاوڙ چڙهيل آهي، جو آءٌ بادشاهه سلامت سان ڪجهه به ڳالهائڻ جي حالت ۾ ناهيان، ۽ ڳالهائيندس به، ته ان مان ڪو فائدو ڪونه ٿيندو.

مونٽروس گهوڙي تي لانگ ورائي ۽ شهر طرف روانو ٿي ويو. هري ڪجهه دير تائين اتي ئي ڄميو رهيو ۽ ڪجهه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوچيندو رهيو. هن جي دل ۾ پنهنجي ڪمانڊر جي وفاداريءَ ۽ محبت جا جيڪي جذبا موجزن هئا، تن ۾ اڳي ڪان به وڌيڪ شدت ۽ گهرائي آئي. هن دل ئي دل ۾ هن سان آخري گهڙيءَ تائين گڏ رهڻ ۽ سندس خدمت ڪرڻ جو تهيه ڪيو. جڏهن مونٽروس جي گهوڙي جي ٽاپن جو آواز اچڻ بند ٿي ويو، تڏهن هري پنهنجي خيمائن جي درياه ڪان ٻاهر نڪتو ۽ هڪ گياهه سوچي مرڪڻ لڳو.

”ڇگو ڙي مسٽر بيلي!“ هن دل ئي دل ۾ چيو، ”تون ـ جا ياد ڪندين، تنهنجي بزرگي ۽ خدا پرستيءَ جو سچو پاندو اڄهو تو هلي ٿوڙيان.“

هري ڪجهه وقت ڪان وٺي سوچي رهيو هو تہ هو مسٽر بيلي جي متعلق اهو افواه اڏاريندو تہ هن ڪيس اڊنبرگ جي چڪلي ۾ هڪ طوائف وٽ لڪي لڪي ايندي ڏٺو آهي، ۽ هن جا ساڻس قديم تعلقات آهن. خوب مزو ٿيندو، مسٽر بيلي جي عزت خاڪ ۾ ملي ويندي.

....

انهيءَ ئي مهل جڏهن هڪ طرف هانيڊ، شاهہ چارلس پهرئين سان اسڪاٽلنڊ جي ايلچين جي ملاقات جا تفصيل شهزادي روپرٽ ڏانهن موڪلڻ لاءِ لکي رهيو هو، تہ ٻئي طرف شهزادي لوئيزي پنهنجي مصوريءَ جي استاد، گيرارڊ هونٿورسٽ (Gerard Honthorst) جي اسٽوڊيو ۾ ڪيس هڪ تصوير ٺاهيندي ڏسي رهي هئي ۽ هوڏانهن وري مارڪئس آف مونٽروس سمنڊ جي ڪناري تي هوا خوريءَ لاءِ پسار ڪري پنهنجي گرم دماغ کي ٿڌو ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو. گيرارڊ ان وقت مارڪئس آف مونٽروس جي تصوير ٺاهي رهيو هو، جنهن لاءِ هن کي لوئي جي والده، سابق ملڪہ ايليزبيٿ آف بوهيميا آرڊر ڏنو هو. هن کي اها تصوير جيئن تہ مارڪئس جي غير موجودگيءَ ۾ ٺاهڻي ٿي پيئي، ان ڪري هو وقت

بوقت الهيءَ باري ۾ شڪايت ڪندو ٿي رهيو ته مارڪئس جي مهانڊن جا خدوخال هيئن پوريءَ طرح ٺاهڻ ناممڪن ڳالهه آهي.

"رواجي طرح ڪنهن به تصوير کي مڪمل ڪرڻ لاءِ وڏ ۾ وڏ ٻه بيٺڪون ڪافي هونديون آهن"، گيرارڊ چيو، "مونٽروس جي جوانيءَ واري تصوير تيار ڪرڻ لاءِ جيمس کي به وڏ ۾ وڏ ٻه بيٺڪون ڪافي ٿيون هيون! جيمس ڪير هو؟ معلوم اٿئي ته هو هڪ اهڙو چٽ مصور هو، جنهن ڪڏهن به اٽليءَ ۾ رهي استاد مصورن وٽان ڪم نه سکيو هو! پيو ته مونٽروس به ان وقت فقط سترهن سالن جو نوجوان ڇوڪرو هو، جنهن جي تصوير ٺاهڻ ۾ ڪا خاص ڪاريگري درڪار ڪانه هئي، پر هن عمر ۾، هن جو چهرو هزارين جذبات جي عڪاسي ڪري ٿو، جن کي سندس تصوير ۾ صحيح طرح اڄ ڳهرجي. ڏس ته ڀلا، لوئيا! مون جيڪا تصوير ٺاهي آهي، سا توکي وڻي ٿي؟"

لوئيءَ تصوير کان ٿورو پري هٽي، سامهون ٿي بيٺي ۽ پنهنجي نازڪ ڳردن کي ساڄي ڪلهي ڏانهن موڙي، خوبصورت اکيون کڻي تصوير جو جائزو ورتو.

"ارن هون!" لوئي چيو، "بلڪل نه ٿي وڻي."

"مون کي معلوم آهي"، هن جي استاد نراسائي وچان چيو، "عظمت ۽ تمڪنت جي جهلڪ .... پر ان جي باوجود چهري تي ان جي شعور جو ڪو نالو نشان به ڪونهي...... هون .... هن ڪٿي آهن اهي ٻئي ڳالهيون هن تصوير ۾؟"

"نه، نه گيرارڊ"، لوئي چيو، "پنهنجي ايڏي بيقدري نه ڪر، اکيون بلڪل پوريون کليون اٿئي .... جيتوڻيڪ ڏائي پاسي واري اک جو هيٺيون ڇپر ڪجهه وقت هيٺيرو ڪيو اٿئي، جنهن ڪري مارڪئس جي ڏسڻ جي اصل ڍنگ کان دور ڪري ويو آهين .... البت، هو جنهن نظر سان ماڻهن کي غور سان گهوري ڏسندو آهي، جيئن ته سندن روح جي گهرائين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ ڪهڙي من جي پوشيده خيالن کي پروڙڻ جي ڪوشش ڪري ٿو، تنهن جي خوب عڪاسي ڪئي اٿيئي."

"هائو، هائو شهزادي"، گيرارڊ ڪجهه خفگيءَ وچان چيو، "ايترو ته سمجهان ٿو ته تصوير ۾ ڪجهه قدر سچائي آهي، پر اصليت... ۽ سراسر حقيقت جو نشان ئي ڪونهي... آيا، ڪهڙو نه عجيب انسان آهي!"

گيرارڊ بيزار ٿي تصوير کان پري هٽي ويو، ۽ جنهن ڪوچ تي سندس شاگردياڻي، شهزادي لوئي ويٺي هئي، تنهن تي سندس پاسي ۾ اچي ويٺو. ڪيس پاڻ تي حيرت لڳي رهي هئي، هن سالن کان وٺي ڪنهن تصوير تي ايتري سنجيدگيءَ سان محنت نه ڪئي هئي، پر هن تصوير تي هو محنت کان علاوه، نيڪ نيتيءَ سان پنهنجي فن جو مظاهرو ڪرڻ جي ڪوشش پڻ ڪري رهيو هو! پر وڏو عجب ته هن ڳالهه تي لڳي رهيو هوس ته هو پنهنجي شاگردياڻيءَ اڳيان پنهنجي شڪست تسليم ڪري رهيو هو!

"هن جي تصوير ٺاهڻ ڏاڍي ڏکي آهي"، لوئي چيو.

"انتهائي حد تائين، لوئي!" گيرارڊ سنهن ۾ ڪنڌ وجهي چيو، "جيڪڏهن تون پاڻ هن جي تصوير ٺاهين ها، ته پوءِ شايد وڌيڪ بهتر نموني ۾ سمجهي سگهين ها. پر ها، لوئي، پڌاءِ ته تون هن جي تصوير ڇو نه ٺاهين؟"

"انتهائي ڏکيو ڪم آهي، گيرارڊ"، لوئي هلڪي آواز ۾ چيو، "هن جي چهري جا زاويا نهايت پيچيده ۽ مشڪل آهن، مون کي ته همت ئي نه ٿيندي."

سچ ته لوئي کي اها همت ڪانه ٿي ته گيرارڊ کي اها ڳالهه ٻڌائي ته هن مونٽروس کي روبرو ڏسڻ کان گهڻو اڳي تصور ئي تصور ۾ پنهنجي ذهن ۾ هن جي جيڪا شبيهه ڏٺي هئي، تنهن جو هن ابتدا سبتون لوڪن ذريعي جيڪو خاڪو ڪڍيو هو، سو ڪيترقدر نه حقيقت جي ويجهو هو!

ڪجهه وقت ٿيو ته هڪ مشهور درٻاري مصور،

هونٿورسٽ (Honthorst) مونٽروس جي هڪ قد-آدم تصوير ٺاهي هئي، جنهن ۾ هن کيس سياه رنگ جي زره ۾ ڏيکاريو هو، جهڙي اڄ ڪلهه جنگ جي ميدان ۾ نه، بلڪ تصويرن ڪرائڻ يا درٻارن ۾ حاضريءَ جهڙن موقعن تي پائبي آهي، زره جو ڪارو رنگ مونٽروس جهڙي عظيم سپاهيءَ ۽ بانڪي بهادر جي انهيءَ وقت جي خيالن سان بلڪل مطابقت ۾ هو، جنهن پنهنجي بادشاه جي قتل تي ماتم ڪيو هو. ان وقت تائين ڪاري زره پائڻ رکڻ جو قسم کاڌو هو، جيستائين هن جي دشمنن کان انتقام نه وٺي دل جي باه کي ٺڌو نه ڪندو يا انهيءَ ڪوشش ۾ پاڻ نه مرندو. انهيءَ تصوير جي چهري ۾ هن کي اهڙين نظرن سان ڏيکاريو ويو هو، جيڪي هڪ جنگباز جوڌي ۽ انتقام جي باهه ۾ سڙندڙ بهادر جهڙن هئڻ گهرجيون هيون، پر مندس هن تصوير ۾ ته مونٽروس دنيا کي نهايت پراڻي ۽ قياس ۾ نه اچڻ جهڙو ٿي رهيو هوءَ يقيناً اها ڳالهه حقيقت کان بلڪل دور هئي! لوئي پهنجي خاڪي جو تصور ڪيو ته ان ۾ به کيس مونٽروس جهڙو اکيون صحيح نموني سان هٿيل نظر نه آيون.

”هائو، آءٌ هن جي شبيهه ۽ مهانڊن جي پوري طرح عڪاسي نه ڪري سگهيو آهيان،“ هو چئي رهيو هو، هن جو نڪ باز جي چهنب وانگر ڪماندار ۽ سهڻو آهي ۽ اکيون به شهباز جهڙيون وڏيون، روشن ۽ تيز چمڪ واريون آهن! پر ڏس ته، مون انهن سهڻي نمونن ۽ نظرن کي اهڙو نه ٺهڪو منهنجون ڪري ڏيکاريو آهي، جو هو مونٽروس نه، بلڪ هڪ عام ۽ رسمي طور سپهه گري ڪندڙ شخص لڳي ٿو،“ لوئي، ”ڇا توکي هيءَ تصوير ڪنهن اعليٰ درجي واري سپهه سالار جي لڳي ٿي؟“

”هو هڪ شريف النفس ۽ اعليٰ گهراڻي جي پادريءَ وانگر برابر لڳي ٿو، باقي سپهه سالار يا جنگي جوڌو .... بلڪل نه، نه، نه، هرگز نه!“ لوئي اهي لفظ اهڙي جذباتي انداز سان ادا ڪيا، جو استاد مصور هن کي ڏسي حيران ٿي ويو. جلدئي

هن ڪمري ۾ هڪ اسڪولي ڇوڪري وانگر، جيڪو شرارت تي آماده ٿي ويو هجي، اکين ۾ عجيب روشني آئي، پنهنجي مٿي جي ڪارن ڳاڙهن وارن کي جهٽڪي سان نرڙ تان پري ڪري، لوئي کي ڏٺو ته جواب ۾ لوئي هن کي جنهن نظر سان ڏٺو، تنهن مان ظاهر هو ته هوءَ استاد جي جذبات ۽ خيالات کي پوريءَ طرح پروڙي ۽ پڙهي سگهي ٿي.

شايد لوئي اهڙي ڪندي، جيڪو رخ اختيار ڪيو، تنهن کي سمجهڻ ۾ گيراڊ کان غلطي ٿي وئي، هن پنهنجو مضبوط ۽ ٿلهو هٿ لوئي جي ڪلهي تي رکي، ان کي هلڪو لوڏو ڏنو ۽ جذبات سان سرشار آواز ۾ چيو، ”لوئي فڪر نه ڪر، هڪ مرد چاليهن سالن جي عمر کان مٿي ڪنهن عورت سان حقيقت ۾ پيار ڪري نٿو سگهي.“

”مون ته انهن کي اڪثر حالتن ۾ ائين ڪندي ڏٺو آهي.“

”آها! لوئي، تنهنجي والده ته هڪ حيرت‌انگيز ۽ عجيب خاتون آهي، آءٌ هن کان وڌيڪ ڪجهه نه ٿو چوان ته آخرڪار پڇاڙيءَ ۾ فطرت ٿي پنهنجو اثر ڏيکاري ٿي.“

”مون کي شڪ آهي، آءٌ ڪنهن به وقت شهرت سان فطرت جي شرط رکڻ لاءِ تيار آهيان، خاص طور اسان پنهنجن هموطنن سان، جن اهي پڪندا آهن ته ڪا عورت ذري گهٽ چاليهن سالن تائين دلڪش ۽ وڻندڙ رهي آهي، تڏهن اهي انهيءَ ڳالهه تي ذري گهٽ نه، بلڪ پوريءَ طرح يقين ڪندا آهن.“

گيراڊ لوئي جي اها ڳالهه ٻڌي ٻئي هٿ پنهنجن ڪوڏن تي هڻي خوب ٽهڪ ڏيڻ شروع ڪيا ۽ ٽهڪن ڏيڻ جي زور کان، ڪوچ تي هيڏانهن کان هوڏانهن لوڏا کائڻ لڳو. ساڻ ئي هن پنهنجي ٿلهي ڏسڻي آڱر ڏيکاري ڪري لوئي جي سامهون ان کي هيٺ مٿي ڪندو رهيو ۽ گردن کي به انهيءَ سر تار سان لوڏا لما ڏيندو رهيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”تون ۽ تنهنجون پيغرون! مون کان وڃي، ايليزا ۽ مون کان نفرت ڪري .... تون .... لوئي .... تون ۽ توهان ٻنهي سان گڏ توهان جي پياري والده .... ها .... ها، ننهي جهڙيون زبانون ساڻن جهڙيون تکيون آهن ....! تنهنجي راه ۾ وڏي ۾ وڏي رڪاوٽ تنهنجي اها زبان آهي، ۽ نه تنهنجي والده، لوئي چيو، ڪڏهن به جيڪي سکڻ ڏين ته تو انهيءَ تيز زبان جي نوڪ سان مارڪس کي اڳيئي پاڻ کان ڌڪاري نه ڇڏيو آهي؟ پڪ ٿي پڪ اها ڳالهه آهي. آءٌ شرط وڪڻ لاءِ تيار آهيان ته تون انهيءَ زبردست ۽ طاقتور سپهه سالار کي اهڙو خوفزده ڪري ڇڏيو آهي، جهڙو هڪ اسڪولي ٻار پنهنجي استاد کي ڏسي خوف کان سڪي ويندو آهي.“

”هن ته اڄ تائين منهنجو آواز ٻڌو به نه آهي،“ لوئي چيو (پر دل ۾ خيال آيس ته ”هائو، پهرين ڏينهن جڏهن هو اسان جي گهر آيو هو، ته امڙ جي اچڻ کان اڳ مون هن سان ڳالهايو هو“— پر لوئي اها ڳالهه ظاهر ٿيڻ نه ڏني) ”هو مون ڏانهن جيڪڏهن ڪنهن مهل ڏسندو به آهي، ته هن جو سڄو ڌيان امڙ جي ڳالهين ٻڌڻ ڏانهن هوندو آهي.“

”فڪر نه ڪر، هو نيٺ تنهنجي آواز تي ڪن ڏيڻ لاءِ مجبور ٿيندو“، گيرارڊ چيو، ”تو ۾ پنهنجي ماءُ جهڙيون سمورنيون خوبيون موجود آهن .... پر نه، تو وٽ اڃا به هڪ وڌيڪ ڳالهه آهي .... ۽ اها ڳالهه هيءَ آهي ته تون محنت کان ڪڏهن به نه ڪترائيندي آهين، ۽ اڪين سان جيڪي ڪجهه ڏسندي آهين، تنهن جي پنهنجين تصويرن ۾ پوري عڪاسي ڪرڻ کان نه ڪيٻائيندي آهين.“

”پر پيارا گيرارڊ، اها ڳالهه ڪهڙي مرد جي خيال ۾ ڪنهن عورت لاءِ محبت ۽ ڪشش پيدا ڪندي؟“

”وڏو فرق آهي لوئي!“ هن کلي چيو، ”گهٽ ۾ گهٽ انهيءَ خوبيءَ جي ڪري، مون کي تنهنجين تصويرن لاءِ وڌيڪ گراهڪ ملندا آهن ۽ اهي ٻين تصويرن جي مقابلي ۾ تنهنجي

ان نالان نڪتل اهڙين تصويرن لاءِ قيمت ۾ وڏيڪ ڏيندا آهن جن ۾ ٿون جذبات جي ٻهڪڻيءَ سان عڪاسي ڪندي آهي.“

هو ان مهل لوئي کي ڏاڍي پيار سان ڏسي رهيو هو. هوءَ ساڻ والڪر خوبصورت ديوي ڪانه هئي، جيتوڻيڪ هڪ نازڪ ۽ نفيس پريءَ جهڙي ضرور هئي! ۽ هوءَ ڏاڍي چتر زبان ۽ حاضر جواب شيطانڙي هئي، جنهن سان هو بلڪل ڪليل نموني ۽ آزاديءَ سان ڳالهائي سگهندو هو! وري لطف ته اهو هو، جو هوءَ سندس ڳالهين تي دل ۾ نه ڪندي هئي، ۽ نه هو پاڻ لوئي جي گستاخيءَ ۽ بدتميزيءَ کي ناقابل برداشت سمجهندو هو! پنهنجي هڪڙي ڪي چڱيءَ طرح سمجهندا هئا. گيرارڊ دل ۾ چوندو هو ته منهنجي بدقسمتي آهي، جو هوءَ شاهي گهراڻي جي شهزادي آهي، ۽ آءٌ هڪ پيشه ور مصور آهيان، جنهن جي گذر سفر جو دارومدار مصوريءَ تي آهي.“

لوئي پنهنجي استاد جي دلي جذبات کي پوريءَ طرح سمجهندي هئي، هن جي دل ۾ لوئي لاءِ نرم گوشه موجود هو، پر ان ۾ جيڪي پيار پريا خيال ۽ جذبا موجزن هئا، سي لوئي يا پنهنجي ڪنهن لاءِ نه، بلڪ خود گيرارڊ لاءِ هئا، پين لفظن ۾ چئجي ته هو پاڻ سان محبت ڪندڙ هو، ۽ پنهنجي ذاتي سک، آرام ۽ آسائش سان پيار هوندو هئس، پيون سڀ ڳالهيون ان کان پوءِ!

لوئي انهيءَ گفتگو دوران ڪوچ تي پلٿي ماري ڪجهه قدر ويڙهي سيڙهي ويٺل هئي، هوءَ ٽپ ڏيئي اٿي ويٺي ۽ پوءِ آهستي آهستي ڪري اٿڻ لڳي، ۽ جيلهه کي سڌو ڪري، پنهنجي ٻانهون ايئن ڪري آلس ڀڃائين.

”گيرارڊ، پنهنجي پائيپ ڪڍ ته ڇڪيون، بشرطيڪ تنهن ۽ ان استعمال ٿيل پائيپ هجيئي.“

”مون وٽ ٿنهن پائيپ آهي ضرور، پر لوئي جيڪڏهن تون پائيپ پيئڻ جو شوق ڪرڻ لاءِ سر ڏيڻي نئين پائيپ

جي تقاضا ڪندي رهندين، ته پوءِ مون لاءِ تنهنجو اهو ذوق ڏاڍو مهانگو ثابت ٿي وڃو آهي."

"هر دفعي نه، استاد" لوئي ادا سان جواب ڏنو، "هي ته فقط ٽمون پيرو آهي. مون کي اجا يقين ڪونهي ته مون کي تماڪ نوشي وٽي ٿي، يا آئينده وٺندي."

هو ڪٻاٽ طرف ويو. جتان هن لڪڙ جون ٺهيل ٻه پائيپون ڪڍي ٻاهر وڪيون، ساڻ ئي شيشي جا ٻه ڏکيا، سنها سنها. نفيس گلاس ٻاهر ڪڍيائين. ۽ آخر ۾ شراب جي بوتل. گيرارڊ ٻنهي گلاس پريا ۽ بوتل واپس رکي، پوءِ هن پائيپن ۾ تماڪ پريو. هڪ پائيپ لوئي کي ڏني، جنهن اها پنهنجن سوتيءَ جهڙن اڇن، چمڪدار ڏندن ۾ پڪڙي ته گيرارڊ بخاريءَ ۾ پرندڙ ٽانڊن مان هڪ ننڍڙو ٽانڊو چمٽي ۾ کڻي لوئي جي پائيپ تي رکيو ته هن زور زور سان ڪش لڳائي تماڪ کي دکايو. دونهون ٻاهر ڪڍيو. ٽمسين گيرارڊ پنهنجي پائيپ کي به دکائي ورتو. پوءِ ٻنهي ڄڻا سڀ جي آمهون سامهون ڪرسين تي وڃي ويٺا ۽ آهستي آهستي شراب جون سرڪيون به پريندا رهيا. پائيپن مان دونها به ڪڍندا رهيا. ٻنهي ڄڻا ائين نظر اچي رهيا هئا ته گويا "ڪارٽوسيا" جا ٻه خوش مزاج. رلئا ملئا ٻاوا ويٺا آهن، جو ته ٻنهي کي مصورن وارا کهري اچي ڪپڙي جا، پرن تائين ڏگها ڳون جهڙا جبا پيل هئا، جن کي چيلهه وٽان رسين سان ٻڌو ويو هو.

لوئي هن جي زندگيءَ کان مايوسيءَ ۽ ناراضپي جو سبب معلوم ڪرڻ ٿي چاهيو، پر هوءَ صبر سان ويٺي رهي ۽ ان وقت تائين خاموشيءَ سان کيس ڏسندي رهي، جيستائين گيرارڊ شراب هڪ گلاس پورو ڪري، ٻيو پريو ۽ پائيپ مان ڏگها ڏگها ڪش پري، ڪمري کي دونهين جي ڪڪرن سان ڪارو ڪري ڇڏيو.

"تون تازو انسٽرڊئم جي تصويرن واپارين سان ملڻ لاءِ ويو هئين، جا، هنن تنهنجين تصويرن جا نرخ گهٽائي ڇڏيا آهن؟"

"نه، نه — هنن ته الٽو منهنجين تصويرن جا اگهه وڌائي ڏنا آهن"، گيرارڊ چيو، "پر جڏهن به ڊچ قوم جي اميرن کي ڪنهن خاتون يا مرد جي تصوير گهرجي ٿي، تڏهن اهي مون کان منهن موڙي فليمنگ ڏانهن رخ ڪن ٿا. انهن بيهودن کي ڪو اصل فن جو شعور ئي ڪونهي."

"اهوئي سبب آهي جو ائمسٽرڊم وارو اهو بدصورت مصور، رئمبرنٽ...."

"ها، رئمبرنٽ! اڙي هن کي ته فن جي "ف" جي به خبر ڪانهي! هو ڪڏهن اٽليءَ ويو ئي ڪونهي، جو مصوريءَ جي شاهڪارن جو مطالعو ڪري، ۽ استاد فنڪارن کان ڪو سبق وٺي سگهي!"

گيرارڊ کي لوئي جي ڳالهه اهڙو ته جوش ۾ آڻي ڇڏيو، جو هو ڪرسيءَ تان اٿيو ۽ پنهنجو جبو لاهي ٽنو ڪيائين.

لوئي ڏٺو ته هن بيخبريءَ ۾ استاد جي هڪ رقيب جو نالو وٺي کيس مشتعل ڪري وڌو آهي، ۽ هاڻي هن کي ٿڌو ڪرڻ ضروري آهي. هوءَ دماغ کي ڊوڙائيندي رهي ۽ نيٺ هڪ ڳالهه ياد آيس، ته چپن وڄائي، چيائين، "استاد، هن محل ۾ تنهنجو، قسم آهي، بلڪل اهڙن لڳي رهيو آهين، جهڙن استاد مصور "هال" جو جٽمل "ڪلنڊر بانڪو" تصوير ۾ نظر ايندو آهي، لوئي کي خوب معلوم هو ته گيرارڊ کي اها مشابهت خوش ڪندي، ۽ سچ ته ٿيو به ائين ئي! هو ڏند ٽيڙي، کليو.

"هائو لوئي، سچ ٿي چوين — ويچارو استاد هال! هن وقت ڏري گهٽ اسي سالن جو ٿي رهيو آهي. هو شايد اڄ رات جو اسان سان مانيءَ جي دعوت ۾ شريڪ ٿيندو — پر شرط اهو آهي ته هن جي داشته — نه، نه سندس نرس — ۽ گوڏن جو سور کيس اچڻ جي اجازت ڏين — تون ٻڌاءِ، شهزادي؟ ڇا، تون ايندينءَ؟ تنهنجي مونٽروس جي اچڻ جي اميد ڪانهي، مون سان وٽ اچي تصوير ڪڍائڻ لاءِ هڪ ٻي هفتي جي اجازت ڏني ته.... ڇا، تون هت ترسي ڪم ڪندينءَ؟"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوئي جي وات مان ڏکو ٿڌو ساهه نڪري ويو.

"هائو"، هن بظاهر چيو، "ڇو ته آءٌ توسان گڏ هلي ماني ۾ شريڪ ٿي نٿي سگهان." دل ۾ ته ڏاڍي حسرت هوس ته ڪنهن طرح انهن جي فڪر ۽ بي پرواهه ماڻهن جي صحبت ۾ ويهي زندگيءَ جو لطف حاصل ڪري سگهي. هن کي درٻاري دعوتن ۽ ناچن کان ته سخت نفرت هئي، پر مسافرخاني جي ماحول جي ڳالهه ئي ٻي هئي!

"ڪهڙو نه چڱو ٿئي ها، جو آءٌ شهزادي نه هجان ها!" هن جي وات مان حسرت ڀريو آواز نڪتو.

"۽ آءٌ تنهنجي شهزادي نه هئڻ ڪري ڪيڏو نه خوش ٿيان ها!" گيرارڊ آهستي چيو، پر لوئي هن جي انهيءَ ڳالهه تي ڪو ڌيان نه ڏنو ۽ پنهنجي خيال جي طوفان جي تيز ۽ تند لهرن ۾ هيٺ مٿي ۽ ڪٿان جو ڪٿان پرواز ڪندي رهي.

"جيڪڏهن آءٌ مردانو لباس پائي توسان گڏ هلان"، لوئي چيو، "ته جيڪر.....، پر نه، توهان سڀ مون کي سڃاڻندا."

"تون نه هلي سگهندينءَ"، گيرارڊ چيو، "پر لوئي تنهنجي نه هلي سگهڻ تي ڏاڍو افسوس ٿي رهيو آهي. ڏاڍو مزو ٿيندو، نوجوان ايڊرين پنهنجي بنسري کڻي ايندو ۽ هن هڪ گيت ٺاهيو آهي، جيڪو چربيءَ، گوشت جي ٻوٽين ۽ شوربي جي شان ۾ آهي؛ سو اسان سڀئي کان گڏجي اهو گيت ڳائيندو ۽ اسين سڀ نچنداسين ۽ گيت جو ٽل ڳائي سر ۾ سر ملائينداسون؛ گيت جو ٽل ته ٻڌ ڪهڙو نه مزيدار آهي:

"چربي آڻيو، چربيءَ، وڌيڪ چربي وڌيڪ روغن!
مٺو شوربو آڻيو، مٺو مٺاڻو ڀوڙا!"

هو ڳائي به رهيو هو ۽ کلي به رهيو هو، کلي کلي اونڌو ٿي رهيو هو. پر هن کان وڌيڪ کل لوئي کي اچي رهي هئي. هوءَ کل کان بيحال ٿي، پاسن کي هٿ ڏيئي آسري پاسري ٿي ڪري رهي هئي؛ اوچتو گيرارڊ جي کل بلڪل بند ٿي ويئي، ڇو ته هن ڪو جن ڀوت ڏٺو هو. لوئي حيران

ٿي هن کي ڏٺو ته گيرارڊ جو وات به ڦاٽي چڪو هو، هو پنهنجي سامهون ٻاهرين کليل دروازي ڏانهن تڪي رهيو هو. لوئي غور سان ڏٺو ته گيرارڊ پڻ ڪمري ۾ آيل ڪنهن ماڻهوءَ کي حيرت ۽ گهٻراهٽ سان ڏسي رهيو هو، جيڪو ان مهل انهيءَ ڪمري ڏانهن اچي رهيو هو، جنهن ۾ هي ٻئي ڏاڍي ڪچهري لڳائي ويٺا هئا. گيرارڊ جي وات مان بيخوديءَ جي عالم ۾ هلڪو آواز نڪتو، ”ڪير آهي؟“ لوئيءَ خفگيءَ وچان پڇيو.

”لارڊ مونٽروس!“ گيرارڊ جي وات مان اهي ٻه لفظ اهڙيءَ طرح نڪتا، ڄڻ هن جو آواز ڪنهن کوهه جي تري مان ٻاهر اچي رهيو هو.

”بدقسمتي! منهنجي شامت!“ لوئي چيو. هن جي دل ۾ اهو خيال اڀريو ته هو ضرور انهن جو راز، ۽ کل ٺهڪڙو ٻڌندو آيو هوندو! دل ۾ چئي چوندو ته هيءَ ڪهڙي بداخلاق ڇوڪري آهي، جيڪا هيئن آزاديءَ سان، دنيا کان بي نياز ٿي، پنهنجي مصور استاد سان گڏ اڪيلائي ۾ شراب به پيئي ٿي، پائيپ به ڇڪي ٿي، بيهودا ۽ بازاري گيت ڳائي نچي ۽ ٽپي ٿي! ضرور هو سوچيندو ته هن شهزاديءَ ۽ هڪ بازاري بدڪار عورت ۾ ڪهڙو فرق؟ افسوس ته وري اهو هو، جو ڪنهن ٻئي ڪنهن کي نه، بلڪه هن ئي سخت مزاج ۽ بهادر سپاهيءَ کي ئي ڏٺو هو!

اهي خيال لوئي جي ذهن ۾ ڏاڍي تيزيءَ سان اڀري رهيا، پر جڏهن لوئي همت ڪري مٿي ڏٺو ته مونٽروس ڪمري جي دروازي وٽ مرڪندو بيٺل نظر آيس، هن جي چهري تي نفرت جا آثار نه، بلڪ خوش دليءَ جون علامتون ڏسڻ ۾ آيون. هو ٻنهي کي ڏسي مرڪي رهيو هو.

”مان تنهنجي والده سان ملڻ آيس، پر معلوم ٿيو ته هوءَ ٻاهر نڪري ويئي آهي“، مونٽروس لوئي کي چئي رهيو هو، ”پوءِ خيال ڪيم ته آيو ئي آهيان ته اچان گيرارڊ وٽ

ترسي ڪيس تصوير کي مڪمل ڪرڻ جو موقعو ني ڏيان، جنهن لاءِ هن ڪمني ڏنا سون کي چوايو هو"، مونٽروس جون تيز نگاهون لوئي کي ڏسي رهيون هيون، ۽ هن جلد ني گيرارڊ ڏانهن ڏسي چيو، "پر معلوم ٿو ٿئي ته توهان به ٻاهر وڃڻ جون تياريون ڪري رهيا آهيو؟"

"نه، نه، ماءِ لارڊ"، گيرارڊ گهٻراهٽ وچان جلدي جلدي چيو، "ڪا ڳالهه ڪانهي."

گيرارڊ سوچيو ته چونڪ هن عظيم سپاهيءَ ڪسي لوئي جهڙي محبوبه جي محبت ونڊڻ لاءِ تنها ڇڏي وڃانا ان طرح هڪ طرف لارڊ مونٽروس ڏيندو، ته ٻئي طرف لوئي به مسرت محسوس ڪندي ۽ ساڻ ني هن جي تصوير به مڪمل ٿيندي، جنهن تي هو صبح کان وٺي ڪم ڪپائي رهيو هو، پر سڀ کان وڌيڪ چڱي ڳالهه اها ٿيندي ته سندس سرپرست سابق ملڪه ايليزبيٿ به راضي رهندي. اهو خيال ڪري هن جهڪي مونٽروس جي تعظيم بجا آندي ۽ چيو:

"ماءِ لارڊ، سچ ته سون ڪسي هڪ پيشه ورانه مجلس ۾ شريڪ ٿيو آهي، جيڪا اسان غريب مصورن لاءِ وڏي اهميت رکي ٿي، پر آءُ اوهان ڪسي هڪ پيشه ورانه راز جي ڳالهه گوش گذار ڪريان ٿو ته اسين محنتي مصور ڪيترن ني موقعن تي پنهنجن لائق ۽ ذهين مهارت رکندڙ شاگردن ۽ شاگردياڻين کي پنهنجون اڻ پوريون تصويرون مڪمل ڪرڻ لاءِ ڇوندا آهيون ۽ شهزادي لوئي منهنجن اهڙن ني لائق شاگردياڻين مان هڪ آهي. ڪن موقعن تي مون هن جون نهمل تصويرون پنهنجي نالي سان وڏين رقمن ۾ فروخت ڪيون آهن ـــ"

"چا، توهان اهڙيءَ ڳالهه جي اجازت ڏينديون آهيو؟" مونٽروس مرڪندي لوئي کان پڇيو.

"هائو جناب"، لوئي بي فڪريءَ سان چيو، "جاڪاڻ ته هن جي نالي سان تصويرن جي قيمت وڌيڪ ملندي آهي، ۽ ان طرح ايندڙ رقم، گهر جي خرچ پوري ڪرڻ ۾ وڏي مدد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏيندي آهي."

"مون کي اهو تہ معلوم هيو تہ شهزادي صاحبہ باصلاحيت فنڪاره آهي، پر اها خبر ڪانہ هئي تہ توهان ايتريقدر سچي فنڪاره بہ آهيو."

"جناب جو ڇا مطلب؟"

"اهو، تہ توهان اهڙي مئي ۽ اعلي درجي واري تصوير ڪشي ڪريو ٿيون، پر پنهنجي ڪمالن تي نياز آهيو."

"منهنجو انعام نقد ولو جو آهي؟"

"ڪهڙي جي خرچ پوري ڪرڻ لاءِ؟ ٿوريون عورتون اهڙيءَ ڳالهہ تي توجہ ڏينديون آهن، جتي سندن شهرت ۽ عزت جو معاملو هوندو آهي."

گهرارو ڏٺو تہ گفتگو بلڪل سندس مرضيءَ مطابق هلي رهي هئي، جنهنڪري هن مونتروس سان حسد رکڻ بدران، بهتر اهوئي ڄاتو تہ هو عزت آبروءَ سان اتان نڪري وڃي، جڏهن اها معلو متل ني آهي. چنانچہ، هن دل کي سمجهايو تہ اي پوڙها بيوقوف! تنهنجي دال ڳرڻ جي جاءِ هيءَ ناهي. اهو سوچي هن ذري گهٽ ڌرتيءَ تائين جهڪي سلام ڪيو ۽ لوئي کي مونتروس جي اڌوري تصوير مڪمل ڪرڻ جون هدايتون ڏيئي ۽ آداب بجا آڻيندي، پهرو بہ چار قسم ڪئي تڪڙو تڪڙو ٻاهر نڪري ويو. لوئيءَ ڪلهن کي لوڏو ڏيئي چيو، "ڇگو الهن ني سهڻ."

....

هو مغرب طرف کلندڙ دريءَ وٽ بيٺو رهيو ۽ هوءَ سندس تصوير چٽڻ لاءِ ڪئنٽ جي گهوڙيءَ ڏانهن وڌي. ڪجهہ دير تائين هوءَ رنگن جي آميزش ڪرڻ ۾ مشغول رهي ۽ سندس منهن مٿ جهڪمل رهيو. مونتروس جو ڌيان ٻاهر هو. ٿوريءَ دير بعد لوئي جي هڪ ٻانهن تصوير طرف وڌي. هن ڏٺو تہ نازڪ نفيس ۽ سنهڙي ٻانهن ۾ هٿ ۾ برش پڪڙيل هو،

جھڪو لوئي ڏاڍي توجہ سان تصوير تي ڦرائي، ان جي خد و خال کي تيز ڪري رهي هئي. هوءَ ڏاڍي خيال سان تصوير ڏاهيندي رهي ۽ ڪجھہ دير بعد اوچتو مونٽروس ڏانهن متوجهہ ٿي پڇيائين:

”چا، اوهين تماڪ نوشي ڪندا آهيو، ماء لارڊ؟“

”نہ، مون کي تماڪ ڪڍڻ ۾ پسند نہ آيو، حالانڪ منهنجو مرحوم والد اهتري گهڻي قدر تماڪ پيئندو وهيو، جو سندس ڪمري ۾ عجيب و غريب قسم جا ڪيئي پائيپ رف تي لاهيل ۽ سينگاريل حالت ۾ رکيا رهندا هئا، جيئن ماڻهن جي ڪمرن ۾ عام طرح رف تي ڪتاب سينگاريا رکيا رهندا آهن.“

”چا، اوهان ڪڏهن ڪنهن عورت کي تماڪ نوشي ڪندي ڏٺو آهي، ماء لارڊ؟“

”اڪثر“، مونٽروس مشڪندي چيو، ”پوڙهي ليڊي ائن ڪننگهام منهنجي سهري لارڊ سائوڊيسڪ سان گڏجي پائيپ پيئڻ لاء ڪيترا ميل گهوڙي جي سواري ڪري ايندي هئي، ۽ پوءِ هن جي پاسي ۾ ويهي تماڪ ۾ چڪنديي هئي ۽ ڪنهن خلاصيءَ وانگر آزاديءَ سان ويهي لڪون ۾ اڇلائيندي هئي.“

”هن ملڪ ۾ نہ فقط ڏوهياڻيون ڳوٺن جي ميلن ملاڪڙن ۾ ويهي حقا پيئنديون آهن،“ لوئي چيو، ”وري ظلم تہ اهو آهي تہ هڪ نوجوان ڇوڪريءَ لاءِ اهو ڪم دليري ۾ بہ شمار نہ ٿو ٿئي، جيئن هڪ نوجوان مرد جي حالت ۾ سمجھيو ويندو آهي.“

”چا، توکي نوجوان مرد ٿيڻ جي خواهش آهي؟“ مونٽروس پڇيو.

”هائو، ماء لارڊ، اها وڏي حسرت ائي،“ لوئي چيو، ”ان حالت ۾ آءٌ پنهنجي آزاديءَ سان جتي چاهيندس، اتي ويهي ڪم ڪري سگهندس ۽ پوءِ هڪ استاد جي سامهون ويهي ڪم ڪرڻ جي ضرورت بہ نہ رهندي. آءٌ جهڙي طرح چاهيندس زندگي گذارڻ لاءِ آزاد هوندس. ان حالت ۾ آءٌ توهان سان

ڳڻ اسڪاٽلنڊ هلي اڙائي ۾ شريڪ به ٿي سگهندس.“

”منهنجي ننڍي ڀيڻ به انهن ڳالهائيندي هئي، جهڙن تون ٿي ڳالهائين،“ مونٽروس چيو، ”هن کي به انهن ئي مرد ٿيڻ جو شوق هو.“

”چا، هوءَ ڇهڙي آهي؟“

”نه، ۽ مون کي ڪا به خبر ناهي، هن جي سندس وڏي ڀيڻوئي عزت ورتي هئي ۽ پوءِ هو نامرد پڇي انليءَ هليو ويو ۽ سان ٿي پنهنجي غيرملڪي نوڪر کي به اوڏانهن وٺي ويو، جنهن لاءِ چيو پئي ويو ته هن ڪيس جادوءَ جي وسيلي الهيءَ ڪم ۾ مدد ڪئي هئي. هو پنهنجي زال، ٻار ۽ زمين سڀ ڇڏي هليو ويو.“

اها ڳالهه سترهن سال اڳ جي هئي. مونٽروس کي ڀيڻ جي ڳالهه ياد آئي ته ڪمٺ ته هوءَ به هن ڇوڪريءَ وانگر مرد بڻجڻ جي خواهش ڪندي هئي ۽ هميشه اهي ڪم ڪندي هئي، جن لاءِ کيس منع ڪئي ويندي هئي، انهن ڪرڻ سان ٿي هوءَ پنهنجو سڀڪجهه وڃائي ويٺي هئي. ايتري قدر ته بي عمل هوندي هئي، جو انهيءَ زماني ۾، جڏهن اسڪاٽلنڊ ۾ جادو ٽوڻو ڪرڻ ايڏو وڏو ڏوهه سمجهيو ويندو هو، جيڏو ملڪ سان غداري ڪرڻ، تڏهن به هوءَ غيرملڪي نوڪرن چاڪرن وٽ اٿندي ويهندي هئي ۽ انهن کان جادوءَ جنتر جا طريقا سکڻ کان نه ٽرندي هئي.

مونٽروس اهو خيال ڪندي، پنهنجي ننڍيءَ ڀيڻ ڪمٺ سان، سندس سامهون بيٺل انهيءَ نازڪ ۽ نفيس ڇوڪريءَ جي مشابهت ڪئي. بلڪل ڪيٽ وانگر هيءَ شهزادي به انهن ئي پنهنجي مرضيءَ جي ۽ خودسر لڳي رهي هئي. اها مشابهت ڪندي هن ٻهريون دفعو لوئي کي غور سان ڏٺو ته کيس هن جي شڪل و شبيهه ۽ نفيس قد ڪاٺ پسند آيو.

لوئي پنهنجي لمڪي مونٽروس جي ڀيڻ، ڪيٽ جي ڳالهه ٻڌي حيران ٿي رهي هئي. هن زندگيءَ ۾ ٻهريون ڀيرو اهڙي

حيرت انگيز واقعي جي ڳالهه پڌي هئي. اسڪاٽلنڊ جي هڪ وڏي گهراڻي جي ڇوڪريءَ سان اهڙيءَ طرح زنا بالجبر ڪرڻ، هڪ ڳالهه هئي، پر منهنجي زال، ٻارڻ ۽ خانداني جائداد کي ڇڏي ڀڄي وڃڻ ۽ ملڪ ۽ وطن کي ڇڏي ڏيڻي هليو وڃڻ، هڪ ٻي ڳالهه هئي. جيڪا انهيءَ زماني جي اسڪاٽلنڊ ۾ خون ڪرڻ کان به وڌيڪ سنگين ڏوهه سمجهي ويندي هئي.

لوسي انهيءَ ڳالهه تي ايتري ته سنجيدگيءَ سان سوچي رهي هئي، جو کيس خبر ئي نه رهي ته ڪڏهن ڪهڙي مهل بيخوديءَ وچان آهستي پڇيو، "هو ڪير هو ساءِ لارڊ؟"

"هن بدمعاش جو نالو سر جان ڪوڪوهون آهي. سون کي اڄهو اڄ ئي پڌرڻ ۾ آيو آهي ته هو وري اسڪاٽلنڊ موٽي آيو آهي. هن کي مٿئين ڏوهه لاءِ غير حاضريءَ ۾ موت جي سزا ڏني ويئي هئي ۽ سندس خانداني زمينون، قلعا ۽ جائداد به ضبط ڪيا ويا هئا، پر تازو ئي هن اسڪاٽلنڊ جي ڪاپسا وارن کان معافي وٺي سندن عهدنامي تي صحيح ڪئي آهي ۽ هن جا سڀ ڏوهه معاف ڪري سندس جائداد واپس ڪئي ويئي آهي. شڪر آهي جو سندس زال، يعني منهنجي وڏي ڀيڻ انهيءَ وچ ۾ گذاري ويئي هئي."

"۽ توهان هن وقت جلاوطن آهيو ۽ اوهان کي موت جي سزا ڏني ويئي آهي، جڏهن ته هو واپس وطن پهتو آهي ۽ سندس سڀ حقوق کيس واپس ڏنا ويا آهن. واه جو اهو ڪاپسا آهي! پر توهان جي پوڻ ڪيئن....؟"

"مون کي هوءَ ڳولا ڪرڻ جي باوجود وري نه ملي سگهي، ايتري قدر جو آءٌ هنن جي پويان انگليءَ به پهتو هوس، پر ان کان اڳهئي ڪيٽ انهيءَ بدمعاش کي ڇڏي هلي ويئي هئي. ڪيڏانهن؟ تنهن جو پتو اڄ تائين نه ملي سگهيو آهي."

پر مونٽروس ڪيٽ جي بابت ڳالهيون ڪرڻ جو خواهان ڪونه هو، کيس اها ڳالهه ڏاڍي حيرت انگيز معلوم ٿي رهي هئي جو هو ايترن سالن گذرڻ کان پوءِ اڄ وري هن نازڪ انداز

شهزاديءَ جي سامهون پئي، اهڙي ننڍيءَ دل ۽ دماغ سان هڪ اهڙي خانداني واقعي متعلق ڳالهائي رهيو هو، جنهن انهيءَ زماني ۾ هن جي تن بدن ۾ باه لڳائي ڇڏي هئي.

اوچتو لوئي تصوير تان منهن هٽائي سامهون بيٺل مونٽروس کي ڏٺو ته هو ڪهڙي نه غور سان ٻڌي رهيو هو. لوئي اهو به محسوس ڪيو ته هن جو وات ڪهڙي نه سختيءَ سان بند ٿي رهيو هو، جڏهن ته هو ڳالهائي ڪجهه دير لاءِ بس ڪري رهيو هو ڪاش! هوءَ ڳالهائيندو ٿي رهي! يقيناً، هو اجا به انهيءَ افسوسناڪ واقعي تي سوچي، پيءُ کي ياد ڪري رهيو هوندو! اهي خيال هئا، جهڙي مونٽروس کي خاموش ڏسي لوئي جي ذهن ۾ ابري رهيا هئا.

”چا، اوهان اهڙا ڳالهه هن کان اڳ ٻئي ڪنهن کي پنهنجي زبانيءَ نه ٻڌائي آهي؟“

”ڪڏهن به نه.“

”نه وري ڪنهن جي اڳيان پنهنجي انهيءَ پيءُ کي ياد ٿي ڪيو اٿو؟ — پنهنجي زال اڳيان به نه؟“

”ها، زال جي اڳيان نه ڪڏهن به نه ڳالهايو هوس. هوءَ منهنجي پيءُ کان بلڪل مختلف هئي. هن کي هر وقت اهو خوف لڳو رهندو هو ته ڪيئن ڪنهن نه ڪنهن نموني ۾، اسان ٻنهي جي وچ ۾ اچي اسان جي جدائيءَ جو سبب بڻبي — ۽ ٿيو به ائين ٿي، جاڪاڻ ته آءٌ پنهنجي زال ۽ وڏي پٽ کي ڇڏي پيءُ جي ڳولا ۾ نڪري پيو هوس.“

”چا، پوءِ ڪو به اهڙو ماڻهو ڪونه هو، جنهن سان اها ڳالهه ڪري اوهان دل جو بار هلڪو ڪري سگهو ها؟“

”دراصل، آءٌ ڪنهن کي به اها ڳالهه ٻڌائڻ کان ڪترائيندو رهيو آهيان، پر ڪنهن کي اها همت نه ٿي آهي، جو اڄ تائين منهنجي سامهون وٺي منهنجي انهيءَ بدنصيب همشيره جو ذڪر ڪري، هن جي ياد به منهنجي ذهن ۾ ڇپ ڇڏي سخت ٿي ويئي هئي، اڄ ٿي پاڪ هن گهڙيءَ ۾ ان کي وري ڪنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تازو ڪري وڌو.“

لوئي همران ٽي ٻاڻ کان پڇي رهي هئي ته ”هن گهڙيءَ ڇو؟ هن گهڙيءَ ۾ ڇا ٿيو هو، جو مهڙي مضبوط ۽ سخت دل انسان جي دل ۾ انهيءَ دردناڪ حادثي جي ياد تازي ٿي ويئي؟

”اوهان ٿوروئي وقت اڳ مت ٻڌايو، ۽ اوهان مون کي پنهنجي استاد سان نچندي ۽ ڳائيندي ڏٺو.“ لوئي ڪجھ ٻياد ڏياريو، ”انهيءَ ڳالھ اوهان جي دل ۾ اهڙو خيال پيدا ڪيو، جو اوهان پنهنجي پيءَ کي اوچتو معاف ڪري ڇڏيو؟ ٻر ها، توهان سچ ٿا چئو ته عورت کي مهر جوئي سان محبت ڪرڻ نه ٿي سونهي، توهان جي زال جي ڳالھ. ٿي ڏسو، هوءَ اهڙي خيال کان سواءِ به خوش هئي. هوءَ يقيناً ڏاڍي خوش هوندي“، لوئي اهو پويون جملو دل ۾ ڪجھ ٻر اهو اهترو آهستي به ادا نه ڪيو هو، جو مونٽروس جي ٻڌڻ کان قاصر ان جو آواز نه پهچي ها.

”هن کي مون سان گڏ رهندي تمام ٿوري خوشي نصيب ٿي،“ مونٽروس ويچار ڪندي چيو، ”هوءَ هر وقت انتظار ۾ رهندي هئي ۽ انهيءَ عذاب ۾ رهندي رهندي، نيٺ هوءَ گهري مري ويئي.“

”ڇا، اوهان جي اهائي ڳالھ ثابت نٿي ڪري ته هوءَ خوش هئي،“ لوئي چيو، ”آخر خوش ۽ ناخوش ۾ وار جيتري وٿيءَ جيترو ئي فرق ته آهي، انسان جنهن سان محبت ڪري ٿو، تنهن کان سواءِ رهڻ ٻدران، هن سان گڏجي مرڻ کي بهتر سمجهي ٿو، انهيءَ حالت ۾ ٿي ته خوشيءَ جو ساڃان آهي.“

لوئي پنهنجن خيالن ۾ محو هئي، مونٽروس سان سندس هن گفتگوءَ جو آخر انت ڪهڙو ٿيندو؟ اڃا هو ڪجھ ٿي گهڙيون اڳي ڪمري ۾ داخل ٿيو هو ۽ گمراھ ٿيل ويو هوا هن پنهنجي پيءَ جو ذڪر ڪيو، ته لوئي سندس زال جو ذڪر ڇيڙيو، هو هاڻي ڪجھ اهڙين نظرن سان ڏسڻ لڳو هو، جيڪي لوئي لاءِ نيون هيون، لوئي جي دماغ ۾ اهو خيال

متركا هئي رهيو هو ته. مونٽروس جون نظرون هئي رهيون آهن“، مون کي توسان محبت آهي — مون کي توسان محبت آهي“— عجيب ڳالهه هئي! لوئي جي دل ۾ هن جي ڌڙڪن مان گڏجي ڌڙڪڻ پئي چاهيو: هوءَ سوچي رهي هئي ته، ڇا، مون کي ۾ هن عجيب و غريب ۽ خاموش طبيعت شخص سان محبت آهي؟ هن جي دل فتويٰ اهاني ڏني ته هائو! هن جي محبت ۾ رهي موت ۾ قبول، پر هن کان الڳ رهي انتهائي سک ۽ آرام واري زندگي ۾ جيڪر زهر جهڙي ٿي پوندي.
ڪاش! هو پنهنجي محبت جو اظهار ڪري! پر نه، نه، خدا ڪري سو ڪجهه نه چوي، لوئي اها اهڙي اظهار ٻڌڻ لاءِ تيار ڪانه هئي.

پر لوئي کي اها خبر ڪانه پئي ته هو ڇا چئي رهيو هو. جڏهن کيس هوش آيو ۽ هن غور سان ٻڌڻ جي ڪوشش ڪئي ته اهو احساس ٿيڻ ٿي سندس دل ۾ نااميديءَ جو چڻ خنجر چڀي ويو ته هو ان محل ۾ پنهنجي مقتول آقا، چارلس پهرئين جو ذڪر ڪري رهيو هو.

”ڪهڙو نه بهتر ٿئي ها، جيڪڏهن کيس ڪنهن اونداهي ڪوٺيءَ ۾ اوچتو خنجر هڻي قتل ڪيو وڃي ها! بجاءِ ان جي هن تي ڪامل عدالت ۾ کيس هلائڻ جو ڍونگ رچايو ويو، ۽ کيس ڏوهاري ٺهرائي قتل ڪيو ويو، ڪهڙي نه حماقت! ڪهڙي نه غلطي! پر هاڻي ڇا ٿو ٿي سگهي؟ هاڻي ته وقت ۾ وقت اهوئي ڪري سگهجي ٿو ته ماڻهو پنهنجو پنهنجو قرض چڪائي.“

”قرض! توهان پنهنجي پادشاهه جي ٻاران وڙهيا ۽ اهڙين ناسازگار حالات ۾ وڙهيا، جن جهڙيون ناسازگار حالتون ٿي ڪنهن کي درپيش نه آيون، وري اوهان کي ڪنهن فوجي امداد نه پهچائي وئي، جنهن جو اوهان کي وعدو ڏنو ويو هو! ان حالت ۾ اوهان پنهنجي قرض چڪائڻ جون ڳالهيون ڪيئن ٿا ڪريو؟“

”ڇا، اهڙا قرض ڪڏهن به پوريءَ طرح ادا ٿي سگهندا آهن؟ خود شاهه چارلس پنهنجو قرض ادا ڪرڻ لاءِ خوشيءَ

سان وڃي منهنجو قلم ڪرايو.“

”اوهان جو ڇا مطلب آهي، ساءِ لارڊ؟“

”توکي خبر آهي ته شاهه چارلس جا آخري لفظ ڪهڙا هئا؟ هن چيو ته مون کي پنهنجي وفادار خادم، ارل آف اسٽرئفورڊ جي قتل لاءِ منظوري ڏيڻ وڏو گناهه ڪيو آ هاڻي آءٌ ان جي سزا ۾ موت قبول ڪرڻ ۾ خوشي محسوس ڪري رهيو آهيان.“ اهي لفظ ثابت ٿا ڪن، ته هن تي اسٽرئفورڊ جي قتل لاءِ رضامندي ڏيڻ جي عمل جي صورت ۾ هڪ قرض هو، سو هن پنهنجو سر ڏيڻ ادا ڪيو؟“

لوئي رنگن واري پاڻ هٿ وکي پاڻ به ويهي رهي. سندس دماغ ۾ خيالات جو هجوم هو. هن هڪ نازڪ هٿ ٺوڙ تي رکي ڪجهه سوچڻ شروع ڪيو ۽ انهيءَ حالت ۾ مونٽروس ڏانهن ڏسڻ لڳي. آخر خاموشيءَ کي ٽوڙڻ لاءِ لوئيءَ چيو، ”اوهان پڙهو به ڪجهه، جئي رهيا هئا، اهو ڇا هو؟“

”مون ڪان وسري ويو“ مونٽروس چيو، ”پر هاڻ ياد آيو ۽ مون کي اسان جي سرحدي علائقي جي ماڻهن ۾ مشهور هڪ گيت جو بند ياد اچي ويو. اڄ به اتي ماڻهو اهو گيت ڳائيندا آهن.“ ۽ پوءِ هو آهستي آهستي اهو بيت جهونگارڻ لڳو. لوئي خاموشيءَ سان هن کي ٻڌندي رهي ۽ دل ۾ حيرت ڪندي رهي ته جنگ ۽ لڙائي جي ميدانن ۾ رهندڙ هي سخت فطرت انسان ڪهڙي نه نرم دليءَ جو مظاهرو به ڪري چاٿي ٿوا شايد سندس زندگيءَ ۾ آيل ڏک ڏوجهرن هن کي انهن نرم ڪري ڇڏيو آهي!

”مون اهو پڻ سوچيو ته شاهه چارلس پنهنجي زندگيءَ جي جنگ ان محل کٽي، جڏهن هو پنهنجو شاهي سر جلاد جي اڳيان تي رکڻ لاءِ وڃي رهيو هو، شايد آءٌ به پنهنجي جنگ ان وقت ٽي کٽندس، جڏهن منهنجي لاءِ آخري وقت ايندو،“ مونٽروس چيو.

لوئي سوچي رهي هئي ته ڇا هن سڄي گفتگو جو مقصد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آخرڪار اهوئي هو؟ هن جي زندگي ۾ سندس پيءُ، زال، ٻار ۽ شاهي خاندان جا ماڻهو، سڀ ئي گذري ويا هئا— ۽ اهي سڀ لوئي جي اچڻ ۽ مونٽروس جي زندگيءَ ۾ داخل ٿيڻ کان اڳ واري دور جا هئا. انسان جي زندگيءَ جي خوشيءَ جو جذبو ته دارومدار مختلف شخصيتن ۽ واقعن ۽ حادثن جي اهڙي پيچيده چاڙ جي بنياد تي آهي، ته ڪو ماڻهو خوشيءَ کي حاصل ڪرڻ جي اميد ڪيئن ٿو رکي سگهي؟

يقيناً، ماڻهو اهڙي اميد رکي ٿو سگهي. لوئي جي دل ۾ اهڙي ته نااميدي ۽ ٻرانائي گهر ڪري رهي هئي، جو هاڻي پرواهه ئي نه رهي هئي ته هوءَ ڇا ٿي چوي ۽ ڇو ڪڏهن هوءَ دل جو راز ظاهر ڪري ٿي ته ان جو نتيجو ڪهڙو نڪرندو؟ هن انتهائي بي پرواهيءَ جو مظاهرو ڪيو، "مون کي اوهان سان محبت آهي." لوئي جا اهي الفاظ اهڙن ادا ٿيا، ڄڻ ته خاموش ۽ پرسڪون ماحول ۾ بم جو ڌماڪو ٿيو. "۽ توهان به مون سان محبت ڪري سگهو ها، توهان به سمجهو ٿا، يقيناً توهان جي دل ۾ به اهڙوئي خيال اڀري رهيو آهي، پر........" هوءَ اڳتي ڪجهه به چئي نه سگهي ۽ خاموش ٿي وئي. هوءَ مونٽروس جي صورت کي تڪڻ لڳي— نه اصل مونٽروس کي، پر تصوير واري مونٽروس جي صورت ۽ اکين ۾ ڏسڻ لڳي، جنهن ڪو نهايت پرسڪون نموني ۾ ڪجهه به نه ٿي رهيو هو.

مونٽروس ڪڏهن به اهو خيال نه ڪيو هو ته هن نازڪ ۽ نفيس ڇوڪريءَ جي دل ۾ هن لاءِ محبت جو جذبو بيدار ٿيو هوندو ۽ پر هاڻي هن محسوس ڪيو ته ڪڏهن اهين نه هجي ها، ته هو ساڻس اهين نه ڳالهائي سگهي ها، جهڙن هن آزاديءَ سان ڳالهائي لوئي جي اکين پنهنجن انتهائي پوشيده خيالن جو اظهار ڪيو هجي، جنهن باعث هن اڄ تائين پنهنجي انهن اکين نه ڳالهايو هو.

ڇا هن اڳي ڪڏهن لوئي کي محبت ڀري نگاهه سان ڏٺو هو؟ نه، نه، اهڙن ڪونه هو! پر هاڻي، دل ئي دل ۾ هن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ڏڙڪن تيز ٿي شاهدي ڏيڻ لڳي ته تنهنجي دل ۾ به لوئي لاءِ محبت جي جوت جاڳي آهي. پر اوهنو مونٽروس ڇرڪ پري هوشيار ٿيو.

”ڳالهه پڌري ٿي لوئيا منهنجي زندگي ۾ منهنجي هڪ ئي تمنا آهي. آءٌ محبت جا خواب ڏسي نٿو سگهان، اهڙي اميد به ڪونه رکي سگهان، مون کي پنهنجي بقايا زندگيءَ ۾ محبت ڪرڻ ۽ خوشيءَ ۽ آسودگيءَ جا خيال ڪرڻ جي بدران ٻيا ڪم ڪرڻا پيا آهن، جن ۾ تنهنجي محبت لاءِ گنجائش ئي ڪانهي.“ هن سخت ٻڌي ڳالهايو ۽ دل تي پٿر رکي پنهنجن جذبن تي جبر ڪري هن لوئي تي اهو اثر وهارڻ جي ڪوشش ڪئي ته ڪيس مونٽروس سان محبت ڪرڻ جي جواب ۾ محبت حاصل ڪرڻ جي اميد نه ڪرڻ گهرجي.

مونٽروس سوچيو ته خالي هوءَ روئندي ۽ ڇڏو به ائين ٿي اميدون پوريون سان گهٽ ۾ گهٽ هن جي دماغ جا ٻار هلڪا ٿيندا ۽ جذبات ۾ ڏاڍائي ايندي، لوئي جو روئڻ وڏڻ ڪيس اهو ياد ڏياريندو ته ڪيس اڳتي هلي جيڪو ڪم سرانجام ڏيڻو آهي، تنهن ۾ ڪنهن عورت جي محبت لاءِ گنجائش ڪانهي. پر هوءَ نه روئي نه رهي هئي، اٽلو هن جي طبيعت ۾ اهڙي سختي اچي رهي هئي، جيڪا عورتن جي بجاءِ مردن جي دلين ۾ ايندي آهي.

لوئي حقارت وچان چيو، ”خوشيءَ جي اميد؟ مون کي نه. جيڪڏهن اوهان ۾ ڪنهن اميد جو آسرو هجي ها ته آءٌ اوهان سان اهڙيءَ طرح نه ڳالهايان ها، جيئن مون ٿورو اڳي اوهان سان ڳالهايو. مون کي معلوم آهي ته اوهان مون کي محبت جي جواب ۾ محبت نٿا ڏئي سگهو. پر مون کي ته پنهنجي محبت ڏيڻي هوندي، چاهي اوهان ان کي قبول ڪريو يا نه. اوهان جيڏانهن به ويندا، ۽ پنهنجي بادشاهه پاران جنگ ڪرڻ خاطر جيڪي ڪجهه ڪندا، تنهن جي خبر مون کي انهيءَ وقت کان گهڻو اڳي پهچي ويندي، جڏهن ماڻهو اهي ڳالهيون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻڌائڻ لاءِ همت ٻڌندا."

"اهو ته ٻاڻ کي نگهوسار ڪرڻ ٿيندو،" مونٽروس چيو، "منهنجي زال ٻاڻ سان اهوئي ڪم ڪيو، جنهن جي مون کي هن جي زندگيءَ ۾ ڪل ڪانه هئي، پر هاڻي جڏهن مري چڪي آهي، تڏهن انهيءَ ڳالهه جو پورو پورو احساس ٿيو اٿم."

"برابر،" لوئي چيو، "پر هوءَ انهيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه ڪري به نه سگهي ها، اها ڳالهه سندس وس کان ٻاهر هئي."

"هن وٽ مون کان سواءِ ڪجهه ٻيون به شيون هيون، جن سان هوءَ دل وندرائي ٿي سگهي،" مونٽروس ڏک ڀريي آواز ۾ چيو.

"اهو وري ڪيئن؟" لوئي حيرت مان پڇيو.

"لوئي، مون کان سواءِ منهنجي زال وٽ منهنجا ٻار هئا، جن سان هوءَ منهنجي غير موجودگيءَ ۾ محبت ورهائي ٿي سگهي، منهنجون ملڪيتون ۽ جائدادون موجود هيون، جن جي انتظام ڪرائڻ ۾ هوءَ مصروف رهي ٿي سگهي، منهنجي خاندان جا ٻيا ڀاتي هئا، جن جي وچ ۾ رهي هوءَ منهنجي محبت جي ياد کي تازو رکي ٿي سگهي، پر تو لاءِ ته ڪجهه به ڪونه هوندو لوئي، توکي ته فقط انتظار ۽ غير يقيني حالتن جو مقابلو باقي هوندو ۽ جڏهن صورتحال انتهائي مايوسيءَ واري منزل تي وڃي پهچندي ته سواءِ ڏک، غم ۽ ماتم جهڙي ٻي ڪجهه ڪونه بچندو. نه، نه لوئي اهو توسان وڏو ظلم ٿيندو."

پوءِ ٿورا پل اٿين چپ رهيو. جو هو ٻي خياليءَ ۾ بي اختيار طور آهستي چڪجي لوئي کي ايڏو قريب آڻي ويٺو هو؟ ۽ اهو چو هيو، جو هو دنيا جي عورتن جي متعلق جيڪا راءِ رکي رهيو هو، يا جيڪي خيال ڪري رهيو هو، تن جو ڪنهن نه ڪنهن طرح لوئي سان واسطو ڪونه هو!

يورپ جي اڪثر شاهي درٻارين ۾، جتي مونٽروس جي هڪ معزز ۽ انتهائي بهادر سپاهيءَ جي حيثيت ۾ آجيان ڪئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وينديون هيون، اتان جي ڪيترين ئي درباري عورتن هن سان محبت جتائڻ جون ڪوششون ڪيون هيون. پر انهن عورتن جي محبت ڪرڻ ۽ پاڻ کي پسند ڪرائڻ جي نموني ۽ هن الهڙ ڇوڪريءَ جي نموني ۾ زمين آسمان جو فرق هو. هن کي جتي انهن عورتن لاءِ نفرت ۽ حقارت جو جذبو پيدا ٿي ڪانئن دور ڀڄائيندو هو، اتي هن نوجوان ۽ نوخيز شهزاديءَ جي محبت هن کي هڪ تازه ۽ خوشبودار گل جي مکڙيءَ وانگر تر ۽ تازي محسوس ٿي رهي هئي، جيڪا کيس دور ڀڄائڻ بدران، لوڻي ڏانهن وڌيڪ ڇڪي رهي هئي. مونٽروس انهن سڀني ڳالهين جي باوجود هڪ دفعو وري به هن ناتجربيڪار ڇوڪريءَ کي پنهنجي محبت کان نراس ۽ مايوس ڪرڻ لاءِ هن طرح ڪوشش ڪئي:

”توهان سڀ ڪان تمام گهڻي ننڍي آهيو“، مونٽروس هن کي هڪ ننڍي ٻار وانگر سمجهائڻ جي انداز ۾ چيو، ”۽ آءٌ ڪافي وڏو آهيان. تون نوجوان ۽ باملاحت ڇوڪري آهين ۽ تولاءِ روشن مستقبل انتظار ۾ آهي. توسان ڪو نه ڪو شهزادو شادي ڪرڻ لاءِ اچي نڪرندو، ۽ جڏهن تون چاهيندينءَ، ته هن کي ايترو خوش ڪري سگهندينءَ، جو هن سڄي حياتيءَ ۾ ان جو خواب به نه ڏٺو هوندو ــ پر جيڪڏهن تون هن کي خوش رکڻ نه چاهيو، ته پوءِ هن جو خدا ئي سائين ٿيندو.“

لوڻي ڏاڍي همت ڪري، سنهن ٺمرائي هن کي ڏٺو، هن کي مونٽروس جون وڏيون ۽ فڪرمند اکيون سندس چهري تي ڪتل نظر آيون، هو سنجيدگيءَ سان ڏسي جي باوجود، لوڻي کي ڏاڍي پيار وچان ڏسي رهيو هو، لوڻي جي سنهن ٺمرائي ڏسڻ تي لوڻي به کلي ويئي.

پس، ٻنهي هڪٻئي جي ديدار ۾ محو ٿي ويا، ايترقدر ته سندن محويت هئي، جو کين اهو ياد به نه رهيو ته هو ڳالهيون ڪهڙيون ڪري رهيا هئا. ٻنهي جيون، اکيون هڪٻئي سان

ڏوچار ٿي رهيون هيون. ٻئي دنيا ۽ مافيها کان بي خبر هئا. ٻنهي جي دل ۾ اهو خيال پيدا ٿي رهيو هو ته اسان کي ائين نه ڪرڻ گهرجي.

هوءَ ڏکي ٿي، اٿي بيٺي. هن جو قد ڏگهو هو. هن جون اکيون ۽ منهن مونٽروس جي منهن جي سامهون ۽ قريب هو، هن لوئي جي ڪنڌ ۽ نرم نازڪ زلفن تي هٿ ڦيرايو ۽ آهستي آهستي اهو هٿ هن جي مٿي تي ڦرندو، گرم ۽ سرخ رخسارن تي پهتو. ٻنهي ۾ محبت جي بيخودي اچڻ لڳي ۽ ٻئي سري هڪٻئي کي قريب آيا- گهڙيءَ کن ۾ لوئي مونٽروس جي آغوش ۾ هئي. ٻنهي ڀاڪر پاتو ۽ چمڻ ورتائون. مونٽروس لوئي جي بند اکين جا پيار ورتا، ڳاڙهن ۽ محبت جي جدت کان گرم ٿيل ڳلن تي چپ ڦيرايا ۽ پوءِ ٻنهي جا چپ هڪٻئي ۾ پيوست ٿي ويا ۽ ٻئي هن دنيا کان دور، گهڻو دور محبت جي وادين ۾ پهچي ويا.

بس، هاڻي ته جيڪي ٿيڻو هو، سو ٿي ويو، اهو ڪجهه ٿي ويو، جنهن جي هن ڪڏهن به اميد نه ڪئي هئي، لوئي جي دل ۾ اهو خيال پيدا ٿيو ته هن نيٺ مونٽروس تي فتح حاصل ڪئي، پر هو بعد ۾ انهيءَ ڳالهه تي ضرور پڇتائيندو، انهيءَ خيال، لوئي کي تڙپائي وڌو. هوءَ هن جي ڀاڪر جي دائري کان ٻاهر نڪتي ۽ ڦڪي کل کلي، اکين ۾ اکيون وجهي مونٽروس کي چيائين:

”اسان اڳي کان ٻاهر نڪري ويا هئاسين، خير، ڪا ڳالهه ڪانهي. هن حرڪت کي سنجيده نه سمجهڻ گهرجي.“

پر هن جو آواز خود فريبي وارو هو، لوئي پنهنجو پاڻ کي ٺڳڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئي. سندس آواز ٿڙي ٿڙي لفظن جو ساٿ ڏيئي نه سگهيو ۽ هوءَ آخري دفعو مونٽروس کي ڏسي دروازي وٽان نڪري هلي وئي. مونٽروس جي دل ۾ هڪ خيال پيدا ٿيو ته هن جي پٺيان ڊوڙي وڃان ۽ کيس پڪڙي وري ڀاڪر ۾ بند ڪريان. پر هن پنهنجي انهيءَ جنوني

خيال تي سختيءَ سان ضابطو آندو، ۽ بي اختيار ٿي ٻاهر نڪرڻ بجاءِ اندر ٻيهي ويو.

هن جا جذبات ڪجهه ٿڌا ٿيا ته هن ٻاڻ ڪي انهيءَ دروازي وٽان گهوريندي ڏٺو، جنهن مان اها نفيس ۽ نازڪ دوشيزه اڄهو ڪجهه ٿي گهڙيون اڳ ئي ڪيس اڪيلو ڇڏي اڪري ويئي هئي. هو هڪ هنڌ ڄميو ويٺو رهيو ۽ پنهنجن خيالن کي قابو ۾ آڻڻ جي ڪوشش ڪندو رهيو.

هو سوچي رهيو هو ته يقيناً هيءَ دوشيزه انهن ٻين درٻاري ۽ شاهي گهراڻن جي خواتين وانگر ناهي، جيڪي هن سان زوريءَ محبت ڪرڻ جي ڪوشش ۾ پنهنجي لاءِ نفرت جو جذبو بيدار ڪري وڃنديون هيون. هت ته ڳالهه ئي ٻي هئي. هوءَ پنهنجي دلي خواهش مطابق، نوجوان مرد برابر ڪانه هئي، پر يقيناً هڪ شريف انسان هئي. هو هاڻي پنهنجي دل ۾ سندس دليريءَ ۽ محبت جي اهڙي بي باڪانه اظهار کي خيال ۾ آڻي سندس شڪريه ادا ڪري رهيو هو. هوءَ ڪيس هڪ نئين دنيا ڏيکاري ويئي هئي. هڪ اهڙي دنيا، جنهن ۾ داخل ٿيڻ جي هن کي اميد ئي نه رهي هئي!

چا، انهيءَ هڪ گهڙيءَ جو جنون، سندن زندگين کي متاثر ڪرڻ کان سواءِ انهن ئي گذري ويندو، جيئن لوئي هن کي ڦڪي ڪل ڪلندي چيو هو؟ انهن ٿيڻ ممڪن نه هو! مونٽروس پنهنجي دل ۾ پنهنجو اهون ٻاڻ ٿيو. لوئي هن جي دل کي گهرو گهاءُ ڏيئي ويئي هئي.

مونٽروس ڪيتريءَ دير تائين انهيءَ هنڌ تي ڄميو ويٺو رهيو. سندس خيالن ۾ اڄ وري هڪ عظيم طوفان برپا هو ۽ کيس خبر نٿي پئي ته سندس زندگيءَ جو ٻيڙو انهيءَ طوفان جي تيز لهرن ۾ ڪهڙيءَ منزل طرف وڃي نڪرندو. هو سوچيندو رهيو ۽ خيالن ئي خيالن ۾ اميدن ۽ نراسائين، نااميدين ۽ مايوسين، اميدن ۽ خطرن جا چار الڳندو ٿيندو ۽ ڍاهيندو رهيو. ڪڏهن ته هن جا خيال امڪانن جي جاهلو علائقن ۾

واقع سنڌس آبائي قلعن ۽ جائدادن ڏانهن ڀٽڪي رهيا هئا، ته ڪڏهن اهي انگلنڊ جي شاهي گهراڻي جي موجوده غير يقيني حالت ۽ ادبار ڏانهن ڇڪجي ٿي آيا، ڪڏهن هن ڪي سنڌس ننڍڙي ڀيڻ جي عصمت لٽيندڙ کان بدلي وٺڻ جي باهه ساڙي رهي هئي، ته ڪڏهن عشق و محبت جي وڻندڙ گرمي تپائي رهي هئي.

اهڙي صورتحال ۾، جڏهن مونٽروس جي دماغ ۾ متضاد خيال ايرندا ۽ گم ٿيندا رهيا، تڏهن ڪيس اوچتو اهو احساس ٿيڻ لڳو ته هن جي پيشانيءَ تي پگهر جا قطرا، لهرن جي صورت اختيار ڪري هيٺ ڪرڻ لڳا آهن. هڪ قطرو، ٻيو قطرو ۽ ٽيون قطرو هيٺ ڪريو ۽ سنڌس خيالن جو ڄار ٽٽي ويو.

....

لوئي لاءِ ان کان پوءِ سڄي دنيا بدلجي ويئي، هن جي خيال ۾ هر شيءِ پنهنجي دستوري ۽ معمولي رفتار کان وڌيڪ تيزيءَ سان گذري رهي هئي، سال جون سڀ موسمون پنهنجي دستوري مدت کان اڳي ئي پوريون ٿي رهيون هيون، سامهون بيٺل ٻن - ٽڪين جا ڪنڀ هميشه کان وڌيڪ تيز رفتاريءَ سان ڦري رهيا هئا، آسمان ۾ ڪڪرن جا ٽڪرا ٽيرا ڇڙ ته ڪنين وارن ٻڪين وانگر ڀر ڪري اڏامندا نظر ٿي ويا، گلن سان ڀريل وڻن جي ٽارين تي ويٺل ٻڪي پرند هڪ شاخ کان ٻيءَ ڏانهن انتهائي بي آراميءَ سان اڏامندا ٿي رهيا، ايتري قدر جو شهر جي بازار جا ڍڳها ۽ ٻيهوڙي دڪاندار به، جيڪي هوئڻ چرندا به هئا، ته چڪندا به هئا ۽ گهمندي گهمندي پنهنجي دماغ ۾ روزمره جي حساب ڪتاب جا انگ آڱرين تي ڳڻيندا ويندا هئا، اڄ گهٽين ۾ ڇوڪرن جي ڦرندڙ لاٽوئن جي ٽوون جي وڪڙن کان پاڻ کي بچائڻ لاءِ بڙ بڙ ڪندا، تيزيءَ سان ٽپ ڏيندا وڃي رهيا هئا، ڇوڪرن جي هٿن مان ڪيئهون به ڏاڍي تيزيءَ سان ڦرندا گهرندا گهٽيون پار ڪندا، سامهون واري

ڍنڍ جي پاڻيءَ ۾ پهچي رهيا هئا ۽ ڇوڪرا انهن جي پٺيان رڙيون ڪندا، ڪلندا، ٽهڪ ڏيندا ۽ هڪ ٻئي کي ڌڪا ڏيندا ڍنڍ جي پاڻيءَ ۾ گوڏن جيتري اونهائي تائين وڃي ٿي ڪريا.

ننڍڙا ڇوڪرا بـه پکين وانگر بيشمار تعداد ۾ اچي پرگهٽ ٿيا هئا، اهي سڀ ڍنڍ ۽ واهن جي ڪنارن کان قطارون ٻڌي بيٺا هئا ۽ ڏنـد ٽيڙي کلي ۽ ٽهڪي رهيا هئا ۽ هيٺ ساڻي پاڻيءَ ۾ پنهنجين شڪلين جي عڪس کي ڏسي خوش ٿي رهيا هئا. انهن شرير ڇوڪرن جي تفريح اها هئي، ته هو سڪل ڪاٺين تان ڇوڏا لاهي، انهن ۾ اپي ڪاٺيءَ جو لڪڻ اٽڪائي، ان ۾ رنگدار اگهڙي ڇنبڙاٽي پاڻيءَ ۾ ڇڏي رهيا هئا، جن نه اهي ڪنهن ملڪ جا جهاز هئا، جيڪي ڪڏهن ڪڏهن لڳندڙ تيز هوا ۾ اٿندڙ پاڻيءَ جي لهرن ۾ اڳتي ۽ پوئتي ڌڪجي رهيا هئا، جن جي ڪري ٻار ۾ ڪوڙيون سچيون شرطون وڪي رهيا هئا.

سامهون، سڏيءَ سنج واريـن پٿرن ۾، جهنگي سواري جي پاري ۽ برف جي اڇي پوش ۾ غمگين ۽ افسرده حالت ۾ ڪجهه مهينا گذاري چڪيون هيون، هاڻي بهار جي حرارت ۽ خوشگوار هوائن جي اثر کان اوچتو سرسبز مخملي لباس ۽ رنگ برنگي گلن جي شال پهري چڪيون هيون. هونئن به هر سال اهي سڀ ٽڪريون ٽمنديون رهنديون هيون، پر هن سال ڪا ڳالهه ٿي پئي هئي، هرهڪ واڌو ۽ سال جي هر موسم جي هر خصوصي ڪيفيت پنهنجي نموني ۾ غيرمعمولي نوعيت جو مظاهرو ڪري رهي هئي، هرهڪ ماڻهوءَ کي انهن ڳالهين مان جدا جدا اميدون ۽ آسرا هئا، هرهڪ جي دل ۾ مختلف قسم جي آرزو ۽ خواهش بيدار ٿي رهي هئي.

اوسي والٽرس پنهنجي ٽڪي ڇماڙس کان ٽيون ڏيون ... ڪري ڪس تنگ ڪري رهي هئي، سوڻا هن کي ... رهي هئي ته ... وڃي ... ڪارل ... رهندي ... طرف ... هن جي وچ ۾ ڪڏهن هڪ طرف ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪڏهن ٻني طرف ڌڪا ڏوما به کائي رهيو هو، ته ساڳئي وقت اهو به چئي رهيو هو ته سندس والده هن کي ٻٽرس وڃڻ لاءِ جهڙن پوءِ ٿيئن وڌيڪ تنگ ڪري رهي هئي، جنهنڪري ڪمس جلد يا دير سان اوڏانهن وڃي رهڻو پوندو، حالانڪ چارلس جي انهيءَ خواهش تي سخت اعتراض ڪري رهيو هو، جو ڪمس خطرو محسوس ٿي رهيو هو ته چارلس تي اسڪاٽلنڊ جي ايلچين کان وڌيڪ سندس والده ملڪه هينريٽا ماريا جو اثر وڌيڪ زوردار ٿي سگهندو.

يورپ جي سابق ملڪه ايلزبيٿ جي خواهش وري اها هئي ته هوءَ جرمنيءَ جي سرحد تي واقع سندس شوهر جي آبائي ڳوٺ ۾ وڃي رهي ۽ اتي هرڻن ۽ ڦاڙهن جو شڪار تير ڪمان سان ڪري. هڪ موسم ۾ هن اڪيلي سر سوڙهن هرڻ ماريا هئا. پر هن ٻڌو هو ته مارڪئس تير ڪمان جي نشانه بازيءَ ۾ وڌيڪ ماهر ۽ هوشيار آهي. ان ڪري هن جي آرزو اها هئي ته هوءَ مونٽروس کي به ساڻ ولي وڃي ۽ اتي شام مهل موسيقي جون محفلون به رچائي، جن ۾ هوءَ مونٽروس جا ديهاتي قسم جا پهاڙي گيت ٻڌي، جنڪي هن کي خبر پيئي هئي ته مونٽروس ڳائيندو آهي. هڪ يا ٻن موقعن تي هن ڪمس ڳائڻ تي مجبور به ڪيو هو، جنهن مهل ملڪه ۽ سندس نوجوان ڌيئرون انهيءَ سخت مزاج اسڪاٽ بهادر کي اهڙي نرميءَ سان ڳائيندو ٻڌي حيران ٿينديون هيون.

پر ملڪه ايلزبيٿ مونٽروس کي اجا انهيءَ ڳالهه تي آماده ڪرڻ ۾ ڪامياب نه ٿي سگهي هئي. لوئي ۽ سندس والده انهيءَ وقت تائين ڪارو ماتمي لباس لاهي ڇڏيو ڪيو هو. اڄ شام جو لوئي هڪ هلڪو لباس پهري ويٺي هئي، جنهن جي رنگن جي آميزش سندس فنڪارانه طبيعت جي عڪاسي ڪري رهي هئي.

هن دل ۾ سوچيو ته جيستائين آءٌ پنهنجي اندر ويٺي آهيان، تيستائين ڪهڙو ڊپ؟ مونٽروس ايندو به ڪٿي، ڏڏهن به

آءُ هن مان تنهائي ۾ ڳالهيون ڪري سگهندس. ائين ڪري جڏهن سندس وڏي ڀيڻ لوا هن کي ٻاهر هلڻ لاءِ چيو ته لوئي هن کي هڪ ته ٻيو جواب ڏيئي ٽاري ڇڏيو. سندس دل ٻڌائي رهي هئي ته اڄ شام مونٽروس ضرور ايندو. ائين ڪري هن پنهنجي مٿي تي ساٽن بخمل جي ترڪي ٽوپي پاتي هئي، جڪا هوائن ته عجيب و غريب نموني جي هئي ڪري، يورپي لوڪن کي بيهودي نظر ايندي هئي، پر لوئي جي حسن ۾ انهيءَ بيهودي نظر ايندي هئي، پر لوئي جي حسن ۾ انهيءَ بيهودي ٽوپيءَ چارچنڊ لڳائي ڇڏيا هئا. هن انهيءَ ٽوپيءَ کي پنهنجين زلفن جي مٿان ڇمائي بيهارڻ لاءِ اڄ ڏاڍي احتياط سان وار ٺاهيا هئا. هن پنهنجي اڳي ۽ ويڪري پيشانيءَ کي ڍڪڻ لاءِ وارن کي ننڍين گول ڇلن جي صورت ۾ ٺاهي، نرڙ تي ڏاڍي خوبصورت انداز سان وڇائي رکيو هو.

انهيءَ وچ ۾ لوئي جي والده، ملڪه ايليزبيٿ لاءِ هڪ قاصد پيغام کڻي پهتو. هوءَ اندرين ڪمري ۾ موسيقي پڙهي رهي هئي ۽ ڪانٽس بلڪل وسري ويو هو ته هن انهيءَ عام جو پنهنجي پياري ڀائٽجي سريءَ سان وعدو ڪيو هو ته پڻ ٿيون گڏجي، ملڪه ايميليا جي استقبال جي دعوت ۾ شرڪت ڪنديون. هوءَ پڻ پڻ ڪندي اٿي، ۽ چهري تي مصنوعي غصو آڻي قسم کڻي چوندي ويئي ته جيمي گرهام (مونٽروس جو اصل نالو) اڄوڪي شام سندس تفريح لاءِ نه آهي جهڙو دوکو ڏنو آهي، تنهن جو بدلو هن کي گڏجي ملڪه جي ماڻهن واري گهوٽ هلڻ جي صورت ۾ ڏيڻو پوندو.

اتفاق سان ملڪه جي سواري نڪتي، ته جيمي گرهام به اچي پهتو ۽ هن لوئي کي اڪيلو ڏٺو ته سندس دل ۾ هلچل پيدا ٿي. مونٽروس جي تصوير ٺاهڻ واري موقعي تي جيڪا ٻنهي جي اڪيلائي ۾ ملاقات ٿي هئي، تنهن کان پوءِ هنن کي وري اڄ ٿي تنها ملڻ جو موقعو ميسر ٿيو هو.

انهيءَ وچ ۾ مونٽروس پنهنجي پوزيشن تي خوب ڪري

ڇڪو هو، ۽ اهو احساس ايندي ته سندس زندگي هڪ اهڙي بادشاهه جي خدمت لاءِ وقف هئي، جنهن جي ڳالهه تي ڪو اعتبار ئي ڪونه هو، ۽ جيڪو پنهنجي ئي وفادار سپاهيءَ جي صلاح تي هلڻ لاءِ به مضبوط ارادي سان آماده ڪونه هو، ۽ سندس دشمن جي ڇڪ ۾ آسانيءَ سان اچي رهيو هو. ان ڪري مونٽروس کي پورو پورو يقين هو ته سندس زندگي هر وقت اهڙي خطري ۾ رهندي، جو ان جو انت موت جي صورت ۾ ئي ٿي سگهندو. ان ڪري هن فيصلو ڪيو هو ته هو شهزادي لوئيءَ کي سان محبت ڪرڻ جي خام خيال کان باز رکندو، ۽ جيڪڏهن هوءَ نه سمجهندي ته هو پاڻ خاموشيءَ سان سندس زندگيءَ سان اهڙو نڪري ويندو، جيئن بيخبريءَ ۾ ان ۾ داخل ٿيو هو.

”لوئي، آءٌ فقط پارلس طرفان دستخط شده عهدنامي جي ملڻ جي انتظار ۾ رهيو پيو آهيان، بس جڏهن ئي اهو ملندو ته آءٌ اتر يورپ جي بادشاهن ڏانهن فوجي امداد ۽ پئسو پنهنجو هٿ ڪرڻ لاءِ هليو ويندس، پوءِ نه ٻڌائي ته مون کي اتي سفر ۾ ڪيترو وقت لڳندو ۽ آءٌ هن طرف واپس اچي به سگهندس يا نه، ۽ اها ڳالهه ته ناممڪن آهي ته آءٌ تنهنجي والده سان گڏجي سندس ساهرن جي آبائي گهر ڏانهن هلڻ ۽ اتي ويهي تفريح ڪري سگهندس.“

هو اهڙا مختصر تقرير ڪرڻ مهل آهون ڀري ڪري لوئي ڏانهن ڏسي نه سگهيو، بلڪه هن جي سامهون بلڪل سڌو ڏسو پيو رهيو ۽ جڏهن لوئي جو ڪوبه جواب ايندو نه ڀانيائين، ته هن اکيون مٿي ڪري هن جي ڏٺو ۽ نازڪ هٿ پنهنجي مضبوط هٿن ۾ پڪڙي ان تي چپ ڏنائين ۽ چيائين،

”لوئي، سونهن کي پنهنجي دل سان ڪيڏي جڏهن الڳ ٿيڻو ته اسان جي ڪڏهن ملاقات ئي نه ٿي هجي، آءٌ نه ٿو چاهيان ته تون پنهنجي اهڙيءَ ننڍڙي عمر ۾ مون جهڙي آواره گرد انسان جو خيال سمائي ويهين...“

لوئي زور سان ٽهڪ ڏيئي ڪلي ويئي.

”ته چا، تنهنجي خيال پٽران، هن ننڍڙي مغز ۾ ڪنهن احمق شهزادي جو خيال وسائي ويهان؟ تون انهن ئي چئي رهيو آهين، نه؟ پر يقين ڪر ته اڄ ڏائين فقط جنهن هڪ ئي شهزادي مون سان شادي ڪرڻ جو پڪو وعدو ڪيو هو، سو ايترو ته ڪمزور ارادي جو مالڪ نڪتو، جو پنهنجي نانيءَ جي ناراضنديءَ کي نظرانداز ڪري نه سگهيو.“

”ڪنهن جي ناني؟“ مونٽروس حسد وچان پڇيو.

”منهنجي ڏاڏي، ۽ الهيءَ شهزادي صاحب جي ناني — اهـا هئي الوڪٽريس جوليانا ۽ منهنجو چاهيندڙ هيو، منهنجو پٽاٽ، شهزادو، وليم.“

لوئي جي چهري تي اهـا ڳالهه ڪندي لالاڻ پکڙجي ويئي، ۽ هـوءَ پنهنجي انهيءَ ڪمزوريءَ تـي پاڻ سان سخت ناراض ٿي. بدقسمتيءَ سان هوءَ جڏهن به ڪنهن اهـڙي مرد جي ڳالهه ڪندي هئي، جنهن هن جي محبت جـو دم ڀريو هو ته سچو منهن شرم وچان ڳاڙهو ٿي ويندو هوس. اڄ ته هـن مونٽروس جي تمز نگاهه، اڳيان جنهن شرم جـو مظاهرو ڪيو هو، تنهن لاءِ کيس پاڻ کان سخت نفرت اچي رهي هئي.

”نه، نه مونٽروس، تون جيڪو خيال ڪري رهيو آهين سو غلط آهي،“ لوئي غصي سان چيو، ”مون کي هن سان ڪڏهن به محبت ڪانه هئي، نه معلوم ڇو، حالانڪ هو هڪ جيڏن شهزادن ۽ شاهي گهراڻن جي قريب عـزيزن ۾ انتهائي خوبصورت آهي.“

”۽ توسان جنون جي حد تائين محبت ڪندو آهي؟“ مونٽروس ڏند پيڪوڙي چيو.

”توکي اهو ڪيئن معلوم ٿيو؟ ڇا، منهنجي پياءُ روبرٽ توکي اها ڳالهه ٻڌائي آهي؟“

روبرٽ سان هن جون ڳالهيون انهيءَ نوعيت جون يقيناً ڪين هونديون هيون، ان ڪري هـو لوئي جي ڳالهه ٻڌي

کلي وينو، هن کي چڱيءَ طرح ياد آيو ته مقتول بادشاهه چارلس پهريون، الهيءَ خوبصورت نوجوان شهزادي جي عزيزن کي مطمئن ۽ راضي ڪرڻ لاءِ هن جي شادي خاطر گڏ ڪرڻ لاءِ ڪيترو قدر نه پريشان هوندو هو.

"تنهنجي ماءِ تنهنجي لاءِ جيڪو ڏاج گڏ ڪيو هو، سو پلا ڪيڏانهن ويو؟"

"ڪارل کڻي ويو، اسان جي گهراڻي ۾ جيڪو به پئسو گڏ ڪيو ويندو آهي، تنهن جو حشر عام طرح اهوئي ٿيندو آهي"، لوئي جواب ڏنو، "پر مهرباني ڪري ائين ڪاوڙ ڪري نه ڏيکار، مون توکي چيو آهي ته مون کي هن لاءِ ذري جيترو به پيار ڪونه هو!"

"ان جي باوجود تون هن جي نالي ڪجهڻ سان سچي ڳاڙهي ٿي پئي وڃين؟" مونٽروس طعني طور چيو.

"نه، نه، اهو فقط هن ڪري آهي، جو — جو مون کي — مون کي...." مونٽروس خدارا اهي اکيون هيٺ ڪرا مون کي تنهنجي سامهون بيهي اهڙي ڳالهه ڪرڻ کان به شرم ٿو اچي!"

"توسان ته سوين ماڻهن پيار ڪيو آهي!"

"ڪير ٿو چوي؟" لوئي باهه وانگر ٽپي ويئي.

"منهنجيون اکيون مون کي ٻڌائي رهيون آهن"،
مونٽروس مشڪي رهيو هو. لوئي کي دل ۾ احساس هو ته اها ڳالهه ڪنهن حد تائين سچي به هئي، ڇاڪاڻ ته اڌيلا پنهنجين اڌ درجن ڏيڍرن کي اگهاڻ لاءِ شاهي گهراڻن ۾ ملڪه ايليزبيٿ جي ڏيڍرن لاءِ جوڪي مقدس ڏيڍرن جي مقابلي ۾ وڌيڪ خوبصورت ۽ پسنديده هيون، بدناميءَ جون ڪيتريون ڳالهيون ڦهلائيندي رهي هئي.

"محبت ۽ شادي به بلڪل مختلف ڳالهيون آهن"، لوئي چيو، "ڪوبه ماڻهو اهڙي شهزاديءَ سان شادي ڪرڻ جو خواهشمند ڪونه هوندو آهي، جنهن وٽ ڏاج لاءِ هڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پئسو به ڪونه هوندو آهي. اهوئي سبب آهي، جو اڄ آءٌ چهويهن سالن جي ٿي چڪي آهيان، پر تڏهن به ڪنواري رهجي ويئي آهيان.“

”پر تڏهن به تون مون کان ڇهه سارا ڏهه سال ننڍي آهين،“ مونٽروس چيو، ”ان کان سواءِ مون سچي زندگي ڏٺي آهي، ان جون خوشيون به ماڻيون اٿم، ڏک به ڏٺا اٿم، پر تنهنجي لاءِ ته سچي زندگي اڃان ٿي اڳيان پئي آهي.“

”ها، زندگي پئي آهي، پر ڇا لاءِ؟ هن جلاوطنيءَ جي حالت ۾ جڏهن هي ايرو غيرو ۽ نٿو خيرو اسان سان محبت ڪرڻ جي همت ڪري سگهي ٿو؟ جڏهن اسان جي عزت تي هر رذيل انسان حملو ڪرڻ جي همت ڪري ٿو؟ منهنجي پاڪ ڪارل اڄهو پڻ هفتا ٿيا ته هن بدمعاش ڊي ايفڪني کي قتل ڪري ڇڏيو، جو هو گهٽين ۽ بازارين ۾ اسان ۽ مون سان محبت ڪرڻ بابت لپاڙون هڻي رهيو هو.“

”مون کي معلوم آهي“، مونٽروس هن کي عقاب جهڙيون تيز نظرن سان ڏسي رهيو هو، لوئي انهن محسوس ڪري رهي هئي ته جڻ مونٽروس جون اکيون فولاد جون تيز ۽ تکيون سيون آهن، جيڪي سندس دل اندر داخل ٿي هن جي خيالن ۽ آرزوئن کي ٽٽولي رهيون آهن.

اوچتو لوئي کي محسوس ٿيو ته مونٽروس ۾ عاشقن جهڙو رقابت جو جذبو بيدار ٿيڻ لڳو آهي. هنکي اهو محسوس ٿيندي ئي سندس شرير طبيعت هن کي وڌيڪ ستائڻ جو فيصلو ڪيو ته جيئن هوءَ انهيءَ پهاڙ جهڙي ضبط و تحمل ۽ صبر واري انسان جي بچاءَ بندن کي ٽوڙي، محبت جو کليل اظهار ڪرڻ تي مجبور ڪري.

”توکي ته اها به خبر هوندي ته روبرٽ انگلنڊ ۾ رهيل هو ته گورنگ کان ڪهڙي نفرت ڪندو هو، جو هو منهنجو موڪليل هڪ خط پارليامينٽ جي ميمبرن کي ڏيکاريندو ڦرندو هو، ۽ پوءِ سڀ ٺهڪ ڏيئي کلندا هئا، ۽ پاڻ ۾....“

”ها، ها، مون کي اها به ڄاڻ آهي، پر خــداوا هاڻي چپ ڪر، ڇا، مرضي اٿيئي؟ مون کي وشڪ جي باھہ ۾ صفا جلائي خاڪ ڪرڻ جو ارادو ڪيو اٿيئي؟“

لوئي اداءَ جانان سان موڙو ڏيئي، سوز تي ٺوڪ ڏيئي ۽ ان تي هڪ هٿ رکي، مونٽروس کي شرارت ڀريل نگاھہ سان ڏٺو. مونٽروس جي ضابطي جا سڀ بند ٽٽي پيا. هن اوچتو لوئي جي چيلھہ ۾ هٿ وجهي کيس ڪهرائي سان پاڻ ڏانهن ڇڪيو ۽ پوءِ لوئي انهن سمجهيو تہ هڪ طوفان هو، جيڪو هن جي مٿان اچي ڪڙڪيو. مونٽروس هـن ڪان ديوانہ وار پيار وٺي رهيو ہو، ڪڏهن چپن تان، ڪڏهن اکين تان، ڪڏهن هنجي نازڪ صراحي دار گردن تان ـــ ۽ لوئي؟ لوئي پــاڻ کي هڪ اهڙي دنيا ۾ محسوس ڪري رهي هئي، جتي ڪوئي احساس باقي هيوئي ڪونہ! سندس دل ۽ دماغ آسودگي محسوس ڪري رهيو هو. هوءَ ائين چاهي رهي هئي تہ هميشہ انهيءَ آغوش جي پناھہ ۾ رهي، پر اوچتو هوءَ پاڻ کي هن جي ڀاڪر سان ڇـڏائڻ لاءِ ڦٿڪڻ لڳي. مونٽروس جي اندر ۾ هنن ساٿن تان وٺي ديهل جذبات، جڏهن کــان سندس زال، منگيتر گذاري وئي هئي، ۽ هن انهيءَ وفا شعار شريڪ حيات جي يادگيريءَ سان وفا ڪندي، عورت جو خيال دل مان ڪڍي ڇڏيو هو، پر اڄ اپري رهيا هئا ـ پر هن هڪدم پاڻ کي بہ سنڀالي ورتو، ۽ لوئي کي ڇڏي ڏنو.

لوئي جي ساڻي بخملي ٽوپي مٿي تان ڪري پئي هئي ۽ هن جا احتياط ۽ حفاظت سان ٺاهيل وار کلي پيا هئا ۽ سندس زلفون ڪلهن تي ڪري بي ترتيبيءَ سان سندس خوبصورت چهري جي چوطرف ڦهلجي کيس ڪڪرن جي وچ ۾ چنڊ وانگر بنائي رهيون هيون، هوءَ سهڪي رهي هئي ۽ ٺوڙ ڪانڌڻدي وجي پاسي ۾ پيل ڪرسيءَ تي ويٺي.

مونٽروس کــي سندس اها حالت ڏسي هڪ طرح جـي خوشي ٿي رهي هئي. پر هو پنهنجي طبيعت تي وڏيڪ دير لاءِ

اعتبار ڪري نه ٿي سگھيو. سندس جذبات جو طوفان ڪنهن به وقت هن جي قبضي کان ٻاهر نڪري ٿي سگھيو. اوچتو هو پنهنجي تيز تيز قدم کڻندو ٻاهر هليو ويو. مونٽروس جي تصور ۾ هڪ اهڙي شرير ڇوڪريءَ جو تصور اڀري رهيو هو، جهڙا هن جي صبر ۽ تحمل جي ڪوٽ کي ڊاهڻ لاءِ تيار هئي. هن جون شرير نيريون تيز اکيون، جيڪي هروقت بي آراميءَ وچان هڪ کان ٻئي طرف ڦرنديون رهنديون هيون، مونٽروس جي خيالن ۾ ڦري رهيون هيون، لوئي جي شرير مرڪ ۽ مونٽروس کي ستائڻ جو پيارو انداز ۽ ڳالهه ڪرڻ کان پوءِ موتين جهڙن اڇن ڏندن جي وچ ۾ لعل لب کي چڪ پائي ترڇي نگاهه سان ڏسڻ جو پيارو انداز، مونٽروس کي ذري گهٽ ديوانگيءَ جي حالت تائين پهچائي رهيو هو. هن کي ڪا پرواهه ڪانه هئي ته لوئي سان ڪهڙن عشق ڪرڻ جي دعوي ڪئي هئي، ڇاڪاڻ ته هوءَ اڃ به هڪ تر ۽ تازي گل مثل هئي، جنهن کي هٿ وجهڻ جي ڀرپور همت خود مونٽروس ۾ ڪٿي هئي. خود لوئي جا ادا ڪيل اهي لفظ هن جي خيال ۾ گونجي رهيا هئا:

”محبت ۽ شادي ٻه بلڪل مختلف ڳالهيون آهن.“

....

لوئي پنهنجي دل ۾ سوچيو ته ”هائي مونٽروس مون کان نفرت ڪندو، هن کان پوءِ هو مون سان ڪوشش ڪري نه ڳالهائيندو، ۽ نه وري مون کي اک کڻي ڏسندو ۽ سڀڪجهه ختم ٿي ويو.“

۽ هن جي دل انهيءَ ڳالهه کي تسليم ڪرڻ لاءِ وري به تيار نه هئي ٿي. فضا ۾ اهڙي ته بهاري آيل هئي، جو مرده کان مرده دل ۾ به محبت جا امنگ پيدا ٿي رهيا هئا. ڪجهه عورتون پنهنجن باغيچن جون ٻاچيون، ميوا ۽ گل ٽل وٺي ٿي وڃائي وڪڻي رهيون هيون ۽ وانهڙن کي پاڻ ڏانهن متوجهه

ڪرڻ لاءِ عجيب و غريب هوڪا ڏيئي فضا کي ٻرهاو بنائي رهيون هيون.

انگلنڊ کان روز بروز نيون خبرون اچي رهيون هيون، ڪو پڌائي رهيو هو ته ڪراموبل تمام وڏي فوج جمع ڪري رهيو هو، جنهن سان هو آئرلنڊ تي حملو ڪري ان کي فتح ڪرڻ جي اسڪيم تيار ڪري رهيو هو. انهيءَ اٿاهه فوج جو خرچ پورو ڪرڻ لاءِ ڪراموبل ملڪ تي ايڏا ڳرا محصول وڌا هئا، جو انگريزن جا وات ڦاٽي رهيا هئا، ڪي اهڙا انصاف پسند انگريز به هئا، جيڪي ظاهر چئي رهيا هئا ته ايڏا محصول ته مقتول شاهه چارلس به ڪڏهن نه وڌا هئا! ڪراموبل اهو سڀڪجهه فقط آئرلنڊ جي فتح ڪرڻ لاءِ ڪيس گهربل خرچ پورو ڪرڻ لاءِ ڪري رهيو هو.

پوءِ ڀلا، جيڪڏهن ڪراموبل آئرلنڊ اڳ ۾ ئي فتح ڪري وٺندو ته مونٽروس جي اسڪيم جو ڇا ٿيندو؟ ۽ سچ ته اهو آهي ته انهيءَ مصيبت زده ملڪ جي منتشر فوجن کي شڪست ڏيڻ، هن لاءِ ڪهڙو دشواريءَ وارو ڪم ٿيندو، جڏهن ته هو هيڏي وڏي فوج تيار ڪري چڪو آهي، ۽ ان کي جديد ترين هٿيارن سان ليس ڪرڻ کان علاوه، سخت قسم جي فوجي تربيت ڏياري رهيو آهي؟

تنهن کان سواءِ ڪراموبل جي فوج ۽ فوجي آفيسرن کي گذريل ستن سالن کان وٺي هليل خانه جنگيءَ ۾ وڙهڻ جي زبردست تربيت ۽ تجربو حاصل ٿي چڪو آهي، جنهن کان آئرلنڊ وارا محروم آهن! ساڳي ئي انگلنڊ جي لالچي واپارين کي آئرلنڊ ۾ پنهنجا مفاد هئا، جن کي حاصل ڪرڻ لاءِ، هو ڪنهن جي به پرواهه ڪرڻ وارا ڪين هئا ۽ نه وري انهن ۾ اهڙي قسم جو حب الوطنيءَ جو جذبو موجود هو!

۽ اُتي اسڪاٽلنڊ کان آيل ايلچي نوجوان بادشاهه چارلس ٻئي ۽ سندس مصيبت زده درٻارين کي ڌمڪيون ڏيئي رهيا هئا جيڪڏهن سندن نوجوان ۽ گمراهه ٿيل ناتجربيڪار بادشاهه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اسڪاٽلنڊ مان تڙيل ۽ ڪلمسا جي عتاب ۾ آيل مونٽروس مان ڪابه سازباز ڪئي يا هن مان ڳڌجي ڪوبه منصوبو ٺاهيو ته نتيجو ڪهڙو خطرناڪ نڪرندو!

هوڏانهن وري چارلس هيو، جو ڳڌڙيل موقعي تي هن کان مونٽروس ۽ اسڪاٽ ايلچين کي هڪ هنڌ ڳڏ ڪرڻ جي جيڪا غلطي سرزد ٿي ويئي هئي، تنهن کي هو ٻيهر دهرائڻ لاءِ تيار ڪونه هو، پر هاڻي ته هو مونٽروس سان ملڻ کان به ڪترائي ۽ ڪيپائي رهيو هو. هن کي اڳ ئي چتاءُ ڏنو ويو هو ته جنهن گهڙيءَ به هو مونٽروس سان ملاقات ڪندو، ته انهيءَ دم اسڪاٽ ايلچي، هيڪ ڳهر ۾ قائم ٿيل جلاوطن انگريزي دربار سان سڀ ناتا ۽ واسطا ٽوڙي واپس اسڪاٽلنڊ هليا ويندا.

نوجوان ۽ جلاوطن شاه چارلس ٻئي لاءِ اهڙي صورتحال يقيناً تباه ڪن ثابت ٿئي ها! هن جي تجربيڪار ۽ ڪهنه مشق صلاحڪار ۽ وزير خزانه (جنهن وٽ ان وقت ڪو خزانو ته ڪونه هو، پر پنهنجي گذر اوقات لاءِ به پئسو ڪونه هو) هائيڊ پنهنجي بادشاه کي ٻڌائي ڇڏيو هو ته مونٽروس سان هو ڪوبه تعلق رکندو ته اسڪاٽلنڊ جا ايلچي يقيناً ڪاوڙجي هليا ويندا ۽ انهن جي واپس وڃڻ سان شاه چارلس پوءِ نه فقط اسڪاٽلنڊ جي سرڪاري حمايت وڃائي ويهندو، پر سا ڳئي وقت هالنڊ جي حڪومت پڻ هن کان باغي ۽ بدظن ٿي ويندي ۽ پوءِ اها شايد کيس پنهنجي سرزمين تي رکڻ لاءِ به تيار نه رهي.

اهي ڳالهيون اهڙيون هيون جن چارلس کي مونٽروس کان دور رکيو، حالانڪ مونٽروس لاءِ چارلس جي دل ۾ وڏي عزت ۽ محبت هئي ۽ هن جي دل ۾ سندس مقتول پيءُ، شاه چارلس پهرئين لاءِ وفاداريءَ جو جيڪو جذبو اڃا تائين پنهنجي پوري آب و تاب سان ٻري رهيو هو ۽ هن جي دشمنن کان مونٽروس پنهنجي مقتول آقا جي بيرحمانه موت جو انتقام وٺڻ لاءِ جنهن شدت سان همدرديءَ ۽ حمايت حاصل ڪرڻ لاءِ

ڪوشش جاري رکي رهيو هو، تن کان چارلس پوري طرح واقف هئڻ ڪري، مونٽروس جو دل ئي دل اندر قدردان ۽ مداح هو، پر هڪ ڪمزور ۽ پوڙهو نوجوان وانگر هو هن لاءِ ڪجهه ڪري ته نه پئي سگهيو، انهيءَ هن جي سنگت ۽ محبت کان به پاڻ کي پري رکڻ لاءِ مجبور هوا

سال جو وڏو حصو گذري ويو هو ۽ باقي عرصو به تميزيءَ سان نڪرندو پئي ويوا لوئي دل ئي دل ۾ بي آرامي محسوس ڪري رهي هئي ۽ پنهنجي دل کان پڇي رهي هئي ته نه معلوم ايندڙ سال سندس قسمت لاءِ ڪهڙي ثابت ٿيندو؟

سڀ کان خراب ڳالهه ته وري اها هئي ته هوءَ ائين سمجهي رهي هئي ته مونٽروس کانئس نفرت ڪري رهيو هو ۽ هن کي هاڻي، سندس گذريل ڳالهين کان پوءِ، نه معلوم ڪهڙي قسم جي بدچال شهزادي سمجهي رهيو هوندوا پئي جيڪي وڏيس سو سمجهيا مون کي به هن جي ڪا پرواهه ناهيا روپرٽ وانگر سندس هن پيءُ جي به اهائي حالت هئي ته پنهنجي پاڻ وانگر جڏهن به ماڻهو هن جي باري ۾ غلط خيال رکندا هئا، ۽ کيس خراب ۽ بداخلاق سمجهڻ لڳندا هئا، تڏهن هو انتهائي بي پرواهه پنهنجي ڪم ۾ جنبي ويندو هو ۽ انهن ڳالهين کي فراموش ڪرڻ لاءِ رات ڏينهن محنت ۽ مشقت ڪري ٿڪجي ٽٽي پوندو هو، تنهن لوئي به اهوئي فيصلو ڪيو ته هوءَ به رات ڏينهن مصوريءَ جي ڪم ۾ جنبي ويندي، لوئي پنهنجي موجوده مود ۾ بلڪل بي پرواهه ۽ مايوس حالت کي پهچي چڪي هئي! پر مصوريءَ جو ڪم؟ ان ۾ مصروف رهڻ هن کي ڪهڙو فائدو پهچايو؟

لوئي انهيءَ مود ۾ جيڪي به تصويرون بنائي رهي هئي، سي هن جي ديوانن ٻول خيالن جي نتيجي ۾، پردي تي به ڪارٽونن جهڙيون ئي رهيون هيون، هن جي هٿ سان جيڪي به خدوخال ۽ ليڪا نڪري رهيا هئا، تن جي ميلاپ سان اهڙيون شڪليون ۽ شبيهون تيار ٿي رهيون هيون، جيڪي

ڏسڻ وارن السان جو منهن ڇرڙائي ۽ انهن جا ويچارا ڪري رهيون هيون. نتيجي طور جڏهن به شهزادي لوئيءَ جون تصويرون سندس استاد، وڪري لاءِ ٻاهر رکندو هو، تڏهن انهن جا خريدار لڀندائي ڪين هئا. هرڪوئي اهي تصويرون ڏسي، دل ۾ مصور کي گاريون ڏيندو اڳتي وڌي ويندو هو.

لوئي پنهنجي انهيءَ حالت کان باخبر هئي، ۽ باخبر هوندي سخت پريشان ۽ پشيمان به هئي، ڇاڪاڻ ته سندس تصويرن جي قيمت مان سندس والده جي جلاوطن شاهي گهراڻي جو چڱو خاصو خرچ پورو ٿيندو هو، جيڪو اڄڪلهه ڪمائي نه هئڻ ڪري، قرض جي صورت اختيار ڪري رهيو هو. سابق ملڪه ايليزبيٿ سخت پريشان ۽ اداس هئي، ڇو ته هوءَ قرضدارن کي جواب ڏيڻ جي فن کان ناواقف هئي، ۽ جهڙن جهڙن بل چڙهندا ويا، تهڙن تيڏن هوءَ بيزار ٿي رهي هئي. مجبور ٿي هن پنهنجن پيارن گهوڙن جو جوڙو گهٽ قيمت ۾ وڪڻي پوئي قرض وارن جو منهن بند ڪيو.

انهيءَ ڳالهه، سابق ملڪه ايليزبيٿ جي دل کي زبردست ڌڪ رسايو، ۽ هوءَ اندر ئي اندر ڳري رهي هئي. لوئي ۽ سندس وڏيون ڀينرون ڏسي رهيون هيون ته سندن والده جيڪا روزانه سواريءَ جي عادي هئي، هاڻي گهمڻ نه ڪرڻ سبب هڪ هنڌ ويهي ٿلهي ٿيندي پئي وڃي. انهيءَ ڳالهه ويتر ملڪه کي اداس ۽ مغموم بنايو — تانجو هن جي هڪ عاشق صادق، جيڪو اندر ئي اندر ۾ سابق ملڪه ايليزبيٿ جو سچو پرستار ۽ سندس حسن جو پوڄاري هو، هن ڏيڻهن بهانو بنائي پنهنجي اصطبل مان بهترين گهوڙن جو جوڙو موڪلي ڏنو، جنهن کان پوءِ مادر ملڪه جي حالت ۾ ڪجهه قدر تبديلي آئي.

اهڙي اونداهيءَ ۾ لوئي جي زندگيءَ ۾ اميد جو هڪ شعاع ڦٽي نڪتو - اوچتو سندس استاد مصور "هونٿورسٽ" کي لارڊ ڊيل پنهنجي تصوير ڪڍڻ جو آرڊر ڏنو. لوئي به پنهنجي ليکي لارڊ ڊيل جي تصوير بنائڻ جو فيصلو ڪيو. ڊراما، هن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاڊر ڊيل کي ڀرپور پيرو ڏنو هو، ته سندس دل ۾ اهڙي آرزو پيدا ٿي هئي ته هن جي بد شڪل ۽ هوَس پرين شبيهه جي عڪاسي پردي تي ڪري، هن پنهنجي تصور کان ڪم ورتي، آرگائيل جي متعلق پڙل ڳالهين سان هن جي تصوير سان گڏ لاڊر ڊيل کي هن پردي تي آڻڻ چاهيو، پر هن آرگائيل کي شيطان جي صورت ۾ پردي تي آڻڻ جي ورتا ناهي، جيڪو لاڊر ڊيل، پنهنجي چيلي جي ڪن ۾ منافقت ۽ نافرمانيءَ جي شيطاني سبقن ياد ڪرڻ لاءِ ڪيس آماده ڪري رهيو هو.

چنانچه، جنهن مهل لوئي جو استاد، ”هونٽورسٽ“ لاڊرڊيل جي تصوير ڪڍڻ لاءِ پڙدي تي پنهنجو برش سان ڪم ڪري رهيو هوندو هو، تڏهن اوئي هڪ ڪنڊ ۾ ويٺي ماري ويهي پنهنجي تصوير ٺاهيندي هئي، جنهن جي هرهڪ ليڪ ۽ خد و خال اهڙو ته بدهيئت ۽ اڻ وڻندڙ هوندو هو، جو هن کي اهو ڪاغذ هر وقت تڙ تڪڙ ۾ لڪائڻو پوندو هو، جڏهن به لاڊرڊيل ڪمري ۾ ايندو هو، ته متان هن جي نظر پنهنجي بدصورت چهري جي اصلي تصوير تي نه پوي، ۽ هو ناراض نه ٿي پوي.

لاڊرڊيل جيترو به وقت اسٽوڊيو ۾ تصوير ڪڍائڻ لاءِ وهندو هو، ته هن جون نگاهون لوئي ۾ کتل هونديون هيون- نه ان ڪري جو هو شهزاديءَ کي ڪم ۾ مصروف ڏسي حيران ٿيندو هو ته هوءَ ايڏي يڪسوئي سان ڇا ڪري رهي آهي، پر هن ڪري جو لاڊرڊيل نوجوان لوئي جي حسن و خوبصورتيءَ کان متاثر هو ۽ ڪنهن نه ڪنهن بهاني انهيءَ پريءَ کي پنهنجي آغوش ۾ آڻي سندس جوڀن جو رس چوسڻ چاهيندو هو. لوئي هن جي اهڙين نظرن کان واقف هئي — نه فقط واقف هئي، پر خوب سمجهي رهي هئي ته انهيءَ پوڙهي بدمعاش جي اونداهيءَ دل اندر سندس دل لاءِ ڇا وهي واپري رهيو هو.

ڪيئي پيرا لاڊرڊيل شراب جي نشي ۾ مدهوش ٿي اسٽوڊيو ۾ آيو هو، ۽ ڪنهن نه ڪنهن بهاني سان هن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”هوائڊورسٽ“ کي ٻاهر موڪلڻ لاءِ جتن به ڪيا هئا، پر لوئي ۽ سندس استاد هن کي ڪامياب ٿيڻ نه ڏنو هو. هڪ ڏينهن لوئي کي سندس استاد بيزاريءَ وچان چيو ته:

”شهزادي، خبر ناهي ته تون لاڊرڊيل کي ڇا سمجهي رهي آهين! جيڪڏهن تون هن جي پوشيده رازن معلوم ڪرڻ جي اميد رکي رهي آهين، ته پوءِ تون وڏي غلطي ڪري رهي آهين! لاڊرڊيل توسان ڪلي ڳالهائي ٿو ۽ چرچا ڀوڳ به ڪري ٿو، پر ياد رکجانءِ ته هو اهڙو چالاڪ آهي، جهڙو لومڙ!“

”استاد،“ لوئي رازداريءَ وچان چيو، ”ٻئي پيري هن لاءِ شراب جي هڪ به بوتل رکي ڏس، پوءِ ڏسوز نه هو ڪجهه. ڪُلي ٿو يا اڃا به سٺيءَ وانگر وات بند ٿو رکي، پر اڃان به بهتر ڳالهه اها ٿيندي ته هن کي چئو ته، هو پنهنجي لاءِ شراب پاڻ ني ساڻ آڻي، ان طرح توکي هن تي خرچ ڪرڻو نه پوندو.“

”ڇا، تون اهين ٿي سمجهين ته مونٽروس تنهنجي انهيءَ طرح ساڻ لاڊرڊيل کان راز معلوم ڪرڻ جو ٻڌي خوش ٿيندو؟ تون اٿين سمجهين ٿي، ته غلطيءَ تي آهين! تنهن کان سواءِ ڇا، توکي ڪڏهن پنهنجي سلامتيءَ جو ڪو خيال ڪونه ٿو ٿئي؟“

”تون انهيءَ ڳالهه جو فڪر نه ڪر، آءٌ هن کي بيوقوف بنائڻ لاءِ ڏاڍي آهيان.“

”ڇري آهين! ياد رک ته اهڙا بدنيت ماڻهو پنهنجو مطلب ڪڍڻ لاءِ سڀڪجهه ڪري ويندا آهن. هن وٽ ڪيئي لفنگا موجود آهن، شهر جا اڌو اڌ لوفر هن جي خرچ تي پلي رهيا آهن. هنن لاءِ اغوا ڪرڻ، ڪا وڏي ڳالهه ڪانه هوندي آهي. تون شهر جي بدمعاش، ”آنڊي“ کان ته پوريءَ طرح واقف آهين اڄ ڪلهه هن جا ڪيسا ٻئسن ساڻ ڀريل رهن ٿا ۽ هن هڪ رات شراب جي نشي ۾ پنهنجي يار، وٽ ٻاڙ هڻيون ته هن کي هڪ امڪاني امير ايترا پئسا ڏيئي رهيو آهي، جو هو ڪٿائي نه ٿو سگهي؛ ۽ انهيءَ امير جا ڳوٺاڻي خواه مخواه بخيل ۽ ڪنجوس سڏين ٿا، حالانڪ هو ويچارو ڏاڍو سخي ۽

فراخدل آهي.“

”چاهه، انهيءَ عورت اها ڳالهه ڪهڙي ٽوڪي ٻڌائي؟ هوءَ ڪير آهي؟ تنهنجي معنيٰ ته تون هن جو واقف آهين؟“ لوئي حيران ٿي پڇيو. اهي سڀ سوال استاد کان پڇي ورتا.

”مان هن کي ڪنهن وقت سڃاڻندو هوس،“ هن پرمعنيٰ انداز ۾ چيو.

”پوءِ ته استاد، ڪهڙي به ڪري تون هن کان وڌيڪ راز معلوم ڪري وٺ.“ لوئي چيو.

”بس، هن کي ايتري ئي ڄاڻ هئي، جيڪا هن ٻڌائي، وڌيڪ ٻڌائڻ لاءِ هن وٽ ڪجهه هو ئي ڪونه.“

”ته پوءِ هن کي ڇڏ. ته ڪنهن نه ڪنهن طرح هوءَ ”آنڪ“ کان وڌيڪ راز معلوم ڪري، مون کي انديشو محسوس ٿي رهيو آهي ته دال ۾ ڪجهه ڪارو ضرور آهي.“

”اهو ته آءٌ به سمجهان ٿو،“ لوئي لاءِ خطرو محسوس ٿي رهيو هو، جيتوڻيڪ هوءَ پاڻ انهيءَ امڪان کي تسليم ڪرڻ لاءِ تيار نه هئي.

لوئي جي دل ۾ خود انديشو موجود هو. اڳهو اڳئين ڏينهن ٿي لارڊ ڊيل نشي ۾ نيم بيهوش حالت ۾ آيو هو ۽ ڳالهه ڳالهه ۾ لوئي کي اکيون هڻي رهيو هو ۽ هوءَ مرڪي سندس همت افزائي ڪري رهي هئي. ڪالمس اسڪاٽلنڊ جي قديم امير گهراڻن ۾ انهن جي قلعن ۽ انهن سان وابسته تاريخي روايتن ۽ هرچين سخرين بابت معلومات حاصل ڪندي رهي.

لارڊ ڊيل اڪيلو ته پنهنجن گهراڻي لارڊ ڊيل جهڙي ئالي بابت هن کي ٻڌايو ته اهو نالو سندن قبيلي ٿي ڪهڙن پيءُ پوءِ وري هن ڳوٺن قبيلي جون ڳالهيون ٻڌايون، نمٽ جڏهن هو گرهام قبيلي ٿي پهتو، تڏهن مجبوريءَ کان تسليم ڪيائين ته انهن کي اسڪاٽلنڊ ۾ ”بهادر گرهام“ (Gallant Graham) جي لقب سان نوازيو ويو آهي.

لوئي کي اهو لفظ ٻڌي دل ۾ زبردست خوشي ٿي- آخر مونٽروس ئي موجوده لارڊ گرهام هو، جنهن کي اسڪاٽلنڊ جي لاٽ پادريءَ هن جو اهو اعزاز کسي ورتو هو ۽ سندس سموري خانداني جائداد ضبط ڪئي هئي. لوئي کان رهيو نه ٿيو ۽ هن کي ڪنهن نه ڪنهن طرح دل جي خوشيءَ جو اظهار ڪرڻو هو.

”سان سمجهان ٿي ته هيءَ جو سرجان هري (Sir john Hurry) اڄ ڪلهه لپاڙو هڻندو ۽ سور وانگر نچندو ڪڏندو وتي ٿو، ان جو سبب اهو ئي آهي جو گرهام قبيلي جو سردار هن جي حمايت ڪرڻ لاءِ هتي موجود آهي.

لابرڊيل جي وات مان اهڙي ته زور سان گار اڪري ويئي جو لوئي ته ان کي سمجهي نه سگهي، البت هونٽوورسٽ ان کي خوب سمجهيو. پر لوئيءَ لابرڊيل کي آهستي قسم کڻندو ٻڌي ورتو ته ائين آهي ته پوءِ هو گهڻي وقت تائين هتي نه رهندو.“

لوئي هن کان وڌيڪ معلومات ڪرڻ جي گهڻي ڪوشش ڪئي، پر هو ائين خاموش ٿي ويو، ڄڻ ڪنهن ڳالهائڻ جي قوت ئي ڪانه هئي. لوئي کي وڌيڪ ڪجهه پڇڻ جي به همت نه ٿي، ته متان انهيءَ شيطاني صفت انسان جي دل ۾ ڪو شڪ جاڳي پوي. بهرحال، لابرڊيل جي مٿين جملي مان هوءَ ايترو اندازو آسانيءَ سان لڳائي سگهي ته جيڪڏهن هن جي دماغ ۾ ڪنهن جي خلاف سازش هلي رهي هئي، ته اهو يقيناً مونٽروس هو.

هائي، لوئيءَ دل ۾ خيال ڪيو ته جيڪڏهن وڌيڪ معلومات حاصل ڪرڻي هئي ته اها فقط سندس مصور استاد هونٽوورسٽ ئي هٿ ڪري سگهندو. چنانچه، جڏهن لابرڊيل نشي جي حالت ۾ مدهوش ٿي ڪمري مان ٻاهر ويو، تڏهن لوئي ڏاڍي اڪرمنديءَ جو مظاهرو ڪندي هونٽوورسٽ کي چيو ته خدارا پنهنجي پراڻي محبوب کان وڃي ڪجهه وڌيڪ معلومات حاصل ڪري اچ.

هونٽورسٽ جي چهري تي عجيب و غريب ڪيفيت ظاهر ٿيڻ لڳي. هو دل ئي دل ۾ چئي رهيو هو ته هيڏي ساري تڪليف .... ۽ سا به ڇا جي لاءِ؟ مفت؟ .... پر نه، لوئي جلدي ۾ آهي، جڏهن هن جي ڳچيءَ ۾ پنهنجون نازڪ ۽ نفيس ٻانهون وڌيون، ۽ کيس چميون ڏيئي منٿ ڪئي، تڏهن هو سندس چهري جي نزاڪت سان سمجهي ويو ته هوءَ کيس ڇا سمجهي رهي هئي. هونٽورسٽ دل ۾ فيصلو ڪيو ته سندس تڪليف جو معاوضو کيس ٻشڪي جي صورت ملي ويو.

چنانچه، ان ڪان پوءِ هو موڪاويليءَ جي هوشياريءَ ۽ خود لابرڊيل جهڙي اورچائي سان انهيءَ ڪم ۾ جنبي ويو ۽ نيٺ هن معلوم ڪري ورتو ته واقعي آنڪ ۽ سندس لنفڪن جي ٽولي کي اهو ڪم سونپيو ويو آهي ته اهي مونٽروس تي رات جي اونداهيءَ ۾ ان وقت اوچتو حملو ڪري کيس قتل ڪري ڇڏين، جڏهن هن سان فقط هڪ خدمتگار ساٿ هجي، اهو موقعو ان وقت پيدا ٿيڻو هو، جڏهن شاهه چارلس ٻيو چند لي ڏينهن ۾ مونٽروس کي هيگ شهر کان ٻاهر ڪنهن ويران هنڌ تي خفيه ملاقات لاءِ گهرائيندو. لابرڊيل کي معلوم هو ته اهڙو موقعو عنقريب پيدا ٿيڻو هو، جنهن لاءِ هن آنڪ کي هوشيار ڪري ڇڏيو هو.

چارلس اڪيلو، جاسوسن جي گروهن جي وچ ۾ اهڙو ته ڦاسي چڪو هو، جو هن لاءِ اهو ناممڪن ٿي ٻيو هو ته مونٽروس سان ڪنهن اهم ڳالهه تي اڪيلائي ۾ ڳالهائي سگهي. اهو به افواهه هو ته چارلس جلد ئي هيگ، کان ائمسٽرڊيم ڏانهن وڃڻ وارو هو، جتي کيس ليوسي واٽرس سان ملاقات ڪرڻي هئي، جنهن کي هن جي حرامي ٻار سميت هيگ کان تازو نيڪالي ڏيئي انهيءَ شهر ڏانهن وڃڻ لاءِ مجبور ڪيو ويو هو.

لابرڊيل اهو منصوبو ٺاهيو ته جڏهن ئي چارلس ائمسٽرڊيم ڏانهن روانو ٿي وڃي، تڏهن ئي مونٽروس کي هڪ ڪوڙو نياپو موڪليو وڃي ته شاهه چارلس توسان فلاڻي جهنگ ۾ ملاقات ڪرڻ لاءِ توکي گهرايو آهي. پوءِ آنڪ ۽ سندس ٽولي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ماڻهن کي مونٽروس تي رشتي ٿي، يا جڏهن هو جهنگ مان ان اميد تي واپس گهر موٽي، تڏهن حملو ڪري کيس ختم ڪرڻو هو.

هونٽورسٽ کي اها ڳالهه انهيءَ ڏينهن معلوم ٿي، جڏهن هيگ جو ننڍو شهر ايسٽر جو ڏڻ ملهائي رهيو هو. ۽ شهر ۾ هڪ وڏي ڪارنموال آيل هئي. هونٽورسٽ هڪدم تڪڙو تڪڙو مونٽروس جي جاءِ تي پهتو ته کيس وقتائتو اطلاع پهچايو وڃي، پر بدقسمتيءَ سان هو اتي موجود ڪونه هو ۽ نوڪرن چاڪرن مان به ڪو ماڻهو اتي موجود نه رهيو هو، شايد سڀ ٿي ڪارنموال ڏسڻ لاءِ ٻاهر نڪري ويا هئا. هونٽورسٽ لوئي مان وعدو ڪيو ته هو اها ڳالهه مونٽروس کي ٻئي ڏينهن صبح ٿيڻ سان ئي پهچائيندو، ۽ تيستائين ڪجهه ڪونه ٿيندو، ڇاڪاڻ ته چارلس اڄ پنهنجي محل ۾ ايسٽر جي دعوت ۾ شرڪت ڪندو، جتي سڀ معززين موجود هوندا، ۽ جيستائين چارلس هيگ ۾ موجود هوندو، تيستائين لاڊر ڊيل سندس همراز سازشين کي مونٽروس جي خلاف قدم کڻڻ جي همت نه ٿيندي.

پر انهيءَ رات لوئي کي انهيءَ ٿي دعوت ۾ اتفاق سان معلوم ٿي ويو ته چارلس اجهو انهيءَ شام جو، ڪنهن کي ٻڌائڻ کان سواءِ ئي انسٽرڊئم ڏانهن روانو ٿي ويو هو. اها ڳالهه کيس انهيءَ رقص و سرود واري محفل ۾ معلوم ٿي، جڏهن شاهي گهراڻي سان وابسته سڀ ئي مرد ۽ زالون چهرن تي عجيب و غريب نوعيت جا نقاب وجهي ۽ فئنسي ڪپڙا پائي، پنهنجي شخصيت کي راز ۾ پوشيده رکي رهيا هئا. لوئي جي چهري تي به نقاب موجود هو، پر هالنڊ شهزادي ميري، جيڪا چارلس سان شادي ڪري انگلنڊ جي ملڪه بڻجڻ جا خواب لهي رهي هئي، چارلس کي محفل ۾ موجود نه ڏسي، نقاب ڪان سواءِ ئي هلي آئي هئي، ۽ پنهنجي دل جي ٻاهر ڪڍڻ لاءِ هن لوئي کي سڃاڻي کيس پاسي وٺي ويئي ۽ آهستي آهستي هن جي ڪن ۾ چيو ته "معلوم اٿمي لوئي، ته

اهو بدتميز چارلس ڪيڏانهن غائب ٿي ويو آهي؟

”نه، مون کي ته ڪجهه پتو ڪونهي! چا، چارلس هتي ڪونهي؟“

”نه، نه هتي وري ڪٿي آهي! اهو ته پنهنجي انهيءَ ڪسبياڻيءَ ڏانهن هليو ويو آهي. تنهنجي والده اها ڳالهه ٻڌي ڪيڏي نه ڪاوڙ ۾ ها، هوءَ ته اهي ڳالهيون ٻڌي بظاهر خوب کلندي ۽ ٽهڪ ڏيندي آهي پر مون کي معلوم آهي ته ٻاهرينءَ کل ۽ خوشيءَ جي پردي پٺيان هوءَ چارلس سان انهيءَ حرڪت ڪري ڪيڏي نه ناراض آهي. هڪ دفعي هن کي اهڙيون ته تڙيون ڏنيون هيائين، جو چارلس کي پنهنجو رستو به نه پئي هٿ لڳو.“

پر لوئي هن جي انهن ڳالهين ٻڌڻ لاءِ اتي بيٺي. هوءَ سوچڻ لڳي ته جيڪڏهن چارلس هيڪ ۾ موجود ڪونهي پوءِ لابرڊيل جي جاسوسن کي اها ڳالهه معلوم ٿي وئي هوندي ۽ هنن مونٽروس ڏانهن اهو ڪوڙو نياپو موڪلڻ جو اڳيئي انتظام ڪري ڇڏيو هوندو. ۽ ڪهڙي خبر ته هو انهي ئي گهڙيءَ ۾ انهيءَ پيغام جي جواب ۾ چارلس سان ملاقات ڪرڻ لاءِ روانگي ڏيڻ جي تياريءَ ۾ هجي! هن جي دل ڌڪ ڌڪ ڪرڻ لڳي: خدايا، مونٽروس کي هنن بدمعاشن جي چار ۾ ڦاسڻ کان پنهنجي پناهه ۾ رکجانءِ!“ هن دل ئي دل ۾ دعا گهري. لوئي سوچيو ته هن جي اتي بيهي رهڻ مان ڪجهه نه ورندو. ”مون کي هڪدم وڃي هونٽورسٽ پاڻ ڪنهن قابل - اعتماد ماڻهوءَ کي هٿ ڪري مونٽروس کي چتاءُ ڏيڻ لاءِ موڪلڻ گهرجي.“ لوئي هڪ گهڙي به ضايع ڪرڻ مناسب نه سمجهي ۽ خاموشيءَ ۾ ڏاڍيءَ تيزرفتاريءَ سمجهه سان ٻاهر نڪري وئي. پر وڃڻ کان اڳ هن اينا کي پاسي وٺي وڃي ايترو چيو ته جيڪڏهن ڪو هن لاءِ پڇا ڪري ته کيس ٻڌايو وڃي ته لوئي اڳيئي گهر هلي وئي آهي.

سڄو هال نقاب پوش مردن ۽ عورتن سان ڀريو پيو هو. لوني کي انڪري ڇپ ڇاپ اتان کسڪي وڃڻ ۾ آساني ٿي. هن فقط هڪ پراڻو ڪارو ڍڪڻو جبو ڪٺي ڪلهن تي وڌو. منهن تي نقاب اڳيئي پيل هوس، جنهنڪري ڪيس پنهنجي اصل شخصيت لڪائڻ ۾ دقت ڪانه ٿي، ۽ ٻاهر نڪرڻ مهل هن کي ڪنهن نه روڪيو ۽ نه ٽوڪيو.

هال ۾ رقص و سرود جي محفل گرم هئي. سڀ پنهنجي پنهنجي دلپسند ساٿيءَ کي تلاش ڪري هڪٻئي جي جي ڇلهه ۾ ٻانهون وجهي، موسيقيءَ جي لئه تي نچي ۽ ڳائي رهيا هئا. ڪا حسينه ڪنهن جي ٻغل ۾ هئي، ته ڪا ڪنهن جي! ڪي حسيناڪون پنهنجن دلپسند يارن جي تلاش ۾ هرهڪ نقاب پوش مرد جي چهري کي سڃاڻڻ جي ڪوشش ۾ سرگردان هيون، ته مرد وري انهن کي چيڙائڻ لاءِ، نقابن پٺيان عجيب و غريب رنگ ڍنگ سان اداڪاري ڪري رهيا هئا. لوني بلڪل خاموشيءَ سان محل کان ٻاهر نڪري وئي، ۽ محفل جي رنگ رلين جا آواز جيئن پوءِ تيئن هلڪا ٿيندا رهيا، تانجو هوءَ اتري پري هلي وئي، جو ڪوبه آواز ڪن تي نه ٿي پيس ۽ چوڌاري بلڪل خاموشي ۽ انڌوڪار هو!

....

خوش قسمتيءَ سان انهيءَ رات چانڊوڪي به ڪانه هئي ۽ مٿي آسمان ۾ ڪارا ڪڪر ڇانيل هئا. ٿوريءَ ئي دير ۾ بوندون وسڻ لڳيون. لوني خيال ڪيو ته اهو به ڏاڍو چڱو ٿيو، جو ماڻهو برسات سبب گهرن اندر لڪا رهندا ۽ ٻاهر رستن ۽ گهٽين ۾ ڪي نوراني ضرورتمند، يا سندس جهڙا مغز ڦريا عاشق ئي اهڙي وقت ٻاهر نڪرندا.

گهٽين ۾ ڪپ ٿي وئي هئي، ۽ لوني جا پير ان ۾ ڦاسي رهيا هئا، سو ان کان بلڪل بي پرواهه، اڳتي وڌندي رهي. هوءَ ڪوشش ڪري گهرن جي اونداهي پاسي کان وڃي رهي هئي ته جيئن ڪو ڪيس ڏسي نه سگهي. رستي ويندي ڪٿي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪٿي هن کي رستي جي پاسي ۾ ڪنهن شرابخاني جي کليل
دروازي مان روشني نظر اچي رهي هئي، يا رستن جي چوڪن
وٽ چوڪيدار طرفان روشن ڪيل لالٽين مان روشنيءَ جا
ٽڪا ڪرڻا نڪري ٿوري رستي تي روشن ڪري رهيا هئا.
هوءَ ڪجهه وقت بعد ڊوڙڻ لڳي، ڪمس مونٽروس وٽ جلد
از جلد پهچڻ کان سواءِ اهو به ڏٺو هو ته مٿان محفلن کان سونڌڙ
شرابي ماڻهو هٿ چراند ڪن. ڪجھ لوڪ شراب جي نشي ۾ ٽم
مدهوش حالت ۾ هن جي پاسي کان لنگهي رهيا هئا، پر هن
کي ڪنهن فقط خوش مزاجيءَ وچان شريفاڻه مذاق ڪري پنهنجو
رستو وٺي ٿي ويا.

پر اوچتو لوئي ڏٺو ته هڪ پندري ته وارو ٽلهو گهوڙي
سوار هن ڏانهن اچي رهيو هو. لوئي هن جي اچڻ جي ڍنگ
مان سمجهي ورتو ته هو ضرور ماڻس ڇيڙڇاڙ ڪندو. هن جي
وات مان ڪجھ پرليءَ جا ڪجهه اهڙا بيهودا لفظ پئي نڪتا، جهڙا
انهيءَ وقت تائين هڪ شهر ۾ رهندڙ سڀ انگريز سمجهي ويا
هئا. انهيءَ شرابيءَ لوئي جي قريب پهچي هن جو رستو روڪيو
۽ هٿ اڳتي وڌائي هن جي نازڪ ٻانهن ۾ وڌو. هن لوئي جي
ٻانهن اهڙي زور مان پڪڙي، جو هن جي وات مان درد جي
ذري گهٽ دانهن نڪري ويئي، پر هوءَ جلد هوشيار ٿي ويئي
۽ پنهنجي جذبات تي قابو حاصل ڪري ورتو.

لوئي کي هڪ وقت تي سندس پاڻ روبرٽ هڪ وزندار
منڊي ڏني هئي، جيڪا ان مهل سندس آڱر ۾ پيل هئي. روبرٽ
هن کي ٻڌايو هو ته اها منڊي ضرورت جي ڪنهن وقت ۾
ڪمس هٿيار جهڙو ڪم ڏيندي ۽ هن ان منڊيءَ استعمال ڪرڻ
جو ڍنگ به ڏيکاريو هو. اهو احساس اچڻ تي لوئي هٿ
ڦيرائي پنهنجي ... کي اهڙو ته زور وارو ڌڪ منهن ۾
لڳايو، جو هو ان جو وار سهي نه سگهيو ۽ سندس منهن
مان رت جو فوارو ڇٽي نڪتو ۽ هو ڪاڪ ڪري وڃي ڪپ
۾ ڪريو ۽ ڪنهن نوڙي اٿي ٿي پيو رهيو. هن اتان ڀڄي ڀڳي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هٿ وڌائي لوئي جي چوغي کي پڪڙڻ جي ڪوشش ڪئي، پر هوءَ ڇڪ هڻي وانگر ٽپ ڏيئي اتان تيزيءَ سان نڪري ويئي، ۽ ايتري تيزيءَ سان اڳتي وڌي ويئي، جو نشي ۾ مدهوش ۽ ڏڪ کاڌل ڪنهن شخص جي دسترس ۽ اکين کان هاڻي محفوظ ٿي ويئي هئي.

جلد ئي هوءَ مونٽروس جي جاءِ ۾ پهچي ويئي. هتان ئي هن ڏٺو ته هڪ دريءَ مان روشني نڪري رهي هئي. ڄڻ ڪي پڪ ٿي ته مونٽروس اڪيلو واپس موٽيو آهي، جنهن لاءِ ڊيل ۽ هن جي بدمعاش ساٿين منصوبو ٺاهيو هو. ڏنهنڪري لوئي کي پڪ ٿي ته هوءَ وقتائتي پهچي ويئي آهي ۽ هاڻي هوءَ مونٽروس کي لاهوڊيل منصوبي کان آگاهه ڪري کيس بچاءَ ڪرڻ جو موقعو ڏيئي سگهندي.

هن ٻاهريون دروازو کليل ڏٺو ته دل ۾ ڌڪ ڌڪ محسوس ڪيائين. ڇا اهو ڪاراڻون لوڪن جي ڪاروائي جو هو، يا "هو" اڳيئي پهچي ويا آهن، ۽ پنهنجو ڪم سر انجام ڪري چڪا آهن؟ نه، نه .... خدايا .... ائين نه هوندو! هن جي دل جي ڌڙڪڻ ڏاڍي ته زور سان ٿي رهي هئي، پر جڏهن ته اندر خاموشي ۽ اونداهي ۾ ان جي آواز ٻاهر پئي اچي رهيو هو، هوءَ تيزيءَ سان ڏاڪڻ تي مٿي چڙهندي ويئي. دل ۾ اهو ئي خيال هوس ته ڇا هوءَ مونٽروس کي سمهيل ڏسندي يا هو جيئرو جاڳندو موجود هوندو؟

پر نه، هوءَ ضرور وقت سر پهتي آهي، هوءَ کيس جيئرو جاڳندو ڏسندي، هو يا ته ميز اڳيان ڪرسيءَ تي پڙهندو يا ڪجهه لکندو هوندو، يا وري عادت مطابق ڪمري ۾ هيڏانهن جو هوڏانهن پسار ڪندو هوندو. اهي خيال لوئي جي دماغ ۾ چڪر لڳائي رهيا هئا ۽ هوءَ دل ۾ چئي رهي هئي ته "مان هن کي هڪدم چوندس ته هتان هليو وڃ، جلدي ڪر، هو تو کي قتل ڪرڻ لاءِ اچي رهيا آهن." ۽ پوءِ هو مون سان همدرديءَ وچان ڀاڪر پائيندو ۽ مون کي تسلي ڏيندو، پوءِ اسين هن پيالڪ

جاءِ ۽ خطرناڪ ماحول مان نڪري ڪنهن سلامتيءَ واري هنڌ ڏانهن هليا ويندا هئا. لوئي جون آڱريون دروازي جي ڪنڊي کي کولڻ وقت ٿڙڪي رهيون هيون. آخر هوءَ ڪڙو کولڻ ۾ ڪامياب ٿي ۽ ڪمري اندر داخل ٿي.

هائو، هو برابر اندر ويٺو هو، ۽ لوئي جي خيال مطابق ميز تي ويٺو ڪجهه لکي رهيو هو. لوئي پڙڪو ڏيئي پنهنجو منهن لاٿو ته ميز تي ويٺل شخص اٿي هن ڏانهن منهن ڪيو. هي ڇا؟ هيءُ ته مونٽروس ڪونه هو! لوئي هن کي ڪافي دير سان سڃاتو ته هو سرجان هري، مونٽروس جو دوست، خدمتگار ۽ فوج جو سردار هو! هن جي چهري تي سخت حيراني هئي. هو ميز تان بلڪل آهستي آهستي اٿي رهيو هو ۽ پنهنجي تعجب تي بلڪل ضابطي آڻڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو. لوئي پنهنجي ليکي به سخت پريشان ٿي رهي هئي.

”مونٽروس ڪٿي آهي؟“ هن جي وات مان نوامائي وچان سوال نڪتو.

”ڇا، هن کي اوهان سان ملاقات ڪرڻ جو انتظار ڪرڻو هو.

”نه، بيوقوف!“ لوئي ڪاوڙجي هن کي تڙي ڏني. سرجان هري ڪان چرڪ نڪري ويو. ڏوهه به هن جو هيو، هن لوئي کي اهڙين نظرن سان ڏٺو، ڄڻ ته ڪيس ڇڪي رهيو هو ته مان سمجهان ٿو ته توهان ڇو آئي آهيو. لوئي هن جي چهري جو اهڙو ڙايو ڏٺو ته ڀاڄ وٺي ويس. سرجان هريءَ ڪجهه وقت لاءِ به انهن محسوس ڪيو ته ڄڻ بوهيميا جي سابق ملڪه ايلزبيٿ جي ڌيءَ نه، پر خود اها ئي ان محل هن جي سامهون بيٺي هئي، ۽ کيس تڙيون ڏيئي رهي هئي. هوءَ ڪاوڙ ۾ اهي ئي لفظ استعمال ڪري ها، ۽ ۽ اهڙيءَ طرح ئي کيس ڏمي ها.

پر جڏهن لوئي وقت جي نزاڪت محسوس ڪندي،

وٽيڪ وقت وڃائڻ ٻدران هن کي لاهرڊيل ۽ سندس ٽولي جي سازش کان باخبر ڪيو. تڏهن سرجان هريءَ جا ڪپاٽ کلي ويا ۽ هن کان سڀ چرچو گهڻو وسري ويو.

”جيڪڏهن هو ايا تائين روڊ تي آهي ته لوئي چيو“ ته اهي کيس پڪڙڻ جي ڪوشش ڪندا.

سرجان هري چپ چاپ ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ ديوار تي لٽڪيل پستولن جي جوڙي کڻي، انهن کي پرياڻن ۽ ڪمر ٻڌو ٻڌي خاموش ٻاهر نڪرڻ لڳو.

”چا، تون هن سان ملڻ لاءِ وڃي رهيو آهين؟“ هريءَ هن کي جواب ڏنو، البت چپن ۾ ڪجهه پڻ پڻ ڪيائين، جنهن مان لوئي اهو مطلب ڪڍيو ته هو چئي رهيو هو ته هن بيوقوف عورت کي اهڙي سوال پڇڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي پئي آهي؟

”پر ٻڌ ته،“ لوئي اڃا به تيز آواز استعمال ڪندي هن کي چيو، ”ممڪن آهي ته هو ڪنهن ٻئي رستي تان موٽندو هجي.“

”جيڪڏهن آءٌ تيز رفتاريءَ سان گهوڙي کي ڀڄائي هن کي شاهراه جي چونڪ کان اڳ ۾ ئي وڃي وٺندس ته پوءِ اهڙو امڪان نه رهندو، سرجان هريءَ چيو، انهن ڪرڻ ۾ خطرو برابر آهي، پر مون کي اهو جوکو کڻڻو پوندو.“

”جيڪڏهن هو انهن کي رستي تي نه مليو ته اهي بدمعاش هن جي ڪڍ هوستائين ضرور ايندا، هوئن به انهن سان ڪي نه ڪي هٿيارن ڏسڻ لاءِ ضرور اهي نڪرندا. چا، توهان وٽ ڪو ٻيو ماڻهو ڪرنهي، جنهن کي هن جي اطلاع لاءِ هتي ڇڏجي؟“

”هن وقت ته گهر ۾ ڪوبه ماڻهو موجود ڪونهي، ۽ آءٌ ڪنهن کي ونئي اچڻ لاءِ هن وقت ڪٿانهن وڃڻ لاءِ تيار ناهيان.“

”نه پوءِ آءٌ ئي هتي ترسان.“

”چڱو“، هن چيو، دل ۾ چيائين ته افسوس جو تون ڪنهن ٻئي جي امانت آهين، نه ته مون پنهنجي عمر ۾ تو کان به وڌيڪ سهڻيون ڪم آنديون آهن، پر انهن مان ڪا هڪ به اهڙي همت ۽ جوش وخروش واري ڪانه هئي.

لوئي جي ڪنن تي هن جي ڏاڪڻ تان هيٺ لهي وڃڻ ۽ طنبيلي مان گهوڙي کي جلد از جلد ڪڍي ٻاهر آڻڻ ۽ پوءِ هن تي سوار ٿي ٽاپ ٽاپ ڪري ٻاهر شاهراه تي پهچڻ جا آواز پهچي رهيا هئا. ٿانجو ڪجهه ٿي دير بعد وري مڪمل خاموشي ڇانئجي ويئي.

اندر خواه ٻاهر مڪمل خاموشي ۽ سڪوت ڇانيل هو. ڄڻ ته قدرت به ڪنهن ايندڙ طوفان جو انتظار ڪري رهي هئي. لوئي جا وار ڪانڊارجڻ لڳا ۽ هوءَ ڏڪڻ لڳي. سندس سهڻا موتين جهڙا ڏند هڪ ٻئي سان ٽڪرائجي وڃڻ لڳا. هوءَ سخت سردي محسوس ڪرڻ لڳي ۽ پنهنجي ڪاري جبي کي وڌيڪ سوڙهو پنهنجي بدن کي گرمي ڏيڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳي. دل ۾ سوچي رهي هئي اجهو ته مانٽروس ٽڪٽڪ ڪندو ڏاڪڻ تان چڙهي ڪمري ۾ پهچي يا وري...... نه، نه خدايا انهن نه ڪجي...... پر سندس دماغ چئي رهيو هو ته مانٽروس نه ته آيو ته سندس قاتل ضرور هتي پهچندا.

سامهون ديوار تي ٽنگيل گهڙيال رات جي مڪمل خاموشيءَ ۾ ٽڪ ٽڪ ڪري وقت جي نشاندهي ڪري رهيو هو. گهڙيال جي ٽڪ ٽڪ ۽ لوئي جي دل جي ڌڪ ڌڪ هڪ ٻئي گڏجي آواز ملائي رهيا هئا. هوءَ ڏاڍي انتظار سان گهڙي گهڙيءَ اکيون کڻي وقت ڏسي رهي هئي. هر ڀيري پنهنجي گهڙيال ڄڻ ته اڄ هڪ تي هنڌ ڄمي بيٺو هو ۽ اهڙو ئي سمجهه هڪ ئي هنڌ بيٺل نظر اچي رهيو هيو. بدبخت ڪانٽو جو ٽڪ ٽڪ ئي نه سوئي رهيون هيون!

پر هن جو دماغ چئي رهيو هو ته اڄوڪي رات ۾
انهن ٽي گهڙيون پوريون ٿينديون، جن ۾ هن کان اڳي پهرين موئن
ملڪ لکين ۽ ڪروڙين واقعيون گذري چڪيون آهن. وقت
گذرڻ سان ڪيس خبر پئجي ويندي ته مونٽروس زنده آهي يا
مارجي ويو پر نه، نه ائين ٿي نٿو سگهي! اهڙو ظلم انسان
مري نٿو سگهي! خدا اهڙو ناانصافي ۽ ظلم جو ڪم ٿيڻ نه
ڏيندو، جو مونٽروس جي دل جي تمنا اڃا دل ۾ ئي هجي ۽
هو مري وڃي. وقت گذرندو ويندو ۽ ائين هڪ گهڙي اهڙي
به ايندي، جو خوشي نه ڪوئي ڪمري ۾ داخل ٿي ۽ ...ن
اچي ٻڌائيندو ته سڀ ڪجهه ٺيڪ ٺاڪ آهي.

پر جيڪڏهن ڪو خدا هجي ئي ڪونه؟ ڪا قسمت
به ڪانه هجي؟ سمجهو ته هيءَ دنيا فقط انڌن حادثن ۽ اوچتن
واقعن جو مجموعو هجي؟ ته پوءِ ڇا ٿيندو؟

هن کي اوچتو آواز ٻڌڻ ۾ آيو — هن پنهنجي مٺ
ڪٽي وات ۾ وڌي ته مٿان رڙ نڪري وڃي! ڪو ڏاڪڻ تي
چڙهي رهيو هو. هن ڏاڍي خوف وچان لڪي پوڻ جي جاءِ
لاءِ هيڏانهن هوڏانهن واجهايو. پر ڪهڙو فائدو؟ هو ايندا ته
سڀني جاين ۾ تلاش ڪندا. اڄهو هو دروازو ٽوڙي اندر داخل
ٿيندا. چڱو ائين ٿيندو ته هنن جي دل وڏي ڪري مقابلو
ڪريان ۽ خوف جو مظاهرو نه ڪريان.

پر ڪجهه دير گذري ويئي ته لوئي محسوس ڪيو ته
ڪو آواز نه آهي ڪونه. چوڌاري مڪمل خاموشي هئي. ڇا،
اهي مٿي چڙهڻ کان اڳ همٿ ٽوڙي صلاح ۽ مشورو ڪري
رهيا هئا؟ يا اندر داخل ٿيڻ کان اڳ دريءَ مان يا دروازي جي
ڪنهن چير مان اندر ليئو پائي جائزو وٺي رهيا هئا؟ درحقيقت
لوئي کي اهيءَ خيال هيڪاري ڀڄاري وڌو ته ڪو ماڻهو
هن جي بي خبريءَ ۾، ۽ سندس ڏسڻ وائسڻ کان سواءِ لڪي
لڪي سندس هر حرڪت کي جانچي رهيو هو، اها حالت ته
هيڪاري برداشت کان ٻاهر هئي هوءَ پاڻ دروازي ڏانهن وڌي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويٺي ۽ ان کي زور سان کولهائڻ. ٻاهر گهپ اونده لڳي پئي هئي. ڪوبه ماڻهو ڪونه هو. ڏاڪڻ به بلڪل اونده انڌوڪار هو ۽ لوئي کي ڪنهن بني بشر جي موجودگيءَ جو احساس ڪونه ٿيو. خيال ڪيائين ته شايد سـون ڪـو آواز ٻڌوئي ڪونه هو. اهو سڄو منهنجي دماغ جو فتور هو. ڪوبه ماڻهو ٺئي ڪونه آيو آهي.

”هڪ ڪلاڪ وڌيڪ هن حالت ۾ گذريو ته مان چري ٿي پوندس!“ لوئي سوچيو.

هوءَ وري ڪمري ۾ موٽي ويٺي گهڙي کن رکي هن ميز جي چوڌاري چڪر لڳايو ۽ خالي گهر مان اندر مختلف قسمن جي ننڍن وڏن آوازن کي ڪنن ذريعي اچڻ کي روڪڻ لاءِ پنهنجي آڱريون ڪنن ۾ وڌائين، پر انهيءَ ڳالهه ته صورتحال کي هيڪاري وڌيڪ خراب ڪيو.

پوءِ لوئي پنهنجن خيالن کي مصروف رکڻ لاءِ ڪمري ۾ موجود هر ننڍي وڏي شيءِ کي غور سان ڏسڻ ۽ ان تي سوچڻ شروع ڪيو. ڪيئي شيون موجود هيون. هن جي بنسري اسٽول تي پئي هئي. هٿ وڌائي اها کنيائين ۽ ڏڪندڙ آڱرين سان ان مان سر ڪڍڻ جي ڪوشش ڪئي، پر بنسريءَ مان آواز اهڙا ته بي سرا نڪري رهيا هئا، جو هن کي آڳي باقي وڌيڪ خوفزده ڪري رهيا هئا.

سامهون هڪ رف تي ڪتاب به رکيل هئا. هن هٿ ڊگهو ڪري انهن مان سڀني کان وڌيڪ ٿلهو جلد ڇڪي ٻاهر ڪڍيو. اهو ڪتاب سر والٽر رلي جو پنهنجي زندگيءَ جي حالات متعلق لکيل سوانح حيات هو، جيڪو انهيءَ عظيم مدبر سنه ٦٠٣ ع ۾ قيدخاني ۾ لکيو هو. ڪتاب جي پهرئين ورق تي مونٽروس جو اصلي ٽالو، جيمس گرهام سندس والد جي هٿ اکرن ۾ لکيل هو، ٽالي جي هيٺان تاريخ ۽ سال لکيل هئا جنهن مان معلوم ٿيو ته اهو ڪتاب جيمس گرهام جي ٻارهين سالگره جي موقعي تي سندس والد طرفان تحفي طور ڏنو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويو هو.

لوئي ڪتاب جا ورق هتي هتي اٿلائڻ پٿلائڻ شروع ڪيا. ڪيترين جاين تان ڪتاب جا صفحا پنهنجو پاڻ کلي تي پيا، جنهن مان ثابت ٿي رهيو هو ته انهن ورقن جي وڏيڪ گرداني ڪئل هئي. اندر ورقن جي وچ ۾ ڪٿي ڪٿي هڪ ٻوٽيءَ جا سڪل پن پيل هئا جيئن ڪتاب اڌوهيءَ جو کاڄ بنجڻ کان محفوظ رهي.

هوءَ ڪتاب جي ورق گردانيءَ ۾ اڃا ان قدر ته مصروف هئي جو کيس پتو ئي نه پيو ته دور کان گهوڙي جي ٽاپ ٽاپ جا آواز اچي رهيا آهن ۽ ڪو ماڻهو جاءِ جي ورانڊي ۾ اچي گهوڙي تان هيٺ لٿو. وري اهو ئي پتو پيس ته ڪوئي ڏاڪڻ تان تيزيءَ سان ٽپ ٽپ ڪندو مٿي چڙهي رهيو هو.

اوچتو سندس ڪنن تي آواز پهتو ته هوءَ ڇرڪ ڀري ٻپ وچان ٽپ ڏيئي اٿي پيئي. ڪنهن ماڻهوءَ زور سان دروازي جا طاق کوليا. هن ڏٺو ته مونٽروس جي هٿ ۾ ميان مان نڪتل ترار هئي ۽ هن ڪمري ۾ ڪنهن ماڻهوءَ کي موجود ڏسي ترار کي اهڙيءَ طرح هٿ ۾ جهليو هو، ڄڻ ته ڪنهن سان مقابلو ڪرڻ يا ڪنهن جي حملي جو جواب ڏيڻ لاءِ تيار هو.

پوءِ جڏهن ڏٺو ته ڪمري ۾ ڪير به موجود آهي، تڏهن ترار جي چهنب کي هيٺ ڌرتيءَ طرف لاٿائين. لوئي ڏٺو ته هن جون اکيون اهڙا تاکين خطرناڪ هيون ۽ چمڪي رهيون هيون جنهن مان هن سمجهيو ته هو لڙائي جي ميدان ۾ ڪيئن نظر ايندو هوندو. هن پنهنجي ترار ميز تي اڇلائي ۽ لوئي جي طرف وڌيو. لوئي هن جي ترار ۾ هٿن تي تازي رت اڳل ڏٺي ۽ جنهن گهڙيءَ لوئي کي رت نظر آئي، تنهن گهڙيءَ هن کي مونٽروس جي اکين ۾ حيرت ۽ عجب جي اها ڪيفيت به نظر آئي جيڪا هن کي انهيءَ مهل پنهنجي ڪمري اندر موجود ڏسي مونٽروس کي محسوس ٿي رهي هئي.

لوئي هن جون اکيون ڏسيون ته ٻچي وئي ۽ ٻه قدم پٺتي

ڪٿي ديوار طرف هٽڻ لڳي.

”نرس“، هن رڙ ڪري چيو، ”ڇا، هريءَ توکي نه ڇڏايو هو ته مان هن ڪمري ۾ ويٺي آهيان؟“

”مان ڀاڻ ۾ توکي ڏسي رهيو آهيان ته تون هتي موجود آهين!“ مونٽروس عجب وچان چيو.

هن جو ماٿ ٻڌيءَ مان اچي وڃي رهيو هو. ڇا گهوڙي سواريءَ جي اثر ڪان؟ يا ان ۾ ڪا ٻي ڳالهه به ملڻل هئي؟

”ڇا، تون زخمي آهين؟“ تنهنجي هٿن تي رت—“

”اها رت منهنجي ناهي.“

”ڇا، هري توسان نه ملي سگهيو؟ تون هتي سان اڪيلو مقابلو ڪيو؟“

هن منهن مٿي ڪيو ۽ گردن کي پٺتي ڪري نوڪ ڏنو.

”خدارا اٿين نه ڪل،“ لوئي هن ڪان ٻڌي ويٺي، ”مان توکي مڃاڻان ٿي ته تون ڪو ٻيو ماڻهو آهين.“

”تو ... ته ان کي تو گهرجي نه؟ ته مان ٻيو ماڻهو هجان؟“

هن لوئي جون ٻئي ٻانهون پڪڙيون، ۽ انهن تيز چمڪدار ۽ خطرناڪ اکين مان هن جي اکين ۾ نهاريو. هن ڪيس اهڙي ته زور سان جهليو هو، جو لوئي جي ٻانهن ۾ سور ٿيڻ لڳو پر هن ان جي شڪايت نه ڪئي، ۽ نه اهڙي ڪا علامت ظاهر ڪئي.

هن وڏي آواز ڪري غصي وچان ڳالهائڻ شروع ڪيو ڇاڪاڻ ته هوءَ محسوس ڪري رهي هئي ته ٿورين گهڙين گذرڻ کان پوءِ هو ڇا نه چوندي ته هو هرگز نه ڇڏيندو.

”ڇا، تون منهنجي ڳالهه به ڇڏيندين يا نه؟ سون کي اڄ رات توتي حملي ٿيڻ جي خبر پئي ۽ آءٌ محل جهڙي رقص و سرود واري محفل مان نڪري توکي خبردار ڪرڻ لاءِ هلي آيس. هتي پهچڻ تي مون مرجان هريءَ کي هت موجود ڏٺو ۽ هو تنهنجي پٺيان توکي ڇتاءِ ڏيڻ لاءِ ويو آهي. مان هت ترسي، پيس ته متان اهي بدمعاش توتي حملو ڪرڻ لاءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيڏانهن نه هليا اچن.“

مونٽروس هن جي پاڻهن مان ٻهني هٿ ڪڍي ميز تي رکيا. هو اڃا به لوئي کي گهوري ڏسي رهيو هو. پر هن جي موجوده نظر ۾ نموني جي هئي، جنهن ۾ بي اعتباري، حيرت، خوف ۽ ٻيو ڇا هو..... ڇا، اهو ممڪن هو ته هن جي نگاهن ۾ نااميدي ۽ نراسائي جي جهلڪ نظر اچي رهي هئي؟ لوئي حيران ٿي ويئي.

لوئي دل کي تسڪين ڏني ته نه، ڪجهه ۽ منهنجي گمان ته ٻڌي. پوءِ سنڌس مرضي، جيئن به ڪٿي سمجهي!

”۽ تون ڇا ٿو سمجهين؟ ته مان تو وٽ.....؟“ لوئي انتهائي ”نه، نه لوئي، مان ڪو به خيال ڪري ٿي نه رهيو هوس.“

هن اُٿي ڇٽي پٽي ڦيري، ڪمري ۾ پسار ڪرڻ شروع ڪيو. هاڻي هو لوئي کي ڏسي به نه رهيو هو.“ آءُ زندگي ۽ موت جي لڙائي ڪري آيو هوس ۽ ان کان پوءِ جان بچائڻ لاءِ قيامت جهڙي رفتار سان گهوڙي کي ڊوڙائي هت پهتس. اندر آيس ته ڪنهن کي پنهنجي انتظار ۾ ڏٺم، ڇا، ڪو ٻيو قاتل منهنجي انتظار ۾ هو؟ پر سچ پچ ته تون اندر موجود هئينءَ، تون منهنجي اندر داخل ٿيڻ کان اڳي ئي مون کي ڇو خبردار نه ڪيو ته تون آهين؟“

”مون ته توکي ٻڌايو— ها، ڇا ٿو سمجهين ته مون دانهن نه ڪئي؟ سچ ته اهو سڄو واقعو اهڙي ته تيز رفتاري سان ۽ نااميديءَ جي حالت ۾ رونما ٿيو آهي، جو ڇا ڪجي ۽ ڇا نااميديءَ جي حالت ۾ رونما ٿيو آهي، جو ڇا ڪجي ۽ ڇا نه ڪجي، تنهنجو ڪو احساس ئي نه رهيو.“

لوئي ميز تي هٿ وڌا ۽ پڌل اگهاڙي تلوار کي ڏٺو ته سڄو بدن ڏڪڻ لڳس.

”مون سمجهو ته تون زخمي ٿي آيو آهين— پوءِ مون جيڪي به ڪيو، سو تون پڌڻ لاءِ تيار ڪونه هئين، نه تون

ڏمي رهيو هئون ۽ نه ڪجهه ٻڌي رهيو هئون، مون کي نه خوف آهي ته هو اچا به هتي نه اچي نڪرن.“

”نه، هاڻي نه ايندا،“ مونٽروس جواب ڏنو. ”منهنجو ماڻهو شهزادي جي محافظن کي جاڳائڻ لاءِ ويو آهي. هنن کي اهو معلوم آهي ته هاڻي هنن کي شهر اندر داخل ٿيڻ جي همت نه پوندي— تون هتي انتظار ڪندي رهي آهين— ڪيتري دير کان؟“

لوئي اکيون کڻي ديوار تي ٽڪ ٽڪ ڪندڙ گهڙيال کي ڏٺو.

”مون کي ڪجهه پتو ڪونهي، مون تمام گهڻي دير کان وٺي گهڙيال کي بند ڏٺو آهي، هن مهل هڪ وڄي رهيو آهي ۽ اڄ پاڻيان ٿي ته اڄ يارهين بجي کان پوءِ نه آئي آهيان. انهيءَ حساب سان مون کي آئي به ڪلاڪ ٿيا آهن.“

حيرت جي ڳالهه هئي. لوئي سوچي رهي هئي ته يقيناً به ڪلاڪ نه گذريا هوندا. حيرت جي ڳالهه اها هئي ته هن کي اتي ويٺي ڪيتري دير ٿي هئي، سا فقط به ڪلاڪ هئي، جن ته ڪي صديون گذري ويئون هيون. اهوئي گهڙيال اچا به ٽڪ ٽڪ ڪري رهيو هو ۽ هن کان پوءِ به، جا به ٿي گذري، اهو گهڙيال پنهنجي ٽڪ ٽڪ جاري رکندو رهندو. هاڻي به، مونٽروس ۽ لوئي جي زندگيءَ سان ڪيترو به عظيم طوفان گذري ويو هو، تڏهن به گهڙيال پنهنجي ٽڪ ٽڪ جاري رکندو پئي رهيو ۽ چپ ڪرڻ يا رفتار کي بدلائڻ جو سوچ به نه ڪري رهيو هو.

لوئي جو ساهه تيزيءَ سان نڪري رهيو هو ڪيس مٿي پر سور محسوس ٿي رهيو هو، جڻڪ هوءَ ڪا ڪٺڻ پهچي اتي پهتي هئي! سچ به ته هيوا هن مونٽروس جي زندگي بچائڻ خاطر وقت ۽ تقدير سان ڪوشش ته بچائي هئي! چا، هن اها ڪوشش ڪئي هئي؟ وقت ئي انهيءَ ڳالهه کي ثابت ڪري سگهندو. اچا ته هن جي دل جي حالت ڏاڍوان ڊول هئي، ۽ ڪيس پاڻ

۽ يقين ڪونہ هو. هوءَ اجا بہ وقت بچائڻ لاءِ راند کيڏي رهي هئي.

لوئي پنهنجي گهٻراهٽ کي دور ڪرڻ لاءِ والٽر وٽلي واارو ڪتاب ڏکي ميز تي اڳتي ڪيو، ”آءٌ تنهنجي غير موجودگيءَ ۾ تنهنجو هي ڪتاب پڙهندي رهي آهيان.“

مونٽروس ڳالهائڻ کان عاري هو. هن جي زبان گونگي ٿي چڪي هئي. هو لوئي سان اکيون بہ نہ ملائي ٿي سگهيو. هن نظرون هيٺ ڪري خاموشيءَ سان ڪتاب جي الهي صفحي کي پڙهڻ شروع ڪيو، جنهن ڏانهن لوئي اشارو ڪيو هو.

”ڪتاب ۾ هي جڏڪو نشان پهل آهي، سو تو وڌو هو؟“ لوئي خاموشي ٽوڙيندي پڇيو.

”ها، مون کي ياد نہ ٿو اچي تہ اهو نشان ڪنهن وڌو هو“. مونٽروس جواب ڏنو.

”چا، تو کي ڪتاب جو اهو ٽڪرو ياد آهي؟“

ڪو وقت اهڙو بہ هو، جڏهن اهو مون کي برزبان ياد هو.“

”هون“، لوئي ڪجهہ سوچيندي پڻ پڻ ڪئي، پر هوءَ پيو ڪجهہ چئي نہ سگهي.

مونٽروس کي ياد آيو تہ ڪيئن نہ هن اهو ٽڪرو ڪنهن وقت پنهنجي پهرين زال ميگڊلين کي پڙهي ٻڌايو هو. هن کي ياد آيو تہ اها شام ڪهڙي نہ پُربهار هئي، جڏهن سڀ حاضرين خوب ڳائي ۽ نچي رهيا هئا. هو ڪتاب جي انهي صفحي کي گهوريندو رهيو، ڪوس هڪ لفظ بہ صاف ڏسڻ ۽ پڙهڻ ۾ نہ پئي آيو. هن جا خيالات نہ معلوم ڪٿان جو ڪٿي وڃي پهتا هئا.

”تو کي اهو ٽڪرو وري ياد اچي ويو هوندو“ لوئي هن ڏانهن ڏسي چيو. پر هن اجا بہ حرڪت نہ ڪئي. هو هڪ هنڌ تي ساعت ۽ جام ٿيو بيٺو رهيو. آخر هن جهڙي آواز

۽ چيو، "آءٌ توکي ڇا ٿو چئي سگهان، جو تون منهنجي لاءِ ههترو ڪجهه ڪيو آهي؟"

"ڪجهه به نه ڪر، ڇاڪاڻ ته مون تولاءِ ڪجهه به نه ڪيو آهي." هوءَ اهي لفظ چئي، ٿڪجي ٿي پئي، ڪرسيءَ تي ڪري پيئي، ۽ سندس ساهه تيزيءَ سان اچڻ ۽ وڃڻ لڳو. هوءَ پاڻ کي بلڪل مايوس ۽ نااميد محسوس ڪري رهي هئي، اوچتو مونٽروس مشڪڻ لڳو ۽ هن ڏانهن منهن ڦيرائي چوڻ لڳو:

"لوئي، تون اهو ته ٻڌا ته تون منهنجي نظرن ۾ پاڻ کي ڪيرائي پيش ڪرڻ جي ڪوشش ڇو ٿي ڪرين؟ مون کي معلوم آهي ته تون ڇا آهين، تنهنجو قدر ڪهڙو آهي."

"۽ هاڻي مون کي به معلوم ٿي چڪو آهي ته تون مون کي ڇا ٿو سمجهين"، لوئي ڪجهه وڌيڪ چوڻ چاهيو، پر شرم وچان ڪنڌ هيٺ ڪري پڇيائين،— ڀلا ٻڌاءِ ته مون کي ڇا ٿو سمجهين؟"

هن لوئي جي زرد چهري کي ڏٺو، جيڪو هن جي همٿ ڪريل ۽ ٽڙيل ٻکڙيل زلفن جي وچ ۾ ائين پيٺو هو، جڻ ڪڪرن جي وچ ۾ چمڪندڙ چنڊ! هن جي ڊگهي صراحي دار گردن، جيڪا ڪاري چوغي جي وڪڙن ۾ لڪل هئي ۽ رکي رکي جهاڪيون ڏيئي رهي هئي ۽ هن جي لاشعوري طور ظاهر ٿيندڙ نزاڪت ۽ نفاست کي مونٽروس انتهائي غور و غوص سان ٽڪ ٽڪ نهاري رهيو هو، اوچتو هن گوڏو ٽيڪي لوئي جي اڳيان اچي ويٺو ۽ هن جا ٻئي نازڪ ۽ نفيس هٿ پنهنجن مضبوط ۽ ٿلهن هٿن ۾ جهلي چيائين "تون منهنجي محبوبه منهنجي جان ۽ جگر آهين!"

هن اهي لفظ اهڙي ته آهستگي ۽ نرميءَ سان ادا ڪيا جو لوئي انهن جو اصلي زور ۽ شدت محسوس ڪرڻ کان سواءِ رهي نه سگهي. هن چڱيءَ طرح محسوس ڪيو ته مونٽروس جي انهن نرم لفظن ۾ شدت جو زبردست طوفان لڪل آهي هن جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا، ۽ هوءَ سڏڪا ڀري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

روئڻ لڳي.

”نه نه، توکي منهنجي باري ۾ زبردست غلط فهمي آهي ۽ اها ناهيان، جيڪا تون سمجهي رهيو آهين. آءٌ بلڪل غير معمولي چيز ناهيان“ پر مونٽروس هٿ جو اشارو ڪري هن کي چپ ڪرايو ۽ هن جي هڪ به ڳالهه نه ٻڌي.

”تون هڪ غير معمولي ۽ خاص الخاص عورت آهين....“

”نه نه، تون مون کي بلڪل غلط سمجهي رهيو آهين،“ لوئي بيتابي وچان چيو، ”تون مون کي نه معلوم ڇاپيو سمجهين پيو، آءٌ تنهنجي محبت جي لائق آهيان.“

مونٽروس هٿ کڻي هن جي نازڪ وات تي آهستگيءَ سان رکيو.

”تون جيڪي به آهين، تنهنجي متعلق فيصلو مونکي ڪرڻو آهي ۽ نه توکي، “مونٽروس چيو، تون....“

”نه، نه آءٌ ٿي توکي ٻڌايان ته مان ڇا آهيان“، لوئي چوڻ شروع ڪيو، پر وري به مونٽروس هن کي هٿ جي اشاري سان روڪيو،

”تنهنجي معنيٰ ته تون ٻڌڻ لاءِ تيار ناهين ته آءٌ ڇا آهيان لوئي لڙڪن ڀريون اکيون کڻي مونٽروس کي ڏٺو ”تو ۾ ايتري همت ڪانهي ۽ نه وري اها پرواهه ٿي ته....“

”لوئي، خدارا چپ ڪر“ مونٽروس هڪ قدم اڳتي وڌي هن کي چيو، ”توکي به خبر ڪانهي ته مان ڇا آهيان باقي رهيو سوال ته تون ڇا آهين، تنهن جي حقيري مون کي ڄاڻ آهي سا ڪافي آهي. آءٌ تنهنجي انهيءَ ڄاڻ جي قبر ڏاڍي ته ڇا، قبر کان ٻاهر ٻئي طرف به پرواهه ڪندس.“

مونٽروس هاڻي لوئي کي پڪ ئي ڏسي رهيو هو.

ٿي چيو ته ”لوئي هيڏانهن ڏس! آءٌ توسان پنهنجي مستقبل بابت ڪو واعدو نٿو ڪري سگهان، مون کي ڪجهه معلوم ناهي ته ايندڙ زمانو مون لاءِ ڇا آڻي رهيو آهي، تون مون کي پنهنجي ماضيءَ ۾ جاءِ ڏيئي نه ٿي سگهين، جو ته

تون اهو زمانو ان وقت گذاريو هو، جڏهن منهنجو خيال ته
تنهنجي دل ودماغ ۾ ڪرنه هو تنهنڪري اسين ٻئي انهيءَ معاملي ۾
آجا ٻاجا اهيون — مون منهنجي مستقبل بابت ڪجهه نه ٿي
چاهيون، پر ماضيءَ بابت به آءٌ تنهنجي ماضيءَ کي خواه مخواه
کوٽڻ نه ٿو چاهيان تنهنڪري انهيءَ ڳالهه کي ڇڏي ڏي."

"آه! پر مردن جي ماضيءَ جي غلطين جي پرواه ڪندو
آهي؟" لوئي چيو.

"آءٌ انهيءَ بابت ۾ ڪو خيال نه ڪري رهيو هوس،
بلڪ مون کي اهي سهورا سال ياد اچي رهيا هئا، جيڪي مون پنهنجي
زال سان گذاريا هئا، اسان جو تعلق اسان جي شاديءَ کان به
اڳي جو هو جڏهن اسان اجا ٻئي ٻار هئاسين اهو سهورو ز انو
تو کان ڪسجي چڪو آهي ۽ توکي ان ۾ ڪا پائيواري ڪانه
ٿي ملي سگهي باقي مان ۽ تون — بس، اني ملي رهيا آهيون
۽ اهي ئي آهيون، جيڪي اڄ ۽ هتي آهيون."

"مون کي معلوم آهي تنهنجي زندگي مون کان سواءِ ٿي
راس ٿي آهي توکي منهنجي ڪا ضرورت ڪانهي ڪجهه به نه ٿي
ڏئي سگهان."

"توکي مون لاءِ دلي محبت آهي تو وڏان مون کي
پيار ۽ دشمني، ٻئي جذبا ملي رهيا آهن ۽ اهي ٻئي جذبا مون
کي پيارا آهن."

لوئي کان چرڪ نڪري ويو ۽ انهيءَ چرڪ ۾ هن کان
کل به نڪري ويئي.

"زسجانءِ، لوئي چيو، مون ت انهيءَ پوئين نالي واري
جذبي جو گهٽو مقدار موجود ڪونه ٿي ٿي."

۽ هاڻي مون کي توکي گهر پهچائڻو آهي ٻڌاءِ ته تون
هتي آئون ڪيئن؟" مونٽروس پڇيو.

هن انڌي بدن جي سنڌ سنڌ ۾ سور محسوس ڪيو
۽ ٿاڻونڊي هوءَ اٿي بيٺي ۽ مونٽروس کي سڄو واقعو دهرائي
ٻڌايائين هن جڏهن انهيءَ ماڻهوءَ جي ڳالهه ٻڌايس ته ڪيئن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نه هن رستي ۾ ايندي هن ڪي منڊليءَ مان ڏڪ هڻي ڪمري وٺو هو، تڏهن مونٽروس جون پرڙون عجب مان مٿي چڪجي ويون ۽ هن مشڪي لوئي کي ڏٺو.

”مون کي هڪ پيري رورٽ اها منڊي ڏني هئي، ۽ ڏيکاريو هئائين ته ضرورت وقت ان کي ڪيئن استعمال ڪريان لوئي مرڪي جواب ڏنو.

”خدا غرق ڪريس!“ مونٽروس جي وات مان نڪري ويو هن پنهنجي سڄي زندگيءَ ۾ ڪنهن کي اڳين پاراتو نه ڏٺو هو، ۽ اڄ جڏهن سندس وات مان پهريون پيرو ڪنهن جي لاءِ اها بد دعا نڪتي، تڏهن هو پنهنجو آوازي پڌي خود پاڻ به حيران ٿي ويو.

”چا هن تنهنجو چهرو چڱيءَ طرح ڏٺو هو؟“ هن لوئي کان پڇيو.

”نه مون کي منهن تي نقاب پيل هو“ لوئي جواب ڏنو، البت مون هن کي ڏٺو ته هو قد جو لانبرو ۽ بدن جو ٿلهو ۽ مضبوط هو چوڙاري اولده اندوڪار هو ۽ سينهن به وسي رهيو هو، هن جو آواز انگريزن يا اسڪاٽش نسل وارن جهڙو هو ايندڙ پن ٽن ڏينهن اندر اسان سيني کي ڏسي سگهنداسين پوءِ پاڻهي خبر پئجي ويندي ته ڪهڙي جي منهن تي ڏڪ جو ڪارو نشان آهي ڪهڙي خبر ته اهو خود لاپرپيل ٿي نڪري يا وري سگهن آهي نه هو اسان جو عزت مآب پادري واپرت پيلي پاڻ هجي! يا اهي به ٿي سگهي ٿو ته اسان جي شاه چارلس جو وزير خزانه ليڊ هائمڊ هجي!“

اُتي اها ڳالهه به ڪري رهي هئي ۽ ڪُل مان سڄي ڏسي به رهي هئي انهيءَ ڪاڪار ۽ هن جو ڪارو ئي ڏيکو چوڻو هن جي ڪاهڻ ڏان ترڪي رهي هيٺ ڪريو، نه هوءَ پنهنجي نفيس زناني پوشاڪ ۾ ڀريون پير مونٽروس جي اڳيان ظاهر ٿي پئي.

مونٽروس هن جي ٻانهن تي اهي ڪارا داغ ڏٺا.
جيڪي سندس ٻرحماڻ گرفت سبب لوئي جي نازڪ ماس تي
پنجي ويا هئا جن کي هن چوڻي جي کهري ڪپڙي اندر انهي
مهل تائين ڪاميابيءَ سان لڪائي رکيو هو لوئي تڙ تڪڙ
ڪري چوڻو ڪنيو ۽ وري، ٻانهن کي لڪائڻ جي ڪوشش
ڪئي ۽ انهيءَ ڪوشش ڪندي هن تڪڙو تڪڙو ڳالهائڻ
به شروع ڪيو، پر اهي سڀ چالاڪيون اجايون ثابت ٿيون.
مونٽروس جي عقابي نظرن لوئي جي اڇي ۽ نازڪ ماس تي
پنهنجن آڱرين جا نشان پهرين ڏسي ورتا هئا هو انهن داغن کان
لوئي جي ڇهري کي، ۽ ڇهري کان داغن کي وري وري ڏسي
رهيو هو ۽ لوئي ان مهل جوڪجي ڪجهه چئي رهي هئي، تنهن
تي مونٽروس جو ڌيان ئي ڪونه هو لوئي هن جي اهڙي نگاه
کي ڏسي شرم وچان سچي ڳاڙهي ٿي ويئي.

مونٽروس ڪجهه به نه ڳالهايو پر خاموشيءَ سان لوئي
جي هٿن سان چوڻو پڪڙي ڏاڍي نرميءَ ۽ نفاست سان اهو هن جي
ڪلهن تي اڇي وڌو هن جون مضبوط ٻانهون لوئي جي گردن
جي چوڌاري اچي ويئون هيون ۽ هن جذبات کان مغلوب ٿي
لوئي کي جهڪي پنهنجي بدن سان لاتو ۽ لوئيءَ پنهنجو مٿو
مونٽروس جي ويڪري سيني تي ڪٽي ڏڪايو. ڪجهه دير تائين
ٻئي ائين ساڪت ۽ جامد بيٺا رهيا ۽ دنيا وماڍيها کان بيخبر
فقط هڪ ٻئي جي وجود کان باخبر هئا.

لوئي سنهن ڦورائي مونٽروس ڏانهن ڪيو ته هن پنهنجو
منهن هيٺ جهڪائي، لوئي جي پيشانيءَ کي چمي ڏني آهستي
سان هن پنهنجو وات پيشانيءَ کان پري ڪري لوئي جي اکين
تي رکيو ۽ انهن کي واري ونيءَ سان چميون ڏنائين لوئي،
جنهن جون ٻئي اکيون ان مهل بند ٿي ويئون هيون اکيون
کولي پنهنجي محبوب کي نماڻائي سان ڏٺو، ته مونٽروس پنهنجا
مضبوط چپ هن جي نرم ۽ گلن جهڙن نازڪ ڳاڙهن چپن تي

ڪٽي رکيا ۽ پوءِ پنهي جي ڇپن هڪ ٻئي کي مضبوطيءَ ۽ سختيءَ سان پڪڙيو، ۽ ٻئي متوالا هڪ ٻئي جي محبت ۽ جوانيءَ جو رس چوسيندا رهيا.

دور ڪنهن ڪڪڙ جي ٻانگ جو آواز ٻار ٻار ٻڌڻ ۾ اچڻ لڳو ته مونٽروس کي هوش آيو ۽ هن دريءَ کان منهن ٻاهر ڪڍي آسمان ڏانهن نهاريو. اڀرندي طرف، هن تجربيڪار نگاهن پرهه ڦٽيءَ جا پهريان آثار نظر اچڻ لڳا. هن چپ چاپ لوئي جي ڪمر مان هٿ ڪڍي ميز تي رکيل ترار کڻي ورتي ۽ ان کي مياڻ ۾ وجهڻ کان سواءِ ئي، ان جي دستي کي مضبوطيءَ سان پڪڙي، لوئي کي ٻاهر هلڻ جو اشارو ڪيو. ٻئي ڄڻا هڪ ٻئي جي ڀاڪر ۾ چپ چاپ ڏاڪڻ تان هيٺ لٿا ۽ ٻاهر گهپ انڌيري ۾ مونٽروس لوئي جي رهنمائي ۽ پيشوائي ڪندو هليو، تان جو هو ٻئي اونداهيون گهٽيون ۽ سنسان رستا پار ڪري لوئي جي خاندان واري جاءِ جي پٺين باغيچي وٽ اچي پهتا. لوئي خاموشيءَ سان باغيچي جي ديوار وارو ننڍڙو در کوليو ۽ پوءِ چائنٺ وٽ بيهي، ڏاڍي نماڻي نگاهه کي مونٽروس کي ڏٺو.

مونٽروس سوچيو ته جيڪڏهن هو هن وقت جذبات جو ٿورو به مظاهرو ڪندو ۽ لوئي کي ڀاڪر ۾ پڪڙي وري پيار شروع ڪندو ته اتي ئي بيٺي بيٺي صبح جي روشني نمودار ٿي ويندي ۽ هو هڪ ٻئي کان جدا ٿي نه سگهندا. اهو خيال ايندي ئي هن هڪ نگاهه کڻي ڏاڍي گهرائي سان لوئي کي ڏٺو ۽ پويان پير ڪري پٺتي موٽڻ لاءِ ڦريو ته لوئي به ديوار وارو در زور سان بند ڪيو ۽ اندران ڪڙو لڳايو، جنهن جو آواز ٻاهر بمشڪل مونٽروس کي به ٻڌڻ ۾ آيو.

لوئي کي الوداع ڪري مونٽروس اڪيلو گهر موٽيو ۽ سڄي رستي ۾ هو پنهنجي زندگيءَ جي هن نئين شروع ٿيندڙ باب تي سوچيندو آيو. هو پنهنجي ڪمري ۾ داخل ٿيو ته اهو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويران نظر آيس. ديوار تي لڳل گھڙيال پنهنجي دستور موجب ٽڪ ٽڪ جاري رکيو بيٺو هو. ان جي ٽڪ ٽڪ جو آواز رات جي انهيءَ تنهائيءَ ۾ تمام وڏو ۽ ڏهڪاءَ خيز معلوم ٿي رهيو هو. ميز تي وڪرل بتي، جيڪا شام جي منهن اونداهيءَ ۾ مرجان هريءَ ٻاري هئي، هاڻي هلڪي ٻرڻ لڳي هئي. مونٽروس ان جي ٿڪي ۽ هلڪي روشنيءَ ۾ ميز تي پيل والٽر وڏلي جي تاريخ ڏٺي، جيڪا ان مهل به انهيءَ ورق وٽ کليل پيئي هئي جتي ان کي لوئي کولي رکيو هو.

مونٽروس آهستي آهستي قدم کڻندو ميز جي قريب پهتو ۽ ڪتاب کي ڏاڍي پيار ۽ احترام سان بند ڪري ٽيپي ناهي وري اتي رکيو، جتان لوئي ان کي لاٿو هو. مونٽروس انهيءَ ڪتاب کي ڏاڍي عزت ۽ احترام سان سنڀاليندو آيو هو، جو اهو ڪتاب سندس مرحوم والد جي نشاني هئڻ کان علاوه سر والٽر وڏلي جهڙي عظيم مدبر جهانديده سياستدان ۽ تجربيڪار سياح جي سڄي زندگيءَ جي تجربن جو داستان هو. مونٽروس جيئن ئي اهو ڪتاب کنيو ته هن کي ان جي هيٺان ٻه عجيب وغريب ڪاغذ رکيل نظر آيا. انهن مان هڪ ته اهو خط هو، جيڪو مرجان هري ميز تي وٺي، پنهنجي ڪيپٽن (مونٽروس) جي نالي لکي رهيو هو ۽ جيڪو لوئي جي اوچتو ڪمري ۾ داخل ٿيڻ ڪري اڌورو رهجي ويو هو. ٻيو ڪاغذ اهو هو، جنهن تي لوئي اڪيلائيءَ ۾ ويهي مرجان هريءَ جي شبيهه ٺاهي هئي. مونٽروس ٻنهي ڪاغذن کي ڏٺو، هڪ کي پڙهي ۽ ٻئي جو غور سان مطالعو ۽ مشاهدو ڪري ڪلي ويٺو.

هن کي حيرت ٿي رهي هئي ته لوئي ڪهڙي نه دلير ۽ بيباڪ شهزادي هئي، جيڪا هتري ڏپ هئڻ ۽ سخت ناسازگار حالت جي باوجود، پنهنجي ان کي اهڙي ڪل جهڙي شبيهه ٺاهڻ لاءِ ڪم آڻي ٿي سگهي، جاڪان ته هن مرجان هريءَ جو جيڪو چهرو ٺاهيو هو، سو حقيقت پسندانه هئڻ جي باوجود اهڙو ته ڪل جهڙو ۽ مضحڪه خيز هو، جيڪڏهن ان

ڪي سنڌس اصل مالڪ (سرجان هري) ڀاڻ ڏسي ولي ها ته هڪ دلمو نه اهڙو ڪاوڙجي وڃي ها، جو جيڪر لوئي کي مارڻ لاءِ تيار ٿي وڃي ها، پر ہوءِ جڏهن هو ان تي ڪجهه دير لاءِ ويچار ڪري ها، ۽ ٺڏي دماغ سان ان جي هرهڪ لڪ تي غور و خوض ڪري ان جو مطلب ۽ معني سمجهڻ جي ڪوشش ڪري ها، ته جيڪر ڀاڻ نه فقط ڪلي ڪلي اونڌو ٿئي ها، پر ساڳي وقت لوئي جي دليريءَ بي باڪيءَ ۽ ڪمال فن جو داد ڏيڻ کان سواءِ نه رهي سگهي ها.

يا شايد اڏين ته ناهي ته مونٽروس کي پنهنجي تازي دستياب ٿيل محبوب جي هرهڪ ڳالهه ۽ هر ادا ڪمال واري نظر اچڻ لڳي هئي؟ خود مونٽروس به ڪڏهن الهيءَ طرح سوچڻ لڳو ته اٿمن نه ناهي نه هو لوئي جي فن کي حد کان زيادهه داد ڏيئي رهيو هو؟ پر نه، جڏهن هن انهيءَ سڄي مسئلي تي هر پهلوءَ کان سوچ ويچار ڪري ڏٺو، تڏهن کيس انهيءَ شبهه ۾ لوئي جي فن جو ڪمال نه، بلڪ مصوريءَ جي فن جو اعليٰ ترين ڪمال نظر اچڻ لڳو.

هو حيران ٿي رهيو هو ته هڪ نوجوان شهزاديءَ جي هٿ سان اهڙا لڪا ڪيئن ڪاغذ تي پڄي رهيا هئا، جن جو مطلب ۽ معني ڪيڏي هر ڪنهن جي وس ۾ ڪونه هو بلڪ هڪ فنڪار يا مصوريءَ جي فن کان واقف ماڻهوئي ان جو صحيح قدر ۽ قيمت ڪري پئي سگهيو. مونٽروس جون نگاهون ڦرنديون گهڙنديون ممز تي پينسل سان لکيل شعر جي ڪن سٽن تي وڃي کپيون، جيڪي نازڪون ٿي لکيل نظر اچي رهيون هيون ظاهر هو ته اهي به سنڌس فنڪار محبوب جي هٿن سان اُکيل هيون هن سوچڻ شروع ڪيو ته قسمت هن کي ڪهڙي نه باڪمال محبوب سان ملائي رهي هئي.

....

پئي ڏينهن صبح جو سوير مونٽروس سڌو يوهيميا جي سابق جلاوطن ملڪه ايلزبيٿ سان ملاقات ڪرڻ لاءِ ويو. ملڪه

هن کي ڏسي هميشه وانگر ڏاڍي خوش ٿي ۽ هن سان گڏجي محل جي باغيچي ۾ ٽهلڻ لاءِ نڪري ويئي، راتوڪي مينهن ۾ گاهه ۽ وڻ ٽڻ، گل ٻوٽا سڀ ڌوپي صاف ٿي ويا هئا ۽ پکي پکڻ، جيت جڻيا، پوپٽ ۽ پونئر سڀ بارش جي خوشي ملهائي رهيا هئا. پوءِ ڪهڙو سبب هو جو ڪائنات جي بهترين مخلوق انسان اهڙي موقعي تي ڪمرن اندر ويهي رهي!

”ملڪه عاليه!“ مونٽروس سابق ملڪه ايلزبيٿ جي هٿ کي چمي ڏني ۽ چيو ته“، مون کي هڪ وڏي همت ڪرڻي پوي ٿي، اجازت هجي ته اهڙي بي باڪيءَ جو مظاهرو ڪريان.“

سابق ملڪه ايلزبيٿ جي دل اندر مونٽروس لاءِ نرمي ۽ محبت جي هڪ اهڙي ڪنڊ موجود هوندي هئي، جو هوءَ هميشه هن جي ڪمزورين جون ڳالهيون ٻڌي به انهن کي نظر انداز ڪرڻ لاءِ تيار هوندي هئي. ۽ هن موقعي تي ته مونٽروس انتهائي شرافت جو مظاهرو ڪري رهيو هو. پوءِ ڀلا هن کي ڪهڙو سبب هو، جو هوءَ سندس ڳالهه ٻڌڻ سان ناراض ٿئي!

”مونٽروس توکي ته خبر آهي ته توکي منهنجي اڳيان اهڙي رسمي حالت جي ڪا ضرورت ڪانه هوندي آهي ۽ هن وقت ته اسين ٻئي تنها به آهيون!“

”ملڪه عاليه!“ مونٽروس ٻنان ڪنهن ڊپ ڊاءَ ۽ خوف وهراس جي پنهنجي مطلب جي ڳالهه چوڻ لاءِ بي تاب ٿي رهيو هو.

”منهنجو ارادو آهي ته جڏهن آءٌ اسڪاٽلنڊ جي مهم تان ڪامياب ٿي موٽان، تڏهن اوهان مون کي پنهنجي فرزنديءَ ۾ قبول ڪرڻ جو شرف بخشيو!“

ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا کي سندس موجوده حالت ۾ اهڙي ناني ڏيڻ سان به قسمت وڏي مهرباني ڪري رهي هئي. پوءِ ڀلا هن کي ڪهڙو اعتراض ٿي ٿي سگهيو.

هوءَ دل ئي دل ۾ ڏاڍي خوش ٿي رهي هئي، ۽ حيران ٿي پڇيائين ”پر مونٽروس منهنجين ڏيئرن مان اها ڪهڙي خوش نصيب آهي، جنهن کي يورپ جي عظيم سپاهيءَ ۽ بي باڪ جنرل جي رفيقه حيات بڻجڻ جو فخر نصيب ٿيڻو آهي؟“

”شهزادي لوئي ملڪه عاليه!“ مونٽروس عجز ۽ انڪساري سان جواب ڏنو.

ملڪه ايلزبيٿ جي حيرت جي انتها نه رهي. هن ٻرون مٿي چڪي ۽ هڪ اک ٻوٽي مونٽروس ڏانهن ڏٺو.

”پر مونٽروس مون ته ائين پئي سمجهيو ته منهنجي ڌيءُ سوفيا انهيءَ اعزاز لاءِ وڌيڪ موزون ثابت ٿيندي!“

مونٽروس ڪو جواب ڪونه ڏنو. سامهون جهرڪيون هڪ ٿلهي متاري ۾ رس پيري ڪيئنئين کي گاهه مان ته ڪونئي ڪيري چيچاڙي رهيون هيون ۽ ملڪه جو سمورو ڌيان انهن ۾ هو.

اوچتو ملڪه ايلزبيٿ آف بوهيميا پاڻ کي پوڙهي محسوس ڪرڻ لڳي ۽ سندس ڏنگون اڳتي وڌڻ کان جواب ڏئي بيٺيون. هوءَ ٻه چار قدم کڻي، سامهون گاهه ۾ کٽل هڪ پراڻي زماني جي ڪاٺ جي بينچ تي وڃي ويٺي، اڄ تائين ته هوءَ پاڻکي جوان سمجهندي رهي هئي. پر هاڻي جڏهن هڪ اهڙي مرد، جنهن کي هوءَ اڄ تائين پاڻ جيترو وڏو همعمر سمجهندي آئي هئي، ۽ جيڪو دراصل سترهن سالن جو هو. حالانڪ ملڪه ايلزبيٿ ان وقت به ٽيوانجاهه سالن جي هئي ۽ هئي هن جي ڌيءُ سان شادي ڪرڻ جي خواهش جو اظهار ڪيو تڏهن هن کي شدت سان پنهنجي ۽ مونٽروس جي عمر جي وچ ۾ اصل فرق جو احساس ٿيو — ۽ انهيءَ احساس ئي هن کي پوڙهي محسوس ٿيڻ ڏنو.

ايلزبيٿ کي پاڻ تي غصو اچڻ اچڻ لڳو ته هن پنهنجي سوچي سمجهي مونٽروس کي اجازت ڇو ڏني. ڇو ته هن انهيءَ رشتي سان پنهنجاهه اعتراض ڪيا جيئن عام طور مائرن جو

دستور هو؟ ڇا هو لوئي جو همعصر هو؟ نه يقيناً نه! هن جي لوئي جي عمر ۾ ٻارهن سالن جو فرق هوا مونٽروس لوئي جي اڳيان ذري گهٽ پوڙهو نظر اچي رهيو هو، پر جڏهن ملڪه ايليزبيٿ پنهنجيءَ عمر ۽ مونٽروس جي عمر ۾ فرق تي غور ڪيو تڏهن خيال آيس ته انهيءَ حساب سان ته هوءَ هن جي اڳيان پوڙهي نظر ايندي هوندي، پر هوءَ انهيءَ ڳالهه کي تسليم ڪرڻ لاءِ هرگز تيار ڪانه هئي انهيءَ ڪري هن عمر جي فرق وارو اعتراض قبول نه ڪيو.

پهلا مونٽروس شاهي گهراڻي جو فرد ڪونه هوا اهو ته صحيح ۽ حق جانب اعتراض هوا ٿوروئي سوچ ڪمائڻ ته ملڪه کي شدت سان احساس ٿيو ته جيتوڻيڪ مونٽروس ڪنهن شاهي خاندان سان وابسته ڪونه هو پر ان هوندي به هن جو خاندان اسڪاٽلنڊ جي امرن سان انتهائي قديم ۽ معزز ترين گهراڻو هو— بلڪل اهڙوئي معزز جهڙو خود ايليزبيٿ ۽ سندس والد شاهه جيمس ڀهرئين ۽ سندس پاڻ شاهه چارلس پهرين جو خاندان اسڪاٽلنڊ جي قديم معزز خاندانن سان هڪ هوا

پر پوءِ به هن سوچيو ته ڪنهن وري به ڪونه ڪو اعتراض ضرور ڪرڻ گهربو هو. پر ڪهڙو؟

”مونٽروس، پر پڌاءِ ته آخر لوئي ڇو؟ ڇونه سنهنجي ڀاوي ۽ لاڏلي اينا يا سوفيا؟ اهي تنهنجي لاءِ وڌيڪ موزون ثابت ٿين ها! پر لوئي؟ هوءَ ته تمام ننڍي، ناتجربيڪار ۽ غير ذمه دار شهزادي آهي!“

مونٽروس ملڪه جون ڳالهيون پڌي مرڪي رهيو هو هن سوچيو ته ملڪه کي ڪنهن ٻئي ڍنگ سان هائوڪار ڪرڻ تي مجبور ڪرڻ گهرجي. ان ڪري هن هڪ ٿئون، پر انتهائي قديم داءُ کڻيو جيڪو عورت کي نرم ڪرڻ جو آزمايل ۽ مجرب نسخو هو.

”بس اهوئي سبب آهي جو هوءَ بلڪل توهان وانگر

آهي ملڪه عالم!“ مونٽروس جواب ڏنو— ”جڏهن هوءَ شرارت مان ڏسندي آهي تڏهن بلڪل اُنهن نظر ايندي آهي جيئن اوهان پاڻ جڏهن هوءَ منهن جو پاسو ڦيرائي ٿي ڏين اڪين سان ڏسندي آهي تڏهن قسم خدا جو ملڪه عالم هوءَ بلڪل اُئين نظر ايندي آهي جيئن ته خود اوهان پنهنجن پيارين آهو چشم اکين سان ڏسي رهيون آهيون— ڇا اهي سبب لوئي سان شادي ڪرڻ جي خواهش پيدا ٿيڻ لاءِ ڪافي ناهن؟“

”هل چاپلوس! ملڪه ايليزبيٿ موڙو ڏيئي مونٽروس کي ڪلي چيو ”تون ته هميشه پس اجائي خوشامد پيو ڪندو آهين!“

”نه نه ملڪه عالم! اها بي انصافي نه ڪريو، اها مون سان نه بلڪه اوهان پاڻ سان زيادتي ڪري رهيون آهيون“

”اڙي جيمي گرهام! تون دنيادار ۽ تجربيڪار مرد آهين ۽ آءٌ هڪ بيوقوف عورت ٿي آهيان! تون ٿي بهتر ڄاڻين ٿو ته حقيقت ڇا آهي!“ ملڪه ايليزبيٿ جواب ڏنو.

”اوهان ڇا ۾ بيوقوف آهيو؟ ڇا اوهان منهنجي ۽ لوئي جي رشتي لاءِ رضامندي ڏيئي بيوقوفي ڪري رهيون آهيو! نه، نه مون کي انهيءَ ڳالهه تي يقين نه ٿو اچي! توهان پنهنجي رضامندي ڏني نه؟ ڇا، سان پڪ سمجهان نه؟“

”اڙي جيمي! ڇا، مان توکي انڪار ڪرڻ جي همت ڪري سگهان ٿي؟“ ملڪه ايليزبيٿ مشڪندي چيو. ”توهان جو گهراڻو، اسان جي اسٽوئرٽ گهراڻي کان ڪوئي پيراءِ گوءِ کڻي ويو آهي. پر هڪڙي ڳالهه اُٿي ڏ، توکي انهيءَ رشتي لاءِ چارلس جي رضامندي به حاصل ڪرڻي پوندي! پر مون کي پڪ آهي ته هو اسڪاٽلنڊ ۾ پنهنجي طرو ڪول وائسراءِ جي درخواست کي هرگز رد نه ڪندو، خصوصاً جڏهن ته اهو رشتو تنهنجي اسڪاٽلنڊ واري مهم جي ڪاميابيءَ کان پوءِ ٿي ٿيڻو آهي. پر ٻڌاءِ ته سهي، تون ايڏو وقت انتظار ڇو ٿو ڪرڻ چاهين؟“

”اهو هن ڪري، جو آءٌ هن کي پاڻ سان اڻ حالت ۾

ٻڌڻ نٿو چاهيان، جيڪڏهن ڪنهن به سبب ڪري منهنجي زندگيءَ جو خاتمو ٿي وڃي ۽ آءٌ واپس اچي نه سگهان“ مونٽروس وضاحت ڪئي.

”ته پوءِ ڀلا، ان جو ذڪر هاڻي ڇالاءِ ٿو ڪرين؟“

”هن ڪري جو آءٌ پاڻ کي هن سان ٻڌڻ ٿو چاهيان.“

هوءَ ٺهڪ ڏيئي کلي ويئي ايلزبيٿ کي محسوس ٿيو ته سندس کلڻ جو آواز سخت ۽ بي سرو نڪري رهيو هو. کيس حيرت ٿي ته ڇا اهو آواز مونٽروس کي به ان طرح ٻڌڻ ۾ اچي رهيو هو؟

”ڇڱو ڀلا تون هن کي ڳولي لهه ۽ جڏهن کيس منهنجي رضامنديءَ بابت ٻڌائي ڇڏين تڏهن کيس مون ڏانهن موڪلي ڏج. آءٌ هتي ئي انتظار ڪري رهي هونديس پر ڇا تون هن کي اڳيئي ته نه ٻڌايو آهي؟“

”نه، ملڪه عاليه! مون اهڙي جسارت نه ڪئي آهي.“

”ڇڱو ته پوءِ ڀلا هن کان اڳ ۾ مون ڏانهن موڪلي ڏي. آءٌ ٻن عاشقن جي راز و نياز جي نظاري ختم ٿيڻ تائين هت اڪيلي ويهي انتظار نه ڪري سگهنديس.“

هو اتان هليو ويو. ملڪه هن کي چتائي ڏسندي رهي ته ڪيئن نه هو بلڪل سڌو سنئون، ٻگها قدم کڻندو ڪمري ۾ داخل ٿيو. ملڪه کي احساس ٿيو ته هو اڃا پنهنجي ڀرپور جوانيءَ جي حالت ۾ هو ۽ سندس ٻگها ٻگها قدم اهڙيءَ سان کڻجي رهيا هئا، جو انهن سان هن جي دل خوشيءَ ۽ انتهائي مسرت جي ڪيفيت ظاهر ٿي رهي هئي.

هن ڪڏهن به مونٽروس جهڙو مرد نه ڏٺو هو. جيڪڏهن هوءَ اهڙي ڪنهن مرد سان ملي ها، ته سندس زندگي جيڪر ٻئي نموني جي هجي ها. پر هن افسوس سان محسوس ڪيو ته مونٽروس جهڙا مرد هر نسل ۾ پيدا نه ٿيندا آهن. اها لوئي هئي، يا هن کان سواءِ سندس ئي نسل يا ايندڙ نسل جي ڪا نوجوان ڇوڪري ئي اهڙي خوش قسمت ثابت ٿيڻ واري هئي

جنهن کي مونٽروس جهڙو بهادر ۽ باوفا مرد نصيب ٿيڻ وارو هو.
ايلزبيٿ کي معلوم هو ته ڪيئن نه مونٽروس پنهنجي پهرين زال، مئگڊالين جي وفات کان پوءِ سالن تائين ڪنهن به عورت ڏانهن اکيون کڻي نه ڏٺو هو. هن جو اهو عهد يورپ جي سڀني درٻارين ۾ عام طور مشهور هو ته مونٽروس وري ڪنهن عورت سان پيار ڪرڻ جو قسم کڻي ڇڏيو آهي. اهوئي سبب هو، جو هن سان ڪيترين ئي درٻاري اميرن جي نوجوان ۽ خوبصورت ڌيئرن پيار ڪرڻ جي ڪئي ڀيرا ڪوشش ڪئي هئي، پر هن باوفا مرد انهن کي نفرت وچان ٺڪرائي ڇڏيو هو.
ملڪه ايلزبيٿ سوچڻ لڳي ته ڇا، اهوئي سبب اهڙو نه هو، سندس ڌيءُ لوئي کي دنيا جي انتهائي خوش نصيب دوشيزه جو درجو ڏيئي رهيو هو؟ هوءَ ئي اها پهرين نوجوان عورت هئي جنهن جي محبت جو مونٽروس دم ڀرڻ لاءِ آتو هو ۽ انهيءَ حساب سان ملڪه ايلزبيٿ اها خوش نصيب ماءُ هئي، جنهن جي ڌيءُ اهڙي بانڪي بهادر ۽ خوبصورت سردار کي پنهنجي محبت ۾ ڦاسائڻ ۾ ڪاميابي حاصل ڪري، سڄي يورپ جي نوجوان شهزادين کي شڪست فاش ڏني هئي!
لوئي آهستي آهستي ماءُ وٽ اچي پهتي ۽ حيرت وچان هن کي ڏسڻ لڳي.
”ڇا، تون مون کي ياد ڪيو آهي، امان؟ هن پڇيو.
”هائو ڌيءُ ايلزبيٿ ڌيءُ کي ڏسي چيو.“ مون کي فقط هڪ ڳالهه توکان پڇڻي آهي ۽ يقين اٿم ته تون ان باري مون کي پنهنجي رازدار ماءُ سمجهي سچ ٻڌائيندينءَ.“
”ڇا آهي امان؟“ لوئي عجب ۽ خفگيءَ وچان پڇيو.
”لوئي، سچ ٻڌاءِ ڌيءُ ته تون ڪڏهن به ڪنهن مرد سان هم بستر ٿي آهين؟“
لوئي جي دماغ سان ڄڻڪ ڌڪ نڪري ويو. اڄ هي امان کي ڇا ٿيو آهي، جو اهڙو بيهودو سوال پڇي رهي آهي؟ هوءَ اکيون ڦاڙي ماءُ کي ڏسي رهي هئي ته ملڪه ايلزبيٿ

ڏيءَ کي چيو:
لوئي، حيران ٿيڻ جو ڪو به سبب ڪونهي توکي عنقريب سڀ ڪجهه سمجهه ۾ اچي ويندو، پر تون سچي ڳالهه ٻڌاءِ ۽ فقط هائو يا نه ڪر.“
”نه امان، اهڙي ڳالهه منهنجي زندگيءَ ۾ اچڻ ڪانه ٿي آهي البت مون مختلف ڏينهن ۾ ٻن ساٿين سان محبت ڪئي آهي پر ڪنهن کي به اجا تائين اهڙي اجازت نه ڏيڻي سگهي آهيان.“
لوئي جي ماءُ جي واتان شڪراني جي آه نڪري ويئي ۽ هن ٻيهر ماءُ پري ڏيءَ کي چيو ته ”هائي، ٻڌايو ته جيمي گرهام توکي ڇا چيو؟“
”ڪجهه به نه امان“ لوئي چيو، ”هن فقط ايترو چيو ته تون مون کي ياد ڪري رهي آهين“.
”پوءِ پلا توکي اهڙن ڪاغذ وانگر اڇي نظر اچڻ جي ڪهڙي ضرورت پيئي آ ؟ ائين پيو نظر اچي ته پنهنجي ڪاغذ جهڙي اڇي چهري تي ڳلن جي جاءِ تي ڳاڙهيءَ مس جا ٻه داغ پيل آهن. ائين پيو ڀانئجي ته سڄي رات اوجاڳو ڪيو ائيءِ!“
”نه امان سڄي رات ته اوجاڳو نه ڪيو ائين، البت دير سان ننڊ ضرور آئي. سڄي رات پاسا ورائيندي گذري.“
”اونهه!“ ملڪه ايلزبيٿ چيو، ”مون کي اهڙين نوجوان ڇوڪرين سان ڪا همدردي ڪانه هوندي آهي، جن کي هميشه اٺ ڪلاڪ پوري ننڊ هجي ته سندس چهرو اصل حالت ۾ رهي نه ته ڪومائيل گل وانگر گهنج گهنج ٿي وڃي. هاڻي وڃ ۽ جلدي وڃي پنهنجي چهري تي پينٽ پائوڊر ڪر.“
”پر امان، تون مون کي فقط اهو معلوم ڪرڻ لاءِ گهرايو هو ڇا ته آءٌ ڪنهن مرد سان هم بستر ٿي آهيان يا نه؟“
”ها، اها ڳالهه توکي ”فقط“ ٿي نظر اچي؟ مون توکان اهو سوال پڇڻ لاءِ ٻن سالن کان انتظار ڪيو آهي، هاڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻچ، ۽ وڃي پنهنجي عاشق کي انهيءَ ڳالهه جو جواب ڏي، جيڪا هو توکان پڇي"

"منهنجو عشق؟ هو توکي ڇا پڇندو رهيو آهي؟"

"انهيءَ کان ٿي وڃي ٻچ ڇا، هو اڃا اتي موجود آهي؟

"هائو، اسٽوڊيو ۾ موجود آهي، جتي هن مون کي گهولي لڌو"

"ها، ها، مون کي ياد ٿو اچي ته توکي موسيقيءَ کان وڌيڪ مصوريءَ سان عشق آهي"

"پر امان!"

"هن ڇوريءَ کي نه معلوم ڇا ٿيو آهي!" ايلزبيٿ ڌيءَ کي ڏسي مرڪي ڏنو. "تون مون کي اهڙين نظرن سان ڇو ٿي ڏسين؟"

"تون اهڙي مفهوم نظر اچي رهي آهين، امي".

لوئي اٿي، چئي ۽ دوڙندي باغيچي کان ٻاهر نڪري ويئي. مونٽروس اسٽوڊيو ۾ اڃا اتي ئي ويٺو هو، جتي لوئي هن کي ڇڏي ويئي هئي. جنهن مهل لوئي اسٽوڊيو ۾ وري پهرين داخل ٿي، تڏهن مونٽروس پنهنجي اڳيان هڪ تصوير رکي ان کي غور سان ڏسي رهيو هو.

"تون اسان سان ڪهڙيون ڳالهيون ڪندو رهيو آهين؟ هونءَ ته مون کي پاڳل ٿي معلوم ٿئي! هن سوڙ کي تنهنجي هٿان نباهو موڪلي ڪيرايو ۽ پوءِ جڏهن مان هن وٽ پهتس تڏهن هن مون کان فقط ايترو پڇيو ته ڇا، آءٌ ڪنهن مرد جي داشته ٿي رهي آهيان يا نه؟" لوئي حيرت وچان پڇيو.

"ڇا، اهو سوال توکي بلڪل بي وزن معلوم ٿي رهيو آهي؟"

"نه، اهو سوال واقعي وڏي اهميت رکندڙ آهي. پر ڪٿي نه، ان جو مطلب ڇا هي؟" لوئي هاڻي مونٽروس کي مشڪندو ڏٺو ته مشرقاڻو فخرو ڪري هن تي حڪم هلائڻ لڳي.

"مطلب اهو آهي، منهنجي راڻي" مونٽروس مشڪندي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪ هڪ لفظ جدا جدا ادا ڪندي چيو، ”ته مون هن کان اها اجازت گهري آهي ته آءٌ جيڪڏهن يا جڏهن به اسڪاٽلنڊ کان ڪامياب ٿي واپس اچان، تڏهن توسان شادي ڪريان.“

لوئي جو سفيد چهرو هڪدم ڳاڙهي گلاب جهڙو سرخ ٿي ويو ۽ سندس والده جي بقول هن جي ڳلن تي ڳاڙهيءَ مس وانگر جيڪي داغ نظر اچي رهيا هئا، تن ۾ چمڪ ته روشني اچي ويئي ۽ اهي چمڪڻ لڳا.

”ڇا، آءٌ اهو پڇان ته انهن ڇو؟“ لوئي آڪڙجي پڇيو.

”سنو، ان لاءِ دستوري سببن سان ڪي چڱا خاصا سبب آهن“ هن ڪمس اها به مرڪندي چيو، پر اوچتو مونٽروس محسوس ڪيو ته سندس دل جي ملڪه جيتري قدر ناخوش نظر اچي رهي هئي، اوتري قدر ئي غصي ۾ ڀرجي ويئي هئي.

لوئي ڪاوڙ وچان مونٽروس کي ڏسي چيو ته ”توهان جو پهريون سبب شايد اهو آهي ته مان ڪالهه ذري گهٽ سڄي رات تائين تو وٽ اڪيلي ڪمري ۾ موجود هيس، ۽ جيڪڏهن اها ڳالهه ظاهر ٿئي ته تون مون کي ڏسڻ نه چاهين ـ ۽ خاص طرح هريءَ جي ٻيڙين نگاهن ۾ مون کي صاف ڪرڻ نه چاهين! ڇو ته مون کي انهيءَ ڪمپني جي ڪا پرواهه آهي ته هو منهنجي متعلق ڇا ٿو سمجهي!“ لوئي جي ڪاوڙ سندس اکين شعلا بڻجي نڪري رهي هئي.

”مون هريءَ سان اڄ صبح ٿي ملاقات ڪئي آهي“ مونٽروس سخت لهجي ۾ جواب ڏنو، ”توکي هن جي خيالن کي پنهنجي متعلق پاڪ و صاف ڪرڻ جي ڪا ضرورت ڪانهي پر تون هريءَ کي وچ ۾ آڻي، مون سان سخت ناانصافي ڪري رهي آهين“.

لوئي ڪنڌ ڪٽي هيٺ جهڪايو هو. سندس چهرو وري سفيد ٿي ويو هو. هن جي سچي همت هارجي ويئي هئي.

مونٽروس هن جا ٻئي هٿ پنهنجن مضبوط ۽ طاقتور هٿن ۾ پڪڙيا ۽ هن جي ٽڪل ۽ ماندين اکين ۾ ڏٺو. هن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دل ۾ سوچيو تہ ڇا، آءٌ جڏهن لوئي کي ڪالهہ رات گهر ڇڏي آيو هوس، تڏهن هوءَ سمهي رهي هئي يا سڄي رات جاڳندي گذاري هئائين؟

”ڇا، تون ائين نہ ٿي سمجهي سگهين“ مونٽروس مشڪندي لوئي کي چيو، ”تہ آءٌ پنهنجي دل جي معاملي ۾ پنهنجين خواهشن جو ”هريءَ“ جي راين ڪان وڌيڪ خيال رکندس؟“

”پر اها تنهنجي مرضي آهي ٿي ڪانہ“ لوئي جي دل سان درد وچان دانهن نڪتي، ”تون تہ هاڻ کي ڪنهن عورت سان الجهائڻ چاهين ٿي نہ ٿو. اها ڳالهہ تنهنجي فطرت جي خلاف آهي ۽ تون هاڻ سان بہ ڪاوڙيل آهين ۽ مون تي بہ غصو اٿئي، گذريل رات جڏهن تون پنهنجي ڪمري ۾ رت لڳل اگهاڙي ترار سان داخل ٿيو هئين ۽ مون کي اتي ويٺل ڏٺو هئي، تڏهن تنهنجي دل ۾ منهنجي لاءِ انتهائي نفرت پيدا ٿي هئي، جنهن کي مون تنهنجين اکين مان شعلن وانگر پڙڪندو ڏٺو هو. ان ڪان ڪجهہ ڏينهن اڳ بہ تون مون ڪان نفرت ڪندو هو.

هو ڪمري جي آخري ديوار تائين وڏا وڏا قدم کڻندو ويو، ۽ اتان ڦيرو کائي موٽيو تہ لوئي جي سامهون اچي بيٺو.

”پوءِ پلا ڇا ٿي چوين؟ ڇا، تون منهن مٿي ڪري، وري ڪڏهن بہ منهنجو چهرو نہ ڏسڻ جو قسم کنيو آهي؟“ هن حسرت ڀري آواز ۾ پڇيو.

لوئي نمٽ منهن مٿي ڪيو ۽ هن جي چهري تي ڀرپور نظر وڌي. سندس عجيب و غريب اکيون، جيڪي هن جي آڏين پرون جي اثر ڪان ترڇيون نظر اچي رهيون هيون، هن کي ڏسي ڄڻ مشڪي رهيون هيون ۽ جيتوڻيڪ سندس چپ هلڪي نموني ۾ ڙڪي رهيا هئا، پر تڏهن بہ هوءَ هاڻ ٿي پوريءَ طرح ضابطو رکي رهي هئي. ڪجهہ سنجيدگي اختيار ڪري لوئي چيو:

”آءٌ هن ڳالهہ تي يقين ڪرڻ جي ڪوشش ڪنديس

ته مون تو سان جانبازي ڪري توکي ھاڻ سان محبت ڪرڻ لاءِ مجبور ڪيو، ورنه تون پنھنجي لڪي مون سان محبت ڪرڻ لاءِ آماده ڪونه ھئين.“ مونٽروس اھي لفظ ٻڌي چڻ ته ڦاٽي پيو ۽ رڙ ڪري چيو:

”دنيا ۾ جيڪو به وڏي ۾ وڏو ڪوڙ ٿي سگھي ٿو، تنھن کان به وڌيڪ وڏو ڪوڙ تون ھن وقت ڳالھائي رھي آھين.“ مونٽروس ٽھڪ ڏيئي چيو.

پوءِ ھو لوئي جي ڪوچ جي سامھون پيل ننڍڙيءَ ميز تي ھن جي آمھون سامھون ٿي ويٺو ۽ ھن جي چمڪندار ڳاڙھي کي پنھنجي ساڄي ھٿ جي آڱوٺي ۽ ڏسڻي آڱر جي وچ ۾ پڪڙي لوئي جو منھن مٿي ڪيو، ۽ ان کي پنھنجي طرف ڏائين موڙي چيو، ”اھو ته سچ آھي ته تون نه، بلڪ تنھنجي پرڪشش شخصيت تنھنجي محبت ۾ ڦاسائڻ تي مجبور ڪيو آھي ھاڻي ته آءٌ چاھيان ٿو، تڏھن به توسان محبت ڪرڻ کان سواءِ رھي نٿو سگھان، توسان جھيڙي ڪرڻ ۾ جيڪا لذت ملي ٿي، تنھن کي به نظر انداز ڪري نٿو سگھان ٿو.“

ھو لوئي جي ڳاڙھيءَ کي ھار وجھان ھٿڙانھن ھرڏانھن ڦيرائيندو رھيو.

”خبر اٿئي ته مون جڏھن پھريون دفعو تنھنجي ھيءَ پياري چمڪندار ڳاڙھي ڏٺي، تڏھن کان وٺي منھنجي دل ان کي ھٿن پڪڙي ڦيرائڻ گھرائڻ پئي چاھيو، ۽ نيٺ اڄ منھنجي دلي آرزو پوري ٿي رھي آھي.“ ھن سمجھ ياد ڪري وري ڳالھائڻ شروع ڪيو ھن جي پياري آواز ۾ مسرت جي ڌيمل لھر نمايان ظاھر محسوس ٿي رھي ھئي. ھن چيو ته ”لوئي مون کي ھڪ نانگ ۽ ڳائيل واڳ جي ھڪ سٽ ياد اچي رھي آھي، جيڪو مون ڪنھن وقت ڏٺو ھو ڪھاڙي نه موزون سٽ ھئي:

”اي عاشق، ھن جي شڪل کي چڱيءَ طرح چاھي ڏس، ماس جي اھيءَ ننڍڙي گولي اندر شايد توکي سڄيءَ دنيا جي عجيب وغريب نظارن جو عڪس نظر اچي.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”هاڻي مون کي چڱيءَ طرح ياد آهي ته لوئي وراڻيو“ ۽ انهيءَ ناٽڪ جو نالو تنهنجي دل مان نڪرندڙ انهيءَ گيت مان خوب ٺهڪي رهيو آهي، جنهن جو ٽُل آهي: ”وري ڪڏهن محبت نه ڪندس“۔

مونٽروس پنهنجي ٻانهون اڳتي وڌائي هن جي نازڪ ڪلهن ۾ پنهنجي هٿ مضبوطيءَ سان وڌا ۽ ڪنهن خوب ڏولڏاڙا ڏيئي پاڻ ڏانهن جهڪيو ۽ پوءِ هن کي ڀاڪر ۾ جهلي بيشمار پيار ڪيا هاڻي پنهنجي خوشيءَ وچان ڪلي رهيا ڏان جو هنن جي اکين مان جذبات جي شدت ڪان لوڙها وهڻ لڳا ٿوري ئي دير ۾ هنن پنهنجي وري هڪ ٻئي کان چمون وٺڻ شروع ڪيون اوچتو کين محسوس ٿيڻ لڳو ته ڄڻ هو هڪ ٻئي کي مدين کان وٺي سڃاڻندا هئا ۽ هڪ ٻئي لاءِ ئي قدرت هنن کي ٺاهيو ۽ دنيا ۾ موڪليو هو.

”ڪنهن پلا پڇاءِ ته هاڻي مون کي تنهنجي اجازت آهي يا نه؟“

”اجازت؟ ان وقت جڏهن تون اڳئي مون کي پاڻ سان گڏ قدم بقدم هلڻ لاءِ حڪم ڏيئي به چڪو آهين؟“

”ڪاش مان توکي اهڙو حڪم ڏيئي سگهان ها.“

جيڪڏهن هوءَ شهزادي ۽ سندس بادشاه ۽ آقا جي پٽ نه هجي ها ته مونٽروس جيڪر هن سان اتي جو اتي ۽ انهيءَ شادي ڪرڻ جي خواهش ظاهر ڪري ها ۽ پوءِ هنن کي هڪ ٻئي جي محبت ۽ صحبت مان لطف اندوز ٿيڻ لاءِ چند هفتن جي مهلت ملي وڃي ها، پر جيئن ته ”شهزادن ۽ وڏ گهراڻن شهزادين جي شادين جو انتظام انهيءَ طريقي سان نه ٿيندو آهي، ۽ جيئن ته ڪو به اهڙي ساٿو اپهري شاديءَ ٿي هن بدناميءَ جي امڪان کان علاوه اعتبار ڪرڻ لاءِ تيار نه ٿئي ها ته ضرور ”دال ۾ ڪو ڪارو“ موجود آهي، ان ڪري مونٽروس پنهنجي محبوب کي اهڙي افسوسناڪ صورتحال سان دوچار ٿيڻ جي ڪم ڪرڻ لاءِ تيار نه هو ان کان علاوه هن اسڪاٽلنڊ وڃڻ کان پوءِ سندس

غير موجودگيءَ ۾ لوئي کي ماڻهن جي اهڙن الواهن ۽ الهن جي نتيجي ۾ پيدا ٿيندڙ بدناميءَ جو اڪيلي سر مقابلو ڪرڻو پيو ها! اها مونٽروس کي ڪنهن به قيمت تي قبول ڪانه هئي.

هن پنهنجي اهيءَ خواهش جو ظاهري طور لفظن ۾ ذڪر نه ڪيو ۽ دل ئي دل ۾ دعا ڪندو رهيو ته لوئي سندس خيالن کي پڙهي نه وٺي، ڇاڪاڻ ته ٻئي ڄڻا محبت ۾ جنهن وڌيڪ گهرا وڃن ها، تنهن لوئي لاءِ وڌيڪ خطرناڪ صورتحال پيدا ٿئي ها، امڪاني ڳالهه بدلجي بغض جي صورت جي اختيار ڪري ها!

پر لوئي پنهنجن خيالن ۾ مگن هئي. نيٺ هن مشڪندي سندس منهن مٿي ڪيو ۽ مونٽروس ڏانهن نهاري هڪ آڱر مٿي ڪري ڏاڍي پيار ڀري انداز سان ان کي لوڏائيندي چيو:

”هڪ ڳالهه اهڙي آهي، جنهن جي خلاف آءٌ هميشه بغاوت ڪرڻ کان سواءِ اصل رهي نه سگهنديس.“

”پڪ، پڪ“ مونٽروس اُڀرو ٿي پڇيو.

لوئي مشڪندي چيو ”نه، نه هائي نه — آءٌ اها ڳالهه پوءِ ڪنهن وقت ٻڌائينديس.“

”ڇو؟ هائي ڇونه؟“ مونٽروس سنجيده ٿيندي پڇيو.

هو ميز جي هڪ ڪنڊ تي ويٺو. لوئي سک جو ڊگهو ٿڌو ساهه ڀري، پنهنجو نازڪ ۽ پيارو مٿو هن جي ويڪري سيني سان ٽڪائي رکيو هن جي سينهن جا پاسا مونٽروس کي ڏاڍا پيارا لڳي رهيا هئا هن دل ئي دل ۾ چيو ته جيڪڏهن منهنجي محبوب کي سندس موجوده موڊ ۾ جڳ مشهور مصور ليئو نارڊو ڪنهن طرح ڏسي وٺي ها، ته يقيناً هو لوئيءَ جو هيءُ پيارو ”پوز“ تصوير جي صورت ۾ هميشه لاءِ محفوظ ڪرڻ کان سواءِ نه رهي سگهي ها.

مونٽروس کي ائين محسوس ٿي رهيو هو ته لوئي جو سڄو بدن ٿڪاوٽ ۽ ذهني ڇڪتاڻ کان پوءِ ڪنهن نصيب ٿيل سڪون کان ڍلو ڍالو ٿي رهيو هو، ۽ هوءَ ائين ويهي ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عجيب راحت ۽ سرور محسوس ڪري رهي هئي. هن محسوس ڪيو ته هيءَ حسينه اڪثر ڳالهين ۾ پنهنجي ماءُ وانگر هئي، جيڪا ڪڏهن به جسماني ٿڪاوٽ محسوس نه ڪندي هئي مونٽروس جي مرحوم ٻڍڙين زال منگڻين انهن ڪانه هئي لوئي دراصل، منگڻين جو ضد معلوم ٿي رهي هئي، ۽ اهوئي سبب هو، جو هوءَ ڪيس حد کان زياده پياري لڳي رهي هئي.

”مگو ٿيو، جيو هيءَ منگڻين وانگر ڪمزور طبيعت جي ناهي،“ هي سوچي رهيو هو، نه ته خبر ناهي ته منهنجي ڪري هن کي ڪيترو ڏک ڏاکڙو برداشت ڪرڻو پوندو. اهو خيال ايندي ئي هن لوئي جو چهرو پنهنجي سيني سان زور سان لڳايو، ڄڻ ته هو ڪيس دنيا جي بي انصافين ۽ بي رحمين کان محفوظ رکڻ لاءِ جتن ڪري رهيو هو.

مونٽروس ان وقت به اهو سوچي رهيو هو ته هن جي زندگي ۾ نه معلوم ڪهڙا ڪهڙا حادثا ۽ واقعا رونما ٿيا آهن؟ نه معلوم انهن جيو اثر لوئي جي زندگي تي ڪهڙو ٿئي ۽ هن کي ڇا ڇا برداشت ڪرڻو پوي!

هوءَ مونٽروس جي ڪلهي سان لڳي ويٺي رهي ۽ سندس ٻانهن تي ڪنڌ رکي هن جي دلي احساسات ۽ جذبات جو اندازو لڳائي مونٽروس جي مضبوط ٻانهن جي حفاظتي زور سان لطف اندوز ٿيندي رهي. هن جي خيالن ۾ انهن محسوس ٿي رهيو هو ته ڄڻ مونٽروس جي محبت ڀري ٻانهن جو زور هن کي دنيا جي هر ايندڙ شامت ۽ مصيبت کان بچائڻ لاءِ سڀ ڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار هو.

”ايڏي ڪوشش نه ڪر،“ لوئي پيار ڀري انداز ۾ چيو، تنهنجي دل ۽ دماغ اندر جيڪي ڪجهه وهي وايري رهيو آهي، سو سڀ مون تائين پهچي رهيو آهي. مان ٿي سان هر اهو لفظ پڙهي رهي آهيان، جيڪو تنهنجي زبان سان ادا ٿي نه رهيو آهي ڇا پوئي پڙهين؟“

”نه توکي منهنجي سلامتيءَ جو ڊپ ٿي رهيو آهي،

توکي اهو فڪر وڪوڙي رهيو آهي تہ تنهنجي ڪري مون کي ڪهڙيون مشڪلاتون منهن ايندڀون...... فڪر نہ ڪر، مان ايتري ڪمزور فطرت ناهيان، جيڪڏهن هن کان پوءِ سڄي زندگيءَ ۾ مون کي پيو ڪجهہ نصيب نہ ٿيو، تڏهن بہ مان هن هڪ گهڙيءَ جي محبت ۽ تنهنجي پيار کي پنهنجي زندگيءَ جي قيمت سمجهندس."

"شڪر آهي، جو تون ايتريقدر مضبوط دل جي مالڪ آهين!"

"اها ڪا وڏي ڳالهہ ناهي"، لوئي ورندي ڏني" عقلي ڳالهہ بہ اهائي آهي ۽ جيئن تہ توکي ڪنهن بہ ڳالهہ لاءِ ذمدار بڻائي نہ ٿو سگهجي، انڪري بهتر اهو ئي آهي تہ نہ پاڻ کي ڪنهن ڳالهہ لاءِ ڏڌل سمجهہ ۽ نہ آءٌ پاڻ کي ڏڌل سمجهندس. اهائي ڳالهہ ڪافي آهي تہ اسين پيئي محسوس ڪريون ٿا تہ اسان جي هڪٻئي سان دلي محبت آهي، جنهن کي ڪوبہ اسان کان کسي نہ سگهندو. ڇا، اها ڳالهہ ڪافي ناهي؟"

"ٺيڪ آهي" مونٽروس چيو، "اسان مان ڪوبہ مقدر کي پرغمال ڏيڻ لاءِ تيار ڪونهي."

"ڇا، تون پاڻ ڏانهن اهڙو ڪري رهيو آهين؟ لوئي مرڪي پڇيو، "توهان تہ مائٽن حد ڪري ڇڏي، ايڏي تڪڙ؟"

"نہ، نہ لوئي" مونٽروس پيئي هٿ لوڏائيندي چيو، "اها منزل اڃا گهڻي پري آهي، في الحال اسان کي هڪٻئي جي وجود ۾......"

لوئي پنهنجو نازڪ ۽ سرخ و سفيد هٿ ڪٽي مونٽروس جي وات تي رکيو ۽ هو پنهنجي منهن کي هڏانهن هوڏانهن لُمرائي ان کي اهڙي لطف تمد ڪلن آزاد ڪرائڻ جي ڪوشش ڪندو رهيو ۽ "هون ـ هون هون، هان" ڪندو رهيو.

لوئي هن جي انهيءَ ڪوشش کي ڏسي خوب کلندي رهي ۽ پنهنجو هٿ هن جي وات تي هيڪاري وڌيڪ زور

ڪنوار

زور سان دٻائي رکيو.

”ڇا، تنهنجي بغاوت جا دلهل اهي ئي آهن؟“ مونٽروس لوئي کان پڇيو.

”آءٌ توسان وعدو ڪري رهي آهيان تہ آءٌ تنهنجي موٽڻ جي ڪا اميد دل ۾ نہ رکي ويهندس،“ لوئي چيو، ”تون بہ اهائي اميد دل ۾ رکي وڃ. بس اسان ٻنهي کي ايترو ضرور معلوم آهي تہ اسان جي محبت اهڙي ناهي، جنهن کي ڪو اسان کان کسي سگهي. تون جڏهن بہ موٽندين ۽ جنهن بہ حالت ۾ ايندين، منهنجا سرتاج، هيءُ تنهنجي ٻانهي تو لاءِ ٻانهون کولي توکي پنهنجي آغوش ۾ وٺڻ لاءِ توکي تيار ملندي جيئن، هن هڪ گهڙيءَ تان مون جهڙا هزار سر صدقي!“

مونٽروس هن جون اهي پيار پريون ڳالهيون ٻڌي جذبي ۾ سرشار ٿي رهيو هو، هن کان دنيا وسانيها وسري چڪو هو، انهيءَ گهڙيءَ ۾ هن کي شدت سان اهو احساس ٿي رهيو هو تہ هن پنهنجي سڄي گذريل زندگي لوئي سان ملڻ لاءِ جڻ انتظار ۾ گذاري پوري ڪئي هئي ۽ ان ۾ جيڪي بہ ٿي گذريو هوسو سڀڪجهہ هن آخري منزل ماڻڻ لاءِ تياري هئي- جڻ اهي مختصر ۽ مختلف منزلون هيون، جيڪي ڪنهن طئي ڪري هت پهچڻ لاءِ تيار ڪرڻ واسطي ضروري هيون.

هوءَ انهيءَ مهل هن کي چنبڙي پئي هئي، جڻ تہ سندس محبت جي پياس ان طرح پوري ٿي رهي هئي. لوئي انهيءَ مهل هڪ ٻئل پيار وانگر، جيڪو سڪون ۽ تسڪين حاصل ڪرڻ لاءِ ڪنهن وڏي ماڻهوءَ کي چنبڙي پوندو آهي، مونٽروس جي ڪوٽ ۾ منهن لڪائي ٻئي ٻانهون هن جي مضبوط گردن ۾ وجهي، سندس ويجهڙائي ۽ قرب سان سڪون حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئي.

مونٽروس جي وات مان بہ ڪو لفظ نہ پئي نڪتو. هو فقط پنهنجو هٿ لوئي جي مٿي تي ڦيرائي ڪنهن پنهنجي محبت جو احساس ڏياري رهيو هو. ٻنهي جي زبان بند هئي- ڇاڪاڻ

ته هنن کي جيڪي ڪجهه چوڻو هو، سو هو چئي چڪا هئا. محبت عهد ۽ پيمان پڙهي چڪا ۽ هاڻي فقط انهيءَ منزل طرف پيشقدمي رهيل هئي، جيڪا هنن جي قدمن ۽ وعدي جي زنجيرن هٿان سبب موقوف هئي. اها منزل اڃا اڳتي اچڻي هئي ۽ هنن ان لاءِ صبر و سڪون سان انتظار ڪرڻ لاءِ تيار هئا. عشق ۽ محبت جي بي صبري ڦري سنجيدگيءَ ۽ صبر و سڪون جي صورت اختيار ڪئي هئي ۽ هنن ڄڻا هڪٻئي جي آغوش ۾ اهو سُک ۽ سڪون محسوس ڪري رهيا هئا، جيڪو انتظار سبب وڌيڪ شيرين صفت بڻجي پيو هو.

هنن مان ڪير ڪنهن جو عاشق هو، ۽ ڪير ڪنهن جو محبوب؟ انهيءَ ڳالهه جو فيصلو ڪرڻ هنن لاءِ دشوار هو. هنن هڪ ٻئي جي شخصيت ۾ ايتريقدر ته وڃي ۽ وسي ويا هئا، جو هنن جي دلين ۾ ساڳي وقت اهو احساس گهر ڪري ويو هو ته هنن، هڪ ٻئي جو انتظار ڪندا، مختلف جنم گذاري سن اچي مليا هئا. سندن سُک ۽ چاهه جي شدت ايتريقدر هئي جنهن جو ڪاٿو ئي ڪونه هو.

مونٽروس جي تصور ۾ سندس سڄي گذريل زندگي هڪ فلم وانگر ڊوڙڻ لڳي. هن جي ٻاراڻي وهي، جڏهن هو پنهنجي سخت مزاج والدين جي نگرانيءَ ۾ پلجي ۽ پڙهي وڏو ٿيو، نوجوانيءَ جي دور ۾ داخل ٿيو ۽ آس پاس جي پهاڙي علائقي ۾ واقع قلعن ۾ رهندڙ قبائلي سردارن جي بندش واري معاشري ۾، نوجوان ڇوڪرين سان لڪي ڇپي عشق و محبت جون ناتجربيڪاريءَ واريون الهڙپائي واريون ڳالهيون ۽ اهڙ سپهر ڪنهن ڪنڊ ڪڙڇ ۾ پاتل ڀاڪر ۽ چميون..... وري لنڊن جي شاهي دربار ۾ پهچڻ ۽ درباري نازنين ۽ نخري باز عورتن جي فريب ڀريل محبت جي دام ۾ ڦاسڻ کان پاڻ کي بچائي نه ڪرڻ، سندن بيهودي صحبت کان بچڻ ۽ آخرڪار مشڪلاتن جهڙي گهريلو زندگيءَ جي نوجوان اميرزادي سان ڪمال عشق جون پُر مسرت گهڙيون........ هن کي هڪ هڪ ڳالهه ياد اچي رهي

هئي، پر لوئي...... شهزادي لوئي جو حسن ۽ سندس محبت بلڪل انوکي ۽ اهڙي عجب هئي، جو مونٽروس محسوس ڪيو ته جڻ هو اڄ پهريون پيرو ڪنهن تي عاشق ٿيو آهي ۽ سندس هن محبت جي نوعيت بلڪل الڳ هئي!.......

....

چارلس، جهڙيءَ ته بريڊا (Breda) شهر ڏانهن ويو هو، جيئن ته مونٽروس پڻ هن سان گڏ اوڏانهن ويو هو، انڪري لوئي ۽ سندس پيءُ جي ماءُ لاءِ وڌيڪ وقت هڪ ٻه رهڻ ڪو مقصد ڪونه هو. سابق ملڪه ايلزبيٿ پنهنجي ٻچي مونٽروس کي روانگيءَ وقت ٻاوَ ٻار ياد ڏيارڻ جي ڪوشش ڪندي رهي هئي ته ”خدا جي واسطي هڪ گهڙي به پنهنجي بادشاهه جو پاسو نه ڇڏجانءِ نه ته تنهنجا دشمن، سڀ گڏجي تنهنجي ۽ تنهنجن دوستن جي تباهيءَ ۽ بربادي لاءِ سازشون ڪرڻ ۽ منصوبا گهڙڻ ۾ ڪا ڪسر باقي نه ڇڏيندا.“
پر مونٽروس کي اهڙن چتائن جي ضرورت ڪا ڪانه هئي.
ڳالهه هن طرح هئي ته سر چارلس جي والده بيوه ملڪه هينريٽا ماريا (Queen Henrietta Marala) پنهنجي عام مختيار لارڊ جرمين (Lard Jermyn) کي هالنڊ موڪلي رهي هئي، ۽ الهعي ڳالهه مان ڪو چڱو نتيجو نڪرڻو ڪونه هو. ايلزبيٿ، پنهنجي بيوه ڀاڄائي ملڪه هينريٽا ماريا کي جهڙيءَ ته گهڻي وقت کان وٺي چڱيءَ طرح سڃاڻندي هئي، ان ڪري هن کي يقين هو ته لارڊ جرمين جي هالنڊ اچڻ جو ڀي ڪو ڪوڙو به مقصد ظاهر ڪيو وڃي، پر هيءَ حقيقت هئي ته هن جي اينڊرڊ دوري جو اصل مقصد اسڪاٽلنڊ کان چارلس سان ملڻ لاءِ آيل درٻار لاڙي ديل ۽ انهن ايلچين سان ملي، ”انهيءَ ٻچڙي جهڙي گرهام“ (مونٽروس) جي خلاف مشترڪه منصوبو بنائڻ ۽ کيس ناڪامياب ڪرڻ لاءِ سازش سٽڻ هو، حالانڪ ويچاري ايليزبيٿ وري به پنهنجيءَ دل ۽ مونٽروس کي هن ٻاري ۽ سطئن ڪرڻ جي ڪوشش به ڪري رهي هئي ته انهيءَ دوري

مان سچ پچ ڪوڪڙ ٿيل نہ نڪرندو، جو تہ چارلس پنهنجن اصولن تي مضبوطيءَ سان ڄميو بيٺو هو، ۽ پنهنجن دوستن ۽ خيرخواهن سان ڪيل وعدن ۽ عهدنامن تي ثابت قدم هو.

الهيءَ آخرين ڳالهہ لاءِ مونٽروس جي راءِ ڪهڙي هئي تنهنجو هن ڪو ذڪر نہ ڪيو، ۽ نہ ئي سندس محبوبہ ۽ منگيندي لوئي ڪجهہ چيو. البت سندس پيءُ، سونيا اهوئي سوچي رهي هئي تہ، پين سيني مردن وانگر چارلس بہ ڪنهن هڪ ڳالهہ تي ڪڏهن مستقل مزاجيءَ جو مظاهرو ڪونہ ڪري سگهندو. هوءَ پنهنجي دل کي پرچائڻ خاطر مونٽروس سان سندس پيءُ، لوئيءَ جي مڱڻي بابت هن طرح جا چرچا ۽ ٽوڪ ڪري رهي هئي تہ مونٽروس کي اسڪاٽلنڊ ۾ پنهنجي بادشاه لاءِ سرانجام ڏنل خدمتن جي صلي ۾ ملندڙ انعام هوندو ۽ جيڪڏهن سندس اها مهم ڪاميابيءَ سان همڪنار ٿيندي ۽ هن کي وري پيهر اسڪاٽلنڊ جو وائسراءِ بنائي رکيو ويندو، تہ پوءِ هن لاءِ پنهنجي بادشاه کان اهو انعام طلب ڪرڻ ڪا وڏي ڳالهہ ڪانہ ٿيندي جو تہ هن آها مهم محض پنهنجي جرئت ۽ اهليت جي آڌار تي سر ڪئي هوندي.

لوئي کي پنهنجي نئين پيءُ، سونيءَ جي واڻان ادا ٿيندڙ اهڙي بزرگانہ شفقت ۽ سرپرستيءَ وارن لفظن ۽ جملن ۾ هاڻي ڇوڙائڻ جي طاقت ۽ شدت ڪانہ هئي. هوءَ حد کان زياده فڪر مند هئي. ڪمن اهو بہ معلوم هو تہ ويچاري سوفي کي پنهنجن معاملن جي ڳڻتي هئي، ۽ انهيءَ سلسلي ۾ هن کي پنهنجي تقدير سان هلندڙ جدوجهد ۾ ڪامياب ڪرڻ لاءِ تدبير جي جيڪا زره ڍڪيل هئي، تنهن کي وڏيڪ مضبوط ۽ مستحڪم لاءِ خانداني برتري ۽ شاهي گهراڻي جو وقار فقط هڪ وڏيڪ پوش جو ڪم ڪري پئي سگهيو.

لوئي جي نوجوان ۽ خوبصورت ماسات برنڊينبرگ جي شهزادي ولم کي (Prince William of Brandenburg) جنهن لاءِ چار سال انتظار ڪيو هو، جو هوءَ ان وقت اڃا

پندرهن سالن جي هئي، ۽ جنهن آخرڪار محض بيزاريءَ وچان هالنڊ جي ماڪه انمليا جي ميڻي ڪان وڏي ڏيءَ شادي ڪئي هئي، اهو چڱيءَ طرح معلوم هو ته ويهن سالن ڪان گهٽ عمر واريءَ ڇوڪريءَ، ڪنهن به ڪم ڪرڻ جي پٺيان، انتظار ڪرڻ ٿي وڏيڪ مشڪل ڪم هو. انهيءَ ڳالهه ۾ ڪنهن به شيءِ کي ڇڏي ڏيڻ وڌيڪ سولو ڪم هو. چنانچه، صوفي اڄ ڪلهه ڇڏي ڏيڻ ۽ دستبردار ٿيڻ جون مضبوط علامتون ظاهر ڪري رهي هئي، يا گهٽ ۾ گهٽ هوءَ انهيءَ اصول تي عمل ڪرڻ جي تيارين ۾ مصروف هئي ته ”هڪ وجهي، ته ٻئي تي هٿ ڪجن.“

هن جي وڏي ڀاءُ، شهزادي ڪارل جنهن کي پوءِ وچين جرمنيءَ ۾ ”اليڪٽر پيلٽائين“ (Elector palatine) مقرر ڪيو ويو هو، جنهن صوفي بيءَ هن کان اڳ هو، پنهنجي ننڍي ۾ ننڍي ۽ دلپسند ڀيڻ، (صوفيا) کي مدعو ڪيو هو ته هوءَ هالنڊ کي ڇڏي وڃي اچي، ۽ هن سان گڏ اچي رهي. جرمني جو ملڪ يورپ جي تاريخ جي مشهور ٽيهن سالن جي جنگ (Thirty years war) جي دوران ڏهي ڍيري ٿيو هو، ۽ هائي ته اهو بلڪل تباهه وبرباد ٿي چڪو هو. هائيڊلبرگ وارو قلعو جيڪو گلابي رنگ جي خوبصورت پٿر مان ٺهيل هو، ۽ جيڪو سندن والدين جي شاديءَ جي پهرين ڪجهه سالن جي دوران خوشيءَ ۽ مسرت مان ڀريل گهر رهيو هو، سو به ڏري ڪهڙو پيو، ان وقت ڊهي ڍير ٿيڻ تي پهتو هو. ڪارل کي اتي پهچڻ کان هڪدم پوءِ انهيءَ يادگار قلعي جي مرمت جي ڪم کي هٿ ۾ کڻڻ ۾ ڪا دير نه لڳائي ۽ کيس اميد هئي ته جيسين صوفي هن سان گڏ رهڻ لاءِ اتي پهچندي تيسين قلعي جو گهٽ ۾ گهٽ هڪ حصو رهڻ جوڳو ٿي ويندو.

صوفيءَ کي به اهڙي ٿي توقع هئي ڇاڪاڻ ته سندس ڀاءُ ڪارل، انهن ڏينهن ۾ قلعي کان هيٺئين سطح تي ٺهيل هڪ خانگي شهريءَ جي جاءِ ۾ رهائش پذير هو، جنهن کي ”ڪمسريٽ

ھانوس" سڏيو ٿي ويو ۽ صوفيءَ جي راءِ ۾ گهر جو اهو نالو يقيناً، هڪ شاهي گهراڻي جي شهزادي جي رهڻ لاءِ بيعزتيءَ وارو هو. صوفيءَ کي دل ئي دل ۾ اها شڪايت ضرور هئي ته اڄ ڪلهه شاهي نالي ۾ ڪا گهڻي وقعت ڪانه رهي هئي.

پر صوفيءَ پنهنجي والده جي هن نصيحت ۽ فهمائش جي باوجود ته هوءَ چارلس سان شادي ڪرڻ جي امڪان، بلڪ موقعي کي ڪيئن ٿي ڇڏي هلي وڃي، پنهنجي وڏي ڀاءُ جي دعوت جي جواب ۾ وٽس وڃي رهڻ جو پڪو ارادو ڪيو. صوفيءَ کي چارلس تي سخت ڪاوڙ هئي، جو هو ڪانئس پڇڻ يا کيس اهڙي اشاري ڏيڻ کان سواءِ ئي، بلڪل بي پرواهيءَ سان پنهنجي حرامڙي پٽ جي ماءُ سان ملاقات ڪرڻ لاءِ هليو ويو. صوفيءَ جي دل سندس بي قدريءَ ۽ ذري گهٽ ٺڪرايل محبت جي احساس کان ايتري قدر زخم خورده هئي، جو هوءَ چارلس سان شاديءَ جي موقعي کي ٽڪي ڪرڻ لاءِ بلڪل تيار هئي، اڃا به سندس دل ۾ هن ڳالهه جو افسوس هو ته چارلس سان سندس وابسته ٿيڻ جا موقعا اڃا ايتري قدر پڪا ۽ مضبوط ڪين هئا، جو انهن کي ٺڪرائڻ ۽ ٽڏي ڇڏڻ جو عمل عام ماڻهن ۽ خود چارلس جي نظرن ۾ نمايان طور ڇپي ها.

هوءَ هيڊنبرگ ۾ ڪارل کان سواءِ اڄ ڪلهه بي ڪاهه ڳالهه نه ڪندي هئي. ڪارل جڏهن ماءُ کان ڇوڙي جا اهي پردا گهريا، جن تي زريءَ جو سهڻو ڪم ٿيل هو، ۽ جيڪي ڪنهن زماني ۾ سندس پيءُ واري محل جي درين تي لٽڪيل هوندا هئا، ۽ اڄ ڪلهه ايليزبيٿ جي رهڻ واري جاءِ جي پٺين ۽ درن ۽ درين ۾ پيل ڏارن ۽ سوراخن کي پوشيده رکڻ لاءِ ناموزون جاين تي لڳل هئا، تڏهن صوفيءَ پنهنجي ڀاءُ جي مطالبي جي زبردست تائيد ۽ حمايت ڪئي ۽ هن ڳالهه تي اصرار ڪيو ته درحقيقت، ڪارل کي اهي سموريون شيون ملڻ گهرجن، جيڪي هن کان اڳ سندن پيءُ جي ملڪيت ۾ شامل هيون ته جيئن هو پنهنجي رهائشگاه جي مرمت ڪرائي، ان کي

شاهي گهراڻي جي هڪ فرد جي رهڻ لائق جاءِ بڻائي سگهي ۽ ڪارل پنهنجي ظاهري ٺاٺ باٺ ۽ جائز اضافو ڪري سگهي.

سوفيءَ جون پيشروئي جڏهن افسوس وچان پنهنجي ماءُ جي موجوده سقيم حالت تي افسوس ڪنديون هيون، ته ڪيئن نه هن جنهن جائداد جي حفاظت گذريل ٽيهن سالن کان وٺي ڪئي هئي، سا جڏهن ڪارل کي ملي ويئي. تڏهن ماءُ جي مالي حالت بهتر ٿيڻ بدران الٽو اڳي کان به وڌيڪ خراب ٿي رهي هئي تڏهن سوفي انهن جي هڪ به دليل کي ڪو وزن نه ڏيندي هئي، بلڪ ائين چوندي هئي ته اهي سڀ عيون ۽ جائدادون دراصل ڪارل جون آهن جيڪي سندن ماءُ کي باامانت هن جي حوالي ڪرڻ گهرجن ته جيئن هو انهن کان پنهنجي مرضيءَ ۽ خواهش مطابق ڪم وٺي ۽ پنهنجو ۽ پنهنجي گهراڻي جو منهن مٿي ڪري سگهي.

ايلزبيٿ واقعي ايتري قدر ته غريب ٿي ويئي هئي، جو هاڻي هن کي پنهنجا شڪاري ڪتا وڪڻڻا پيا ۽ سو به رهنن (Rhenin) شهر ۾ رهندي، جتي هر روز صبح جو سوير شهر جي پر واري جهنگ ۾ بارش کان پوءِ وڏي تعداد ۾ هرڻ ڦاڙها ملها ۽ پيو شڪار جام هو ۽ ساڻ ئي جهنگ جي زمين به وڻن جي خشڪ پر ويجهڙائي ۾ پيل برسات جي پاڻيءَ سبب آلي ۽ لچڪيدار هئڻ جي ڪري شڪار جي پويان تيز رفتاريءَ سان وڃڻ ۾ وڏو لطف حاصل ٿي رهيو هو. سابق ملڪه ايلزبيٿ جي پرڀل تربيل طبيلي مان هاڻي وڃي فقط هڪ سرخو گهوڙو بچيو هو، جيڪو ايلزبيٿ پنهنجي سيني کان ننڍيءَ ڌيءَ لوئي جي سواريءَ لاءِ بچايو هو چوته شاهي گهراڻي جي سڀني ياتمن ۽ خصوصاً شهزادين مان هڪ لوئيءَ کي ئي پنهنجي والده کان گهوڙي سواريءَ جو شوق ورثي ۾ مليو هو، ۽ لوئي کي سندس امڙ ننڍي ڄمار ۾ سواريءَ جي شوق پوري ڪرڻ جي ذريعي کان محروم ڪرڻ وڏي شرم جي ڳالهه هئي.

ايلزبيٿ سواريءَ جي شوق پوري نه ٿي سگهڻ ڪري

پاڻ کي بيڪار بڻائي ۽ هٿ تي هٿ رکي ويهي ڪونه ڏنو ڇوته ڪيس سابق تجربي مان معلوم هو ته هوءَ سست ٿي ويهندي ته جلد ئي چرائي ۽ ٽولهه جو شڪار بڻجي وقت کان اڳي پوڙهي ڏيکاربي چنانچه هن ڇا ڪيو جو تير اندازي ۽ ديوار تي لٽڪيل تختي تي ڪنهن وارن ڊارن مان نشانه بازي ڪرڻ جي ڪسرت شروع ڪئي ۽ ان ۾ اهڙي ته مهارت حاصل ڪيائين جو مونٽروس ڏانهن جڏهن به خط موڪليندي هئي ته هن کي وڏي شان مان لکندي هئي ته هو جند از جلد موقعو ڪڍي وٽس اچي ۽ اکين سان ڏسي پڌائي ته جڏهن کان ڪيس سينٽ انڊريوز ڪاليج ۾ پڙهندي تيرانداز جي ماهر چيمپين جو اعزاز مليو هو، تڏهن کان وٺي اڄ تائين تيراندازيءَ جي فن ترقي ڪئي آهي يا نه. حالانڪ هن کي چڱيءَ طرح معلوم هو ته سندس ”جيمي گراهم“ هن وٽ نه اچي سگهندو، جو هوءَ پاڻ به ڪيس منٿون لکي موڪليندي هئي ته ”خدارا بادشاهه کي هڪ گهڙيءَ لاءِ اڪيلو ڇڏي نه اچجانءِ ڇوته هن ڳالهه ۾ ذري برابر به شڪ ڪونهي ته سندس دشمن هن جي عدم موجودگيءَ مان ناجائز فائدو وٺي، ڪيس (مونٽروس کي) ۽ سندس دوستن، خيرخواهن ۽ گهڻگهرن کي تباهه ۽ برباد ڪرڻ ۾ دير نه ڪندا، ۽ اهڙيءَ طرح هو خود بادشاهه کي برباد ڪرڻ ۾ ڪا ڪسر نه ڇڏيندا.“

۽ هوءَ هميشه هن کي چوندي هئي ته هو انهيءَ ڳالهه ۾ يقين رکي ته هوءَ اصل کان وٺي ۽ هميشه لاءِ سندس انتهائي مستقل مزاج ۽ محبت ڪندڙ دوست ايليزبيٿ آهي.“

ريٺن ۾ رهندي، هنن وٽ ڪيئي ملاقاتي ايندا رهندا هئا. لارڊ ڪريون (Lord Craven) سڀني اوڻواري ۾، اڪثر وقتن تي هنن وٽ ايندو هو ۽ هميشه وانگر، مفلس ٿيل انهيءَ شاهي گهراڻي جي خرچ پکي ۾ پيدا ٿيندڙ مالي دشوارين دور ڪرڻ ۽ انهيءَ مسئلي کي حل ڪرڻ ۾ مدد ڪندو رهندو هو حالانڪ ڪڏهن هو پنهنجي دلي خواهش کي پوري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻ لاءِ ٻيو ڪوئي نه ڪوئي ڪم ڪندو رهندو هو ۽ ڪي اهڙيون شيون خريد ڪري خاموشيءَ سان پنهنجي آبائي گهر ڏانهن موڪلي ڏيندو هو.

اليءَ لنڊڙي شهر مان هڪڙي ڏينهن جڏهن لارڊ ڪريون شهزادي لوئي سان چهل قدمي ڪري رهيو هو، تڏهن ڪمس هڪ انتهائي خوبصورت ۽ گلن سان اڪريل چمنيءَ جو ٽڪرو نظر آيو، جيڪو ڪمس ايترو ته پسند آيو، جو لارڊ ڪريون اهو وڏي خرچ ۽ محنت سان ويڙهائي، سيڙهائي، ان جو بنڊل ٺهرايو ۽ ان کي سڌو شروپ شاير ڪوٽ جي ويجهڙائي ۾ واقع اسٽوڪسي نالي پنهنجي قديم ڪوٽ "ڪريون آرمس" جي انڊريس تي موڪلي ڏنو، ۽ لوئي ڏلو ته لارڊ ڪريون، گهڻي زماني کان پوءِ خريد ڪيل هڪ خوبصورت چيز، سندس والده سابق، ملڪه ايلزبيٿ کي تحفي طور پيش ڪرڻ بدران پنهنجي خانگي عجائب گهر لاءِ موڪلي ڏني.

"اها جاءِ ڏاڍي خوبصورت هوندي جو تون ايترو خرچ ۽ تڪليف ڪري هيڏي خوبصورت چمني موڪلي رهيو آهين؟ لوئيءَ مشڪندي لارڊ ڪريون کان پڇيو.

"هائو، لوئي" هن جواب ڏنو" اهو قديم ڪوٽ اسان جي ابن ڏاڏن جو اڏايل آهي ۽ گهاٽي سدا بهار جهنگ جي وچ ۾ بيٺل. ان جا بنياد مضبوط پٿر جي ٽڪيل چورسن ٽڪڙن مان ٺهيل آهن، جڏهن ته ان جي مٿين ماڙي، ٽيوڊر (Tudor) بادشاهن جي دور جي نهايت نازڪ ۽ نفيس اڏاوت آهي. دور کان ٿي نظر ايندو آهي، ڄڻ ته مٿيان ڪمرا، وزندار پٿرن جي هيٺين مضبوط عمارت جي هڪ طرف کان، ڪاٺيءَ جي سنهن ۽ سڌين ٿملين مان جوڙي تيار ڪيل پکين جا آکيرا آهن."

"پوءِ ته اها جاءِ ۽ ان جي پسگردائي واقعي ڏاڍي رومانوي ۽ محبت وارن راز و نياز لاءِ نهايت ئي موزون گوشه نشيني ۽ تخليو مهيا ڪندڙ هوندي!" لوئي؟ هڪ ٿڌي آهه ڀري پڇيو.

”بلڪل صحيح تصور ڪيئي، لوئي“ لارڊ ڪريون انهن جي ڪنهن خيال ۾ پڙي ويو ۽ ڪجهه دير تائين ڪنڌ هيٺ ڪيو قائم بقدم اڳتي وڌندو رهيو. لوئي به هن جي خيالات ۾ خلل انداز ٿيڻ کان پرهيز ڪئي، ۽ گهڻي دير تائين هوءَ به ڪنهن تصور ۾ غرق، لارڊ ڪريون جي پاسي ۾ هلندي رهي.

”پر لوئي، مون کي اها جاءِ ڏيکاري، گهٽ ۾ گهٽ ڪي ٿيهه سال ٿي ويا آهن،“ لارڊ ڪريون ڏاڍي ارمان ۽ حسرت وچان چيو.

”چا، توکي انهيءَ گهر ڏسڻ ۽ پنهنجي ڳوٺ وڃڻ جو ڪڏهن به شوق نه ٿيندو آهي؟“ لوئي پڇيو.

”هائو، ڇو نه؟ ڪڏهن ڪڏهن ته ان جي ياد گهري ڏاڍي، شدت سان ٿيندي آهي. اهتريقدر جو دل چاهيندي آهي ته سڀ ڪم ڇڏي ڪري، انهيءَ گهڙيءَ تي وڃي پهچان ته پڻ گهڙي دير نه ٿئي،“ لارڊ ڪريون جواب ڏنو، ”پر لوئي توهان سيني کان سواءِ اها جاءِ مون لاءِ ڪهڙي ڪشش رکي ٿي؟ توهان کان سواءِ ته اهو ڪوٺ ۽ ان جي چوگرد ڦهليل گهاٽو ٻيلو، مون لاءِ جنن ۽ ڀوتن جو آماجگاهه، ۽ بدروحن جي پناهگاهه وانگر محسوس ٿيندو آهي.“

لوئي جي دل ۾ اهو سوال پيدا ٿيو ته پوءِ ڇا هي ماڻهو ڪڏهن به شادي نه ڪندو، ته جيئن سندس هيڏي ساري مال ملڪيت جا جائز وارث پيدا ٿين؟ بهر حال، هن لارڊ ڪريون کان اهو سوال پڇيو ڪونه، ڇاڪاڻ ته کيس پڪيءَ پت اها ڄاڻ هئي ته يقيناً هو شادي نه ڪندو، ۽ جيسين سندس والده جلاوطنيءَ جي زندگي گذاري رهي آهي، تيسين هو پاڻ به بلڪل رضاڪارانه طور، جلاوطنيءَ ۾ گذاريندو.

آنهن ئي ڏينهن ۾، فرانس جي دربار جا ايلچي پڻ اتي آيل هئا. بيچ قوم جي درباري هنن جي چڱي خاصي آجيان ۽ خوب آدر ڀاءُ ڪيو، پر لوئي جي راهه ۾، فرينچ مهمان ڳالهين

ڪري مهل پنهنجن ڏچ ميزبانن جي مقابلي ۾ پنڌو تيز ۽ پنڌو ڏاڍيان ۽ زور شور سان ڳالهائي رهيا هئا. هنن پنهنجي گفتگوءَ ۾ پئرس ۾ سقم "وبچاري غريب بيوه واليءَ همرينا ساريا" جون ڳالهيون ڪيون، ۽ پڌايو تہ هن کي ڪنهن بہ ڳالهہ سان تسڪين ۽ دلي سڪون ۽ قلبي اطمينان نہ ٿو ملي سگهي هن کي تہ رات ڏينهن فقط سندس پٽ، چارلس جي واپسيءَ جي جهوري لڳل هئي، جنهن سان هن کي دلي انسيت، بلڪ عشق هو ۽ ہي ڪابہ شيءِ يا هستي، هن کي تسڪين ڏيڻ لائق ڪانہ هئي.

فرينچ لوڪن پنهنجي خوش مزاجيءَ سان پرپل آواز ۾ چيو تہ انهن - ماڻ ۽ پٽ کي هڪٻئي کان جدا ۽ دور رکڻ وڏو ظلم هو، ۽ جڏهن ملڪہ سان سندس ننڍڙي ڌيءَ، شهزادي منمٽي اليءَ وقت گڏ نہ هجي ها، جنهن جي ہاڙيءَ ۾ سباجهي پوليءَ سندس ماڻ کي ان وقت ہاڳل ٿيڻ کان بچائي وڌو هو، جڏهن کيس سندس مڙس، انگلنڊ جي شاهہ چارلس پهرئين جـــي قاسيءَ جـــي خبـــر ايـــذو تـــہ وڏو ڌڪو رسايو هو، جـــو هوءَ دل جي دوري بند ٿي وڃڻ کان، اڱ مري وڃي ها، يا يقيناً دماغ جي متاثر ٿيڻ کان ڪنهن ہاڳل خالي ۾ هجي ها.

هو ويٺا رهيا ۽ ڳالهيون ٿيان ڳالهيون ڪندا رهيا. ٻاهر مينهن وسي رهيو هو، ۽ وکي وکي هوا جا تيز ۽ زوردار جهونٽا برسات جي پاڻيءَ ۾ ٽوٽل پوتل وڻن کي ٽونڊاڙي جي پڻ مينهن جو پاڻي، بوندن جي صورت ۾ وساڻي رهي هئي، هوا جي تيز جهونٽن سبب وڻن جـــي آلن پنن ۾ پيدا ٿيندڙ سرسراهٽ ۽ ٽورو دور وهندڙ نديءَ جي پاڻيءَ جي اهرن جو آواز مليو هڪ عجيب ڪيفيت پيدا ڪري رهيا هئا.

لوئي جي تصور ۾، اهـــا برسات، ۽ ان جـــي پاڻيءَ ۾ ٽوٽل پرٽل باغيچو ۽ ان جا وڻ، پوٽا ۽ چپر، ۽ هوا ۾ لڏندڙ وڻن جي ڏارين وچان وکي وکي نظر ايندڙ ندي، جڻ تہ سسنڌ

جي تري ۾ اڏيل ۽ وسيل شهر محسوس ٿي رهيو هو. هوءَ ڏاڍي بي آراميءَ وچان ڪمري جي هڪ ڪنڊ کان ٻي ڪنڊ ڏانهن، ۽ وري اتان موٽي ٻيءَ ڪنڊ ڏانهن تيز تيز ۽ وڏيون ورانگهون کڻندي، دل ئي دل ۾ مونجهاري سان ڳالهيون ڪري رهي هئي.

چمڪندڙ ۽ صاف ٿيل پٿرن جي اڇن ديوارن جي بنيادن وٽ لڳل نيري رنگ جون ٽائيلس جون سرون، گلن سان چيني گلدستن زنڪ جا برتن ۽ جپان ۽ هندستان کان آندل قيمتي ۽ نادر شيون جيڪي ميزن ڪٻاٽن ۽ ديوارن تي رکيل ۽ ٽنگيل هيون سڀ لوئي جي نگاهن ۾ هيون ۽ هوءَ انهن سڀني کي انتهائي بي پرواهيءَ ۽ بي نيازيءَ سان هڪ غلط انداز نگاه سان ڏسي وري اڳتي وڌي پئي ويئي. لوئيءَ جي دل ۽ دماغ ۾ اڄ جيڪو طوفان هو تنهن ٻاهرين طوفان جي شدت کي شڪست ڏيئي ڇڏي پر افسوس انهيءَ ڳالهه جو هو ته جڏهن ته ماڻهو ٻاهر لڳندڙ قدرتي عناصر جي تصادم مان پيدا ٿيل طوفان کي ڏسي ۽ سمجهي رهيا هئا اُتي لوئي جي اندر ۾ پيدا ٿيندڙ بي آراميءَ ۽ اڌمن کي ڏسي سگهڻ جو تاب ڪنهن ۾ به اک ۾ ڪونه هو. اهو سڄو سست مصروف گهر اهڙن ماڻهن سان ڀريو پيو هو. جيڪي ڳالهائي رانديون روندڙيون ڳائي وڄائي ۽ ٽهڪ ڏيئي رهيا هئا ۽ اهڙن خيالن ۾ مصروف هئا جيڪي لوئي جي خيالن کان بلڪل مختلف ۽ ٻيا هئا.

هوءَ دري وٽ اچي ٻاهر ڏسڻ لاءِ ان تي ٽيڪ ڏيئي جهڪي بيٺي ۽ هيٺ برسات ۾ ڌوتل ٻوٽل ڇپر تي نگاه ڪري وري وڻن جي جهڪن ۽ بارش جي ڌنڌ ۾ پوشيده وڏن وڻن جي جسامت کي ڏسي ڪجهه سوچي رهي هئي. رکي رکي هن جي نگاه مينهن جي پاڻيءَ ۾ ٻڏل گلاب جي گلن جي ٻوٽن تي پهچي رهي هئي ته ڪڏهن وري هوءَ ڪنڌ ٿيرائي پاڻيءَ سان ڀريل کاهيءَ کي ڏسي رهي هئي، جنهن کي قلعي جي کاهيءَ مان بدلائي تلاءَ جي صورت ڏني ويئي هئي، جنهن ۾ ان وقت

مختلف قسمن جون ٻدڪون، هنج پکي ۽ ٻيا آبي پرندا وسندڙ برسات جي پاڻيءَ ڪرڻ تي خوشيءَ مان چمخون ڪري رهيا هئا ۽ انسان جي حماقت تي قهقهه لڳائي ۽ ٽهڪ ڏيئي رهيا هئا ته ڪيئن نه هو اهڙي پر بهار موسم ۾ جڏهن پوري قدرت خوشي ملهائي رهي هئي ڪمرن اندر بند ٿي اونداهيءَ کي دور ڪرڻ لاءِ هٿرادو روشني ڪري قدرت جي اٿاه قوت قهر ۽ غضب ۽ جاهه و جلال جهڙي هڪ معمولي منظر کي ڏسي پنهنجن دلين مان خوف ڪيئڻ لاءِ هڪٻئي جي قربت ۽ صحبت ۾ عارضي طور سڪون ۽ اطمينان حاصل ڪري رهيا هئا. جڏهن ته انسانن کي پڻ ٻين جاندارن وانگر قدرت جي خوشيءَ ۾ مختلف عناصر جي هن عظيم جشن ۾ شرڪت ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪرڻ گهربو هو جيئن ٻدڪون ۽ ٻيا جاندار ڪري رهيا هئا.

هوءَ دريءَ تي جهڪي بيٺي رهي- ڪيتري وقت تائين؟ هو احساس خود لوليءَ کي ڪونه رهيو. هن جي پٺيان فرينچ هو [illegible] وسندڙ آواز وچين دروازي مان گذري هن جي ڪنن جي پردن تي پوندا رهيا. اهي ماڻهو ڇا چئي رهيا هئا ڪنهن جون ڳالهيون ڪري کلي ٽهڪ ڏيئي رهيا هئا تنهن جو لوليءَ کي ڪو شعور ڪونه هو، ۽ نه هن اها ڳالهه معلوم ڪرڻ جي ڪا ڪوشش ئي ڪئي.

اوچتو لوليءَ کي احساس ٿيو ته ڪمري اندر ويٺل ماڻهو ڪجهه موسيقي بابت ڳالهائي رهيا هئا انهن مان هڪ ڇوڪري وکي ڪو حصو پورو ڪري رهيو هو، جنهن تي اهو پاڻ ۽ سندس ساٿي گڏجي خوب ٽهڪڙا لڳائي رهيا هئا. جلدي انهن مان هڪ چيو، بنسري کڻي وڄائڻ شروع ڪئي ۽ ان مان پهريائين اهڙا مٺا سر ڪڍڻ لڳو، پر پوءِ جلدي هن هڪ خاص سر وڄائڻ شروع ڪيو جنهن ڪجهه وقت لاءِ ڪمري جي فضا کي متاثر ڪيو ۽ اندر ويٺل سڀ ساٿي خاموشيءَ سان ڪن ڏيئي موسيقي ٻڌندا رهيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڻهون واري ديوار تي ٽنگيل گهڙيال مان موسيقيءَ جو هلڪو سر بلند ٿيڻ لڳو ۽ ان جي بند ٿيڻ تي ڇهه ٺڪاءَ ٿيا جنهن مان لوئي سمجهيو ته شام جا ڇهه وڄي چڪا آهن. ٻاهر آسمان ۾ ڪارا ڪڪر ڇانيل هئا جن ته آسمان انهيءَ ڏينهن ڪارو ڪمبل پائي انساني نظرن کان پوشيده رهي وقت گذارڻ جو فيصلو ڪيو هو ڪڪرن جي رفتار خاصي تيز هئي جو لوئي کي هوا ۾ ڏاڍي خنڪي محسوس ٿيڻ لڳي ۽ هوا ڪڪرن کي پنهنجي تيز رفتاريءَ سان اڳيان پويان ۽ پاسن کان ڌڪيندي مغرب طرف ڌڪيندي رهي.

سينهن وسڻ بند ٿي ويو هو ۽ ٿوري وقت کان پوءِ ڪڪرن جي ڪاري چادر هڪ هنڌان ڦاٽڻ لڳي، تان جو ان ۾ آيل ڇير وڌندو رهيو ۽ ڪڪرن جو ڪجهه حصو جدا ٿي پنهنجو الڳ رستو اختيار ڪرڻ لڳو ان جو نتيجو اهو نڪتو جو ڪجهه دير اڳي جو سج کي انهن مان ٻاهر نڪري نهارڻ جي همت ڪانه ٿي پيئي، سو هائي هڪدم پنهنجو چمڪندڙ ۽ مرڪندڙ منهن ڪارن ڪڪرن جي ڪاري پردي پٺيان ڪڍي دنيا وارن کي مبارڪباد ڏيڻ لڳو، لوئي به منهن مٿي ڪري آسمان ۾ ڏٺو ته سج جي [illegible] طرح مقدس منهن تي پيئي ۽ هن اکيون بوٽي، مشڪي سج کي ڇڻ سلام ڪيو.

ڪمري مان آواز ايندا رهيا لوئي محسوس ڪيو ته هاڻي انهن جي گفتگوءَ جو موضوع ڪجهه ٻيو هو هڪڙا مهمان اڏان اٿي هليا ويا ته ٻيا اندر آيا لوئي کي محسوس ٿيو ته هوءَ ٣ وڳي کان وٺي ڇهين وڳي تائين اٿي ويٺي رهي هئي هڪڙا آيا ۽ ٻيا ويا ڪي ٻيا آيا ۽ اهي به اٿي هليا ويا، پر اهو اڃا ڪونه آيو، جنهن جي انتظار ۾ لوئي جون اکيون ڏسي ڏسي ٿڪجي پيون هيون هن اکيون بوٽي تصور ئي تصور ۾ هن کي ڏٺو، جنهن جي ديدار جو مقدس ڏيڻ کي انتظار هو.

سونئروس جا ڪجهه خط به آيا پر هو لوئي کي اهو نه ٻڌائي سگهيو ته هو ڪڏهن ۽ ڪهڙي موقعي تي وٽس

اڃا سڳهندو اهڙي ڳالهه لوئي کي سخت بيچين ۽ منتظر ڪري رهي هئي هن جي وات مان سرد آه نڪتي ۽ هن چيو ته ”انتظار..... آه، انتظار به ڪهڙو نه عذاب ڏيندڙ آهي!“

۽ پوءِ جڏهن لوئي جي صبر جو پيمانو ذري گهٽ لبريز ٿي ڇلڪڻ وارو هو ۽ هوءَ سخت اذيت سبب پارن وانگر اوچنگارون ڏيئي روئڻ تي هئي تڏهن هن هڪ ڏينهن پاڻ کي اهڙي ڪيفيت کان بچائڻ لاءِ مردانو لباس پاتو ۽ گهوڙي تي چڙهي، خوب تيز رفتاريءَ سان گهوڙي کي ڀڄايو ته جيئن ڪيس ايتري ٿڪاوٽ ٿئي، جو موٽڻ مهل ڪيس هوش نه رهي ۽ هوءَ بستري تي ليٽڻ سان گهريءَ ننڊ ۾ غلطان ٿي وڃي.

گهوڙي کي طبيلي ۾ ڇڏي هوءَ باغيچي ۾ داخل ٿي ته ڪيس پنهنجن حواسن تي يقين نه پئي آيو مونڙوس اوچتوئي اوچتو ڪنهن اڳواٽ اطلاع کان سواءِ واپس آيو هو ۽ عين ان مهل جڏهن لوئي سواريءَ کان واپس گهر پهتي هو باغيچي ۾ ويٺو ٿلهي تي سندس ماءُ سان ڳالهيون ٻه ڪري رهيو ته هڪ ڪان پنهي طرف پسار به ڪري رهيو هو.

لوئي جي دل خوشيءَ ۾ ٻرجي ويئي ۽ هن جي دل جي رفتار ايڏي تيز ٿي ويئي جو ڪيس انديشو محسوس ٿيڻ لڳو ته متان هن جي دل ڦاٽي نه پوي پر قدرت پنهنجو ڪم پاڻ ڪندي آهي عين انهيءَ گهڙيءَ هن جي دل ۾ حسد ۽ رشڪ جو جذبو پيدا ٿيڻ لڳو ته هو سندس ماءُ وٽ هن کان اڳ ۾ پهچي ڪيس ايتري وقت جي صحبت کان محروم ڪري چڪو آهي.

پوءِ ته هوءَ ڊوڙندي ونس پهتي ۽ پيو ڪجهه چوڻ کان اڳ ۾ مونڙوس کان نهايت ئي تحڪمانه انداز پڇيو:

”تون ڪڏهن آيو آهين؟ هت پهتي توکي دير ٿي آهي؟“ (دل ئي دل ۾ چيائين ته نه معلوم هو مون کي ڪيتري دير جي صحبت کان محروم ڪري چڪو آهي!“) ايليزبيٿ ڌيءَ جي اها ڪيفيت ڏٺي ته هڪدم ٺهڪ ڏيئي کلي ويئي ۽

چيائين، ”ڇوڪري، تحمل ڪر، اڃا هن کي اڌ ڪلاڪ ٿيو آهي، جو هٿ ٻڌو آهي.“

مونٽروس به لوئي کي ڏاڍي نرميءَ ۽ محبت وچان ڏسي چيو، ”منهنجي........“ ملڪه ڏانهن ڏسي، مونٽروس کان ڪل نڪري ويئي ۽ لوئي جو چهرو حياءَ کان سرخ ٿي ويو.

”هائي، توهان ٻئي بيوقوفن وانگر ڪم ڪري رهيا آهيو“ سابق ملڪه ايليزبيٿ مونٽروس ۽ پنهنجي پياري ڌيءَ لوئي کي ڏسي فهمائش ڪندي چيو، ”اڙي شرم جي ڳالهه آهي هاڻي نه توهان کي زال مڙس بڻجڻ جي اجازت ملي چڪي آهي زبان سان هڪ ٻئي کي پيار ڀرين لفظن سان مخاطب ٿيڻ ۾.......“

لوئي جون اکيون هيٺ جهڪي ويئون ۽ سندس چهرو آڳي باقي سرخ ٿي ٻرڻ لڳو. ”امي! خدارا هاڻي.......“

مونٽروس اُهيءَ وچ ۾ ڪجهه سنجيده ٿي ويو هو. لوئي جون اکيون، جيڪي محبت ۾ سرشار هڪ عاشق صادق جون نگاهون هيون فورن پنهنجي محبوب ۾ آيل اهيءَ تبديلي کي ڀانپي ويئون هن تيزيءَ سان پڇيو، ”ڇا آهي؟ ڪهڙي ڳالهه آهي؟ ڇا ڪو واقعو رونما ٿيو آهي؟“ لوئي ماءُ جي منهن ڏانهن ڏٺو ۽ وري اکيون ڦيرائي مونٽروس ڏانهن نهاريو.

لوئي کي احساس ٿيو ته مونٽروس جو اُترو جلدي هن وٽ موٽي اچڻ، يقيناً ڪا خوشيءَ جي ڳالهه ڪانه هوندي ڇاڪاڻ وري سندس ماءُ جي کي سنجيدگي ۽ گنڀيرتا ڪنهن ڳالهه جي جهلڪ ڪاٿي رهي هئي آخر ڇا هو؟

مونٽروس اُٿي وڌي آيو ۽ لوئي جو هٿ پڪڙي هيٺ جهڪي ان کي چمي ڏني هن جو منهن هيٺ جهڪيو ته مونٽروس جا وار نرڙ تان هيٺ ترڪي سندس نڪ ۽ اڌ منهن کي ڍڪي بيٺا. ان مهل هو هڪ پڪو پختو جوان ۽ رومانوي افسانن جو شهسوار ۽ بانڪو بهادر معلوم ٿي رهيو هو، جيڪا ڳالهه هئي به حقيقت! سابق ملڪه ايليزبيٿ مونٽروس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کي سندس ڏيءَ جي ڇپن ڏان چيون وئندي ۽ لوئي جي طرفان اوڏري ني شدت ۽ سڪ سان مونٽروس جي بدن سان ڇهڻ ۽ پيرن ڀرن ڪرڻون متي ڪٿي جواب ۾ پنهنجي عاشق ڪان ڇڻن وٺڻ جو منظر اکين سان ڏسي خوش ٿي رهي هئي. پر دل جي هڪ گوشي ۾ هڪ حسرت: ياس پيدا ٿيس ته ڪاش! سندس ڦوه جوانيءَ ۾ مونٽروس جهڙو بانڪو بهادر دلبر ۽ يورپ جي شاهي درٻارين ۾ چاتل سڃاتل ۽ مشهور معروف عظيم سپاهي، ۽ جسماني طور مستحڪميءَ جو اهڙو پتلو ڪوس به ملي ها ته هوند سندس زندگيءَ جي ڪشتي ڪنهن ٻئي رخ ۾ ملي ها ۽ اڄ اها ڪنهن سلامتيءَ واري ۽ محفوظ بندر تي لنگر انداز هجي ها! پر افسوس.......!

”پر ڳالهه ڇا آهي؟ سچ ته پڌاءِ! لوئي جي دل سان چڻ ته درد وچان دانهن نڪري رهي هئي.

”مان ٿي توکي پڌايان!“ لوئي جي والده وچ ۾ ڳالهايو

”هن کي نه اڃان هوش ني ڪونه هوندو، جيو توکي اهڙي ڳالهه صاف لفظن ۾ پڌائي سگهي“ ايلزبيٿ شرير نگاهن سان مونٽروس ڏانهن ڏٺو، جيڪو مشڪي به رهيو هو تـه سندس چهري تي سنجيدگيءَ جا ڪهنج به ظاهر ٿي رهيا هئا.

”پوريسلاس کي قتل ڪيو ويو آهي“ ملڪه چيو.

”پوريسلاس؟ ڪهڙو پوريسلاس؟ ڪجهه دير تائين ته لوئي کي هوش ئي نه ٿي آيو ته ڪنهن کي قتل ڪيو ويو آهي، ۽ ڪنهن قتل ڪيو آهي. پر ڪجهه ويچار بعد هن کي ياد آيو ته هي اهوئي ڊچ قوم جو وڪيل هو جنهن کي انگريزي پارلاميـنٽ طرفان شاهه چارلس جو مقدمو هلائڻ لاءِ گهرايو ويو هو جاڪاڻ ته ڪوبه انگريز وڪيل پنهنجي بادشاهه کي اهڙيءَ طرح قانون جي مٽي پليت ڪري ڏوهاري ٺهرائڻ ۾ مدد ڪرڻ لاءِ نه ملي رهيو هو.

”پر انهيءَ ڳالهه جو توني ڪهڙو اثر پيو ٿيو؟“

”ان جو اسان سڀني جي زندگين تي اثـر پئجي رهيو

آهي ته مونٽروس منجهندگيءَ سان جواب ڏنو ڊچ قوم وارن کي
هن سان ڪا همدردي ڪانهي. هو چون ٿا ته شاهه چارلس
جي قتل کان وٺي جنهن کي هن قانون جي ڪوڙي حيثيت
ڏني هئي هن جي موت جي سزا ٿيڻ گهرجي پر هو
پنهنجي هڪ شهريءَ جي قتل تي احتجاج کان سواءِ رهي نه
ٿا سگهن ڇو ته سڄي هالنڊ ۾ خوف جي لهر ڊوڙي ويئي آهي
انهن کي شڪايت آهي ته هي سڀ دشمن گروهه هڪ ٻئي سان
وڙهندا ۽ هر وقت مخالفت ڪندا رهن ٿا ۽ هو انهن کي پنهنجي
اهڙي ويجهڙائي ۾ رهڻ نه ٿا ڏيئي سگهن."

"اهائي ڳالهه هنن ان وقت به ڪئي هئي جڏهن
روپرٽ جا ساموندي جهاز ۽ پارليامينٽ جو بحري ٻيڙو هڪ
ٻئي جي آمهون سامهون اچي انهن جي بندر ۾ ڦاٿو هو" سابق
ملڪه ايلزبيٿ وڙ ڪري چيو "۽ انهن کي ائين ڪرڻ جو
معقول سبب هو پر انهيءَ موقعي تي ته ڊچن اها ڳالهه برداشت
ڪئي هئي هاڻي ڇا ٿيو آهن؟"

درحقيقت هنن کي برداشت ڪندي حد کان وڌيڪ
وقت گذري چڪو آهي، مادام" مونٽروس چيو" انهيءَ کان
علاوه ٻيا به ڪيئي منصوبا گهڙيا ويا آهن، ٿورو ئي وقت
ٿيو ته مون کي قتل ڪرڻ لاءِ ڪا وينٽر طرفان ڪوشش
ڪئي ويئي هن ڳالهه ٻڌائڻ مهل نه لوئي ڏانهن اکيون ڪئي
ڏنو ۽ وڏي ايلزبيٿ کي ڏسي رهيو هو) هنن جو چوڻ آهي
ته ڪڏهن هڪ پارٽيءَ طرفان ٻئي تي حملا ڪيا وڃن ٿا،
ته ڪڏهن ٻيءَ ڌر طرفان ٻئينءَ تي جوابي حملو ٿئي ٿو.
اهڙي جهنگ وجدل جي ڏي وٺ ٿيندي رهندي ته انهن جون
زندگيون خطري ۾ رهنديون شهزادي وليم کي نيٺ شاهه چارلس
(ٻئي) کي سنهان منهن چورڻو ئي پيو ته هاڻي هو ڪيس وڌيڪ
وقت لاءِ پاڻ وٽ پناهه ڏيئي نٿو سگهي، انڪري ڪيس ۽ سندس
سيني ٻوڏليگن ۽ گهر جي ڀاتين کي سيني درٻارين سميت ملڪ ڇڏڻ
گهرجي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”پوءِ پلا ڪيڏانهن ويندا؟“ لوئي پڇيو“ تنهنجي معنيٰ ته ڪمن آئرلنڊ ئي وڃڻو پوندو“.

”اها ڳالهه ممڪن ڪانهي. بدقسمتيءَ سان اوومنڊ اجا تائين آئرلنڊ وارن کي مطمع ڪري نه سگهيو آهي. جيئن هن اندازو ڪيو هو. ٻئي طرف ڪراموبل جو لشڪر جلدئي اوڏانهن وڃڻ جون تياريون ڪري رهيو آهي. شاهه چارلس لاءِ هن وقت اوڏانهن وڃڻ انتهائي خطرناڪ ڳالهه ٿيندي. نه ائين ڪونه ٿيندو هو پنهنجي پيوءَ والده ملڪ هينريٽا ڏانهن پئرس وڃي رهيو آهي“.

”اوهو، پر—!“ هن ڪان رڙ اڪري ويئي پر ڪجهه وڌيڪ چوڻ جي ضرورت ڪانه هئي. ٽيئي ڄڻا بخوبي سمجهي پئي سگهيا ته انهيءَ ڳالهه ۾ ڪيتري قدر خطرو موجود هو.

”۽ نيڊ هاڱيڊ ڪيڏانهن ويندو؟“

”هو ڪانڪٽن سان گڏجي اسپين ويندو.“

”چا، اها ڳالهه ضروري آهي؟“

”معلوم ٿئي ٿو ته هن لاءِ اها ڳالهه ضروري آهي. هو پوريءَ طرح سان مطمئن آهي ۽ ساڳيءَ طرح اسان سڀني کي به راضي ڪري گهرجي، جو ته چارلس آخرڪار دل کي مضبوط ڪري ڪاوينئنٽرس سان ناهه جون سمورئون ڳالهيون ٽوڙي ڇڏيون آهن. هن انهن سان سڀ ناتا ۽ واسطا بلڪل ختم ڪري ڇڏيا آهن ۽ هنن جي شرطن تي انهن سان صلح ڪرڻ لاءِ تيار ناهي. هن مون کي پنهنجو فرمان ڏنو آهي ۽ قسم تي لکي ڏنو اٿائين ته هو هن کان پوءِ اسڪاٽلنڊ جي ڪنهن به معاملي ۾ مون سان اڳواٽ صلاح ڪرڻ ۽ منهنجي رضامندي حاصل ڪرڻ کان سواءِ ڪوبه فيصلو نه ڪندو ۽ ڪو قدم نه کڻندو. انهيءَ ڪري هاڻي منهنجي لاءِ پنهنجي سفر تي رواني ٿيڻ کان سواءِ هتي رهڻ جو پيو ڪوبه مقصد ڪونهي“.

”۽ اسڪاٽلنڊ ڪڏهن ويندين؟“

”بس جيئن ئي آءٌ سوئيڊن ۽ جرمنيءَ جو هڪ پيو

چڪر هڻي موٽندس جڏهن چارلس مون کي پنهنجي لاءِ قرض حاصل ڪرڻ ۽ جنگي سازو سامان جمع ڪري آڻڻ لاءِ پنهنجو خاص ايلچي بڻائي موڪلي رهيو آهي اهو ڪم پورو ڪري موٽڻ سان آءٌ پنهنجي اصل مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ منزل طرف رخ ڪندس. ظاهر آهي تہ جيتري جلدي ويندس تيتري ڪامياب ٿيڻ جي وڌيڪ اميد رهندي.“

”تہ پوءِ تون هتان ڪڏهن روانو ٿيندين؟“

”اڄ ٿي شام جو“ هن جواب ڏنو“ ۽ آءٌ سڌو برڪدا ويندس. جتي چارلس سان هڪ ملاقات ڪرڻ ضروري آهي تہ ايلزبيٿ کان دانهن نڪري ويئي، ”پر تون سڄي رات ناڳين گهوڙي تي سواري ڪري تہ نہ سگهندين؟“

”مادام، چوڏهينءَ جي رات آهي ۽ مڪمل چنڊ پنهنجي چانڊوڪيءَ سان ڌرتيءَ کي منور ڪري رهيو هوندو. آسمان ۾ ڪڪر جو نالو بہ ڪونهي ۽ وڏي ڳالهہ تہ سفر لاءِ سنئون سڌو ۽ پڪو رستو موجود آهي مون هن کان اڳي تمام دشوار حالتن ۾ اونداهين راتين ۾ ٿڪل ۽ ماندي حالت ۾ پنهنجي فوجن سان منزلن مٿان منزلون طئي ڪيون آهن.“

لوئي اهي ڳالهيون پڌي رهي هئي ۽ مڪمل خاموشيءَ سان ٻڌي ڪنهن ڳالهہ تي سوچي رهي هئي. ڪا ڳالهہ هن جي دل ۾ ڪنڊڪي رهي هئي، پر ڪهڙي ڳالهہ؟ هن کي سمجهہ ۾ نہ پئي آيو.

چا، اها ڳالهہ تہ ڪنس نہ ڪنڊڪي رهي هئي تہ مونٽروس اڄ ئي رات ڪانئس جدا ٿي رهيو هو؟ لوئي پنهنجي دل کي خوب ٽٽولي ڏٺو پر اندر واري جواب ڏنس تہ نہ اها ڳالهہ ڪانهي هن محسوس ڪيو تہ هو جڏهن بہ ۽ جنهن مهل بہ هن کان جدا ٿيندو، تڏهن ۽ تنهن گهڙيءَ ڪنس ائين ٿي محسوس ٿيندو تہ ڄڻ هن سانس چند گهڙيون ٿي گهاريون هيون اڳي ٿي مونٽروس جو اهو وجود هن کان جدا ٿي چڪو هو، ۽ هو پنهنجي دماغ ۾ هاڻي بہ اهوئي سوچي رهيو هو تہ هتان نڪرڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کان پوءِ ڇاڇا ڪرڻو آهي ۽ ان کان پوءِ ڇا ڪندس ۽ پوءِ وري ڇا ڪندس، ڇاڪاڻ ته هاڻي هن جو اصلي ڪم شروع ٿيڻ وارو هو.

لوئي وري پنهنجي ذهن کي جهٽڪو ڏنو ۽ معاملي جي هڪ اهم رخ تي سوچڻ لڳي ته سندس نامعلوم فڪر ۽ پريشاني انهيءَ ڪري ته نه هئي جو چارلس هالنڊ ڇڏي ماڻ ڏالهن ٻُرس وڃي رهيو هو؟ نه، نه، اهڙن به يقيناً ڪونهي — سندس دماغ اها فتويٰ صاف لفظن ۾ ڏني — ته ڇا، انهن ته ناهي ته اهو ڪٿڪو انهيءَ ڪري پيدا ٿيو هو، جو نيٺ هاڻي اسپين وڃي رهيو هو؟

هائو، برابر اهڙن آهي اهائي ڳالهه. آهي لوئي جو ذهن ان مهل صاف ۽ واضح الفاظ ۾ فيصلو ڏيڻ لڳو هو هائو اها ڳالهه انهيءَ خبر کان بدتر هئي ته مونٽروس عنقريب هالنڊ کي ڇڏڻ وارو هو، پر ڇا اها حقيقت هئي؟ واقعي اها بدخبر هئي؟ ڇا، هوءَ عين انهيءَ موقعي تي فقط انهيءَ هڪ ڳالهه جي ڪري گهٻراهٽ جو شڪار نه ٿي رهي هئي، حماقت نه ڪري رهي هئي ۽ بي همت نه بڻجي رهي هئي ته مونٽروس هن کي ڇڏي ڪافي دور وڃي رهيو هو ڇا هن انهي ڳالهه جو قسم نه کنيو هو ته هوءَ انهن نه ڪندي؟

لوئي جي ذهن ۾ انهن خيالن جو سلسلو ڇڙي چڪو هو، جن کي هوءَ ڪنهن به طرح روڪي نه پئي سگهي ان مهل هن جا خيال ڪجهه هن طرح جا هئا.

”چارلس ڪل ڪلاهو آرگائيل جي آڇ کي رد ڪري چڪو هو ۽ واضح طور مونٽروس جي حمايت جو اعلان ڪري چڪو هو، هو ڪيس پنهنجو خاص ايلچي بڻائي يورپ جي بادشاهن وٽ امداد لاءِ موڪلي رهيو هو. تحريري طور وعدو ڪري چڪو هو ته اسڪاٽلنڊ جي ڪنهن به معاملي ۾ هو مونٽروس سان اڳواٽ مشورو ڪرڻ کان سواءِ ڪو فيصلو نه ڪندو ۽ هاڻي، جڏهن چارلس کي هن سيني کان وڌيڪ سڃاڻندو هو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انهيءَ صورتحال تي ”مطمئن“ هوا

”هو انهيءَ ڪري مطمئن آهي جو اسپين وڃي رهيو
آهي! خودغرض خنزير ڪٿان جو!“ لوئي جذبي ۾ سرشار ٿي
چيو، ”مون کي چڱيءَ طرح معلوم آهي ته هو گلڊبل ڪجهه
هفتن کان وٺي اٽين ڪرڻ لاءِ منتظر هو!“

هن جي ماءُ اها ڳالهه ٻڌي کلي ويٺي.

”ويچارو وفادار نيڊا!“ مالڪه چيو، ”هن جي ڀيٽ ۾
هو تمام گهٽ خودغرض آهي، ڌيءَ.“

”هن کيل ۾ ڪنهن لاءِ به خودغرضي محسوس ڪرڻ
جي گنجائش ڪانهي!“ لوئي اجا ڪاوڙ ۾ هئي ۽ ماءُ کي
عجيب نظرن سان ڏسي رهي هئي.

”انساني فطرت کي ڪوئي به بدلائي نٿو سگهي“،
ايلزبيٿ چيو.

ايلزبيٿ اوچتو پنهنجي چاهيندڙن کي اڪيلو ڇڏي اتان
هلي ويئي هن سوچيو ته مونٽروس جو فقط لوئي کي ڏسڻ ۽
اجا به هن جي سندس موجودگيءَ ۾ لوئي کي ڏسڻ کان پرهيز
ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ، پنهنجي چاهيندڙن تي ته ظلم ڪرڻ
برابر هو، پر خود ايلزبيٿ کي به اها ڳالهه پنهنجي مٿان جبر
ڪرڻ جي برابر لڳي رهي هئي، ان ڪري ٿي هوءَ اهو محسوس
ڪندي ئي اتان کسڪي ويئي ۽ پنهنجي محبت وارن کي راز
ونياز ۽ وعده وعيد ڪرڻ لاءِ تنها ڇڏي ويئي.

لوئي ۽ مونٽروس ٻئي پنهنجن پنهنجن خيالن ۾ مصروف
۽ بي خبر هڪ ٻئي جو هٿ ۾ هٿ پڪڙي باغيچي جي چهر
وارن ٿلهن ۽ ميداني سڌن پٽن کي پٺتي ڇڏيندا اڳتي وڌندا
رهيا هئا جو رخ درياهه جي ڪناري ڏانهن هو. لوئي اهو
محسوس ڪري رهي هئي ته جڻ مونٽروس کي جيڪي ڪجهه چوڻو
هو، سو هو سڀ چئي چڪو هو، ۽ هن کي وڌيڪ ڪجهه
چوڻ لاءِ الفاظ ئي ڪين هئا. هو خيال ۾ گم ۽ پٿر جي
بت وانگر بلڪل خاموش هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”مون تہ اڳي ڪڏهن بہ توکي ٻرجز پائيندي نہ ڏٺو آهي“، مونٽروس چيو، ”ڇا اها اسان جي شاديءَ کان پوءِ واري زندگيءَ لاءِ مون کي ڇتاءُ ڏيڻ طور پاتي اٿيئي؟“

”ها تنهنجي اسڪاٽلنڊ واري اينڊرز مهم ۾ شامل ٿيڻ لاءِ.“

”ڇا مان بہ توسان گڏ اوڏانهن هلان؟“

”اون هون“، مونٽروس خيال ۾ گم رهيو.

”ڇونہ؟ ڇا تنهنجي اوائلي حملن جي دوران هڪ عورت تنهنجي فوج ۾ شامل نہ هئي؟“

”ها، اها ڊِلمزنل قبيلي جي پهاڙي عورت هئي، اهو سڄو قبيلو بگهڙن وانگر ڇتو آهي.“

”۽ ڇا آءٌ توکي تمام نازڪ ۽ نرم ٿي نظر اچان؟“

”آءٌ نہ ٿو سمجهان پر هيءَ حقيقت آهي تہ مون کي انهيءَ عورت سان محبت ڪانہ هئي.“

”لوئي سوچي رهي هئي تہ يورپ ۾ ڪيئي اهڙيون جنگيون لڳيون آهن، جن ۾ شاهي گهرانن جون عورتون وڙهيون آهن. مثال جي طور تي فرانس ۾ فرونڊ واري جنگ ۾ عورتون خوب وڙهيون هيون خود شاهہ چارلس پهرين جي سوٽ، گرانڊ منڊموئزيل بہ وڙهي هئي، اڄ بہ هوءَ وڏي عمر جي باوجود پاڻ کي هڪ جنگي مجاهده جي حيثيت ۾ ظاهر ڪندي رهي ٿي. پوءِ اها ڳالهہ منهنجي لاءِ ناممڪن ڇو آهي؟

پر مونٽروس جي چهري تي هڪ نگاهہ وجهڻ سان هوءَ سمجهي ويئي تہ هن لاءِ ائين ڪرڻ واقعي ناممڪن هو. پوءِ پلا هوءَ پنهنجي طاقت اجائي ڇو وڃائي؟ هن کي تہ پنهنجي محبوب سان گهڻو ڪجهہ ڳالهائڻو هو. هن جي غير موجودگي ۾ لوئي جهڙيون ڳالهيون سوچيون هيون تہ مونٽروس سان ٻيهر ملاقات ٿيندي تہ هن کي اڄهو هيئن چوندس، هيءَ ڳالهہ ڪندس، فلاڻي شڪوہ ۽ شڪايت ڪندس، پر هن وقت جڏهن هو سندس سامهون موجود هو ۽ هوءَ سندس پاسي ۾ هئي تڏهن هن جي دماغ مان سڀ ڳالهيون نڪري ويون، چاهي هوءَ

سوچڻ ۾ نہ گهٽائي وڌي هئي، پر ان جي باوجود سندس سڀ
ڪوششون بيڪار ٿي رهيون هيون.

لوئي کي بہ فقط ايترو معلوم هو تہ هوءَ سندس پاسي ۾ درياہ جي ڪناري ڏانهن وڃي رهي هئي ۽ هو هن وقت پنهنجي آئينده لوڇي مهر جي متعلق ڪجهہ بہ سوچڻ جي ڪوشش نہ ڪري رهيو هو، پاڪ هن وقت مڪمل طور هن جي لاءِ موجود هو ۽ سندس ڳالهيون ٻڌڻ ۽ هن کي پنهنجو جواب ڏيڻ لاءِ منتظر هو.

"منهنجي هتان رواني ٿيڻ کان پوءِ تون ڇا ڪندين؟"

"تصويرون چٽيندس، ۽ دعا ڪندي رهندس، آءٌ پانهنجان ٿي تہ آءٌ تصويرون چاهيندي چاهيندي ٿي تنهنجي سلامتيءَ لاءِ بهترين نموني ۾ دعا ڪري سگهندس."

مونٽروس کي ياد اچي رهيو هو تہ ڪيئن نہ هو سندس پهرين زال منگيلين سان رهڻ واري زماني ۾ محبت فقط انهيءَ ڳالهہ کي سمجهندو هو تہ زال لاءِ گهر اندر سڀڪجهہ موجود ڪري ۽ ٻارن جي سار سنڀال ڪري ۽ اُنهن لاءِ دل جي هڪ ڪنڊ ۾ رحم ۽ قياس جو جذبو رکي پر لوئي جي محبت جي ڳالهہ ڪجهہ ٻي هئي هو محسوس ڪرڻ لڳو هو تہ چاهي ڪجهہ ڇا بہ ٿي پوندو، خواہ هو ڪامياب ٿي موٽندو يا جنگ ۾ ڪٿي مارجي ويندو يا دشمن جي هٿان پڪڙجي ڦاهيءَ تي لٽڪندو، هر حالت ۾ لوئي جي اصلي زندگيءَ تي انهن ڳالهين جو ڪو بہ برو اثر نہ پوندو ۽ ڪو بہ انسان اڄ کان پوءِ هن جي زندگيءَ تي ڪاميابيءَ سان حملو ڪري ان کي تباہ و برباد نہ ڪري سگهندو.

"لوئي، تون دعا فقط انهيءَ چيز لاءِ ڪر، جيڪا ابدي طور جٽاءُ ڪري سگهڻ جهڙي هجي"، مونٽروس چيو، "انهيءَ صورت ۾ تنهنجي دعا قبول بہ ٿيندي ۽ ان جو جواب بہ توکي ملندو ياد رکجانءِ تہ اسان کي هن زندگيءَ مان جيڪي حاصل ٿئي ٿو، سو ڪجهہ بہ نہ آهي قيمت ۽ قدر واري چيز اهائي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهي، جهڙا اسان هن زندگيءَ کي ڏيئي سگهون ٿا."

"چا، مان تنهنجي فتح ۽ زندگيءَ جي بچڻ لاءِ دعا نه ڪريان؟

"هائو، جيڪڏهن اها ڳالهه خدا کي منظور هجي، پر اسان هن جي منظوريءَ کي نه ٻروڙي سگهون ٿا، ۽ نه ان کي زوريءَ پنهنجي مرضيءَ مطابق حاصل ڪري سگهون ٿا. اسين الٽو ته خدا کي نه ٿا چئي سگهون: اي منهنجا پيارا خدا، مهرباني ڪري منهنجي لاءِ هي يا هو ڪم ڪر نه ته تنهنجي لاءِ چڱو ڪونه ٿيندو." مون وارنگٽن کي اهڙيءَ طرح دعا ڪندي ٻڌو آهي."

لوئي ڏٺو ته هو اهي لفظ چوندي مرڪي رهيو هو پر جلدئي سندس چهري تان اها مرڪ اُتان غائب ٿي ويئي جيئن اها ظاهر ٿي هئي ۽ هو وري سنجيده ٿي هن کي ڏسڻ لڳو.

لوئي بغاوت جو مظاهرو ڪندي چيو، "پر تون اها توقع ڪيئن ٿو ڪري سگهين ته آءٌ اهڙي خدا ۾ يقين ڪيئن رکي سگهنديس جيڪو توکي جنگ ۾ شڪست ڏياريندو ۽ دشمن جي هٿن ۾ قيد ٿيڻ يا مرڻ ڏيندو؟"

"انسان ڪوتاه نظر ٿئي ٿو ۽ ظاهري شڪست کي اصلي شڪست نه ٿو چئي سگهجي اهڙا ڪيئي موقعا ٿي گذريا آهن، جن ۾ شڪست ڦري يقيني فتح ۽ ڪاميابي ۾ تبديل ٿي آهي."

پر چا، جنهن مقصد لاءِ تون ايڏو وڏو خطرو کڻي وڃي رهيو آهين، سو ايڏي وڏي قربانيءَ جي لائق آهي؟ يقيناً چارلس ان جي لائق ناهي، ۽ اسڪاٽلنڊ؟ اهو سڄو ملڪ آرگائيل جي واڳ ۾ پنهنجي شريفن وچائي ڇڪي آهي ۽ اتان جي ماڻهن جو مزاج ترش ٿي ويو آهي. پوءِ تون انهيءَ مقصد لاءِ پنهنجو سڀ ڪجهه ـــ سڀ ڪجهه ـــ شايد پنهنجي پياري زندگي به ـــ ڇو ڏيئي رهيو آهين؟ توکي ايڏي وڏي قيمت ڇو ادا ڪرڻ گهرجي؟" هوءَ ايتري قدر چوڻ لاءِ تيار نه هئي، پر جلدبي

۽ سڀ ڪجهہ چئي ويٺي هئي، جڏهن تہ اهي لفظ سندس زبان مان نڪري ويا، تڏهن هوءَ بہ بي نياز ٿي ٻاقي وڌيڪ بہ چوڻ لاءِ تيار ٿي ويئي. ”تون جيڪڏهن انهيءَ مهم لاءِ پنهنجي زندگي ڏيندين، تہ يقيناً تنهنجي اهڙي قرباني بي مقصد ۽ لاحاصل هوندي ڇو ته ان جي جواب ۾ ڪجهہ نصيب نہ ٿيندو.

”ڇا، مشرق کان مسيح جي ديوار لاءِ آيل انهن ٽن حڪيمن هن ڳالهہ تي سوچيو هو تہ جڏهن اهو ٻار (مسيح) وڏو ٿي صليب تي چاڙهيو ويو، تڏهن سندن انهن سوغاتن ۽ سوکڙين جو ڪهڙو حشر ٿيو، جيڪي اهي سندس خدمت ۾ پيش ڪري ويا هئا؟“

هن پنهنجو منهن مونٽروس کان لڪائڻ لاءِ پنهنجن ٻنهي هٿن ڪٺي لڪايو ۽ ڪيتريءَ دير تائين هوءَ انهيءَ حالت ۾ رهي، جيستين سندس جذبات ۾ ڪجهہ نرمي آئي، پوءِ هن پنهنجون نگاهون ڪٺي پاسي کان وهندڙ نديءَ جي متحرڪ پاڻيءَ جي وهڪري ۾ کپايون، جيڪو سمنڊ ۾ داخل ٿيڻ ۽ ان سان هڪ ٿيڻ لاءِ ميلن جا ميل وهي جيئن پوءِ تيئن اڳتي وڌي رهيو هو ۽ ان جي رفتار ۾ هوڪاري وڌيڪ تيزي اچي رهي هئي. لوئي کي اهو احساس ٿي رهيو تہ مونٽروس جي لفظن جو پڙاڏو سندس دل ۽ دماغ ۾ سڄي زندگي تائين گونجندو رهندو ۽ هوءَ ان کي پڌڻ کان پاڻ کي روڪي ۽ بچائي نہ سگهندي.

درياه جي پاڻي مٿاڇري تان سج جي شعاعن جو اولڙو لوئي جي منهن تي پئجي رهيو هو، ۽ ان کي پاڻيءَ جهڙي چمڪ ۽ متحرڪ روشنيءَ سان نوازي رهيو هو. مونٽروس هن جي چهري کي خاموشيءَ سان ڏسندو ۽ چاهيندو رهيو. پوءِ هن پيئي هٿ وڌائي، هن جي ڪلهن ۾ وڌا ۽ انهن کي مضبوطيءَ سان جهلي، لوئي کي پنهنجي طرف جهڪايو ۽ هن جو منهن ٿورائي پنهنجي طرف ڪيو.

”ڇا، تنهنجي دل ۾ اهو خيال پيدا ٿي رهيو آهي ته...

جيڪر تون مون سان نه ملين ها؟“
”نه، نه، نه.“
”برابر، آءٌ توکي هڪ وڏي عذاب مان لاهي ڇڏي وجهي رهيو آهيان. اهڙيءَ ڳالهه لاءِ وطن ۽ گهر ڇڏي وڃڻ، جنگ ڪرڻ ۽ مرڻ شايد اسان لاءِ آسان ٿئي، پر انهيءَ شيءِ لاءِ زنده رهڻ سالن لاءِ ان کي ياد ڪري جيئرو رهڻ، ۽ ان جي تصوير کي تازو ۽ زنده رکڻ، هڪ نهايت دشوار ڪم آهي، جيڪڏهن مون کي انهيءَ چيز لاءِ مرڻو نه پيو، جنهن سان اسان پنهنجي کي محبت آهي، ته ان صورت ۾ ياد رکجانءِ ته آءٌ اها چيز تو وٽ انهيءَ لاءِ ڇڏي وڃي رهيو آهيان ته تون ان کي دل ۾ سانڍيندي رهندين، ۽ ان لاءِ دعا ڪندي رهندين.“

لوئي محسوس ڪيو ته مونٽروس جو مطلب سندس مقتول مامي شاهه چارلس پهرئين، ۽ ماروٽ چارلس ٻئي جي مهم سان نه، پر ڪنهن ٻي ڳالهه سان هو، جنهن لاءِ هو ڪيس اها هدايت - يا شايد وصيت؟- ڪري رهيو هو.

انهيءَ شام جو هو انهن جي پاڻ سان گڏ رات جي ماني ۾ شرڪت ڪري رهيو هو، هنن جي تفريح لاءِ ڪجهه سرائي ۽ باجن وارا پاسن ڏي گهرايا ويا هئا، جيڪي موسيقي پيدا ڪري رهيا هئا. مونٽروس ڪاڏي جي ميز تي سابق ملڪه ايلزبيٿ جي ساڄي هٿ تي ويٺو هو. لوئي، جيڪا ميز جي ٻئي طرف ڪان هن جي بلڪل سامهون ويٺي هئي، ڏسي رهي هئي ته مونٽروس جي چهري تي موجود گهاٽيون ايڪون موم بتين جي نرم پيلي روشنيءَ ۾ ان وقت چٽيون نظر اچي رهيون هيون ۽ جڏهن هو ايلزبيٿ جي ڪنهن ڳالهه جو جواب ڏيئي رهيو هو، تڏهن ان جي طرف ڏسي رهيو هو، پر وچ وچ ۾ جڏهن گفتگو جي رفتار هلڪي ٿي رهي هئي، تڏهن هن جون نظرون تيز وانگر سندس (لوئي جي) چهري تي ڪٿي ٿي ويٺون ۽ هو دير دير تائين ٻڪ ٽڪ ڪيس ڏسي ڪجهه سوچيندو

پئي رهيو.

مونٽروس جي پٺيان گئلريءَ جا دروازا کليل هئا ۽ لوئي ڏٺو ته ان مهل ڇوڪرا ٻاهر نڪري هوا ۾ قلابازيون کائي رهيا هئا. جلدئي اونده ۾ گهرائي اچڻ لڳي ۽ دور کان وسٽي باغيچي ۽ درياهه جي ڪناري بيٺل وڻ ۽ ٻيون سڀ شيون ڌنڌليون نظر اچڻ لڳيون. ٻاهر گلن جي آس پاس رات جو ٻاهر نڪرندڙ پتنگ ۽ ڪيئان تڙ ڦڙاهٽ ڪري پنهنجو شڪار تلاش ڪندا پئي رهيا. هوا ۾ اڃا خنڪي ڪانه آئي هئي ۽ اندر ڪمري مان ٻاهر ٻڌڻ ۾ ايندڙ موسيقيءَ جا آواز هلڪا ۽ مڌم هئا.

انهن آوازن جي وچان لوئي جي ماءُ، ايلزبيٿ جي گفتگو مان گڏ ڪڏهن ڪڏهن ڪلهه جو آواز بلند ٿي رهيو هو ۽ هوءَ ڳالهائيندي ٿڪجڻ جو نالو ئي وٺڻ واري نه هئي. اهو آواز هن دنيا جي هر حصي ۾ وسندڙ ۽ رهندڙ انهن خوبصورت عورتن جي آواز وانگر شيرين ۽ موسيقي نواز هو، جنهن سان اهي عورتون مردن ان سڀني تڪليفن، مشڪلاتن ۽ مصيبتن جو احساس وسارڻ لاءِ آماده ڪنديون آهن، جنهن سان اهي مردن کان سڀني تڪليفن ڀريل زندگين جي اونده اندوهگان غم ۽ اندوه کي فراموش ڪرائينديون آهن ۽ اهي پنهنجي سخت دل جي مقدور سنگدل تقدير جي ناانصافين کي نظر انداز ڪري ۽ جنگين جي ميدانن ۾ حاصل ڪيل زخمن ۽ موت کي وسارڻ لاءِ تيار رهندا آهن، جنهن جي جادوءَ ڀرئي اثر سان ڪيئي جوڌا ۽ جنگي جوان پنهنجن بادشاهن کي عيش ۽ آرام سان زندگي گذارڻ جو موقعو مهيا ڪري ڏيڻ لاءِ پنهنجيون عزيز جانيون لڙائين جي ميدانن ۽ سمنڊن جي سطح تي قربان ڪرڻ ۾ فخر محسوس ڪندا آهن، ۽ اهي نسواني آواز مردن کي اهو يقين ڏياريندا آهن ته هيءَ زندگي اهڙي شيءِ آهي، جنهن کي قائم رکڻ لاءِ هر قيمت سستي آهي.

لوئي ڪڏهن مونٽروس ۽ پنهنجي ماءُ جي درميان ٿيندڙ ڳالهائڻ کي ڪن لائي ٻڌي رهيو هئي ۽ رکي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رکي وڃ ۾ سگهجي. جني سيني کي کلائي رهي هئي ۽ ڪڏهن ڪڏهن ڳالهه، جو ذڪر ڪري اهڙو پوڳ ٻـ ڪري رهي هئي، جو سڀ کلي کلي اونڌا ٿي رهيا هئا. پـر ڪڏهن ته هـوءِ بلڪل خاموشي اختيار ڪري ٻت وانگر منٽروس کي ڏسڻ ۾ ئي لڳي. اوچتو ڪنڌ کي جهٽڪو ڏيئي، پاڻکي خيالن جي دنيا کان ٻاهر ڪڍڻ لاءِ ڪنهن تازي واقعي سوچ ويچار ڪرڻ ۾ لڳي.

هن کي دل ئي دل ۾ مونٽروس جو اهو جملو ياد آيو، جڏهن هن انهيءَ ئي ڏينهن پنهنجي محل ۾ منڊس ساڻ سان ڳالهائيندي چيو هو: منهنجن ئي ساٿين ڊچ وڪيل ڊوريسلاس کي قتل ڪري ڇڏيو آهي ۽ هاڻي ڊچ قوم وارا انگريزن جي رهڻ کي برداشت ڪرڻ لاءِ تيار ناهن. انهيءَ هڪ واقعي سيني جي زندگيءَ ۾ ڪيڏو نه ولولو ۽ انقلاب آڻي وڌو هوا

هڪ طرف ڪرامويل پنهنجي فوج وٺي آئرلنڊ تي حملو ڪرڻ لاءِ وڃي رهيو هو، جڏهن ته ٻاهرين جو پيش خيمو معلوم ٿي رهي هئي، پر ساڳئي وقت ئي اهوئي واقعو مونٽروس لاءِ اسڪاٽلنڊ ۾ هڪ سٺو موقعو مهيا ڪري رهيو هو. اگر وانگر، شايد هن پيري ٻـ مونٽروس اسڪاٽلنڊ کي فتح ڪري پنهنجي ڪامياب ۽ ڪامران فوج ساڻ طوفان وانگر اچي انگلنڊ تي ڪڙڪي ۽ ڪرامويل شايد تيسين اتي پهچي نه سگهي! ڪرامويل آئرلنڊ جي مهم ۾ ڦاسي، اسڪاٽلنڊ ۽ انگلنڊ تي مونٽروس جي فتوحات جون خبرون ٻڌي شايد اتي ئي رهجي وڃي ۽ انهيءَ وچ ۾ چارلس جي وفادار ساٿين ۽ قديم حمايتن کي پنهنجي آقا لاءِ وڃايل تخت و تاج تي قبضو ڪرڻ جو سونهري موقعو ملي وڃي.

هوءَ سوچي رهي هئي ته آخر منهنجي لاءِ اهڙي ڳالهه معلوم ڪرڻ ڇـو اهميت واري آهي. جڏهن اسان سيني لاءِ بهترين نتيجن جي حامل ثابت ٿي سگهندي؟ منهنجو ڇا؟ هن وقت ته ڪابه ڳالهه سون کي اهڙو اشارو ڏيئي نه سگهندي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خود اهو ماڻهو به، جيڪو انهيءَ محل اهڙي ڏنڌي سيني سان سندس ماءُ جون احمقانه ڳالهيون ٻڌي کلي رهيو هو، ۽ ان جون ڇڪندڙ اکيون به هن کي ڪو سراغ مهيا نه ٿي ڪري سگهيون. ڀوءِ ڀلا هوءَ ايڏي بي آرامي ڇو محسوس ڪري رهي هئي؟ ڇا، مونٽروس جي ذهن ۾ اهڙائي خيال عين انهيءَ محل اٿل پٿل نه ڪائي رهيا هوندا، جيڪي هن جي دماغ کي جهنجهوڙ رهيا هئا؟

ته، لوئي ڏٺو ته هن کي ڪوبه فڪر ڪونه هو، ظاهر هو ته هو پنهنجي دل ۾ هڪ فيصلو ڪري چڪو هو، ۽ پنهنجي لاءِ جيڪو لائحه عمل مرتب ڪيو هئائين، تنهن جي نتيجي متعلق هن کي ڪوبه فڪر ڪونه هو. لوئي ٻڌو هو ته جنهن موقعي تي هن جي ٽڪل ۽ ماندي ننڍڙي لشڪر کي اوچتو ونڊيءَ وٽ گهيري ۾ آندو ويو هو، تڏهن پنهنجن ماتحت فوجي آفيسرن کي هن طرح مخاطب ڪيو هو.

”توهان سڀ مهرباني ڪري پنهنجو پنهنجو فرض ادا ڪريو ۽ انتظام جو معاملو مون لاءِ ڇڏي ڏيو، باقي هن واقعي جي فيصلي جو ڪم خدا جي هٿن ۾ ڇڏيو. اهي هئا الفاظ، جن سندس ماڻهن ۾ اهڙو روح ڦوڪيو هو، جو انهن سڀ ڪجهه مخالفت ۾ محسوس ڪرڻ جي باوجود، پنهنجي هن بهادر آفيسر ۽ ڪمانڊر جي هر حڪم کي منظور ڪرڻ ۽ پنهنجو سر ڏريءَ تي رکي ڪيس ڪامياب ڪرڻ لاءِ تيار ڪيو هو. لوئي سوچيو ته واقعي، هوءَ پاڻ به شايد هن جي اهڙي حڪم جي تعميل ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ها!

پر، هن سوچيو ته هوءَ اهو خيال شايد هن ڪري ڪري رهي آهي، جو مونٽروس انهيءَ محل سندس اڳيان موجود هو، پر هو هميشه ته اتي موجود ڪونه هوندو، اڄ ڪلهه ڪان وڏيڪ وقت لاءِ به هو موجود ڪونه رهندو، هو انهيءَ کان اڳيئي اتان اٿي ٻاهر ڏيکاريل ڪيپ اونداهيءَ ۾ گم ٿي ويندو، ۽ پوءِ هو ڪيتري وقت تائين گم رهندو؟ هن [illegible] آهي [illegible]

درد جي دانهن نڪتي يا الله، ڪيڏي تائين؟"

يقيني طور ڪجهه معلوم ڪرڻ- اها ڳالهه ته ڪنهن کي به معلوم ڪانه ٿي سگهي ٿي، خواه زندگي ڪيترينقدر به پراسن ۽ پرسڪون هجي. هيءَ گهڙي نيٺ گذري ويندي ۽ هر ڪنهن کي زندگي جون سڀ گهڙيون آهستي آهستي هڪ هڪ ٿي نيٺ لنگهي وينديون- ڪابه زندگي، چاهي اها ڪيڏي به ڏکي ڇو نه هوندي، پر اها به نيٺ ڪنهن مهل ماضيءَ جو قصو بڻجي ويندي. ۽ اهو شاندار مڙس جيڪو ڪنهن جي اڳيان جهڪڻ نٿو چاهي، نيٺ هڪ ڏينهن قبر جي مٽيءَ ۾ وڃي پوندو- پوءِ اهو موت ان وٽ پر طور اچي، يا جنگ جي ميدان ۾ وڙهندي ڪنهن جو سر ڪپيندي ۽ جواب ۾ پنهنجو سر لهرائيندي زمين بوس ٿئي- پوءِ ڀلا ڪا شيءِ ڪهڙيءَ طرح حفظ ۽ امان ۾ رهي سگهي ٿي؟

اوهتو هن محسوس ڪيو ته سندس محبت سلامت ۽ محفوظ هئي، نه ان لاءِ ته اها ساڻس وابسته هئي، پر هن ڪري جو ان جو تعلق دائمي وقت ۽ ابد سان هو، هن سمجهيو ته سندس سچو ذهني فتور ۽ عذاب محض انهيءَ ڪري هو، جو هوءَ پنهنجي خوشيءَ ۽ مستقبل جي عيش ۽ راحت کي عارضي شين سان وابسته ڪري رهي هئي.

لوئي محسوس ڪرڻ لڳي ته اصل خوشيءَ جو دارو مدار هن دنيا جي ڪاميابين يا ڏکين ڏاکڙن تي ڪونهي، پر اها هڪ اهڙي روحاني ۽ اندروني خوشي تي منحصر آهي، جنهن جو انهن ڳالهين سان تعلق ڪونهي. هن سمجهيو ته جنت هن زندگيءَ کان پوءِ نه، بلڪ هتي ۽ هاڻي امان جي چوڌاري موجود آهي. انهيءَ ئي گهڙيءَ هن کي اڳين محسوس ٿيڻ لڳو نه ڇڻ هن ڪو تصور نه بلڪ حقيقت ۾ ڏٺو ته خدا سندن آسپاس موجود هو ۽ منجهن ئي موجود هو. انهن خيالن ايتري لوئي جي چهري تي جيڪو نور پکڙڻ لڳو. رضا الاهي ۽ قناعت جو نور، تنهن کي مونٽروس غور ۽ حيرت وچان گهوري ڏهاري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رهيو هو ۽ لوئي جڏهن وري اکيون کوليون ته هن کي ڏٺو، تڏهن هن کي مونٽروس جي چهري مان نڪر ۽ گهٽيءَ جي اها ڇڪتاڻ ۽ ڪشمڪش غائب نظر آئي، جيڪا هن تي سڄو ڏينهن حاوي رهي هئي. هن کي به هاڻي اهو اطمينان ۽ سڪون نصيب ٿي چڪو هو، جنهن جي اثر کان هو محسوس ڪري رهيو هو ته جنهن حالت پيدا ڪرڻ لاءِ هو ناڪام ڪشمڪش ڪندو رهيو هو، سا لوئي جي اندر ۾ خودبخود ۽ سندس پنهنجي ڪوشش سان پيدا ٿي چڪي هئي.

نيٺ جڏهن هو ٻئي ٻاهر گئلري تي نڪري آيا ۽ هڪ ٻئي کي آخري دفعو الوداع ڪرڻ لاءِ تيار ٿيا هئا، تڏهن مونٽروس هن کي ڇڪي پنهنجي آغوش ۾ آندو ۽ پڇيائين:

”جان من، اهو ڇا هو؟“

”مون ائين محسوس ڪيو ته ڄڻ هڪ گهڙيءَ لاءِ مون کي پنهنجو خدا نظر اچڻ لڳو هو، پر اهو فقط تنهنجي صورت ۾ نڪو مان نه، بلڪ جڏهن به ٻئي ڏٺم، تڏهن ان جي صورت ٿي نظر اچي رهي هئي. وڃڻ کان اڳ ۾ مون کي اهڙي ڳالهه ٻڌائي وڃ، جيڪا منهنجي دل، دماغ ۽ ذهن تي تنهنجي عدم موجودگيءَ ۾ جادوءَ جو اثر ڪري.“

مونٽروس اها ڳالهه ٻڌي مرڪيو ۽ لوئي کي ڇڪي پيار وچان پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳايو ۽ هن جي منهن، اکين ۽ چپن تي پيار ڪيو— نه اهو پيار، جيڪو شهوت جي انڌي جذبي جي نتيجي ۾ گهڙيءَ کن لاءِ ٻاهر جي شعلي وانگر ڀڙڪندو آهي ۽ اوچتو ئي سڀ ڪجهه ساڙي رک ڪري غائب ٿي ويندو آهي، پر اهو پيار، جيڪو ابدي ۽ هميشه لاءِ هوندو آهي، جيڪو انسان کي انسان لاءِ عزت احترام ۽ محبت جي جذبي سان سرشار ڪري هميشه لاءِ پنهنجو بڻائيندو آهي. لوئي کان پوءِ انهن چند گهڙين ۾ دنيا و مافيها وسري ويئي هئي، ۽ هن کي مونٽروس ۽ صرف مونٽروس جو چهرو، ۽ آخر صرف ۽ صرف هن جون چمڪدار ۽ محبت جي ازلي جذبي سان سرشار

اکيون ڪي اکين نظر اچي رهيون هيون.

"منهنجا محبوب" هن اطمينان - قلب سان ٿڌو ساهه کڻي چيو "مون کي هميشه لاءِ پنهنجو سمجهه - خدا ڪري تون ڪامياب و ڪامران ٿي، فتح ۽ نصرت جا جهنڊا ڦڙڪائيندو واپس پهچين ۽ پنهنجي هن خادمه کي پنهنجن قدمن ۾ اهي جاءِ ڏين. ...... پر ...... مونٽروس ...... جيڪڏهن خدانخواسته ...... ته ...... ته هن جو آواز ٽٽي لڳو پر لوئي وڏي همت ۽ بهادري کان ڪم ورتي، پنهنجي نسواني ڪمزوريءَ کي قابو ڪيو ۽ چيو" جيڪڏهن خدانخواسته تنهنجي دشمن کي ڪجهه نقصان پهتو ــــ جيڪڏهن تون قيد ٿئين يا جنگ جي ميدان ۾ پنهنجو فرض ادا ڪندي دشمن جي ترارين جو قوت ٿي وڃين ته اهو ياد رکجانءِ ته تنهنجي لوئي تنهنجو ماتم ڪرڻ لاءِ روئيندي پٽيندي يا وار نه پٽيندي ۽ ڪوهيندي پلڪ جي زندگيءَ جي جهڳڙن مان ثابت آسودگي ۽ خنده پيشانيءَ سان ڏک ڏاکڙا سهندي ۽ برداشت ڪندي، هن دنيا کان پار ... قبر جي ٻئي طرف ... پنهنجون ٻانهون کولي ... توکي آغوش ۾ آڻڻ لاءِ ... تنهنجي ابدي ڪنوار ٿجي ... تو وٽ ها امانت ۽ سلامت پهچي ويندي"

مونٽروس هن جي ڳالهه ٻڌي دل ۾ هڪ زبردست سڪون ۽ آرام محسوس ڪيو، ۽ ڪجهه دير تائين لوئي کي پنهنجي ويجهو جهلي هن جي اکين ۾ نهاريندو ۽ مشڪندو رهيو.

رات طاري ٿي چڪي هئي. مونٽروس جي گروه جا ماڻهو هيٺ پنهنجا گهوڙا تيار ڪري ۽ پنهنجون زرهون ڍڪي رهيا هئا، جن جا آواز هن تائين پهچي رهيا هئا اوچتو هن کي وقت جو احساس ٿيو ۽ هن آخر ٻيو ڀيرو پنهنجي دل جي اصل ملڪه کي سيني سان لڳايو ۽ ويندي وقت کيس چيو،" لوئي، شل خدا توکي منهنجي غير موجودگيءَ ۾ صبر وسڪون سان تڪليفون سهڻ ۽ ٻرائي جي غير يقيني ڪيفيت مان ڪاميابي سان پار پوڻ جي توفيق عطا ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"ڇـل خدا ۽ يسوع مسيح توسان ساٿي رهن، ڇـل منهنجي امانت مون تائين صحيح سلامت واپس پهچائين، ڇـل توکي فتح ۽ ڪامراني نصيب ٿئي ۽ تنهنجو شان دنيا ۾ دوبالا ٿئي!

"آمين"

"آمين" پڙهي اکيون بند ڪري ڪجهه دير تائين گوڏا جهڪائي دعا گهرندا رهيا، ۽ پوءِ مونٽروس کي جڏهن اهو احساس ٿيو ته سندس فوجي هن جو انتظار ڪري رهيا هوندا تڏهن هو اوچتو منهن ڦيرائي ڏڪڙا ڏڪڙا قدم کڻندو هيٺ لٿو ۽ لوئي گنلري جي ديوار تان هيٺ جهڪي هن جي روانگيءَ جي تياريءَ ۽ آخري ديدار لاءِ برآمدي ۾ ڏسڻ لڳي.

اوچتو رات جي سناٽي ۾ مونٽروس جو حڪم مليو. "مارچ!" منهنجا بهادر ۽ بي خوف ساٿيو، منزل طرف تيز قدم ۽ تيز گام وڌو ۽ دشمن کي نيست و نابود ڪرڻ جي عزم کي خدا ۽ يسوع مسيح جي نالي سان اندر ۾ دهرايو."

"خدا ۽ يسوع مسيح لاءِ" سڀني سپاهين هڪ آواز سان رڙ ڪئي ۽ پوءِ لشڪرين سردارن پنهنجن پنهنجن دستن کي اڳتي وڌڻ جا احڪام ڏنا، ۽ لوئي کي گهوڙن جي سنبن جا آواز قيامت جهڙو شور برپا ڪندا ٻڌڻ ۾ آيا، هوءَ دير تائين انهن آوازن کي ٻڌڻ لاءِ بيٺي رهي، تان جو جڏهن آخري آواز اچڻ بند ٿي ويا ۽ چوطرف وري خاموشي ٿي طاري ٿي وئي تڏهن هن هڪ ڀيرو منهن مٿي ڪري آسمان ۾ نهاريو ۽ اکيون بند ڪري پنهنجي تنهائي جي احساس جي شدت کان مجبور ٿي، پٺتي قدم کنيا ۽ آهستي آهستي اندر ڪمري ۾ داخل ٿي، جتي ڪجهه ٿي دير اڳي هو ميز تي ويٺو ماني کائي رهيو هو ۽ ماڻس ۽ خود لوئي سان ڳالهيون ڪري مرڪي رهيو هو. هن جي ڪنن جي آواز جو پڙاڏو ڪمري جي ديوارن ۾ گونجندو رهيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اسڪاٽلنڊ جي جابلو علائقي ۾

مونٽروس وري اينڊز بهار جي موسم کان اڳ ۾ اسڪاٽلنڊ ۾ پهچي نه سگهيو. ان کان اڳ هو يورپ جي هڪ بادشاهه کان پوءِ ٻئي وٽ چارلس ٻئي جي خصوصي ايلچي ۽ نمائنده جي حيثيت ۾ معزز مهمان طور رهيو هو، ۽ سڄو وقت پنهنجي آقا لاءِ فوجي ۽ مالي امداد حاصل ڪرڻ ۾ مصروف رهيو هو. يورپ جي وڏن وڏن ۽ طاقتور فرمانروائن مان هرهڪ هن کي پنهنجي قدر آهر، ڪجهه مالي امداد ۽ فوجي سازو سامان توبون ۽ انهيءَ زماني جو جديد ترين اسلحه فراهم ڪيو، ۽ ڪن سازش پڪو وعدو ڪيو، جنهن کان مونٽروس جيتوڻيڪ پوري طرح مطمئن ڪونه ٿيو هو، پر تنهن هوندي به کيس گهٽ ۾ گهٽ ايتري پڪ ٿي هئي ته مقدس بادشاهه جو "ڪار" سڀني يورپي بادشاهن کي عزيز آهي ۽ هو شاهه چارلس پهرين جي قتل ۾ پنهنجو ۽ پنهنجي مقدر جو عڪس ڏسي، همدردي ڪرڻ کان سواءِ رهي نه ٿي سگهيا.

هن کي پنهنجو گهڻو وقت سوئيڊن جي نوجوان، خوبصورت ۽ بي آراميءَ جي حد تائين جذباتي طبيعت رکندڙ ملڪه سان گذارڻو پيو هو، جنهن جي دل ۾ مونٽروس لاءِ عزت ۽ قدر هئڻ کان علاوه، هڪ ٻيو وڌيڪ لطيف جذبو ڪارفرما ٿي رهيو هو. مونٽروس کي انهيءَ حالت ۾ يورپي دنيا جي اها حسين ترين نازنين به پنهنجي همبستريءَ لاءِ آماده ڪري نه سگهي، هو پنهنجي هڪ ئي عظيم مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ بي تاب ۽ آتو هو ۽ انهيءَ ئي مقصد لاءِ اي هر قيمت ادا ڪرڻ لاءِ به تيار هو، پر جڏهن کان هو شهزادي لوئي جي محبت جو دم ڀرڻ لڳو هو، ۽ هن جي معصوم پيار مان لطف اندوز ٿي محبت جي هڪ نئين دنيا ڏسي چڪو هو، تڏهن کان وٺي هن لاءِ دنيا جون ٻيون سموريون عورتون، ڄڻ ٺڪر جون بيجان پتليون هيون، جن سان ڪيس ڪهڙي ڪن لاءِ دل وندرائي انهن

کي ڦٽي ڪرڻو هو.

سوئيڊن کان پوءِ هن بيلجم، ڊينمارڪ ۽ پولنڊ جي بادشاهن جون درباريون ڪيون ۽ انهن وٽان به هن کي پوري پوري همدردي حاصل ٿي. جرمنيءَ جي شاهي گهراڻن جي سربراهن وٽان مونٽروس ڪافي تعداد ۾ ماهر ۽ تجربيڪار فوجي پرتي ڪرڻ ۾ ڪامياب ٿيو ۽ اتان هن کي نئين قسم جون ۽ ويڇوڙائتي ۾ ايجاد ڪيل توبون ۽ بندوقون مليون. جڏهن کان وٺي مونٽروس ڪجهه مهينن کان وٺي هالنڊ کي خير باد چئي پنهنجي سفر تي نڪتو هو، تڏهن کان سڀني ملڪن جا سمورا سمورا بادشاهه هن جي مهمانداري ڪرڻ ۽ امداد مهيا ڪرڻ ۾ هڪ ٻئي کان گوءِ کڻي وڃڻ جون ڪوششون ڪري رهيا هئا، ايتريقدر جو جرمن سلطنت جي شهنشاهه انگريز بادشاهه کي شايان شان امداد مهيا ڪرڻ لاءِ فرئنڪفرٽ ۾ بادشاهن ۽ آس پاس جي حڪمران شهزادن جو عظيم اجلاس ڪوٺايو. مونٽروس انهن موقعن تي پاڻ کي شاهي پيماني تي فوج جي ڀرتي ڪندڙ سارجنٽ سڏائي رهيو هو، ۽ پنهنجي نالي سان اهو عهدو وابسته ڪندي خوب کلندو هو. يورپي ملڪن ۾ فوجي ڀرتي ڪندي هو برطانوي سلطنت جي فيلڊمارشل جي سرخ ڏنڊي* جو معقول حد تائين مظاهرو ڪندو رهيو.

هو يوڳ ڪندي پنهنجي لاءِ اهو چوندو هو ته ”جيڪڏهن هڪ دفعو جيڪو ماڻهو ڀرتي ڪندڙ سارجنٽ ٿئي ٿو، سو هميشه لاءِ سارجنٽ ٿي رهي ٿو، خواهه هو ڪهڙي به وڏي پيماني تي ڀرتي ڪندڙ هجي، يا ڪنهن به اعليٰ عهدي تي وڃي پهچي، مون ته پنهنجي اڌ عمر انهيءَ ڪم ڪرڻ ۾ ضايع ڪري ڇڏي آهي“ پر هڪ ڳالهه ظاهر هئي ته مونٽروس شاهي درٻارين جي ماحول سان نڪري جڏهن هڪ دفعو وري پنهنجي املوڪي سپاهيانه ماحول ۾ داخل ٿيو ۽ فوج ۽ جنگ جي ميدان ۽ لڙاين جون ڳالهيون ۽ قصا ٻڌندو ۽ ٻڌائيندو رهيو، تڏهن هو پاڻ کي پنهنجي صحيح ۽ املوڪي ماحول ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

موجود سمجهي وٺيو هو. پر هن جڏهن اهو جملو چيو ته ”مون پنهنجي ذري گهٽ اڌ عمر بيرتي ڪرڻ ۾ ضايع ڪري ڇڏي آهي، تڏهن منڊس سالي مٽر جنڪ هري هن کي حيرت وچان ڏسي طنز ڪرڻ ڪان سواءِ رهي نه سگهيو.

”ڇا چيئه؟ عمر ضايع ڪئي اٿئي؟“ هن پنهن جي چيڙن وارن سان پڪمل هڪ پروني مٿي جهڪندي، ۽ هڪ واڄ سان طنز آميز نموني ۾ مرڪندي پنهنجي ڪيپٽن ڪان پڇيو.

مر جنڪ هري ۽ مونٽروس کي هڪ ٻئي ڪان جدا ٿئي ڇهه مهينا گذري ويا هئا، ۽ ٻئي هالنڊ کي خير باد چوڻ ڪان پوءِ وري ڪمينيس نالي هڪ ٻهاڙي ٻيٽ جي منهن وٽ اچي مليا هئا. هريءَ کي مونٽروس طرفان جيڪو ڪم سونپيو ويو هو، سو هن نهايت خوبيءَ سان سرانجام ڏنو هو. هريءَ کي فوج جو هڪ ننڍو، مگر چست ۽ چالاڪ دستو ڏنو ويو هو، جنهن سان گڏ هو بندرگاهه وٽان جهاز تان لهي، خشڪيءَ طرف وڌيو هو، ۽ ڏکڻ طرف هلندو، ڪمينس نالي سڪل ٻيٽ جي سمنڊ چوڙ ڪرڻ واري هنڌ تي قبضو ڪري ڪپتان مونٽروس لاءِ ڪجهه ٿي وقت ترسيو هو. ته مونٽروس به جان آف گروٽس نالي هڪ ننڍي ۽ نظرانداز ٿيل ننڍڙي نامعروف بندر وٽ جهازن تان لهي اچي هريءَ سان ڪمينس وٽ مليو هو، جتان اهي ٻئي گڏجي، واءُ سمنهن ڪندا، ٿرسو (Thurso) قلعي وٽ اچي نڪتا، ۽ اتي مونٽروس آس پاس جي سيني قلعن جي مالڪن ۽ ڪماندرن کي پاڻ وٽ اچڻ ۽ شاهه چارلس سان وفاداريءَ جي قسم کڻڻ جي ڪانڊ موڪلي.

يورپ ڪان اسڪاٽلنڊ اچڻ لاءِ، هنن اورڪني (Orkney) نالي هڪ ننڍڙي بندر کي پاڻ ۾ وري ملڻ ۽ گڏجڻ لاءِ پنهنجي ملاقات جي جاءِ طور مقرر ڪيو هو. پر بدقسمتي سان، يورپ جي ساحلي علائقن جي بندرن جا منهن اهان برف سان ڇانيل هئا، ۽ جهڙن ته سڀاري جا اجها پوريان ڏينهن هئا، انڪري سمنڊ جي پاڻيءَ ۾ برف جون وڏيون وڏيون چپون ٻهاڙين وانگر

ڪڏهن هتي، ته ڪڏهن هتي ساموندي لهرن ۾ لڙهي، ننڍن جهازن ۽ ٻيڙين لاءِ تباهيءَ جو سامان بڻجي رهيون هيون.

مونٽروس يورپي بادشاهن وٽان جيڪو به جنگي ساز و سامان، گولا بارود ۽ سپاهي مليا هئا، سي سنڌس ننڍن ننڍن جهازن ۾ سوار هئا، ۽ اهو آرماڙ انگريزي ڪاريءَ جي سمنڊ ۾ پهچڻ کان اڳ، ٻلجم جي اتوري چيل سمنڊ جي برفاني چپن سان ٽڪرائجي پاش پاش ٿي ويو هو. ۽ جهازن ۾ چڙهيل سپاهي، گهوڙا، وزندار ڏبون وغيره- مطلب ته سمورو جنگي ساز و سامان پاڻيءَ ۾ غرق ٿي ويو ۽ گولا بارود هوندي به پاڻيءَ ۾ پُسي ۽ آلا ٿي بيڪار بڻجي پيا هئا. چنانچه، مونٽروس ۽ سنڌس ساٿي اهڙيءَ بدقسمتيءَ کي روڪي نه سگهيا ۽ ايڏي تڪليف ۽ دقت سان هٿ ڪيل جنگي ساز و سامان کي بچائي نه سگهيا.

بهرحال، مونٽروس دل هارڻ وارو ٻٽ ڪونه هو، هن بچيل کچيل ٿوري لشڪر ۽ هٿيارن کي جيئن تيئن ڪري صحيح صورت ۾ آندو ۽ سپاهين ۽ ماتحت آفيسرن جي دل وڌائيندو، اسڪاٽلنڊ جي علائقي ۾ داخل ٿي ويو. سنڌس سڄو آسرو هاڻي پنهنجي نالي اڳوائين شهرت ۾ هو ته هڪ دفعو جڏهن اسڪاٽلنڊ جا پهاڙي قبائل هن جو سڏ ٻڌندا، ۽ سنڌس واپسيءَ جي ڪمن خاطري ٿي ويندي، تڏهن اهي اڳي وانگر وري پنهنجي سموري فوج ۽ مال و اسباب سان گڏ اچي بادشاهه جي نالي ۾ ڦڙڪايل انگريزي جهنڊي جي هيٺان اچي پهچندا.

اها ٿي اميد هن پنهنجن نون يورپي ساٿين ۽ انگريزي دوستن کي ڏياري. هري کي پڪ هئي ته اسڪاٽلنڊ جا ماڻهو آرگائيل جي قهر و غضب ۽ سختين کان امڙا ته تنگ ٿي، چڪا آهن، جو هاڻي اهي ڪنهن موزون رهنما جي انتظار ۾ آهن، جيڪو وٽن اچي هنن جي رهبري ڪري ۽ طاقت کي هڪ مرڪز تي جمع ڪري، بادشاهه ۽ ملڪي ماڻهن جي دشمنن ۽ شاهه چارلس پهرئين جي قاتلن کان سنڌس انتقام وٺي. جنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪري مونٽروس خواه هري، ٻئي ٻنهنجي انهيءَ اندروني ڪمري ۾ ٽڪو ويساه رکي انهيءَ قلعي تي اچي قابض ٿيا هئا.

اورڪني جي انهيءَ عجيب و غريب ننڍڙي شهر ڪرڪوال (Kirkwall) ۾، جتي موسم بهار جي صاف و شفاف اس جي تمزيءَ ۾ ڪڏهن به ڏڏائي نه ايندي هئي، ۽ جتان جي موجوده آب و هوا حيرت انگيز طور گرم ۽ هلڪي معلوم ٿي رهي هئي، مونٽروس جي ساٿين مان ٻه انتهائي وفادار ۽ آزمايل فوجي سردار، ارل آف ڪنانول ۽ ارل آف مارٽن اوچتو ئمونيا ئمونيا ٿي مري ويا. انهن ٻنهي کي اها ٻماري انهيءَ خطرناڪ سفر جي دوران ٿي ٻئي هئي، جڏهن هنن کي هوڙي گرم ۽ ٻهاريءَ واري علائقي ڏانهن اچڻ لاءِ برفاني سمنڊن وچان ڪرنو ٻيو هو.

آرل آف مارٽن جي زال شاهه چارلس ٻهرئين جي ننڍي ڌيءَ، شهزادي هنريٽي جي استاد هئي، جنهن کي هاڻي هوءَ لازمي طور ٻيرس ۾ وڃي سنديس والده ملڪه هنريٽا ماريا وٽ ڇڏي ايندي، ۽ ٻوءِ هوءَ پنهنجن ٻارن ٻچن ۽ مڙس جي ڇڏيل جائداد جي سار سنڀال ڪرڻ لاءِ يقيناً اسڪاٽلنڊ موٽي ايندي.

مونٽروس اسڪاٽلنڊ جي ٻهاڙي علائقي ۾ ويٺي ويٺيءَ تصور ڪري ٻئي سگهيو ته ملڪه هنريٽا ماريا. هن کان هزارين ميل دوري، ٻيرس ۾ ويٺي، ڪيئن نه ڪانئنس نفرت ڪندي، ملڪه کي يقين هوندو هو ته مونٽروس جيڪي ٻه ڪري رهيو آهي، يا خرد هن سان جيڪي ڪجهه واپري رهيو آهي، سو سيڪجهه هو محض انڪري، ڪري رهيو آهي ته جيئن ملڪه کي تڪليف ۽ ذهني اذيت پهچي. حالانڪ اها ڳالهه، حقيقت کان گهڻو دور هئي، پر ملڪه کي انهيءَ خيال ڏيان لاهڻ وارو ڪوٻه ڪرنه هو.

هن کي اهو به ساڙ هوندو هو ته سنديس پٽ چارلس جو هن جي هٿي ۾ نٿو اچي، سو سو انڪري جو هو مونٽروس جي اثر هيٺ آهي، در اصل، مونٽروس جو انهيءَ ڳالهه سان

کو دور جو به واسطو ڪونه هو. بدقسميءَ سان ملڪه جي خيالن جو سندس پٽ چارلس جي دل ۽ دماغ تي وڏو قبضو هو. ۽ هاڻي ته پٽرس ۽ اهڙو ڪو به ماڻهو باقي نه بچيو هو، جيڪو مونٽروس جو طرف وٺي ملڪه کي سندس خيالن کان باز آڻي سگهي ۽ چارلس کي هن چنبي مان آزاد ڪرائي هاڻي، جڏهن ته لمبي مارئن پنهنجي گهر موٽي ويئي هوندي، ۽ ملڪه هنريٽا ماريا وٽ فقط سندس چاپلوسي ڪندڙ سرد ۽ عورتون وڃي بچيون هونديون، تڏهن ته مونٽروس جي طرفداري ڪرڻ وارو ڪوئي ڪونه هوا

سڀ کان وڏيڪ خراب ڳالهه اها هئي ته اسڪاٽلنڊ جي ايلچين وٽ، اتان جي گرجا جي لاٽ پادريءَ جي مهر لڳل هڪ فرمان موجود هو، جنهن ۾ هنن کي اهو اختيار ڏنل هو ته اهي چارلس جي امداد لاءِ ملڪ مان ڏي لک پائونڊن جي رقم قرض طور گڏ ڪري سگهن ٿا ۽ جيڪڏهن چارلس هنن جا سڀ شرط مڃي ته اها رقم سندس حوالي ڪئي وڃي، نه ته نه.

مونٽروس کي معلوم هو ته شاهي گهراڻي وارن جا حالات هن وقت اهڙا هئا، جو انهن لاءِ ايڏي وڏي رقم انتهائي ڪارآمد ۽ وڏي خزاني جي حيثيت رکندي هئي، اها اهڙي رشوت هئي جو پادشاهه، سندس گهراڻي وارا ۽ انهن جا پوئلڳ - ڪوئي به انهيءَ رقم حاصل ڪرڻ کان روڪي ئي نه پئي سگهيو.

هائيڊ به اڄ ڪلهه چارلس وٽ ڪونه هو. هن جيئن تيئن ڪري پنهنجي لاءِ اسپين ۾ پادشاهه چارلس جي پاران سفير جو عهدو حاصل ڪري ورتو هو، ۽ هاڻي هو پنهنجن خوابن کي پورو ڪرڻ لاءِ آهستي آهستي انهي گرم ملڪ طرف وڃي رهيو هو، جتي هو پنهنجن گوڏن ۽ هٿن پيرن جي دائمي سور جو قدرتي علاج ڪرڻ جو اميدوار هو - ۽ يقيناً اتان جي گرم ۽ خشڪ آب هوا، هائيڊ لاءِ هالنڊ جي سرد ۽ ڪهمل آب هوا جي ڀيٽ ۾ صحتمندي ۽ تندرستيءَ جو پيغام هو.

مونٽروس ۽ سندس دوست انهيءَ راهه جا هئا ته چارلس کي

هن وقت جنهن سچن، خيرخواهه ۽ دوست ملاحڪار جي ضرورت هئي، سو اهو هانءِ ني هو، جنهڪو بدقسمتيءَ سان ان وقت هن کان جنن پوه تنن دور وجي رهيو هو.، باقي رهيو روبرٽ جو سوال! شهزادو روبرٽ هن وقت چارلس جي ويجهڙائي ۾ موجود هجي ها، ته جيڪر سيني کان بهتر هو، پر هن جا جهاز آئرلينڊ جي مهم لاءِ روانا ني ويا هئا، ۽ ڪنهن کي به پتو ڪونه هو ته اڄ ڪلهه هو ڪهڙي هنڌ آهي.

روبرٽ جي والده، سابق ملڪه ايلزبيٿ ۽ سندس ڌيءَ شهزادي لوئي جا خط مونٽروس وٽ باقاعدگيءَ سان پهچي رهيا هئا، پر خود ملڪه ايلزبيٿ کي صحيح طرح معلوم ڪونه هو ته سندس پٽ ۽ هن جا جهاز آئرلنڊ ۾ آهن يا ائٽلانٽڪ سمنڊ جي ترڻ ۾ ڪٿي سڙي ۽ ڳري رهيا آهن!

گذريل هفتي سابق ملڪه وٽان مونٽروس کي جيڪو خط آيو هو، تنهن ۾ هن لکيو هو ته "روبرٽ جو ڪوبه صحيح ڏس پتو نه ٿو ملي، پر آءٌ پاڻمان ني ته اها هڪ چڱي علامت ني آهي."

پني خط ۾ ملڪه لکيو هو ته اسان کي پتو پيو آهي ته روبرٽ کي آخري دفعو آئرلنڊ جي بندر ڪنسيل کان نڪرندي ڏٺو ويو آهي" ۽ اڪثر ماڻهن جو خيال آهي ته هن وقت هو جرسيءَ ۾ موجود آهي. آخري خط ۾ لوئي جي والده لکيو هو ته روبرٽ کي جڏهن کان وني پورچوگال جي ساموندي ڪناري واري بندر سينٽ ولسينٽ وٽ ڏٺو ويو هو، تنهن کان پوءِ هن جو ڪو پتو پار معلوم نه ٿو ني سگهي ته آهي ڪهڙي هنڌ!

مونٽروس سوچيو ته هاٿي مون کي هانءِ توڙي روبرٽ پنهي مان ڪوبه هٿ نه لڳي سگهندو. جا به ٿئي، هاٿي مون کي سڀ ڪجهه اڪيلي سر ڪرڻو ۽ سنهن ڏيڻو آهي. آئرلينڊ ۾ جاهي جا به ٿيو هو (۽ مونٽروس جي اطلاعات مطابق اتي ڪراموبل جي حملي آور فوج، جهڪا سچي لوهه جي زرهن

سان ڏٺل هئي، جنهنڪري ان کي لوهي مشين سڏيو ويندو هو. ايتري قدر خونريزي ۽ لٽ مار ڪئي آهي ۽ هڙادو نمونو جون اهڙيون حالتون پيدا ڪيون هيون، جو اهو سڄو ملڪ فاقه ڪشيءَ ۽ قحط جي حالتن ۾ مبتلا هو)، هر حالت ۾ اهو ملڪ مونٽروس جي اسڪاٽلنڊ واريءَ مهم لاءِ بيڪار ۽ بي‌مقصد بڻجي چڪو هو.

روپرٽ کي انهيءَ وقت آئرلنڊ وڃڻو ٿي هو، ڇاڪاڻ ته انهيءَ قدم کڻڻ کان سواءِ هن کي ٻيو ڪو چارو ڪونه هو ٻيءَ صورت ۾ هن جي سڄي مختصر آرماڙ ۾ کليل بغاوت جا آثار ظاهر ٿيڻ لڳا هئا ۽ جيڪڏهن روپرٽ پنهنجن ساموندي لٽيرن ۽ لفنگن کي لٽ مار ۽ قتل و غارتگريءَ جو ڪو ذريعو نه ڏئي ها، ته سندس ٻه چار جهاز خالي ٿي وڃن ها ۽ هن جنهن تڪليف ۽ وڏي خرچ سان انهن کي بادشاهه جي خدمت لاءِ وقف ڪرڻ واسطي تيار ڪيو هو، سا سڄي ضايع ٿي وڃي ها.

هن وقت، مونٽروس جي اطلاعن مطابق، انگريزي پارليامينٽ جو سڄو اٺاهه آرماڙ، جيڪو بيشمار جنگي جهازن تي مشتمل هو، ائڊمرل بليڪ جي ڪمان هيٺ آئرلنڊ جي ڪناري تي جمع هو ۽ ان کي اٿمن وڪوڙي ويٺو هو، جڻ ته آئرلنڊ جي ساموندي ڪناري کي جهازن جي صورت ۾ موتين جو هار ڳچيءَ ۾ پيل هو. سڀ کان وڌيڪ خراب ڳالهه ته وري اها ٻڌڻ ۾ ٿي آئي ته ائڊمرل بليڪ ۽ سندس سڀ ساٿي ڪپتان، روپرٽ ۽ سندس مختصر تعداد ۾ جهازن کي واپس اتر طرف اسڪاٽلنڊ ڏانهن وڃڻ کان روڪڻ لاءِ سندس سمورا ساموندي رستا روڪي ويٺا هئا.

ڪرامويل جي فوج اڃا انگلنڊ کان ٻاهر هئي ۽ اها ڳالهه مونٽروس لاءِ هڪ سونهري موقعو فراهم ڪري رهي هئي ته هو انهيءَ وچ ۾ هڪ وڏو لشڪر گڏ ڪري وٺي ۽ جڏهن ڪرامويل واپس پهچي، تڏهن هو آن جو مقابلو ڪري سگهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهو ڪاباري ڏڪ هئي، جو ڪراميل جو سڄو غرور خاڪ ۾ ملي ويو.

سڄي يورپ جي فوجي ماهرن جي اها متفقه راءِ هئي ته ڪرامويل کي جنگين ۾ ڪو فوجي جرنيل شڪست ڏئي سگهي ٿو، ته اهو هڪ ئي مونٽروس آهي. هو ئي انهيءَ بلا جي سري چڙهي سگهيو. مونٽروس کي فوجي نقطہ نگاھ کان يورپي فوجي سردار ۽ ماهر ڪرامويل جي ڀيٽ ۾ وڌيڪ فوجي مهارت جو مالڪ تسليم ڪري رهيا هئا.

سياسي سطح تي به، صورتحال مونٽروس جي حق ۾ هئي. انگلنڊ جا ماڻهو هن جي آئرلنڊ تي ڪيل حملي کي سٺي نظر سان نه ڏسي رهيا هئا. جنهن ڪري هو انهن ۾ نامقبول بڻجي رهيو هو. پارليامينٽ، هڪ ڪان وڌيڪ ڀيرا ڪرامويل کي آئرلنڊ کان واپس اچڻ ۽ ملڪ ۾ پيدا ٿيندڙ بغاوت ۽ فساد کي دٻائڻ لاءِ سڏي چڪي هئي. چنانچه جنگين تباهين ۽ مصيبتن جي انهيءَ سال جي دوران، ڪرامويل کي هڪ ڪان پوءِ ٻيءَ تباهيءَ سان منهن ڏيڻو پيو هو، ته پوءِ يقيناً انگلنڊ جي عوام جي وڏي اڪثريت هن کان ڦري، پنهنجي نجات دهنده ـــ مونٽروس سان ملي رهي هئي، ۽ ڪرامويل جي ظلم ۽ قهر واري راڄ کان بيزار ٿيل سندس رعايا جي سموري طاقت مونٽروس جي پٺ ۾ بڻجي وڃي ها، ۽ ڪرمويل پنهنجي قدرتي انجام تي پهچي وڃي ها.

مونٽروس سوچيو ته ڪهڙو نه مناسب ۽ سونهري موقعو آهيا ڪاش، هن وقت اهي سڀ ڪم ٿي سگهن، جن جي منهنجي دل ۾ خواهش آهي، ۽ جن جي بادشاهه ۽ ملڪه جي ماڻهن کي اشد ضرورت آهيا بشرطيڪ آهي سڀ ڪم هڪدم ۽ هاڻي جو هاڻي ٿي سگهن ۽ انهن جي ٿيڻ ۾ هڪ گهڙيءَ جي به دير نه ٿئي.

شروع کان ئي مونٽروس جو وڏي ۾ وڏو دشمن وقت ۽ موقعو ثابت ٿي رهيو هو. اسڪاٽلنڊ اچڻ لاءِ جڏهن سڀ تياريون مڪمل ڪري چڪو هو، ۽ سڀ ماڻهو ۽ مال جهازن

چڙهي ويو هو، تڏهن مونٽروس کي اهو ڏسي جنون جي حد تائين ڪاوڙ لڳي رهي هئي ته ڪمس چارلس طرفان ووانگيءَ جو حڪم اچا نه مليو هو، ۽ هو ان جي پهچڻ جي انتظار ۾ ترسيو پيو، وقت — انتهائي اهم ۽ قيمتي وقت ضايع ٿيندو رهيو، پر چارلس جو فرمان اچا ڪونه پهتو، تان جو اهڙو وقت اچي پهتو، جڏهن وڌيڪ دير ڪرڻ ۾ مڪمل تباهيءَ جو انديشو هو.

چنانچه، مونٽروس جهازن کي هاڪارڻ جو حڪم ڏنو ۽ چارلس جي ماڻهن کي مونٽروس کي بادشاهه جي خطن پهچائڻ لاءِ سچو ماسونڊي سفر ڪري اورڪنيءَ تائين وڃڻو پيو هو، چارلس جا ايلچي آيا، ته مونٽروس لاءِ آرڊر آف دي گارٽر جو اعزاز ۽ شاهي خطاب کڻي آيا، جڪو وصول ڪري مونٽروس کي خوشي ته ضرور ٿي، پر هن کي وڌيڪ ۽ اصلي خوش ان حالت ۾ ٿئي ها جڏهن ڪمس سندس مطلوبه خط ملي ها!

مونٽروس جي نالي ٻه وڌيڪ خط به آيا هئا. انهن مان هڪ، مونٽروس لاءِ شخصي ۽ خفيه خط هو، جنهن ۾ چارلس کمس هدايت ڪئي، ته تون ڪهڙيون به خبرون ٻڌين، پر انهن تي خوفزده نه ٿجانءِ، ٻيو خط غير شخصي ۽ ڪلمل نوعيت جو هو، جنهن ۾ چالس ٻڌايو هو ته خطري محسوس ڪرڻ لاءِ ڪهڙا نه سنگين سبب موجود هئا! انهيءَ ۾ چاتايل هو ته چارلس آرگائيل جي ايلچين مان ڳالهيون جاري رکندو، ۽ جيڪڏهن اهي ڪنهن ناهه تي پهچي ويا، ته پوءِ هو مونٽروس جي عزت، جان ۽ مال جي امان ۽ تحفظ لاءِ اهڙو احتمام ڪندو، جو سڄي دنيا ڏسندي ته شاهي گهراڻو مونٽروس لاءِ ڪيتري نه عزت ۽ احترام جو جذبو رکي ٿو!

حسرت جي ڳالهه ته وري اها هئي، جو چارلس مونٽروس کي منٿ ڪئي هئي ته توهان مهرباني ڪري پنهنجي مقصد حاصل ڪرڻ تائين انهيءَ مهم کي جيڪا توهان منهنجي پاران شروع ڪري وٺيا آهيو، اهڙي زوردار نموني ۾ اڳتي وڌائيندا،

جو شاهي گهراڻي جي دشمنن کي معلوم ٿي وڃي ته انگلنڊ جو باد شاه هن وقت خواه ڪهڙين به مالي د شوارين ۽ پريشانين ۾ مبتلا آهي، پر اهي سڀ عارضي نوعيت جون آهن ۽ هن جا وفادار سپه سالار ۽ سندن سپاهي اڄ به پنهنجي باد شاهه لاءِ سر ڌڙ جي بازي لڳائڻ کان ڪيرائڻ وارا ڪينهن.

ظاهر هو ته جيڪڏهن مونٽروس ڪامياب ۽ فتحياب ٿيندو ته پوءِ چارلس اسڪاٽلنڊجي ايلچين سان پنهنجي لاءِ بهتر شرط حاصل ڪري سگهندو، پر خود اها ئي حقيقت، ته چارلس دشمن سان صلح ڪرڻ تي سوچي رهيو هو، فوج ۾ پرتي ٿيڻ لاءِ آماده ٿيندڙ ونگروڻن کي پرتي ٿيڻ ۽ باد شاهه جي طرف کان سيڪجهه داءَ تي لڳائڻ کان انهيءَ وقت تائين روڪيندي، جيستائين صلح جي شرطن ۽ آخري نتيجي بابت ڳالهه معلوم ٿي سگهي.

شاهي پيغام آڻيندڙ، هنري مي، مونٽروس کي صاف صاف لفظن ۾ ٻڌايو ته جنهن ڏينهن چارلس اهي خط مونٽروس جي نالي لکيا هئا، تنهن ڏينهن ئي هن به ٻيا خط اسڪاٽلنڊ جي ايلچين جي نالي به لکيا هئا، جن ۾ هنن کي هدايت ڪئي هئائين ته اهي سائس بريڊا شهر ۾ اچي ملاقات ڪن.

انهن حالتن ۾، مونٽروس اهو ئي فيصلو ته هاڻي وڌيڪ وقت وڃائڻ نه گهرجي، هن چيو ته شاهه چارلس پهرئين پنهنجن دشمنن کي هڪ ٻئي سان وڙهائڻ ذريعي قسمت جي تختي ڏانهن پنهنجي پهچڻ جي راه صاف ڪئي هئي ۽ ان ڏانهن پهچڻ جي رفتار کي هٿ رئي تيز ڪيو هو، ۽ هاڻي هن جو پٽ پنهنجن دوستن کي، دشمن سان ويڙهائي رهيو هو، ۽ انهيءَ ويڙهه جي نتيجي ۾ پنهنجي بهتري ۽ چڱائي گهرڻ جي حماقت ڪري رهيو هو.

مونٽروس کي انهيءَ ڳالهه ۾ پنهنجي لاءِ ۽ پنهنجي باد شاهه لاءِ پوشيده خطرو صاف نظر اچي رهيو هو. هن پنهنجي جوابي خط ۾، وري به باد شاهه جي خطري کي عيان ڪري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيس خبردار ڪيو ته ”گهٽ ۾ گهٽ هاڻي اوهان انهن چالاڪ ماڻهن کي سنجيدگيءَ سان ڏسڻ شروع ڪيو، جيڪي توهان جا دشمن ظاهر ٿي اوهان جي خلاف ڪوڙ لڳا آهن. خدارا اوهان گهٽ ۾ گهٽ پنهنجي سان انصاف ڪريو. جيتوڻيڪ مونٽروس پنهنجي بادشاهه کي ذليل چناءَ ۾ سختي جهڙا لفظ استعمال ڪيا، پر ان جي باوجود، هن ڪيس هميشه به خاطري ڏني ته جاهي اوهان منهنجي خدمتن جي راهه ۾ ڪٿي کهڙيون به رڪاوٽون حائل ڪندا، تڏهن آءٌ اوهان جي انتهائي وفاداري ۽ خلوص سان هميشه خدمت ڪندو رهندس.

ان جي باوجود، حالات ايتريقدر نااميدي ۽ نراساڻي وارا ٿي ڪين هئا، فقط شرط اهو هو ته چارلس جي ايلچين سان هلندڙ ڳالهين ۽ سندن شرطن شروطن جي خبر ڦهلجي ۽ عام ماڻهن جي ڪنن تائين پهچڻ کان اڳ، هو پنهنجي موتمي مانڻ [illegible] ڪري آلس [illegible]. مونٽروس کي هاڻي [illegible] جي [illegible] جاهلو ٻيلن ۽ گهراڻن کي ڀاڻ وٺ مڏانه گهرجي. مونٽروس، هري ۽ سندن سائين هرطرف کان اهي خبرون پڏيون هيون ته اسڪاٽلنڊ جي رعايا آرگائيل ۽ سندس سخت مزاج ۽ ظالم ساٿين جي قهر ۽ غضب واري راڄ کان ايتري قدر ته بيزار ٿي چڪا آهن، جو هاڻي اهي هر طرف کان اهڙي انتظار سان پنهنجي نجات ڏياريندڙ جي اچڻ جي راهه ڏسي رهيا هئا، جهڙيءَ طرح يهودي پنهنجي مسيح موعود جو رستو تڪيندا رهندا هئا.

هڪ [illegible] سچي اسڪاٽلنڊ جي ماڻهن جي وائان [illegible] هئي: ”ڪاش! مونٽروس هڪ [illegible] سر جيمس ڊگلس ڪيمه [illegible] خاص انهيءَ مقصد [illegible] مونٽروس کي وڃي ٻڌائي ته توهان مهرباني ڪري فوج ۽ ساز و سامان جي صورت ۾ امداد ملڻ لاءِ اتي نه ترسو، جاڪان ته اسڪاٽلنڊ

۾ پهچڻ سان ئي، توهان جي پنهنجي شخصيت ئي ايتريقدر پرڪشش ثابت ٿيندي، جو بادشاهه جي خدمت ڪرڻ لاءِ ويهه هزار ماڻهو هڪ ئي مهل اوهان جي جهنڊي هيٺان اچي گڏ ٿيندا.

هن ڪمس ياد ڏياريو ته توهان چند سال اڳي - جڏهن ڪلسائيٿ (Kilsyth) وٽ پنهنجي زندگيءَ جي وڏي فتح حاصل ڪري دنيا جي وڏن جنگي ماهرن جي واتان آفرين ۽ مرحبا جا الفاظ ڪڍايا هئا، تڏهن ته اوهان وٽ انهيءَ تعداد جو ڇوٿون حصو به ڪونه هو.

تنهن ڪان سواءِ، انهيءَ وقت کان پوءِ هن جي لڪل دوستن جي تعداد ۾ ڪافي اضافو ۽ هن جي دشمن جو تعداد به ايتري قدر گهٽجي ويو هو. مئڪينزي قبيلي جو سردار لارڊ سيفورٿ، جيڪو هن وقت ڊنگ شهر ۾ هو، ۽ جيڪو اڳي مونٽروس جو دشمن هو، سو هاڻي ڦري سندس دلي دوست ۽ خيرخواهه بڻجي پيو هو. اها ڳالهه بوهيميا جي سابق ملڪه ايليزبيٿ پنهنجي خط ۾ مونٽروس کي لکي موڪلي هئي، جنهن جا جهتوليڪ هميشه هر ڪنهن تي آسانيءَ سان ويساهه ڪندي هئي پر تڏهن به مونٽروس کي ايترو ضرور معلوم هو ته هن پنهنجي قبيلي جي امداد مونٽروس کي ڏيڻ جو وعدو ڪيو هو. وڏي ڳالهه اها هئي ته عين انهيءَ موقعي تي، مونٽروس پنهنجي ننڍڙي لشڪر سميت مئڪنزي قبيلي جي علائقي ۾ موجود هو ۽ اتان ئي کيس پيشقدمي ڪرڻي هئي.

ڪاوينٽرس جو سابق فوجي سردار، جنرل بيلي (general Baillie)، جيڪو فوجي معاملن ۾ اوتريقدر ئي مصروف ۽ محنتي سردار هو، جيتريقدر هن جو سوٽ رابرٽ وزارت ۽ امارت جي معاملن ۾ مصروف ۽ محنتي ماڻهو هو، تنهن کان آرگائل طرفان بچڙو ڪيو ويو هو، ۽ هو پنهنجي فوجي قيادت کان محروم ٿي چڪو هو. هئملٽن، جنهن اڳي پنهنجن ساٿين کي مونٽروس جي خلاف اڀاريو ۽ پڙڪايو هو، هاڻي هرهنڌ اٿين چوندي پڌو

ويو هو ته هاڻي جيڪڏهن مونٽروس هتي ايندو ته آءٌ وڏي خوشيءَ سان هن جي آجياڻيءَ ۾ هٿ ۾ عامرواجي ۽ پياده سپاهي وانگر هلڻ ۾ فخر محسوس ڪندس، پر مونٽروس جيڪي طرح سمجهي رهيو هو ته جيتوڻيڪ هو اها لپاڙ هٿي رهيو هو، پر هو ان وقت ڪائنس گهڻو پري هو ۽ ٻنهي جي درميان ايترو گهڻو مفاصلو هو، جو ان ۾ هن جي سلامتي پوشيده هئي.

باقي جيتوڻيڪ ڪاوينٽ وارن جي سرڪاري سپه سالار لارڊ ليون (Lord Leven) جو تعلق هو، يا جنهن هري هن لاءِ اهو چيو هو، "اهو ڏنگو ڦڏو حرامزادو، اسڪربي سنڊي (Scrubby Sandy) هاڻي ته هن جو هڪ پير اڳهي قبر ۾ لٽڪي رهيو آهي - مون کي ته شڪ آهي ته هاڻي جيڪڏهن ڪيس انهيءَ اڳين موقعي وانگر ڊوڙي ڀڄڻو پوندو يا نه، جڏهن ايس رويرٽ جي فوج اڳيان مارسٽن موئر وٽان ڀڄڻو پيو هو، ۽ جڏهن هو راڙيون ڪري ۽ خدا جا واسطا وجهي پنهنجن ساٿين کي ٽوئيڊ ڏانهن وڃڻ سان ويجهو رستو معلوم ڪري رهيو هو، جناب اعليٰ، ياد رکو ته انهيءَ موقعي تي مان کي هنن جي لشڪر ۾ بهترين سپه سالار هوس، ۽ هن پيري مان اوهان جي طرفداريءَ ۾ آهيان، جيسا اهڙا ڳالهه امان جي بهترين قائدي ۾ ناهي!"

پر ٻئي طرف، ڪجهه ڳالهيون دشمنن جي قائدي ۾ هيون، جن جو هنن کي شمار ڪرڻو هو، مونٽروس سان انهيءَ اڳين موقعي تي گورڊن پائرن جي جيڪا مدد شامل حال هئي، سا جيتوڻيڪ وڏي جوش و خروش وارن ۽ باهمت ٽن پائرن - جارج گورڊن، ايبوائن ۽ ليوس گورڊن — جي مدد هئي، پر ان جي باوجود انهن تي پورو اعتماد ڪونه هو. پر جارج گورڊن اج کان پنج سال اڳي پنهنجي ڪماندر جي پاسي ۾ وڙهندي جنگ ۾ مارجي ويو هو، ايبوائن ويچڙائي ۾ ڪنهن ٻاهرين ملڪ ۾ عشق و محبت ۾ ناڪام ٿيڻ سبب دلشڪسته ٿي مري ويو هو، باقي سڀني کان ننڍو ڀاءُ ليوس (Lewis) پنهنجي

چاهي آرگائيل جي ايترقدر ته سخت ضابطي ۾ هو، جو چون ٿا ته آرگائيل اول آف هنٽلي کي فقط هن ڪري قتل ڪرايو هو ته جيئن هن جو ننڍڙي ۾ ننڍو پٽ هن جي ملڪيت جو وارث قرار ڏنو وڃي، ۽ پوءِ هو ڪارپننگ وارن جي مرضيءَ مطابق، سندن حڪم هيٺ عمل ڪري ۽ هلي. هن وقت ڇهه پهه وڃي ته ليوس جا خيال وفادار پنهنجن طرف مائل هئا ۽ هو پنهنجي بادشاهه جي طرف کان وڙهڻ لاءِ فقط حڪم ملڻ جي انتظار ۾ هو ۽ هاڻي جڏهن به ڪيس معلوم ٿيندو ته مونٽروس پنهنجي بادشاهه جي فرمان تحت اسڪاٽلنڊ جي سرزمين تي آيو آهي تڏهن هو هڪ لفظ ٻڌڻ سان ونس هليو ايندو ۽ هن جي فوج جي قطارن ۾ شامل ٿيندو.

بدقسمتيءَ سان ليوس پڻ بادشاهه وٽان گارٽر جي اعزاز ملڻ جي انتظار ۾ هو ۽ يقين هو ته جيسين ڪيس سندن دلي مرضيءَ مطابق اهو اعزاز نه ملندو ته پوءِ هن جي وفاداريءَ جو يقين ڪرڻ مشڪل هو. مونٽروس منهن خراب بڻائي چيو ته ليوس هڪ دوست ۽ ساٿيءَ جي حيثيت ۾، ڪايل دشمن هئڻ جي پيٽ ۾ وڌيڪ اڏونڊز ۽ تڪليف جو باعث هو.

"اهوئي حال تنهنجي انهيءَ بدمعاش السيڊيئر مئڪڊونالڊ جو آهي، جنهن کي نون ڏاڍي پيار ۽ محبت سان 'هز مئجيسٽيءَ جي آئرش فوجن جو ميجر جنرل' بڻايو هوا!" هري آهستي آهستي چيو.

مونٽروس کي قدرت وري اهو موقعو ڏيئي رهي هئي، جنهن جي هن کي ڪيتري وقت کان وٺي دلي آرزو هئي. اڄ هو وري انهيءَ ئي سرزمين تي، پنهنجن ۽ پنهنجي بادشاهه جي دشمنن کان بدلو وٺڻ لاءِ اچي پهتو هو. هن کي وري قدرت پنهنجن ماڻهن جي قيادت ڪرڻ ۽ ڪنهن جنگ جي ميدان ۾ دشمن تي فتح حاصل ڪرڻ جو موقعو عطا ڪيو هو. هن سوچيو ته اهڙي خوشنصيبي ته شايد ڪنهن کي ورلي ئي ملندي آهي ته هو وري پيهر انهيءَ مقصد کي حاصل ڪرڻ لاءِ ساڳيءَ سرزمين تي قسمت آزمائي.

جنهن هريءَ جو معاملو انهيءَ کان مختلف هو. هونئن ته

هن ايترين جنگي مهمن سر ڪيون هيون، جيترا هن جي پيٽ ۾ شراب جا پيا داخل ٿي چڪا هئا. ۽ جنهن جنگي مهم جي هن کي زندگيءَ ۾ آرزو هئي، ۽ جنهن ۾ شامل ٿيڻ لاءِ هو دل ئي دل ۾ دعائون ڪندو رهندو هو، يعني يورپ جي عظيم جنگي ڪپتان ۽ ماهر ويڙهاڪ، مونٽروس جي قيادت ۾ جنگ جيتڻ جي خواهش، تنهنجي پوري ٿيڻ جو موقعو هاڻي سندس سامهون هو! اهڙو موقعو، جنهن جهڙا ڪيئي موقعا مونٽروس پاڻ ڏسي ۽ گذاري چڪو هو!

ٻيئي دوست اسڪاٽلنڊ جي اتر ايرلنڊي سامونڊي ساحل تي چهل قدمي ڪندا رهيا ۽ انهيءَ جنگي مهم جي متعلق ئي ڳالهائيندا رهيا. سمنڊ ڪان ايندڙ تيز ۽ سرد هوا هنن جي ڳلن تي لڳي رهي هئي ۽ انهن کي پنهنجي لوڏيائي اثر سان متاثر ڪري رهي هئي.

هن پيري جنگ هري، مونٽروس جي مخالفت ۾ هئڻ بدران، سندس طرفدار هو.

”ڇگو ڏيو، جو توهان مون سان اڳئين دفعي آلڊيئرن جي ميدان ۾ چالاڪي ڪري لڳي وڌو، هريءَ پنهنجي ڪپتان مونٽروس کي ياد ڏياريو، ”جڏهن مون کي زندگيءَ ۾ هڪ ئي دفعو اهڙو سونهري موقعو نصيب ٿيو هو، جو آءٌ خود اوهان جو نقل ڪري، اوهان جو داءُ اوهان جي خلاف آزمائڻ لاءِ بلڪل تيار هيس.“

”۽ ڇگو ڏيو، جو تون منهنجو مثال وٺي، عين انهيءَ مهل پويان پير ڪري منهنجي ننڍڙي فوج تي حملو ڪيو، جڏهن آءٌ انهن کي اونداهي رات ۾ زوريءَ مارچ ڪرائي رهيو هوس ۽ جڏهن آءٌ اٽيئي سمجهي رهيو هوس، ته اسين ڏاڍي آسانيءَ سان تنهنجي لشڪر کي آنورينس جي قلعي ڏانهن پڄائي رهيا هئاسين.“

”ڏاڍو ته مون کي ان سان فائدو مليو هو“، هريءَ تلخي وچان چيو، ”واه سائين واه! توهان جي انهيءَ موقعي تي جرئت ۽ هر خطري کي ڪاميابيءَ سان منهن ڏيڻ لاءِ هر وقت تياري جي حالت ۾ ڏسي مان نه حيران ٿي ويو هوس توهان ته مون

کي منهنجي چالاڪيءَ جي جواب ۾ اهڙو ڏک وجهائي ڪڍيو،
۽ مون اوهان کي انهيءَ حالت لاءِ اهڙو تہ تيار ڏٺو، جو جڏهن
اوهان پٽرپڊ گرائونڊ ۾ مارچ پاسٽ لاءِ تيار بيٺا هئا. پڌايو تہ مهمن
تہ منهنجي انهيءَ لڪل حملي بابت اوهان کي خود شيطان تہ
نہ اطلاع ڏنو هو؟“

”جيڪڏهن آءٌ توکي اها ڳالهہ پڌائيندس تہ اهي مشڪلونالڊ
قبيلي جا اسڪائوٽ هئا، جن مون کي تنهنجي دوکي سان حملي
ڪرڻ جو اطلاع پهچايو هو، تہ تون ضرور انهن ئي سمجهندين تہ
واقعي خود شيطان ۽ سندس قوم مون کي باخبر ڪيو هو. انهن
تنهنجن ماڻهن کي سندن بندوقن سان برسات ۾ آلو ٿيڻ بارود چوڙڻ
جا ڏکاءَ پڌي ورتا هئا، ۽ جڏهن انهن مون سان اها ڳالهہ ڪئي
تہ ڏهن آءٌ فورن سمجهي ويس تہ تون ضرور ڦيرو ڪائي اسان تي
حملو ڪندين.“

”اوهوا“ جنرل هريءَ حيرت وچان وات ڦاڙي چيو، ”ہر
اهو ڪم تہ اسان ڳوٺ ۾ ڳوٺ انهن جي علائقي کان پنج ميل
پري ڪيو هوا پوءِ انهن اسان جي بندوقن جا آواز اهڙي ڪاري
جهڙ ماڪ ۽ ڪوهيڙي پريل رات ۾ ڪيئن پڌا، جڏهن آوازن
کي انهن تائين پهچائڻ لاءِ هوا بہ ڪانہ هئي؟ يقينا، انهن ماڻهن
کي جابلو هرڻن جهڙا سرلا ڪن هوندا.“

”يقينا، انهن ئي هوندو“، مونٽروس جواب ڏنو، ۽ خدا
ڪري تہ اهڙائي تيز ۽ سرلا ڪن اچوڪيءَ رات ۾ اسان کي
بہ هجن!“

جنرل هريءَ اهڙي آرزوءَ جو اظهار نہ ڪيو. هن دل ۾
سوچيو تہ پڪ ئي پڪ، الله جي نظرن ۾ هن جهڙو تهذيب يافتہ
۽ تنذريل سپاهي، جنهن کي ڏيهن سالن جي جنگ دوران جرمني
۾ قتل و غارتگريءَ جو طويل تجربو حاصل هو، جبلن ۾ رهڻ
وارن وحشي ماڻهن جي تمز ۽ سرلن ڪنن جي قيمت کان وڌيڪ
قدر ۽ قيمت وارو هوندو!

جنرل هريءَ اها رات ياد ڪندي، ڏاڍي افسوس ۽ پڇتاءَ
www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وڃان چيو ته، ”ڏسو ته سهين ته اهڙي موقعي تي، جڏهن آءٌ
وهان کي بلڪل خاموشيءَ سان ويجهو بيٺي ڏسڪو هوس، ۽
مون سان گڏ آيل لشڪر جي چئن هزار ماڻهن جي پوري چونڊي
گهوڙيسوارن تي مشتمل هئي، تڏهن آءٌ اهڙو احمق ڪيئن ثابت
ٿيس، جو توهان کي ختم ڪرڻ جو اهڙو سونهري موقعو هٿان
وڃائي ويٺس! الا!“ هن ٿڌو ٿوڪارو ڀري چيو.

هريءَ کي خوب معلوم هو ته اهو واقعو ڪهڙيءَ طرح
رونما ٿيو هو، چاڪاڻ ته مونٽروس انهيءَ وقت به، جڏهن ڪيس
دفاعي پوزيشن اختيار ڪرڻي پيئي هئي، جيڪا هن جي پهاڙي
ساٿين لاءِ انتهائي خراب ۽ هاڃيڪار هئي، هريءَ کي هن طرح
بيوقوف بنائڻ ۾ ڪامياب ٿيو هو، جو هن گورڊن قبيلي جي
گهوڙيسوارن جي وڏي تعداد کي پهاڙين جي پٺيان لڪائي رزرو
۾ رکيو هو، ۽ شاهي پرچم ائلسبيٽر ۽ سٽڪبورنالڊ قبيلي وارن
جي حوالي ڪيو هو، ته جئن هري ۽ سندس لشڪر وارا پنهنجي
ڀرپور حملي جي سچي طاقت انهن سان وڙهندي کپائي ڇڏيـن ۽
پوءِ هو انهن تي گهوڙيسوار فوج قهر الاهيءَ وانگر اچـي نازل
ڪري.

پر پوءِ به اهو ٿورو گهٽو موقعو جيڪو مونٽروس جـي
حڪمت عمليءَ جي نتيجي ۾ ڪيس مختصر وقت لاءِ حاصل ٿـي
سگهيو هو، ائلسبيٽر جي پيمبريءَ ذري گهٽ هن جي هٿان کسي
ورتو هو، جڏهن هو پنيءَ جي لوڙهي پٺيان جتي ڪيس مونٽروس
ڪي ويهڻ لاءِ هدايت ڪئي هئي، راسڪامن جهڙي آواز ۾ نعرو
هڻي ٻاهر نڪري آيو هو، ۽ ٻاڻ ڪان انوٽي فوج تي کليل ميدان
۾ اچي حملو ڪيو هو!

”هري، آءٌ زندگيءَ ڀر سرخ وارن واري انهيءَ ٿي کـي
نه وساري سگهندس، جيڪو هڪ ٿلهي ۽ ڊگهي لڪڙي کي اگهل
ماهر جي آلي وانگر هيڏانهن جو هوڏانهن ڊوڙي رهيو هـو، اف
خدايا، هن جو ڪجڪوڙ جهڙو جنگي نعرو ۽ پاڳلن جهڙي بيهوشيءَ
واري ڊوڙ ڊوڙان، ڏسڻ جهڙي نـه، بلڪ حيرت ڪرڻ جهڙي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هئي! ۽ سو به اهڙي وقت، جڏهن منهنجي دل ۾ پڪ هئي ته
مان پنهنجن ماڻهن کي بلڪل صحيح سلامت جاءِ تي محفوظ
ڪري ويهاريو آهي! اهڙي موقعي تي هن جي رڙ، ۽ ان مان
پنهنجي حفاظت واري جاءِ جو هنڌ دشمن اڳيان ائين ظاهر ڪرڻ،
مون کي ساري رکيو هو!" مونٽروس ياد تازي ڪندي چيو.

هريءَ پنهنجي سردار جي واتان نهيءَ جنگي مهم ۾ سندس
قريبي ساٿيءَ جي متعلق اهڙي حيرت ۽ ماٺيءَ وقت بيزاريءَ جو
اظهار ٿيندي ڏٺو، ته هن جي دل ۾ ڪجهه همت وڌي. هن کي
پوري طرح ياد هو ته ايلسڊيئر جنگ جي شروع ۾ پنهنجي خفيه
پوزيشن ظاهر ڪري برابر پاڻ کي احمق ثابت ڪيو هو، پر پوءِ
هو ائين وڙهندو رهيو هو، ڄڻ ڪو پاگل جن يا ديو هجي،
جنهن کي هوش وڃائي ويٺو هو ۽ پنهنجي مورچي تي دوباره قبضي
ڪرڻ لاءِ وڏين ٽين آئرين جو زور لڳايو هو. سچ آهي ته هو ٽين
منٽن کان اڳ ۾ پنهنجي مورچي کان ٽپ ڏيئي ٻاهر نڪتو هو، پر
اها به ناقابل ترديد حقيقت هئي، ته هو ٽي پنج منٽن کان آخر ۾
ميدان ڇڏي، مورچي ۾ داخل ٿيو هو ۽ انهيءَ وچ ۾ هن جي
ٽلهي ۽ وزندار ويڪري ڦر واري ترار اٺن ڦيرا کائي رهي هئي،
جيئن ڪڪڙ لاٻاري ڪمند ڪاريءَ جو ڏاٽو اُن کي وڍيندي ڦيرا
کائيندو آهي، هريءَ هن کي پنهنجي ڪاٺ واري ٽلهي ڍال تي اڌ اڌ
درجن نيزن جي تيز ۽ وزندار نوڪن ۾ ڇهن کي جهليندي ۽
وار بچائيندي ڏٺو هو، ته جيئن سندس پارٽيءَ جا سپاهي، جيڪي
هنجي غلط موقعي تي بلند ڪيل نعري جي آواز ٻڌي ميدان ۾
نڪري اچڻ کان پوءِ، سلامتيءَ سان موٽي وڃي پناهگاهه ۾ پهچن.

نيزن جو حملو اهڙو زوردار هو، ۽ انهن جو وزن به ايترو
ته ڳرو هو، جو هريءَ جي خيال ۾ جيڪڏهن عام رواجي طاقت
۽ وزن واري ڪنهن جنگباز جي ڍال تي اڌ ـ اڌ درجن نيزي بازن
جا نيزا هڪ ئي مهل اچي ڍال ۾ لڳن ها، ته هو ڍال ۽ ترار
سوڌو وڃي منهن ڀر زمين تي ڪري ها! پر انهيءَ آئرش پهلوان
جي حالت اها هئي، جو هو پنهنجي وزندار ترار جي هڪ ئي ڌڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سان نيزن کي وڌي، باقي انهن جي ڦرن کي ڍال اندر ٽنبيل حالت ۾ ئي ڇڏي رهيو هو، تان جو ڪجهه دير کان پوءِ هنجي ڍال اهڙين نظر اچي رهي هئي، جيئن ٽاچنهن سان ٽنبيل "پن ڪشن" (Pin Cushion) نظر ايندو آهي!

پوءِ هريءَ ڏٺو ته هو ايلسڊئير جي اها وزندار ٻه-منهين ترار ائين ٽٽي پئي، اڌ ٿي هئي، جيئن ڪنهن وڻ جي ٽاري ڀڄي پوندي آهي. پر انهيءَ بهادر ۽ موت کان بيپرواه ۽ بي نياز ديو ان جي ڪا پرواهه ڪانه ڪئي. بلڪ هيٺ جهڪي، پنهنجي هڪ ساٿيءَ کان سنڌس ڪهاڙو کسي ورتو هو، ۽ هڪ ئي ڌڪ سان انهيءَ دشمن جي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري اڇلائي هئي، جنهن هنجي ترار ٻه اڌ ڪئي هئي، ۽ عنقريب ٻئي ڪاري ضرب لڳائڻ وارو هو. پر جنهن گهڙيءَ هنجي سسي اڏامي وئي هئي، تڏهن هريءَ غور سان ۽ چڱيءَ طرح ڏٺو هو ته هنجون اکيون موت ۾ به حيرت ۽ بي اعتباريءَ وچان ڦاٽي پنهنجي قاتل کي ڏسي رهيون هيون.

پوءِ ته هو پاڻ به پنهنجي مورچي اندر داخل ٿي ويو هو، پر هو وري ٽپ ڏيئي ٻاهر ميدان ۾ نڪري پنهنجي جماعت جي هڪ نه ٻئي اهڙي سپاهيءَ کي بچائي واپس آڻيندو رهيو هو، جيڪو دشمن جي گهيري کان اڃا پاڻ کي آزاد ڪرائي نه سگهيو هو. هنجي جي جنگي نعري جو آواز ۽ حملي ڪرڻ مهل دشمن کي خوفزده ڪرڻ لاءِ گجگوڙ ڀريو آواز بلڪل اهڙوئي هو، جهڙو ديون ۽ پرين جي ڪهاڻين ۽ ديو مالائن جي راڪاس ۽ ديون جو پڙهيو آهي، ۽ انهيءَ جنگ جي بچاءَ پرين ۽ ديون جي ڪهاڻين وارن ديون جهڙي ڪانه ٿي هئي.

ته، اها جنگ دراصل، گوردن قبيلي وارن جي ناتجربيڪار ۽ سيڪڙن گهوڙيسوارن کٽي هئي، اهي مونٽروس جي حڪم ملڻ لاءِ برسات ۾ پسي آلا ٿي رهيا هئا، ۽ گهوڙن جو رخ ڦيرائي موٽڻ وارا هئا، جڏهن مونٽروس جو پر اميد ۽ ڪل نهڪڙي سان ڀريل آواز سندن ڪنن ٿي پيو هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مونٽروس هن جي قومي شجاعت ۽ قبائلي غيرت کي للڪاريو هو:

”اڙي يارو! هي ڇا؟ مئڪڊونالڊ قبيلي وارا اڄوڪي جنگ ۾ فتح حاصل ڪري رهيا آهن؛ ڇا هنتلي گورڊن جي خاندان وارن لاءِ اڄوڪي ڏينهن تي ڪو به انعام اڪرام نه ڪٿيو ويندو؟ (حقيقت ۾ اهو وڏو ڪوڙ هو، ڇاڪاڻ ته عين انهيءَ مهل مئڪڊونالڊ قبيلي وارا جنگ جيتڻ جي بدران، پنهنجي حماقت لاءِ ايڏي وڏي تعداد ۾ پنهنجا ماڻهو مارائي رهيا هئا، ڄڻ ڪنهن يهوديءَ کان ورتل قرض جو ڪردن ٽوڙ وياج ادا ڪرڻو پيو هوا) پر انهيءَ موقعي تي مونٽروس، نوجوان جارج گورڊن سان گڏجي دشمن جي قطارن تي زبردست حملو ڪيو هو ۽ هريءَ جي بازوءَ واري دفاعي فوج جي قطارن کي درهم برهم ڪري ترارين جي تيز ڌارن سان هنداڻ ڪڍرن، ٻاڪ کڄرن ۽ سورين وانگر وڍي اڇلايو هو.

”اهو پهريون موقعو هو، جو مون دشمن کي ڌمڪائڻ لاءِ گهوڙيسوارن سان ساموندي پيڙي وارن جهڙي حڪمت عملي اختيار ڪندي ڏٺي.“ مونٽروس چيو، ”اها ڳالهه رويرٽ پڌائي هئي ۽ هن ان جو عملي طور مظاهرو ڪري ثابت ڪري ڏيکاريو هو ته گهوڙيسوارن کي ان طرح به استعمال ڪري سگهجي ٿو — ۽ هاڻي ڪراموپل به اهائي حڪمت عملي اختيار ڪري رهيو آهي.“

”هائو، اهائي حقيقت آهي“، هري افسوس سان چيو، ”توهان جي انهيءَ حڪمت عمليءَ منهنجي سڄي فوج کي اهڙي صفائي سان ختم ڪري ڇڏيو هو، جنهن جهڙي صفائي اسڪاٽلنڊ جي جابلو گهوڙيسوار فوج لاءِ ممڪن ئي ڪانه هئي.“

مونٽروس جي انهيءَ حملي هريءَ جي فوج جو خاتمو ڪري ڇڏيو هو. هو پنهنجي پٺيان ٻه هزار مئل ماڻهو، هٿيار، بارود، خزانو، رسد جو سامان ۽ سورهن ريجمينٽن جا جهنڊا، پنهنجي پٺيان مونٽروس جي قبضي ڪرڻ لاءِ ڇڏي ڀڳو هو! انهيءَ باوجود به هو فقط هڪ سئو گهوڙيسوار بچائي وڃي سگهيو هو، جن کي وٺي هو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميٺھو ڪيو ۽ اونداھي رات ۾ انڌا ڌنڌ ڀڄندو ويو ھو. اف خدايا! انھيءَ رات ھريءَ جي ساٿين جي گنڀير ۽ شڪست خورده چھرن تي ڪھڙيءَ نه تيزيءَ سان مينھن جا ڦڙا وسي ۽ ڪين تيرن جي تيزيءَ سان ڇني رھيا ھئا!

”سان انھيءَ رات پنھنجن ٻچيل ڪچيل گھوڙيسوارن کي توھان جي امڪانن وٽان ڪڍھن به ڪاميابيءَ سان بچائي نه ڪڍي وڃي سگھان، جيڪڏھن انھيءَ رات آسمان ۾ سخت اونداھي ۽ ڪارا ڪڪر نه ڇانيل ھجن ھا.

”آھا! ۽ سچ پچ ته جيڪڏھن تون اسان کي اھڙو دوکو ڏيڻ جي جسارت نه ڪرين ھا، ته تنھنجا اھي ھوٺلڪ گوردن قبيلي جا رنگروٽ آھن انھيءَ موقعي تي تون واقعي اسان جي اکين تي پردا چاڙھي ڇڏيا ھئا!“ مونٽروس ٽهڪ ڏيندي چيو.

ھريءَ جو سابق فاتح، اڄ ھنجي انھيءَ شاندار چالاڪيءَ ۽ حرفت بازيءَ تي کلي رھيو؛ ۽ سا به ھن اھڙي موقعي تي حرفت ڏيکاري ھئي، جڏھن عام رواجي ماڻھو بلڪل نراس ۽ نااميد ٿي وڃن ھا. ھريءَ جي اھا حڪمت عملي ۽ جنگي چال اھڙي ھئي، جيڪا مونٽروس جي دل وٽان ھئي ۽ ھو اڄ ان جو خوب دل کولي داد ڏيئي رھيو ھو. ھو پاڻ به اھڙي پوزيشن ۾ ڦاسي پوي ھا، ته شايد ائين ئي ڪري ھا!

خود مونٽروس به تصورئي تصور ۾ انھيءَ عظيم لڙائي کان پوءِ، پٺي ڏينھن ٿي زبردست برسات ۾ پاڻ کي ڏسي رھيو ھو، جڏھن ھو پنھنجي فوج سميت مسافر خاني جي ھال ۾ داخل ٿيو ھو، ۽ ھيٺ ويھي ڪاڏي آڻڻ جو حڪم ڏنو ھو. سندس مٿان ھال جي ٽين واري ڇت تي بارش جون ڦڙيون پنجي زوردار آواز ڪري رھيون ھيون، جيڪو اڄ به اھا ڳالھه ياد ڪندي مونٽروس جي ڪنن تي ڇڻ پئجي رھيو ھو.

ھن خيال ئي خيال ۾ جنگي مجاھدن ۽ پنھنجن جوڌن جي مجلس ۾ رات جي اھا ماني ڏٺي، جيڪا ھن انھن سان گڏجي کاڌي ھئي. (ڪجھه ٻڪرايل ڪڻون جو گوشت ۽ ڪچرن ٿي ھٿ

آيون هيون! اُئين ني ڏيو نه؟) بس فقط چوبائن جي ڪاٽڻ لائق چارو هيو. ماڻهن جي ڪاٽڻ جهڙو ڪاڏو ته يقيناً ڪونه هو؛ پر هڪ ڳالهه ضرور هئي، ته انهيءَ ڪاڏي ڪاٽڻ ڪان پوءِ سڀني گڏجي دل کولي ڏيسي شراب جا پيالن مٿان پيالا چاڙهيا هئا ۽ انهيءَ ڪاڏي کي ڏڪي هيٺ ڪيو هو!

اها محفل الڊيرن جي زميداري گهر جي هال جي ڏڪيل اڱڻ ۾ مچائي وئي هئي. هن گورڊن قبيلي وارن جي سردار سان جيڪو ڪوڙ ڳالهايو هو، تنهن لاءِ هن نوجوان سردار ڪان هيٺ ڇني معافي گهري:

”منهنجا پيارا لارڊ گورڊن، جيڪڏهن توهان اُئين سمجهو ها ته توهان هارائي رهيا آهيو، ۽ اوهان جا ماڻهو مغلوب ٿي شڪست کائڻ ۽ قتل ٿيڻ وارا آهن، ته ڇا اوهان ان حالت ۾ جنگ ڪرڻ مهل خوشيءَ وچان اُئين نغمه سرائي ڪريو ها، جيئن انهيءَ رات ڪري رهيا هئا!“

پر نوجوان جارج گورڊن پنهنجي پاڻهن جي ٽوپٽ مونٽروس واري ميز تي ٽڪائي رکي، ۽ ڪجهه اکين ۾ اکيون وجهي رازداريءَ جي انداز ۾ هيٺين جواب ڏنو، ”ته آءٌ واقعي اُئين ئي ڳائيندو وڃان ها، ڇاڪاڻ ته مون کي شڪست يا ڪاميابيءَ جي ڪا پرواه ڪانه هئي، جيئن مون کي انهيءَ ڳالهه جي خوشي ۽ احساس هو ته آءٌ تنهنجي ڌر ۾ بيهي ۽ تنهنجي طرف کان وڙهي رهيو آهيان.“

”پوءِ هن ڇا چيو هو؟ هن وڌيڪ به ڳالهايو هو“، مونٽروس پنهنجو پاڻ کان سوال ڪرڻ لڳو. هن پنهنجي ڏکهي ڏسٽي آڱر نرڙ تي آهستي آهستي ٽڪي ۽ ڪجهه وجهي سوچڻ لڳو.

”ها، هن پنهنجون تيز ۽ چمڪيليون اکيون ڪٿي مون ڏانهن نهاريو هو، ۽ چيو هو ته ’مونٽروس، ساءِ لارڊ مون کي ٻولي ۾ وڏي خوشي انهيءَ ڳالهه جي آهي ته آءٌ بادشاهه جي امداد لاءِ تنهنجي ڪلهي ۾ ڪلهو ملائي وڙهي ۽ جان جي بازي لڳائي رهيو آهيان! شڪست ۽ فتح ڪنهن قيمت جي نه آهي،

"جيڪڏهن خدانخواسته توهان جون سموريون رٿائون ۽ منصوبا بنديون ناڪامياب به ٿين، ۽ توهان قانون جي باغيءَ جي حيثيت ۾ جيلن ۾ رلندا ۽ پناهه ڳوليندا رهو، تڏهن به، آءٌ جيڪر ٻئي ڪنهن سان گڏجي وڙهڻ بدران اوهان سان گڏجي پنهنجي مقدر کي آزمائڻ کي اوليت ڏيان!"

اهي لفظ نوجوان جارج گورڊن اهڙين چمڪدار اکين سان ڪيس ڏسندي ادا ڪيا هئا، جنهن جهڙيءَ نظر سان هن جا باقي ٻه پاٽنر ڪڏهن به نه ڏسي سگهن ها!

اهو هڪ دلي دوست ۽ مخلص ساٿي هو! مونٽروس افسردگيءَ سان سوچيو. ۽ ڪجهه ئي هفتا مس گذريا هئا ته هو ٽڪرين جي لاهن تي ايرنڊز ڊودرو گاهه ۽ سخت ڇهنبدار ٻوٽن جي مٿان مرده حالت ۾ لڌو ويو هو.

هن جون نوجوان ۽ چمڪدار اکيون زور سان ٻوٽجي چڪيون هيون ۽ هميشه لاءِ بند ٿي ويئون هيون! اهي اکيون، جن هن کي اهڙي محبت ڀري نگاهه سان ڏٺو هو، وري ڪڏهن به نه کلنديون، ۽ نه ڪنهن کي اهڙي اميد ۽ محبت سان ڏسنديون، جنهن سان انهن ڪجهه ئي ڏينهن اڳ مونٽروس کي انهيءَ مسافرخاني ۾ ويٺي ۽ ساٿي ڪاٺيندي ڏٺو هو! هڪ وڏيڪ وفادار ۽ پرخلوص دوست مري چڪو هو!

مونٽروس جا اڳيان دوست ۽ جنگي ساٿي گهڻو ڪري ڦٽي پڪڙجي ويا هئا، يا مارجي ويا هئا، ۽ ڪي ته وري آرگائيل ۽ سندس شڪاري ڪتن جي ور چڙهي چڪا هئا. مونٽروس جو اڳيون بهادر، ۽ بي ڊپو ساٿي، جنهن کي عام طور "آئرش ديوءَ" سڏيو ويندو هو، ڇو ته هن جو قد ۽ بدن واقعي هڪ راڪاس جهڙو هو. هن جو نالو مشڪ ايلسٽيئر هو. هن جي وڏي ۾ وڏي ڪمزوري مونٽروس هڪ ڏينهن هن صورت ۾ ڏٺي هئي، جو هو صبح کان وٺي ٻنپهرن تائين پنهنجي گهري ترار هلائيندي هلائيندي جنهن جي دوران هن ٥٠ انگريزن ۽ چاليهن اسڪاٽس (پروٽيسٽنٽ فرقي وارن) کي ماري چڪو هو؛ ايڏو ٿڪجي پيو هو، جو جنگ ختم ٿيڻ بعد، هن پنهنجي اها ٻانهن ڪپڙيءَ ۾ ٻڌل ڪپڙي جي

ٻنهي سان لٽڪائي ڇڏي هئي، جو هن جي ٻانهن ڇل ڇل ٿي ويئي هئي.

اهو ٿي ايلسڊيئر بعد ۾ جنگ جي دوران هڪ گهڙي دشمن جي هٿان انهيءَ طرح مارجي ويو هو، جو انهيءَ بزدل هن کي اڻ ڄاڻائيءَ ۾ خنجر وهائي ڪڍيو هو، جڏهن ايلسڊيئر هڪ مدمقابل دشمن سان جنگ ۾ مصروف هو. مونٽروس کي اها خبر پيئي هئي ته دانهون نڪري ويئي هيس ۽ دل ئي دل ۾ هن جي انهيءَ بزدل دوست کان بدلي وٺڻ جو عهد ڪيو هو.

اڄ هن جي پر ۾، ماڻهن ڪاهي ۾ ڪلهو ملائي جيڪو ماڻهو سندس ساٿي ٿي هلي رهيو هو، سو هن جو سابق دشمن ۽ سر جو طلبگار، پر حال دوست هوا هري جيتوڻيڪ هڪ بهادر ۽ جرئتمند ساٿي ۽ ويڙهاڪ هو، پر هن جي مونٽروس لاءِ دوستيءَ جو جذبو بلڪل نئون، اڃا اڻ آزمايل ۽ شڪ شبهي جي گنجائش سان ڀريل هو، حالانڪ هن جهڙي بهادر ۾ اهڙو شڪ رکڻ به بهادريءَ جي بيعزتي هئي! مونٽروس کي اهڙو خيال آيو ته هن هڪ جهٽڪي سان ان کي پنهنجي مغز مان هڪالي ڪڍيو، پر هو ڇا ٿي ڪري سگهيو؟ ڇا، جنڪ هري، نوجوان جارج گورڊن جي پيٽ ۾ نئون ۽ اڻ آزمايل ڪونه هو؟

ڇا، جنڪ هري قسمت آزمائيندڙ ويڙهاڪ ڪونه هو، جيڪو پنهنجي بازوءَ جي طاقت ۽ ترار جي تيز چمڪ ڪنهن به وڏيڪ قيمت تي فروخت ڪرڻ وارو ڪونه هو؟ ڇا، هو اڄ به هن سان انهيءَ ڪري ساٿ نه ڏيئي رهيو هو، جو هن کي يقين هو ته مونٽروس سان گڏ رهي، هو عزت، شهرت ۽ دولت جا انبار حاصل ڪري سگهندو؟ پر هن جي وفاداريءَ جي جذبي ۾ ڪنهن به شڪ شبهي جو ثبوت مونٽروس کي مليو نه ڪونه هو، پر سندس دل ۾ به اهڙو احساس ڪونه ٿيو هو ته متان ڪنهن مهل جنڪ هري پاسو پلٽيندو ڏسي، وري سندس دشمن ۽ بدخواه ٻنجي پوندو.

جنڪ هري جي بهادري ۽ جنگ جي ميدان جي باهه ۾ ٻڏي ۽ ڪڏي پوڻ جو نظارو خود مونٽروس پنهنجي اکين سان

ڏسي چڪو هو، جڏهن هن دشمن حملو ڪري کيس ڀڄڻ تي مجبور ڪيو هو. انهيءَ ئي حملي، جتي جنگ هريءَ جي دل ۾ پنهنجي دشمن، مونٽروس لاءِ عزت ۽ قدر جو جذبو پيدا ڪيو هو، اتي ئي انهيءَ ساڳيءَ لڙائيءَ ۾ جنگ هري جي بچاءَ ۽ جنگي مهارت وڌڻ جي ڍنگ ۽ پنهنجن سائين کي موت کان بچائڻ جي ڪوشش، مونٽروس جي دل ۾ هن دشمن جي جرئتمندي ۽ شجاعت لاءِ عزت پيدا ڪئي هئي، جنهن جي نتيجي ۾ اهي ٻه اڳوڻا دشمن اڄ هڪ ٻئي سان گڏجي قسمت آزمائڻ لاءِ نڪري پيا هئا، ۽ مونٽروس جيئن ته پاڻ به بهادر هو، ان ڪري هنجي دل ۾ هڪ ٻئي بهادر لاءِ عزت ۽ احترام جو پورو پورو احساس ۽ قدر موجود هو!

۽ مونٽروس جڏهن پنهنجن انهن خيالن جو سلسلو ٽوڙي، منهن ڦيرائي جنگ هريءَ جي منهن ۾ نهاريو، تڏهن کيس هنجي اکين ۾ اهائي چمڪ ڏسي حيرت لڳي، جيڪا هن انهيءَ کان اڳي نوجوان جارج گورڊن جي اکين، انلسڊيئر جي نظرن، نوجوان بادشاهه چارلس ٻئي جي نظرن، ۽ ٻين بيشمار اهڙن ماڻهن جي اکين ۾ ڏسي چڪو هو، جن مان ڪيترن جا ته مونٽروس کي اڄ نالا به ياد ڪين هئا، ۽ جن مان اڪثر مري کپي ويا هئا، اهائي چمڪ انهيءَ مهل جنگ هريءَ جي اکين ۾ موجود هئي، جڏهن هو پنهنجي هن ڪمانڊر جي پاسي ۾ انتهائي نيازمنديءَ، فرمانبرداريءَ ۽ احسانمنديءَ جي جذبن سان گهوڙي تي هلي رهيو هو!

مونٽروس انهيءَ نظر ۽ اکين جي انهيءَ چمڪ کي خوب سڃاڻندو هو! هن اڄ به جنگ هريءَ جي اکين ۾ اکيون ملائي ڏٺو ته کيس پنهنجي ذات لاءِ انهن اکين ۾ ذري گهٽ عبادت ۽ محبت جي جذبات جي عڪاسي نظر آئي. مونٽروس پنهنجي سائيءَ کي ڏسي مشڪيو، ته جنگ هري جواب ۾ مشڪڻ بدران، نهايت نيازمندانه انداز ۾ هنجي اڳيان سر جهڪائي کيس سلام ڪيو. مونٽروس کي انهيءَ سلام ۾ انهن سوين، هزارين جنگي سائين جا سلام ۽ احساس نظر آيا، جيڪي فقط انهيءَ شوق کان هن سان

ڪڏجي گهرن ڪان نڪرڻ، ۽ سنڌس مڏ تي سيڪجهه ڇڏي سر ڏيڻ لاءِ نڪري پوندا هئا، تہ هو انهن کي پنهنجي سرداريءَ ۽ اڳوائيءَ هيٺ ساڻ هلي جنگ جي ميدان ۾ وڙهڻ جو شرف بخشي! بس، انهن سيني لاءِ اهوئي احساس ۽ اهوئي خيال وڏي ۾ وڏي قيمت ۽ قدر جي حيثيت رکي رهيا هئا.

— — — — —

جنگ جي ميدان ۾، جتي ويڙهہ جي بازار گرم ۽ موت جي تجارت تيز ٿيندي آهي، اتي پنهنجي سردار ۽ مهندار لاءِ محبت ۽ سندس احڪامات جي تعميل ۾ فرمانبرداري جو مظاهرو تہ برابر ٺيڪ آهي، پر جڏهن اهڙو موقعوئي اچا نہ آيو هجي، تڏهن پلا اهڙن جذبن جي مظاهري جو ڪهڙو قدر؟ جنڪ هريءَ مونٽروس کي سڌو پهاڙي علائقي ڏانهن وڃڻ ۽ اتي پنهنجو محاذ بنائڻ کان، جيڪو مونٽروس جو دلپسند علائقو هو، ڪجهہ وقت تائين روڪيندو رهيو هو. هو ڪيس اجا ڪجهہ وقت تائين صبر ۽ تحمل اتي ترسي، انتظار ڪرڻ لاءِ اصرار ڪندو رهيو هو.

پر هاڻي جڏهن اڳيئي هڪ نہ ٻيءَ رڪاوٽ سبب هيڏي ساري دير ٿي چڪي هئي، جڏهن نہ برفاني طوفانن، جهيل سمنڊن، جهاز رانيءَ جي ناقابل بندرن، جهازن جي ٽٽڻ ڀڄڻ ۽ فوج ۽ جنگي ساز و سامان ۽ رسد جي ضايع ٿيڻ، ٻاهرين ملڪن جي شهزادن ۽ حڪمرانن جي ڪوڙن وعدن جي صورت ۾ هيڏو سارو قيمتي وقت ضايع ٿي ويو هو، تڏهن پلا هڪ يا ٻن ڏينهن جي مختصر دير مدار جو اثر ڪهڙو ٿيندو؟ مونٽروس سوچي رهيو هو تہ ممڪن آهي تہ هريءَ جي صلاح مطابق، شايد اسڪاٽلنڊ جا بهادر جابلو ماڪنيزي قبيلي وارا سندس طرفداري ڪرڻ لاءِ اچي پهچن، جن جو کيس شدت سان انتظار هو.

”جان نثاري ۽ وفاداريءَ جي جذبي جو جنگ جي دوران مظاهرو تہ وفادار ماڻهوءَ لاءِ خود هڪ قسم جو انعام هوندو آهي، پر هيئن انتظار ۾ چپ چاپ رهڻ ۽ هٿ تي هٿ رکي ويهڻ ۾

ماڻهو ڪهڙي وفاداري ڏيکاري ۽ جان نثاري ڪري؟"

"جڪ هري!" مونٽروس چيو، "تنهنجي نالي جي معنيٰ ته اها تکڙ ڪرڻ وارو (اُبهر- تکڙ Hurry)، پر نه معلوم ته تون ڇو ان جي اُبتڙ مون کي هت ترسي انتظار ڪرڻ جو مشورو ڏنو؟ هاڻي وري تون پاڻ ئي بي صبريءَ جو مظاهرو ڪري رهيو آهين."

"مون کي خود سخت حيرت آهي ته اسان کي هن هنڌ تي ايترو انتظار ڇو ڪرڻو پيو آهي!" هري پنهنجي هٿين ڇپ کي ساڄي هٿ جي آڱوٺي ۽ آڱر ۾ پڪڙيندي چيو، "رواجي طرح ته اُنين ڏينهن کپندو هو ته جڏهن ئي ماڻهن کي توهان جي هت پهچڻ جي خبر پهچي ها، توهان تي اسپاس جا سمورا پهاڙي قبائلي پنهنجن سردارن ۽ قبيلن سميت اوهان جي جهنڊي هيٺان ـــ"

"نه، هري، منهنجو جهنڊو نه. بلڪ انگلنڊ جي بادشاهه چارلس پهرين جو جهنڊو ـــ"

مونٽروس جملو پورو نه ڪيو، بلڪ وري ڪنهن خيال ۾ غرق ٿي هريءَ کي گهوري ڏسڻ لڳو.

"ڇا ٿا سوچيو، منهنجا سردار؟"

"جڪ هري، اڻون ته نه آهي ته چارلس اسان جي پهچڻ ڏينهن ساڻ ئي، آرڪائيل جي ايلچين ساڻ ٺاهه ڪري ڇڏيو آهي، ۽ ماڻهن کي اسان جي هت پهچڻ کان اڳي ئي اهڙو اطلاع پهچي چڪو آهي ته چارلس هونئن ئي اسڪاٽلنڊ جي مذهبي پيشوا ۽ مقدس گرجا جي اصولن ساڻ صلح ڪري چڪو آهي ۽ ـــ"

"ائين ٿي هوندو ته پوءِ اسان جي پوزيشن يقينا وڏي خطرناڪ ... ٿيندي، ماءِ لارڊ،" جڪ هريءَ چيو. "يقينا، انهيءَ ... قبائلين کي اهوئي پيغام پهچايو ويو هوندو ته اسين باغي آهيون، ۽ خواه مخواه بادشاهه جي نالي کي پنهنجن مقصدن لاءِ استعمال ڪري رهيا آهيون."

"مون کي اڄ صبح کان ئي اهي شڪ پيدا ٿي رهيا آهن، هري،" مونٽروس نرڙ ۾ گهنج وجهي چيو، "نه ته هن ڏينهن ۾ جڏهن کان اسين اسڪاٽلنڊ جي سرزمين تي قدم رکيو آهي،

منهنجي ڪئمپ ۾ ڪافي ماڻهو جمع ٿين ڪيندا هئا.“

”هائو، ماءِ لارڊ“ جڏهن هري پڌنڊز دل ۾ چيو، ”اوهان جي نالي ۾ جادو هتان جي ساڌن کي اوهان وٽ پهچائڻ لاءِ ڪافي هو.“

پٺتي ساٿي اهڙيون ڳالهيون ڪندا ۽ پنهنجي موجوده نازڪ صورتحال تي اندر ئي اندر غور و فڪر ڪندا ٻاهر ميدان ۾ نڪري آيا. آسمان ۾ ڏند چانيل هو ۽ مهيني جي پهرين تاريخن جو چنڊ آسمان ۾ ڏاڍي وانگر نظر اچي رهيو هو، پر ان جي روشني ڏنڊ سبب جهڪي هئي. دور کان جبلن جون نوڪدار چوٽيون عجيب منظر پيش ڪري رهيون هيون.

”يقينا، چارلس پنهنجي والد جي اثر هيٺ اچي آرڪائيل جي ايلچين کي ٿاه جي پڪ ڏيئي چڪو آهي، جنهن ڪري ئي هتان جي قبائلين ۾ ايتري ٿڌائي نظر اچي ٿي — جڏهن، صورتحال انتهائي خطرناڪ نظر پيئي اچي، پر مايوسيءَ جي ضرورت ڪانهي. اسان وٽ جيڪي به هوندو، ان سان پنهنجي مقتول آقا جو بدلو وٺنداسين. بهادر موت کان نه ڊڄندا آهن — جيڪڏهن اڳين مهم ۾ فتوحات منهنجا قدم چمندي رهي، ته ڪنهن دفعي شڪست به نصيب ۾ هوندي آهي.“

”مون کي مهرباني ڪري غلط نه سمجهو، منهنجا آقا، جڏهن هريءَ جذباتي انداز ۾ چيو، ”آءٌ پنهنجي قسمت اوهان سان وابسته ڪري چڪو آهيان. پڪ ڄاڻو ته هن کان پوءِ، جڏهن هري (پنهنجي ڇاتيءَ کي ٺوڪيندي) وري ڪڏهن طرف نه ڦيرائيندو. ڪالهه آءٌ اوهان جي مخالفت ۾ وڙهي رهيو هوس، پر هن پٻري —“

”بس ڪر جڏهن“، مونٽروس هن کي خاموش ڪرڻ لاءِ هٿ مٿي ڪري لوڏيو، ”مون کي تنهنجي وفاداريءَ ۾ ذرو جيترو به شڪ شبهو ڪونهي. اهو به يقين اٿم ته جڏهن هري مون سان آخري دم تائين ساٿ ڏيندو“، پنهي دوستن هڪٻئي کي ڏٺو، ۽ پوءِ پنهي بهادرن جا هٿ اڳتي وڌيا ۽ هنن خاموشيءَ سان پنهنجا هٿ پوري طاقت سان ملائي لوڏيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنهن به انساني آباديءَ کان گهڻو دور، پهاڙي ويرانين ۾، اڪيلا بيٺل ٻه بهادر ۽ جرئتمند انسان هڪٻئي سان رات جي اونداهيءَ ۾ زندگي ۽ موت ۾ ساٿ ڏيڻ جو وعدو ڪري رهيا هئا، ۽ سندن اهڙي وعدي کي ٻڌڻ وارو ڪوئي ڪونه هو. آسمان ۾ البت، ڪي ڪي ستارا ٽمڪي رهيا هئا، ۽ ائين پئي لڳو ته اهي چڻ مرڪي انهن جي وعدي جي تصديق ڪري رهيا هئا.

ٻئي دوست، بلڪ هڪ سردار ۽ ٻيو وفادار ساٿي آهستي آهستي قدم کڻندا، اڳتي وڌيا. دور اسڪاٽلنڊ جي سامونڊي ڪناري جي ويجهڙائي واريون ويران ٽڪريون اونده جي چادر ۾ ويڙهيون سيڙهيون گويا غفلت جي ننڊ ۾ غلطان هيون. چوڌاري خاموشيءَ جو راڄ هو. ڪنن ۾ آواز جو ڪو پڙاڏو به ٻڌڻ ۾ نه پئي آيو.

هنن کي اها جاءِ صاف ڏسڻ ۾ پئي آئي، جتان هو ٻه ڏينهن اڳي سمنڊ کي ڇڏي، خشڪيءَ ۾ داخل ٿيا هئا، ۽ گهڻو ٠٠ وڃڻ کان سواءِ، خشڪ ٽڙ جي ڪناري تي اچي خيما کوڙيا هئا، ۽ دشمن جي اوچتي حملي کان بچڻ ۽ پنهنجي مختصر جماعت کي محفوظ رکڻ لاءِ، زمين ۾ خندق کوٽي هئي، ۽ اهڙيءَ طرح ڇاتيءَ جي اوچائي تائين هنن حفاظتي ڏڙو ڏاهيو هو. هنن هڪٻئي جي صلاح سان ڪجهه ڏينهن اتي ئي قيام ڪرڻ کي بهتر ڄاتو هو. ملڪ جي اندروني علائقن ۾ بي سوچي سمجهي، مختصر تعداد ۾ ساٿين سان گڏ وڃڻ مناسب نه سمجهيو هو. انهيءَ هنڌ تي مونٽروس گهٽ ۾ ٻن ڏينهن تائين قيام ڪري، سست رفتار ساٿين جي اچڻ جو انتظار ڪري ٿي سگهيو.

مونٽروس کي ڀروسي ٽي ڏينهن تي پيغام موڪليا ويا هئا ته پاسي ۾ رهندڙ مڪينزي (Mackenzies) قبيلي وارا، پنهنجن پاڙيسري منرو (Monroe) ۽ روس (Ross) قبيلن سان گڏ، سندس مدد لاءِ اچي رهيا آهن. انهيءَ ڪم لاءِ هري ۾ مونٽروس سمجهيو هو ته فقط ٻه ڏينهن ڪافي ٿيندا ۽ اهي ساڻهو وٽس پهچي ويندا، پر هاڻي جڏهن ٻه ڏينهن به گذري ويا، تڏهن هن کي بي آرامي ٿيڻ لڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مونٽروس وٽ هن وقت فقط چاليهه گهوڙيسوار هئا، جن کي ميجر ليسلي، جيڪو هڪ انگريز شاهه پرست هو، رضاڪارن طور پرتي ڪيو هو. انهن کان سواءِ فقط چار سئو پياده فوج هئي، جيڪا پڻ ناتجربيڪار گوڏاڻن تي مشتمل هئي، جن کي رات ڏينهن جي سخت تربيت کان سواءِ، جنگ ۾ ڪنهن ڪم لاءِ موزون بنائڻ آسان ڪونه هو. مونٽروس اورڪيني وٽ جهاز مان لٿي، جڏهن اسڪاٽلنڊ جي سرزمين تي قدم رکيو هو، تڏهن هن جرمن ۽ ڊينش نسل جي نيزه بازن ۽ بندوقبازن کي پرتي ڪيو هو، پر انهن ۾ به تربيت ۽ فوجي نظم و ضبط گهٽ هو. انهن سڀني ڳالهين جي ڪري هري ۽ مونٽروس پريشان ٿي رهيا هئا ته آخر هيتري دير هئڻ جي باوجود، جابلو قبيلا ڇو نه پهتا آهن.

هن پنهنجي هڪ ساٿي، رابرٽ منرو کي روانو ڪيو هو ته هو پهاڙي علائقن جو ٿاڻن ٿي مٿان دورو ڪري جاسوسي ڪري اچي ته ڪنهن طرف کان ڪيس وعدي ڪيل امداد، وٽس پهچڻ واري هئي يا نه.

هري پنهنجن خيالن ۾ گم ويٺو هو ته رابرٽ منرو پنهنجي گهوڙيءَ کي ڊوڙائيندو وٽس پهتو.

”بڌاءِ، منرو توکي ڪي اهڙا آثار نظر آيا، يا نه، جن مان پتو پوي ته پهاڙي علائقن جا قبيلا اچي رهيا آهن؟“

”ڪو به نشان نظر ڪونه آيو“، منرو جيڪو پڻ سخت پريشانيءَ جي عالم ۾ هو، جواب ڏنو. ”هن جو انتظار ڪرڻ ۽ سندن راهه ڏسڻ ۾ وڌيڪ وقت وڃائڻ اجايو ۽ خطرناڪ ڪري ثابت ٿيندو.“

”ٺيڪ آهي“، هري چيو، ”جيسين اسان جو سردار قطعي فيصلو ڪري، تيسين اچ ته هلي ڪجهه خشڪ ڳلي کي آلو ڪريون (هن جو مطلب ديسي شراب پيئڻ سان هو). جيتوڻيڪ اهو جتان به لنگهندو ويندو، اتان حلق ۽ آنڊن کي ساڙيندو لهندو“

”اڻون نه چئو سائين“، رابرٽ منرو بچڙو منهن ڪري چيو، ”اوهان جو ڇا مطلب آهي ته اسين جابلو ماڻهو اهڙو خراب قسم جو شراب ٺاهيندا آهيون؟“

”اڙي نه يار، تون ته اجايو خفا ٿي رهيو آهين،“ هريءَ جواب ۾ چيو، ”هاڻي اچ؛ هن مرد هوا ته هڏن جي مِک به ڇماڻي ڇڏي آهي.“

ٻنهي دوستن فارم هائوس ۾ اندر وڃي ٻاهه جو پاسو ورتو. فارم هائوس جو مالڪ ۽ سندس ڇهه ڄڻ هنن کان احترام خاطر دور ٿي ويٺا ۽ هنن ٻنهي جون جنگين جي واقعن متعلق ڳالهيون ڏاڍي شوق سان ٻڌڻ لڳا. هري ڪڏهن ته غير ملڪن ۾ خاص طور يورپ ۾ جوڙيل جنگين ۾ ٻنهنجي ۽ پنهنجي سردار مونٽروس جي بهادريءَ جا واقعا بيان ڪري رهيو هو، ته ڪڏهن مونٽروس ۽ سندس لشڪر ۾ موجود ماڻهن جي حالت بابت افسوس ڪري رهيو هو. بهرحال، هن جي ڳالهين ۾ هاڻي جڏهن سندس پيٽ ۾ شراب جا ٻه چار وڏا پيالا لهي چڪا، اها فڪرمندي ۽ پريشاني ڪانه هئي، جيڪا پهرين هئي.

”توهان جي جنرل کي فقط پنهنجي تڪليف ڪرڻي هوندي ته هو اسڪاٽلنڊ جي ڳوٺن سان وڃي گڏجي ۽ ماڻهو هزارن جي تعداد ۾ هن جي جهنڊي هيٺان ڊوڙندا ايندا“، رابرٽ منرو هريءَ کي چيو، ”توکي معلوم آهي ته گذريل سڄي سياري ۾ سندس دشمن هن جي ٻاجهي ڪان ٻه ڏجندا رهيا آهن ۽ جيڪو به مونٽروس جو نالو ڪنڌي ٻڌو ويو، تنهن جي کل ڪڍي ڪري ڇڏي اٿائون.“

هنن ٻنهي جانبازن کي جيئن شراب جو نشو تيز چڙهندو رهيو، تيئن هنن جون لپاڙون زوردار ٽهڪڙيون وڌيون. ڪڏهن ته هو ٻئي هڪٻئي جي ٻُن تي ڌڪ هڻي ۽ ڳالهه هڪٻئي جي تعريف جا ڍڪ پرپندا رهيا ته ڪڏهن ڪنهن اختلافي مسئلي تي ذري گهٽ وڙهي به ٿي پيا. هڪ پيري هريءَ کي پنهنجي محبوبه جي ياد پيئي ته هو ڳائڻ لڳو، جنهن تي رابرٽ منرو هن جي وات تي هٿ رکي تنبيه ڪئي ته تون مون کي به مارائيندين ۽ پاڻ کي به— هن وقت اسان جو جنرل مونٽروس انهيءَ موڊ ۾ ڪونهي، جو اسان جي هيءَ بڪواس ويهي ٻڌي ۽ ان مان پاڻ به مزو وٺي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شراب پيئندي هنن کي چڱي رات گذري ويئي، فارم هائوس اندر جيڪا باه ٻري رهي هئي، سا به هاڻي ذري گهٽ وسامڻ تي هئي، پر هنن پنهي يارن کي سرديءَ جو في الحال ڪو احساس ڪونه هو، تانجو جڏهن باه مڙفا وسامي ويئي. تڏهن ٻئي ڄڻا، ڪمبل ڍڪيا تاڻي ليٽي پيا ۽ ٿي ستهي پيا.

ٻئي صبح جو هڪ اسڪائوٽ گهوڙي کي ڊوڙائيندو وٽن پهتو. هن کين ٻڌايو ته منرو ۽ روس قبيلن جا اٽڪل چار سئو گهوڙي سوار ڏکڻ واري طرف کان هنن جي ڇانوڻيءَ طرف وڌي رهيا آهن. هنن کي انهيءَ خبر تي ڏاڍي خوشي ٿي، ڇو ته سندن موجوده حالت ته اهڙي هئي، جو جيڪڏهن انهن کي ڏکڻ طرف ڪاوينٽرس جي ڪنهن باقاعده فوج سان مقابلو ڪرڻو پوي ها، ته سندن حالت ڏاڍي خراب ٿئي ها، پر جيڪڏهن انهن ٻن پهاڙي قبيلن جا چار سئو کن گهوڙي سوار هنن سان شامل ٿيندا ته يقينن هو اڳتي وڌڻ جهڙا ٿيندا ۽ پوءِ ڪيئي پيا به سندن اهڙي فوجي طاقت ڏسي همت هارائي، مونٽروس جي پوئلڳن ۾ اچي ملن ها.

پر رابرٽ منرو ۽ سندس اسڪائوٽن کي انهيءَ فوج جي خبرچار لهڻ لاءِ وڃي به ڪيئي ڪلاڪ گذري چڪا هئا ۽ اڃا انهن سان ڪو هڪ به خبر کڻي ڪونه آيو هو. هريءَ جي دل ۾ ڏاڍي آنڌ مانڌ پيدا ٿيڻ لڳي ته آخر هي معاملو ڇا آهي؟ ائين ته ناهي ته منرو راتوڪي شرابخوريءَ سبب رستي تي بيمار ٿي ڪري پيو آهي ۽ اچڻ جهڙو نه رهيو آهي؟

هاڻي ته هن کان سواءِ ٻيو ڪو چارو ڪونه هو ته هري پنهنجي سائين کي سڌين قطارن ۾ بيهاري ڪجهه اڳتي وڌڻ لاءِ تياري ڪري. ممڪن هو ته ان مهل تائين منرو ۽ سندس اسڪائوٽن مان ڪونه ڪو واپس پهچي وڃي. ڪجهه وڌيڪ وقت گذريو ته ميجر ليسلي گهوڙو ڊوڙائيندو ۽ پگهر ۾ شل ٿيندو واپس پهتو. هن هريءَ کي ٻڌايو ته فقط گهوڙيسوارن جي هڪ فوج کي سامونڊي ڪناري سان اڳتي وڌندو ڏٺو ويو آهي ۽ انهن جو رخ سندن طرف آهي. ان کان علاوه وڌي لشڪر جي ڳالهه اها آهي

تہ هاڻي انهيءَ ہلڻ جي اصليت بابت ڪو شڪ شبهو ڪونهي.
اهي مونٽروس جي امدادي قبيلن مان نہ، بلڪ هن جي ازلي دشمن،
ڪاوينٽرس جي فوج جو هڪ حصو هئا.

ميجر ليسلي اهو ٻہ ٻڌايو تہ في الحال هن ئي ڪنهن ٻہ فوجي
دستي کي چرپر ڪندي ڪونہ ڏٺو هو. بهتر ائين ٿيندو تہ
کيس اجازت ڏني وڃي تہ هو پنهنجي موجوده چاليهن گهوڙي
سوارن کي ٺي ساڻ ڪري، انهيءَ دشمن فوج جي پيشقدمي جي
راه ۾ رڪاوٽ کڙي ڪري، ۽ انهن کي هيڏانهن اچڻ کان باز
رکي.

هڪ ٻئي نوجوان لارڊ فريندرانٽ، جنهن جو سڳو چاچو
ڪاوينٽرس جي فوج ۾ سردار هو، رابرٽ منرو جي مٿين تجويز
جي زوردار تائيد ڪئي ۽ جوش ۾ اچي هن هري کي چيو تہ
مهرباني ڪري اوهان اسان کي اجازت ڏيو تہ انهن بدبختن کي
هيڏانهن اچڻ کان اڳ ئي جهنم ۾ پهچائي اچون.

"توهان ڀاڻ ٿي چيو هو تہ اسان کي دشمن سان فقط ٻهرين
مقابلي ۾ ڪٽڻو پوندو، پوءِ ڀيا جابلو قبيلا پاڻهي اچي هڪٻئي جي
پٺيان مونٽروس جي جهنڊي هيٺ جمع ٿيندا". نوجوان لارڊ فريندرانٽ
ڏاڍي جوشيلي انداز ۾ هري کي ياد ڏياريو.

ايتري ۾ ٻهاڙين جي پاسن تي منرو ۽ روس قبيلن جا
گهوڙيسوار جمع ٿيل نظر آيا. هري ۽ سندن ساڙين ڏٺو تہ اهي
گهوڙيسوار اڳتي وڌي سندن ڪئمپ ۾ پهچڻ بدران اتي ئي
بيهي رهيا هئا.

مونٽروس کي جڏهن اها خبر پهچائي ويئي، تڏهن هن
فيصلو ڏنو تہ جيسين منرو پاڻ وڃي ليسليءَ جي آندل خبر جي
تصديق نہ ڪندو، تيسين هو ڪو قدم نہ کڻندو.

هن ليسليءَ کي ڏسي چيو تہ "توهان انگريزي سرزمين سان
تہ خوب واقف آهيو، پر اسڪاٽلنڊ جي ٻهاڙين ۽ جابلو علائقن ۾
اوهان آسانيءَ سان دوکو کائي سگهو ٿا ان کان علاوه، هنن
ٻهاڙي قبيلن جي طبيعت ۽ فطرت کان بہ اوهان پوري طرح واقف

ناهيو، ان ڪري اوهان کي دل ۾ نه ڪرڻ گهرجي."

"مون کي ڪو به رنج ڪونهي سردار". ليسليءَ مشڪندي چيو، "آءٌ پوري طرح سمجهان ٿو ته ان ۾ نه فقط اوهان جي، پر اسان جي به سلامتي ۽ بهتري آهي".

رابرٽ منرو، مونٽروس جو اشارو ملندي ئي اتان خاموشيءَ سان روانو ٿي ويو. ڪجهه ئي دير مس گذري هئي ته هو واپس اچي پهتو ۽ ليسليءَ جي خبر جي تصديق ڪئي

"سردار، هن سڄي علائقي ۾ گهوڙيسوارن جي فقط هڪ ئي فوج موجود آهي ۽ اوهان ان کي ساهيون ڏسي سگهو ٿا. اها فوج اوهان جي رحم و ڪرم تي آهي. باقي هو جيڪي گهوڙيسوار پٺي طرف بيٺا آهن، تن جي متعلق مون کي پنهنجي موٽ ٻڌايو آهي ته اهي اوهان جي حڪم جا منتظر آهن، ۽ جيئن ئي اوهان کي حملو ڪندي ڏسندا، ته هڪدم اچي اوهان سان شامل ٿيندا."

مونٽروس هاڻي پنهنجي سڄي نيڙيءَ فوج کي هيٺ ميداني علائقي ۾ لهڻ جو حڪم ڏنو. هن سوچيو ته ليسليءَ جا گهوڙيسوار جيڪڏهن پهاڙيءَ تي بيٺل دشمن فوج جو صفايو ڪري وجهندا ته پٺي طرف سندس انتظار ۾ بيٺل جابلو قبائلين جي دل وڌي ويندي ۽ هو ساڻس شامل ٿيڻ جو پڪو فيصلو ڪندا، ۽ هڪ دفعو جڏهن دشمن پلٽڻ جو فيصلو ٿي ويو، ته هو پاڻ انهن منتظر ماڻهن ڏانهن ويندو ۽ انهن تي پنهنجو شخصي اثر و رسوخ استعمال ڪري سندن دل وڌائيندو ۽ انهن کي پنهنجين صفن ۾ شامل ٿيڻ لاءِ آماده ڪري وجهندو.

جنهن جي جنهن دامن سان سندن فوج پيشقدمي ڪري رهي هئي، تنهن ۾ بهار جي موسم جي خوشبو اچي رهي هئي. وڻن ٽڻن تي بهار جي موسم جو شروعاتي ٻور نڪري بيٺو هو ۽ ڪن شاخن تي برف پاري جا ڍڪر اڃا جميل هئا، جيڪي سج جي تيز ڪرڻن نڪرڻ ڪان پوءِ اپري واديءَ جي ڦڙن جي صورت ۾ هيٺ ڪري رهيا هئا.

مونٽروس جي پياده فوجن جون قطارون وچ ۾ هلي رهيون هيون، پر انهن جا قدم هڪٻئي سان ملي نه رهيا هئا، جنهنڪري

سندن سردار انھن کي گاريون گند ڏيئي فوجي نظم و ضبط پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ۾ مصروف هئا.

ليسليءَ جا چاليھہ گھوڙيسوار پيادن جي قطارن جي پٺيان کان انھن کي پنھنجي دفاعي حلقي ۾ گھيري اڳتي وڌي رهيا هئا. هاڻي هنن جي ٿوري فوج هيٺاهين ميدان تي اچي پهتي هئي، ۽ ڪِين مٿاهين وارن وڻن جي ٽارين ڪري پهاڙن جي چوٽين ۽ لاهن تي ايئل ڪي به ماڻهو نظر نه پئي آيا.

اوچتو زمين ۾ جڻ ڪنهن زلزلي جي اثر سبب جنبش پيدا ٿي ۽ گهوڙن جي سنبن جا ٽڙڪاٽ ۽ هڻڪار جا آواز قيامت برپا ڪرڻ لڳا. مٿاهين چوٽين بدران اهي آواز هيٺاهين ميدان کان اچي رهيا هئا. هريءَ جو حيرت کان وات ڦاٽي ويو هو. هن ڏٺو ته رابرٽ منرو جي چاليهن سوارن جو مقابلو گهٽ ۾ گهٽ هڪ سئو باقاعده تربيت يافته ۽ قواعد سکيل گهوڙيسوارن جي فوج سان ٿيو.

فضا ۾ چيخون ۽ لوهہ سان لوهہ ٽڪرائجڻ جا آواز بلند ٿيا. گهوڙن جي هڻڪار ۽ ماڻهن جي گارين گندن جي آوازن انهن ۾ خوب اضافو ڪيو. ٻئي طرف کان اها فوج ڦيرو کائي مٿن حملو ڪرڻ لاءِ اچي رهي هئي، جنهن لاءِ چيو ويو هو ته اهي فقط مونٽروس جي حڪم جي انتظار ۾ آهن مطلب ته سڀ ملائي اٽڪل ہہ سئو کن باقاعده گهوڙيسوار فوج جا پوري طرح مسلح ماڻهو ليسليءَ جي مختصر سوار فوج جي ماڻهن کي پنهنجن نيزن تي کڻي کڻي سندن پياده ساٿين جي مٿان اڇلائي رهيا هئا، جيڪي اڃا تائين سڌيءَ طرح صفون به ٻڌي نه سگهيا هئا.

”خدا جي پناه! اسان ته بلڪل انڌن وانگر هڪ ڄار ۾ اچي ڦاٿا آهيون!“ هريءَ جي حيرت جي انتها ڪانه هئي. هن کي دل ئي دل ۾ پشيماني ٿيڻ لڳي ته ڇا، ڪالهہ رات واري شرابخوريءَ جي نتيجي ۾ انهيءَ ٽڙي ڪڪڙ، منرو جو عقل ته نہ خراب ٿي ويو هو، جو ڪيس ۽ سندس اسڪاٽن کي دشمن جي ڪا پيٽ ئي نہ پئجي سگهي! يا ائين ته ناهي نہ هو پاڻ بہ هڪ غدار آهي، جيڪو مونٽروس کي تباهہ ڪرڻ لاءِ سندس سڄڻ ٿيڻ هنجي ڪئمپ ۾ اچي داخل ٿيو هو؟“

هري پنهنجن غير ملڪي سپاهين کي صفون ٻڌي وڙهڻ لاءِ
تيار ڪرائي ٻيهڻ لاءِ آماده ڪري رهيو هو ڇو ته مقامي طور ورتي
ڪيل پيادا سپاهي ته اڳيئي ڀاڄ ڪائڻ لڳا هئا ۽ هنن جو ڏوهه
به ڪهڙو هو؟ ڪين اڃا ته ڪا فوجي سکيا ملي ٿي ڪانه هئي ۽
نه هنن ڪنهن جنگ ۾ حصو ورتو هو. هي سندن پهريون نئون
تجربو هو، جنهن ۾ کين زبردست شڪست نصيب ٿي رهي هئي.
پر خود انهن جون تلوارون ۽ نيزه به ڪنهن ڪم جا نه پئي ثابت
ٿيا، ڇو ته هنن جو مقابلو هاڻ جهڙن رنگروٽن سان نه، بلڪ
تربيت يافته ۽ جنگي طور تجربيڪار فوجي گهوڙيسوارن سان هو.
ڪيئي پنهنجا هٿيار اڇلائي، پهاڙين تي چڙهي پناه جي جاءِ ڳولڻ
۾ مصروف هئا.

مونٽروس طوفان وانگر گهوڙو ڊوڙائي سندن وچ ۾ هليو
آيو ۽ وڏو آواز ڪري هنن کي حڪم ڏنو ته توهان سڀ پٺتي
هٽندا وڃو ۽ پنهنجين خندقن ۾ وڃي پناه وٺو. پر گوڙ گهمسان ۾
ڪو به هن کي سمجهي نه سگهيو ته هو ڇا چئي رهيو هو. انهن
سپاهين هن کان اڳي ڪڏهن به گهوڙيسوار زره پوشن کي اکين
سان به نه ڏٺو هو؛ هاڻي ته هنن کي اهڙا ڪيئي گهوڙيسوار
هڪيئي جي پٺيان سندن مٿان چڙهندا ۽ کين چيريندا ۽ چٿيندا
نظر اچڻ لڳا. جرمن ۽ ڊينش نسلن جا فوجي پنهنجا نيزا ڦٽي
ڪري چوڌاري پاڳلن وانگر پناهگاه ڳوليندا ۽ ڊوڙندا رهيا. سندن
ڏکيون بيڪار تراريون هنن جي ڀاڄ جي راهه ۾ رڪاوٽ بڻجي
رهيون هيون. هنن جي اهڙي حالت هئي، جو سندن هوش و حواس
اڏامي چڪا هئا، ۽ يورپي سرزمين سان مانوس انهن سپاهين کي
اسڪاٽلنڊ جي ٽڪريلي سرزمين ۾ ڪٿي به پناه نظر ڪانه آئي. نتيجي
۾ هو بي ترتيبيءَ سان هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙندا، مارجا ۽ ڪٽبا رهيا.

جرمن ۽ ڊينش سپاهين جا ڪجهه ماڻهو هوش و حواس
قائم رکي سگهيا ۽ انهن ڪجهه ترتيب سان پٺتي هٽڻ شروع
ڪيو، تانجو انهن جو ڪجهه تعداد سلامتيءَ سان خندقن ۾ وڃي
پهتا. ليسليءَ جي ڪن سوارن انهن پيادن جي هٽڻ جي عمل کي
تحفظ ڏيڻ جي ناڪام ڪوشش ڪئي، پر انهن جي ڪا هڪ به

نه پئي هلي. ڪين دشمن جي وڏي تعداد جي ڌاڪ جو مقابلو هو، جنهنڪري ليسلي جا گهوڙيسوار به ٻي ٽوليءَ سان ميڏانهون ٻه منهن پئي آيو، تيڏانهون ڀڄڻ لڳا ۽ انهن کي سندن گهوڙن سميت بيدرديءَ سان وڍي ٽڪرا ٽڪرا ڪيو ويو.

ڪجهه جرمن ۽ ڊينش سپاهين وري به مقابلي سطح تي پنهنجين خندقن طرف پٺتي هٽي پناهه حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي، پر دشمن جي بار بار حملي کين وري ٻاهر نڪرڻ لاءِ مجبور ڪيو، ۽ هنن کي ميدانهون طرف جنگ ڏانهن ڀڄايو. مونٽروس جي فوج جو وڏو پرچم، جنهن تي شاهه چارلس پهرئين جي وڍيل سسي رت جي ڪرندڙ قطرن سان ڏيکاري ويئي هئي، هيٺ ڪري پيو هو. جنهن جوان جي چارج ۾ اهو پرچم هو، سو موت ۾ به ان کي سختيءَ سان پڪڙي ڪري پيو هو. اهو جوان مونٽروس جي پاسي ۾ بيٺل هو. ساڳيءَ طرح پرچم گهڙي به مارجي ويو هو، ۽ هاڻي ليسلي جو وارو آيو، هو به پاڻ ٿي مونٽروس جي اڳيان اچي ڪريو.

مونٽروس جي مٿي کي اڳيل ڌڪ سان رت وهي رهيو هو، پر پوءِ به هو هڪ ديو وانگر ڪڏهن هڪ طرف، ته ڪڏهن ٻئي طرف پنهنجن بچيل کچيل ماڻهن ۾ ترتيب آڻڻ لاءِ ڊوڙي کين خندقن طرف واپس ورڻ لاءِ حڪم ڏيندو رهيو.

هريءَ جو گهوڙو پٿريلي زمين ۽ وڍيل وڻن جي ٽڪرن ۾ اٽڪي ٿابڙجي رهيو هو ۽ ڪڏهن هڪ وڻ سان، ته ڪڏهن ٻئي سان ٽڪرائجي رهيو هو. هريءَ سوچيو ته ههڙي زمين گهوڙيسوار فوج کي وڌڻ ۾ ضرور دقت پيدا ڪندي. اوچتو ئي اوچتو، جهڙيءَ طرح مٿن قيامت جهڙي شور سان گهمسان واري جنگ ۾ دشمن جو حملو نازل ٿيو هو، تهڙي طرح اوچتو ئي انهيءَ هنڌ عجيب نموني جي خاموشي ڇانئجي ويئي. ڄڻ ته قدرت وارو چند منٽن اندر ٿيل انهيءَ خونريزيءَ جو منظر ڏسڻ لاءِ گهڙ گهمسان ۾ سڪوت ته ڪري رهيو هو. ڪجهه يورپي سپاهي انهيءَ وچ هريءَ جي چوطرف اچي جمع ٿيڻ لڳا هئا، جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انهن ئي هيتري گوڙ ۽ گهمسان ۾ ڪجهه ٿوري گهڻي ترتيب ۽
نظم و ضبط سان خندقن طرف پٺتي هٽڻ جي عقلمندي ڏيکاري هئي.
هڪ جرمن آفيسر شڪايتي انداز ۾ هريءَ ڏانهن منهن ڪري چيو ”اسان دراصل هن طرح جي گهوڙيسوار فوج جي حملي جا عادي ناهيون.“ انهيءَ غريب آفيسر جو منهن هڪ بندوق مان ڇٽل پائوڊر جي پرانڊ شعلي جي زد ۾ آيو هو، جنهنڪري اهو اڌو اڌ ڪارو ٿي ويو هو. هريءَ هن ڏانهن ڏٺو ته ذري گهٽ کل نڪري ويس، پر هن حالت جي نزاڪت کي محسوس ڪري پنهنجي انهيءَ خيال تي ضابطو آندو.

يورپي سپاهي پير کوڙي پنهنجن دشمن تي گوليون هلائڻ جي ڪمزور ڪوشش ڪري رهيا هئا، پر هنن جي سموري ڪوشش دشمن فوج جي وڏي تعداد سبب فضول ثابت ٿي رهي هئي. ان کان علاوه، هنن جي راه ۾ جهنگلي وڻ حائل هئا، جن جي ڪري ڪين دشمن سپاهين جو نشانو وٺڻ مشڪل ٿي رهيو هو. لڙائي ۾ آيل اوچتي خاموشي ۾ هڪ دفعو وري گهمسان جو شور بلند ٿيڻ لڳو، ڇاڪاڻ ته دشمن فوج هاڻي ٽانهين تان لهي هيٺانهين پٽ تي ڇانيل انهيءَ جهنگ ۾ حملي آور ٿي رهي هئي، جتي مونٽروس جا باقي بچيل سپاهي بيٺا هئا. انهيءَ صورتحال ۾ وري پڇار هيڪاري وڌيڪ شور هن ڪري برپا ٿيو، جو هاڻي ڪنهن کي به اها خبر ڪانه ٿي پئي ته... دشمن ڪير آهي ۽ دوست ڪير. ڪوئي ڪنهن کي سڃاڻي نه پئي سگهيو.

بارود جي دونهين ۾ ماڻهن جون ڌنڌليون صورتون هيڏانهن کان هوڏانهن ڀڄنديون ۽ پناهه وٺنديون يا هڪٻئي کي ڪائينديون ۽ نڪرا نڪرا ڪنديون نظر اچي رهيون هيون. هريءَ جا محافظ سپاهي دشمن جي بندوقبازن جي حملن کان ٿڙڻ پڪڙڻ لڳا. هڪ دفعي ته هريءَ جي پاسي مان دشمن جي پوري پلٽڻ طوفان وانگر اچي گذري، جنهن مان هڪ سپاهيءَ پنهنجو نيزو ڦيرائي هريءَ جي گهوڙي جي پيٽ ۾ هڻي ڪڍيو، جنهن کان اهو وفادار جانور ٿيڙ کائي زمين تي اچي ڪريو ۽ هريءَ جي هڪ ٽنگ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هن جي پيٺ ھيٺان ڦاسي پيئي. هو ان کي ڇڪي ڪڍڻ تي هو ته سندس نظر پنهنجي پاسي ۾ بيٺل هڪ دشمن سپاهيءَ تي پيئي، جيڪو عجيب نموني ۾ ساڪت بيٺو هو ۽ هن جو منهن هڪ طرف ڦريل هو، هريءَ کي پڪ ٿي ته هائي سندس وارو به اچي ويو آهي. پر جڏهن ڪجهه گهڙيون گذري ويئون ۽ اچا به هن تي ڪو وار ڪونه ٿيو، تڏهن هري همت ڪري منهن مٿي ڪري ڏٺو ته ڪل نڪري ويس. دشمن جي انهيءَ سپاهيءَ کي ڪنهن اهڙو نيزو هنيو هو، جو اهو هنجي لونڊڙيءَ کان آرپار نڪري ڪيس هڪ وڻ ۾ اٽين جڪڙي بيٺو هو، گويا هن کي ميخ اڳل هئي.

”ٺهيو“، هريءَ سوچيو، ”گهٽ ۾ گهٽ آءٌ ته اچا مئو ناهيان، پر آءٌ هن جهنگ اندر اٽين اچي ڦاٿو آهيان، جيئن ڪڏهن پڃري ۾ ڦاسندو آهي. پناهه جي ڪا جاءِ ڪانهي ۽ دشمن وٽ پيش پوڻ بيڪار ٿيندو، ڇو ته اهي مون کي سجائڻ سان دم دير نه ڪندا ۽ مون کي نڪرا نڪرا ڪري ڇڏيندا. خدا ڪري شل مونٽروس جا محافظ هن کي اهڙيءَ طرح پڪڙجڻ نه ڏين، نه ته هن جي سچي زندگيءَ جو ڪم آخري منزل ۾ اچي غداري ۽ بيعزتيءَ جي موت جي صورت ۾ انجام پذير ٿيندو.“

هري جا باقي بچيل يورپي سپاهي هڪ دفعو وري به هن جي اردگرد جمع ٿيڻ جي ڪوشش ڪري رهيا هئا. اوچتو پياده ماڻهن جي هڪ جماعت ڊوڙندي هنن ڏانهن وڌڻ لڳي. هريءَ کي خيال آيو ته اهي شايد سندن ئي مقامي طور ڀرتي ڪيل ديهاتي آهن، جيڪي ڪنهن نه ڪنهن طرح بچڻ ۾ ڪامياب ٿي ويا آهن، پر نه، هو جڏهن وڌيڪ ڳريب پهتا، تڏهن هري محسوس ڪيو ته نه، هي اهي ئي منرد ۽ روس قبيلن وارا جاهلو ماڻهو هئا، جيڪي جنگ جو نتيجو معلوم ڪرڻ جي انتظار ۾ پهاڙين جي لاهن تي بيٺا هئا. هاڻي جو هنن ڏٺو ته گهڙي ڏر کي ڪاميابي نصيب ٿي رهي هئي، ته انهن پنهنجي جاءِ ڇڏي، شڪست خورده فوجين تي حملو ڪري ڪين ڦرڻ لٽڻ ۽ مارڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ڪوشش ڪرڻ لاءِ پيشقدمي ڪئي هئي.

انهن حملہ آورن جي جماعت مان هڪ ماڻهو ٻين کان ڪجھہ اڳيرو هريءَ جي ماڻهن کي قريب اچي پهتو ته هريءَ ترار جو هڪ ڌڪ هنيو، هن کي ٻہ اڌ ڪري سندس ٿي جماعت وارن جي اڳيان اڇلايو.

”وٺو، ڪتئوا پنهنجي حصي جو ماس اجهو هي پيو اٿوا ڪاٺوس“، هريءَ جوش ۾ اچي انهن کي چيو. پوءِ ته هو ٻہ هڪ منٽ لاءِ اتي بيهي نہ سگهيو ۽ پنهنجي غير ملڪي ساٿين مان ڪنهن پناه جي تلاش ۾ ڊوڙڻ لڳو. هن جو دم چڙهي رهيو هو ۽ دل جي ڌڪ ڌڪ تيز ٿي رهي هئي. هريءَ کي ائين محسوس ٿيو ته ڄڻ ته سندس سيني اندر ڌڙڪندڙ دل ڦاٽي ٻاهر نڪرڻ لڳي هئي. هن جي نڪن مان ساه نڪري رهيو هو ۽ سندس پيرن ۾ پيل ڳرا جوتا زمين تي پيل ڪپ ۾ ڦاسي پيا ۽ هو ٿاپو کائي منهن ڀر وڃي ڪريو. هن جو ڪوٽ ڦاٽي پيو هو ۽ سندس پيشانيءَ مان رت وهي رهيو هو.

هن جي دل ۾ هڪ طرح جي حسرت پيدا ٿي. ڪهڙو نہ بيوقوف آهيان، هو وري ٻہ هارائيندڙ ڌر جي طرفداري ڪئي اٿم. يا ائين ته ناهي ته آءٌ ئي اهو بدبخت آهيان، جو جنهن ٻہ ڌر جو طرف وٺان ٿو، سو هارائي ڏيو؟ ضرور منهنجي مٿان ڪا بددعا ڪم ڪري رهي آهي، هاڻي ته آءٌ وري ڪڏهن ٻہ پنهنجي زال ۽ ٻارن کي ڏسي نہ سگهندس!

دشمن سندن پيڇو زوردار نموني ۾ ڪري رهيو هو ۽ رکي رکي هنن جي پٺيان بندوقن جي گولين جي باڙه اچي ڪين ائين پناه ڊوڙڻ لاءِ پڇائي رهي هئي، جيئن طوفاني هوا جي اڳيان ڪڪر. جا گولاڙا اڏامندا ويندا آهن. هريءَ کي جان بچائڻ لاءِ ٻاسي واريءَ هڪ کڏ ۾ ٽپ ڏيئو پيو. پر هو ان وقت حيران ٿي ويو، جڏهن همٿ ڪرڻ تي هن کي ائين محسوس ٿيو ته ڄڻ هو ڪنهن نرم وهاڻي جهڙي شيءِ تي اچي ڪريو هو. هن اکيون ڦاڙي پنهنجن پيرن هيٺان پيل شيءِ کي ڏٺو ته وانڊو ٿي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويو. قدرت هڪ دفعو وري مائس مذاق ڪري رهي هئي.

هن ڏٺو ته سندس پير هڪ مئل ماڻهوءَ جي سيني تي اچي پيا هئا، جنهن جون اکيون حيرت وچان ڪليل هيون، ڇڻ ته هن کي آخري وقت ۾ پنهنجي ماريندڙ کي ڏسي اعتبار ئي نه آيو هو ته هو کيس ماري رهيو آهي. هري پنهنجو بچاءُ ڪرڻ لاءِ لاش کي اڀو ڪري بيهاريو ۽ پاڻ ان جي پٺيان گولين جي زد کان پناهه وٺي ويٺو. هن جي هڪ هٿ ۾ گولي لڳي هئي ۽ ان ٻانهن کي چلي ويٺي هئي، پر هن ۾ اڃا به ترار کي پڪڙڻ ۽ استعمال ڪرڻ جي قوت باقي هئي. هن ترار ڪلهي هٿ ۾ جهلي ته متان کيس ان کي ڪم آڻڻ جو موقعو ملي.

هن کي اهو موقعو تمام جلد ملي ويو. دشمن جي هڪ گهوڙيسوار فوجي هنکي ڏسي ورتو هو ۽ جنهن ئي هن هيٺ نوڙي هريءَ کي مارڻ جي ارادي سان مٿس وار ڪيو، ته هري پنهنجي ترار اڳيان ڪئي، جيڪا حملہ آور جي زور سبب ٽٽي پيئي پر هري اهڙيءَ ريت هنجي پيٽ تي وار ڪري کيس سخت زخمي ڪيو هو، جنهنڪري دشمن سور وچان ڪوڪون ۽ دانهون ڪندو پٺتي ويو. هري ٽپ ڏيئي ڪڏ کان ٻاهر نڪتو ته دشمن جا ٻه ٽي وڏيڪ سپاهي هن تي حملہ آور ٿيا. ايتري ۾ هن پنهنجي پٺ ۾ شڪار جي ترار چڪي ڪلهي ورتي هئي، جنهن جي مدد سان هن دشمن جي هڪ وڏيڪ سپاهيءَ جي منهن تي وار ڪري کيس زخمي ڪيو، هڪ ٻئي سپاهيءَ جي ٻانهن واري ٻچاءَ کي ڌڪ رڏو ۽ ٽئين جي منهن تي چڙهيل لوهي نقاب کي ڀڃي وڌو.

هري چئن پاسن ئي پيو هو، ۽ حملن ڪرڻ دوران غير ملڪي گارين ڪلهي رهيو هو. هنجي پٺي هڪ وڻ مان نڪيل هئي ۽ هو دشمن کي خوب ماري ڪٽي رهيو هو ته ايتري ۾ هڪ وڏي جسم ۽ جان جو مالڪ سپاهي هنجي پٺيان اچي نڪتو. هن فقط سندس پيرن ۾ ٽٽندڙ سڪل شاخن جي آواز مان محسوس ڪيو ته ڪو سندس پٺيان اچي رهيو آهي، پر اهو ڪير هو؟ دشمن يا دوست؟ هنکي ڪو پتو ڪونه پيو. اوچتو هنجي پاسي کان ترار سو وار ٿيو ۽ ساڳي ئي گهڙيءَ ۾ هڪ ٻيو منهن جي

سامهون ٿيو: جيڪو هنجي اک کان ذري گهٽ گسي ويو، هو منهن ۾ وچي هيٺ ڪريو ۽ دشمن هنکي مئل سمجهي سندس هٿ مان قرار کسي ۽ پوءِ جيڏانهن منهن آين، تيڏانهن ڀڄي ويا.

هن پاڻ ۾ اڳهر ائين سمجهيو ته بس، سندس آخري گهڙي اچي رهي آهي. هنجي منهن مان زور مان رت وهي رهيو هو. هنجي دل ۾ اهو خيال اچي رهيو هو ته نه معلوم، مونٽروس جو ڪهڙو حال هوندو؟ جيڪڏهن مونٽروس زنده بچي ويو هوندو ته پرواه ناهي ته هن جا ڪيترا سپاهي مارجي ويا. هو وري به پهاڙن ۾ لڪي ويندو ۽ ڪجهه وقت اتي ترسڻ کان پوءِ پنهنجي نظرداري ۾ بهتر قسم جا سپاهي ڀرتي ڪري ۽ انهن کي پوري طرح تربيت ڏيئي اڌ ۾ ڇڏيل هيءَ مهم وري شروع ڪري سگهندو.

هري کي اهي خيال ته اچي رهيا هئا، ۽ هو ائين ۾ سوچي رهيو هو ته آءٌ اڃا جيئرو آهيان ۽ مئو ڪونه آهيان، ڇو ته مري ويان ها ته هي خيال وري ڪيئن اچن ها؟ هن جو مٿو ڦري رهيو هو ۽ دل ۾ گهٻراهٽ اچي رهي هئي. رت وهڻ ڪري هن کي نقاهت محسوس ٿيڻ لڳي. اوچتو هنکي گهوڙن جي آواز هوش ۾ آندو. ڪجهه سوار جهنگ جي خشڪ ٽارين کي ڀڃندا ۽ ٽوڙيندا اڳتي اچي رهيا هئا. هن اهو ارادو ڪيو ته هتي منهن ڀر پيو رهندس ته گهوڙن جي سنبن ۾ اچي چچرجي ويندس. چنانچه هو همت ڪري اٿان مري اڳتي ٿيو ۽ ڪجهه مشڪل پن هٿ ۾ ڪئي، منهن تي لڳل رت صفا ڪيو. ڪجهه ساهه ساٿ ۾ آيس ته هو ٿيڙ کائيندو اٿان اڳتي وڌيو، ڄڻ ته شراب جي نشي ۾ مدهوش هو.

هنکي ڪو به هٿيار ساڻ ڪونه هو، پر هو ايڏو ته ڪمزور ٿي چڪو هو، جو جيڪڏهن ڪو هٿيار هجيس به ها، ته ان کي ڪم آڻي ٿي نه سگهي ها. هنکي اڳهر ته جنگ جا آواز ڪنن تي پئجي رهيا هئا، پر آهستي آهستي اهي ہٽي رهجي ويا. ڇا، هو ٻوڙو ٿي ويو هو؟ نه، نه ائين ڪونه هوندو! هن ڪنڌ کي ڌوڻي صاف ٻڌڻ جي ڪوشش ڪئي. هو اڳتي ٿي وڌندو رهيو، تانجو ڪجهه دير بعد جهنگ ہٽي رهجي ويو ۽ هو هڪ صاف

هنڌ تي اچي نڪتو. سامهون ڪيس وري جنگ جا آواز ٻڌڻ ۾ آيا. هن غور سان ڏٺو ته سندس فوج جا ڪجهه بچيل گهوڙيسوار ڪاوينئرس جي زره پوش گهوڙيسوارن سان مقابلي ڪرڻ جي آخري ناڪام ڪوشش ڪري رهيا هئا.

هن اکيون ڇنڀون ۽ غور سان ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي. ڪيس هڪ ٻانهن هيٺ مٿي ترار هلائيندي نظر آئي. هن اها ٻانهن چڱي طرح سڃاڻي ورتي، هو ته مونٽروس هو، جيڪو انهن دشمن جي گهيري ۾ اچي پنهنجو بچاءُ ڪرڻ ۾ مصروف هو. هو اڃا ڪيس حيرت وچان ڏسي ئي رهيو هو ته مونٽروس جو گهوڙو ڏانهن ڪري ڇڙي ننڍن تي مٿي اڀريو ۽ اپ ٿاڙ رڙ ڪري وڃي هيٺ ڪريو، ساڻ ئي مونٽروس به هيٺ وڃي پيو. هريءَ خيال ڪيو ته بس، سڀ کيل ختم ٿي ويو. مونٽروس به مري ويو!

اڙي نه، نه — هي ته وري ٽپ ڏيئي اٿيو آهي ۽ دشمن جي بندوق بردار فوج سان ڇڙي وانگر وڙهي ڪين ڇيري ٿاڙي رهيو آهي، هنجي ترار پڇي ۾ نڪر ٿي پئي هئي، پر هن هڪ دشمن سپاهيءَ کان سندس بندوق ڦري ورتي هئي ۽ ان کي لٺ وانگر ٻنهي هٿن ۾ پڪڙي ان جي ڪنداق سان ڌڪ وهائي دشمن جي سپاهين جون کوپريون کولي پڌ اڏ ڪري رهيو هو. هنجي اکين مان شعلا نڪري رهيا هئا. هنجي هٿن ۾ بندوق جي نالي پڪڙيل هئي، جنهن کي ڪڏهن هڪ طرف ڪڏهن ٻئي طرف ڦيرائي، هو دشمن کي وچ تان پري پاسو ڪرڻ ۽ هن لاءِ رستو خالي ڪرڻ تي مجبور ڪندو اڳتي وڌندو ٿي ويو.

ڪجهه دير لاءِ هري صفائي سان ڏسي رهيو هو. هنجي نگاهه صاف ٿي چڪي هئي ۽ ان ۾ اهو ڌنڌ باقي نه رهيو هو، جيڪو ڪجهه گهڙيون اڳي ڇانيل هو. هن ٻڌو ساهه کڻي مٺو ڦهلائي رڙ ڪري نوجوان لارڊ فرينڊرانٽ کي چيو، ”خدارا هنگري زوريءَ پنهنجي گهوڙي تي چاڙهه ۽ پوءِ ان کي هتان بچائي ڪڍ.“

جڏهن پوءِ ٽئين وڏيڪ ماڻهو جهنگ مان نڪري صاف ميدان طرف اچي رهيا هئا. هاڻي ته هري جا ماڻهو چوڌاري وڪوڙجي

وڃا ڙانهجو هنن کي پڇڻ جي به جاءِ ڪانه رهي هئي.

هري انهيءَ سڄي گوڙ گهمسان جي آوازن وچان ڪنهن کي ورِي وري دانهن ڪري ڪيس هيئن چوندو ٻڌو، ”پيش پنوا هٿيار اڇلايو! نه ته پنهنجي سر جو خير نه گهرو.“ هريءَ ڏٺو ته سڀڪجهه ختم ٿي چڪو هو سندن سپ نه، ته به گهٽا سائي مارجي چڪا هئا. هن به هڪ هنڌ بيهي مقابلي ڪرڻ يا هٿيار هلائڻ جي طاقت ٿي ڪانه هئي. هن انهيءَ ۾ ٿي خير سمجهيو ته هٿيار اڇلائي پناه گهري.

چنانچه هريءَ پنهنجا هٿيار هيٺ اڇلائي ٻئي هٿ مٿي ڪيا، عين انهيءَ گهڙيءَ هو پوٺ پر زمين تي وڃي ڪريو.

مونٽروس نوجوان لارڊ فريندرافٽ جي گهوڙي تي چڙهي اڳتي وڌندو ويو. اهو ٿي هڪ اهڙو ماڻهو هو، جنهن کان هو گهوڙو قبول ڪري ٿي سگهيو، ڇو ته مونٽروس کي اها خاطري هئي ته جيڪڏهن هو پڪڙجي پيو ۽ کيس قيدي بنايو ويو ته هنجو اهو چاچو سندس سر جي سلامتيءَ جي ضمانت ثابت ٿي سگهندو، جيڪو ڪاوينٽر فوج ۾ شامل هو. ان ڪري لارڊ فريندرافٽ پنهنجو گهوڙو مونٽروس کي آڇيندي هي لفظ چيا، ”آءٌ پڪڙجي به پوندس ته به پيش پوڻ تي جيئرو رهندس؛ توهان مهرباني ڪري زنده رهو ۽ جنهن مقصد کي هٿ ۾ کڻي هيءَ مهم شروع ڪئي اٿو، تنهنکي بچايو.“

سپينو سنڪليئر، جيڪو ان مهل هنجي پاسي ۾ بيٺو هو، گهوڙي جون واڳون پڪڙي زوريءَ مونٽروس جي هٿ ۾ ڏنيون، ۽ پوءِ اها مختصر جماعت ان مهل پهاڙيءَ جي دامن کان هيٺ لهڻ لڳي، جڏهن دشمن جا سپاهي ڪجهه دير لاءِ ترسي جيئرن دشمن کي قيدي بنائي رهيا هئا. مونٽروس اڪيلي جي پيڙين مان هري کي هيٺ ڪرندو ۽ زخمي ٿيندو ڏٺو هو ۽ هن دل ۾ سوچيو ته چاهي هو جيئرو آهي، چاهي مري هيٺ ڪريو آهي، پنهي صورتن ۾ هريءَ جو موت اچي ويو. دشمن هنکي جيئرو پڪڙيو ته به زنده نه ڇڏيندس.

مونٽروس جا ڪيئي وفادار ساٿي ۽ بهترين دوست انهيءَ ميدان ۾ مارجي چڪا هئا، پر عجيب ڳالهه هئي، جو هنکي انهن لاءِ ايترو افسوس ۽ ڏک ڪو نه ٿيو، جيترو پنهنجي انهيءَ سابق دشمن ۽ حال دوست – جنڪ هريءَ جـي ڀڪڙجڻ ۽ مـرڻ تي ٿيس. اهوئي سالهو هو، جنهن ڪجهه سال اڳـي مونٽروس جي ننڍڙي پٽ، جيمس کي قيد ڪري ايڊنبرگ جي جيل ۾ بند ڪرايو هوا ۽ اڄ اهو ئي اڳيون دشمن هو، جنهن جي انهيءَ افسوسناڪ انجام تي هنکي ڏک ٿي رهيو هو.

مونٽروس سان گڏ جيڪي ٻه چار ساٿي بچيا هئا، تن گهوڙن کي اڙيون هڻي جلد از جلد انهيءَ جهنگ مان نڪري ٻاهر ڏيڻ جي ڪوشش ڪئي. پٺيان سندن دشمن هڪ جي پٺيان ٻي گولين جي باڙهه هلائي رهيا هئا، جوڙاري مينهن وانگر وسندڙ گولين جي زد کان بچڻ لاءِ سڀ چٽا هيٺ جهڪي گهوڙن جي گردنن مٿان جهڪيا پيا هئا. نيٺ خـدا خدا ڪري اها پارٽي پري نڪري ويئي ۽ ڪجهه دير لاءِ دشمن جي پيڇي کان محفوظ ٿي. اتي هنن صلاح ڪري هڪٻئي کان جدائي اختيار ڪئي ته جئن هو دشمن جي ور چڙهڻ کان وڌيڪ آسانيءَ سان محفوظ رهي سگهن.

"مهرباني ڪري اوهان پنهنجي ڪچيءَ ۾ پيل اهو شاهي نشان (گارٽر) لاهي اڇلايو"، نوجوان سنڪليئر مونٽروس کي منٿ ڪئي، "۽ ماءِ لارڊ، اهو ڪوٽ پڻ پنهنجيءَ تان لاهي اڇلايو، نه ته هي ظالم ميل پري کان به اوهان کي سڃاڻي وٺندا."

مونٽروس هڪ لفظ ڳالهائڻ کان سواءِ، ائين ڪيو ۽ پنهنجو ڪوٽ لاهي پاسي واري وڻ جـي هڪ ٽاريءَ تي ڪئي اڇليو.

پوءِ هو نوجوان سنڪليئر ۽ هڪ ٻئي آفيسر سان گڏ هڪ پهاڙي نهر جو ڪنارو وٺي اڳتي وڌيو. سندس ارادو اهو هو ته اڳتي هلي، جتي اها نهر گهوڙن جي پيٽ تي وڃي پار ڪرڻ جهڙي ڏيندي، اتان انهيءَ کـي پار ڪبو. اتفاق سان، نهر ۾ ان وقت ايڏو نه پاڻي هو ۽ ان جي رفتار ايتري تيز هئي، جـو

ان کي پار ڪندي مونٽروس جو گهوڙو ٻڏي ويو ۽ پاڻيءَ جو تيز وهڪرو ان کي کڻي ويو. خود مونٽروس جيئن تيئن ڪري انهيءَ خوني نهر کي پار ڪرڻ ۾ ڪاميابي حاصل ڪئي، ۽ ٻئي ڪناري تي اچي پهتو.

هونئن ۾ موت جي ان ماتريءَ ۾، جتي ڪاوينٽرس جي سپه سالار اسٽرنچڻ جي گهوڙيسوار فوج جا سپاهي، لڙائي مان ڀڄيل ماڻهن کي ڳولي ڳولي ساري رهيا هئا. شڪوبه گهوڙيسوار ڀڄندي نظر اچي ها، ته ڀڪ ماريو وجي ها. ان کان سواءِ مونٽروس ۽ سندس سائين کي جيڪي ڪپڙا پيل هئا، سي ٻن اهڙا هئا، جو ڪين دشمن جي گولين جو نشانو بڻائين ها.

مونٽروس جي گهوڙي ٻڏڻ کان پوءِ سندس باقي ٻن سائين ۾ پنهنجن گهوڙن کي آزاد ڪري ڇڏائي ڪڍيو ۽ پوءِ ٽيئي ڄڻا نئن جي ڪناري تي ڪهاڻن ڪانن جي وچ ۾ اچي ڪهڙيا ۽ آلي زمين تان پانيڙا پائيندا ۽ هٿن ۽ گوڏن کي تيز هلائيندا اڳتي وڌيا ته جيئن ننڍي قد وارن ڪانن جي وچ مان سندن مٿا دشمن کي نظر نه اچن. اتر وارن علائقن ۾ اونده ٿيڻ کان اڳ شام جو اڌ اونداهي ۽ اڌوري روشنائي وارو وقت ڪافي ڊگهو ٿيندو آهي، جنهن ۾ هنن چڱو خاصو مفاصلو انهن گوڏن ڀر رڙهندي ڪڍيو.

اونده ٿي ته هو هڪ ڀهاڙيءَ تي اچي پهتا، جتي هنن کي پنج ريڊار مليا، جيڪي اجا تازو پنهنجين رڍن جي ڌڻن کي ڀهاڙيءَ جي لاهه تي آرامي ڪري سونيا هئا، اونده سبب ڪابه ڌر ٻيءَ ڌر جي ماڻهن کي سڃاڻي نه سگهي، جنهنڪري ٻئي هڪٻئي جي جهڪين شڪلين ۽ پاڇن کي ڏسي شڪ شبهي وچان هٽي پٺتي ٿيا. ۾ جڏهن مونٽروس ڏٺو ته ريڊار اونده ۾ پٺتي ڀڄڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳا آهن، تڏهن هو همت ڪري اڳتي وڌيو ۽ کين سڏ ڪيائين. مونٽروس هنن کي چيو ته اوهان پنهنجا اهي ڦاٽل، ٽٽل ۽ کهرا ڪپڙا لاهي اسان کي ڏيو ۽ اسان جا هي قيمتي ڪپڙا توهان کڻو، ته اوهان کي آءٌ سنو انعام ڏيندس ''

ٻنهي ڌرين کي وڌيڪ ڪنهن وضاحت جي ضرورت ڪانہ هئي. انهن ريڍارن مان هڪ چئي چيو، ”اسان کي پتو پيو آهي تہ ڀر پاسي ۾ ڪا لڙائي لڳي آهي ۽ اها عنقريب هن طرف وڌڻ واري آهي.“

ريڍارن کي انهن کي پنهنجن گهرن ڏانهن وٺي وڃڻ ۾ ساڻي ڪاوائڻ جي همت ڪانہ پيئي. درحقيقت هن ڳالهہ جو خطرو بلڪل موجود هو تہ اسٽرنچن جا ماڻهو اڳيئي آس پاس واري علائقي ۾ گهر گهر وڃي تلاشي وٺي رهيا هئا ۽ عين ممڪن هو تہ هو انهن شڪاري ڪتن جي ور چڙهي وڃن. ريڍارن هنن کي ستارن جي مدد سان رستو ڏسيو، ۽ انهن ڪپڙن مان ٿوري ۾ ٿورا ڪٽي ڀاتا، جيڪي ڪين مونٽروس ۽ سندس ساٿين طرفان مليا. هنن اهي اڇا ۽ ريشمي ڪپڙا، ٻارڻ جي چوڏن ۽ ڪاٺين جي ڍير هيٺان ڪٽي لڪايا، ۽ پوءِ حيرت وچان انهن ٿن اعليٰ خاندانن جي ماڻهن کي پنهنجن گهرن ڪپڙن ۾ ملبوس ٿي، ويندي ڏسڻ لڳا. هنن کي اها ٻہ حيرت ٿي تہ هي سچا الا ٿي آيا آهن، شايد پاسي واري جاہلو نديءَ جي تيز وهڪري کي تري پار ڪري هن طرف پهتا هئا. هنن انهن مان هڪ جي زخمن مان رت وهندي ٻہ ڏٺو، جيڪو هاڻي اتر الهندي رخ ۾ اڳتي وڌي رهيو هو.

مونٽروس جو ٻيو ساٿي پڻ سنڪليئر هو. هنکي سخت صدمو پهتو هو، جو هنجي قبيلي وارن اچوڪي لڙائي ۾ زبردست مار کاڌي هئي ۽ پنهنجي بهادريءَ جو جوهر نہ ڏيکاريو هو. مونٽروس هنکي ڪيئي دفعا سمجهايو ۽ آٿت ڏني تہ انهن جو ڪو ڏوهہ ڪونہ هو. دنيا جا ڪهڙا ٻہ بهادر ۽ تربيت يافتہ پيادا سپاهي ايڏي تعداد ۾ آيل گهوڙيسوارن جو مقابلو ڪري نہ پئي سگهيا، جن اڄ منٽ حملو ڪيو هو.

”تنهن کان سواءِ، هنن ويچارن کي سڌو آلي هڪ چارہ ڦاسايو ويو“، مونٽروس چيو، ”۽ اهو سچو ڏوهہ منهنجو هو.“

”اوهان جو نہ“، سنڪليئر غصي وچان چيو، ”پر اوهان جي انهيءَ بيوقوف اسڪائوٽ ماسٽر جو ڏوهہ هو.“ هن ڪجهہ

دير تائين رابرٽ منرو کي ڳاريون ڏنيون، پر هنجي انهيءَ ڳالهه ۾ ٻيو ڪو به ساٿي شامل نہ ٿيو. سڀئي رستي جو صحيح رخ معلوم ڪرڻ ۾ مصروف هئا.

اوچتو هوا جو نمونو بدليو ۽ شام واري ٿڌي هوا جا جهوٽا اچڻ بند ٿي ويا. ٿوري ئي دير ٿي تہ اولهہ واري طرف کان ڪارو ڪڪر مٿي اچڻ لڳو، جيڪو آهستي آهستي آسمان جي ستارن کي ڍڪيندو ريو، تانجو سڄو ملڪ اونده انڌوڪار ۾ ڍڪجي ويو ۽ ستارا بلڪل گم ٿي ويا. هي سڀئي ساٿي احتياط سان قدم کڻندا اڳتي وڌندا رهيا، ڇاڪاڻ تہ ڪين خبر هئي تہ هنن جي سلامتي انهيءَ ۾ آهي تہ دشمن ۽ سندن درميان گهڻي ۾ گهڻو مفاصلو حائل ٿئي. مونٽروس کي معلوم هو تہ هنجي ڳولا ۾ دشمن ڪيترن ڏينهن تائين پهاڙين ۾ ڳولا جاري رکندو. چنانچہ، هنن جي سلامتيءَ جو بهترين هنڌ اتر الهندي ۾ واقع علائقو هو، پر سر ايڊورڊ سنڪليئر جو اصرار اهو هو تہ اسين سڀ وري اورڪني علائقي ڏانهن موٽي هلون، جتي مونٽروس سڀ کان اول ساموندي جهاز مان لهي خشڪي تي آيو هو، ۽ پنهنجي فوجي ڇانوڻي قائم ڪئي هئائين. هن زور ڏيندي چيو تہ ”اسان جو حقيقي مورچو اهوئي آهي ۽ جيسين اسين اتي نہ پهچندا سين، تيسين اسان کي نہ فوج ۾ ڀرتي ڪرڻ جو موقعو ملندو، ۽ نہ ڪو آرام نصيب ٿيندو.“

مونٽروس چڱيءَ طرح سمجهي رهيو هو تہ سر ايڊورڊ سنڪليئر کي پنهنجو پيارو وطن ياد اچي رهيو هو ۽ هنکي ٻئي ڪنهن هنڌ آرام نہ ملندو، پر هيءَ بہ حقيقت هئي تہ اوستائين پهچڻ بہ سر ايڊورڊ لاءِ مشڪل هو، ڇو تہ هنجي ٽنگ کي گولي لڳي هئي ۽ هو ڏاڍي تڪليف سان گهمي ٻئي سگهيو. چنانچہ، ايڏو ڊگهو وڪڙ ڪري سندس علائقي تائين پهچڻ ۾ هن لاءِ ڏي وڏي ۾ وڏي دشواري هئي.

مونٽروس هنکي تسلي ڏيندي چيو، ”ترسو تہ اسين پهاڙين تي پهچي وڃون، پوءِ اتي فيصلو ڪنداسين تہ هاڻي ڪيڏانهن

هلجي.“ مونٽروس ظاهري طور تہ هنگي اڻين چئي رهيو هو، پر دل ۾ اڻين چوندو رهيو تہ اگهہ صبح ٿيڻ ڏيو تہ ڏسون تہ اسان ڪهڙي حالت ۾ آهيون، پوءِ فيصلو ڪنداسون تہ ڇا ڪرڻ گهرجي.

صبح آيو تہ پاڻ ساڻ زبردست وڏ ڦڙو ڏسڻهن، جميل برف جون تيز ۽ نوڪدار سنهيون سيون اڻين لڳي رهيون هيون، جو هنن ٽن ساڻين لاءِ سنهن اگهاڙو ڪري ٻاهر ڪڍڻ ناممڪن هو. سچ جو هڪ ڪرڙو بہ ظاهر ڪونہ هو، جو ڪين پتو پئجي سگهي تہ هو ڪهڙي طرف وڃي رهيا آهن. صبح ٿيڻ ڪان پوءِ هنن ڏٺو تہ هي علائقو ٿنهي لاءِ اڻ ڏٺل ۽ اڻانوس هو. بهرحال، هو وسندڙ مينهن جي پاڻيءَ ۾ اڳتي هلندا رهيا ۽ پٿر تي جميل سائي سينور ساڻ ترڪڻ ڪان بچڻ لاءِ ڦوڪي ڦوڪي قدم رکي رهيا هئا.

هنن کي گاهہ جي وچان پاڻي وهندو ۽ سمنڊ ڏانهن ويندو پڌڻ ۾ اچي رهيو هو. آسمان سڄو اچو نظر اچي رهيو هو، جڻ تہ ساڪ ۽ ڏنڌ ملي ڪوهيڙو پيدا ڪري رهيو هو. چئني طرفن ڪان اچو دونهون ئي دونهون هو، جنهن ساڻ هنن کي ڏاڍي خبرداريءَ ساڻ وڃڻو ٿي پيو.

اوچتو آسمان ڪارن ڪڪرن ساڻ ڇانئجي ويو ۽ پوءِ ڪجهہ ئي دير بعد زوردار مينهن وسڻ لڳو.

”هيءَ جاءِ تہ اهڙي آهي، جو جيڪر ڪانون بہ هن هنڌ تي مري ڪپي وڃن“؛ سنڪليئر چيو.

”انهيءَ ڪري ئي تہ هن جاءِ جو نالو نانگن جي ماٿري آهي.“

”ها، ها“، ايڊورڊ سنڪليئر چيو، ”واقعي گذريل ڏينهن واري لڙائي ۾ جيڪي ماڻهو مارجي چڪا آهن، تن جي ڪپڙن، هٿيارن ۽ ٻين شين جي صورت ۾ مال غنيمت ساڻ انهن ڳوربن پهاڙي قبيلن کي خوب فائدو ملندو.“

”آها. منهنجي بدبخت ٽنگ! ڏاڍو درد ڪري رهي آهي.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رستي تي ويندي ٺيٺي ڇٽا رکي رکي ڳالهيون ڪندا رهيا. اڪثر طور انهن ۾ انهيءَ چار جو ذڪر ٿي رهيو هو، جيڪا اهڙي ڪاميابيءَ سان هنن لاءِ وڇائي ويٺي هئي ۽ جنهن ۾ هو اهڙي آسانيءَ سان ڦاٿا هئا. مونٽروس چيو ته، ”اسٽرئچن ڏاڍي حرفت سان اهو چار وڇايو هوندو؛ هو پنهنجن ماڻهن کان ندي پار ڪرائي هن طرف ڀڄڻو هوندو ۽ پوءِ انهن کي ڀاڙين جي ڪنارن تي لڪائي پناهگاه ۾ ڀهاريو هوندائين. حيرت آهي ته هن مهم ۾ هن جو ساٿ ڀيو ڪنهن ڏنو هوندو! ڪهڙو ڪري اهو ميجر جنرل هولبورن هوندو، جيڪو اڄ ڪاله هنجو ساٿو هٿ آهي، جهڙيءَ طرح اسٽرئچن هن وقت ليسليءَ جي ساڄي ٻانهن سڏجي ٿو.“

”ڳالهه اصل ۾ اها آهي ته هو اسان جي اچڻ لاءِ اڳيئي پوري طرح تيار ويٺا هئا“؛ سنڪليئر چيو، ”جڏهن ته هرڪوئي پئي ڏانهن واجهائي رهيو هو ته هو ڪهڙو ٿو قدم کڻي، جڏهن نوجوان بادشاهه ڪڏهن اوهان ڏانهن ته ڪڏهن آرگائيل ڏانهن نهاري رهيو هجي، جيڪو هن سان پنهنجي ڏيءَ کي پرڻائڻ جا خواب ڏسي رهيو آهي، چڱو ٿيندو ته انهيءَ نوجوان بيوقوف کي آرگائيل جهڙو مذهبي ماڻهو سهري طور ملي ته خوب مزو اچي ويندس.“

مونٽروس ڳالهه بدلائڻ لاءِ غير ملڪي فوجي سردارن ۽ سندن ڪارنامن جون ڳالهيون ڪرڻ لڳو. هن ٻڌايو ته ڪيئن نه جرمن شهنشاه جو پاڻ، ليئوپولڊ هڪ سٺو ماڻهو هئڻ جي باوجود، هڪ بدنصيب اڳواڻ آهي — هو اهڙو ماڻهو آهي، جنهن سان ساٿ ڏيڻ ۾ ڪا پس و پيش نه ٿي ٿئي! پر ڳالهه ته هو شهزادي روپرٽ جو به پڪو دوست آهي.“

”شهزادي روپرٽ کي اڄ ڪلهه ڇا ٿيو آهي؟ نه معلوم هو ڪٿي آهي ۽ ڇا ڪري رهيو آهي؟ جڏهن کان وٽي هن پارليامينٽ کان کسيل انهن جهازن ۾ سمنڊ جا چڪر لڳائڻ شروع ڪيا آهن، تڏهن کان وٺي روپرٽ ۽ سندس ڀاءُ مارس جو ڪو

ڏس پتو نه پئي سگهيو. هڪ ڏينهن اهڙي خبر پڌنداسين ته پيٽي سمنڊ جي لهرن هيٺ آهن.“ سنڪليئر انهن چئي وري ٿورو ڏٺو.

ٻيو ڪو به ساٿي هن جي انهيءَ گفتگو ۾ شريڪ ڪونه ٿيو. چوڌاري چپ چاپ ٿي ويئي ۽ فقط هڪ جهڙي رفتار سان وسندڙ مينهن جو آواز چوطرف پڌري ۾ پئي آيو. مونٽروس هنن کي ڳالهائڻ ۾ مصروف ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي، پر جڏهن ڏٺائين ته هر هڪ پنهنجن خيالن ۾ ٻڏي غرق هو، تڏهن هن جنگي سرن ۾ ڳائڻ يا سيٽي وڄائڻ شروع ڪئي، تان جو هن کي انهن ڪندو ڏسي ٻيا به ساٿس شريڪ ٿي پيا.

پر مينهن ڪو خاص اثر ڪونه ٿيو. هاڻي ته هنن کي هڪ طرف جان جو خطرو هو، ٻئي طرف برسات سبب تيز ٿڌي سردي ۽ مٿان وري بک! اهي ٽيئي ڳالهيون اهڙيون هيون، جن گڏجي هنن کي اڳتي وڌڻ تي مجبور ڪيو. چنانچه، هو اڳتي وڌندا ئي رهيا. مونٽروس هنن کي چيو ته اميد آهي ته ايندڙ صبح تائين خبر پئجي ويندي ته اسان صحيح رستي تي هلي رهيا آهيون يا نه.

ٻئي ڏينهن صبح کان ئي برف ڪرڻ لڳي، ۽ هنن جي سيءَ ۾ سڪل منهن تي انهن لڳي رهي هئي، جن کي هزارين سيون چڀي رهيون هيون. چوطرف جيستائين نگاهه وڃي ٿي سگهي، برف جي اڇي چادر وڇايل نظر اچي رهي هئي. برفاني هوا جا تيز جهونا هنن جي چهري ۽ ڪپڙن کان خالي بدن جي حصن کي لڳي ڪين عذاب ۾ مبتلا ڪري رهيا هئا. ڪا خبر ڪانه ٿي پيئي ته هو ڪيڏانهن پيا وڃن ۽ ڪهڙي رخ ۾ آهن. بس، هيٺان پهاڙ ـ ون هيون ته مٿان برف سان ڍڪيل آسمان! هر طرف اڇ ئي اڇ لڳل هئي!

جڏهن برفباري بند ٿي ۽ آسمان صاف ٿيو، تڏهن ڪين ويران پهاڙين جون نوڪدار چوٽيون ۽ چوٽيون مٿي آسمان ۾ چيڀل نظر آيون. مونٽروس لڪي پنهنجن ساٿين جي چهرن تي نظر وڌي ۽ اهو ڏسي حيران ٿي ويو ته جڏهن کان وٺي هنن پاڇ ڪاڏي هئي، تڏهن کان ڪيڏا نه بدلجي چڪا هئا! هنن جا منهن سڪي ويا هئا ۽ هر عضوي جون هڏيون صاف نظر

اچي رهيون هيون، منهن ڏانهن سڄو ماس لهي ويو هين ۽ سندن اکيون اندر کھڙي ويٺيون هيون.

سر ايڊورڊ سنڪليئر جي حالت پڻ ميڙني کان وڌيڪ خراب هئي. هن جي زخمي ٽنگ سڄي سڄي هئي ۽ هو جيڪو به قدم اڳتي کڻي رهيو هو، سو هن لاءِ عذاب ثابت ٿي رهيو هو.

آسمان جڏهن صاف ٿيو ۽ اس نڪتي، تڏهن هنن ڏٺو ته سندن چئني طرفن کان فقط ٽڪريون ۽ جبل جون چوٽيون هيون، جيڪي آسمان سان ڳالهيون ڪري رهيون هيون. سرديءَ جو اهو حال هو، جو مونٽروس جي ساٿين جا ڏند وڄي رهيا هئا ۽ خود سندس به حال اهوئي هو. مٿان هنن کي ٽن ڏينهن جي بک ۽ لنگهڻ هو، جنهن سندن بدن جي قوت مدافعت کي ڏاڍي گهٽ ختم ڪري ڇڏيو هو. مونٽروس ۽ سندس ساٿين ريڊارن کان جيڪي کهرا ۽ اڌ ڦاٽل ڪپڙا ورتا هئا، سي ڏهڙي سيءَ ۽ پهاڙي آب و هوا جي حمل لاءِ بلڪل ناڪافي هئا.

مونٽروس ڪنڌ ڦيرائي ڏٺو ته سندس ساٿي ڏري گهٽ ختم ٿي رهيا هئا ۽ هنن جو هڪ هڪ قدم جڻ مٽن نه، بلڪ ٽن جو ڳرو هو بس، ائين محسوس ٿي رهيو هو ته ڄڻ ڪي نيم جان مردا قبرن مان نڪري پيا آهن ۽ آواره گردي ڪري ايترو ٿڪجي پيا آهن، جو وري جلد پنهنجن قبرن ۾ واپس گهڙڻ لاءِ پنهنجا آستانا ڳولي رهيا آهن، پر هنن کان يا ته رستو ڀلجي ويو آهي، يا سندن آستانا اجا ڪافي پري آهن، جنهنڪري هو نراسائي وچان گهابرا پيا وڃن. هڪ هڪ قدم کڻڻ ۾ جڻ صدي گذري رهي هئي.

مونٽروس پنهنجن ساٿين جي همت وڌائڻ لاءِ ڪڏهن ڪين لطيفا ۽ چرچا ٻڌائيندو پئي هليو، ته ڪڏهن جابلو علائقن جي ماڻهن جا گيت ۽ راڳ ٻڌائي هنن کي کلائڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو؛ پر ٿوريءَ دير ۾ هن پاڻ به ٿڪجي اهو شغل ڇڏي ڏنو. سندس انهيءَ ڪوشش جي نتيجي ۾ مونٽروس جي نرڙ تي ڏهڙي سرديءَ جي باوجود پگهر جا ننڍا ننڍا قطرا جمع ٿي رهيا هئا، جيڪي هن جي جسماني ڪمزوريءَ کي ظاهر ڪري رهيا هئا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مونٽروس کي جان بچائي جنگ جي ميدان مان ڀڄڻ وقت، ڪنهن دشمن جي ترار ٻانهن ۾ لڳي هئي، جنهن هنکي گهرو گهاءُ رسايو هو، ۽ ان مان گهڻو رت وهي، سيءَ ڪري ٻانهن ڄمي ويو هو. پر زخم ۾ درد ۽ عذاب هيس، جيڪو کيس ان مهل محسوس ٿي رهيو هو، جڏهن هو ٻانهن کي لوڏائي رهيو هو. کيس هڪ زخم گولي لڳڻ ڪري به پهتو هو، جيڪو سندس پاسي ۾ هو جنهن مان پڻ ڪافي کان گهڻو رت نڪتو هو. پر هو پنهنجن مائين کي دلاسا ڏيندو رهيو ته ڪا ڳالهه ڪانهي، جيڪڏهن ڪا اهڙي سنگين حالت هجي ها، ته هلي ڪيئن سگهان ها.

هو پاڻ دل ئي دل ۾ محسوس ڪري رهيو هو ته ڄڻ سندس بدن مان سڄو رت نڪري چڪو آهي؛ پر مونٽروس کي سڄي زندگي ماڻهن جي قيادت ڪرڻي پيئي هئي، جنهنڪري هو اهڙين ڳالهين جو عادي بڻجي چڪو هو ته ڇا به ٿي پوي، اڳواڻ کي پنهنجن پوئلڳن اڳيان ڪمزوريءَ جو هرگز مظاهرو نه ڪرڻ گهرجي. سندس مائين کي پنهنجي ليکي اها خاطري هئي ته جيسين مونٽروس جهڙو عظيم اڳواڻ ۽ بانڪو بهادر هنن سان گڏ آهي، تيسين هنن کي ڪابه پرواهه نه ڪرڻ گهرجي. سندن وار کي به ڪو خطرو ڪونهي.

ساڳي وقت سندن ذهن جي حالت اها هئي ته ڪين مونٽروس جي قيادت ۾ اڳتي وڌيو آهي، خواهه هو انهن کي ڪيڏانهن به وٺي وڃي. حالانڪ دل ۾ اهائي هڪ خواهش باقي رهيل هئين ته ڪٿي نه ڪٿي ليٽي پون، ۽ آرام سان موت جي آجيان ڪري ان جي آرام ڏيندڙ ۽ عذاب کان نجات ڏياريندڙ آغوش ۾ هليو وڃجي. مونٽروس خوب سمجهي رهيو هو ته جيڪڏهن هو اهڙي ڪمزور حالت ۾ ڪٿي به ليٽي پوندا ته آڪڙجي مري ويندا ۽ سندن زندگيءَ جو آئي باقي آسرو به ختم ٿي ويندو. بک جي اهڙي حالت هئي، جو هنن کي ڪٿي به ڪو جابلو ٻوٽو يا جڙي ٻوٽي ڪنهن پٿريلي پاڙ مان منهن ٻاهر نڪتل نظر ٿي آئي، ته هنن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڻ کي ھُنيءَ کوھيءَ وات ۾ ڇڏي، پيٽ جي اوڙاھ ۾ ھُنيءَ ڌڪي ڇڏي.

مونٽروس جي ڇرڻ ۽ لطيفن تي نوجوان ميجر سنڪليئر رکي رکي ٺهڪ پئي ڏنو، پر ھن جو آواز ڪتي جي ڀونڪڻ جهڙو پئي لڳو، سر ايڊورڊ، البت ڪنڌ ھيٺ ڪيو، قدم اڳتي وڌائيندو رھيو. ائين معلوم ٿي رھيو ھو ته ڪو چاھيءَ ٿي ھلندڙ گڏو مشيني قدم کڻي رھيو آھي، ۽ نه ڪو جاندار! ھنن جي اھا اميد به ذري گهٽ نااميديءَ ۾ تبديل ٿيڻ لڳي ھئي ته ھتان ڪو ڀلو ريڊار ملي وڃي ۽ ھو وڻان ڪاڏي پيتي ۽ پناه ملڻ جو ڪو آسرو ٿي پوي.

وقت گذرڻ سان، مونٽروس ۽ سنڪليئر جون اھي اميدون به خاڪ ۾ ملي ويئون. آخر ھنن ھڪ ھنڌ پيھي جدا جدا رستن سان پناه ۽ مدد جي ڳولا ۾ وڃڻ جو فيصلو ڪيو. ھنن سر ايڊورڊ کي ڪهلي، ھڪ پهاڙيءَ جي اوٽ ۾ آڻي ويهاريو، جتي ھڪ جابلو نهر برف جهڙي ٿڌ پاڻي سان ٻرجي، ھيٺاھين ماٿرين ۽ ميدانن ڏانهن وڃي رھي ھئي. اھا جاءِ پناه لاءِ به سٺي ھئي، ته واپس اچڻ جي حالت ۾ سر ايڊورڊ جي تلاش ڪرڻ ۾ به ڪين ھڪ نمايان نشان طور ڪم ڏيڻ واري ھئي. سر ايڊورڊ کي جڏھن تَن آسودو ڏٺائين، مونٽروس ۽ نوجوان ميجر سنڪليئر ھڪ ٻئي کي خير باد چيو، ۽ پوءِ ھو پنهنجي سانئي الڳ الڳ رستا وٺي قسمت آزمائي ڪرڻ لاءِ نڪري پيا.

مونٽروس ھاڻي بلڪل تن تنها ھو، ۽ چوطرف خاموشيءَ جو مڪمل راڄ ھو! خاموشي به اھڙي، جنهن اھا خود پٿر جي ٺهيل ھئي.

ھو گذريل سچا چار سال يورپ جي بادشاهن ۽ فرمانروائن جي ھڪ ڪان ھوءَ پئي درٻار ۾ نازڪ ۽ نفيس درٻاري عورتن ۽ اميرزادين جي پاسي ۾، گل ٽهڪڙي، خوشبوءِ، موسيقي ۽ رقص جي آوازن کي ٻڌندو رھيو ھو. ڪجھ ھفتن ڪان وٺي ھو ھاڻ کي وري جنگ جي ميدان ۾ فوجين سان گڏ سندن تنبن

طولانن ۾ هنن سان زندگي گذاري هئي، جنهن سان هو ورهين کان وٺي مانوس هو. اڄ، اهوئي مونٽروس، قسمت جي عجيب ستم ظريفيءَ سان، ڀاڙي ويرانين ۾ اڪيلو موت سان دوچار بيٺو هو. ڀاڙيون ۽ سندس وطن عزيز اسڪاٽلنڊ جون! پر اهي ڀاڙيون اڄ هن کي بيگانيون ۽ ڌاريون ڏسڻ ۾ اچي رهيون هيون، جيڪر هن تي طنز آفرين نموني ۾ نوڪ زني ڪري سندس ماٺ کوٽڻ لاءِ هن جي چوڌاري سوڙهيون ٿينديون نظر اچي رهيون هيون.

هي اهوئي مارڪئس آف مونٽروس هو، جنهن جي آواز ٻڌڻ سان هزارين بانڪا بهادر لبيڪ چئي سندس جهنڊي هيٺان اچي گڏ ٿيندا هئا، ۽ جاهي هو ڪين جنهن جي تحت‌السريٰ ڏانهن هلڻ جو اشارو ڪندو هو تڏهن به اهي وڏي شوق سان ڪڏندا هنجي پويان هلڻ لاءِ ڪمرڪشي بيهندا هئا. پر اڄ هو اڪيلو هو - هنجي قسمت ۾ ڇا هو، سندس مقدر هن کي هاڻي ڪهڙي رخ ۾ وٺي وڃي رهيو هو، سو خود کيس به معلوم ڪونه هو.

هن خاموشيءَ سان اکيون کڻي چئني پاسن کان ڦهليل ويرانين کي غور سان ڏٺو. اوچن جبلن جي خاموشي هن کي چئني پاسن کان سوڙهو گهٽي رهي هئي. چوڌاري خاموشيءَ جو اڪيلو راڄ هو. ڪنهن جاندار جو آواز سندن ڪن تي نه ٿي پهتو. فقط فقط هنجي قدمن سان گپ چڪ ۾ ڦاسڻ تي ڇپڪ ڇپڪ جو آواز نڪري رهيو هو. ڪڏهن ڪڏهن ڪنهن ڀاڙي پکيءَ جو ڪرخت ۽ ٻرن جهڙو سخت ۽ خشڪ آواز اچي هنجي ڪنن جي پڙدن سان ٽڪرائجي رهيو هو.

مونٽروس جي دل ۾ هاڻي هڪ ئي آرزو گهر ڪرڻ لڳي ته ڪنهن نه ڪنهن طرح، ڪنهن پاسيري جاءِ تي ليٽي پوان ۽ خوب ننڊ ڪريان. ٿڪاوٽ ته هئي، ويتر جو بدن رت ۽ همت غذا کان خالي ٿي پيو هو. تنهن ڪري سندس سڄو بدن آڪڙائي ۽ ٿڪائي چڪو هو، بدن جو هڪ هڪ سنڌ ۽ هڪ هڪ هڏ ٿڪ کان چڪنا چور ٿي رهيو هو. پر مونٽروس کي خوب معلوم هو ته هڪ دفعو هو زمين تي ڪري سمهو ناهي، ته وري ڪڏهن اٿي نه سگهندو. زندگي جو سلسلو اتي ئي ختم ٿي ويندو ۽ هنجو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آڪڙيل لاش يا نہ ڪنهن پهاڙي ريڍار کي هٿ لڳندو، يا وري ڪنهن بکايل ناڪرو جانور هنکي ڪائي پنهنجو خالي پيٽ ڀريندو.

اها صورتحال اهڙي هئي، جنهن جو تصور بہ مونٽروس جا وار ڪانڊاٽي رهيو هو. هنکي اها حالت ڪنهن بہ قيمت تي قبول ڪانہ هئي! هلندي هلندي ساه جو نڪري وڃڻ هنکي منظور هو، پر هن طرح آڪڙجي ڳڙن ۽ پهاڙي ٻڪرڙن جو کاڄ بڻجڻ هنکي هرگز هرگز قبول ڪونہ هوا هن پنهنجي کي ائين ڪرڻ کان روڪيو هو؛ هاڻي اها ساڳي خواهش هنڌس دل ۽ دماغ تي قبضو ڪرڻ لڳي هئي. ڀلا، هن کي هاڻي ڪرڻو بہ ڇا هو! نہ کو هنکي ماڻهن جي قيادت ڪرڻي هئي، ۽ نہ ڪنهن فوج جي سرداري ۽ اڳواڻي! نہ ڪو لشڪر هنجي حڪم هيٺ اڳتي وڌي دشمن جي ڪنهن قلعي يا شهر تي قبضو ڪرڻ ۽ مونٽروس لاءِ فتح ۽ ڪاميابيءَ کي يقيني بڻائڻ لاءِ باقي بچيل هو! اهڙي حالت ۾ جڏهن هنڌس دل ۾ ائين مرڻ جي خواهش ڪر موڙڻ لڳي هئي، تہ ڪهڙو ڏوهہ!

زندگي يا موت — هاڻي هن لاءِ بلڪل بي معنيٰ لفظ هئا. اوچتو هن جي تصور ۾ لوئي ۽ شهزادي لوئي جي بي غرض ۽ بي لوث محبت جو عڪس نظر آيو — اها لوئي، جيڪا هن سان محبت جي پاڪ رشتي ۾ ڳنڍجڻ کان اڳ ئي ابديءَ دولت کان محروم ٿي رهي هئي! اها لوئي جيڪا ڪنوار بڻجڻ کان اڳ ئي بيوہ ٿيڻ واري هئي! اف خدا يا! هن هي وات مان درد جي هڪ داٻهن نڪتي ۽ اکين اڳيان اونده جا ترورا نظر آيا هو ٿابو کائي هيٺ ڪريو — ۽ وري اٿڻ جي ڪوشش نہ ڪيائين.

هن جي اکيان سڄي دنيا خاموش ۽ پرسڪون هئي. پرسڪون نہ، بلڪ ساڪت بي حس ۽ بي حرڪت هئي. موت جو سناٽو چئني طرفن ڦهليل هو. هن جي دنيا اڄ ڪنهن خواهش ڪنهن آرزوءَ ۽ ڪنهن بہ جذبہ جي گرمجوشيءَ کان بلڪل خالي هئي، ايتريقدر جو هاڻي مونٽروس کي ٿڪاوٽ ۽ بک جو احساس بہ باقي بچيو نہ ڪو ڏک، نہ ڪو درد ۽ نہ ڪو بہ افسوس يا پڇتاءُ ڪونہ

هو! بس، هن محسوس ڪيو ته هاڻي موت جي اچڻ ۾ ڪا گهڻي دير نه لڳندي.

پر هن جي خشڪ ۽ سڄيل زبان جڏهن مونٽروس جي هٿ تي چهيل رت کي لڳي، تڏهن ڪس رت جي لوڻياڻي ذائقي اهو احساس ڏنو ته هو مري ڪونه ويو آهي، پر اڃا جيئرو آهي. رت جي لوڻياڻي ذائقي هن جي بک کي تيز ڪيو ۽ هو هيڏانهن هوڏانهن واجهائڻ لڳو ته من ڪا اهڙي شيءِ نظر اچي، جنهن کي چباڙي هو پيٽ ۾ پرنڊڙ باهه کي ڪجهه ڪون بخشي سگهي. اوچتو هن کي خيال آيو ته هڪ ماڻهو، اهڙيءَ ئي حالت ۾ بک کان مجبور ٿي پنهنجو هٿ ڪاٽي چڏيو هو! پر نه، مونٽروس ائين ڪرڻ وارو ڪونه هو. اهو ماڻهو پاڳل هو، جو هن بک کي مٽائڻ لاءِ، پنهجو هٿ وڍي، پاڻ لاءِ هڪ نئون عذاب خريد ڪيو هو.

مونٽروس کي خيال آيو ته ڇو نه پنهنجو چمڙي وارو دستانو وات ۾ وجهي ان کي مضبوط ڏندن ۾ چباڙيان! بهتر ٿيندو ته ائين ڏڙندو ڏاهڙندو، ڪرندو ۽ وري اٿندو اڳتي هلندو رهان! گهٽ ۾ گهٽ ان طرح سان بدن جي رت جو وهڪرو ته جاري رهندو ۽ هن طرح ٿڌ ۾ اڪڙجي مرڻ کان ته بچي ويندس. هن کي اها پرواهه نه هئي ته ڪو ڪيڏانهن وڃي رهيو هو! بس، فقط هڪ ئي خواهش هئي ته ڪنهن نه ڪنهن طرح زندگي حرڪت ۾ رهي ۽ موت کي اچڻ ۾ گهڻي ۾ گهڻي دير لڳي. مونٽروس اڪڙجي مرڻ لاءِ اڃ به تيار ڪونه هو!

اوچتو هن محسوس ڪيو ته پهاڙي ڏنڊ ۽ ڪوهيڙي وچان ڪجهه اکيون هن کي جاچي ۽ تاڙي رهيون هيون. پر هن جڏهن به نظر پري انهن کي ڏسڻ جي ڪوشش پئي ڪئي ته اهي اکيون غائب ٿي پئي ويئون. هو پاڻ کي سخت بک ۽ زخمن جي عذاب سبب هڪ وحشي درندي وانگر محسوس ڪرڻ لڳو. دل ۾ آيس ته ڪاش! ٿوري ئي طاقت هجي ته هتان اٿي، اکين جي مالڪن کي ڏسان ته اهي جانورن جون آهن، يا هن جهڙن ئي انسانن جون آهن! خواهه ڪنهن جون به هجن، هن انهن کي

ڀڪوڙي، هٿن سان چيري ڦاڙي، ۽ ڏندن سان ڪرڻي ڪاٽڻ جو ارادو ڪيو.

پر قدرت هن سان انهيءَ ڪم ۾ ساٿ ڏيڻ لاءِ آماده ڪانه ٿي. هو اٿڻ جي ڪوشش ڪندي وري هيٺ وڃي ڪريو. سيءَ جي حالت اها هئي، جو سرد هوا جا جهونا سندس اڌ اگهاڙي بدن کي تيز تلوارن ۽ تيزن جي نوڪن وانگر چڀي رهيا هئا. هن کي پنهنجي حالت تي سخت ڪاوڙ لڳي رهي هئي. ”ونٽروس! هي ڇا پيو ڪرين؟ جيئن پين تي حڪم هلائي انهن کي تعميل ڪرڻ تي مجبور ڪندو آهين، تيئن اڄ پنهنجي حڪم جي تعميل ڪرڻ لاءِ پاڻ کي به مجبور ڪري ڏس! پنهنجي فرمانبرداري ڪري ڏس پين جي فرمانبرداريءَ جو ڪو احساس ٿئيئي!

هن اڳتي وک وڌائي — ۽ وري وڃي هيٺ ڪريو — وري اٿيو ۽ وري ڪريو. ٿڙندو ۽ ٿاٻڙندو انهيءَ احساس کان بلڪل بي نياز بڻجي اڳتي ئي اڳتي قدم وڌائيندو رهيو ته ڪهڙي پاسي وڃي رهيو آهيان — ڪهڙي منزل مقصود آهي! دراصل، هنجي اڳيان ڪابه منزل مقصود ڪانه هئي. مونٽروس — اسڪاٽلنڊ جي جابلو علائقي جو جابل ۽ نپٽل اتي ئي جوان ٿيل ۽ اتي ئي رهي وڏو ٿيل — اهو مونٽروس، اڄ اسڪاٽلنڊ جي پهاڙين ۾ رستو وڃائي ويٺو هو ۽ کيس ڪجهه پتو نه ٿي پيو ته هو ڪٿي آهي، ۽ ڪيڏانهن وڃي رهيو آهي!

هنکي هڪ پهاڙي گيت ياد آيو، جيڪو هن ڏاڍو ڪنهن جي اڳيان ڳايو هو — پر ڪنهن کي ٻڌايو هئائين سو هن کي بلڪل ياد ڪو نه هو!

”پهاڙي ۽ ماٿريءَ ۾ هرڻ آزاد ڦرن ٿا،
پکي پکڻ آهن، جي ڏاريءَ ناريءَ اڏامن ٿا،
پر هتي نه آهي ڪو ڪاڏو ۽ نه قوت بخش غذا،
آءٌ ۽ منهنجا ساٿيو اڄ فاقي ۾ آهن مبتلا!“

اڳتي ڇا ٿيو؟ هن کي ياد نه آيو! هن ڪنهن جي اڳيان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهو ڪيت ڳايو هو؟ ويڃهڙائي ۾ ٿي ته ڪنهن کي ڏٺو هيم؟ اوچتو هنجي ذهن جهٽڪو کاڌو! هاڻي برابر هن اهو ڪيت پياري اوٽ کي ڳائي ڏٺو هو ۽ هوءَ اهو ڳالهه خوب ڪلي هئي. ياد ايس ته انهيءَ موقعي تي لوٽي کي هٿ ۾ هڪ گلابي رنگ جي نوڪدار ٽوپي پيل هئي، جنهن منٽروس کي ڏاڍو پيڙايو هو! انهيءَ موقعي تي لوٽي جا ڳهاڻا وار ۾ ڏٺڙا ڏاڍي ترتيب سان ڍهيل ۽ ٽوپيءَ اندر بند ڪيل هئا، جي [illegible] ته معلوم هو انهيءَ موقعي تي لوٽي سان ڇو وڙهيو هو!

انهن ڏينهن ۾ هو ڪئي بار بار وڙهندا رهندا هئا! خدا ڄاڻي ته ڇو؟ ان جو سبب منٽروس کي سمجهه ۾ نه پئي آيو! شايد وڙهڻ کان پوءِ وري [illegible] ڪرڻ ۽ راضي ٿيڻ ڪرڻ ۾ جيڪو پڻ پيار ڀريل دلس کي سرور ۽ مزو پيدو آهي، سو ماڻڻ لاءِ؟ ضرور ائين ٿي هوندو، ڇو ته هنجي [illegible] خوب خبر هوندي هئي ته سندن دل ۾ ڇا آهي. هر ڪي لوٽي جا [illegible] آخري لفظ ياد آيا، جن مان هنجي محبت جي جذبي جي شدت عيان هئي. لوٽي ڪڏهڙي ته منجهيل ڪي ع [illegible] سان منٽروس کي ڏسي ۽ اکين ۾ آب آڻي چيو هو:

”تون [illegible] ۽ [illegible] جيڪي به چوندين ۽ ڪندين، تنهنجي خبر [illegible] سيني کان اڳي پوندي؛ ڪٿ خبر پوڻ کان ڪوٺو [illegible]، آهه اهو [illegible] [illegible] ۽ وري طرح [illegible] هوندس!“

”ڇا [illegible] تنهنجي موجوده حالت جي خاڻ هوندي؟ خدايا، مل ائين نه ٿئي! [illegible] الله، [illegible] [illegible] جي صدقي، ائين ٿين نه ڏجانءِ! تنهنجي [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ٿي [illegible]“ منٽروس [illegible] [illegible] [illegible] ۽ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] جي اندروني ڪوڙائن مان دعا [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] معلوم [illegible] [illegible]

هئي. ڇو ته [illegible]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هئي، جيئن هو خدا کان اهڙا دعا گهري ته يا الله! شل اسان پنهنجي هن دنيا ۾ پيدائي نه ٿيون ها! ڇاڪاڻ ته جهڪڙهن لوئي لاءِ هن سان موجوده حالت ۾ گڏ هڻڻ عذاب هو، ته اهوئي هڪ سبب هو، جنهن لاءِ هوءَ زنده رهڻ جي خواهشمند هئي! انهيءَ کان سواءِ، هنجي زندگيءَ ۾ باقي هو ڇا جڏي آيو هو؟

برسات جڏهن پوءِ ٿي، وڌيڪ تيز ۽ وڏ ڦڙي جي صورت ۾ پئجي رهي هئي. سرد مينهن جا ڦڙا، هنجي منهن ۽ اگهاڙن عضون تي زور زور سان لڳي ۽ چڀي رهيا هئا. سرد پاڻي هنجي ڪنڌ جي پٺيان ننڍڙين ناليءَ جي صورت ڪرنگهي جي هڏي کي آلو ۽ بحس ڪندو وهي رهيو هو، جنهنڪري هنجا برف جهڙا ٿڌا نيل هڏا وڌيڪ بيجان ۽ بحس ٿيڻ لڳا. هن جي لونءِ لونءِ ڪانڊارجي لڳي هئي. جڏهن ته برف جهڙيون ٿڌيون سيسرانديون ابري رهيون هيون، تڏهن ڪڏهن باهر جي شعلن وانگر ساڙيندڙ! مينهن جا ڦڙا ڪنهن مهل تيز ٿي وڏي سيري پاڻيءَ جي پکي چادر جي صورت ۾ رسڻ لڳا. منهن جي اثر کان هنجون اکيون ڊنڊليون ٿيڻ لڳيون ۽ کيس ڪا خبر نه ٿي پئي ته سندس قدم ڪٿي پئجي رهيو آهي!

هو دنيا جي چوٽي تي اچي پهتو هو! زندگيءَ جي آخري منزل تي! پر ته اڃان ڪجهه هو، زندگيءَ جو ڇڪو وري به جاري ۽ سوچي هو. هن محسوس ڪيو ته هاڻي هو اڪيلو ڪونه هو کيس محسوس ٿيو سان، ڪنهن ٻي انساني موجودگيءَ جو حس پيدا ٿيو ۽ هن جا سڀ حواس هاڻي بلڪل بيدار ٿي چڪا هئا! ڇا، لوئي دشمن سندس پيڇو ڪندو اتي پهتو هو! يا ڪو جهنگلي بکيو جانور شڪار جي تلاش ۾ سندس پٺيان لڳو آيو هو ۽ پنهنجي وحشيانه جبلت کان ڪم وٺندي، هنجي ڪمزوريءَ جي ڪري ڪري، مٿس حملو ڪرڻ وارو هو؟ اهي سڀ خيال سونٽروس جي دماغ ۾ ابري رهيا هئا ۽ هن پوري بيداريءَ جي حالت ۾ چئني طرفن ڌانهون نظر ڊوڙائي ڏٺو.

اهو ڪير هو، جيڪو هن سان گڏ هئي رهيو هيو؟ سنگر

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صاف ٻڌڻ ۾ نه پئي آيو. هن جي ۽ سندس ساهي ۾ هلندڙ ۽ چرندڙ پرندڙ ماڻهوءَ جي وچ ۾ برسات جي چادر حائل هئي، جنهن ڪري مونٽروس صفائي سان نه پئي ڏسي سگهيو. هن جي آواز کان علاوه ٻيو ڪو آواز به ته ٻڌڻ ۾ نه پئي آيو. فقط سندس قدم پاڻيءَ ۾ پئي ۽ ڪپ ۾ ڪِري، ٻاهر نڪرندي آواز ڪري رهيا هئا. هن وري ورِي آواز ڪري سڏ ڪيو: ”ڪير آهي! اڙي ميان ڪهڙو آهين؟ آواز ڇو نه ٿو ڪرين؟“ پر هن کي پنهنجوئي آواز ٻڌڻ ۾ پئي آيو، جيڪو ڪنهن عجيب نموني ۾ سنهو ۽ غير مانوس ٻڌڻ ۾ اچي رهيو هو — ايتريقدر جو خود مونٽروس به شايد پنهنجو اهو آواز ٻڌي سڃاڻي نه ڪري ها ته اهو آواز مونٽروس جو آهي!

آواز اهڙو ته سنهو ۽ جهيڻو هو، جو ڄڻ ته اهو ميلن جي مفاصلي تان اچي رهيو هو، يا ڪنهن اونهي کوهه مان نڪري ونس پهچي رهيو هو؛ هن کي ائين ڪانه ٿي ڀانئجي ته هو پنهنجو آواز ٻڌي رهيو هو، يا ڪنهن ٻئي جو!

جوڙاري مينهن جو آواز هو، برسات جي گڏ ٿيل پاڻيءَ مان نڪرندڙ وڏيون ڪسيون لهي پاڻيءَ کي هيٺانهين ڏانهن ڪٽي وڃي رهيون هيون ۽ انهن جي وهڻ جي موسيقي هن جي ڪنن تي پهچي رهي هئي. انهيءَ کان سواءِ خود سندس قدمن جو اٿوندڙ آواز، ڪپ ۽ ڪ ۽ پاڻيءَ جي ڌڪن مان ڪهڙي ۽ اڳتي وڌندي اچي رهيو هو. انهن سڀني آوازن جي مٿان زوردار مينهن وسڻ جو تيز آواز مسلط ۽ حاوي هو هو فقط اهي ئي آواز ٻڌي رهيو هو، پر هن جو لاشعور اهو فيصلو ڏيئي رهيو هو ته هو تنها ڪونه هو، ڪا ٻي شخصيت به اتي موجود هئي.

هن آواز وڏو ڪري پڇيو: ”ڪير؟ لوئي آهين؟ ڇا، تون لوئي آهين؟“

هن جو لاشعور هن سان راند کيڏي رهيو هو. مونٽروس ڏٺو ۽ خوب غور سان ڏٺو ته مينهن جي وسندڙ ڌارن سان گڏ لوئي جي زلفن جا خوبصورت ڏکها وار هوا ۾ لهرائجي رهيا هئا.

هوءَ ڪيس ترڇين ۽ آڏين نظرن ڪٿي ڏسي رهي هئي، جيئن هن کي عادت هئي. نيٺ هن هڪ گهڙيءَ لاءِ لوئي جي صورت کي صاف طرح ڏٺو. هڪ عجيب نموني جي اڇي روشنائي نظر اچڻ لڳي هئي، جيڪا گهڙيءَ گهڙيءَ وڌي ۽ تيز ٿي رهي هئي.

هن ڏٺو ته سامهون واريون ٽڪريون صاف نظر اچڻ لڳيون آهن. هن کي ياد پوڻ لڳو ته اهي ٽڪريون هن اڳي به ڏٺيون آهن. هو حيران هو ته هو ڪٿي اچي نڪتو آهي. "ڀلا، مون کي هن حالت ۾ هلندي ڪيترا ڏينهن ۽ ڪيتريون راتيون گذري ويون آهن؟" هن هڪ ڀيرو ٻيهر پنهنجا خيال يڪجا ڪرڻ ۽ ياد ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي هئي، ڪيس پورا ٽي ڏينهن ٽي راتيون انهيءَ حالت ۾ هلندي گذريون هيون.

حيرت! هو ٽن راتين ۽ ٽن ڏينهن ۾ پورا پنجاهه ميل اتر طرف نڪري آيو هو. هن انهن اوچن جبلن کي سڃاتو جيڪي ڪڪرن جي چادر وچان نڪرندڙ سج جي سرخ ڪرڻن جي روشنيءَ ۾ صاف نظر اچڻ لڳا هئا. هن سامهون ٻيڻي هيٺ نهاريو ته کيس اها اونهي ماٿري ڏسڻ ۾ آئي، جنهن کي مقامي ماڻهن "ٻاڇي واري ماٿري" جو نالو ڏنو هو.

هن جي دل اچ ڀيرو عجيب قسم جي خوف کان ڌڙڪڻ لڳي. هن محسوس ڪيو ته هو پوريءَ طرح وڃائجي ويو آهي ۽ اهڙن بلند و بالا جبلن جي وچ ۾ اچي ڦاٿو آهي، جتان ڪو رستو هو، نه ڪو پيچرو! هرطرف آسمان سان ڳالهيون ڪندڙ اوچا پهاڙ هئا، جيڪي ڪنهن به ساوڪ کان خالي ۽ بلڪل ننڍا ۽ اسا هئا.

"اف! منهنجا خدا، مون کي ڇو وساريو اٿئي!" مونٽروس جي دل ۾ اميد جو آخري شعاع به وسامڻ لڳو.

مونٽروس محسوس ڪيو ته ڪا چيز هن کي ڇڪي رهي آهي. هن ان جو مقابلو ڪرڻ چاهيو، پر همت ڪانه ٿيس هڪ ٻه دفعو هن پاڻهن مٿي ڪري انهيءَ چيز کي پري ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي، پر ڪامياب نه ٿيو. ڪجهه وقت هوش آيس

ته ڪيس سندس منهن وٽ ڪنهن جاندار شيءِ جو گرم ساهه لڳندو محسوس ٿيو ۽ ڪا آلي چيز هئي جا ڳل کي لڳي رهي هئي. هن اکيون کوليون ڏٺو ته هڪ پهاڙي ڪتو ڪيس سنگهي ۽ گهلڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو. پاسي ۾ هن جو مالڪ، هڪ جابلو ريڊار بيٺو هو، جيڪو حيرت وچان مونٽروس کي نهاري ٻچي رهيو هو، مونٽروس جي سمجهه ۾ ڪجهه به نه آيو.

ريڊار هنجي پاسي ۾ گوڏو جهڪائي هيٺ ٿيو ۽ هن کي ٻاڪر وجهي، مونٽروس کي مٿي اٿاريو، ۽ پوءِ ڪيتريءَ دير تائين هو ڪيس اڌ کڻيندو ۽ اڌ گهمائيندو، سهاري سان هڪ جهوپڙي وٽ وٺي آيو، جيڪا پهاڙن جي وچ ۾ لڪل هئي. هن جهوپڙيءَ جي در تي هلڪو ڌڪ هنيو ته اندران هڪ سڪي سڙي عورت منهن ڪڍي ڏٺو. عورت پنهنجا هڏن جهڙا سڪا هٿ ٻاهر ڪڍي مونٽروس کي سهارو ڏيئي اندر ڪيو ۽ پوءِ هنکي زمين تي وڇايل هڪ ڪمبل تي اچي ٻاهه جي پر ۾ ليٽايو، جنهن مان دونهون نڪري اندر ويٺل عورت ۽ سندس ٻار جون اکيون ڪڍي رهيو هو. مونٽروس ٻاهه جي پرسان ٻهتو ته سندس بيحس بدن ۾ آهستي آهستي حرارت واپس اچڻ لڳي.

مونٽروس ڏٺو ته اهي چنبن جهڙا هٿ وري هن ڏانهن وڌيا انهن جي وچ ۾ هڪ پيالو پڪڙيل هو، جنهن ۾ گرم کير پيل هو ۽ ان مان ٻاڦ نڪري رهي هئي.

”امان، امان، اهو ته امان جو کير آهي، امان کي بک لڳي آهي ۽ تون امان جو ڪاڌو انهيءَ ماڻهوءَ کي ڏيئي رهي آهين؟“ عورت جي پٺيان ويٺل ٻارڙن ڪنڌ ٻاهر ڪڍي آهستي سس پس ڪئي.

”چپ، توهان کي هن شريف انسان تي ڪو قياس نه ٿو اچي، جيڪو ويچارو بک ۽ سرديءَ ۾ اڌ مئو ٿي چڪو آهي!“ ماءُ ٻارڙن کي تڙي ڏني.

”امان، هي ته ڪو شريف ماڻهو نه ٿو نظر اچي؛ هن جا ڪپڙا ته ڏس.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”هنجي ڪپڙن کي نه ڏسو بابا“، ماءَ افسوس وچان چيو، ”پر خود ماڻهوءَ کي ڏسو، هو پاڻ توهان کي شريف انسان، پر عظيم انسان نظر ايندو.“

گرم گرم کير پيئڻ ۽ جَوَن جي مانيءَ جو ٽڪر کائڻ مان، جيڪو انهيءَ نيڪ دل پهاڙي عورت مونٽروس کي کائڻ لاءِ ڏنو، هنجي اکين ۾ آهستي آهستي روشني موٽي آئي ۽ هن پهريون دفعو عورت ۽ سندس ناٺي ۽ پٽل ريڊار جون شڪليون صاف ڏٺيون.

هن انهن ڏانهن سڌو نهاري چيو، ”آءٌ مارڪئس آف مونٽروس آهيان؛ مون ڪٿو اسمبلن جي ميدان ۾ لڙائيءَ ۾ شڪست کاڌي آهي، ٻڌايو ته آءٌ اتان کان ڪيترو پري نڪري آيو آهيان؟“

”ذري گهٽ ٽيهه ميل“، ريڊار چيو.

”ڀلا آءٌ ڪٿي آهيان؟“ مونٽروس پڇيو.

”آسيٽ وٽ“، ريڊار وري جواب ڏنو.

تنهنجي معنيٰ ته مان نه اتر طرف آيو آهيان ۽ نه ڏکڻ طرف، بلڪ مغرب وڌندو رهيو آهيان، پر هاڻي هو انهيءَ باري ۾ وڌيڪ سوچڻ لاءِ تيار ڪونه هو. باهه جي گرمي ۽ خالي پيٽ ۾ پهتل غذا، هن ۾ ننڊ ڪرڻ جي زبردست خواهش پيدا ڪئي، جنهن کي هو گذريل ٽن ڏينهن ۽ راتين دوران سختيءَ سان دٻائيندو رهيو هو.

ريڊار هن کان لڙائيءَ جا تفصيل معلوم ڪيا. هن مونٽروس کي ٻڌايو ته سندس هارايل لڙائيءَ جي خبر جبلن ۾ به پهچي وئي هئي ۽ ان کان سواءِ، جنرل اسٽريچن جا سپاهي به پهتا هئا، جيڪي ميدان مان بچي نڪتل مونٽروس جي ماڻهن کي پهاڙن ۾ هر طرف ڳولي رهيا هئا.

پر مونٽروس هنن جي اها ڳالهه بمشڪل ٻڌي سگهيو، ڇو ته هن جون اکيون ننڊ کيءَ ۾ پرجي بند ٿي رهيون هيون ۽ ڪنڌ لڙي هڪ طرف ڪري رهيو هو، ريڊار ۽ سندس زال فڪرمندي سان هن جي اکين کي ڏسي رهيا هئا، جيڪي بخار

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي حرارت سان ٽانڊن وانگر سرخ ٿي ويئون هيون ۽ مونٽروس جي ڏن ڏيٺهن جي اٺ ڪوڙيل ڏاڙهيءَ جي ڪارنهن ۽ ڀوري جي زرد رنگ جي وچ ۾ واقعي ٽانڊن وانگر چمڪي رهيون هيون.

انهيءَ وچ ۾ باهه جي ويجهڙائي سبب مونٽروس جا آلا ڪپڙا خشڪ ٿين لڳا هئا، ۽ انهن مان ٻاڦ نڪري رهي هئي. جڏهن ڪپڙا بلڪل سڪي ويا، تڏهن ريليار ۽ سندس زال باهه جي پاسي ۾ مونٽروس کي هڪ ڦاٽل ٽٽل رلي وجهي ڏني ۽ ستانس هڪ سوڙ ڪڍي وڌي. پر مونٽروس انهيءَ سڄي ڪارروائي کان اڳ ئي اهڙي ته گهريءَ ۽ گهاٽيءَ ننڊ ۾ غلطان ٿي چڪو هو، جو دنيا جي ڪابه طاقت هن کي انهيءَ مان ٻاهر ڪڍي نه سگهي ها.

هن کي خبر ڪانه رهي ته هو ڪيتري دير تائين ستل رهيو آهي. اوچتو هن پنهنجن ڪلهن تي هٿ لڳندي محسوس ڪيا جيڪي کيس جهنجهوڙي جاڳائڻ جي ڪوشش ڪري رهيا هئا، ۽ هو انهن هٿن کي وري ڌڪ ڏئي پري ڪري رهيو هو.

آخرڪار، هن پنهنجن ڪنن وٽ آواز ٻڌا، جيڪي سس پس جي انداز ۾ هئا، پر انهن جي ادائگي جي انداز ۾ ڪجهه اهڙي ڳالهه هئي؛ جنهن مونٽروس کي هڪ گهڙيءَ لاءِ اکيون کولي اردگرد ڏسڻ تي مجبور ڪيو. هن ڏٺو ته ٻاهر جهوپڙيءَ جي ٻئي طرف، ٻاڪ ڦٽي رهي هئي، ۽ ايرنڊز سج ڪني ڪڍڻ لڳو هو. مونٽروس سخت حيران هو ته رات ڪيئن گذري ويئي!

هن جي شعور ۾ فقط ايتري ڳالهه پهتي، ”ٻاهر فوجي ڦري رهيا آهن ۽ جبل جو چپو چپو ڇاڻيندا هن طرف اچي رهيا آهن.“ ٻر جيستائين اها ڳالهه ٿي پوري سمجهه ۾ ٿي ته مونٽروس جو ڪنڌ وري لڙي ويو ۽ هو اتي جو اتي گونگهرا هڻڻ لڳو. آخر هنن تنگ ٿي، مونٽروس کي هڪ طرف گهلڻ ۽ گولائي ۾ ڦيرائڻ شروع ڪيو ۽ اٿين وري هن کي جهوپڙيءَ جي هڪ طرف زمين اندر

ڍول رڙڻ جي ڪاهه ڏانهن واري اونهي ڪونر ۾ لاڙي ڇڏيو ۽ مٿانس ڪاهه وجهي ڇڏيو. مونٽروس وري ڪهري ننڊ ۾ غلطان ٿي ويو ۽ ڪيس دنيا و مافيها جي ڪا خبر ڪانه رهي! دنيا هن لاءِ، ۽ هو دنيا لاءِ باقي ڪونه بچيو هو.

پر جلد ئي جهوپڙيءَ جي ٻاهران گهوڙن جي ٽاپ ٽاپ جا آواز ٻڌڻ ۾ آيا، ۽ ٿوريءَ ئي دير ۾ ڪيترئي ماڻهو، جن جي پيرن ۾ رڪيب پيل هئا، ڍڳنگ ڍڳنگ ڪندا اندر آيا. هڪ ئي وقت ۾ ڪيترن ئي ماڻهن جا تحڪمانه آواز ۽ حڪم ٻڌڻ ۾ آيا، ۽ هنن جي هٿن ۾ هٿيارن جي وڄڻ ۽ گارڪند جا ڪرخت ۽ سخت آواز بلند ٿيڻ لڳا.

انهن آوازن آخر مونٽروس کي بيدار ٿيڻ تي مجبور ڪري وڌو. هن ڪن ڏنو ته ڪيس ريڊار، سندس زال ۽ ٻار پنهنجي معصومانه آواز سان پنهنجي ٻهاڙي ٻوليءَ ۾ فوجي سپاهين کي ائين چوندي ٻڌڻ ۾ آيا ته:

”سائين، يقين ڪريو ته اسان وٽ جنگ مان ڀڳل ڪوبه ماڻهو ڪونه آيو آهي؛ نه وري اسان اڄ ڏائين ڪو اهڙو ماڻهو ڏٺو آهي.“

مونٽروس ڪاهه جي هيٺان جيئن جو تيئن ڪونر ۾ سمهيو پيو هو. اوچتو هڪ فوجي سپاهيءَ پنهنجي ترار مياڻ مان ٻاهر ڪڍي، ان جي نوڪ ڪاهه ۾ هڻڻ ترار جي تيز چهنب زور سان هيٺ آئي، پر مونٽروس جي ٻنهي ٽنگن جي وچ واري خالي جاءِ وچان پار وڃي ڪونر ۾ لڳي ۽ هو بلڪل بچي ويو.

”سچ ٻڌايو، نه ته ڪل لاهي ڇڏينداسونءَ!“

”سائين، اسين غريب مسڪين ماڻهو آهيون، اسان جو جنگي جوانن يا جنگين سان ڪهڙو واسطو! اسين نه پنهنجن ٻاچن ڪان به ڊڄڻ وارا آهيون“، مونٽروس ريڊار عورت کي سنهي خوفزده آواز ۾ التجا ڪندي ٻڌو.

”جناب عالي، اسان اوهان جهڙن حاڪمن سان ڪوڙ ڪيئن ڳالهائينداسون! اسان کي هتي ئي رهي مرڻو ۽ دفن ٿيڻو آهي.

امان جا ھي معصوم ٻچڙا به اتي ئي اوھان حاڪمن جي ساي ۾ رھي وڏا ٿيا آھن. اھڙي حالت ۾ ٻڌايو ته ڀلا امان ڪيئن اھڙي ھمت ڪري سگھندا سون."

سپاھين ٻارن جو لفظ ٻڌو ته انھن ڏانھن متوجه ٿيا. ھڪڙي بيدرد ۽ سنگدل سپاھيءَ ھڪڙي ٻار کي گردن کان پڪڙي اھڙو زور ڏنو، جو ھن جي وات مان ڇيخون نڪري ويئون، جيڪي ٻڌي مونٽروس جو رت ٽھڪڻ لڳو ۽ ڪيس اھڙيءَ قيمت تي پنھنجي سلامتي قبول ڪانه ھئي.

"سچ ٻڌاءِ ڙي"، سپاھيءَ گجگوڙ ڪندي ۽ معصوم ٻار کي ڌڪيندي پڇيو، "تو ڪنھن وڏي ماڻھوءَ کي چمڪندڙ ھٿيارن ۾ سھڻن ڪپڙن ۾ ھيڏانھن ايندي ڏٺو آھي؟"

"نه سائين"، ٻار سنھڙي سپاجھڙي آواز ۾ جواب ڏنو، "ھن طرف ته ڪوئي اھڙو ماڻھو ڪونه آيو آھي."

ريڊار ۽ سندس زال انھيءَ ڊرامي دوران نھايت خوفزده حالت ۾ ھڪٻئي کي ڏسي رھيا ھئا ۽ ٻنھي جي دل ۾ اھڙو ڌڙڪو لڳل ھو ته ھو معصوم ٻار ضرور اجنبيءَ بابت سپاھيءَ کي سچي ٻڌائي ڇڏيندو ۽ پوءِ امان سڀني جو خير ڪونه رھندو. جڏھن انھن ٻارڙي جي اھا ڳالھ ٻڌي، تڏھن ٻنھي جڻا اکيون ٻوٽي ۽ ھٿ ٻڌي آسمان ڏانھن منھن ڪري دل ئي دل اندر خدا جو شڪرانو بجا آڻڻ لڳا.

گاھ اندر ليٽيل مونٽروس بلڪل ساڪت ۽ خاموش حالت ۾ ھي ڳالھيون ٻڌندو رھيو ۽ ھاڻي جڏھن ته غريب ريڊار ۽ سندس زال توڙي معصوم ٻار ھن جي موجودگيءَ جي پرده پوشي ڪري چڪا ھئا، تڏھن سپاھين جو ھن کي ڪنھن به شڪ ٻوڻ تي ڳولي ٻاھر ڪڍڻ، معنيٰ انھن محسنن جي زندگيءَ جو فوري خاتمو ھو. چنانچه مونٽروس ڪنھن شخصي خوف کان نه، بلڪ محض انھن غريبن جي سلامتيءَ جي اونی کان ساھ بہ روڪي پيو ھو، ته مٿان سندس ڇاتيءَ جي لاھ ۽ چاڙھ کان گاھ ھيٺ مٿي ٿيڻ لڳي ۽ ڪنھن شڪي مزاج ۽ سخت دل سپاھيءَ جي

عقابي نگاهن ۾ نه اچي.

”جيڪڏهن توهان ڪوڙ ڳالهائيندا ته ياد رکجو ته اسان هن گهر کي هڪ گهڙيءَ اندر ڊاهي، توهان پنهنجي جا گردن وڍيل لاش ان جي ڍير هيٺان دفن ڪري هليا وينداسون. پر جيڪڏهن توهان کي مونٽروس جو ڪو سراغ ملي ٿو ۽ اوهان کي ان جي ڏس ڏيڻ جو موقعو توهان کي ملي وڃي ته پوءِ ياد رکجو ته توهان باقي سڄي زندگيءَ لاءِ امير ٿي ويندا. هن جي گرفتاريءَ تي وڏو انعام رکيل آهي.“

مونٽروس اها ڳالهه ٻڌي ته هاڻي واقعي بيدار ٿي ويو؛ ۽ هن جي سڄي ننڊ ۽ ان جو نشو هرڻ ٿي ويا. دراصل، هن ۾ اڄ هڪ اهڙو جذبو بيدار ٿيو هو، جيڪو اڳي ڪڏهن به ڪونه ٿيو هو. هن سوچيو ته هي ويچارا اڌ بکايل ۽ اڌ اگهاڙا غريب ۽ مفلس ماڻهو، جن پنهنجي سر جو ڪو سانگو نه ڪري هن جي جان بچائڻ لاءِ هيڏو جوکم سر تي کنيو آهي، جن هن کي پنهنجي جاءِ ۾ پناه ڏني آهي، ۽ پنهنجي ٿوري گهڻي رزق مان هن کي ورهائي ڏنو ۽ سنجوس جان وڌي، ۽ جيڪي هاڻي غلط بياني ڪري هن کي بچائي رهيا هئا، جڏهن ته هو هڪ لفظ يا هڪ ادني اشاري سان هن جي لڪڻ جي جاءِ ظاهر ڪري اهو انعام آسانيءَ سان حاصل ڪري ٿي سگهيا، جيڪو انهن کي زندگيءَ جي باقي ڏينهن ۾ آرام ۽ آسودگي بخشي سگهندو.

پر هن جي ڪنن ۾ عين انهيءَ گهڙيءَ نوجوان لارڊ فريڊرڪ جا اهي آخري الفاظ گونجڻ لڳا، جيڪي هن جنگ جي ميدان مان مونٽروس کي بچائيندي ڪيس آخري التجا طور چيا هئا: ”توهان بچي وڃو ۽ پاڻ کي ڪنهن نه ڪنهن طرح بچايو؛ توهان بچندا ته پرواه ناهي ڪيترا ٻيا مرن ٿا، ڇو ته توهان جي بچڻ جي قيمت ۾ جيڪڏهن چند سو ماڻهو مرن، ته به پرواه ناهي؛ توهان زنده هوندا ته وري به بادشاه لاءِ لشڪر جمع ڪري ڪيس سوڀارو ڪري سگهندا، پر جيڪڏهن توهان ٿي مارجي ويندا، ته پوءِ سمجهو ته سڀڪجهه هارائجي ويو!“

مونٽروس انهن خيالن ۾ غلطان گاهه اندر پيو رهيو، تانجو جڏهن گهر اندر خاموشي ڇانئجي ويئي ۽ ڪوبه آواز اچڻ بند ٿي ويو، تڏهن ريڊار ۽ سندس زال هنجي ڪونر طرف آيا ۽ کيس گاهه کان ٻاهر ڪڍيائون ريڊار جي زال جو آواز، جهڙو فوجي سپاهين جي موجودگيءَ ۾ اعڙو بيجان ۽ مٺل ٻڌڻ ۾ ٿي آيو، هاڻي جذبي سان سرشار هو ۽ هوءَ سڄي ڪنبي رهي ٿي. هنجي اکين مان ڳوڙهن جو درياهه وهي رهيو هو.

مونٽروس پڻ ان گهڙيءَ جذباتي ٿي ويو ۽ هن ٻنهي جا هٿ وٺي انهن کي چمي ڏني. هن کين چيو ته هو وري زندگيءَ پر ٻن اهڙن ٻهواهن ۽ غريبن دل ٻنهنجي زندگيءَ کي بچائڻ لاءِ ڪڏهن به اهڙي جوکي ۾ نه وجهندو جهڙي ۾ هن کين وڌو هو.

”توهان تي مون سان وفاداري ڪرڻ جو ڪو فرض ڪونهي“،

مونٽروس هنن کي چيو، ”پر ان جي باوجود توهان ٻنهي، منهنجي لاءِ ايترو ڪجهه ڪيو آهي، جڻ ته آءٌ توهان جو سردار يا پاءُ آهيان. آءٌ خدا جو شڪرگذار آهيان، جو توهان کي منهنجي خاطر ڪو نقصان ڪو نه رسيو؟

مونٽروس هنن کي اتي ۽ انهيءَ گهڙيءَ ڇڏڻ تي اصرار ڪيو، حالانڪ هنن کيس ترسڻ لاءِ گهڻوئي چيو، هن کين ٻڌايو ته هو نوجوان لارڊ آف اسينٽ ڏانهن ويندو، جنهن سندس ماتحت هڪ فوج ۾ ملازمت ڪئي هئي. نوجوان نيل منڪليڊ اڄ کان چار سال اڳي، جڏهن مونٽروس اسڪاٽلنڊ کان ٻاهر يورپ ڏانهن روانو ٿيو هو، تڏهن هو ڪجهه ٻين پهاڙي قبيلن سان گڏ سندس جهنڊي هيٺان وڙهڻ لاءِ آيو هو، حالانڪ هن ٿورڙئي وقت کيس ڏٺو ۽ پرکيو هو، پر ان جي باوجود مونٽروس هڪ ڏيکاري ته هيٺين ٻنڪڻ ۾ هند هند لڪي پوڻ کان اهو بهتر ڏيندو ته هو ڪنهن دوست وٽ وڃي پناهه وٺي، خواه اهو دوست ڪيترو به نئون ۽ اڻ آزمايل ڇو نه هجي.

مونٽروس انهيءَ نيڪ دل جوڙي کي سر ايڊورڊ سنڪليئر جو پڻ ڏس ڏنو ته ڪيئن نه هو کيس هڪ جبل جي پناهه هيٺ

ڇڏي آيو هو، پر هو انهن کي اصلي جاءِ جو ڏس پتو ڏيئي نه سگهيو.

”ممڪن آهي ته توهان هن کي اوچتو ڪٿي ڏسي وٺو. هو التهائي نيڪ دل انسان ۽ بهادر سردار آهي“، مونٽروس ريڊار ۽ سنڊس زال کي ٻڌايو، ”جيڪڏهن توهان مان ڪو به هن کي اوچتو گهولهي وڃهي يا ڏسي وٺي ته مهرباني ڪري هنکي ڪنهن پناهه واري جاءِ تي پهچائجو.“

مونٽروس ان کان پوءِ هڪ گهڙي به اتي ترسڻ مناسب نه سمجهيو. ريڊار مونٽروس کي مشڪلمنڊ جي امهنگ نالي قلعي جو پورو پورو ڏس پتو ڏنو ۽ جهوپڙيءَ کان ٻاهر نڪري، هن کي جبل جي هين چپ وٽ اچي آڱر جي اشاري سان رستو ڏيکاريو ۽ چيو ته توهان هي پيچرو وٺي سڌو هيٺ ساٿري ۾ لهي وڃجو ڪجهه ئي اڳيرو ويندا ته توهان کي هڪ ننڍي پهاڙي ڏسڻ ۾ ايندي، جيڪا اڳتي وڌي وڃي سمنڊ جي پاڻيءَ ۾ داخل ٿيندي، انهيءَ پهاڙيءَ جي چوٽيءَ تي توهان کي اهو قلعو نظر ايندو، جنهن جو اوهان نالو وٺي رهيا آهيو.“

مونٽروس کي ريڊار خدا حافظ چيو ۽ سنڊس زال جهڪي هن جي همٿ کي احتراماً چمي ڏني. ٻاهر سج نڪري آيو هو ۽ اس چوڏاري ڦهلجي ويئي هئي.

مونٽروس هاڻي پوريءَ طرح آرام ڪري ۽ پيٽ ۾ ٿوري گهڻي غذا وجهي چڪو هو، جنهن هن جي جسماني طاقت کي ڪافي حد تائين بحال ڪري وڌو هو. هوا ۾ تازگي اچي ويئي هئي ۽ جابلو وڻن ۽ ٻوٽن ۾ گل نڪري فضا کي خوشبوءِ سان معطر ۽ رنگا رنگي بنائي رهيا هئا. مٿي آسمان ۾ به چنڊول پکي لاتيون لنوندا پرواز ڪري ۽ هوا ۾ قلابازيون کائي خوشيءَ جو اظهار ڪري رهيا هئا.

مونٽروس سوچي رهيو هو ته هو پٺيان ٻه اهڙا دوست ڇڏي آيو هو، جن جي طبعي ۽ مادي حالت جانورن کان بهتر ڪانه هئي، پر هنن جي همت ۽ رحمدلي اهڙي هئي، جو ڪو به وڏي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ وڏو بهادر ۽ بانڪو انهن تي رشڪ ڪري ٿي سگهيو. هاڻي هو هڪ اهڙي ماڻهوءَ سان ملڻ لاءِ وڃي رهيو هو، جنهن ڪجهه وقت تائين منڊس ماتحت رهي ڪم ڪيو هو، ۽ جنهن، هاڻي مونٽروس کي ياد پيو، منڊس دوست، منرو آف ليم ليئر جي خاندان ۾ شادي ڪئي هئي؛ بهار جي اچوڪي صبح جي سڄي تازگي هن جي چهري مان انهيءَ نئين اميد، طاقت ۽ اعتقاد سان ٻکڻ لڳي، جهڙي هو ماڻهن ۾ نئين سر محسوس ڪرڻ لڳو هو.

ٻه وري هن کي انهيءَ مهل ڪا ڏراسائي ۽ مايوسي ٿي، جڏهن هن پنهنجي اڳيان ٻن ماڻهن کي انهيءَ طرف ويندي ڏٺو، جيڏانهن پاڻ وڃي رهيو هو، اهي ٻئي هن جي اڳيان وڃي رهيا هئا. مونٽروس هڪدم پاڻ ورتو ته اهي ٻئي فوجي ڪين هئا، جنهنڪري هن انهن کي آواز ڏيئي سڏ ڪيو ۽ چيائين ته، "پائي، مون کي ٺڪليٺل جي تلاش آهي. دراصل، اهي ٻئي ڄڻا هن جا ملازم هئا، جنهنڪري انهن مونٽروس کي اوڏانهن وٺي هلڻ جي آڇ ڪئي.

هو پنهنجن زخمن مان اڃا پوري طرح شفاياب ٿي نه سگهيو هو، ۽ نه ئي هن کي ڪافي غذا ملي هئي جنهنڪري مونٽروس اڃا تائين ڪافي حد تائين ڪمزور هو. ڪمزوريءَ ۽ لاغري سبب هو انهن ماڻهن سان وک ۾ وک ملائي نه ٿي هلي سگهيو، جنهنڪري انهن هن کي سهارو ڏنو. ڪجهه ئي دير کان پوءِ هنن کي انهيءَ ڳوٺ جو وڏو حصو سڄو ۾ چمڪندو نظر آيو، جيڪا ٺسڪليٺو جي قلعي جي پاسي ۾ واقع هئي. جوڙاري پٿر سان ٺهيل نڪريون ۽ اوچا جبل، ننڍا ٽڪنڊا ۽ ڪيٽ لهندا، ٽهڪ وڃي انهيءَ ڍيڍ جي پاڙ ۾ داخل ٿيا هئا، ۽ اهي چوٽيون، جيڪي برسات جي ڌنڌ ۾ ڪوهيڙي ۾ ٻوڙيون ۽ خوفناڪ نظر اچي رهيون هيون، سي هاڻي تيز اس ۾ بلڪل ونندڙ ۽ خوشگوار نظر اچي رهيون هيون.

ٿوري ڪان هنن کي اهو قلعو صاف ڪاهه جي ميدان جي وچ ۾ صفائي سان بيٺل نظر آيو ۽ اهو انهن ڏسڻ ۾ اچي رهيو هو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گويا هڪ سائي ميدان واري منظر جي عين وچ ۾ هڪ هيرو جڙيل آهي، يا ساوڪ جي هڪ سمنڊ ۾ ڪنهن ديو جهڙي ٻار پنهنجو رانديڪو ڪيرايو آهي.

جڏهن هي ڏيئي قلعي جي بلڪل ويجهو اچي پهتا، تڏهن مونٽروس هن کي چيو ته پاڻي بس، هاڻي اوهان وڌيڪ تڪليف نه ڪريو. مان پاڻهي اڳتي ويندس." پيءُ ڌيءَ خاموشيءَ سان نهايت فرمانبرداري جو مظاهرو ڪري هليا ويا. مونٽروس هاڻي چوطرف ڏٺو. ڪيس عجيب و غريب گل نظر آيا، جيڪي رنگ برنگي ۽ خوشبودار هئڻ سان گڏ ڪجهه مانوس هئا، ته ڪجهه اڳي اڻ ڏٺل هئا. هڪ گل ڪيس خاص طرح پنهنجي طرف ڪشش ڪئي، جنهن جو رنگ بنفشي هو ۽ پاسن کان اڇ پنکڙيون لڙڪي بيٺيون هيون؛ جيڪي ان کي هڪ ڏاليءَ وانگر گول شڪل ڏيئي رهيون هيون. مونٽروس هيٺ جهڪي انهن مان هڪ گل پٽيو ۽ ان کي نڪ تي رکي گهڙي کن لاءِ تصور ۾ گم ٿي ويو.

اهي ئي گل هن کي لوئي جي والده، ايلزبيٿ جي ميز تي گلدستي ۾ نظر آيا هئا، جڏهن انهيءَ سابق ملڪه مونٽروس کي الوداع ڪرڻ لاءِ آخري رات ڊنر ڏني هئي. مونٽروس کي اها رات، ۽ لوئي جو قرب ياد آيو ۽ هن ٿڌي آهه ڀري، پر جلد ئي هن اهو گل ڦٽي ڪري نگاهه مٿي ڪري ڏٺو ته ڪيس دور قلعي جي آسپاس جهر واري ميدان جي عين وچ ۾ هڪ نوجوان ڏهاندو نظر آيو، جنهن جي ڪلهن جي چوڌاري زريءَ پريل رومال پيل هو، جنهن مان مونٽروس اندازو لڳايو ته ضرور اهو ئي نوجوان دولهه ميڪليئڊ آهي.

مونٽروس کي اهو ڏسي سخت حيرت لڳي ته هو جنهن وٽ مهمان ٿيڻ لاءِ آيو هو، سو ته سنجيدگي ۽ شائستگيءَ جي هر خوبيءَ ۽ خصلت کان خالي نظر اچي رهيو هو؛ ۽ هن ۾ ڪنهن به شرافت جو اهڃاڻ نظر نه پئي آيو.

مونٽروس هڪ هنڌ بيهي انهيءَ نوجوان کي غور سان ڏسندو رهيو، هن کي ياد آيو ته اهڙي نوجوان پنهنجي چاچي ۽

هنجي انڪل هڪ سئو قبائلين سان گڏجي اڳئين پيري سندس فوج ۾ شامل ٿيڻ لاءِ آيو هو. انهيءَ دفعي هنجي عمر انڪل سترهن ارڙهن سال سن هوندي ۽ ڪاٺي سان هو هڪ ڀار وانگر ٿي نظر اچي رهيو هو.

”تون ڪير آهين؟“ نوجوان امير پنهنجي سامهون بيٺل هڏن جي پڃري ڪي ڦاٽل ٽٽل اگهڙين ۾ ملبوس ڏسي ڪجهه دهشت ۽ ڪجهه رعب سان پڇيو.

”آءٌ مونٽروس آهيان.“

ميڪ نيل اکيون ڦاڙي بي‌اعتباري وچان هنکي ڏسڻ لڳو. هڪ گهڙيءَ تائين اها ڳالهه ظاهر هئي ته هو پنهنجي سامهون بيٺل ماڻهوءَ کي پاڳل ۽ مجنون سمجهي رهيو هو. پر مونٽروس هن کي وڌيڪ مهلت نه ڏني.

”اسان تي دغا سان حملو ڪيو ويو هو. توهان هن وقت تائين اها خبر پڌي هوندي ته ڪور بيسڊيل سي جهنگ وٽ اهو افسوسناڪ واقعو درپيش آيو آهي. مون کي اتان زخمي حالت ۾ پنهنجي جان بچائڻي پيئي منهنجا سڀ ماڻهو ـــ ذري گهٽ اهي سڀ جيڪي لڙائي ڪرڻ جهڙا هئا ـ مارجي ويا ۽ مون کي هڪ ريڊار کان هي ڪپڙا وٺي پنهنجي شخصيت کي لڪائڻو پيو، سچ نه نڪرڻ ڪري آءٌ پهاڙن ۾ رستو وڃائي ويٺو آهيان ۽ مغرب طرف هليو آيو آهيان. هاڻي، پڌاءِ ته جيڪڏهن تون اجا به پراڻي خيال جو آهين ته، پڌاءِ ته ڇا، مون کي اورڪني ڏانهن وٺي هلندين؟ جيڪڏهن نه، ته مون کي هاڻي جو صاف پڌاءِ ته آءٌ پنهنجو رستو وٺي هليو وڃان.“

”توهان ڇئو چيا ٿا، جناب؟“ نوجوان نمل مشڪليڊ اکيون ڦاڙي چيو، ”توهان هن حالت ۾ ڪيئن ويندا؟ توهان بيمار ۽ ڪمزور آهيو. اوهان کي ڪجهه وقت هت رهي آرام ڪرڻ گهرجي. پر بيهو ته اڳ ۾ آءٌ پنهنجي بيگم کي پڌايان“

”آءٌ توکي خبردار ڪرڻ ضروري ٿو سمجهان ته مون کي گهر وٺي وڃڻ تنهنجي لاءِ خطرناڪ ثابت ٿيندو.“

مشڪليڊ هن کي وٺي اڳتي وڌندو رهيو. مونٽروس سخت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪمزوريءَ، بک ۽ اوجاڳي ڪان نڙنڊو وڃي رهيو هو. هڪ نوڪر هن کي ڏسي اڳتي وڌي آيو ته مسٽر ڪليئنڊ واڪو ڪري چيو، "ڪرسٽي! ڪرسٽي! اچي ڏس ته ڪيئن نه اسان وٽ ڪير آيو آهي!" نوڪر هن کي گهوري ڏسندو رهيو ۽ مسٽر ڪليئنڊ زال ڏانهن ويو. ڪيتري دير تائين مونٽروس پٽ کي هٿ سان ٽيڪ ڏيئي، بيٺو رهيو، تانجو نوڪر هڪ پڳل ٽل بينچ کي پير جو ٺڏو هڻي هن ڏانهن اڳتي ڪئي ۽ اشاري سان هن کي ويهڻ لاءِ چيو.

مونٽروس سوچي رهيو هو ته جيڪڏهن جلد ئي ماني ڪائڻ لاءِ نه ملي ته هوش هليو ويندو ۽ پوءِ اهڙ ڪجهه ڳالهائڻ جهڙو به نه رهندس. ڪجهڙي دير بعد هن کي نيم بيهوشيءَ سان ڀر جهڪيون شڪليون پنهنجي طرف وڌنديون معلوم ٿيون. پهرين شڪليون هن کي ڌاچڻ لڳيون ۽ مونٽروس ڏاڍي مشڪل سان مٿو هيٺ ڪري هوش ۾ رهڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو. تان جو هڪ زناني آواز فيصلي ڪن لهجي ۾ چيو، "جلدي ڪريو؛ هن کي وهنجي بهاريو."

مونٽروس جي حلق مان تمام جهيڻي آواز ۾ فقط هڪ لفظ اسڪليو، "ماني".

"ماني؟" زنانو آواز آيو، "ماني گهرجيس ته هن کي سنهنجي بورچيخاني جو بهترين شوربو ملندو."

آخر جڏهن مونٽروس ڪجهه ڪاڌو تڏهن منڊس ساهه ۾ ساهه پيو، ۽ نيل مسٽر ڪليئنڊ هن کي آرام سان مٿي ڪري ۾ سمهڻ لاءِ وٺي ويو ۽ منڊس الا ڪپڙا لهرائي ڪيس خشڪ لباس پهرايو ۽ پوءِ ڪرسٽيءَ اچي هن جا زخم ڌوتا، ۽ ملم پٽي ڪئي. مونٽروس ڏٺو ته هوءَ پنهنجي مڙس کان وڏي عمر جي هئي ۽ مٿس ڏاڍو ضابطو هيس. زال جي وڃڻ کان پوءِ نيل مونٽروس جي ضرورتن متعلق پڇا ڳاڇا ڪندو رهيو. نيٺ هڪ ٻئي ڪمري مان زناني آواز ۾ هن ٻڌو، "نيل! هيڏانهن اچ." ۽ نوجوان نيل گفتگو اڌ ۾ ڇڏي هليو ويو.

مونٽروس پوري طرح آرام ڪري جڏهن ڪجهه طاقت ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ايو نہ ڪيس اهو ٻڌي حيرت ٿي تہ سندس ميزبان ۽ هن جي زال هر وقت ٻئي جي نہ هئڻ جي شڪوه شڪايت ڪري رهيا هئا.

آخر جڏهن سڀڪجهہ ڏينهن گذري ويا ۽ مونٽروس کي پڪ ٿي تہ نوجوان نيل هن سان ڳالهائڻ جي نہ ملي سگهندو، تڏهن هن فيصلو ڪن لهجي ۾ چيو تہ آءٌ اڪيلو ئي سياڻي روانو ٿي ويندس.

”پر منهنجا سائين، توهان اڃا زخمي آهيو ۽ بخار اٿو؛ اوهان اڪيلا نہ وڃي سگهندا. اها ڳالهہ اوهان جي سلامتيءَ جي خلاف ٿيندي.“

”ها، تون اڻمن ٿو سمجهين تہ هت ترسڻ ۾ سلامتي آهي؟“ مونٽروس محسوس ڪيو تہ انهيءَ سوال پڇڻ تي هڪ دلعو وري ۽ نيل جي چهري تي بي آرامي جا آثار ظاهر ٿي رهيا هئا ۽ هو مونٽروس سان نظرون ملائي نہ ٿي سگهيو.

”ڏس نيل“، مونٽروس هن کي سمجهائڻ لڳو، مون کي هت رهي تمام گهڻا ڏينهن گذري ويا آهن، هاڻي منهنجو وڌيڪ قيام ڪرڻ خطرناڪ آهي. تون مون سان نٿو هلي سگهين، جو اها ڳالهہ تنهنجي زال کي ناپسند آهي.“

”ڪهڙي زال؟ ڪنهن جي زال؟ آءٌ زال ڪان نٿو ڄاڻان،“ نيل ڪاوڙ ۾ چيو، ”پر توهان هڪ ڏينهن وڌيڪ ترسو. منهنجو هڪ ريڊار سياڻي ئي اتر طرف ويٺو آهي، توهان کي هن سان گڏي چڏيندس ۽ اوهان رهڊار جي لباس ۾ هن سان ويندا. خود هنکي بہ اها خبر نہ هوندي تہ توهان اصل ڪير آهيو. مون کي ڪالهہ ئي هن وٽان هڪ پيغام آيو آهي. اوهان رات هڪ گهوڙيسوار کي ايندي تہ ضرور ٻڌو هوندو؟“

”هائو، مون برابر گهوڙيسوار جو آواز ٻڌو هو.“

”ها، اوهان هن جو چهرو بہ ڏٺو هو؟“ نيل فڪرمنديءَ سان پڇيو.

نہ، پر مونٽروس هن جو منهن نہ ڏٺو هو، هو سوچي رهيو هو تہ پوءِ پلا انهيءَ ۾ ڪهڙي ڳالهہ آهي؟ سچ بہ، آءٌ هن وقت ٻيرين پنڌ سفر ڪرڻ جهڙو آهيان بہ ڪو... مونٽروس جو ٻڌڻ

۾ ڪمزور هو ته دماغ ۾ ٿڪل حالت ۾ هو، جنهنڪري هنکي نيل جي اصرار تي هڪ ۾ ڏينهن ترسڻ ۾ اطمينان ٿي محسوس ٿيو. ٻر هن پنهي زال ۽ مڙس جي روش ۾ عجيب تبديلي ڏٺي، جنهن کيس بي آرامي ڏيئي وڌي.

ٻهرياڻين نيل مونٽروس جي گهٽي پرگهور لهندو هو ۽ سندس زال ڪرسٽي هن کان پري رهندي هئي، ٻر ٻن ٽن ڏينهن کان نيل عجيب نموني سان مونٽروس جي موجودگيءَ ۾ بي آرام ۽ گهٻرايل نظر اچڻ لڳو هو، جڏهن ته سندس زال ڪرسٽي مانيءَ جي ميز تي مونٽروس سان مشڪي وڏيڪ ڳالهائڻ ۽ سندس ڪاڏي پيتي ۾ سڪ آرام جو خيال رکڻ لڳي هئي ۽ جڏهن ان مونٽروس اکيون پري هنن ڏانهن نهاريندو هو، تڏهن ٻيئي اکيون ڦيرائي ٻئي طرف ڪندا هئا، يا هيٺ نهارڻ لڳندا هئا.

مونٽروس کي ائندي ويهندي ائين محسوس ٿيڻ لڳو ته ڪوئي هن جي جاسوسي ڪري رهيو هو ۽ سندس هر چرپر تي نظرداري ٿيڻ لڳي هئي. هڪ ڏينهن هو ڇاڻي ڀڄهي قلعي کان نڪري ڊنڊ جي ڪناري ڏانهن وڃڻ لڳو ۽ کيس چپ چپ جو هلڪو آواز ٻڌڻ ۾ آيو، ڄڻڪ ڪو سندس پيڇو ڪري رهيو هو. هن چالاڪي ڪري، اڳتي وڌندي اوچتو منهن ڦيرائي پٺتي نهاريو ته سندس شڪ يقين ۾ تبديل ٿي ويو. اهو ٿي پوڙهو نوڪر، ڳاڙهن وارن ۽ ڏاڙهيءَ وارو — سندس پٺيان اچي رهيو هو ۽ جيئن ٿي مونٽروس مڙي هن کي ڏٺو ته هو ٻه ٻيهجي ويو ۽ شڪي ٿي، هيڏانهن هوڏانهن ڏسڻ لڳو.

مونٽروس ايڏو ته ڪمزور هو، جو انهيءَ اوچتي ڦيري، هن جي مٿي ۾ پتواٽي ڏيئي وڌي ۽ هو هڪ پٿر تي ويهي رهيو. هن کي زال ۽ مڙس جي سس پس جا آواز ٻڌڻ ۾ آيا. عورت چئي رهي هئي:

”خيال ته ڪر، پنجويهه هزار اسڪات پائونڊ! پنجويهه هزار! انسان جي قسمت بدلجي ويندي ...“ مرد ڪو به جواب نه ڏيئي رهيو هو. مونٽروس سمجهيو ته هن جو بخار ۾ ورتل دماغ کيس اهي تماشا ڪرائي رهيو هو. ٻر نه، هن جڏهن وري اکين

جي طاقت محسوس ڪئي ته انهي پنهنجي هلڻ لاءِ بهتر تان اُٿي بيٺو ته ڪيس واقعي پنهنجي پٺيان ڪرسيءَ ۾ ويهڻ مجبور مڙس نيل بيٺل نظر آيا. نيل جي هٿ ۾ هڪ سرڪاري قسم جو خط هو. ڪرسيءَ ۾ مونٽروس کي ڏسي سخت پريشان ٿي ويئي، ڇو ته زال ۽ مڙس اتي بيٺي پاڻ کي بلڪل اڪيلو سمجهيو هو. پر هوءَ هڪ هوشيار عورت هئي.

”ڏسو نه، اسان جي جائداد قرض ۾ ورتي ويئي آهي؛ هي نوٽيس قسطن ادا ڪرڻ لاءِ آيو آهي، ۽ اسان وٽ ايترو پئسو ڪونهي، جو سرڪاري تقاضا پوري ڪريون.“ مونٽروس جي نگاهه انهيءَ خط تي لڳل مهر تي هئي.

”آهه، توهان کي هيئن اڪيلو نه ڇڏڻ گهربو هو. توهان ايترا ڪمزور آهيو“، ڪرسيءَ ڏاڍي فڪرمندانه انداز ۾ چيو، ”مون نيل جي نوڪر هميش کي هدايت ڏيئي ڇڏي هئي ته توهان جيڏانهن به وڃو، ته هو توهان جي پٺيان اچي ته متان توهان کي ڪنهن مدد جي ضرورت پوي. نيل، تون اڳتي وڌي وڃي، ماءِ لارڊ مونٽروس کي پاڻهن جو سهارو ڏيئي وٺ هل نه.“

نيل سخت بدمزاجيءَ سان اڳتي وڌي آيو. مونٽروس محسوس ڪيو ته هن جي، اها بدمزاجي مونٽروس سان همدرديءَ جي جذبي جو نتيجو هئي، ۽ هن جي زال جي نڪ مٿي دراصل، مونٽروس لاءِ مڪاري ۽ عياري جو نتيجو نظر اچي رهي هئي. مونٽروس جڏهن اکيون کڻي نيل جي اکين ۾ ڏٺو، ته هن پنهنجون نگاهون زمين ۾ کتي ڪوڙيون.

”نيل، پڌاءِ ته توهان مون کي پنهنجي گهر وٺي وڃڻ لاءِ آتا ڇو آهيو؟ مونٽروس هن کان پڇيو، ”جيڪڏهن توهان مون سان دغا ڪري مون کي دشمن جي حوالي ڪرڻ ٿا گهرو، ته پوءِ آءٌ توهان کان هڪ آخري احسان گهران ٿو. تو وٽ خنجر آهي. مون کي ذلت ۽ رسوائيءَ جي عذابناڪ موت کان بچائڻ لاءِ پنهنجي هٿن سان ماري ڇڏ. چئه، تون مون تي ايترو احسان ڪندين؟ آءٌ توکي پنهنجو موت معاف ڪندس، ڇاڪاڻ ته آءٌ ڏمار ٿو ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تون مجبور آهين؟“

نيل جي ڳلي مان سڏڪن جهڙو آواز نڪرڻ لڳو ۽ هن گوڏو ڀڃي مونٽروس جي اکيان هيٺ جهڪيو، پر هن جي زال ٽپ ڏيئي اڳتي آئي ۽ مڙس کي غيرت ڏياري چيائين، ”شرم ڪر، ڪجهه مرد بڻ“. ايترو چئي هن مونٽروس کي چيو، ”بيشڪ ماءِ لارڊ، هن جي دل توهان جي احسان فراموشيءَ تي دکي آهي. اوهان کي اسان جي ايتري خدمت ۽ احسان جو بدلو اهو نه ڏيڻ کپندو هو.“

ايتري ۾ هميش قلعي کان ڊوڙندو آيو ۽ پنهنجي مالڪياڻيءَ سان ٻهاڙي ٻوليءَ ۾ ڪجهه ڳالهايو. ڪرسٽيءَ هن کي ٽڙيون ڏنيون، جو هن ۽ نيل مونٽروس کي قلعي کان ايترو پنڌ پري نڪرڻ ڏنو هو. هاڻي هڪ طرف کان نيل ۽ ٻئي کان هميش اچي مانٽروس کي ٻانهن ۾ هٿ وجهي ڪجهه آهستي آهستي قلعي ڏانهن وٺي هلڻ لڳا. مونٽروس بخار جي زبردست حرارت کان نيم بيهوشي جهڙي حالت ۾ ڪنڌ هيٺ جهڪائي هنن سان اچي رهيو هو. چانڊوڪي رات هئي. اوچتو جڏهن اها پارٽي قلعي جي صدر دروازي کان اندر داخل ٿي، ته مونٽروس نوجوان نيل جي ٻانهن جي ٻڪن کي آسڪڙجندي محسوس ڪيو، ۽ هو هڪ هنڌ جي بيهي رهيو. مونٽروس به هاڻي اکيون کڻي ڏٺو ته سامهون سپاهي سمهه ۾ اچي ويو، جو سڄو اڱڻ گهوڙيسوار فوجن سان ڀريو پيو هو. هنن مان هڪ سوار گهوڙي کي مهميز لڳائي هن ڏانهن وڌي آيو.

”چا، اهو ئي قيدي آهي؟“ ڪيمپبل جو هٿ مونٽروس جي ٻانهن مان نڪري ويو، هٿ ڪريو، جڻ ته ڪو بيجان شَي ڪريو هجي، ۽ هو سڏڪا ڀريندو هڪ طرف ڀڄندو نڪري ويو— قلعي کان ٻاهر ٻهاڙيءَ طرف. ڪرسٽي اها حالت ڏسي اڳتي وڌي آئي.

”توهان تمام ٿڪل پيا آهيو جناب،“ هن چيو، ”چا، سون کي ميجر جنرل هوليبورن سان ملاقات جو شرف حاصل ٿي رهيو آهي؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”جي مادام،“ انهن چئي ٻڍهو ماڻهو گهوڙي تان هيٺ لٿو.
”اسان کي جيئن ئي توهان جو پيغام پهتو ته اسين انهيءَ گهڙيءَ روانا ٿياسون ۽ اڄ سمجهان ٿو ته توهان جي مڙس کي جيئن ئي توهان جي پاڻ، ڪپتان انڊريو منرو وٽان خبر پهتي، تيئن ئي هن اهو پيغام روانو ڪيو هوندو. مون ئي ڪورپيسيڊل جي لڙائي کان پوءِ توهان جي پاڻ کي چوائي موڪليو هو ته هو توهان ڏانهن اطلاع موڪلي ته جيئن توهان جو مڙس ميدان جنگ کان فرار ٿيل باقي باغين ۽ خاص طرح جيمس گرهام کي پڪڙي، جيڪڏهن هو اوهان جي طرف اچي نڪري.“
”هائو، هائو، اجهو مون وٽ اهوئي خط آهي،“ ڪرسٽيءَ هٿ ۾ پڪڙيل خط جي ڪاغذ کي کڙڪائيندي جواب ڏنو.
پر ميجر جنرل هالبورن هن ڏانهن ڪو توجه نه ڏنو. هن پڇيو، ”مادام، اسان سان گڏ هڪ پيو قيدي به آهي. ڇا، هن جي رهائش لاءِ به جاءِ آهي؟“
”هائو، هائو جنرل، اوهان پنهنجن پنهي قيدين کي تهخاني ۾ رکي سگهو ٿا.“
”۽ منهنجي ماڻهن جي رهڻ لاءِ جاءِ؟ گهوڙن جو دائو؟“
”سڀ انتظام آهي جنرل،“ ڪرسٽيءَ جواب ڏنو، ”توهان دراصل تمام جلد اچي نڪتا آهيو. اسان کي توهان جي اچ پهچڻ جي توقع ڪانه هئي، پر ان جي باوجود، اوهان اسان کي تياريءَ جي حالت ۾ ڏسندا. اوهان اسان جي ميز تي ماني کائيندا جنرل.“
مونٽروس منهن ڦيرائي پٺي قيديءَ ڏانهن ان وقت ڏٺو، جڏهن ڪين سپاهي تهخاني ڏانهن وٺي وڃي رهيا هئا. اهو قيدي ميجر سنڪليئر هو! سپاهي پنهي کي تهخاني جي اونداهي اندر اڇلائي ٻاهر هليا ويا. ڳرا دروازا بند ڪيا ويا ۽ پوءِ سياري جي ٿڌ پنهي جو ساٿ ڏنو.
”ڇا، تون ميجر سنڪليئر آهين نه؟“ مونٽروس ڪجهه دير بعد پڇيو.
”جي جناب،“ هن ورندي ڏني.

”توکي ڪٿان پڪڙيو ويو؟“

”ٻهاڙيءَ تان.“

”۽ سر ايڊورڊ جو ڇا ٿيو؟ ڇا هو به گرفتار ڪيو ويو؟“

”نه جناب! ۽ جيڪڏهن هو ليي به ها، ته به ڪنهن مقصد جو نه رهي ها، ڇاڪاڻ ته هو قريب المرگ هو، ته توهان ڪي مشڪليٽڊ وڪئي ڇڏيو، ماءِ لارڊ؟“

”پنجويهن هزار اسڪاٽ پائونڊن ۾ سنڪليئر.“

”سون هنن کي اهو انگ ڪٿندي پڊو. ان وقت ٿي سون سمجهيو هو ته اها منهنجي سر جي بها آهي.“

ٻئي ڏينهن صبح جو سوير دروازن کلڻ جو آواز آيو. مونٽروس جي دل ۾ هڪ اميد جاڳي ته شايد مشڪليٽڊ شرم ۽ پڇتاءَ وچان هنن جي آزاديءَ لاءِ ڪو داءُ کيڏيو آهي. دروازي ۾ هميش جي ڳاڙهي ڏاڙهي ۽ سرخ وار نظر آيا. هن جي ڪڇ ۾ سيرن ۽ ڦانل ڪپڙن جي ڳنڍ هئي ۽ هن ٻهاڙي ٻوليءَ ۾ چيو،

”جناب، هي آهن توهان جا اصل ڪپڙا. بيگم صاحب جو حڪم آهي ته پنهنجو لباس پايو ۽ اسان جا هي ڪپڙا لاهي ڏيو. مونٽروس لاءِ تعميل ڪرڻ کان سواءِ ٻيو چارو ڪونه هو. هن هڪ دفعو وري ٻيهر اهي ڦانل ٿڳل اوني ڪپڙا پاتا، جيڪي هن کي ٻهاڙيءَ تي ريڊار وٽان مليا هئا ڪجهه دير بعد محافظ هنن وٽ جو ڻ جي وٽ ۽ پاٿي پيئڻ لاءِ ڪٿي آيو ۽ ان کان تـرت پوءِ هنن جو سفر شروع ٿيو.

ميجر جنرل هالبورن ڪجهه ڏينهن تائين پنهنجن ماڻهن ۽ قيدين کي زوريءَ سفر ڪرائيندو ۽ ٻـرساتن ۾ پچندو، نيٺ اسڪاٽبو نالي هڪ ٻهاڙي قلعي ۾ ٻه راتيون قيام ڪرڻ چاهيو. اسڪاٽبو جو نواب رابرٽ گري ان وقت ٻاهر ويل هو، جنهنڪري ان جي والدہ، جنرل هالبورن جي آجيان ڪرڻ لاءِ اڳتي وڌي آئي. بيگم صاحبہ هڪ پوڙهي، مگر چست ۽ همتمند، سنهي جسم ۽ اڇن وارن واري عورت هئي ۽ سندس چهري تي سوين گهنج پيل هئا. هن جو عقاب جي چهنب جهڙو نڪ ۽ عجيب و غريب

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لباس هن کي واقعي حيرت انگيز شخصيت قرار ڏيئي رهيا هئا.
هن جنرل هالبورن جو نهايت مبالغہ آميز نموني ۾ تواضع ڪيو ۽ چيو، ”منهنجي گهر ۾ اوهان کي سڏي سادي ساني ملي سگهندي جناب.“ اوچتو هن جون باز جهڙيون تيز اکيون جنرل جي هٿيان قيدين تي پيئون.
”اهي ماڻهو ڪير آهن؟“ هن پڇيو.
”باغي قيدي آهن مادام، جن کي اسان ڪوريسڊيل جي لڙائي کان پوءِ گرفتار ڪيو آهي. هنن کي توهان جي زير زمين غار يا تهه خاني ۾ رهائبو.“
”توهان اهو ته ڪونہ ٻڌايو تہ اهي قيدي آهن ڪير؟“
”جيمس گرهام ۽ ميجر سنڪليئر!“
”جيمس گرا ـــــ ماءِ لارڊ مارڪئس آف مونٽروس! مسٽر هالبورن ـ يا پيو جيڪو بہ نالو هن نام نهاد حڪومت طرفان توکي ڏنو ويو آهي ـــ جيستائين تون هت هوندين، تيستائين ماءِ لارڊ مارڪئس آف مونٽروس منهنجي بهترين آرامگاه ۾ قيام ڪندو ۽ منهنجي ميز تي ويهي مون سان گڏ ماني کائيندو، ۽ اهين ئي ميجر سنڪليئر.“
ايترو چئي هن منهن ڦيرائي، گئلري ۾ موجود موسيقارن کي تيز آواز ۾ حڪم ڏنو تہ ”توهان هڪدم گرهام قبيلي جي جانبازن جو جنگي نغمو ڳايو!“
مونٽروس لاءِ اها شام هڪ خواب مثل هئي، هو پنهنجن حواسن تي يقين نہ ڪري سگهيو. هوءَ ميز تي ماني کائڻ لاءِ آئي تہ سخت ڪاوڙ وچان لعل اکيون ڪئي هالبورن کي ڏنائين، جنهن ميز تي ميزبان جي ساڄي هٿ واري عزت واري جاءِ پاڻ وٽي ولاري هئي.
”چا، اوهان منهنجا معزز مهمان آهيو؟“ بيگم صاحبہ پڇيو.
بدقسمت جنرل هالبورن وضاحت لاءِ ٻہ ٽي لفظ مس ڳالهائي سگهيو. بيگم ڪاوڙجي ميز تي رکيل گوشت جي پڪل ران هٿ ۾ پڪڙي، جنرل جي مٿي تي اهڙي تہ زور سان اُڇلائي ڪرائي، جو هو ڪرسيءَ تان وچي هيٺ فرش تي

ڪريو. اتي به هن ڪيس نه بخشيو ۽ وري اهائي ران هن جي سيني تي وهائي ڪڍي، جنهن جي نتيجي ۾ جنرل صاحب جو بخملي ڪوٽ سڄو سٽيو ٿي ويو. هن جا سپاهي ڊوڙي آيا ۽ جنرل کي سهارو ڏيئي اٿاريائون.

”اِهو اوهان صاحبن تي واضح ڪرڻ گهران ٿي ته هي منهنجو گهر آهي، ۽ هتي انهن کي ئي عزت جو مقام ملندو، جن کي آءٌ ڏيندس ۽ منهنجي مهمان نوازي به انهن لاءِ مخصوص رهندي“، پوڙهيءَ چيو، ”ماءِ لارڊ مارڪئس آف مونٽروس، مهرباني ڪري منهنجي هن غريب خاني جي ميز تي ساڄي پاسي کان ويهي مون کي اهو اعزاز بخشيو، جيڪو هن طويل زندگيءَ ۾ مون کي اڳي ڪڏهن نصيب نه ٿيو.“

پوءِ هن هڪ خادم کي سڏ ڪري چيو، ”هيءَ ران ٻاهر کڻي وڃو ۽ ان جو ٻاهريون گوشت ڪرڙي ڪڍو، جيڪو مسٽر ـــ او جنرل هالبورن جي مٿي جي وارن جي سٽپ سان لڳو هوندو.“ مونٽروس جيترا به ڏينهن انهيءَ قلعي ۾ رهيو، ته هن کي نه فقط نوڪرن چاڪرن، پر خود جنرل ۽ سندس سپاهين انهيءَ عزت سان پئي اٿاريو ويهاريو، جنهن جي قلعي جي مالڪياڻي تقاضا ڪئي ٿي. ٻاهر خوب برسات پئجي رهي هئي، پر خوش قسمتي سان مونٽروس انهيءَ مدت ۾ خوب آرام ڪري ورتو.

ٻئي طرف سر جان هريءَ کي قيد ڪرڻ کان پوءِ انورنيس (Inverness) قلعي ڏانهن موڪليو ويو هو. هڪڙي ڏينهن هو قلعي جي ڏاڪڻ وٽ پين قيدي سائين سان گڏ بيٺو هو ۽ شهر جي بازار واري چونڪ جو تماشو ڏسي رهيو هو ته اوچتو سندس نگاهه هڪ اهڙو نظارو ڏٺو، جنهن هن کي حيران ڪري وڌو.

”اڙي اتي ڇا پيو ٿئي؟“ هريءَ پڇيو.

”سائين ڏسو، ڏسو، هي ته مارڪئس پاڻ آهي! خود مونٽروس!“ هريءَ جي حالت ۾ ڄڻ ته ڪنهن خنجر ڇهي ويساه. جلد ئي گهوڙيسوارن جو وڏو هجوم وچ چونڪ تي آيو ۽ هڪ سپاهي وڏي واڪي آواز ڪندو پئي آيو:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"ڏسو! پـڏو! هي آهـي اهو مغرور جيمي گرهام، جنهن اسڪاٽلنڊ جي جائز حڪمران ۽ ڪليسا کي ٺـڳيو ۽ انهيءَ باغي بادشاهه چارلس پهرئين جي پٽ، چارلس جي نالي ۾ وري پنهنجي وطن جي سرزمين ۾ خونريزي ڪرڻ پهتو اچ هن کي اسڪاٽلنڊ جي جائز حڪومت جي حڪم سان ڦاسيءَ تي لٽڪايو پيو وڃي، ڦاسي شام جو هـڻ هنڌ ايندي. حڪم آهي ته سڀ شهري پنهنجين پنهنجين جاين تي مٿي بيهي نظارو ڏسن ۽ عورتون هن کي ٺٺ ڪن. جيڪو به ائين نه ڪندو، تنهن کي ملڪي قانون مطابق سزا ملندي."

جيڪ هريءَ اکيون ڦاڙي ڏٺو تـه واقعي مونٽروس هو، جنهن کي گهوڙي جي پٺيءَ تي ابتو ويهاري ٻڌو ويو هو ۽ سندس جسم گوڏيءَ جي کهرن ڪپڙن ۾ ملبوس هو.

"خدايا، هي ائين ڇو ٿا ڪن؟" جيڪ هريءَ جي وات مان نڪتو

"آرگائيل جي حڪم سان ائين ڪيو پيو وڃي." هڪ طرف کان آواز آيو.

شام تي ته انهيءَ چونڪ تي ڦاهو اڏيو ويو ۽ مارڪئس آف مونٽروس کي هزارين فوجين جي قطارن جي وچ مان اتي آندو ويو. سپاهين جي پٺيان عوام هو، جن جا چهرا سفيد ۽ زردي مائل هئا. ڪئي عورتون اکين کي رومال ڏيئي سڏڪا ڀري رهيون هيون ۽ مٿان ڏرين سان بيٺل نوجوان ڇوڪريون ۽ ڇوڪرا مونٽروس تي پٿرين جا وسڪارا ڪري رهيا هئا. مونٽروس بت وانگر گهوڙي تي ويٺو رهيو. پادري ڪيس ڌمڪيون ڏيندا رهيا ۽ آخري وقت ۾ به هن جي پاسي کان پڇڻ لاءِ هن کي آرگائيل جي بيعت ڪرڻ ۽ گناهن کان توبهه ڪرڻ لاءِ مٿو کپائيندا رهيا. دنيا ڏٺو ته ڦاهي تي چڙهندي مونٽروس هڪ لحظي لاءِ به لوڏو نه کاڌو. سندس دل ۾ فقط هڪ ئي ارمان هو ته جنهن بادشاهه لاءِ هن پنهنجي سر ۽ ڌڙ جي بازي لڳائي هئي، سو احمق بيوفا ۽ احمق نڪتو ۽ ڪيس موت ۽ دشمن جي تيز ڌڪاند رهي. اڄ مونٽروس جو سچو ساٿي ڪري ۾ هو. هن کي سندس آهي لفظ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ياد اچي رهيا هئا ته ”توکي جيڪي به ٿيندو، تنهن جي هٿ خبر پهچڻ کان اڳيئي مون کي خبر پئجي ويندي.“

”چا، لوئي کي معلوم هو ته مون سان ڇا ٿي رهيو آهي؟“

مونٽروس، اڄ مجسم بت هو. هن ڦاسيءَ جي تختي تي ويندي، هڪ دفعو منهن مٿي ڪري آسمان ڏانهن ڏٺو ۽ مشڪيو. سندس اها مشڪ ڏسي، نوجوان ڇوڪرين ۽ مجبور شامل مرد ۽ زالون اوڇنگارون ڏيڻ روئڻ کان سواءِ رهي نه سگهيا. مونٽروس پنهنجي زندگيءَ جي آخري منزل ماڻي رهيو هو.

”خدايا، هن بدنصيب ملڪ ۽ ان جي رهندڙ قوم تي رحم ڪر“ ائين چئي، يورپ جو هيءُ بانڪو بهادر، پنهنجي آقا، شاهه چارلس جي بيوفائي جو صدقو ٿي ويو، جنهن هڪ هٿ سان مونٽروس کي سندس ناليءَ ۽ اسڪاٽلنڊ تي حملو ڪري ان تي قبضي ڪرڻ جو حڪم ڏنو ته ٻئي هٿ سان مونٽروس جي ازلي دشمن آرگائيل جي ايلچين سان ٺاهه ڪيو ۽ مونٽروس جي پيشقدميءَ کي فراموش ڪري ويهي رهيو؛ جيتوڻيڪ هڪ سال کان پوءِ هن آرگائيل ۽ سندس ساٿين سان ڪنهن هڪ کي به جيئرو نه ڇڏيو.

مونٽروس جي پٺيان ٿي سندس پيءُ ساٿين سر جان هري، سوهر مئڪليئر ۽ پين کي پڻ ڦاهي تي لٽڪايو ويو. اهي سڀ بهادر ۽ بانڪا مرو ٻيچ سپاهي، آخر تائين پنهنجي سردار ۽ ساڻس وفادار رهيا ۽ آرگائيل ۽ سندس شيطاني گروهه جي ساٿين جي زور ذيڻ ۽ معافي نامن جي آسرن ۽ اميدن، وعدن وعيدن جي باوجود، هنن سوليءَ کي سيج سمجهيو ۽ مرڪندا پنهنجي اڳواڻ جي پٺيان سر ڏيندا ويا.

انهيءَ موقعي تي، سوريءَ واري چونڪ جي سامهون هڪ عمارت جي مٿين منزل تي ڪاسٽوبلٽ جو هڪ انگريز ايجنٽ سياسي معاملن بابت لکندي هي لفظ لکيا:

”جيئن ته اڄوڪي ڏينهن دستور کان سوير لڪرڻ واري آهي، — ۽ جيئن ته چوطرف ماڻهن جا هشام سڙيل آهن ۽ انهن

جو آواز اڃا ٿاڙي رهيو آهي — ۽ مونٽروس هن گهڙيءَ سوريءَ تي چڙهي رهيو آهي - ان ڪري مونکي اختيار ڪان ڪم ولڻ گهرجي.“

ان جي باوجود هن کي قيديءَ جي حيرت انگيز تحمل ۽ صبر جو بيان لکڻ جي فرصت ملي ويئي هئي، ۽ هن لکيو ته ”يقيناً، هن پنهنجي موت سان ايڏن ماڻهن کي زير ڪيو آهي، جيڏن کي هو زندگيءَ ۾ ڪڏهن به مطيع ٿائي نه سگهي ها!“

”افسوس، جو مون وٽ وقت ڪونهي، نه ته جيڪر آءٌ وڌيڪ لکان ها — هاڻي هو (مونٽروس) ڏاڪڻ ٽپي ڪري رهيو آهي؛ ها، هاءِ هاءِ! ڪهڙو نه بي خوف انسان پيو! هن جي چهري جو رنگ ذري برابر به نه لٿو آهي! ڇڻ ته ڪو پٿر جو مجسمو آهي!“

— — — —

ٻئي طرف لوئي کي مونٽروس جي اهڙي افسوسناڪ انجام جي خبر پهتي ته هوءَ ان ڪان اڳيئي خانقاه ۾ ”مقدس پيءُ ٻڌجي داخل ٿي چڪي هئي. هن مونٽروس سان جيڪو وعدو ڪيو هو ته ”تنهنجي انجام جي خبر پهچڻ ڪان اڳيئي مون کي پنهنجي دل اطلاع ڏيندي“، سو بلڪل صحيح ۽ حرف بحرف سچو ثابت ٿيو هو.

لوئي کي جڏهن مقدس والده ۽ ٻين خانقاهه جي چوديواري اندر پهچي، مونٽروس جي حسرتناڪ انجام جو اطلاع پهچايو، تڏهن هن چهري تي هلڪي مرڪ آڻي کين چيو ته ”مون کي اڳيئي خبر آهي.“ ماءُ ۽ ٻيون مقدس ائين حالت ڏسي سخت پريشان ٿيون ته شايد لوئي پاڳل ٿي پئي آهي. پر جڏهن انهن کي لفظ بلفظ انهن واقعن جا تفصيل ٻڌايا، جيڪي مقدس محبوب سان پيش اچي چڪا هئا، تڏهن سڀ حيران ٿي ڪيس تڪڻ لڳيون. موزيءَ پنهنجو همٿ وات نئين رکي چيو، ”ڇا، ائين به ممڪن آهي؟“

(پورو ٿيو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڄُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙُ، ياڙي، ڪائُو، ياجوڪڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنى e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَ نَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوىٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَ نَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بِہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طَرح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. بين لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَن پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَمَلَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَن سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڌِ کان وَڌِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران کنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالههَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڄڪلهہ جي پاڙهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر کڄي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڄڪلهہ ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسُل جا پَنَ سيني کي چوءِ چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشش ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽل گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا. بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي ڀائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)